სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

წინასიტყვაობა

უსაზღვროდ დიდია და მრავალმხრივი ს უ ლ ხ ა ნ-ს ა ბ ა ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი ს (1658 — 1725) ღვაწლი სამშობლოს წინაშე:

დიდი სახელმწიფო მოღვაწე, — „ქართველთა მამად“ წოდებული, დიდი ქართველი მწერალი, — უებრო მეიგავედ აღიარებული.

საუკუნეთა მანძილზე კიდევაც რომ მიიჩრდილოს სულხან-საბას ეს დიდი ღვაწლი, მის დიდების გვირგვინს მაინც შერჩება ობოლ მარგალიტივით და თავის ჯავარს არ დაჰკარგავს მისი „ქართული ლექსიკონი“, რომელსაც მისმა აღზრდილმა ვ ა ხ ტ ა ნ გ VI-მ მხატვრულად „სიტყვის კონა“ უწოდა.

რაც უფრო მეტი დრო გავა, იმდენად მეტს ღირებულებას მოიპოვებს ქართველთა თვალში და საქართველოთი დაინტერესებულ მეცნიერთა შორის ეს მისი დიდი შრომა, როგორც პირველი ფასდაუდებელი საუნჯე იმ ქართული ენისა, რომელზედაც კაცობრიობამ მიიღო რუსთველის ტკბილ ქართულზე დანამღერი „ვეფხისტყაოსანი“ და ახალ ქვეყნის მშენებელ-მშრომელებმა კაცობრიობის დიდი ბელადის ამხანაგ ს ტ ა ლ ი ნ ი ს ჭაბუკობისა და სიყრმის ნაწერები.

წინამდებარე წიგნი წარმოადგენს ცდას მოგვცეს ბეჭდური პირი იმ „სიტყვის კონისა“, რომელიც სულხან-საბამ დაუტოვა საყვარელ სამშობლოს, ვიდრე ამ ქვეყნიურ მწირობას მოჰრჩებოდა და დაღლილ სხეულს მოსკოვის მიწას მიაბარებდა.

სულხან-საბა ორბელიანის ეს გამოცემა, (რიგით მესამე [1]), დამყარებულია „სიტყვის კონის“ იმ ხელნაწერზე, რომელიც გადაწერილია საბას ძმის ზოსიმე ბერის მიერ თეთრს რუსეთს, მოსკოვს, 1725 წელს და რომელიც ამ ჟამად დაცულია საქართველოს დედა ქალაქ თბილისში [2].

რატომ ავირჩიეთ ეს ხელნაწერი ჩვენი გამოცემის საფუძვლად?

ჩვენ, უპირველეს ყოვლისა, ანგარიში გავუწიეთ სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულ მოსაზრებას ამ ხელნაწერის „ავტოგრაფობის“ შესახებ [3]. ეს მოსაზრება დამყარებულია

---

[1] სულხან-საბა ორბელიანის „ქართული ლექსიკონი“ პირველად 1884 წელს გამოიცა; მეორედ — 1928 წელს. იხ. I. ქართული ლექსიკონი შედგენილი საბა-სულხან ორბელიანისაგან, გამოცემული რაფ. დ. ერისთვის რედაქტორობითა და ალექსანდრე ეპისკოპოზის საფასით. თბილისი, არსენ კალანდაძის და ამხ. სტამბა, 1884. II. სულხან-საბა ორბელიანი, ქართული ლექსიკონი. პროფ. იოსებ ყიფშიძისა და პროფ. აკაკი შანიძის რედაქციით. გამომცემლობა „ქართული წიგნი“. ტფილისი, 1928 წ.

[2] იხ. აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილებაში ხელნაწერი H № 1429. ხელნაწერის სასტამბოდ გადმოწერაში თანამშრომლობა გამიწიეს ამხ. ვ. კ ა ს რ ა ძ ე მ და შ. გ ო ზ ა ლ ი შ ვ ი ლ მ ა.

[3] იხ. ბ ა რ ა მ ი ძ ე, ა ლ., სულხან-საბა ორბელიანის ავტოგრაფული ლექსიკონი, ენიმკის მოამბე V — VI. ცალკე ამონაბეჭდი. სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის საქართველოს ფილიალის გამომცემლობა. თბილისი, 1940. გვ. 109 — 114.

„ხელნაწერის პალეოგრაფიულმა შესწავლამ ცხადჰყო, რომ გადამწერი ყოფილა ორი პირი, — სახელდობრ: სულხან-საბა ორბელიანი და მისი ძმა ზოსიმე. ამასთან დაკავშირებით გასაგები გახდა ანდერძის სიტყვები: „ამა წიგნის წერა ქვიშხეთს, ქართლს დავიწყეთ და ძვილ მოსკოვს გავათავე... თუ არ გავირჯებოდით ნუ შეგვინდობთ“. ანდერძის ავტორი გარკვევით იუწყება, რომ მან მარტომან გაათავა გადაწერა („გავათავე“), თუმცა ხელნაწერზე სხვასაც უშრომია („დავიწყეთ“... „გავირჯებოდით“...). ერთი სიტყვით ანდერძი ადასტურებს ხელნაწერის პალეოგრაფიული ანალიზის შედეგს... ხელნაწერში სულ 506 გვერდია, საბას მუშაობა წყდება 300 გვერდზე... აქა-იქ ცალკეული გვერდები საერთოდაა გადაწერილი, ზოგი სიტყვა საბას გადაუწერია, ზოგიც ზოსიმეს. სანიმუშოდ ვუჩვენებთ... ანბანის ტექსტების ზოსიმესეულ ნაწილს (აღუნიშნავი წილი საბასია): აბრეშუმი — ადონაი (გვ. 11 — 12); ავშანი — აზატი, აზოტის — აკვიატება (13 — 15); აკუთა — ალაბულა (16); ამაყი — ამელექ (18); ამპოლი — ანა-

პალეოგრაფიულ ნიშნებსა და ზოსიმეს ანდერძის თავისებურ გაგებაზე[1].

მცდარიც რომ იყოს ეს გაგება და ჩვენი ხელნაწერის გადამწერად მარტო საბას ძმა ზ ო ს ი მ ე ც რომ მივიჩნიოთ, როგორც ეს ხაზგასმით არის აღნიშნული ახლახან გამოცემულ საქართველოს სახ. მუზეუმის ხელნაწერთა აღწერილობის III ტომის წინასიტყვაობაში[2], ერთი რამ მაინც ცხადია, სახელდობრ ის, რომ ჩვენი გამოცემის დედანი არის პირველი ხელნაწერი, რომელიც საბას ევროპიდან დაბრუნების (1716 წ.) შემდეგ არის შესრულებული, მისი უშუალო ხელმძღვანელობით მომუშავე ძმის ზოსიმე ბერის მიერ. საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილ მუზეუმისათვის ხსენებული ხელნაწერი 1918 წელს შემოუწირავთ და ამით უნდა აიხსნებოდეს, რომ საბას ლექსიკონის წინა გამომცემლებს (რ. ე რ ი ს თ ა ვ ი, ი. ყ ი ფ შ ი ძ ე და ა კ. შ ა ნ ი ძ ე) ეს ხელნაწერი ვერ გამოუყენებიათ.

აღსანიშნავია, რომ ის ხელნაწერები, რომლებიც რ. ერისთავს დაუდვია თავის გამოცემის საფუძვლად (სახელდობრ წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების ყოფ. მუზეუმის № 2696 და 2727) „თვთ საბას დანარჩომს ლექსიკონზე დიდის სიფრთხილით გადაწერილნი“ ყოფილან მელქისედეგ კავკასიძის მიერ სანკტ-პეტერბურღს 1758 წელს (ერთი ივნი-

---

ფორა (20 — 21); ანდრიანოპოლი — ანტიოქია (21 — 22); არჩვი — არწივაკი (27); აღელვება — აღსარება (32 — 34); ბაზმა — ბართლომე (40 — 43); ბელფეგორ — ბერილი (46); ბერტყა—ბინდი (47—48); ბოლოდ (კუდად) — ბოხი (50 — 51)“; და სხვ. (გვ. 111 — 112).

[1] ზოსიმეს ანდერძი იხ. ჩვენი გამოცემის 573 გვ.

[2] იხ. ქრ. შ ა რ ა შ ი ძ ი ს წინასიტყვაობიდან VI გვ. „H ფონდის ამ მეხამე ხუთასეულში გვაქვს აგრეთვე ს. ს. ორბელიანის ლექსიკონის ორი შესანიშნავი ნუსხა გადაწერილი საბას ძმის ზოსიმეს ხელით 1725 წ. ქვიშხეთს დაწყებული და მოსკოვს გათავებული № 1429 და 1727 წელს მოსკოვს გადაწერილი № 1035“.

იხ. ხელნაწერთა აღწერილობა. საქ. საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფ. მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია) კ ო რ ნ ე ლ ი კ ე კ ე ლ ი ძ ი ს საერთო რედაქციით. ტომი III. შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული ქ რ ი ს ტ ი ნ ე შ ა რ ა შ ი ძ ი ს ხელმძღვანელობითა და რედაქციით. საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა. თბილისი, 1948 წ.

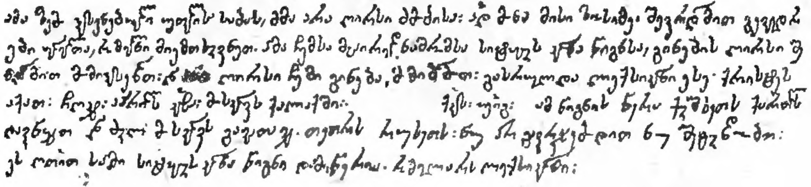

ზოსიმეს ანდერძი

(ის. გვ. 573)

სის 17-ს და მეორეც დეკემბრის 16-ს), ხოლო პროფ. ი ო ს ე ბ ყ ი ფ შ ი ძ ე ს A რედაქციის ხელნაწერებზე (საბას ლექსიკონის უკანასკნელ რედაქციის) მუშაობისას საფუძვლად მიუღია თბილისის საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფ. მუზეუმის ხელნაწერი № 1035, რომელიც აგრეთვე გადაწერილია სულხან-საბას ძმის ზოსიმეს მიერ მოსკოვს 1727 წელს და წარმოადგენს ჩვენი ხელნაწერის (№ 1429) პირს მცირეოდენ ცვლილებებით.

მაშასადამე, მხოლოდ ჩვენი მესამე გამოცემა წარმოგვიდგენს „თვით საბას დანარჩომს სიტყვის კონაზე" დამყარებულ ნაბეჭდ პირს, რომელიც ასახავს საბას მიერ „ფრიადითა შრომითა და რუდუნებითა" შევსებულ-შესწორებულ და საბოლოოდ დადგენილ „სიტყვის კონის" რედაქციას, გადაწერილს საბას უშუალო ხელმძღვანელობით მისი ძმისა და მოწაფის ზოსიმე ბერის მიერ საბას სიცოცხლის უკანასკნელ (1725) წელს.

როგორაა ჩვენამდის მოღწეული ჩვენი გამოცემის დედანი?

სულხან-საბა ორბელიანის „სიტყვის კონის" ის ხელნაწერი, რომელიც საფუძვლად დაედო ჩვენს გამოცემას, ამჟამად დაცულია აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილებაში. იგი მას 1930 წელს გადმოეცა საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფ. მუზეუმიდან მის გაუქმების გამო სათანადო დადგენილების საფუძველზე. ხსენებულ მუზეუმისათვის ეს ხელნაწერი შეუწირავს ნინო წულუკიძის ასულს 1918 წელს.

ხელნაწერი დიდი ტანისაა, შეიცავს 254 ფურცელს (508 გვერდს). გადაწერილია ლამაზ მხედრული ხელით ქაღალდზე და ჩასმულია მუყაოს ყდაში. ხელნაწერს ყუა მოგლეჯილი აქვს. ოდნავ დაზიანებულია. პირველ ორ ფურცლის კიდეები შემოცვეთილი აქვს და არ იკითხება. როგორც გადამწერის საბას ძმის ზოსიმეს ანდერძიდან ირკვევა ამ ხელნაწერის გადაწერა ვახტანგის რუსეთში გადასახლებამდის (1724 წ.) ქეიშხეთს დაუწყვიათ, ხოლო დასრულებულა მოსკოვს, საბას სიკვდილის წელს (1725), მისი გარდაცვალების რამდენიმე თვის შემდეგ.

როგორია ლექსიკონის რიგი?

ლექსიკონის თავში, სადაც საბას მოუთავსებია თავისი „ანდერძნამაგი“,[1] იგი სხვათა შორის გვამცნებს, რომ მას ჭაბუკობასა და ყრმობაში დიდი შრომა გაუწევია ამ წიგნის შედგენაზე, რადგან ქართულ ენაზე ლექსიკონი აღარ იპოებოდა. „ვინაიდან პატიოსანი ესე წიგნი[1] დაჰკარგოდათ, ენა ქართული თავის ნებაზედ გაერყუნათ“. ენის სიწმიდისა და მის საუნჯის დასაცავად, ჩანს, უზრუნვიათ საბას დროის წარჩინებულ ქართველთ და ამის შესახებ წერს საბა იქვე: „ვახტანგ მეფის ბიძამ, გიორგი მეფემ მიბრძანა ამისი ქელყოფა... ერთი სომხური მომცრო ლექსიკონი ვნახე... და მეც მათის ბაძით, ქელი მივყავ და, რაოდენ ძალ მედვა, აღვწერე“. საბასვე მოწმობით ირკვევა, რომ პირველი ცდები თავის „სიტყვის კონისა“ მას სომხურ ლექსიკონის ბაძით მოუცია[2]. ხოლო ევროპაში მოგზაურობის (1713—1716) შემდეგ საბა გასცნობია სხვადასხვა ენის ლექსიკონებსაც და ზოგი რამ თავის ლექსიკონის უკანასკნელ რედაქციაში იმათ ბაძით აუწერია. ასე უნდა გავიგოთ, ალბათ, „ანდერძნამაგის“ შემდეგი სიტყვები: „მე უწინარეს ლათინური და ელლენური ლექსიკონი ვერ ვნახე, თვარა უკეთესის რიგით აღვწერდი. მას უკან ვნახე და ზოგი რამ იმით გავმართე და რიცხვებიც წერილთანი თან ჩართვით დაუსხი“... ამგვარად ირკვევა, რომ სულხან-საბას „სიტყვის კონის“ რიგი ითვალისწინებს, როგორც აღმოსავლელ, ისე დასავლელ ლექსიკოლოგების გამოცდილებას და ამ გამოცდილების გამოყენებით ადგენს საბა თავის „სიტყვის კონის“ საბოლოო რედაქციას, რომელიც წარმოდგენილია

1 იხ. ჩვენი გამოცემის გვ. 10.

1 იგულისხმება საბაზე ადრე არსებული ქართული ლექსიკონი.

2 სპეციალურ ლიტერატურაში გარკვეულია, რომ „საბა თავისი ლექსიკონისათვის სომხურ ბარგირქს მხოლოდ აღნაგობის, ტექნიკის მხრით იყენებს მისაბაძავად“ (იხ. ი ლ. ა ბ უ ლ ა ძ ე, სულხან-საბა ორბელიანის სომხური წყაროები. თბილისი. სახ. უნივერსიტეტის შრომები, ტ. III, 1938 (გვ. 253 — 270).

ჩვენი გამოცემის დედანში, სახელდობრ ზოსიმეს მიერ გადაწერილ ლექსიკონების მესამე ცალში[1].

სულხან-საბას „სიტყვის კონის“ საბოლოო (A) რედაქციის ერთი განსაკუთრებული თავისებურება ის არის, რომ ამ რედაქციაში სახელზმნასთან ერთად უხვად არის წარმოდგენილი ანბანის რიგზე გაწყობილი როგორც უპრევერბო, ისე პრევერბიან ზმნების (ა-ა, გა-ა, და-ა, შე-ა, წა-ა) პირიელი ფორმები (ააბი, ააბნიე, ააბრუნე; გააბა, გააბედვინა, გააბილწა; დააბა, დააბალითა, დააბარა; შეება, შეევაჭრა, შეერაცხა; წააბრუნვა, წაავო, წაადევნა და სხვ.), რაც არ იცის წინა რედაქციებმა, რომლებიც ევროპაში მოგზაურობამდის შეუსრულებია.

ჩვენ გვგონია, რომ ამ რედაქციის ეს განსაკუთრებული თავისებურება, ზმნების პირიელ ფორმების შეტანა ლექსიკონში, არის შედეგი „ლათინური და ელლენური ლექსიკონების“ ნახვისა და „ქართული სიტყვის კონის“ „მათი ბაძით“ გამართვისა. ცნობილია, რომ ბერძნულ—ლათინურ ლექსიკონებში ზმნები აწმყოს პირველ პირით აინუსხებიან. საბას „სიტყვის კონაში“ ამ მიმბაძველობას განსაკუთრებით უჩენია თავი ასო ვინზე, სადაც ზმნები წარმოდგენილია როგორც აწმყოს, ისე წყვეტილის პირველ პირში, მაგალითად: ვრუდუნებ, ვრუდუნებდი; ვსაგრობ, ვსაგრობდი; ვსადგურებ, ვსადგურებდი; ვსაზრავ, ვსაზრავდი; ვსაზღვრავ, ვსაზღვრევდი; ვსაქმობ. ვსაქმობდი და მრავალი სხვა. ყურადღებას იქცევს საბას შენიშვნა ვინის ბოლოს: „ყოველთა სიტყუათა ზედა **ვინი** ესრეთ **თავად მოვალს**, რომელიც მოვზაოს“, რაც გულისხმობს. რომ კიდევ მრავალი ზმნა შეიძლება ასე, ვინის თავში დართვით, ვაწარმოვოთო. საყურადღებოა, რომ ამასვე შენიშნავს ვინის შესახებ საბა თავის „სიტყვის კონის“ თავში, სადაც „ყრმათათვს სასწავლო პირველ ანბანთან“ ერთად მოცემულია ქართული გრამატიკის (ფონეტიკურ-მორფოლოგიური) ელემენტები: „განი, ვინი, უნი... თავად არის და არა ბოლოდ (ვლამი, ვიქ, ვამტკიცებ)“.

---

[1] სულ ზოსიმეს ქართულ ლექსიკონის 4 ცალი გადაუწერია: H 95, 1035, 1429 და ჩემი კოლექციიდან საქ. სახ. მუზეუმისადმი დათმობილი ხელნაწერი Q 400.

მაშასადამე, საბა არ კმაყოფილდება იმით, რომ ზმნის გამოსავალ ფორმად ლექსიკონში, მათ ანბანზე გაწყობისას, მიუღია საწყისი. მაგალითად: ატანა, ბზინვა, გაჭრა, დგომა, ვრდომა, ვსება, ზრდა, კერვა, ლახვა მართება, მღერა, ნდომა, ნდომა, ოლვა, პარვა, პარსვა, ჟვჟა, ჟონვა, რბევა, რკვევა, სთვა. სრბოლა, სტვენა, ტუქსვა, ტყორცა, ფლვა, ფრინვა, ქადება, ღებვა, ყოფნა, შენახვა, ჩაცმა, ცურვა, ძლევა, ძოლა, ძოუანვა, წერა, ჭამა, ჭენება, ხარჯვა, ხედვა, ხევა, ხვედრება, ჴმობა, ჴოცა, ჯდომა და მრავალი სხვა. ამის გვერდით, მას თავის „სიტყვის კონაში“ მრავლად შეუტანია ზმნების პირიელი ფორმებიც მაგალითად:

ჭამა — ზმნიდან გამომდინარე: აჭამა, ეჭამა, ვაჭამე, ვჭამ, იჭმება;

წერა-დან გამომდინარე: აწერა, აღწერა, ეწერა, ვწერ:

ძლევა-დან გამომდინარე: აძლევდა, აძლევს, ვაძლევინე, ვაძლივე, მაძლია, მაძლევდა, მაძლევინა;

ჯდომა—ზმნიდან გამომდინარე: ჯდა. იჯდა, ჯდების, დაჯდების და ასე მრავალი სხვა. ზმნების ამ წესით სალექსიკონო ერთეულებად გამოყოფა და ანბანის რიგზე თავთავის ალაგას შეტანა საგრძნობლად ზრდის „სიტყვის კონის“ ზმნურ ერთეულებს. ახლა თუ მხედველობაში მივიღებთ, რომ ქართული ზმნები თავიანთ ფორმებს უმთავრესად პრეფიქსებით აწარმოებენ, გასაგები გახდება, რომ საბას „სიტყვის კონაში“ ეს ფომრები ერთმანეთისაგან გათიშულნი არიან მათი ანბანური დალაგების გამო. ასე მაგალითად: ვესავ—ვინზეა, გესავ—განზე, ესავს—ენზე, ჭამა—ჭარზე, აჭამა—ანზე, ეჭამა—ენზე, ვაჭამე და ვჭამ—ვინზე, იჭმება—ინზე და ასე შემდგომ.

დასასრულ უნდა აღინიშნოს, რომ ამ უკანასკნელ რედაქციის ზემოაღნიშნული თავისებურება: პრევერბიან (ა-ა, გა-ა, და-ა, შე-ა, წა-ა) ფორმების ჩვენება კიდევ უფრო ზრდის ზმნურ ერთეულებს ასო ანზე, განზე, დონზე, შინზე და წილზე. „სიტყვის კონის“ ავტორი კარგად გრძნობს ამ თავისებურებით გამოწვეულ მისი შრომის გაზრდას, ამიტომ არის, რომ იგი ყოველთვის თვითეულ პრევერბზე ასეთ ზმნურ ერთეულების საკმაო რაოდენობით მოყვანის შემდეგ შენიშნავს ხოლმე:

ანზე: ესე ორნი ანნი მრავალზედ მოვალს რაზედაც, მაგ-რამ აქ სიგრძისათვის მცირე დავწერე;

განზე: ესრე მოვალს განის თავს ოროლი ანი ყოვლისა სა-ხელსა და სიტყვასა ზედა. აქა ესე ვაკმაე;

დონზე: ესრე ყოველთა სიტყვათა ზედა მოვალს. აქა მოკ-ლედ დავსწერე სიმრავლის გამო.

გეოგრაფიული სახელები „სიტყვის კონაში“

მეორე თავისებურება, რომელიც ახასიათებს საბას „სიტ-ყვის კონის“ უკანასკნელ რედაქციას, — არის გეოგრაფიულ სახელების შეტანა სათანადო განედისა და გრძედის აღნიშ-ვნით. ამ თავისებურების შესახებ საბა „სიტყვის კონის“ შესავლის ბოლოს შემდეგს შენიშნავს: „სადა ესე ჯდეს /40.50/ /5.20/ ქვეყნის ზომათა რიცხვა. პირველი — ხარისხი სიმაღლისა და მეორე წამის რიცხვ. ორს ხაზს უკან—სივრცის ხარისხის რიცხვ—და მეორე—წამის რიცხვ“. [1]

ევროპაში მოგზაურობამდე გადაწერილ „სიტყვის კონის“ ნუსხებში ეს გეოგრაფიული სახელები არა გვხვდება. სამწუ-ხაროდ, ამ ნაწილის საბოლოო დამუშავება საბას ვერ მოუს-წვრია, შეიძლება სათანადო რუკების უქონლობისა გამო, და მრავალი გეოგრაფიული სახელი სიმაღლისა თუ სივრცის ხა-რისხის ან წამის რიცხვის აღუნიშვნელი დარჩენია, ზოგან კი სრულიად ურიცხვო პარალელური ხაზები და გვხვდება; ასე მაგალითად: კალიკუთ (ინდოეთისა), ყარნუ ქალაქი, კონს-ტანტინეპოლი, რავენა, სეგოვია, სივილია, ქაშანი, ყაზმინი, შამი, შამახია, შირვანი, ძეილონ (კუნძული ინდოეთისა) და სხვა.

საბას „სიტყვის კონის“ დამახასიათებელი სხვა თავისებუ-რებანი ადრინდელ რედაქციებშივე შეინიშნება.

ამათაგან საყურადღებოა შემდეგნი:

განყოფილებათა შემოკრებულად დაწერა

რას ნიშნავს ეს? ეს იმას ნიშნავს, რომ საბას მიერ „სიტყვის კონაში“ გატარებულ წესის თანახმად, ამათუიმ გვარის ზოგად

---

[1] იხ. ჩვენი გამოცემის გვ. 15.

სახელთან იგი თავს უყრის, შემოკრებით და სათანადო ახსნა-განმარტებით წარმოგვიდგენს ამათუიმ ზოგად სახელის სხვადასხვა სახეობას, ანუ „განყოფილებას“, როგორც ამას საბა უწოდებს. ავიღოთ მაგალითისათვის სიტყვა: ჭურჭელი. საბას განმარტებით: „ზოგადი სახელი არის ყოველთა ჭურჭელთა; ხოლო ესე ჭურჭელნი განიყოფებიან ათოთხმეტად“. შემდეგ იგი ჩამოთვლის ამ თოთხმეტ „განყოფილებას“: იარაღი, გვადრაკი, ლანკანი, ჯამი, სალვნე, წედა, სარწყული, ვაშკარანი, ზარდახშა, ფუკა, სფირიდი, ჭური, საწყავი და შარაგული. ამას მოსდევს თვითეულ „განყოფილების“ განმარტება მასში შემავალ საგანთა დასახელებით. შეინიშნება, რომ „სიტყვის კონაში“ ეს „განყოფილებანი“ ყველა თავთავის ადგილასაც (დასაწყის ასოს მიხედვით) გვხვდება, და ზოგი მათგანი თუ განმარტებისათვის ზოგად სახელზე (ამ შემთხვევაში ჭურჭელზე) მიუთითებს, ზოგს კი იქვე მიწერილი აქვს საკმაოდ ვრცელი განმარტება. ასე მაგალითად ჭურჭლის „განყოფილებათაგან“ მითითებით (განუმარტავად) თავთავის ადგილას შეტანილია: ჯამი, სალვნე, სარწყული, სფირიდი; ხოლო დანარჩენებს სათანადო განმარტება მოეპოვებათ და ზოგი მათგანი ვრცელი „ქვეგანყოფილებებითაც“ არის წარმოდგენილი, მაგ.: საწყავი — სადაც დიდმცირობით წარმოდგენილია თხუთმეტამდე საწყავის სახელი.

ასეთი ზოგადი სახელები „განყოფილებებით შემოკრებილად დაწერილი“ საბას თავის „სიტყვის კონაში“ მრავლად მოეპოვება. ჩვენ აქ დავასახელებთ ანბანის რიგზე მხოლოდ მეტად მნიშვნელოვანთ: აპოხტი, აყრა, აღსავალი, ბადე, გიჟი, განკვეთილება (გაკვეჩასთან), გულისწყრომა, დანა, დარგი, დარაჯა, დაღმართი, დაბა, ერქვანი, ზროხა, ზოდიაქო, ზღუდე, თამაშობა, თმა, თოვლი, თხა, კაცი, კლდე, კუდი, ლამაზი, ლახუარი, მართვი, მახე, მენავე, მზერა, მთხრებლი, მჟავე; მყიფე, მცნება, მწიკვლი, მწუხარება, ნათესავი, ნისლი, პირაღმართი, რბევა, რუხა, საბელი, საგრძნობელი, საპყრობილო, სასრევი, საშუალო, საწყავი, საკმილი, სიმყრალე, სიცივე, სიცხე, სკორე, სულისკუეთა, ტირილი, ტყუ-

ვილი, უმეცრება, უმცროსი, ურემი, ფრთე, ფრთხილი, ფშვინვა, ღაღადება, ღვნო, ყინული, შარავი, შიქრიკი, შური, ჩბუნვა, ჩუქება, ცა, ცეცხლი, ცხედარი, ცხენი, ცხიმი, ცთომილნი, ცხოვარი, ძაფი, ძაღლი, ძრწოლა, წდოლა, წერაქვი, წვიმა, წვენი, წვივსაცმელი, წინამძღუარი, წმიდა, წყარო, ჭანგი, ჭილი, ჭურჭელი, ხანი, ხიჩატელი, კიდი, კურაობა, ჯავშანი, ჯაჭვი, ჯოგი, ჯოხი.

ზოგჯერ ეს „შემოკრებილობა" საბას ისე გაზრდია, რომ მათ ერთად დაწერაზე უარი უთქვამს. ამ მხრივ ყურადღებას იქცევს კ მ ი ა ნ ო ბ ი ს შენიშვნა: „კმიანობის განყოფილებათა შემოკრებულად დაწერა აქ მენება. დია მრავალია. სიგრძისათვის არ დავწერე".

ასევე ერთად უყრის თავს საბა **წონა-ზომის ერთეულებს** და მათ სახესხვაობას. ასეთია მის „სიტყვის კონაში": თთვე, კოდი, კოკა, კვრა, ლიტრა, წამი და სხვა,

გრამატიკული „შემოკრებულება"

ზოგად სახელებთან მათ „განყოფილებათა შემოკრებულად" დაწერასთან ერთად, საბას უცდია ერთგვარი გრამატიკული შემოკრებულებანიც, ე. ი. გრამატიკულად ახლო მდგომ ნაწარმოებ სიტყვების მათ ძირითად სიტყვის „ბუდეში" შემოკრებულად დაწერა სათანადო ახსნა-განმარტებით. სამწუხაროდ ეს გრამატიკული შემოკრებულებანი უფრო სუსტად და უფრო ნაკლები თანამიმდევრობით არის გატარებული. ამისდა მიუხედავად მაინც ხერხდება მთელ „სიტყვის კონის" მანძილზე ასეთ „შემოკრებულებათა" გარკვეულ სახეობათა გამოყოფა. აი ზოგი მათგანი:

ა. ზოგჯერ მარტივ საწყისთან განუმარტებლად თავმოყრილია მისი პრევერბიანი (ზმნისწინიანი) ფორმები. ასე მაგალითად:

ბმა—დაბმა—მობმა—გამობმა—ჩამობმა—შემობმა;

ვრდომა—მივრდომა—გავრდომა—შევრდომა;

ვსება—ავსება—გავსება—შევსება;

ლაკვა—გალაკვა—მილაკვა—მოლაკვა;

მატება—მომატება—ალმატება—გამომატება;

ნდობა—მინდობა—მონდობა—განდობა;
რტყმა—დარტყმა—შერტყმა;
შლა—მოშლა—დაშლა—გაშლა;
ცლა—მოცლა—დაცლა;
ძლოლა—გაძლოლა—მოძლოლა;
ძღუანვა—მიძღუანა—გაძღუანება—მოძღუანება;
ჭიმა—გაჭიმა—აჭიმა;
ჭირვა—დაჭირვა—მოჭირვა;
ჭკნობა—დაჭკნობა—შეჭკნობა;
ხევა—გახევა—დახევა;
ხვედრება—მიხვედრება—მოხვედრება;
ხრუსტვა—შეხრუსტვა—მოხრუსტვა;
კდენა—მოკდენა—წაკდენა;
კმობა—გაკმობა—შეკმობა:
კოცა—მოკოცა—წაკოცა;

ბ. ზოგჯერ მარტივ საწყისთან „მცირე ბუდეში" მოქცეულ პრევერბიან ფორმებს სათანადო ახსნა-განმარტებაც მოეპოვებათ;

ასე, მაგალითად: სიტყვა **სხლეტა**-ზე ცალკ-ცალკეა განმარტებული მასთან შემოკრებილი სიტყვები: **დასხლეტა, ასხლეტა, მოსხლეტა.**

გ. ზოგჯერ ასეთი პრევერბიანი ფორმები ახლავს აწმყოს პირველსა ან მესამე პირში მოცემულ ზმნას, მაგალითად:
ვცემ—მივცემ—გავსცემ—წავსცემ:
კდის—აჭკდის—გაჭკდის—მოჭკდის.

დ. არის შემთხვევები, როცა პრევერბიანი მიმღეობანი თავმოყრილია მარტივ მიმღეობასთან ყოველგვარ განმარტების გარეშე. ასე მაგალითად:
შლილი—მოშლილი—დაშლილი—წაშლილი;
ცლილი—მოცლილი—დაცლილი;
კოცილი—დანაკოცი—მონაკოცი.

ე. ზოგჯერ მიმღეობასთან შემოკრებილი სიტყვები (წარმოებით მასთან ახლო მდგომი) სათანადო ახსნა-განმარტებასაც დაირთავს. ასე მაგალითად: სიტყვა **მბრძოლთან** თავმოყრილი სიტყვები: მ ე ბ რ ძ ო ლ ი, მ ბ რ ძ ო-

ლელი, უბრძოლელი, უბრძოლი, უუბრძოლესი, საბრძოლი და საბრძოლელი ყველა თავის შესაბამის განმარტებას დაირთავს.

ვ. იშვიათად, მაგრამ მაინც, აქა-იქ გვხვდება შერეული „შემოკრებილება":

ა. პირველ ფორმასთან გვხვდება მის საწყისის განმარტება; იხ. მაგალითად სიტყვა **მოიბა,** რომელსაც მისდევს **მობმა-ს** განმარტება;

ბ. სახელის განმარტებას მისდევს პრევერბიანი საწყისის განმარტება, ასე მაგალითად: **ულუნი**-ს განმარტებას ერთვის **მოულუნვა-ს** განმარტება.

ამ „შემოკრებულებათა" იშვიათი სახეები მეტად მცირეა „სიტყვის კონაში", მაგრამ ეს მაგალითებიც აშკარად მიგვითითებენ იმ დიდს ყურადღებასა და დაკვირვებაზე, რომლითაც ეპყრობოდა საბა ქართულ ზმნას, მის სალექსიკონო ერთეულების შერჩევისას.

სიტყვათა წარმომავლობის ჩვენება.

საბას „სიტყვის კონა" ჩვენს განცვიფრებას იწვევს განსაკუთრებით სიტყვათა წარმომავლობის ჩვენების ცდით. საბას დროისათვის ქართული ლექსიკონის ეს თავისებურება—ეტიმოლოგიური ამოცანების დასახვა, — სიტყვებისათვის ეტიმოლოგიური ცნობების დართვა, აშკარად მიგვითითებს ქართველთა დიდ ინტერესზე თავიანთ ენის საუნჯისადმი.

საბას დროის ქართველობამ, ირკვევა, უკვე კარგად იცის, რომ ქართულ ენას სხვა ეროვნებებთან მრავალსაუკუნოვან ურთიერთობის მიმდინარეობაში შეთვისებული აქვს უცხო წარმოშობის ზოგიერთი სიტყვა, რომელთა აღნუსხვა დიდ ქართველ ლექსიკოგრაფს თავის ერთერთ მიზნად დაუსახავს. ასეთი მიზნის დამსახველი და ნაწილობრივ (იმ დროისათვის) ბრწყინვალედ გადამჭრელი სულხან-საბა, რასაკვირველია, სრულიად გაუწვრთნელი არ იქნებოდა უცხო ენათა ლექსიკონების მოხმარებაში, კიდევაც რომ დავიჯეროთ მისი თავმდაბლური ორგზისი განცხადება: მე სხვა ენა არ ვიცოდი ქართულის მეტიო. „სიტყვის კონისადმი" წარმძღვანებულ

„ანდერძნამაგში" საბას მიერ დასახელებულ: ელლენთა, ლათინთა, სომეხთა, რუსთა და არაბთა (აგრეთვე ზოგიერთ ხელნაწერებით დამატებულ: იტალიათა და სპანიათა) წიგნებს (უნდა ვიფიქროთ—ლექსიკონებს) უეჭველია საბა გამოიყენებდა ამათუიმ სიტყვის წარმომავლობის გასარკვევადაც. მარტოოდენ ჩამოთვლა იმ ენებისა, რომელთაგანაც მიაჩნია საბას ესათუის სიტყვა შემოსულად საკმარისია იმის გასათვალისწინებლად, თუ რომელ ეროვნებებთან ჰქონდა ქართველობას მრავალსაუკუნოვანი ურთიერთობა უხსოვარ დროიდან დაწყებული—მე-18 საუკუნის დასაწყისამდე: ქალდეური, ინდური, ძველი სპარსული, ფალაური, ასურული, ებრაული, ბერძნული, ლათინური, არაბული, სპარსული, სომხური, თურქული, ხაზარული, ფრანგული და სხვ. აი ის ენები, რომელთაც მრავალსაუკუნოვან ურთიერთობის ნიადაგზე შესძინეს ესათუის სიტყვა ქართული ენის საუნჯეს ისევე, როგორც ზოგი რამ თვითონაც ისესხეს ამ საუნჯიდან.

საყურადღებოა, რომ, როგორც ყოველთვის, და აქ კი განსაკუთრებით, საბა სიტყვათა წარმომავლობის ჩვენებისას დიდ სიფრთხილეს იჩენს. ასე უნდა გავიგოთ მრავალშემთხვევაში მის მიერ მომარჯვებული შენიშვნები:

ა. **სხვათა ენაა, იხ.** მაგალითად სიტყვები: აბანოზი, ამასალა, აქიმი, ბაბრი, ბალღამი, ბარათი, ბარდანი, ბურჯი, გზირი, გირაო, დალალი, დურბინი, დუშაყი, ვაზნა, ვარაყი, ზავთი, ზანდუკი, ზილფი, ზუმბა, ზურნა, თავაზა, თალათინი, თამბაქო, თარეში, თივთიკი, თოხლი, თუთი, იასაული, კარურა, კოლაუზი, კუტი, ლაქი, ლილიფარი, მავი, მაიმუნი, მანდარი, მარაზი, მასხარა, მაფრაშა, მაშრაპა, მაჯუნი, მეიდანი, მერამლე, მილი, მურდასანგი, მუქარა, ნავროზი, ნაზირი, ნალი, ნამი, ნაფირი, ნაღარა, რეჰანი, საყანყური, სახასო, სევდა, სიასამური, სირმა, სიჯიმი, სუმბული, სურმა, ტარხუნა, ურდო, ფარმანი, ფარსანგი, ფაფუქი, ფელღამი, ფოლადი, ქანი, ქარავანი, ქარასტა. ქარგა, ქარვასლა, ქაფი, ქაფქირი, ქილა, ქირა, ქოსა, ქოსი, ქულბაქი, ყაჯირი, ჩინი, ხამხამი, ხონჩა, ხოჯა, ჯავარი, ჯაშუში, ჯერანი, ჯომარდი;

ბ. **სხვათა ენათაგან შემოღებულა:**

იხ. მაგალითად სიტყვები: ნაზუქი, ულუფა;

გ. **სხვათა ენა მგონია:**

იხ. სიტყვა დასტაბანი;

დ. **ქართული არ არის:**

იხ. სიტყვები: ამაყი, ბუასილი, დიბა, ზუაპლი, კისა, მუხუდო, საბრი;

ე. **ქართულს არა ჰგავს:**

იხ. სიტყვა: გუფთა.

ვ. **სომხური მგონია:**

იხ. სიტყვა: პაჰაკი.

აღსანიშნავია, რომ ასეთ შენიშვნებს საბა მაშინ მიმართავს, როდესაც მან ბევრი ილონა, მაგრამ „საზომს ვერ მისწვდა“. ზედმიწევნით ვერ გაარკვია, თუ სახელდობრ რომელ ენიდან უნდა იყოს შემოღებული ესათუის სიტყვა.

აქვე უნდა მოვიხსენიოთ საბას მიერ ამათუიმ სიტყვისადმი დართული ცნობები, რომლებიც მიგვითითებენ მათ ხმარებულებაზე ქართველურ ენებსა თუ დიალექტებში:

ოჯიჯი—ბადე მეგრულად;

მარა—მაგრამ იმერულად;

დაკავებას უხმობენ გურიელნი დაჭერას;

მენასა კაზნი ტაგარსა უწოდენ და სხვ.

ცოცხალ მეტყველებიდან შემოსულ სიტყვებისათვის საბას რამდენიმე გამოთქმა აქვს მიღებული. ყველაზე ხშირად იგი ხმარობს: გლეხურად, ან მსოფლიონი უწოდენ; ხმარობს აგრეთვე: სოფლური სიტყვით, მსოფლიოთა ენითა, სოფლურად, გლეხნი უწოდენ. ნახეთ სიტყვები: ვკარგავ, იარაღი, კუდური, კუმპა (საპონთან), ლომბიერი, მათე, მეტიჩარა, მუსუსი, ტაბუხი, ხოხმიკი, ფელიკი, ღრუდო, ბუდე (ჩალათასთან), ლოლობქარი და სხვ.

უცხო წარმომავლობის საკუთარი სახელები

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ საბას „სიტყვის კონაში“ შეუტანია უცხო წარმომავლობის (ებრაული, ქალდეური და ბერძნული) „კაცთა სახელი, ანუ ქვეყანათა და სოფელთა“. გარჩევის მიზნით ეს საკუთარი სახელები საბას საგანგებო ნიშ-

ნით (ი ჩიტრისთვალით) აღუნიშნავს და „რათაცა გამოითარგმნების, თანვე უწერია“. აღნიშნული ნაწილი ყურადღებას იქცევს იმ მხრივაც, რომ აქ საბას მიერ გამოყენებული ჩანს ისეთი სპეციალური „თარგმანებითი ლექსიკონები“, როგორიცაა მაგალითად კირილე ალექსანდრიელის (გარდ. 444) ლექსიკონი ოთხთავის საკუთარ სახელებისა და სხვ. (იხ. საქ. სახ. მუზ. ხელნ. A 65 გვ. 340—349. ხელნაწერი 1210 წელს არის გადაწერილი).

„სიტყვის კონის“ სომხურ-თურქულ-იტალიური ნაწილი

სულხან-საბას ქართული განმარტებითი ლექსიკონის ეს ნაწილი უკვე მთლიანად სცილდება მის (განმარტებითი ლექსიკონის) ფარგალს და თარგმნითი ლექსიკონების სახეობაში გადადის. შეიძლება თავისებურად მართალიც იყო საბას ლექსიკონის პირველი რედაქტორი, ცნობილი მწერალი. რაფიელ ერისთავი. (1824—1901) რომელსაც ლექსიკონის წინასიტყვაობაში ამ ნაწილის შესახებ შენიშნავს:

„მე შევკრიბე რამოდენიმე ლექსიკონები საბა-სულხან ორბელიანისა, შევუთანხმე ერთმანეთს და ამრიგად შევავსე. მხოლოდ სადაც ალაგალაგ მოწერილი იყო სომხური და თათრული თარგმანი (ქართული ასოებით) ისინი აღარ შემოვიტანე დასაბეჭდათ, რადგან ამ ლექსიკონის დანიშნულება არის ახსნა და განმარტება ქართულისავე გაუგებარი სიტყვებისა და იმისათვის კი არ გაუწევია შრომა საბა-სულხან ორბელიანს, რომ ჰქონოდა აზრათ თარგმნა ქართულის სიტყვებისა სხვა ენებზედაც“.[1]

ასეა თუ ისე, პირველმა რედაქტორმა „სიტყვის კონის“ ეს ნაწილი თავისებურ მოსაზრებით არ გამოაქვეყნა.

გამოუქვეყნებელი დარჩათ „სიტყვის კონის“ ზოგიერთ სიტყვების სომხურ-თურქულ-იტალიური შესატყვისები ლექსიკონის მეორე გამოცემის რედაქტორებსაც: პროფ. იოსებ ყიფშიძესა და პროფ. აკაკი შანიძეს, თუმცა მათ კარგად ჰქონდათ შეგნებული ამ ნაწილის დიდი მნიშვნელობა.

[1] იხ. დასახელებულ შრომის XV გვ.

მეორე გამოცემის თანარედაქტორი პროფ. ა კ ა კ ი შ ა ნ ი ძ ე გამოცემისადმი წარმძღვანებულ წინასიტყვაობაში ლექსიკონის უცხო ენებზე თარგმანების შესახებ შემდეგს წერს:

„ი. ყიფშიძეს გადმოწერილი ჰქონდა ხელნაწერებიდან უცხო ენებზე ნათარგმნი ადგილებიც და, როგორც (ა—ალაოს-ს) საკორექტურო ფურცლებიდან ჩანს, დაბეჭდვასაც აპირებდა. როდესაც მე მასალებს ახლო გავეცანი, შეუძლებლად მივიჩნიე უცხო ენების თარგმანის დაბეჭდვა იმ სახით, როგორც ეს წარმოდგენილი იყო. მიზეზი ის გახლავს, რომ სულხან-საბას ავტოგრაფი ლექსიკონი ჩვენამდე თითქო არ არის მოღწეული, გადამწერლებმა კი ჩვეულებრივ ან სრულებით არ იცოდნენ უცხო ენები, ან არა და სუსტად, ყოველ შემთხვევაში სამივე (სომხური, თურქული, იტალიური) მაინც არა. ამიტომ ლექსიკონის გადაწერისას ყველაზე მეტი შეცდომები სწორედ აქ მოსდიოდათ. ეს შეცდომები თანდათან მრავლდებოდა ერთი ხელნაწერიდან მეორის გადაწერის დროს... ხელნაწერთა ასეთი მდგომარეობის გამო საჭიროა მათი კარგად შეწამება და შეჯერება კიდევ ერთხელ, რომ გადამწერლის შეცდომა ავტორს არ მივაწეროთ. ასეთი გაცხრილვა თარგმნილი ადგილებისა მით უფრო საჭიროა, რომ ამ ნაწილს დიდი მნიშვნელობა აქვს უპირველეს ყოვლისა ქართულ სიტყვების მნიშვნელობათა დადგენისათვის“ [1].

რაკი ჩვენ საბას ლექსიკონის მესამე გამოცემისათვის ავტოგრაფული მნიშვნელობის ხელნაწერი გამოვიყენეთ, რითაც ნაწილობრივ აცილებული იქნა გადამწერთა მეშვეობით ამ ნაწილის გამრავლებული შეცდომები, და ამასთან, ვითვალისწინებდით რა „სიტყვის კონის“ სომხურ-თურქულ-იტალიური ნაწილის დიდს მნიშვნელობას არა მარტო ქართულ, არამედ სომხურ-თურქულ-იტალიურ ენათა ისტორიისათვის, საჭიროდ მივიჩნიეთ მათი გამოქვეყნება იმ სახით, როგორც ეს წარმოდგენილია ჩვენს ხელნაწერში.

ვინაიდან, ტექნიკურ მიზეზებისა გამო, ლექსიკონში უცხო ენათა შესატყვისების დაბეჭდვა დედნისებურ სახით ვერ მო-

---

[1] იხ. დასახელებულ შრომის გვ. XVI — XVII გვ.

ხერხდა, და ეს შესატყვისები ქართულ განმარტებათა გასწვრივ გვერდის თავისუფალ ნახევარ არეებზე ვერ დავბეჭდეთ, როგორც ეს ასახულია სანიმუშოდ აღებულ ჩვენი ხელნაწერის ერთი გვერდის $\left(\frac{\text{რლე}}{135}\right)$[1] ფოტო პირზე, — ბეჭდვის ასეთი წესი ბევრ ქაღალდს მოითხოვდა, — ამიტომ ჩვენ უცხო ენათა (სომხურ-თურქულ-იტალიური) შესატყვისები ცალკ-ცალკე გამოვყავით შესაფერ ქართულ სიტყვებითურთ, რომელთა თარგმანსაც ისინი წარმოადგენდნენ და ლექსიკონის ბოლოს დავურთეთ:

1. „სიტყვის კონის" ქართულ-სომხური ნაწილი (გვ. 490—516).

2. „სიტყვის კონის" ქართულ-თურქული ნაწილი (გვ. 517—545).

3. „სიტყვის კონის" ქართულ-იტალიური ნაწილი (გვ. 547—569).

ამასთან უნდა შევნიშნოთ, რომ პირველი ორი დამყარებულია ჩვენი გამოცემის დედანზე (H 1429), ხოლო ქართულ-იტალიური ნაწილი გადმოვიღეთ იმ ხელნაწერიდან (H 1658), რომელიც თვით საბას ხელით არის დაწერილი კონსტანტინეპოლს 1715 წლის აგვისტოს 10-დან 1716 წლის იანვრის 20-დის, როცა იგი „ფრანცისის დესპანთან იდგა ხელის შეწყობითა".

ჩვენ გვგონია, რომ საბას ლექსიკონის ეს ნაწილი სადაც ქართული ასოებით არის გადმოცემული როგორც სომხური, ისე თურქული და იტალიური შესატყვისი სიტყვები, სათანადო ყურადღებას მიიქცევს ამ ენათა მკვლევრებისას. როგორც ჩვენში, ისე ჩვენს მოძმე (სომხეთისა და აზერბაიჯანის) რესპუბლიკებში.

„სიტყვის კონის" ეს ნაწილი აშკარად ლაღადებს მე-17—18-ე საუკუნეთა განათლებულ ქართველების იმ დიდ ინტერესზე, რომელსაც იჩენდნენ ისინი მეზობელ ერების ენებისადმი. მათთან მრავალსაუკუნოვანი ურთიერთობა, როგორც ჩანს, წარმოშობდა მოთხოვნილებას ერთგვარ სახელდახელო, მცი-

[1] ხელნაწერში გვერდები მხოლოდ ქართულ ასოებით არის აღნიშნული. ქვეშ არაბული მე მივუწერე.

რე მოცულობის ლექსიკონისას. ეს გარემოება გაუთვალისწინებია ჩვენს დიდს ლექსიკოგრაფს და პირველი ცდა ქართულ-სომხურ, ქართულ-თურქულ და ქართულ-იტალიურ მცირე ლექსიკონებისა თავის ქართულს განმარტებითს ლექსიკონშივე მოუცია[1].

მაგრამ, მარტო ზემოხსენებულით არ განისაზღვრება ამ ნაწილის მნიშვნელობა. ამ ნაწილს მნიშვნელობა აქვს თვით ქართულ განმარტებითს ლექსიკონისათვის და აი რა მხრივ. საბას ლექსიკონის მომხმარებლები შენიშნავდნენ, ალბათ, რომ ამათუიმ ასოზე ზოგიერთი სიტყვა სრულებით აუხსნელად არის დატოვებული. საბოლოო ჯამში ამ სიტყვათა რაოდენობა არც თუ ისე მცირეა. იგი 400 აღემატება. თანაც უნდა შევნიშნოთ, რომ ჩვენ აქ სათვალავში არ ვიღებთ ხეების, ბალახების, ფრინველების, თევზების, ოთხფეხთა, მწერთა და მძრომთა სახელებს, რომელთა უმრავლესობა საბას აგრეთვე აუხსნელად აქვს დატოვებული, თუმცა მათი სათანადო გამასხვავებელ ნიშნებით აღნიშვნა, რაც საბას აქვს მიღებული და რაც ჩვენც გავატარეთ წინამდებარე გამოცემაში, ერთგვარად მაინც მიგვითითებს მათ ზოგად განმარტებაზე.

ახლა ირკვევა, რომ ამ სიტყვათა უმრავლესობას, რომელსაც ქართულ ნაწილში სათანადო ახსნა-განმარტება არ მოეპოვება და მხოლოდ წყაროებზე აქვს მითითება, თუ საიდან არის იგი ამოღებული, სათანადო შესატყვისი აქვს მიწერილი უცხო (სომხურ-თურქულ-იტალიურ) თარგმანებში.

ხშირად უცხო თარგმანი ზედმიწევნით განგვიმარტავს ქართულ ნაწილში აუხსნელად დატოვებულ ამა თუ იმ სიტყვას, რასაკვირველია, თუ ეს მისი უცხო შესატყვისი ერთერთ (სომხურ-თურქულ-იტალიურ) ენაზე მაინც გვესმის.

აღნიშნული გარემოებაც აშკარად მიგვითითებდა ამ უცხო ნაწილის დაბეჭდვის აუცილებლობაზე, თუმცა მათ შესწავ-

---

[1] ქართულ-სომხური ნაწილი 1847 სიტყვას შეიცავს, ქართულ-თურქული ნაწილი 1945 სიტყვას, ხოლო ქართულ-იტალიური — 1486 სიტყვას. ამ ნაწილის შემცველ ხელნაწერს (Q 1658) თავში რამდენიმე ფურცელი აკლია.

ლის დროს[1] ირკვევოდა, რომ შეიძლება ყველაფერი აქ წეს-რიგზე არ იყოს. მაგრამ ამის საბოლოოდ დადგენა შემდგომი კვლევა-ძიების საქმედ მივიჩნიეთ და არ მოვერიდეთ, რომ საბას ლექსიკოგრაფიული მემკვიდრეობა ქართველ მკითხველისათვის იმ სახით წარმოგვედგინა, რა სახითაც დიდმა ლექსიკოგრაფმა დაგვიტოვა.

წყაროთა გამოყენება და დამოწმება

„სიტყვის კონის" ანდერძით შემონახული ცნობა, რომ საბამ ეს წიგნი „ფრიადითა შრომითა და რუდუნებითა"... „ოცდაათს წელიწადს ძვილ შეაწყო განმარტებით"... გადაჭარბებულად არ მოგვეჩვენება, თუ გავითვალისწინებთ მის მიერ გამოყენებულ და დამოწმებულ წყაროთა მრავალსახეობას და დავუკვირდებით საბას მუშაობის მეცნიერულ მეთოდს, რომელიც დღესაც შეიძლება მისაბაძად ჩაითვალოს თანამედროვე ლექსიკოლოგებისათვის. გამოყენებულ წყაროთა შესახებ საბა „სიტყვის კონისადმი" წარმძღვანებულ თავის „ანდერძნამაგში" მოკლედ გვამცნებს: „რომელიცა წერილთა შინა ვნახე, გამოვიღე: საღმრთო წერილთა და ღვთისმეტყველებათა შინა, რომელიმე ღრმათა ფილოსოფოსთა წიგნებთაგან და ღ̃თისმეტყველებათა კავშირთა პროკლეს პლატონურითა დიადოხოსთა, არისტოტელისა და პორფირის კატეგორიათაგან გამოვიღე, ნემესიოს და იოანე დამასკელის პლატონური სიტყვის საქცევები აღვწერე, რომელიმე არა მათებრ ღულარჭნილად, არამედ მათვე წმიდათა მამათაგან საადვილო ვპოვე და საადვილონი აღვწერე, რათა ისწავლონ ენა ქართული"[1]. ასევე მოკლედ გვაუწყებს საბა თავის მუშაობის მეთოდის შესახებ იმავე „ანდერძნამაგში": „რომელნიცა ვიცოდი, დავწერე და რომელნიცა ძნელნი სიტყვანი არა ვიცოდი, ღრმათა წიგნებთა შინა ვიძიე. და რომელიმე სხვათა ენათა შევამოწმე

---

[1] სომხურ-თურქულ ნაწილის შესწავლისას კონსულტაციას მიწევდნენ დოც. ი. ვ. შ ი ლ ა კ ა ძ ე (სომხურში) და დოც. ს. ჯ ი ქ ი ა (თურქულში), რისთვისაც ორივეს გულითად მადლობას ვუძღვნი.

[1] იხ. ჩვენი გამოცემის მე-10 გვ.

და გამოწვლილვით რომელნიცა ვპოვე ადვილად თან მოვაწყ-რე, რომელიცა ვერა ვპოვე, საცილობელი არ დავწერე“.[1]

„სიტყვის კონის“ დაკვირვებული გადათვალიერება სრულიად ადასტურებს საბას ზემომოყვანილ სიტყვებს მის მუშაობის მეთოდის შესახებ.

პირდაპირ განცვიფრებას იწვევს, როგორ შესძლო სულხან-საბამ, რომელიც იმავე დროს „ერისაგანი იყო და წარჩინებული და სოფლის საქმისაგან უცალო“ ამდენი ხელნაწერის გადაკითხვა და მათზე დაყრდნობით, ასე გამოწვლილვით გამოკრება როგორც ძველი ქართულის, ისე მის თანამედროვე ენის ლექსიკისა, ლექსიკონის წესზე გაწყობა და სათანადო ახსნა-განმარტებით წარმოდგენა მით უმეტეს, რომ ხშირად ეს განმარტება მარტივ თარგმანებას, — სიტყვის მნიშვნელობის გამოვლინებას, აღემატება და საგანთა თუ ცნებათა ფართო განმარტებას შეიცავს. ყოველივე ამის გათვალისწინება გვარწმუნებს, რომ საბას მიერ ერთ ლექსში თავის შესახებ ითქმული: „ახლად შევკრიბე, შევაწყვე, ჩემი ვიშრომე სულხანი“, არავითარ გადაჭარბებას არ წარმოადგენს. საკმარისია გადავხედოთ „სიტყვის კონის“ ასეთ ვრცელ განმარტებათა ნიმუშებს, როგორიც გვხვდება, მაგალითად, აქ ჩამოთვლილ სიტყვებზე: განშჯა, გონება, გულისწყრომა, ვითარება, თანამონათესავე, კავშირნი, მეცხრე ცა, მეხი, მფლობელი, ნათესავი, პერიპატიოჲ, პითონი, რაოდენობა, რასამიმართი, სიზმარი, საგრძნობელი, სიტყვა, ტატანი, ულუკი, ურჩხული, უფლება, ქარვა, შეგულისსიტყვა, შემთხვევითი, ცხოველნერგი, ძილი, წესი, ხატოვნება, ხლიჩი, ხრმალი და სხვ., რომ დავრწმუნდეთ: ამ სიტყვათა განმარტება სპეციალურ ლიტერატურის გამოყენების გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა. აღსანიშნავია, რომ საბა, უმეტეს შემთხვევაში, მიგვითითებს კიდეც ამათუიმ ლიტერატურაზე ფიქრობს რა, იქნება ვისმე ვრცლადაც ენებოს ამათუიმ ცნების განმარტებაო. ასე მაგალითად:

---

[1] იხ. დასახელებული შრომის გვ. 10.

ა. **თანამონათესავეს** განმარტებას შემდეგი შენიშვნა ახლავს: კათიღორიას[1] 20 თავში გრძლად ჰპოვ;

ბ. **რასამიმართის** განმარტების დასასრულს ვკითხულობთ: სრულიად 33 კათიღორიას თავსა იძიე;

გ. **ვითარების** განმარტება მიგვასწავლის: ვრცლად კათიღორიას 35 თავსა სწერია;

დ. **გონების** განმარტება ასე თავდება: თუ ვრცლად ცნობა გენებოს 20 კავშირში[1] ჰპოო. და ასე სხვა. ვრცელი ცნობებით არიან წარმოდგენილნი საბას „სიტყვის კონაში" აგრეთვე საერო და სასულიერო ცნობილი მოღვაწენი. რასაკვირველია, სპეციალურ წყაროების გამოუყენებლივ ჩვენ ამ ცნობებს ვერ მივიღებდით. ასეთები არიან: არისტოტელი, პლატონ, პორფირი, პროკლე, ანდრია, ბართლომე, ბარნაბა, თომა, იაკობ და სხვა.

ასევე სათანადო წყაროების გამოყენებითა და მათზე მითითებით არის წარმოდგენილი საბას „სიტყვის კონაში" დანარჩენი სიტყვებიც: არსებითი სახელები, ზედსართავი სახელები, რიცხვითი სახელები, ნაცვალსახელები, ზმნები, ზმნისზედები, კავშირები, თანდებულები და ნაწილაკები, რომლეთაც ჩვეულებრივ მარტივი, მაგრამ უმეტეს შემთხვევაში ზედგამოჭრილი განმარტება ახლავთ.

მრავალმხრივი გამოძიებით მტკიცდება, რომ საბა ბრმად არ ენდობა წყაროებს, ავტორებსა თუ მთარგმნელებს. ჩვეულებრივ, „გამოწვლილვით" გამოძიების შემდეგ უცხადებს ნდობას სულხან-საბა ამათუიმ წყაროს და მხოლოდ მაშინ შეაქვს ესათუის სიტყვა თავის ქართულ ენის საუნჯეში.

საბამ იცის, რომ „მოლექსეთათვის სიტყვა და ლაპარაკი არა დაიდება, რაჲც გაეწყობა მას იტყვიან. ვიეთთა მთარგმნელთაცა ესრეთ უქნიათ". ამიტომ არის, რომ დასამოწმებლად გამოსაყენებელ წყაროებს, ამათუიმ ხელნაწერებს საბა ამ საზომით შეარჩევს: „ვინცა სიტყვას რიგით გააწყობს უმჯობესია". ყურადღებას იქცევს, თუ როგორ ამკობს სულხან-საბა ამათუიმ სიტყვის განმარტებასთან დაკავშირებით ისეთ მწერ-

---

[1] კათეღორიის თავთა შესამოწმებლად იხ. საქ. სახ. მუზ. ხელნაწერი H № 2562; „კავშირნი"-ს თავთა შესამოწმებლად ხელნ. H № 1337.

ლებსა და მთარგმნელებს, რომლეთაც „სიტყვა რიგით ვერ გაუწყვიათ“. ასე მაგალითად:

ა. **ჭანგის** განმარტებაში ვკითხულობთ:
„უმეცარნი ღვინოსა მოძმარებულსა რომელნიმე ჭ ა ნ გ ს ა უწოდენ და რომელიმე კ ა ნ ჭ ს ა. არცა ერთია მათი სახელი, — ანუ მოძმარებული, ანუ ჭმახი არს“;

ბ. **რვალის** განმარტებაში: „ვიეთთა ნაცვლად სპილენძისა აღუწერიათ, გასწორება სჯობს“;

გ. **წერტილის** განმარტებაში: „ვიეთთა წ ე ნ ტ ი ლ ა დ აღუწერიათ გაუსინჯავად“;

დ. **მკვრცხეს** განმარტებაში: „მ კ ვ რ ც ხ ე ს ა და მ კ ვ რ ც ხ ლ ს ა განკრძალვით გარჩევა უნდა, ვიეთნი მწერალნი არ დაჰკვრვებიან“. და თუ როგორ „განკრძალვით“ გაარჩევს მათ საბა, იხილეთ ამ სიტყვის განმარტებაში, სადაც მას ლათინური შესატყვისებიც კი მოჰყავს. (მკვრცხე — გროტოს; მკვრცხლ — პიდესტრას);

ე. **ქორეპისკოპოსის** განმარტებაში:
„უმეცარსა მწერალსა ქართლის ცხოვრებაში გაურყვნია: ქ ო რ ი კ ო ზ ი ქარაგმით ქორეპისკოპოსი ჰგონებია. ქ ო რ ე პ ი ს კ ო პ ო ს ი უსამწყსო ეპისკოპოზს ეწოდების ბერძულად და ქორიკოზი — მეფის ნაცვალსა ჰქვან“.

ვ. **შადის** განმარტებაში:
„ვეფხისტყაოსანში რომელთამე მწერალთა შარდად აღუწერიათ უმეცრებით“.

ზ. **მილიონის** განმარტებაში:
„ქართულში მ ი ლ ი და მ ი ლ ი ო ნ ი არ გაურჩევიათ მთარგმნელებსა.

და ასე მრავალი სხვა.

საბა „განკრძალვით“ გარჩევის გარეშე არავის არ ენდობა. იგი ზოგჯერ რამდენიმე წყაროს ერთმანეთს აწამებს, აჯერებს, „გამოწვლილვით“ შეისწავლის და შემდეგ გამოაქვს თავისი მსჯავრი. ამ მხრივ სანიმუშოდ შეიძლება სიტყვა **ტროპი-ს** განმარტებაზე შევჩერდეთ:

„კავშირში ეწერა ტ რ ო პ ი, რომელ არს ცხოელთ ზურგით; სხვაში ეწერა: რომელ არს აღშენების ნივთი, რომელ არს ტროპი; მე ორივ ერთი მგონია. ნემესიოსის 27 თავში ზურგის ძვლად იტყვს, გინა ნავის საძირკვლად“.

საბა „გამოწვლილვით“ იმოწმებს თვით ბიბლიის (ძველისა და ახალი აღთქმის წიგნების) მონაცემებს. მას ქართულ ბიბ-

ლიასთან ერთად ხელთა აქვს სომეხთა, ლათინთა და ელლენთა ბიბლიები. ამას უნდა მოწმობდეს სიტყვა **ტეგანის** განმარტება: **ტეგანი** — ტარხუნა (11.42 ლუკ.) ბერძულში სხვა მხალი სწერია და ლათინურში სხვა და სომხურში — სხვა. აქ, ეჭვს გარეშეა, ლუკას სახარებიდან ამოღებულ სიტყვის ბერძნული, ლათინური და სომხური შესატყვისები გასინჯულია სათანადო ენათა ბიბლიების, კერძოდ ლუკას სახარების შესაფერის თავსა და მუხლში (11. 42).

ასევე კრიტიკულად ეპყრობა საბა ზეპირ წყაროებს, მთქმელებსა და ცნობების მიმწოდებლებს. ამ მხრივ დაუვიწყარია საბას შენიშვნა ერთ მის თანამშრომელ ბერმონაზონის შესახებ:

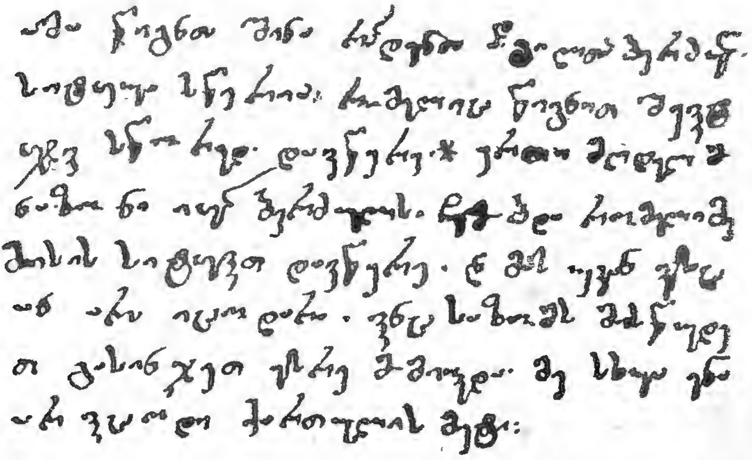

„ამა წიგნთა შინა რაოდენი ადგილთა ბერძული სიტყვა სწერია, რომელიც წიგნით შევიტყევი, სწორედ დავწერე. ერთი მღდელმონაზონი იყო, ბერძულს ჩემობდა. რომელიმე მისი სიტყვით დავწერე და მას უკან ვსცან, არა იცოდა რა. ვინც საზომს მისწუდეთ, გასინჯეთ, ესრე მომიჴდა... (იხ ჩვენი გამოცემის გვ. 279).

თავისებური შენიშვნა გვხვდება აგრეთვე სიტყვა **ტაბარაკის** განმარტებაში: „ვიეთთა ხერხი მითხრეს, ვიეთთა საფხეკი".

საყურადღებოა, რომ ხსენებული სიტყვაც ბიბლიიდან მომდინარეობს, (სახელდობრ 2 მეფეთა წიგნის 12 თა-

ვის 31 მუხლიდან) მაგრამ, თუ ჩვენი დროის დაბეჭდილ ბიბლიაში ტაბარაკის მაგიერ სათანადო ადგილას ხ ე რ ხ ი გვხვდება, ეს ფაქტი საბას მიერ სამოწმებლად გამოყენებულ ხელნაწერ ბიბლიის განსხვავებულობაზე მიგვითითებს.

ვიკითხოთ ახლა: როგორ იქცევა საბა იმ შემთხვევებში, როცა ძნელი სიტყვები ხვდება, ღრმა წიგნებში ეძებს, მაგრამ ზედმიწევნით ვერ არკვევს მათ მნიშვნელობას?

ზემოთ არა ერთხელ მოხსენებულ თავის „ანდერძნამაგში" საბა ამ კითხვაზე ასე გვიპასუხებს: „რომელნიცა ძნელი სიტყვანი არ ვიცოდი, ღრმა წიგნებთა შინა ვიძიე და რომელიმე სხვათა ენათა შევამოწმე და გამოწვლილვით რომელიცა ვპოე. ადვილად თან მოვაწერე, რომელიცა ვერა ვპოე, საცილობელი არ დავწერე, არამედ მუნვე კიდურთა ზედა წითლითა ნიშნად იგივე სიტყვები მოვაწერე, — ნუთუ სხვა წერილთა მისთანა სიტყვა ეწეროს, გამოძიებით იპოება".

საბას ამ პასუხიდან და „სიტყვის კონაში" მოყვანილ მთელ რიგ სიტყვების დაკვირვებიდან ირკვევა, რომ როცა საბა „საზომს ვერ სწვდება" ე. ი. წყაროებზე დაყრდნობით სიტყვის მნიშვნელობას ვერ არკვევს, იგი სიტყვას მაინც გამოსწერს და ხშირად აშიაზე (იშვიათად ტექსტში) მოჰყავს ამ სიტყვის შემცველი წინადადება, ამოწერილი ამათუიმ საღვთისმეტყველო, ფილოსოფიურ თუ სხვა რომელიმე საერო წიგნებიდან სათანადო წყაროს ჩვენებით. საბა ფიქრობს, რომ ასეთ სიტყვათა განმარტებისათვის კიდევ სხვა წყაროთა შესწავლა-შედარება იქნება საჭირო და მათ განმარტებას მომავალ თაობებს შესთხოვს: „თქვენ იგულისმოდგინეთ... თქვენ შეასრულეთ. არა უმეცართა გეტყვი, არამედ ბრძენთა ვედრებით მოგახსენებთ".[1]

ამის მაგალითებიც საკმარისად გვხვდება „სიტყვის კონაში". აი ზოგიერთი მათგანი:

ა. **გემნენ** — განუმარტავია. აშიაზე მიწერილი აქვს: (72 კავშირ.) „ოდეს ქუშმდებარედ გ ე მ ნ ე ნ ნაწილები"

---

[1] დაბადება (ბიბლია) ნაწილი პირველი, ტფილისი, ექვთიმე ხელაძის სტამბა. 1884 წ. ...„და დასხნა ხერხთა ზედა და კუროს თავთა რკინისათა და ცალთა რკინისათა"... (გვ. 648).

[1] იხ. ჩვენი გამოცემის გვ. 11.

ბ. **ველაზმაგი** — განუმარტავია. მიწერილი აქვს ციტატა: (ეფთვმე ქართველი) „ქ. ჯვარი სალიტანიე, ვეცხლისა ოქროთცურვილი ველაზმაგისა ხატებითა“.

გ. **მნატებრივთა** — განუმარტავია. მიწერილი აქვს (37 ნემესიო) „და ყოფაცა უკვე მნატებრივთა საუწყოთა“.

დ. **მღვირდო** — განუმარტავია. მიწერილი აქვს (კარაბადინი) „ასვი სიქორაგი ერთი მღვირდოის წილი“.

მაგალითების გამრავლება კიდევ შეიძლებოდა, მაგრამ, უალაგობისა გამო, ამით დავკმაყოფილდეთ.

საბას მიერ „ღრმათა წიგნებთა შინა“ გამოძიებით ახსნილ სიტყვათა შორის გვხვდება ისეთი მაგალითებიც, სადაც ციტატასთან ერთად საბას თავის ახსნა-განმარტებაც მოუცია. ასეთი მაგალითები, სამწუხაროდ, ძალიან ცოტაა. იხილეთ სიტყვები: მაწანებელთანი, ნახიბლი, სუნტაქსვა, ტორანტოსი, უსნო. ასეთი განმარტებანი (ალბათ, მეტის სიფრთხილისათვის) საბას მგონიაობით აქვს წარმოდგენილი, მაგალითად:

ა) **ტორანტოსზე** მოყვანილ ციტატის შემდეგ საბა შენიშნავს: „კარვის სვეტის გარდასაბმელი მგონია“.

ბ) **უსნო**-ზე შენიშნავს: უსენო მგონია.

ზოგჯერ ასეთ კატეგორიის სიტყვებთან თვით ჩვენგან ითხოვს დამატებითს შემოწმებას. ამ მხრივ ყურადღებას იქცევს სიტყვა **სფირმიგლოსის** განმარტება: „ფილოსოფოსსა და რიტორსავით რამ არის. შეამოწმე“.

*
* *

საბას მიერ შეკრებილი და განმარტებული „საუნჯე ქართულ ენისა“ საფუძველია ვრცელი ქართული ისტორიული ლექსიკონის შესადგენად. შემდეგი დროის ჩვენი ლექსიკოგრაფები ბევრით დავალებულნი არიან საბასაგან ისე, როგორც მისი თანამედროვენი.

„სიტყვის კონაზე“ ნათქვამი გიორგი მეფის სიტყვები: „დიახ, კარგი წიგნია და კარგადაც გავეწყე“ შეიძლება თანამედროვეთა საერთო აზრს გამოხატავდეს, თუმცა იყვნენ ისეთი მეხოტბენიც (როგორც დიმიტრი ორბელიანი), რომელთაც სწამდათ, რომ „თუ ვისმე გწადის ეს წიგნი, ეგრე გმატსთ ვითა რუსთველსა“. აღსანიშნავია, რომ ჩვენს სიძველეთასაცავებში „სიტყვის კონის“ ხელნაწერი ცალები უფრო მეტის რაოდენობით არის შემონახული, ვიდრე „ვეფხისტყაოსნის“ ხელნაწერები, რომელთა რიცხვი 50 მაინც აღემატება. ეს არც უნდა გაგვიკვირდეს, რადგან საბას „სიტყვის კონის“ გადაწერას აწარმოებდნენ მთელ მეთვრამეტე საუკუნის მანძილზე და იგი არ შეუწყვეტიათ მეცხრამეტე საუკუნის პირველ ნახევარშიც.

ჩვენთვის უფრო საყურადღებოა, რომ ამავ საუკუნეებში საბას გამოუჩნდნენ შემმოწმებელ-შემვსებელნი. მათ შორის განსაკუთრებულ ყურადღების ღირსნი არიან ი ო ა ნ ე ბ ა ტ ო ნ ი შ ვ ი ლ ი, (1772—1839) რომელიც იმდროინდელ სანკტ-პეტერბურღში მოღვაწეობდა, და დავით ალექსიძე-მესხიშვილი თელავის, მეფე ერეკლეს დროინდელ, სემინარიის რექტორი (1790 წლიდან—1803 წლამდე). მათ მიერ გადაწერილი „სიტყვის კონის“ ხელნაწერები[1] წარმოადგენენ ერთ-

---

[1] იოანე ბატონიშვილის კოლექციიდან № 253. დავით რექტორის (ყოფ. საეკლესიო მუზეუმის ფონდიდან № 288. დავით ალექსიძე-მ ე ს ხ ი შ ვ ი ლ-ზ ე იხ. ვ უ კ. ბ ე რ ი ძ ე, დავით რექტორი — ლექსიკოგრაფის საბა ორბელიანის გამგრძელებელი. თბ. სახ. უნივ. შრ. I, თბ. 1936. გვ. 310 — 332.

გვარ ცდას მოგვცემ რამოდენიმედ შევსებულ-შესწორებული საბას ლექსიკონი, თანახმად მისივე ანდერძისა: „რომელთა მოგცესთ უფალმან სიბრძნე და მეცნიერება, თქვენ შეასრულეთ“.

საბას „დამატებათა და შესწორებათა“ ნაკვეთში, რომელიც ამ ტომს უნდა მოჰყვეს, როგორც „სიტყვის კონის“ ხელნაწერთა რედაქციებზე ჩვენი მუშაობის შედეგი, სათანადოდ იქნება გათვალისწინებული ი ო ა ნ ე ბ ა ტ ო ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ა და დ ა ვ ი თ რ ე ქ ტ ო რ ი ს წვლილი.

მაგრამ შესამოწმებელი და შენიშვნის ღირსი (დამატებათა გარეშეც) საბას „სიტყვის კონაში“ ისე, როგორც მან დაგვიტოვა უკანასკნელ რედაქციით, რაც ასახულია ჩვენს გამოცემაში, შეიძლება არც თუ ისე მცირე რამ იყოს. ყოველივე ეს ნათლად გაირკვევა მას შემდეგ, როცა, შეძლებისამებრ, გაიშიფრება საბას მიერ დასახელებული და ზოგჯერ ზედმიწევნით (თავსა თუ მუხლზე) მითითებული ყველა წყარო, დაწყებული ბიბლიიდან და გათავებული კარაბადინით. ასეთი შემოწმების გარეშე ბევრი რამ შეიძლება გაურკვეველი დარჩეს შემდგომი დროის „სიტყვის კონის“ ხელნაწერთა დამატებებისა და შესწორებათა გათვალისწინების შემდეგაც. ამაში ჩვენ დაგვარწმუნა „სიტყვის კონაზე“ ჩვენი მუშაობის დროს გამოვლენილმა ზოგიერთმა გაუგებრობამ, რომლის ერთერთ ნიმუშზე აქვე მსურს მოგახსენოთ.

ცნობილია, რომ საბა ბიბლიის შემდეგ ჩვენს ფილოსოფიურ თხზულებათაგან ყველაზე მეტად ი ო ა ნ ე პ ე ტ რ ი წ ი ს ნაშრომებს დაესესხებია, როგორც ციტაციის, ისე ცნებების განმარტებათა შედგენის მხრივ. მარტო პ რ ო კ ლ ე დ ი ა დ ო ხ ო ს ი ს ცნობილ ნაშრომიდან („კავშირნი ღვთისმეტყველებითნი“) საბას ბერძნულ წარმოშობის 80-ზე მეტი სიტყვა ამოუღია ზოგჯერ სათანადო ციტაციით და განმარტებითაც. მიუხედავად იმისა, რომ საბა ამ წყაროს დიდის გულისყურით იყენებს, გაუგებრობას მაინც ვერ ასცდენია. მას ამ წყაროზე დაყრდნობით თავის „სიტყვის კონაში“ შეაქვს სიტყვა ც რ უ ლ ი. სათანადო ციტატით: „...ორვე ცრული სარეცელთა მიმდოვრებისა“. ირკვევა, რომ როგორც სიტყვა, ისე ციტატა შეცდომით არის ამოწერილი: დედანშია: ... არ ვეც

რული სარეცელთა მიმდოვრებისა“. არარსებული სიტყვა **ცრული**[1] კი წარმოშობილა **ვეც** სიტყვის ბოლო ასოს (ც-ანის) მიმდევნო სიტყვასთან (რული) შერწყმით (ც+რული).

ჩვენ, რასაკვირველია, ასეთი და მსგავსი გაუგებრობის აღნიშვნით ოდნავადაც არ გვსურს ჩრდილი მივაყენოთ საბას ბრწყინვალე შარავანდს, მაგრამ, როგორც თვითონ ბრძანებს: „გასწორება სჯობს“.

ამ გამოცემასთან დაკავშირებული ზემოაღნიშნული სამუშაო ჩვენ ჯერ ნაწილობრივ გვაქვს შესრულებული. ვფიქრობთ, რომ მისი დასრულებული სახით გამოქვეყნება („სიტყვის კონის“ დამატებად) ერთგვარ წვლილს შეიტანს დიდი ლექსიკოგრაფის ძვირფას მემკვიდრეობის ათვისებაში.

ს. იორდანიშვილი

---

[1] ც რ უ ლ ზ ე ვ ე მიუთითებს სიტყვა მმადი. იხ. მ მ ა დ ი ცრულთან ნახე.

— თავი სიტყჳს კონისაჲ —

ანბანი პირველად სასწავლო ყრმათათჳს

ა ბ გ დ ე ვ ზ ჱ თ ი კ ლ მ ნ ჲ ო პ ჟ რ ს ტ უ ჳ ფ ქ ღ
ყ შ ჩ ც ძ წ ჭ ხ ჴ ჯ ჰ ჵ ჶ

ა, ან: ბ, ბან: გ, გან: დ, დონ: ე, ენ: ვ, ვინ: ზ, ზენ: ჱ, ჱე: თ, თან: ი, ინ: კ, კან: ლ, ლას: მ, მან: ნ, ნარ: ჲ, ჲე: ო, ონ: პ, პარ: ჟ, ჟან: რ, რაე: ს, სან: ტ, ტარ: უ, უნ: ჳ, ჳე: ფ, ფარ: ქ, ქან: ღ, ღან: ყ, ყარ: შ, შინ: ჩ, ჩინ: ც, ცან: ძ, ძილ: წ, წილ: ჭ, ჭარ: ხ, ხან: ჴ, ჴარ: ჯ, ჯან: ჰ, ჰაე: ჵ, ჵ[ოე]: ჶ, ჶა: დ̊: ესე სიტყჳს შემკრავია; ზედით ანი უჯდეს:

ჶ, ესე ფარსა და ჳეს საშუალოდ ითქმის. ძუელს წიგნში ახლა ვიპოვეთ. სხუათა ენ[ის] [თა]რგმანებათა შინა ფრიად საჴმარი არს. ამისთჳს ბოლოს დავსვი.

დ̊ თუ [ზევი]თ ანი უზის სიტყჳს შემკრავია; და თუ გვერდით დაუსვან სიტყჳს რიგია.

ყ[ოვლ]ის ენის ანბანთა ბოლოს უწერია. მე ამისთჳს ჩაურთე.

მეორედ სწავლება ანბანის რიგისა, სადა ჴმიანი ასო საჴმარ არს რიგით[ა]

ბა	ბე	ბი	ბო	ბუ	ტა	ტე	ტი	ტო	ტუ
გა	გე	გი	გო	გუ	ფა	ფე	ფი	ფო	ფუ
და	დე	დი	დო	დუ	ქა	ქე	ქი	ქო	ქუ
ვა	ვე	ვი	ვო	ვუ	ღა	ღე	ღი	ღო	ღუ
ზა	ზე	ზი	ზო	ზუ	ყა	ყე	ყი	ყო	ყუ
თა	თე	თი	თო	თუ	შა	შე	ში	შო	შუ
კა	კე	კი	კო	კუ	ჩა	ჩე	ჩი	ჩო	ჩუ
ლა	ლე	ლი	ლო	ლუ	ცა	ცე	ცი	ცო	ცუ
მა	მე	მი	მო	მუ	ძა	ძე	ძი	ძო	ძუ
ნა	ნე	ნი	ნო	ნუ	წა	წე	წი	წო	წუ
პა	პე	პი	პო	პუ	ჭა	ჭე	ჭი	ჭო	ჭუ
ჟა	ჟე	ჟი	ჟო	ჟუ	ხა	ხე	ხი	ხო	ხუ
რა	რე	რი	რო	რუ	ჴა	ჴე	ჴი	ჴო	ჴუ
სა	სე	სი	სო	სუ	ჯა	ჯე	ჯი	ჯო	ჯუ

მესამედ სწავლა ანბანურად გენქის გარჩევით პირველ ამოღებისა

მა მათ. ჩუე ნო: რო მე ლი. ხარ. ცა თა. ში ნა: წმი და. იყ ავნ. სა ხელი. შე ნი: მო ვე დინ. სუ ფე ვა. შე ნი: იყ ავნ. ნე ბა. შე ნი: ვი თა რცა. ცა თა. ში ნა: ეგ რე ცა. ქუე ყა ნა სა. ზე და: პუ რი. ჩუე ნი. არს ობი სა: მო მეც. ჩუ ენ. დღეს. და. მო მი ტე ვენ. ჩუ ენ: თა ნა ნა დებნი. ჩუე ნი: ვი თა რცა. ჩუ ენ. მი უტე ვებთ: თა ნა მდე ბთა. მათ. ჩუე ნთა: და ნუ შე მი ყუ ან ებ. ჩუ ენ. გა ნსაცდ ელსა: არ ა მედ. გვიჯ სენ. ჩუ ენ. ბო რო ტი სა გან:

[ქ. ანბანთა რიცხვთა სწა]ვლანი, თუ რომელნი, რაოდენთა რიცხვთა იტყვიან

ა	ერთი	ს	ორასი
ბ	ორი	ტ	სამასი
გ	სამი	უ ჳ	ოთხასი
დ	ოთხი	ფ	ხუთასი
ე	ხუთი	ქ	ექუსასი
ვ	ექვსი	ღ	შვიდასი
ზ	შვიდი	ყ	რვაასი
ჱ	რვა	შ	ცხრაასი
თ	ცხრა	ჩ	ათასი
ი	ათი	ც	ორი ათასი
კ	ოცი	ძ	სამი ათასი
ლ	ოცდათი	წ	ოთხი ათასი
მ	ორმეოცი	ჭ	ხუთი ათასი
ნ	ერგასი	ხ	ექვსი ათასი
ჲ	სამეოცი	ჴ	შვიდი ათასი
ო	სამეოც და ათი	ჯ	რვა ათასი
პ	ოთხმეოცი	ჰ	ცხრა ათასი
ჟ	ოთხმეოც და ათი	ჵ	ათი ათასი
რ	ასი		

ნულა და ქართული რიცხვის სწავლა

1	ა	37	ლზ	73	ოგ	109	რთ
2	ბ	38	ლჱ	74	ოდ	110	რი
3	გ	39	ლთ	75	ოე	111	რია
4	დ	40	მ	76	ოვ	112	რიბ
5	ე	41	მა	77	ოზ	113	რიგ
6	ვ	42	მბ	78	ოჱ	114	რიდ
7	ზ	43	მგ	79	ოთ	115	რიე
8	ჱ	44	მდ	80	პ	116	რივ
9	თ	45	მე	81	პა	117	რიზ
10	ი	46	მვ	82	პბ	118	რიჱ
11	ია	47	მზ	83	პგ	119	რით
12	იბ	48	მჱ	84	პდ	120	რკ
13	იგ	49	მთ	85	პე	121	რკა
14	იდ	50	ნ	86	პვ	122	რკბ
15	იე	51	ნა	87	პზ	123	რკგ
16	ივ	52	ნბ	88	პჱ	124	რკდ
17	იზ	53	ნგ	89	პთ	125	რკე
18	იჱ	54	ნდ	90	ჟ	126	რკვ
19	ით	55	ნე	91	ჟა	127	რკზ
20	კ	56	ნვ	92	ჟბ	128	რკჱ
21	კა	57	ნზ	93	ჟგ	129	რკთ
22	კბ	58	ნჱ	94	ჟდ	130	რლ
23	კგ	59	ნთ	95	ჟე	131	რლა
24	კდ	60	ჲ	96	ჟვ	132	რლბ
25	კე	61	ჲა	97	ჟზ	133	რლგ
26	კვ	62	ჲბ	98	ჟჱ	134	რლდ
27	კზ	63	ჲგ	99	ჟთ	135	რლე
28	კჱ	64	ჲდ	100	რ	136	რლვ
29	კთ	65	ჲე	101	რა	137	რლზ
30	ლ	66	ჲვ	102	რბ	138	რლჱ
31	ლა	67	ჲზ	103	რგ	139	რლთ
32	ლბ	68	ჲჱ	104	რდ	140	რმ
33	ლგ	69	ჲთ	105	რე	141	რმა
34	ლდ	70	ო	106	რვ	142	რმბ
35	ლე	71	ოა	107	რზ	143	რმგ
36	ლვ	72	ობ	108	რჱ	144	რმდ

145	რმე
146	რმვ
147	რმზ
148	რმჱ
149	რმთ
150	რნ
151	რნა
152	რნბ
153	რნგ
154	რნდ
155	რნე
156	რნვ
157	რნზ
158	რნჱ
159	რნთ
160	რჲ
161	რჲა
162	რჲბ
163	რჲგ
164	რჲდ
165	რჲე
166	რჲვ
167	რჲზ
168	რჲჱ
169	რჲთ
170	რო
171	როა
172	რობ
173	როგ
174	როდ
180	რპ
181	რპა
182	რპბ
183	რპგ
190	რჟ
191	რჟა
192	რჟბ
193	რჟგ
194	რჟდ
200	ს
201	სა
202	სბ
203	სგ
204	სდ
205	სე
206	სვ
207	სზ
208	სჱ
209	სთ
210	სი
211	სია
212	სიბ
213	სიგ
214	სიდ
215	სიე
216	სივ
217	სიზ
218	სიჱ
219	სით
220	სკ
221	სკა
222	სკბ
223	სკგ
230	სლ
231	სლა
232	სლბ
233	სლგ
240	სმ
241	სმა
242	სმბ
243	სმგ
250	სნ
251	სნა
252	სნბ
253	სნგ
260	სჲ
261	სჲა
262	სჲბ
263	სჲგ
270	სო
271	სოა
272	სობ
273	სოგ
280	სპ
281	სპა
282	სპბ
283	სპგ
290	სჟ
291	სჟა
292	სჟბ
293	სჟგ
300	ტ
301	ტა
302	ტბ
303	ტგ
400	უ
401	უა
402	უბ
403	უგ
500	ფ
501	ფა
502	ფბ
503	ფგ
600	ქ
601	ქა
602	ქბ
603	ქგ
700	ღ
701	ღა
702	ღბ
703	ღგ
704	ღდ
800	ყ
801	ყა
802	ყბ
803	ყგ
804	ყდ
900	შ
901	შა
902	შბ
903	შგ
904	შდ
1000	ჩ
2000	ც
3000	ძ
4000	წ
5000	ჭ
6000	ხ
7000	ჴ
8000	ჯ
9000	ჰ
10000	ჵ
1000	ჩ
10000	იჩ
100000	რჩ
1000000	ჵჵ

ესე წილა ყოველთა რიცხვთა და ანგარიშთა უმჯობესია.

ყოველნი ქრისტიანენი, ანუ ჰურიანი, გინა წარმართნი ამის მიერ რიცხუენ.

ქართუჳლთა მიკვრან, რად არა დასჭურიტეს, ანუ წმიდათა მამათა დაუტევეს.

აწ მე სომხურის წიგნიდამ გარდმოვიღე; მუნცა ესრე ნაკლებ ნაკლები ეწერა; სიგრძისათჳს აღარ შეესრულებინათ. ვინცა აქამდი ისწავლის, სხუასაც თჳთანვე მიხვდება და შეასრულებს.

ქართულისა ანბანთა სათუალავი თან ჩართჳთ დამისხამს. ვისცა უნდა საჭირო არ არის და ვისაც არ ენებოს განსუენებით იჯდეს.

ყოველს ენაში სხუა და სხუა რიგი რიცხვებიც არის, მაგრამ ესეც კარგია.

საქცევნი ხუთთა ჴმიანთა ასოთანი და სწავლა სხვათა ასოთა და თავგოლოთანი

ქართულთა ენათა ანბანთა ასონი არიან: 40: და ებრაელთა: 22: ლათინთა: 24: და ელლენთა, არაბთა: 29: და ინდოთა: 12: რუსთა, სომეხთა და კუალად სხუათა, რომელთამე მეტი და რომელთამე ნაკლები, ენათა სიგრძე მოკლობისა და მიმოქცევისათჳს. რამეთუ არიან ენანი, რომელ ჴორჴთა შინა იტყჳან სიტყუათა და არიან ენის წუწრუალთათა. ამის გამო არს ენათა მეტნაკლებობაჲ.

ხოლო ქართულნი ორმეოცნი ასონი განიყოფებიან შვიდად: ჴმოანად, ნანარად, ბაგეთად, ენის მწვერვალთად, საშუალ ენისა და ჴორჴთა შინა, ხოლო მეშვიდე—ნახევარ ბაგეთა მიერ მოხრით, ნესტვებრ. ამისთჳს, რამეთუ არიან ასონი, რომელნი ბაგეთა მიერ ითქუას და რომელნიმე ენისა მწუერვალითა, რომელიმე საშუალ ენითა და რომელიმე ჴორჴითა სიტყჳს მიმოთქმისა და კაფიათა გამოჩენისათჳს. რამეთუ არიან სიტყუანი მაღალნი და არიან ზომიერნი და არიან მდაბალნი. ამისთჳს არს შვიდად განყოფა ასოთა მათ, რამეთუ ჴმიანი ასონი არიან ხუთნი ესენი:

ა, ე, ი, ო, უ.

ესენი არიან, რომელთაგან გამოვლენ ჴმანი სამუსიკონი, სამღუმბრონი და საგალობელნი, და თჳნიერ ამათსა არა არს

ჴმაჲ, გინა მუსიკელობა, გინა სიტყუაჲ. ამა Ⴀნსა, Ⴄნსა და Ⴈნსა ბაგე აშკმით უნდა თქმა. ხოლო Ⴍნსა მცირედ ენისა ოდენ განძურა და უნსა ბაგე ნესტუებრ [მოხრ]ით თქმა. ხოლო ხუთნი ესე ასონი განიყოფებიან სამად: მაღლად, ზომიერად და მდაბლად. მაღალი არს: ა, ე; ზომიერი არს: ი; ხოლო მცირედ უდაბლეს არს, ამათ შორის: ო, უ.

ხოლო ბაგეთა მიერ სათქმელნი ასონი არიან ოთხნი, ესენი:

ბ, მ, პ, ფ.

[ესენი]ცა განიყოფებიან სამად: მეტი არს პ; ზომიერი არს **ბ**; ხოლო ნაკლები არს: **მ**, **ფ**.

ხოლო ენის წუერვალთანი არიან ასონი ათერთმეტნი, ესენი:

დ, ზ, თ, ლ, ნ, რ, ს, ტ, ც, ძ, წ.

[ესენ]იცა განიყოფებიან სამად: მეტი არს: ზ, რ, ტ, ც, ძ, წ
ზომიერი: დ, ნ, ს; და ნაკლები: თ, ლ.

ხოლო საშუალ ენათასა არიან შვიდნი ასონი, ესენი:

გ, კ, ქ, ღ, **ჩ**, **ხ**, ჯ.

ესენიცა განიყოფებიან სამად: მეტი არს: კ, ჯ; ზომიერი: **გ**, **ჩ**, **ხ**; და ნაკლები: ქ, ღ.

ხოლო ჴორჴთა შინა სათქმელნი ასონი არიან სამნი, ესენი:

ყ, ჴ, **ჰ**.

ესენიცა განიყოფებიან სამად: მაგარი არს: ჴ; საშუალი არს: **ყ**; და დაბალი არს **ჰ**.

ხოლო ნახევარ ბაგეთა მიერ მოხრით ნესტუებრ ძრვითა არიან ასონი ცხრანი, ესენი:

ვ, ჵ, ჲ, ჟ, შ, ჭ, ჸ, ჳ, ჶ.

ესენიცა განიყოფებიან სამად: მაგარი არს: ვ, ჟ, შ, ჭ; ხოლო ჩვილი არს: ჳ, **ჶ**; და დაბალი: ჵ, ჲ, ჸ.

და არიან ასონი, რომელნი ყოველთა ეთავების და სხუათა ბოლოდ ყოველთათჳს იქმნების.

და არიან, რომელნი თავადაც იქმნების და ბოლოდაცა, ქართულის ენის სიგრძისა და მიმოქცევისაგან. აჰა აქა განიხილე, ვითარ **ანისა** მიერ ესრეთ ყოველთა სიტყუათა ზედა მოვალს:

აწევა, **აკიდება,** **ატანა.**

თავადაც იქმნა **ანი** და ბოლოდაცა. უკეთუ ენებოს კაცსა ენოანსა და სიტყუა მჭევრსა, რომელმან ქართულის ენის სისრულე იცოდეს და მიმოაქცევდეს:

დადებად, **დაგებად,** **დასხმად.**

ეგრეთვე **დონი** მოვალს უმრავლესად სხუათა ზედა:

ელოდე, **ეტყოდე,** **ეურჩებოდე.**

ესე ენი ესრეთ არს და **ინიცა, ნარიცა** და **სანიცა** ვითარ ესენი:

იტყოდი, **იქმოდი,** **იხარებდი,**
ნამეფარმან, **ნაქალაქევმან,** **ნაოჯარმან,**
სათხოელს, **საყოლელს,** **საქონელს.**

ექუსნი ესე ასონი, რომელიმე **ჴმოანი** და რომელიმე **უჴმო,** თავადაც მოვალს და ბოლოდაც გულის ხმიერის კაცისაგან.

ხოლო **მანი** თავად მოვალს ვიეთათჳს და ბოლოდაცა.

ხოლო **განი, ვინი, უნი, წილი** თავად არს და არა ბოლოდ:

გავაკეთე, **გავგზავნე,** **გაგაპატრონე,**
ვლამი, **ვიქ,** **ვამტკიცებ,**
უმეფოდ, **უყმოდ,** **უცხენოდ,**
წაართვა, **წაარბინა,** **წაუვიდა.**

ესე ვითარად და მსგავსად ამათსა, ყოველთა თავად მოეზავებიან.

ხოლო ბოლოდ **თანი, ონი** და **ცანი** მოეზავებიან:

კაცთ, **პირუტყვთ,** **ხეთ,**
თქუაო, **იპოვაო,** **მისცაო,**
პატრონსაც, **ყმასაც,** **მონასაც.**

ესრეთ ბოლოდ მოვლენ და განჰყოფენ ენათა მიმოდრეკათა.

ესეცა იქმნების ასონი, რომელნი თავად ვთ[ქჳ], ბოლოდაც ითქუას, არამედ იშჳთ და გაუწყობელად. ეგრეთვე ბოლო თავად ითქუას, არა საჭიარად და აშლით გაწყობილი ჰჯამს.

ანდერძნამაგი ამის მუშაკისა, ფრიად დამაშურალისა მოსწავლეთათჳს, გარნა მრავალნი მოსწავლენი მგმობარ და მოკიცხარ ექმნებიან შრომისათჳს და არა სარეწავად მისცემენ ლოცვასა.

მე, სულხან საბა ორბელიანსა, ჭაბუკობისა ჟამსა და სიყრმესა, ფრიადი შრომა დამიცს ამა წიგნსა ზედა. რამეთუ ქართულთა ენათა ლექსიკონი აღარ იპოებოდა, რამეთუ ჟამთა ვითარებითა უჩინო ქმნილიყო, რომელსა მეხუთე ვახტანგ მეფემან ქართულად **სიტყვის კონა** უწოდა. ვინადგან პატიოსანი ესე წიგნი დ[ა]ჰკარგოდათ, ენა ქართული თჳსთა ნებაზედ გაერყუნათ. ვახტანგ მეფის ძემ, გიორგი მეფემ, მიბრძანა ამისი ჴელყოფა. და ერთი სომხური მომკრო ლექსიკონი ვნახე, რომელსა მათისავე ენითა **ბარგირქ** ეწოდების, და მეც მათის ბაძით, ჴელი მივყავ და, რაოდენ ძალ მედვა, აღვწერე.

რომელიცა წერილთა შინა ვნახე, გამოვიღე: სამღთო წერილთა და ღ~თის მეტყუელებათა შინა, რომელიმე ღრმათა ფილასოფოსთა წიგნებთაგან და ღ~თის მეტყუელებათა კავშირთა პროკლეს პლატონურითა დიოდოხოსთა, არისტოტელისა და პორფირის კათიღორიათაგან გამოვიღე, ნემესიოს და იოანე დამასკელის პლატონური სიტყვის საქცევები აღვწერე, რომელიმე არა მათებრ ღულარჭნილად, არამედ მათვე წმიდათა მამათაგან საადვილო ვპოე, და საადვილონი აღვწერენ, რათა ისწაონ ენა ქართული შესრულებული და განვრცელებული ფარნავაზ ქართუელთა პირველისა მეფისა მიერ, ბრძნისა და გონიერისა, რომელი იყო ძეთაგან ქართლოსიანთა, წარმართი.

რომელნიცა ვიცოდი, დავწერე და რომელნიცა ძნელნი სიტყუანი არა ვიცოდი, ღრმათა წიგნებთა შინა ვიძიე და რომელიმე სხუათა ენათა შევამოწმე და გამოწვლილვით რომელნიცა ვიპოე ადვილად, თან მოვაწერე, რომელიცა ვერა ვპოე, საცილობელი არ დავწერე, არამედ მუნვე კიდურთა ზედა წითლითა ნიშნად იგივე სიტყვები მოვაწერე. ნუთუ სხვა წერილთა მისთანა სიტყუა ეწეროს, გამოძიებით იპოება.

თუ ვინმე სხუათაგან უცხო სიტყუა ჰპოოთ, ანუ თარგმანი

სიტყვსა, გინა წერილთაგან გამოიღოთ ამა წიგნთა შინა ჩაურთევით, რამეთუ მე მრავალი სიტყუა დამიშთა, რომელიმე არა სმენითა და წერილითა უნახაობითა, რომელიმე ნუსხათა დაკარგვითა და დავიწყებითა. გარნა, რაოდენ ძალ მედვა, ვეცადე ელლენთა, ლათინთა, სომხურთა, რუსთა და არაბთა წიგნებისაგან და მით გამოვიღე, და უმრავლესი დამიშთა, ამისთჳს, რამეთუ, მე ქართულისა ენისაგან კიდე, სხუა ენა არა ვიცოდი და ამა ენათა, რომელნიცა სწორეთ თქუეს, გინა რომელმან დამაჯერა, იგი დავწერე. რომელნი არა ემოწმენ, არცა მე დავწერე და თქუენ იგულს მოდგინეთ, რომელთა მოგცესთ უფალმან სიბრძნე და მეცნიერება, თქუენ შეასრულეთ. არა უმეცართა გეტყვი, არამედ ბრძენთა ვედრებით მოგაჴსენებ.

მე უწინარეს ლათინური და ელლენური ლექსიკონი ვერ ვნახე, თვარა უკეთესის რიგით აღვწერდი. მას უკან ვნახე და ზოგი რამ იმით გავმართე და რიცხვებიც წერილთანი თან ჩართჳთ დაუსხი.

ამა წიგნთა შინა არიან სახელნი კეთილნი და ბოროტნი. საქებელნი და საძაგებელნი, უბადონი და ცუდნი. არათუ კიცხვისათჳს აღმიწერია, რათა საქირდალად იპყრათ, არამედ ენისა სისრულისათჳს აღვწერე. თუცა უბადო სახელი აღმოიკოცოს, მერმეღა უდარესი მოაკლდეს უაღრესსა და ღმერთიღა დარჩეს უკეთესი და სხუა არა რა და შემცირდების ენა ქართული.

ვიცი, მრავალნი საბასრობელად დასდებენ ნაშრომთა ამათ ჩემთა. მათ, თუცა წერილნი უყუარან, მრავალნი სხუანი წერილნი არიან, საღმრთონი და საერონი, და რომელიც ენებოსთ, იგი იკითხნენ, ხოლო ესე ჩემებრ უცებისათჳს აღიწერა და დაუტეონ.

ენა გარყვნილებათაგან სწავლულნი მრავალთა აქა წერილთა სიტყუათა იუცხოებენ და შორად განიშორებენ, თუცა ცოცხალსა მკითხვენ, განმარტება, ღ̃თით, ძალმიცს და სიკუდილს უკან მათ იციან!

იყო ტფილისის ქალაქთაგან წინამძღუარი, სახელით იონ, ჩუენის ჟამისა, კეთილად სწავლული, შუენიერი ეზრახუელი, მეჟამნე. მვფსალმუნე, კადია გამომეტყველი, მგალობლად ქე-

ბული, მწერლად გამოჩენილი, ლოცვა დაუცადებელი, შვიდეულით მმარხველი, შესაყრელად საყუარელი. ამა სიტყვისა კონასა რა ჴელი მივყავ, მგმობდა და მეკიცხოდა. ოდეს გავასრულე, ნახა, მოეწონა და გარდასაწერად ვათხოე და გარდაწერა. სადაც ჩემი სახელი ეწერა, აღმოჰფხცა თჳს ნაწერთა შინა და თჳსი სახელი და გარჯილობა დაწერა. ეს დიდად გამიკვირდა: ვით იკადრა მან, სახელოვანმა კაცმან?! ნუ მიაგებ ბოროტისა წილ ბოროტსაო. ვინადგან ჩემს ჭირნახულში მან ჩემი სახელი არ ჩაურთო და თავისი დაწერა, მე ჩემს ჭირნახულში მისი ქება ამისთჳს დავწერე. ესე ამისთვის ვიჩივლე. ხოლო ჩუენ პირველსავე სიტყუასა ზედა მოვიდეთ.

აქა იუწყე, რამეთუ პეტრიწი ქართუჩლსა პლატონურისა წიგნებისაგან სიტყუაჲ რომელსამე ადგილსა მრთელი დაუწერია, რომელსამე ადგილსა ნაკლები და სხუაგან განკუეთილი, და სხუაგან მეტი, ერთი და იგივე სახელი, რომელი დააღრმობს წერილსა და ძნელ სასმენელ და შუჩნიერ და გემოან ჰყოფს რამეთუ სიტყუა მრთელი არს **აჴლოს**, ხოლო მეტი—**აჴლოისრე** და ნაკლები—**აჴლო**. ხოლო განკუეთილი—**ახს**.

აგრეთე მრთელი—**მოვედ**, მეტი—**მოვედინ**, ნაკლები—**მოდი**, ხოლო განკუჩთილი **მო**.

მრთელი—**წარვედ**, და მეტი—**წარვედინ**, ნაკლები—**წადი**, და განკუჩთილი—**წა**. ამის მსგავსად არიან მრავალნი სიტყუანი და საქცევნი მათნი.

არიან **ქარაგმანიცა ათნი**, რომელსა ქართულად ეწოდების **განწილვა**, ხოლო ელლენებრ **პროსოდიანი**. ამათ მიერ ჯერ არს ღრმათა წერილთა კითხვანი უცთენელად.

ერთი ესე არს ‿ . ამას ეწოდებიან **ოქსია**, რომელ არს **მაჴვილი**. სადა ესე სიტყუასა ზედათ აკრული აქუს, მუნ ჴმისა ამაღლება ჴამს.

მეორე ესე არს ⸢, ამას ეწოდების **ვარია**, რომელ არს **მძიმე**. სადა ქუიჩდამ უჯდეს, მუნ ჴმისა დადაბლება ჴამს.

მესამე ესე არს ⁀ **პერისპომენი**, რომელ არს **გარე მომროხმელი**. სადა ესე ჯდეს, სიტყუა მოკუჩთით თქუან.

მეოთხე ესე არს: — **მაკრა**, რომელ არს **ქარაგმა**. სადა ესე ჯდეს, ასო აკლია.

მეხუთე ესე არს ⌣ ვრაქია. სადა ესე ჯდეს, მცირედ ნაკლებია.

მეექუსე ესე არს V დანია. სადა ესე ჯდეს წყნარა წაიარე კითხუა.

მეშვიდე ესე არს Λ ფსილი. წულილად ანუ უკუსაქცევლად.

მერვე ესე არს, აპოსტროფოს, რომელ არს შემკურელი.

მეცხრე ესე არს ω ვიპოდიასტოლი. სადა ქუშით უჯდეს, სამთა სიტყუათა შეჰკრავს.და ესე ⌣ ორთა სიტყუა ერთად შეკრვით თქუან. ნუ გააცალკერძოებენ.

მეათე ესე არს 9 ჰფენ. სადაცა ესე ჯდეს ნახევარ სიტყუაჲ არს.

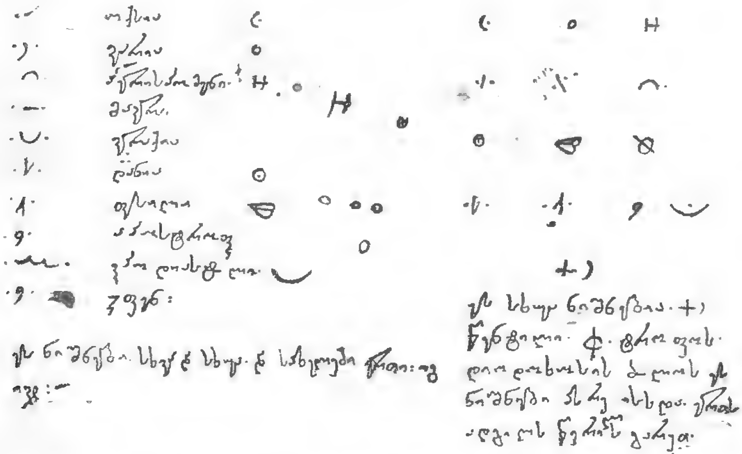

ესე ოთხი ნიშანნი ქუეყანის მზომელობისა ჴელოვნებანი არიან.

.·. ამას ეწოდება **სტილმა**, რომელსა ჩვენ **წერტილსა** უწოდთ და სახელ სდებენ ერთად.

—. ამას უწოდენ **ღრამმად**, მეორედ, რამეთუ წერტილისაგან წარზიდულ არს.

n. ამას უწოდენ **ეპიფანიად**, რომელიცა ზედა კერძო იხილვების.

ქ. ხოლო ამას უწოდენ **სტერეოდ**, რომელიცა ქუშმო კერძო გვამი იყო რასაც.

ზოგად სახელები ოთხთავე **სტერი** არს, ვითარ ჩუჱნ ყოველთა ასოთა ერთი გუამი.

შეისწავე: ქ ა რ თ უ ლ ა დ ა ც სახელები ესე არს: **სტილმასი-წერტილი; ღრამმისა—წარზიდული; ეპიფანია—ŋ—საჩინო: სტერეონისა—ქ—მყარი.**

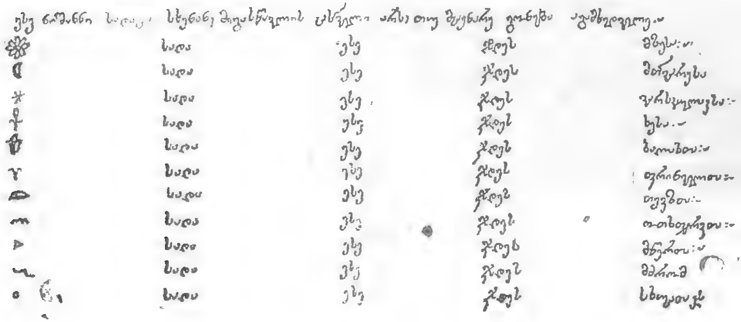

ესე ნიშანნი სადაცა სხენან, მიგასწავლის ცხოველი არს, თუ მცენარე. გონება აგამხედველე.

✡	სადა	ესე	ჯდეს	**მზესა**
☽	სადა	ესე	ჯდეს	**მთოვარესა**
✳	სადა	ესე	ჯდეს	**ვარსკულავსა**
Ÿ	სადა	ესე	ჯდეს	**ხესა**
❦	სადა	ესე	ჯდეს	**ბალახთა**
V	სადა	ესე	ჯდეს	**ფრინველთა**
⚹	სადა	ესე	ჯდეს	**თევზთა**
₥	სადა	ესე	ჯდეს	**ოთხფეხთა**
Δ	სადა	ესე	ჯდეს	**მწერთა**
~	სადა	ესე	ჯდეს	**მძრომთა**
O	სადა	ესე	ჯდეს	**სხუათა** ენ[ათა:

ებრაული, ქალდეული და ბერძნული კაცთა სახელი, ანუ ქუეყანათა, და სოფელთა, ოდესმე **ქართულისა** ენისათჳსცა საკმარ იქმნების. რათა̃ცა გამოითარგმანების თან-ვე უწერია.

). სადა ესე ჯდეს, უკმარი სიტყუაა,, სოფლისა ჟამთა ვი-თარებისაგან შემოსრულ არს, ამისთჳს ესეცა დავსწერე, რა-თა მოსწავლემან სცნას საკმარი და უხმარი, ჯეროვანი და უჯეროჲ.

\. სადა ესე ჯდეს, ვერ დავისწავლე, რას წიგნში იყო. ანუ რა თარგმანებაჲ აქუს. ვინათგან ვერ გამოვუცხადე, ეს ნიშანი დაუსვი. ვინც იპოოთ, მოაწერეთ ზედ გამოჩენით.

სადა კიდურო წითლულითა უწერია, რომელსაცა წიგნში ძნელი სიტყუა რას სიტყჳთ სწერია. თუ ვინმე გამოღებას ეცადოთ და ჰპოოთ, ზედ მოაწერეთ. მე ვერ გამოვთარგმნე.

სადა ესე ჯდეს (40·50) (5·20) **ქუეყნის ზომათა რიცხჳა.** პირველი **ხარისხი სიმაღლისა** და მეორე **წამის რიცხჳ.** ორს **ხაზს** უკან—**სივრცის ხარისხის რიცხჳ**—და მეორე—**წამის რიცხჳ.**

ა

სიტყჳს კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი.

(თ/9) **ანი** არს პირველი ასო და ჴ მ ი ა ნ ი და ა რ თ რ ო ნ ი, მრავალრიგად თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყუათა ზედა, ვითარცა თავსა დაგვიწერია.

აა (18 კავშირში).

იხილე აქა თუ ვითარ განჰყოფს ა ო ბ ა ს ა და მ ყ ო ფ ს ა.

მ ყ ო ფ ი ზოგადი სახელი არს არსებისა და შემთხუჱვითისა, რამეთუ ა რ ს ე ბ ა თავით თჳსით მყოფი არს, და არა სხვისა შორის მქონებელი.

მ ყ ო ფ ო ბ ი ს ა და ამისთჳს ქუემორე დამიწერია მ ყ ო ფ ს ა თანა.

ხოლო ა ჲ რალათა გან[ე]ყოფის ა რ ს ს ა, იხილე მეჭვრეტმან: რამეთუ ოდეს ა რ ს ი, ანუ მ ყ ო ფ ი სთქუა, მყის თანავე გუარსა წარმოუყენებ ხედულისასა, რაჲც ხროა იყოს განცდად ხედული იგი. ხოლო ოდეს ოდენ აინიშვნიდეს მათ ოდენ არაობისაგან განჰყოფს და რეცა თუ ათა შორის წარმოაჩენს. მაგრამ უგუაროდ და პირ შეუპყრობლად და მერმე უკანაჲსლა ზედა დაურთავს ა ს ა, ვითარმედ რაჲაო და მიუგებთ თან განვლით, ვითარმედ: ცეცხლი, აირი, ანუ გონებაჲ და სული და ესე ვითარი რაჲვე გუარი მყოფთა.

ესე ფრიად სათანადოჲ თან განვლის სახედ განსჭვრიტე.

ააბი აბმა უყავ.

ააბნიე ზე შეაბნიე.

5 **ააბრუნე** ზე შეაქციე.

ააგდე ზე შეისროლე.

ააგე აგება უყავ.

ააგლიჯე აგლეჯა ჰყავ.

ააგორე ალმართში გორვებით აიტანე.

10 **აადვილებ** ადვილ გიჩნს.

აადულე მდულარე ჰყავ.

ააელვარე ელვარე ჰყავ.

აავებ ბოროტ ჰყოფ.

აავლინე ზე აგზავნე.

15 **აავსე** სავსე ქმენ.

ააზრზინე ზრზენილ ყავ.

აათრთოლე შეაძრწუნე.

ააკარ ზე აკურა უყავ.

აალესე ზე შეალესე.

20 **აამე** სიამოვნე უყავ.

აანთე ანთება ყავ.

ააპე შელმა შეახეთქე.

ააპრიალე ესე იგი არს ჩალის ცეცხლი აანთე.
ააჟღრიალე ჟღრიალება ყავ.
25 **აარღვიე**
(ი/10) **აასუენე** ჴელთ აიღე საპატიურად.
აასუბუქე სუბუქად შექმენ.
აატირე ტირილი აქმნიე.
ააუბნე ალაპარაკე.
5 **ააუბრალოებ** უბრალოდ შეიქმ (18, 23 იერემია)-
ააფარე წინ დაუფარე.
ააქციე
ააღელვე ღელვა შეჰქმენ.
ააყენე აღადგინე.
10 **ააშენე** შენობა ყავ.
ააჩქარე სისწრაფე მიეც.
ააცვი ზე ჩამოაცვი.
ააძრევ კანი შეჰჴადე.
ააწივე ძვილ მთად აღიწიე.
15 **ააჭრუნვე** ზე შეახლტუნე.
აახევინე სხვას შეაკვეთინე.
ააჴლიჩე შეაგლიჯესავით.
ააჯღჯლე ჯღჯლად ქმენ.
ესე ორნი ანნი მრავალზედ მოვალს რაზედაც, მაგრამ აქ სიგრძისათჳს მცირე დავწერე.
(ბ) **აბადდონ** ○ ებრაულად.
ა პ ო ლ ი ო ნ ბერძულად.
ე ქ ს ტ ე რ მ ი ნ ა ნ ს ლათინურად (იოანეს გამოცხადების 9. 11) რომელი წერილ არს მ ო მ ს პ ო ლ ვ ე ლ ა დ — გამოითარგმანების.
20 **აბავლა** ქორთ ბავლი გაუგდო.
აბაზანა საბანოე ტაშტი, მაზმაროთი.
აბაზი ოთხი შაური, 40 ფოლი.
აბანა ბანება აქნევინა.
აბანო სახლი დასაბანელი.
25 **აბანოზი** სხუათა ენაა, ქართულად ეკალმუხა ჰქვიან.
აბარიმ ○ გარდასული, გინა გარდამავალი.
აბბა ○ მამა.
აბბია ○ მამა ჩუენი უფალი.
აბბიუ ○ მამაო.
30 **აბდემელიქ** ○ მონა მეფისა.
აბდიშუ ○ მონა აღსარებისა.
აბდონ ○ მონაო.
აბდულმესია ○ მონა ქრისტესი.
აბებრება კანის აბურცება.
35 **აბედი** ესე არს ნივთი, მსწრაფლ ცეცხლის შემწყნარებული.
აბედნაგო ○ მონა ბრწყინუალებისა.
აბეზარი გამდგარი.
აბეკამქი ბალახთ იყი კარაბადინში.
აბელ ○ ღვთის მიერი, გინა პირველითგანი, გინა გლოვა.
(ია/11) **აბელ მაუს** ○ გლოვის დასაწყისი, გინა ძლუწნი, გინა შესაწირავი.
აბენერ ○ შვილი მართალი.
აბეწულა ❦ კარაბადინში.
აბზინდა ❦ კარაბადინში.
5 **აბზინდა** რკინაა შექმნილი საჩხულეტევითა; თასმა გინა ზონარი მით შეიკროდეს.
აბია ○ მამა უფლისა.
აბიათარ ○ მამა ამაღლებული.
აბიან ○ გლახაკი.
აბიბოს ○
10 **აბიგაილ** ○ მამა შუებისა.
აბიგალ ○ მამის გამოცხადება
აბიგას ○ მამის უმეცრება.
აბიდას ○ მონა უფლისა.
აბიეზელ ○ ლოდი შეწევნისა.
15 **აბიმელიქ** ○ მამა მეფისა.

აბი ნადიმ ○ მამა მექორწინე.
აბი ნერ ○ მამის ცმელი.
აბისალომ ○ მამა მშვიდობისა.
აბიჯვე (26. 20 ესაი).
20 **აბლაბუდა** ბაბაჭუას ბუდე.
აბრა ○ ბერძულად მჴევალი.
აბრა სასწორისა. თათართ ენით არის, ქართულად ს ა ჭ ა რ ბ ი ჰქვიან.
აბრაგანი ბურთის ჩოგნის ალმა აკრვა.
აბრაკი წურწუმა.
25 **აბრამ** ○ ზე ამაღლებული.
აბრამადი ეზოს მოძღუარი.
აბრამიანი შაქრით და თაფლით ღჳნის ბოღლიწო.
აბრაჰამ ○ მამა მრავალთა, მამა მაღალი, მამა ნათესავთა.
აპრეშუმა ❦ კარაბადინში.
30 **აბრეშუმი** ჭიჭნაური.
აბს (13. 4 ჰრ.).
აბსალომ ○ მამა მშჳდობისა.
აბურცება კანის აწვასავით.
აბუტარატი ❦ სხამის ბალახი.
35 **აბუჩ** უჴამსი სტუმარი.
აბუჩალაკი არად მიჩნეული.
აბჯარი ესე ზოგადი სახელი არს ყოველთა საჭურველთა და უფროსად საცვამთა ჯაჭვთა.
(გ) **აგაბოს** ○ მკალი.
აგაგ ○ დიაკეული.
40 **აგამოუცდელა** გამოუცდელყო (7. 26 იერემია).
აგანმხედველე მხედველ ჰყავ.
აგარ ○ მწირი.
(იბ/12) **აგარა** სადგური საზაფხულო.
აგარაკი (მათე 27. 10) ესე არს ადგილი საყანური, გინა სავენახე, გინა დაბა.

აგდება გაქირდვა.
აგდება შელმა ასროლა.
5 **აგება** აშენება.
აგება აცმა რაზედმე.
აგებარძი ✱.
აგებულობა შექმნილობა.
აგერ აწის უგრძე.
10 **აგვისტოს** ○ დღესასწაული განმზადებული.
აგიგვას ○ ანგიას გემოვნება.
აგვიხტოსი ქველთობისა, მარიამობის თთვე.
აგნა მიადგა.
აგნისანი ესე მაღალთა და შვენიერთა და უნაყოფოთა ხეთა ეწოდების: კვიპაროზთა, ჭანდართა და მისთანათა. (40. 17 იობ.).
15 **აგო** მიაგო (51. 56 იერემია).
აგონა გონებად მოიყვანა.
აგრე ეგრეთ.
აგრემც ნატრის სიტყუაა.
აგური გამოცხობილი ალიზი.
20 **აგუსტა** (177. 3) (43. 30).
(დ) **ადამ** კაცი, გინა ქვეყნიერი, გინა მეწამული.
ადამასი ალმასი (7. 7 ამოს).
ადამატინე ალმასი (17. 1 იერემია).
ადამიანი ადამის გამონი.
25 **ადამიერი** ადამის ერთაგანი.
ადამის ტომი ადამის ტომთაგანი.
ადგიდ ადგილად (5. 15 ოსე).
ადგილი (11.1 ლუკა) ესე არს ნაკუწთი რაჲმე ქუეყანისაგან, გინა სამყოფი, გინა დასადგომელი და დასაჯდომელი დათქმული ვისიმე.

ა დ გ ი ლ ა დ ითქმის ლახვართა კოდილობისა ნაჩენი და ესეთი მცირე რაჲმე (2. მეფე 8. 6).

ადგილის მთავარი ესე არს სოფლებისა და თემთა მეპატრონე (3. 2 დანიელ).

30 **ადენესი** (27. ნემესიოსში) ესე არს სადგური და სიმტკიცე სულის ჭურჭელთანი.

ადვილი არა ძნელი (49. 15 იერემია).

ადი ზე აიარე.

ადიმი სხეპლას დებაგი.

ადლი საზომი.

35 **ადონ** ◯ უფალი, გინა სიღრმე, გინა ჩაკიბული.

ადონაი ◯ უფალი:

(იგ/13) **ადონიაი** ◯ უფლისა ჩემისა.

ადონიას ◯ მპყრობელი უფალი

ადრაგუნი ყვავილია ვისრამიანში ❦.

ადრაზაგად ზავთით.

5 **ადრე** მალესავით (45. 13 დაბადება).

ადრინდელი გარდასრული.

(ე) **აედონი** იადონი.

აელება ჴმათ შეწყობა სირთაგან.

აემანი სპარსულად მასპინძლობა (ვისრამიანში).

10 **აეშაგი** მსტოვარი.

(ვ) **ავ** ავი.

ავაზა ვეფხსა ჰგავს მცირეა. ო (ა. დარეჯანიანში).

ავაზაკი მზირი მეკობრე (27. 38 მათე).

ავაზანი წყლის სადგური (2. მეფე 2. 13).

15 **ავარი** იავარი (14. 16 დაბადება).

ავარტნი საკოლოტე პალო, მახარი.

ავაწიე აღმა ძვილ აველ.

ავაჯი ჴმა მომაღლო გრძელი.

ავბედი ავის ბედისა.

20 **ავდიუ** ◯ მონა უფლისა.

ავეჯულობა სახლის ჭურჭელი. რაგინდრა. (გლეხურად).

ავზე ავაზანი.

ავთრათი ბარათი.

ავი არა კეთილი.

ა ვ ითქმის კიცისა ბოროტისათჳს.

ხოლო ა ვ ი—ქალისა ბოროტისათჳს. და ჰ ა ვ ი—ყოველთა სხუათა ბოროტთათჳს.

25 **ავილი** ნესტვია ერთი, ავლი.

ავინონ (32. 30) (48. 20).

ავლი ფერფლი.

ავლი ნესტვი ავილი (48. 36 იერემია).

ავლინი სანაგუე (9. 5 მამათ ცხორება).

30 **ავლინი** გზავნიდი.

ავობა სიავე.

ავუანდა

ავრეში ღვინის საწურავი.

ავრეხი გუარად უნაყოფო ვაზი.

35 **ავრიტი** ხის ქერქის თოკი.

ავრუ ◯ ხუალე ახლო.

ავტომატობა (38. კავშირი) რომელ არს თჳთ დახუედრებით ყოველთა ყოფა კაცსა ზედა.

ავშანი

ავშარა

40 **ავშარაჯი** ესე არს შაქრითა ხილებთა და მხალთა წუენი, სასმლად შემზადებული

(იდ/14) **ავშრიკი** თოკის ავშარა ცუდი.

ავხანა სანეშტე.

(ზ) **აზიელ** ○ ძალი ღვთისა.
აზაც ○ მხედველი.
5 **აზავერი** ქარი საკიდარი (1 ნეშტ. 12.40).
აზანი გუარ დიდობა.
აზართება სიტყვთ ქარის შესხმა.
აზარია ○ შემეწია უფალი.
აზარმაცი დიდი კეტი მძიმის ასაზევი.
10 **აზატი** სომხურია, თავის უფალს ჰქვიან.
აზევა ალმა აზიდება.
აზიდვა მაღლა ატანა მრავალთა.
აზმა მეორე სახელი არს და ქებათაც ითქმის.
აზმაითი თოვლისაგან თუალის ვნება.
15 **აზმაიფარ** საქებელი.
აზმანი ცხოვართან ნახე.
აზმნა ჰგონა.
აზმნობდა ჰგონებდა (9. 26 საქმე მოციქულთა).
აზნაური თავისუფალი (29. 2 იერემია).
20 **აზომ** ეგზომ,
აზორ ○ შემწე.
აზოტოს ებრაელებრ ასდოდ განძრცვა.
აზოტე მეწამულ განსასუწნებელი.
აზრგადედი ადრაზაგად.
25 **აზრი** ჰაზრი.
აზრუმი კარნუ ქალაქი (23.—) (43. 50).
აზუა საბრი.
აზღვევს აზღვევინებს.
აზღვევინებს გარდააჴდევს.
30 **აზღუდი** კაბის თეძოს ურიბი.
(თ) **ათალია** ○ ჟამი უფლისა.
ათანასი ○ უკუდავი.
ათარი წვრიმალთ მსყიდველი.
ათასი ათჯერ ასი.
35 **ათასისთავი** (18. 21 გამოსლ.).
ათენე ○ ყუხო.
ათეული ათისთავი (6. 13 ესაია).
ათი ორჯელ ხუთი (31. 41 დაბად.).
ათი ათასი
40 **ათინა** (52. 45) (37. 15).
ათინაიოს ფილოსოფოსი იყო.
ათისთავი ნაათალი (18. 21 გამოსლ.).
ათნო სათნო აჩინო (1. 8 მალაქია).
ათრთობს ცოტად აცხ[რ]ობს.
45 **ათქკრება** ესე არს დაზღმურ-
(იე 15) დლვა კორცთა, ' გინა მკუახის ხილის მცირედ რამ სამწიფარად მოწევა.
ათქლეფა ძაღლათაგან წუწნით ამოჭმა.
ათქუა განეყენა.
ათძალი ათ ალყა (91. 4 ფსალ.).
5 (ი) **აი** აასთან ნახე.
აიაზმა ბერძულია, ქართულად წმინდა წყალი ჰქვან.
აიაპობტიან განჴმიან (6. 27 ბარუქ.).
აიდიო საუკუნო, გინა უცვალებელი (3. კავში).
აივანი დერეფანი.
აიკარვა კარავი აიღო (13. 18 დაბადე).
10 **აის** ალმა მიმავალმა.
აიტანა მაღლა აიყუანასავით.
აიქვა აიყუანა.
აიძულა დაუჟინა (6. 45 მარკო).

(კ) **აკავლება** ესე არს ხახუთა, ჭარხალთა, ბოლოკთა ძირთა ღეროს ამოღიგება.

აკაკი O

აკაკი ბრინჯის ხის ხილი 🍸.

აკალიფალი სადაფის მსგავსია ზღვაში. (1 ნემესიო).

აკან O იწროება.

აკანათი სირთ მახე.

აკანთვლა კანის აბებრება.

აკანო ეკუდარი.

აკატი ესე არს რომელსა ა ი ნ ა ლ ჭ უ რ ა დ უქმობენ, რომელსამე ს უ ლ ე ი მ ა ნ ა დ, რომელსამე ი ა მ ა ნად; სამ ოთხ გვარია.

აკაური კარაპი (2. შჯული 14. 16).

აკაჭრება მხალთ შექმობის დაწყება.

აკელდამა დაბა სისხლისა (1. 19 საქმე).

აკვანი სარწეველი.

აკვიატება აკინჭილება.

აკვილია (34.—) (45. 12).

აკიდება ტვირთვა.

აკიდო ხილი ერთად შებმული.

აკითხვა წიგნი ანუ უსტარი აღმოაკითხოს ვისმე.

კ ი თ ხ ვ ა დ ითქმის შორეული ჭამბავი სხვის პირით გამოიკითხოს.

აკინაკი ოროლი, შუბი.

აკინძუა შეკრვასავით.

აკინჭილება ცუდის საქმის დაჟინება.

აკკარონ ბერწობა.

აკლდამა საძულე საფლავი.

აკლება აფორიაქება.

აკლება თუალში არად მიჩნევა.

აკლებინა მოაკლებინოს რაჲმე.

აკმე (8. კავში.). ესე არს ჟამისაგან ჭირის მოსლვა უწამლო და ურგებელი.

(ივ 16) **აკოლოთი** მერიგე თუ რიგი.

აკოცა სურვილით ბაგის ჩიპყრობა (1 მეფ. 20. 41).

აკრა ჲსე არს ზღვს პირი კლდოვანი მყის ღრმა დაწყებასვეთანა.

აკუთა ქვაბის სადგური ქვათაგან.

აკუმი ესე არს არც მამალი, არც დედალი, გინა ქალი ბუნებით ქრმისაგან განუხრწნელი.

აკურთხა კურთხევა მისცა (134 ფსალ).

(ლ) **ალა** მთოვარის პირის ლიბრი.

ალა წისქვილის ალატა.

ალა სიგრძეზე ამართული.

ალაბასტრი (14. 3 მარკ.). ესე ქვაჲა მარმარილოს მჯობი, ჭურჭლად გასთლიან.

ალაბი (70. 73) (83.—).

ალაბულა ნოტიოში ბეწვ ჩალა ნარევი.

ალაგი დასადგომი, ანუ დასადებელი (30. 12 იობ).

ალავერდი ✿

ალალი V

ალამი სპარსულად დ რ ო შ ა, ქართულად ს ა მ კ რ ე ზ ო რ ტ ი, გინა ნიშანი, რამე შ უ ბ თ ა და მისთანათა.

ალანძუა პირ მწუარი, შიგნით უმი.

ალაო ფქვილი დანოტივებული.

ალარდენი ბროწეულის გერკი (კარაბადი).

ალარვა ერთმანეთზე მიკვრება.

ალატა საფქვილე ალა.

ალ[ა]ფალა ატაცება, რომელ არს ყურთაგლეჯა.

ალაფი საფენელი და ჭურჭელი ნატყუენავი.

ალალება ლალად შექმნა.

25 **ალაჯი** საცორავად დამაყენებელი.

ალბასტრო კრონოსის ცაა :ზ:.

ალერდი ნედლი თივა.

ალერსი სიტყვთ შექცევა.

ალერსობა სიტყვით შექცევა.

30 **ალექსანდრე** ○ მწყემსი ზროხათა.

ალექსანდრია ○ ებრაელებრ ა ს ი ნ ო ვ, უგბოლველი; გინა შერყუნილი.

ალექსანდრია ეგვიპტისა (60. 30) (30.—).

ალექსანდრია სირიანისა (68. 32) (37. 54).

ალექსანდრია იტალიისა (30. —) 43. 30).

35 **ალვა** გარეშეთა წერილთა ს უ ნ ნ ე ლ ა დ ალუწერიათ. საკმეველად და სომხურად ა ლ ო ს ეწოდების და სპარსულად შაქრით შემზადებულსა საჭმელსა, რომელსა ქართულად პ უ ნ გ ი ა ეწოდების.

ალვახაზი თაფლი დაზელილი.

(იზ 17) **ალვის ხე** სარო 🍷 (ნინოს ცხორე).

ალი მშობიერის მაცთურს იტყვიან.

ალი ცეცხლი ანადენი (5. 24 ესაია).

ალიზი გამოუწუავი აგური (9. 10 ესაია).

5 **ალიკაპი** ხის აღვირი.

ალიკვალო

ალილუია ○ აქებდით უფალსა.

ალიონი გაცისკრება.

ალისარჩული ძოწეულის სადგბავი ♥.

10 **ალისფერი** ცეცხლის ფერი.

ალიტრიონი ესე ზღვს ცჴოელი არს, მიღუღებულს სახამებელს ჰგავს.

ალიქაში გუარალი, **თივის თოკი.**

ალიყი ცხენის საუზმე.

ალკაპი საკრავის ფერდა.

15 **ალკუნი** ალკვონი V ამას მწყრის ოდენსა ფრინუელსა იტყვან. ზღუათა შორის შვიდ დღე კუწრცხთა სჩეკს და შვიდ დღე ბარტყს დაზრდისო.

ალლილუჭიაჲ (97. 121 კავშირი) ესე იგი არს: ვითარ იყოს იგი პირუელ, იგივე შემდგომობით, ვითარცა ნიადაგი და იგივეობაჲ.

ალმაგი იალმაგი. სამოსელი არს საომარი, ჯაჭვთა გარეგან საცმელი.

ალმაზი ესე არს ცხოელმან რა ცხოელი იმძულვაროს, ანუ დედამან შვილი.

ალმასი თუალია პატიოსანი, ადამატინე.

20 **ალმეღად** მჴარიღლივ (დარუჯანია 'ში).

ალო სამურავია ♥ (19. 39 იოანე) ბალახი არს დიდფურცელი. ასთა წელთა შემდგომად აყუავდების და ერთსა ნაყოფსა გამოიბამს და რა განსქდება დიდსა ჴმასა გაიღებს და მისგან უცხო სუნნელი გამოვა და მისის ფურცლის

წუენი საბრად გაკეთდება და მისი ღერო სუნნელი ხეა, უდის მსგავსი.
ალო ჯილღის მიზდი.
ალუბალი ბალღოჯი.
ალქატი გლახა.
ალღო ნადირთაგან აზრის ქნა.
ალყა აბრეშუმის ძალი.
ალხი ნაზამთარი მჭლე პიროუტყვი.
ალხმალხი შემყოფნი (27. 16 ეზეკია).
ალჯერა აფრიკასი (22. —) (32. 30).
ალჯერა სარდენისა (39. 20) 38. —).
(მ) **ამ** ამ და იმ სიტყუათა საქცევნი არიან, საცნობელნი ჟამთანი და ცხოელთანი.
ვისა გჳნდეს რა ვაცოდინოთ ვიტყჳთ: ამ დღეს იყო, ანუ ამ ჟამს, გინა ამ კაცმა თქუა და ესე ვითარნი.
$\left(\frac{ი\text{ზ}}{1\text{ჱ}}\right)$ **ამა** იგივე ამ და უფროჲრე გუარიანი.
ამავრო (8 კავშირში).
ამალეკ ○ ერი ენოვანი.
ამალი ანაზდად შიშშილით მიბნედა.
ამამ ○ დედა მაშინებელი.
ამან ამსავით და უგემრიელესი.
ამან ○ ჰამან, აზბოხება.
ამანა ○ სარწმუნოება, გინა ჭეშმარიტება.
ამანი ემიდა, ჰურიათა, მღვდელნი მარცხენესა მკლავსა შეიცუემდენ სარტყელსავით.
ამაო ცუდი (1. 2 ეკლესიასტე).
ამარი მისი იმედნეულივით.
ამარტა მძივია ქუათაგან (ვეფხისტყაოსა.).
ამას ამ კაცს(15. 11 იოანე).
ამასაი ძლიერი, გინა ერთი შესაწირავი.
ამასალა საყოველ წლოდ, სხუათა ენაა.
ამაღლება მაღლა ასულა.
ამაღლებული მაღლა ასული.
ამაყი ქართული არ არის, ყიფი ჰქვიან.
ამაწადი ამწდომი (40. კავში.).
ამბა ○ მამასავით.
ამბაკომ ○ მორკინალი, გინა მამაო აღდეგ.
ამბარი სუნნელია. ზღვისაგან გამოიღებენ. რომელიმე ფუტკართა ფიტსა იტყვიან, სხვანი თევზთა შავასა და სხვანი სხვასა.
ამბაზი შეამხანაგებული.
ამბაძი ბაძის ამღები.
ამბერგა ბოემლი (32. 40) (49. 26).
ამბოკარი კაცი უმამულო და უქონეი.
ამბოლი უკანა უღლეული.
ამბონი საქადაგო, საფსალმუნე.
ამბორი სულიერი კოცნა (1. 4 ქებაქებ).
ამბოხება არეულობა (3 მეფე 20. 13).
ამბოხი დაუმყარებელი მაჭარი.
ამბრავი ფინიკის გერკი.
ამგალი სამწყსო მეზობლადმდგარი.
ამდენი ამტოლივით.
ამება სიამოვნესავით.
ამეთუსტომი წითელი და ისფერია, იაგუნდს ჰგავს.
ამელექ ○ მეფე.

ამვლიოპოპობა (144 კავშირი) თუალ ტკივნეულთა და თუალთ მხედუარეობაჲ ვერა კეთილად იყოს და ნათელსა ძრთსა შუქ მრავლად ხედვიდეს და ხედვაში ურბიოდეს.

(ით/19) **ამიანტოს** ესე ბუნებით ხე არს, მსგავსი ქვი სა და განუღევეელი ცეცხლისაგან, რამეთუ ცეცხლსა რა შევიდეს განაკუწრცხლ' ბული ჰგონიეს და რა გამოიღო, ვითარცა წყლითა გარცხილი უწმიდეს არს. შისის ძაფთაგან ტილო მოიქსოება.

ამიანური ბადის ჯუზდანი.

ამიერ აქადამსავით (2. 5 გამოსლვაა ა).

ამინ ○ იყავნ, აღსრულდეს, გინა მრწამს, ჭეშმარიტად, გინა მტკიცედ იყავნ, გინა ნანდვილევე, ნანდვილი ნანდვილით, გინა განეკრუულოს, გინა დაემკვდროს, გინა ღმერთი, გინა მართალი, გინა ჭეშმარიტი.

ამინადაბ ○ ერი საქორწინე.

5 **ამინაშატი** ჩამოსხმული ილგკროს ხატი.

ამინდი დროიანი ჟამთ დარი.

ამირა უფროსი (დარეჯანიანში).

ამირბარი თუ **ამილბარი** სპასპეტი (ვეფხისტყაო.).

ამირბარი სპასპეტი, სპასალარი, ტრიბონი, სტრატილატი, მჯედართ მყუანებელი, მჯედართ მოძღუარი, მჯედართ მთავარი ლაშქართ თავნი არიან, რომელიმე უმაღლესი და რომელიმე შემდგომი.

10 **ამირმუმლი** თუ **ამირმული** ბაღდადის მეფე.

ამისგან (48. 21 ეზეკია).

ამისტრადამი (27. 34) (52. 4).

ამლათი მცირეს ხანს სწრაფი.

ამლაკი ჭრელი ცხენი.

15 **ამმა** ღებილებსა, გინა საყურებსა რასავე ნივთისასა, რომელიმე ქედსა და ყელსა ჩჩვილთასა შე ბმენ დედაბერნი, რეცა ვერ თუალის ცემად.

ამმა ○ სირიანთა ენითა დედა.

ამმაიმ ○ ებრაულად წყალსა ეწოდების, ხოლო წყაროსა მოკორ.

ამმონა ○ ერი მისი.

ამო საამებელი.

20 **ამოვარდნა** თავის ადგილს აღარ იყოს.

ამოკიუვა ცალის თუალის მცირედ მოხუჭუა.

ამორეველი ○ კრავი განდგომილი.

ამორეხუა საჭმლით მეტად განძღომა (13. 6 ოი·ე).

ამოს ○ ძლიერი მამა, გინა მეათორმეტე, გინა მოთმინე, გინა საცავი.

25 **ამოსაკრავი** ფუშის შესაკრ. ვი სარტყელი.

ამოსკუნა ტირილით სლუკ სლუკი (ვეფხისტყ.).

ამოსრუტუნა მასრით ნოტიოს ამოწოვნა.

ამოტუზუა მოფარებით რაშ დგომა უცნაურად.

ამოწმა შეამოწმა, გინა შეასწორა.

ამოქუნეშა დიდი სულთქმა.
ამოქვინჩვა გულის ამოსკუნა.
ამპარტავნება ესე ერს თჳსის ნაქმარის მამწონებელი და უმსგავსო დიდების მოყუარე, (კ/20) გულ | მაღალი და სწავლის მოთაკილე.
ამპარტავანი ამა ზემო თქმულთ მოქმე.ი (1. 51 ლუკა).
ამპას კნინდასაგით.
ამპოლიტი ზღუათა შინა არიან ადგილნი მოქცევნი: ოდესმე განჰმებიან და ოდესმე მწყურნებ იქმნებიან.
ოდეს განჰმებიან **ევრიპი** ეწოდების და ოდეს აღმოსცენდეს და განჰმელი მწყურნებ იქმნას **ამპოლიტი** ეწოდების.
ამპოლი საზედაშე ქრანგულაჲ (3. მეფე 1. 39).
ამრამ ○ ერი მართალი.
ამრეში ფრინველი მოაშიკე.
ამრი ○ მწარე, გინა მეტყუელი.
ამღრუჲ განმრავლებული (3 მეფ. 18. 18).
ამოსხუტრპლეს მსხუტრპლი შეწირეს (1. 15 იონა).
ამუდა საგუჲმელია რკინებიან სხმული ჯაჭუჩიანი.
ამქმელი მომნათლავი, გინა დედათ მოურავი, რომელ არს მეანი (38. 27 დაბადე).
ამღურეული ნოტიო არეული.
ამყნა სხვა ხე სხვაზე მოაბა.
ამყოლი თან ადევნებული.
ამხანაგი მოყუასი.
ამხ-ლა ასწავლასავით.
ამჴედრდა დიდებული ცხენს აღჯდა.
(ნ) **ან** ანუ.

ანაბარი მიბარებულსავით.
ანაგები არს ნართაული ორღანო, გინა აგებულებაში მყოფი მდგომარე და ძნიად შესაცვალებელი (7. 15 დანიე.) (კატიღორია 42).
ანაგული მატყლის ანაჩეჩი.
ანადირა ნადირობა აქნევინა.
ანავასია წამალი რამეა მკურნალთა შორის, რომელთა იქონებენ და არღარა ეყნოსებათ სიმყრალე სნეულთანი.
ანაზდეული მყის, იჩქით, აწ, ნვინ, მალ, მსთუად, არდი, არდიფრუ, აჰა, მსწრაფლ, მუნთქუესვე, ერთი და იგივე არიან, რომელიცა სიტყუას გაეწყოს იგი ჩაურთე.
ანაზდი ანაზდეული (2. 7 ამბაკო).
ანაკუჩთი აკუჩთილთაგან.
ანაკუჩთი ფქვილის ანაცარი.
ანალკესტატი . მოუკლებელი უსაზღრობა.
ანაჰკ . ამკული.
ანამტკ ცი წმიდა ანაკუჩთი.
ანან წყაროს უწოდენ.
ანანაკი (28 კავში.) თანავე სხოლიოზე ეწერა) „ნუ თუ იძულებით იყოსო, ანუ ბუ(კა/21)ნებით“. იძულებით უფ | რო ჰგავს, ანუ შეკრებული.
ანანია ○ ღრუბელი უფლისა. გინა მადლი უფლისა,.
ანასტასი ○ აღდგომელი.
ანაფორა ზედა მიმართად ითქმის.
ანაქსვი ნივთნი აქსოვილნი (3. კავშირი).

5 **ანალოღო** (31 კავშირი) ანალოღოდ სულთა მამისა მიმართ ტრფიალებასა დასდებს.

ანაჩეჩი საჩეჩელში დარჩომილი მატყლი.

ანაცარი ქატო.

ანაცუალებდა ესე იგი არს სიტყუას უგებდა.

ანაცუალებდა სანაცლოდ მისცემდა.

10 **ანგარება** სიხარბე (1 მეფეთა 8. 3).

ანგარი უსამართლოდ შემკრებელი (კორი. 5. 10).

ანგარიში აღრიცხუა.

ანგელე ანგელოზი.

ანგელოზი მომთხრობელი, გინა ქადაგი.

ესე არს არსება გონიერი, უწივთო, უსხეულო, დასაბამიერი და დაუსრულებადი.

სული ნათელი ია მსწრაფლ მიმდრეკი, წინაშე ღვთისა მდგომელი (24. 7 დაბადე)

15 **ანგია** ○ დღესასწაული.

ანგოლა აფრიკისა (—. —) (—. —).

ანდაზა მაგალითთან ნახე.

ანდაკია ∡

ანდამატი ადამატი ალმასი.

20 **ანდე** მცირედ რამ ხედვა.

ანდეზობით ერად ერადობა, შეკრებით (1 მეფ. 11. 8).

ანდერძი მოკვდავთაგან დარიგება (12. 2 იერემია).

ანდერძნამაგი ანდერძის წიგნი.

ანდრია ○ მჴნე.

25 **ანდრია** მოციქული ქრისტესი და ძმა პეტრე მოციქულისა, ბედსაიდელი. პირველ ნათლის მცემლის მოწაფე იყო, მერმე ქრისტეს მოწაფე შეიქმნა. შითიას, ეფიროუმს, პატრას და ეჯიას ქადაგა. კეისრის მიერ ჯვარს ეცვა და მისი გუამი ამალჳნ ქალაქსა იტალიისასა არის.

ანდრიანეპოლე ადრანა (53.—) (43.—).

ანდრიატი სინა ჩამოსხმული სახედ (2. კათიღ.).

ანემდური ბზეთ სავაჭროთ ადგილი.

ანეული ზაფხულის ნაჭნავი (4. 3 იერემ).

30 **ანვერსა** ფიანდრისა (24. 30) (51. 48)

ანთარი მაიმუნი.

ანთება სანთლის მოცეცხლვა.

ანთილიოს ღრუბლოვანთა შინა მზესთანა რა მსგავსი ჩხილვებოჲეს.

(კბ/22) **ანთიპატი** იპატის მონაცუალე.

ანთრაკა ავჯორცობის სენი.

ანთრაკი (2. 12 დაბად.). ესე თვალი ნაკუწრრცხლის ფერია, ღამე ცეცხლებრ ელავს, დია ძჳრ ფასია.

აჰრონის შესამოსელთა ზედა ისხნეს ათორმეტნი ესენი: ამეთჳსტომი, ანთრაკი, აკატი, ბივრილიონი, იასპი, ლიგვირი, ოქროს ქვა, ტაპიზიონი, სამარაგდე, საფირონი, სარდიონი და ფრცხილი (28. 17 გამოსლ.).

ანკანაკება ზედიზედ ნადიმი და სიმთვრალე (16.8 იერე.).

5 **ანკარა** ~ მცირე გველსა ჰგავს.

ანკარია

ანკესი წულილი ნემსკავი.

ანკვირა ნავის ღუზა ლათინურად.

ანკისტრა ნემსკავი ბერძულად.

10 **ანკონა** (38. 30) (43. 40).

ანნა ○ მადლი, გინა აღშენება.

ანტაკრად წინა აღსაფარველად (7. 51 საქმე).

ანტექრისტე წინააღმდგომი (1 იოან. 2. 18).

ანტიოქია ○ ნაცულად ურმისა.

15 **ანტიოქია** (70. 15) (37. 20).

ანტიპარასტასია არს მითჳალვაჲ ვიდრემე ულონოებისაჲ, ხოლო ჩუენებაჲ ვიდრემე და ესრეთ მქონებელიცა არარაჲ განრყუნის თქმულსა, ხოლო ე ხ ს ტ ა ს ი ა ჲ არს თ თ მის ულონოებისაცა რათურთით არა მითჳალვაჲ, არამედ უკუნ რღუევაჲ მისი.

ანტლია ბერძულად საყენებელი წყალთა.

ანუ, ან ესე არს დაკითხუა ორთა შინა, რომელიცა იყოს. ვიტყვით: ანუ ესე, ანუ იგი, ანუ სხუაჲ (12, 5 მათე).

ანყოლი კარს აქათ იქითი წირთხლები.

20 **ანღლი** ფრინველთ ენა პირთ მომჭმელი მუწუკი.

ანჩირა (62. 20) (42. 30).

ანცი ყრმა ცელქი.

ანძა ძელი ამართული (7.5 ეზეკია).

ანძლატი შრატის ხაჭო.

25 **ანძრული.**

ანწალა წვრილი ბრჯა, მაღალი.

ანწლი. ✡

ანჯმნი საჯაროდ.

(ო) **აობა** აასთან ნახე.

30 **აორ** მახვილი **ორპირი.**

აოტა გააქცივნა.

აოშვა ჭნულის მეორედ გარდაჭვნა.

(კბ/23) (3) **აპანაგი** გრივი.

აპარკტიოჲ ქარში ნახე.

აპაური აპეური, ტაბიკის თოკი (2. 3 ფსალმუნი).

აპთიოტასითა ბლუარით, გინა ქუეყანა ბლუართა.

5 **აპილი** ქარში ნახე.

აპირებდა ქმნას ლამოდა.

აპის რომელმან ტკრთი ვერზიდოს (46. 15 იერემ.).

აპკა აფსკა (17. 11 იობ.).

აპნისა იანვარი ქართულად.

10 **აპოდიქსის** აღმოჩენა.

აპოდიქტი აღმოჩენითი.

აპოთიკი სახლი შესან ხ ვისა.

აპოლვიოსი ივლიოსთან ნახე.

15 **აპოლო** მზე. ✡

აპორრვია გამოჩენილივით (27. 41 კავშირი).

აპოსტოლოს O მოციქული, გინა დესპანი.

აპოსტროფოს 9 ქარაგმაა ამგუარი, რომელ აოს შემკრველი.

აპოხტი (6. 27 ბარუქ) ყოველთა ჭმელთა ჭორცთა სახელია.

ხოლო განყოფით: შ ა შ ხ ი ეწოდების პოხილსა ჭმელსა ჭორცთა ოთხ ფერჴთა და ფრინველთასა, ხოლო ლ ო-რ ი მეტად პოხილსა ჭორცთასა და თევზთასა, ო ფ ი-ტ ო ნ ი ლორის ფელიკსა ჭმელსა და ხ ი ნ კ ა ლ ი დუმასა და სუთსა ჭმელსა.

20 **აპპოლო** აპოლო. ✡

აპრამა საკმეველთა სუნნელი.

აპრილი იგრიკა ქართულად.

აპფო ○ აწ, გინა წამსა შინა (4 მეფ. 2. 14).

(ჟ) **აჟამნა** ჟამნ კა:ონი ათქ!ევინა.

აჟამიერნა ჟამი დააცადა.

(რ) **არ** არას ნაკლები (9. 11 და-ნ-ელ).

არა უქმნელობის უარი (7. 39 მათე.).

არა რად არად მიჩნევით.

არა ნებსითი და **უნებლიეთი** განიყოფებიან. არა ნებ:ითი არს: არა ნებსით მტერი მოკლას და უხაროდეს. ხოლო უნებლიეთი არს: არა ნებსით მტე-ი მოკლას და ინანოდეს და ესე ვითარნი.

არაბია ○ მწუხრთაგან (2. ნეშტთა 26. 2).

არაბია ○ (ფსალ. 71. 15) ებრაელებ საბაა წყურილთაგან განშორებული: საბაა მოქცეული.

არაბია მზის დ:სავალი.

არა ეგებოდა (9. 6 ჰოო).

არავი ქარში ნახე.

არავიქი შესამოსელი არს მღუდელ მთავართა. ხოლო (კდ/24) ხ-ნანელ სხუათა მღდელთა.

არაზის მდინარის სათავე (81. —) (46.).

არაკალი ვენაჴის ეტი.

არაკი სომხურად იგავს ჰქვიან.

არაკი ნედლი ცერცვი.

არამ ○ ამაღლება, გინა რქა მაღალი.

არამედ ესე არათუ მაგრამ არის, არამედ მსგავსი მისა და შუენიერი (5. 37 მათე).

არამც ნუთუ (კათიღორიაში).

არაონი ესე არს მცირე საწინდარი, რომელსა თურქნი ბედეს უწოდ-ენ.

არარატი ○ შერყევისათჳს წყევა, გინა შეჩუენება.

არაყი არაბულად ოფლს ჰქვიან, ვინ-დგან იგიცა ქუაბისა ოფლი ა-ს, ხოლო ქართულად არაყსა სახელად იყი ეწოდების.

არა წმინდა უწმიდურივით (5. 2 ლევიტელთა).

არბეე ○ ოთხი.

არგანი ჯოხთან ნახე. (22. 4 ფსალმ.).

არგენტარი ეკლესიის მსახური.

არგესტი ქართან ნახე.

არგობ ○ გამოცხადება მართალი.

არგოლეო ქურუმი.

არდაბაგი ხარისხ-, გინა ფანჯარა (4 მეფე 1. 2).

არდაბი ქე-ის ფქვილის წუენი.

არდაგი წელს ქუწით მოსაფარი (13. 4 იოანე).

არდადეგი მზე რა ლომში შევა, გასვლამდის.

არდაველი (90. 55) (41. 10).

არდგმული კალოს სახლი.

არდვილია (— . —) (— . —).

არდი აწ (კავშირში).

არდი შინაური ვარდკაჭაჭა (კარაბადინ).

არდიფრუ მყისი (კავშირში).

არე რომელსა ეწოდების ჰარე. ესე არს უქუემოესი ჰაერი. ქუწყანისა მახლობელად, რომელსა თემთა ზედა სადამე ჰაერ კეთილობას და მაშუნეობასა იტყვიან და სადამე ჰაერ მძიმობასა და უმაშნობასა.

გვარ ცდას მოგვცენ რამოდენიმედ შევსებულ-შესწორებული საბას ლექსიკონი, თანახმად მისივე ანდერძისა: „რომელთა მოგცესთ უფალმან სიბრძნე და მეცნიერება, თქვენ შეასრულეთ“.

საბას „დამატებათა და შესწორებათა“ ნაკვეთში, რომელიც ამ ტომს უნდა მოჰყვეს, როგორც „სიტყვის კონის“ ხელნაწერთა რედაქციებზე ჩვენი მუშაობის შედეგი, სათანადოდ იქნება გათვალისწინებული იოანე ბატონიშვილისა და დავით რექტორის წვლილი.

მაგრამ შესამოწმებელი და შენიშვნის დასართავი (დამატებათა გარეშეც) საბას „სიტყვის კონაში“ ისე, როგორც მან დაგვიტოვა უკანასკნელ რედაქციით, რაც ასახულია ჩვენს გამოცემაში, შეიძლება არც თუ ისე მცირე რამ იყოს. ყოველივე ეს ნათლად გაირკვევა მას შემდეგ, როცა, შეძლებისამებრ, გაისინჯება საბას მიერ დასახელებული და ზოგჯერ ზედმიწევნით (თავსა თუ მუხლზე) მითითებული ყველა წყარო, დაწყებული ბიბლიიდან და გათავებული კარაბადინით. ასეთი შემოწმების გარეშე ბევრი რამ შეიძლება გაურკვეველი დარჩეს შემდგომი დროის „სიტყვის კონის“ ხელნაწერთა დამატებებისა და შესწორებათა გათვალისწინების შემდეგაც. ამაში ჩვენ დაგვარწმუნა „სიტყვის კონაზე“ ჩვენი მუშაობის დროს გამოვლენილმა ზოგიერთმა გაუგებრობამ, რომლის ერთერთ ნიმუშზე აქვე მსურს მოგახსენოთ.

ცნობილია, რომ საბა ბიბლიის შემდეგ ჩვენს ფილოსოფიურ თხზულებათაგან ყველაზე მეტად იოანე პეტრიწის ნაშრომებს დაჰსესხებია, როგორც ციტაციის, ისე ცნებების განმარტებათა შედგენის მხრივ. მარტო პროკლე დიადოხოსის ცნობილ ნაშრომიდან („კავშირნი ღვთისმეტყველებითნი“) საბას ბერძნულ წარმოშობის 80-ზე მეტი სიტყვა ამოუღია ზოგჯერ სათანადო ციტაციით და განმარტებითაც. მიუხედავად იმისა, რომ საბა ამ წყაროს დიდის გულისყურით იყენებს, გაუგებრობას მაინც ვერ ასცდენია. მას ამ წყაროზე დაყრდნობით თავის „სიტყვის კონაში“ შეაქვს სიტყვა ცრული. სათანადო ციტატით: „...არვე ცრული სარეცელთა მიმდოვრებისა“. ირკვევა, რომ როგორც სიტყვა, ისე ციტატა შეცდომით არის ამოწერილი: დედანშია: ... არ ვეც

არიხ მყოფობს.

არისტიდისი ურთიერთს სახე-თა აღბაძებაჲ.

არისტოტელი იყო დიდი ფი-ლასოფოსი, სტაჲგირელი, ფერიპატითელთ მოძღუარი, რომლისა მამასა ეწოდა ნი-კომაქომ მკურნალი და დე-დასა ფისტიადე.

ხოლო იგი იყო ტანითა მოკ-ლე და მოდრეკული, ხატი-თა დუხჭირი, ენა ბრგვნი-ლი, ალექსანდრე მაკედონე-ლის მოყუასი და მოძღუარი და თანა გ მზრახი, პლატო-ნისაგან გასწავლებული. სა-მეოცის წლისა მოკუდა.

არიფანა მოყვასთაგან სა-ჭმელთ შემოკრება.

5 **არკადიმია** სახლი საფილასო-ფოსო.

არკატიო ჩრდილოეთი.

არკატირია ძარღვა, რომელი ყოველთა ძარღუთა ბუნებით მისცემს სიმკურვალესა სუ-ლისა ცხოველობრივსა.

არკევთი ხე ბორობანი, ხე ჩრდილოვანი (4. 13 ოსე.).

არმანა სარკმელია შესადებელი.

10 **არმარი** ესეცა სარკმელი არს.

არმალანი შორით მოსულისა-გან მოღებული მის თემის ძღუენი.

არმელეგება არ მეჯერება.

არმენაკი წმიდა ტილო (27. 59 მათე.).

არმენია ○ ებრაელებრ არა-რატი.

15 **არმუნჯი** უწყლო ღვნო.

არმური ღრუბელ ნისლი ძლიე-რი და ქარიანი (38. 1 იობ.).

არმუჯი ❦

არნაბი არნადი.

არნადი ბზის გასახვეტელი.

20 **არნი** გარეული ცხოვარი ო (ვისრამიანში).

არნონ ⊙ მოხარუ ოი.

არონა ერქუანში ნახე.

არრიტილია კეთილობა (კავში-რის ბოლოს).

არხ არის (21. 24 იოანე).

25 **არსა** (9. 14 ჰრომ.).

არსება მყოფთან ნახე.

არსებითი რსები ნივე.

არსებოვანი მყოფობიანი.

არსთ არსება ღმერთი არიო-პაგელში.

30 **არსი** მყოფი (1 კათიღორი).

არსობისა მყოფობისა (6. 11 მა-თე).

(კზ/27)

არტავარი კაბიწი.

არტავი ორმოცდა ათი ქსე' ტი.

არტალა საკლავთ უკ ნა მუჯლს ქუეითი.

არტაქსერსეს ○ არტაშეს ნა-თელი, გინა წყევა.

არტაშანი ძუალთ შესაკრავი, გინა გასათლელთ ხეთა მაგ-რად საპყრობელი.

არტახი ბრტყელი და მაგარი შესაკრავი.

5 **არტვაზი** ბებლის უფროსს უწოდენ ციურნი.

არტიო ნამეტნავი (კავშირში).

არტირია არს ძარღვი მფეთქე-ლი, რომელი გაიჴსნას კაცმა მოკუდების.

არტოსი და პვიერიას სახელები არიან მწიგნობართა ჴელოვ-ნებ თა სიტყუათანი.

არფაქსატ ○ განმკურნებელი, გინა წინასწარ სახილავი.

არჭი ბერძულად მთავარი.
არჭი წისქვილის თოჯი.
არქიმანდრიტი არვეთ მთავარი.
არღ აღარ, არღას ნაკლები.
არღა აღარ (14. 11 ეზეკია).
არღანჩი ქარშიკი.
არღარა აღარა (26. 29 მათე).
არყი 🍷
არშივი საჭმლის კერძი.
არჩევანი ვინ ვინ ირჩიოს.
არჩვი ო
არც არცას ნაკუწთი.
არცა არაობასავით (5. 15 მათე).
არცალა არც (8. 10 მათე).
არძანგი სახდომელი პატივი, არზანგი.
არძანიგი იგივე არძანგი (ქართლის ცხოვ.).
არძანნი დიდი ლოდი, გინა მარილის ქვა.
არძი ჭრელი ხამი.
არწივაკი სახლის მეორე ძელი.
არწივი (19. 4 გამოსლ.) V ამისასა იტყვან: მეხუთასასა წელსა განჭაბუკებასა, სიმაღლით აერით ჩამოჭრასა და წყალთა შთავარდნით განახლებასა. წყლის პირს მებუდრობს თევზის ჭამისათვს. ბოლო თეთრი აქუს წინა კერძო.
არხილი თხელი ბზარი.
არჯაკელი ორჯოიკი. ⚜
არჯალი ურცხუად ანჩხლი.
არჯასპი სომხურია, ქართულად მიწალები ჰქვიან. შავის საღებავია.
არჯერტინა (27. 50) (48. 44).
არჯმანიკი 🍷

(ს) **ასა**—ართრონია, რომლისა მიერ ითქმის: ა ს ა ღ ე ბ ი, ა ს ა კ ი დ ი, ა ს ა ტ ა ნ ი, ა ს ა ზ ი დ ი და ესე ვითარნი. (კჱ 28)
ასაბადი სასაგნო.
ასაბია მტერზედ მიმყოლი შემწე.
ასადარებს მცირედ კრთის.
ასათირი 6. დრამი და 4 დანგის წონა.
ასაკი ჟამთა საზომი კაცთა (50 კავშირი).
ასაკრავი ერქუანთა და ურემთ ასაბმელი.
ასარგებლა სარგებელი გაუმრავლა.
ასარი დანგი (10. 29 მათე).
ასასუმლა სასუმლობასთან ნახე.
ასაფ ○ შემკრველი.
ასახსნელი იგავიანის სიტყვის გამოცნობა.
ასაჴრმლებს გააჴრმლიანებს.
ასაკმრებს საკმრად შეიქმს.
ასე ესრეთ.
ასეთი ესრეთი, ამისთანა.
ასერ აწვესავით.
ასერ ○ საქმით შემპყრობელი, ძე კაათისა.
ასერ O ნეტარება, გინა ბედნიერი ძე იაკობისა, გინა მდიდარი.
ასესხა სესხი მისცა.
ასთაკჳ დუმიანი კიბორჩხალი (2 ნეშესიო).
ასთევე ასრევე (კავშირი).
ასი ათჯერ ათი, ხუთმეოცი (4. 4 ეზეკია).
ასიდამა V მიმინოს ჰგავს, ღამით ხედავს; ღამურას უჭმობენ (8. 7 იერემია).

ასიმუთ კერპის სახელია.
25 **ასისთავა** ❦
ასისთავი ასთ უხუცესი (18. 21 გამოსლვა).
ასისი (35. 20) (47. 55).
ასკალონი ○ აღწონილი.
ასკალონი (67. 28) (32. 27).
30 **ასკატა** ∨ (დარეჯანიანში).
ასკილი 🍷 ტყის ვარდი.
ასკიტიკოსი სამოღუაწეო (წიგნი ბასილისა).
ასლი ❦ (3 მეფე 19. 6).
ასმანაკი შესაპყრობელი, გინა გარე მოსადგმელი.
35 **ა ს ო** კაცის ნასხამოანი (1. 12 ლევიტე.).
ასო ელადელთა ჴმითა ჰქვიან კავშირთა. ამისთჳს ფილასოფოსთა მიერ ასონი სახელდებიან: ც ე ც ხ ლ ს ა, ა ი რ ს ა, წ ყ ა ლ ს ა, და ქ უ ჵ ყ ა ნ ა ს ა, რამეთუ, ვითარცა ასოთა დასხმითა აღმოიკითვის სიტყუა და სიტყუათაგან შეიქმნების წიგნი, ეგრეთუჱ ამა ოთხთა ასოთაგან შეიმზადების სხეული და სხეულისაგან კაცი სრული.
ხოლო ამა ოთხთა ასოთა კ ა ვ- (კთ 29) შ ი რ ა დ სახელსდებენ, ვინათგან მით | დაკავშირდებიან ყოველნი ნივთნი.
ასო წიგნის მარცუალი.
ახოსრა ვეცხლის საყვრია, უვიწროესი სტვირისა.
ასპალადი ნერგია ეკლოვანი. 🍷
ასპარეზი სომხურად ს ტ ა დ ი ო ნ ს ჰქვიან, ხოლო ქართულედ მ ი ნ დ ო რ ს ა, რომელ არს მ ე ი დ ა ნ ი.

5 **ასპიროზ** ✳ ესე არს აფროდიტი და მთიები.
ასპიტაკი ფიცარი ოქროჲსაჲ (39. 17 განოსლვ.).
ასპიტი ~ გუელია ფრიად გესლოვანი (57. 5 ფსალ.).
ასბიტის ქვა ჭრელი ქვა ერთ რიგი.
ასპუჭაკი ∨ (2 შჯულ. 14).
10 **ასსარონი** ესე არს საწყეო მანანასი, რომლითა ისრაილნი შეიკრებდენ მით და ვერა მეტსა.
ასტამი ცომის მოსაფხეკი.
ასტაროთ ○ ცხოვარი, გინა ოხჭან ქონებული.
ასუჩტოს ○ ჴელმწიფე და თავი.
ასული შვილი ქალი (30. 21 დაბად.).
15 **ასურ** ○ დიდების მპყრობელი, ნეტარი, შუა მდინარე.
ასფალტო კლდიდამ და წყლიდამ გამოვა შავი, კუპრსა ჰგავს (11. 3 დაბადება).
ასფლატოსი იგივე ასფალტო.
ასფოდელოს ნერგვსა იტყვის, ა ს ფ ო დ ე ლ ო ს სამოთხესა იტყვის; ა ს ფ ო დ ე ლ ო ნ სავსებასა იტყვის; ა ს ფ ო დ ე ლ ტ ო ჲ სახელი არს მწუანვილისა; სუნი სუნნელი და ფერი შუჵნიერი და ძირი მისი წამალი სარგებელი.
ასქეტო დაუპყრობელივით (3. 48 კავშირი).
20 **ასწავა** ასწავლა.
ასწავლა ცოდნა მისცა.
ასწრაფაააჩქარა.
ასწრაფებდა აჩქარებდა (19.15 დაბად.).

ასხლეტა სხლეტასთან ნახე.
ასხურა შეაფქვია წყალი.
ასუნტაქსვა სვინტაქსვასთან ნახე.

(ტ) **ატამი** 🍷
ატანა მაღლა აქონება რისამე.
ატარი ათარი, მეწურიმალე.
ატეხა ატეხად ითქმის კაცის აღძრვა სიკეთესა ზედა თუ სიავესა, ერთისა საქმისა დაჭინება.
ა ტ ე ხ ა დ ითქმის დიდი ბუქის აღძრვა, გინა წვიმა და სეტყუა და მისთანანი.
ა ტ ე ხ ა არს რაიცა ალმა შესტეხო.
ატლასი ნაქსოვია, ლარი.
ატმენაქობა ქრისტეს შობის ღამე.
(ლ/30) **ატოლა** შეატოლა.
ატოლი ♉
ატრია ჴმელი ცომის შეჭამადი.
ატტალია ◯ განმამრავლები, მწყემსობი, სახიერ მყოფელი.
ატტიკა ◯ ათინა.
ატყირბული (3 მეფე 7. 30).
ატყობდენ შეატყობდენ.
ატყუწბენ ასიტყუებენ (3 ეზრა 3. 22).
(უ) **აუარებდით** უთქმიდით (135. 1 ფსალ.).
აუარებელი თქმა შეუძლებელი.
აუბა თქმა იწყო, გინა ძალი ა..ბა.
აუბნა ათქმევინა.
აუგი სარცხვინველი.
აუვიდა ძალად მტერს მაღლა აუჴდა.
აუვიდა როჭიკით განაძღნა.
აური უპეს ქუეით ნაწლევია მოკლე და ფართო და ერთი პირი აქუს: (კარაბადინ).
აუწყა აცოდინა.

(ფ) **აფეკი**
აფთარი ო (12. 9 იერემი.).
აფთი მახვილია ბრტყელი და ტარ გრძელი.
აფთიონი ნავის სამართი ტიმონი (ეფრემში).
აფიანი (28 კავში.). „ხოლო თუ უმეცრებამან ვისმე განზიდნეს, ვითარ აფიანისა ქმნულმან ჰუნემან და ჰლამოდეს აღვრსა ბუნებისასა წაყრად“.
აფიკაროს ყოველდღეს ცხროებას ჰქვიან.
აფიცა ფიცი მისცა.
აფკი აფსკა.
აფოლხუწბა მოფონება (5. 27 იერემია).
აფრა ქუდის ანაკეცი, გინა ნავის აფქიო (33. 23 ესაია).
აფრაიატისი ღვძლს ქუეით შემკურელი ეზო ყოელთა ნაწევართა სამ ქორედად.
აფრაკი ფიცარი პირ მრუდი.
აფრეინ ჲა.
აფროდიობა უზომოდ ქალთა თანა შეყოფა.
აფროდიტი ✳ ასპიროზ მესამესა ცასა ზედ არს, რომელსა ეწოდების მ ე ლ ტ ა ვ რ ო.
ხოლო ცისა მის ძრვა დასავლით აღმოსავალისა მიმართ არს. წელიწადსა შინა ერთ გზის მოიქცევის.
ხოლო ა ფ რ ო დ ი ტ ი ს სიდიდე არს ოცდა შვიდ მეტჯერ ქუწყანისა ოდენი.

აფროდიტისა ხუთშაბათი (სილიბისტრო ნეტაფ.).

აფსინდი ⚹ (8. 11 გამოცხადებაში).

აფსინდი ♆ აბზინდა.

აფსკა თხელი რამ კანი.

აფუარი სასრევია მგრგუალი და საბრუნავი.

(ლა/31) **აფუნჩუა** სახლთ აფორიაქება.

აფუცა დააფიცა.

აფფათა, ეფათა ○ განეხვენით.

აფქიო ნავის აფრა, რომელსა ქარი ბერავს.

აფხვრა აღმოფხვრა (3. 46 გოდება).

(ქ) **აქ** აქას ნაკლები. ქ. „აქ ანტერმათა დაუსწყუედ სიტყვს მიმოჲ და იცან მეორემან ერმაულად იმწუერვალე აპპოლო".

აქა იგივე აქ (26. 38 მათე.).

აქაბ ○ ძმა მამისა.

აქადამ აქათ იქით მისლვა.

აქადგან აქედამ.

აქავდეს ესე ითქმის ოხრიდენ.

აქავება ფხანის აშლა.

აქაზ ○ შემპყრობელი, გინა მომგები.

აქაია ○ ტკივილი, გინა ჭმუნვა.

აქამომდე აქამდისი (1 მეფე 7. 12).

აქანტერმათა (კავშირის ბოლო).

აქატი აკატთან ნახე.

აქებ ჲით შეასხმიდით (148. 150 ფსალ.).

აქეთ ქება უთხარით.

აქეთ ჩუენ კერძო.

აქეთი ჩუენ კერძოთაკენი.

აქეთკენ ჩუენ კერძოთაკენ.

აქია

აქიმელიქ ○ ძმა ჩემი მეფე.

აქიმი სხუათა ენაა, ქართულად მკურნალი ჰქვიან.

აქიტობ ○ ძმა სახიერი.

აქლემი ო (11. 4 ლევიტე.). მამალს აქლემს ლ ო ი ნ ი ჰქვიან, დედალსა ჯ ა მ ა; შვილსა მათსა კ ო ზ ა კ ი; ხოლო დ უ კ ა ტ ი გუარად მომცროსა და მალსა.

აქლემვეფხი ო (2 შჯულში 14).

აქმა აყუანა, გინა აქნევინა.

აქმნია აქნევინა.

აქონიოს მასთან ამყოფოს.

აქოქ ეკალი (2 ნეშტი 25. 18).

აქსა ○ კაცი შემოსილი.

აქცევდა აბრუნებდა, გინა არღუევდა, გინა დასთხევდა.

(ლ) **ალავად** (13. 24 იოსიპო). ქ. „პირუელად ალავად მიწევნილი აოამედ მორკინალი იყო".

ალალმა ხატი, გინა ქვლით ქმნილი (20 კავშირი).

ალაპი მკუდრისათჳს ჭამა.

ალარ არღ.

ალარა ალარ (14. 25 მარკოზ.).

ალბეჭვდა ბეჭდის დასმა; ალ ბ ე ჭ ვ დ ა დ ითქმის მირონის ცხება.

ალბორქუება კუამლის შეგროვება (8. 11 ეზეკი.).

ალგარწმუნებენ დაგარწმუნებენსავით (29. 8 იერემ.).

(ლბ/32) **ალგედი** ალგებადი.

ალგებადი აგებულადი.

ალგებული აკიდებული (2 მეფე 16. 2).

ალგებული აშენებული.

ალგესაბურველეს საბურველი ალგექადა (13. 22 იერემ.).

ალგვლიდენ (13. 21 იერემი.) შენზე შემოივლიდენ.

ალგზება ცეცხლის ანთება (10. 16 ესაია).

ალგზებული ცეცხლი ანთებული (3. 11 დანიელ.).)

ალდაჟი ბიცი (17. 6 იერემია).

10 **ალდგომა** ზე ამართუა (6. 26 ბარუქ.).

ალება უსულოთ ზე ახმა ალება არს; ხოლო სულიერისა აყუანა. ალება არს პირთ ახმა, გინა ვალის ალება, გინა ციხის გამოხმა.

ალებანი მარხვის მოსვლის დრო.

ალების ღამე მარხვის წინა ღამეები.

ალელვება ზღვის აღბორგება.

15 **ალემატა** (2 კორი. 3. 9.).

ალვაგებ (45. 7 ესაია).

ალვიარება მართლის სარწმუნოების თქმა.

ალვიკრძალა (1 კორი. 9. 27).

ალვირედი ოქროს ლაგამი. (3 ეზრა 3. 6).

20 **ალვირი** უგრგოლო ლაგამი. (30. 11 იობ.).

ალვისტალი ეჯიბიაო.

ალვსება შესრულება.

ალვსება აღდგომის დღე.

ალზვავება ზვაობა იწყოს.

25 **ალზვირთება** ღელვასავით ზვირთის სროლა.

ალზრზინება ზრზინება იწყოს.

ალთავსიქცა ზე ადგა.

ალთქმა საზღვრის დადება, რათა არა გარაჯდეს (3. 2 დანი.).

ალთქვეფა ერთმანერთში გაქნა (32. 13 ეზეკი).

30 **ალიელი** თვალთეთრი; რამეთუ, რომელთა თვალი არც აქუს შავშავნი და ცხოვართა ფერი აქუს ეწოდების გ რ ე მ ა ნ;

რომელთა გრემათაგან უფრორე მოთეთრო და შვენიერი იყოს ეწოდების ჟ ი ვ ჟ ა ვ ი.

მოთეთროსა და შვენიერსა— მ ა ხ ხ ი.

ხოლო თეთრსა და უშვერსა— ა ლ ი ე ლ ი და მ ა რ ღ ი.

ალივება მარცვალთ აჯეჯლება.

ალიკარვა კარავი აილო. (დაბ.)

ალიმსთო ადრე აისწრაფა (7. 16 ისო.).

ალიტყუა ენა ამოიდგა (26 ლავსაიკონი).

35 **ალიძრნეს** მის ზე შეიყარნეს.

ალლევა გაილივნენ (1 ნეშტ. 21. 26).

ალლესვა გალესვა (21. 11 ეზეკი.).

ალლოშვა ალოკა (22. 4 რიცხ.).

ალლუმი მებრძოლთ განჩხრეკა (2. მეფე 2. 30).

40 **ალმა** ზე შეზევით.

(ლ3/33) **ალმართი** პირალმართთან ნახე.

ალმატება მომატება (1 კორინ. 12. 31).

ალმახვა რკინის ალლესვა (44. 12 ესაია).

ალმგულის სიტყვანი გულის სიტყვათ შემომკრებელნი.

ალმკული გაკეთებულივით.

5 **ალმობორქუცბოდა** კუამლი შეგროვდებოდა.

ალმორევეული ○ განმამწარებელი.

ალმოროხვა უზომოდ განძღომა (13. 6 ოსე.).

აღმოსავალი ამოსავლეთი (2. 1 მათე.).

აღმოტვიფრვა რა ილეკრო მომაღლოდ აღმოჰკუჱთო ყუავილის სახედ და ელვარედ შეჰქმნა, ანუ ბეჭედი ცვილთა ზედა დასვა და ტვიფარი აღმოაჩინოს.

აღმოფხურა ძირიან ამოღება.

აღმოქმნა აღმოთხრა (2. სჯულ. 6. 11).

აღმოჩენა ქუჱიდამ ითქმის, ხოლო გამოჩენა ზეიდამ.

აღმოცენება ამოსვლა.

აღმოცოხნა პირუტყუთაგან ნაჭამთა კვალად ამოღება ცოხნა და ჩანთქმა.

აღმოჴუარდნა ამოგლეჯა.

აღმსაარებელი სარწმუნოების მთქმელი.

აღმსთობა ადრე ასწრაფება (11.7 იერე.).

აღმსიტყუჱლი სიტყვს დამბარებელი.

აღმტკბო პირ აშკმული.

აღმურკუნა დამურკნებულად შემტკნარებული. (24 ნემესიო).

აღმქმნელი შემქმნელი.

აღმღვრეული ამღვრეული (34. 19 ეზეკი.).

აღნაგი აგებული.

აღნადგინები უწესო ვალის სარგებელი (25. 36 ლევი.).

აღპარსვა თმათ სრულიად მოპარსვა (22. 12 ესაია.).

აღორევი თქმას უწოდიან.

აღორძინება არს უფროსის მიერ ძრვა და მოკლება უმცროჲსისა მიმართ (6. 28 მათე.).

აღრალების ქვა არს ძოწი, ამარტა, ბროლი, ლაჟუარდი, ქარვა და მისთანანი ქვები.

ხოლო: სპეკალი, ალმასი, იაგუნდი, ლალი და მისთანა—ქვები.

აღრევა არევა (2 ეზრა 13. 3).

აღრვითმა (24 კავშირ.). ქ. „ხოლო ოდეს უსხეულოდ ზედ გესმას ვნებჲ აღრვითმაჲ და წესსა შორის".

აღრიბაღრი სადვრიტის მწუადი.

აღრინტალი გუჱრდობაში ღელე ღულე.

აღროსტი ჭანგა ბალახი (2 ეფრემ.).

აღრჩუნვა (3. მეფე 6. 15) კედელს შიგნით ილეკროთა, ანუ ფიცრითა ამოაგო და შეჰმოსო, აღრჩუნვად ითქმის წყალთაგან ხორგის შეყრაცა.

აღსაბურველებულ საბურველ აჴდილ (22. 14 ესაი.).

(ლდ/34) **აღსავალი** კიბე და ხარისხი და ყოველივე ზეით სა|ვალი აღსავალი არს.

ხოლო კიბე არს წულილის ხით დანდალოანი აღსავალი.

ხარისხი არს ქვითა და კირით შეკიბულივით სხვა და სხვა აღსავალი.

მექონოთი არს ტაძართა და ეკლესიათა კართა ხარისხულად აღსავალი.

სხუნი არს ფიცართა და ძელთაგან ხარისხული აღსავალი, გინა გუჱრდობა ბაქან ბაქანად ქმნილი.

მენაკი არს ცის მზომელობათა ხარისხი, გინა კურთხევათა და უფროს უმცროსობითა ხარისხი.

კუარცხლბეკი არს საყდართა მჯდომარისა ფერჴთა სადგმელი ხარისხი.

ალსარება არს ყოველთა სიტყუათა, რომელთა წარმოიტყოდეს კაცი საქმეთა თჳსთა ცხოვრებისათა კეთილთა, გინა ბოროტთა (2. სჯულ. 2. 17).

ალმსთობა ადრე ასწრაფება (11, 7 იერემი).

ალმსიტყუცლი სიტყვ ს დამბარებელი.

ალმტკბო პირ აშკმული.

5 **ალმურკუნა** დამურკნებულად შემტკნარებული (24 ნემესიოსი).

ალმქმნელი შემქმნელი.

ალმღურეული ამღურეული (34. 19).

ალნაგი აგებული.

ალნადგინები უწესო ვალის სარგებელი (25 36 ლევი.).

10 **ალპარსვა** თმათ სრულიად მოპარსვა (22. 12 ესაია).

ალორევი აგზება (5. 24).

ალუბა ○ ლეკვი ლომისა.

ალუყივდენ (19. 3 იერ.)

ალუჩნდა აუჩნდა.

15 **ალფუვნება** ცომის გაფუება (1 კორი. 5. 6).

ალშენებული (2 კორი. 5. 2). აშენებული.

ალცრა ფქვილის გაცრა (22. 31 ლუკა.).

ალცხენოსნება ცხენზედ შეჯდომა (23. 6 ეზეკი.).

ალძრვა შეთქმით შეყრა.

20 **ალწბა** ათქლეფა (3 მეფ. 18.38).

ალწერა დაწერა (2. 1 ლუკა).

ალწერილი დაწერილი.

ალჭრა დაჭრა (1. 22 ტობია).

ალხილვა ალლუმი (3 მეფე. 20. 26).

25 **ალხილვა** თუალის ჩენა.

ალჴუარდულებით გამოგლეჯით (31. 28 იერე.).

(ყ) **აყალო** ესე არს მიწა საპონთ მსგავსი, მწიკულთა გამრეცხელი.

აყარი სხუტნის ლატანი, გინა საკ დრისა.

აყაფი ხის ალვირი.

30 **აყაყუა** უშვერად აგრძელება.

აყაყული უშვერად აგრძელებული.

აყინჩული უშვერად ყელ აზეული.

(ლე/35) **აყირო** ✿ ესეცა სამგუარი არიან: აყირო, | გოგრა და ხაპი.

აყირო არს ქერქ ხრქელი, მსგავსი საწდისა; ვიეთნი კუახად სახელსდებენ.

გოგრაჲ არს ქერქთხელი და მხლად საჭმელი.

ხაპი არს აყიროს მსგავსი და უყელო; გლეხნი სასმისად იქმენ, რომელ არს კოში. ესენიცა მრავალ რიგნი არიან. (4. 6 იონნა).

აყლაყუდა ცხოელი უშვერად მაღალი.

აყოლა თან დევნა.

აყრა მოსახლეობით სხუაგან წასლვა თჳსითა ნებითა და მუნ დასახლდეს.

წ დ ო ლ ა და ჟ რ უ ნ ვ ა (ნაომის 2. 10). განშიშვლებულთ განსხმა და წარქცევა. ხოლო წ ა რ ტ ყ ვ ე ნ უ ა იავარყოფა და ტყუედ წარყუანება.

5 **აყრდენა** აყუდება.

აყუავება ყუავილის მოსხმა.

აყუანა სულიერთ აღება, გინა მაღლა ატანა.

აყუანილი სულიერი აქმული.

აყუწნვიოს თმა მოჭპარსოს. (7. 20 ესაია.).

10 (შ) **აშავერი** ბაყვი.

აშარული ლერწმის კალათა.

აშენება შენობის ქნა, გინა გამდიდრება.

აშთარხანი (82. 20) (40. 20).

აშიკი აშიყი არაბულია, ტ რ ფ ი ა ლ ს ჰქვიან (ვეფხვისტ.).

15 **აშიკობა** ტრფიალება (ვეფხისტყაოსან.).

აშკი ილეკროს ძაფი, რომელსა თურქნი მ ა ვ თ უ ლ ს ა უწოდენ.

აშკმა პირის დაღება.

აშლა არევა.

აშლილი არეული.

20 **აშლილობა** არეულობა.

აშრიბლი საქორე ბადე.

აშურვება შურის აღება.

აშფაშაქი რბევით საგნის ისრის სროლა.

(ჩ) **აჩაჩა** ულლის ჴარის საჴნველი.

25 **აჩემება** საკეთილოდ, თუ საავოდ ერთზე დაჟინება.

აჩემებული ერთზე დაჟინებული.

აჩი ვირის შერისხუა და ჯორისა.

აჩივლა ჩივილი ათქმევინა.

აჩოყება უჟამოდ მხალთ აღრება.

30 **აჩრდილი** ჩრდილი. (4 მეფე 2ა. 9).

აჩუ ცხენთ შერისხუა.

აჩქარდა სიჩქარე იწყო.

აჩქარება სიჩქარე.

აჩხაბერი ზუჩი პირ დევის სახე.

35 **აჩხორვა** ურიგოდ წყობა რისამე.

(ლვ/36) (ც) **აც** ნაკუეთი აქვს.

აცა დაიცადეს ნაკლები.

აცადე დაიცადე (2 მეფე 13. 25).

აცადებდა დააცლიდა.

5 **აცალე** დააცალე.

აცვეს მიაკრეს (23. 33 ლუკა.).

აცმა ზედ ჩამოცმა.

აცნობა ცნობა უყო, გინა შეატყობინა.

აცოდნა ცოდვა აქნევინა (2 ნეშტთა 21. 11).

10 **აცოდინა** შეატყობინა.

აცორდა შელმა შეგლინდა.

აცორვება შელმა შეგლინვება.

აცრა დასერვა, გინა აღცრა.

აცს ზედ აქვს.

15 **აცუდოს** (1 კორი. 9. 15).

აცხოვნა ცხოვრება მისცა (27. 42. მათე.).

აცხრობს ათრთობს.

(ძ) **აძალდა** ძალი მიიცა.

აძგერა შეატაკა.

20 **აძლევდა** მისცემდა.

აძლევს მიმცემელობს.

აძმო ძმად შეჰყარა.

აძნელებს ძნელად ჰჭდის.

აძოვა ძოვნა აქნევინა.

25 **აძოვებს** ძოვნას უყოფს.

აძრწოლებდა ძრწოლა შეადვა.
აძრწოლებს ძრწოლას უყოფს.
აწ აჰასავით (2. 29 ლუკა.).
აწა იგივე და მეტი.
აწამა ამოწმა.
აწამა მარტვილად შექმნა.
აწამებდა ამოწმებდა.
აწამებდა მოწამედ გაქდიდა.
აწ ზოლზოლ ამისთვის მეძაო (ძუელს საწინასწარმეტყველოში).
აწე აწსავით და მეტი.
აწევა აღმა ძვილ აღსლვა.
აწევა მძიმის ზე აზევა.
აწერა აღწერა.
აწვე ახლავე (2. მეფე 1. 15).
აწონა წონის ქნა.
აწონილი წონა ნაქმარი.
აწურა მოუჭირასავით.
აწურვა იგივე.
აწყუა საწყეოს შეტყობა.
აწყული აწყუა ქმნილი.
აწყუწდა მოსრუა.
აწყუწდა თოკის გახეთქა.
აწყუწდილი წყუწდა ქმნილი.
(ლზ/37) (ჭ) **აჭამა.**
აჭიმი ცხენის პირს მოსკუნილი თოკი.
აჭიმვა მაღლა გაჭიმვა.
აჭიმული აღმა გაჭიმული.
აჭინარი ფეტვის მჭელეული ჩამოსაკიდარი.
აჭინტვა ჭინტვა აქნევინა.
აჭინტული.
აჭიჭყნილი ნაწერი მიყრილი ავად.
აჭორტვე ჭორტი დადგი.
აჭრა აკუწთა.
აჭრა მახვილით დაჭოცა მრავალთა.
აჭრაჭუჭი ✱ ერთი ცერცვივით არის.

(ხ) **ახა** ცუდი ჯმა რამეა.
ახალი აწ ქმნილი (5.7 ესაია).
ახალნერგი ახალი დარგული.
ახალწლისა სეკდემბერი.
ახარა ხარება მიართუა.
ახებს შეახებს (კავშირი).
ახედვა მაღლა ამზერა.
ახეწა ქარისაგან აფხეკა.
ახეწილი აფხეკილი.
ახვედრა ხვედრი მისცა.
ახვეწა მრავალგზის შემოიხუეწა.
ახიოს სულის კუწთის ოხრა (ვეფხვისტყაო.).
ახიოს ზე შეხევა უყოს.
ახლა აწვესავით.
ახლად ახალყოფით.
ახლავ ახლად აწვე.
ახლო ა--ა შორს.
ახლოს იგივე ახლო.
ახო საყანური გაკაფული.
ახოვანი ტანად დიდი და ძლიერი (2. მეფ. 1. 6).
ახოვნება ტანდიდ ძლიერება.
ახორი ქართული არ არის, ზა გას ჰქვიან.
ახოსალარი მეჯორე.
ახრევს ჴელს იქნევს.
ახრევდენ ჴელს იქნევდენ.
ახრევენ ჴელს იქნევენ.
ახს ახლო მოკლედ. (8. 4 ფსალ.).
ახსოვნდა არ დავიწყებოდა.
ახტა ცხენი და ვირი მამალი. (2 ნეშტთა 5.15).
ახურამაგი თოფრა არის დაწნული.
ახუროვნა ხუროობა აქნევინა.
(ქ) **აქდა** ჩამოფარებულის აკეცა.
აქდილი ჩამოფარებული აღებული.

(ლჱ/38) **აქდომა** მაღლა შესვლა.
აქდენა სიზმართ გამოცხადება.
აჴირება საჩივარში მოდავეს ასეთი რამ უთხრას, თვისი საჩივარი გაუცუდოს.
აჴირებული მოდავისგან გასაცრუებელი.
აქოცა აჴოცა, მოჴოცა, გინა მოწმედა.
5 **აჴსნა** გამოთარგმანება.
აჴსნა დაბმულის აშუება.
(ჯ) **აჯა** ვედრებასავით. (1 მეფეთა. 22. 4).
აჯაფათა დარეჯანიანში მოუყუანიათ. არაბთა ენაჲ არს, საკვირველს ჰქვიან.
აჯეჯი მელნის ჩლა.
10 **აჯილა** საქორწილე ტახტი.
აჯილლა ცხენის კურატი.
აჯის მშვილდი როსტომიანში მოუყვანიათ. ფალაურის ენით რქის მშვილდი.
აჯის ტახტი ისრევ ფალაურის ენით პილოს ძულის ტახტი.
აჯილა ქალთ მოსაფარებელი ზეწარი თეთრი (ვეფხის ტყაოსანი).
15 **აჯობა** მოერია.
აჯობებს მოერევის.
აჯობნინა მოირივა.
(ჰ) **აჰა** აგერსავით, ვითარცა მყის და აწი (3 მეფ. 18. 44).
აჰარონ ◯ მთა, გინა მთიული.
20 **აჰოგ** ◯ ქება.
აჰქდა აღვიდა.
აჰჴოცა ამოჴოცა.

(ლთ/39) **ბანი** არც თავია, არც ბოლოდ მოვალს სხუათა სიტყუათა ზედა; არც ჴმიანი არს, არც ართრონი: ოდენ ბა არს: მ ო ა ბ ა, ჩ ა ა ბ ა, გ ა ა ბ ა და ეგე ვითარნი, სხუათა ნაქმართა ზედა.

აგრევე **ბი:** მ ო ა ბ ი, ჩ ა ა ბ ი, გ ა ა ბ ი, წ ა ა ბ ი და ეგე ვითარნი.

(ა) **ბა** ბაია, თუალის შავი.

ბაალ ○ ბომონი, გინა მპყრობელი.

ბაალ ○ (ოსე. 10. 14) ირბელ, ინორლ; ეწყო ღმერთი.

ბაალამ ○ ერი ამაო.

5 **ბაალიმ** ○ ბომონი მპყრობელი, გინა ეშმაკი.

ბაბანი სიცილის აყოლის ჴმა.

ბაბანიკი მწეროსაგან მწეროს მოწოდება.

ბაბაჭუა დედაზარდლი.

ბაბელ ○ შფოთი და შერევნა.

10 **ბაბილო** მაღალი ვენაჴი (7. 11 ფსალ.) 🍷.

ბაბილოვანი ○ შერევნა, გინა შფოთი.

ბაბილონი ეგჳპტისა (64. 30) (29.40).

ბაბილონი ბაღდადისა (83. 10) (33. 50).

ბაბრაბი ბაბრის ტყავი (როსტომიანში).

15 **ბაბრი** სხუათა ენაა, ქართულად ჯიქი ჰქვიან.

ბაბუსაგძალა ♥

ბაბლანი V ფრინველია მოწყვენილი, წყლის უსმელი, რომელსა თურქნი ბ უ თ იმ ა რ ს უჴმობენ.

ბაგა (1. 3 ესაი). ესე არს პირუტყუთა საზრდელთა დასადებელი ადგილი.

ბ ა გ ა ეწოდების სახლთა შინა მოდაბლო სარკმელთა.

ბ ა გ ა დ ითქმის ახალი ვენაჴი.

ბაგაბუგი რბილზე ცემის ჴმა.

20 **ბაგე** (28. 10 ესაია) ესე არს კაცთა პირისა ორნივე ლაშნი.

ბ ა გ ე ეწოდების მდინარისა კიდურსა (47. 7 ეზეკია).

ბ ა გ ე დ ითქმის კიდური ნავისა.

ბაგინი სომხურია, ქართულად ბომონი ჰქვიან (1 კორი. 9. 13).

ბაგირი საბელში ნახე.

ბაგოვნები სართულები.

ბადაგი ტკბილი მოდუღებული.

25 **ბადე** სახელი არს ყოველთა მკედთა თუალედად ნასკულთა.

ბ ა დ ე დ ითქმის ქსელი დედაზარდლისა.

ბ ა დ ე დ იწოდებიან მანქანებანი ეშმაკთანი წარმწყმედელნი მოლუაწეთანი.

იქმან ბადეთა ნადირისა შესაპყრობელთა, რომელთა ასმანაკსა უწოდენ.

იქმან ბადეთა აბრეშუმთაგან კარავთა ოქრო მოპეტალებულთა, ქალთა სამშობიეროდ.

იქმან ქალნიცა ყოელთა უწმიდესთა თავსაბურავად

მ/40) ანუ ყელსმოსახუევად, ჰრელად, ნემსულ | სა რომელსა მაქმანი ეწოდება.

ბადე არს თევზთა შესაპყრობელი (4. 20 მათე). სათხეველი, ხოლიხი, ღრიპონი, ჩიჩქინური, მასე, ზელმა, ხალბადე და ეგე ვითარნი.

ბადე არს შესაპყრობელი ფრინველთა: აშრიალი, ოჯიჯი, სასირე, ჩიტბადე, ტრედბადე მრავალ რიგნი არიან. (7. 12 ოსე.).

ბადება ქონება.

ბადებულობა ქონებიანობა.

ბადენი (10. 5 დანიელ.) ესე არს ლევიტელთ სამოსელი სპეტაკი, გინა ყუავილოვანი.

ბადვა დაბადება.

5 **ბადია** დიდი ჯამი.

ბადიმი ორმოს პირი მოგებული.

ბადისახე რკინის ფანჯარა (2 ნეშტ. 3. 16).

ბადის პირი გალატოზის ლარო (2 მეფე 8. 2).

ბადიში შვილისშვილი.

10 **ბადლივჯანი** ❦ არ ვიცი ვისი ენაა.

ბადრაგა ჭაბუკი მოგზაურთა წინა მავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებელად გაატაროს. (დარეჯა.).

ბარდი გავსილი მთვარე.

ბაეტარი პეიტარი, ცხენის მკურნალი.

ბავასირი ბუასილი.

15 **ბავთი** ბოროტი მოამბე, ჰავი. (7. 12 ოსე).

ბავთის მომლები ბოროტის მომტანი. (4 მეფე. 19. 7).

ბავლი გამართვსათვს ქორისა პირველ დაჭერილი ფრინველი.

ბავრაყი ეკლესიის დროშა.

ბავრუკი მარილს ჰგავს, ოქრომჭედელნი იქმარებენ ოქროსა დასადნობელად. (2. 22 იერე.).

20 **ბაზარი** სავაჭრო ადგილი.

ბაზი შავარდენი, გავაზი, ქორი და მიმინო და ყოველივე მისთანანი არიან ბაზნი, რომელთა ნეშესიოს **ორბად** სახელსდებს.

ბაზიერი მექორე მეშავარდნენი.

ბაზმა სანათი.

ბაზმაკი სანათივე. (25. 10 იერემ.).

25 **ბათუელ** ☽ შვილება ღვთისა, ბათოილ სახლეული ღვთისა.

ბაი კერკი და ბაი ამერიკას ხილნი არიან ჩოკოლატას შესამზადებელი.

ბაია ფურცელია დანაკის კუდისა.

ბაია თვალის გუგა.

ბაიას ჩჩულნი ჩჩულსა უწოდენ.

ბაკანი ხის ჯამი, გინა კუს ზურგი.

ბაკი მოზღუდვილი (34. 14 ეზეკია).

ბაკილა სომხურია, ქართულად ჭ ნ დ უ რ ი ჰქვიან.

(მა/41) **ბაკმი** მომგურგალებული, გინა ბაკი.

ბაკო პირი ჭურჭელთა და ფიალათანი (2 ნეშტ. 4. 5).

ბაკოვანი მობაკული.

ბაკუნი ფერჴის დაბასტუნება.

ბალა ○ დაძველებული.

ბალა ☽ შთანთქმელი.

ბალაამ ○ დაძველება, გინა ფრინველთ მზმნელი.

ბალავარი საძირკულის ქვა დიდ დიდნი.

ბალაკ ○ გამაოჴრებელი.

ბილამწარა 🍷 ველური ბალი.

ბალანგარი კაცი მოუსმინარი.

ბალანი თმა თხათა (25. 4 გამოს.).

ბალანტი მცირე ვაშკარანი.

ბალასინი ხესა იტყვან ერთსა, რომლისა მონაკუწთაგან ჩამოეწუწთების.

კუალად ბალახია კიტრივით და მისის გურკისაგან გამოჰკდიან.

ბ ა ლ ა ს ი ნ ი იქნების მრავალ წლის ზეთის ხილის ზეთი, გინა ღვინო და სხუასაცა შემზადებენ.

ბალახავარდი ♥ წყლის წიწმატი.

ბალახი ♥ მოლი.

ბალახოვანი ბალახთ ადგილი.

ბალახში ლალი უმჯობესი (ვეფხის ტყაო.).

ბალბა ♥ მალოჭი.

ბალბალუკა ♥

ბალთა ზოსტერისა და ჴრმლის სარტყლისა და მისთანათას ილეკროსი.

ბალთვა ხშირად დაკოდა, გინა დაჭრა.

ბალი 🍷

ბალიკარტი ძაღლის ჭანგი ნამეტნავი.

ბალიში თავსადები.

ბალსამო ბალასინი.

ბალქოში სკლატის საფენელი.

ბალღამი სხუათა ენაა, ფლეღამი ჰქვიან.

ბალღი მჭლე საკლავი.

ბალღინჯი ~ (8. 91 მამად. ცხოვრ.).

ბალღოჯი 🍷 მჟავე ბალი.

ბამბა

ბამი იავვანასთან ნახე.

ბამი ალყის ბოხი ჴმა.

ბამობა რაბამის ბოლო (21 კავშირ.).

ბანა ტანის გარცხა (2. 5 გამოსლვა).

ბანაკი მრავალი კრებული დედა წულით მიმავალი, გინა მდგარი.

ბანდად ითქმის მღამიობის ფრთე და წყლის ფრინველთა ფერჴი.

(მბ/42) **ბანდი** ამას უწოდენ უჭმარს ძონძსა, გინა წვრილთა თასმათა და მისთანათა.

ბ ა ნ დ ს ა უწოდენ ერთსა სენსა პირუტყუთასა. (9. 4 მამათცხ.).

ბანდალი აქა იქ მივლა მოვლა.

ბანდული ლანჩა დაწნული ფერჴთ საცმელი.

ბანე სუნნელი ქალბანა 🍷 (30. 34 გამოსლვა).
ბანება დაბანის ქმნა.
ბანებული დაბანილი.
ბანი ქმის შეწყობა.
ბანი სახლის ერდო (3. 12 სიბრძ.).
ბანიას ○ ძე უფლისა.
ბანოვანე დედათ თავადი.
ბანჯარი სომხურია, მხალსა ჰქვიან. ✿ (8. 11 იობ.).
ბანჯვლი ავი ბალანი.
ბაო მცირე ჩრდილი.
ბაჟი ტკრთის ხარკი (2. 143 მამად ცხოვ.).
ბარაბა ○ განვრცობა.
ბარათი სხუათა ენაა, მცირე ნაწერსა ჰქვიან ქართულად ა ვ თ რ ა თ ი ეწოდების.
ბარაკ ელვარება.
ბარაკიელი მსახური წინაშე მდეგი.
ბარამბო ფუთკართ მოლი. ✿
ბარაქა არაბულად კურთხევა.
ბარაქია ○ აკურთხა უფალი.
ბარბაროზი აფრიკის თემნი შავნი.
ბარბაცა ○
ბარბაცი მთრვალის ტორტმანი.
ბარბითი მუღნი.
ბარგანაობა ბარბაცებავე.
ბარგი საჭმარი საზიდარი.
ბარგიანი საჭმარ საზიდრიანი.
ბარგისტანი სატკივართა ადგილთა დასაკრავი ადრე მოუკლობისათჳს (როსტომიანში).
ბარდანი ძაძის ტომარა საბზევე. სხვათა ენაა, ქართულად თ ა ლ ი ა ჰქვიან.

ბარდი 🍷
ბარდნალი ბარდებ ჭშირი.
ბარდღალა მრავალფერჯი ჭუაა გრძელი.
ბარე მართსავით (დიოღლოღოსში).
ბარე ბარით თხარე.
ბარემ ყვედრებისა სიტყვაჲ არს, თუცა დაგკლებია ეგეცა აღასრულეთ.
ბარება შეანახვინოს.
ბარებული შესანახავ ქმნული.
ბარვა ბარით გარდათხრა.
(მგ/43) **ბართლომე** მოციქული გალილეველი. იყო ინდოეთს, ქრისტე ჰქადაგა. სომხითს მოვიდა და მუნ სომეხთ ცოცხალს ტყავი გაჰჭადეს. მისი გუამი ჯერ ლ ი ფ ა ს კუნძულსა იყო და მერმე ბ ე ნ ე ვ ე ნ თ ო ს ქალაქსა და შემდგომად მესამედ ო ტ ნ ე კეისარმან ჰრომეს მიიხუნა.
ბართლომეოს ○ ძე დამოკიდებული წყალთა.
ბარი სათხროლი.
ბარი ცხელი ქუჩყანა.
ბარი წმიდის ნიკოლაოზის საფლავი (42. 30) (40. 6).
ბარიდ კიკინი თხათა (2. 21 ტობია).
ბარიონა ℈ ძე მსგავსე ტრედისა.
ბარიოს ○ განათლებული.
ბარიხ პირა. ✿
ბარკალი თეძოს ჭუჩმოთი (1 მეფე 9. 24).
ბარნაბა ○ ძე ნუგეშინისცემისა, ძე მოძღურისა, გინა მამისა.

ბარნაბა მოციქული ლევიტელი. დაიკონი იყო, კვიპრელი, პ ა ვ ლ ე ს მოყუასი. ორნივე სულის წმინდის მოციქულნი იყუნეს და ნ ე რ ო ნ კეისრის ჟამში კერპმსახურთაგან დაიქოლა და ზ ე ნ ო ნ კეისრის ჟამში მისი გუამი კ პ პ რ ი ს კუნძულსა შინა პოვეს.

ბარსაბა ◯ ძე გარე მოქცეულისა.

ბარტიმოს ◯ ძე სიბრმისა.

ბარტყა ბურტყი საფენლის ბერტყის ჴმა.

ბარტყი მართვეში ნახე.

ბარტყულა მონოზანთ კუნკული.

ბარუთ (68. 20) (34. 50).

ბარულა სათხროლი.

ბარული აჭინარი.

ბარუქ ◯ კურთხეული.

ბარქაში მოღრმო თეფში.

ბარში სიცხის დგილს.

ბარჩილონა (28. 30) (43. 15).

ბარძიმი ფერჴიანი მაღალი სასმისი. (44. 2 დაბად.).

ბარჯი კაპიანი ჯოხი, გინა სათევზე ხოჭი.

ბასილეა (28 —) (48. 30).

ბასილიკონი რიტორი.

ბასილისკო ~ ვასილისკო.

ბასრა (120. 26) (39. 26).

ბასრანი სენია, რომელსა ბერძულად ა ბ ა ს ა რ ი კ ა ს უჴმობენ.

ბასრი ფოლადი რკინა.

ბასრობა გარდამატებული განკიცხვა (4 მეფ. 4. 16).

ბასტი როკვაჲ არს ფერჴის ცემითა.

ბასტნი მაღლით ჩამოჭრილის (მდ/44) რბილის და | ცემის ჴმაჲ.

ბატასინი V

ბატი V სომხურია, ქართულად ღერღეტი ჰქვიან.

ბატკანი ჩჩვილი კრავი, ცხოვარში ნახე. ო

ბატკი ჩჩვილი თიკანი.

ბატონა ქალი მეპატრონე.

ბატონი ვაჟი მეპატრონე.

ბატუს ◯ ზომიერი და უსულიანი.

ბაქანი კლდეში მცირე ვაკე რამე.

ბაქი სიტყვით შეაშინოს.

ბალა კუ ო (დარეჯანიანში).

ბალანა მცირე ტყუპ.

ბალერა ნივრის თავზე ზეიდამ სხუა ამოსული.

ბალვა გლეჯა.

ბალვიკაში სახლი გამამწარებელთა. (ძუელს საწინასწარმეტყუელოში).

ბაყაყი ო ჴმელეთის მყუარი.

ბაყვი მუჴლს ზეითი.

ბაყი გარდმოვლით სამდურავი.

ბაყილა ახალ ნორჩი ხილის ხე 🝖.

ბაყლი მწიკვლი.

ბაცაცი ყურდგლის შვილი.

ბაცბაცი მთურალის ბარგანაობა.

ბაძგარი ეკლიანი ჭყორნალი 🝖.

ბაძი მისის საქმის მოქმედი.

ბაწარი სხვილი ლაზლა ქალამნისა (5. 27 ესაია.).

ბაწკი სუსტი ძაფი.

ბაჭია ყურდგლის მცირე შვილი.

ბაჭკა ბორჯღლიანი სარი.

ბახტნი უცხოებთა მროკავნი.

ბაჴალა მართუშში ნახე. V

ბაჯბაჯი ფერჴ გადგმით სლვა.

ბაჭრი შავარდენს ჰგავს. V

(გ) **ბგერა** ფერჴის სვლის ჴმა (4 მეფე 4. 32)

ბგერება ფერჴის ჴმიანობა.

ბგოლვა შეჭამადის შექნა.

ბგოლვილი შეჭამადი (14. 32 დანიელ.).

(ე) **ბებერი** ბერი დიაცი.

ბებია ჰანი, რომელ არს მამის დედა.

ბებია გლეხნი ყრმათ ამქმელს უწოდენ.

ბებიაჲ დედის დედა.

ბებკი ძონძის ნაკერები.

ბებლი გრძნების მოქმედი გლეხურად.

ბეგარი გლეხთ გამოსაღები. (2. 143 მამად ცხოვ.).

ბეგვა ჯოხის ცემით მარცუ-ლის გამორჩევა.

(შე/45) **ბეგთარი** მორკინული საცმელია საომარი.

ბეგიაური ❦

ბედაური ქართულად ავბედი. თათრულად გუარიანი ბ ე დ ა ვ.

ბედეკი (4. მეფე 15. 5) დაძუელებულის და დარღვეულის გაახლება

ბედვა გაბედვა.

ბედი (67. 11 ესაია) ნუ ვინ ჰგონებთ ბედისათჳს, ვითარმედ არსებითი რამე იყოს, რომელსა უმეცარნი იტყვიან და მას მიაჩემებენ ნიჭსა ღმრთისასა.

ბ ე დ ი სახელი არს მეფეთა სიმაღლისა და გლახაკთა სიმკოდავისა და ეგე ვითარნი.

კვალად კაცი ვინმე ბოროტის ღირსი რა ღმერთმან შეიწყალოს და შეუცვალოს ბოროტი კეთილად, ესე ვითართა სახელად ბ ე დ ი ეწოდების.

ბედითი ცუდივით.

ბედნიერი ბედის მქონებელი.

ბედნიერობა ბედის მქონებლობა.

ბედობა ბედის პოვნის ჟამი.

ბეელზებულ ○ ბელზებული, ბომონი ბუზთა.

ბელფეგორ ○ ბომონთა ცნობა.

ბეერა ○ მამისა.

ბევრი ათი ათასი (19. 19 საქმე.).

ბეზეკი ელვარე.

ბეზღება შესმენა, გინა გამოტყუვება.

ბეთ სახლსა დანიშნავს.

ბეთ ავენ ○ სახლი ამოებისა.

ბეთ ანია ○ სახლი სათნოებისა, გინა დიდებისა. გინა მორჩილებისა.

ბეთ არონ ○ სახლი რისხვისა.

ბეთ ბაგე ○ სახლი შეცული, გინა პურისა, გინა შემთხუევისა.

ბეთ ბარა ○ სახლი ყოფილი.

ბეთ დაგონ ○ სახლი სახილე.

ბეთ ელ ○ სახლი ღვთისა.

ბეთ ერ ○ განყრა.

ბეთ ლემ ○ სახლი პურისა.

ბეთ ლემი (65 45) (31. 50).

ბეთ ლემი ○ სახლი ცხორებისა, გინა სიწმინდისა.

ბეთ საბეე ○ სახლი ფიცის, ქალაქი.

ბეთ საიდა ○ სახლი საიფქლე, სახლი მაყლოვანი.

ბეთ სამოს ○ სახლი მზისა.
ბეთ სემეხ ○ სახლი მზისავე.
ბეთ სერი ○ სახლი შფოთისა.
(მვ/46) **ბეთ ულ** ○ ქალწული.
ბეთ ფორ ○ სახლი ცნობისა.
ბელ ○ დაძუელებული.
ბელა ○ შთამთქმელი, გინა ამაოხრებელი.
ბელატი უთმო თავი.
5 **ბელეკონი** ჩათლაყუჩი (1. 30 ესაია.)
ბელეშა ზროხა რქა დადრეკილი დალმა.
ბელზებულ ○ ეშმაკი.
ბელი დათჳს ბოკუწრი. ო
ბელიალ ○ სიბრძნე მიდრეკილი უღელთაგან.
10 **ბელიარ** ○ თხოვა.
ბელირლათი (45. —) (47. 30).
ბელტი კორდის მონაკუწთი.
ბელფეგორ ○ ბ ე ლ კერპი, ფ ო გ ო რ ადგილი, გინა ფ ე გ ო რ კერპი, ბ ე ლ ადგილი.
ბ ე ლ ფ ე გ ო რ კერპი ფსკერისა, გინა სახლისა.
ბელღარი რუსთვის ღარის ჴიდი.
15 **ბელღოჯი** კლდეში ფულურო.
ბემი მაღალი ხარისხი, სომხურია; ქართულად ტ ვ ი ქ ი ჰქვიან.
ბემონი მაღალი ხარისხი (3 ეზრა 9. 42).
ბენავენტოს (41. —) (42. —).
ბენგალა ინდოეთისა. (   ) (23.).
20 **ბენდარიაბასი** (115. 55) (16. 55).
ბენედიკტე ○ კურთხეული.
ბენენნომ ○ ძე ძლიერთა, გინა მდიდართა.

ბენერგეს ○ ძენი ქუხილისანი.
ბენიამენ ○ ძე მარჯუწნისა.
25 **ბენონი** ○ ჭირთა ჩემთა.
ბენძლი უმუშავარი ილექრო.
ბეჟანია ცხენის გვარია ერთი.
ბეჟმედი თვალია, რომელსა სპარსნი ზ ე ბ ე რ ჯ ა თ ს უჭმობენ.
ბერა შუა გასავლელი.
30 **ბერა** მამისა.
ბერესით ○ დასაბამი. პირველი წიგნის სახელი.
ბერვა ესე არს ნესტუთა და ორღანოთა შებერვით მიერ ჴმის ცემა.
ბ ე რ ვ ა ა სამშვნველისა პირით და ცხჳრით გამოქროლა.
ბ ე რ ვ ა საბერველთა, გინა პირითა ცეცხლის შებერვა.
ბ ე რ ვ ა დ ითქმის ქართა ქროლაცა.
ბერვარი საცეცხლური, სომხურია.
ბერი ხან მრავალი კაცი.
35 **ბერილი** გამოყუანილი ილექრო.
ბერილი
ბერობა სიბერე.
ბერობა მოხუცებულნი. (რიცხვთა).
ბეროგთა ○ მტერი.
40 **ბერსაბე** ○ ჯურღმული ფიცისა, გინ|ა ასული ძლიერებისა
(მზ/47) ბერსაბე (64. 50) 31. 15).
ბერტყა გაყრევინება.
ბერფეგორ ○ ხილვა სარცხვინელთა.
ბერწი არა მშობელი (1. 7 ლუკა.).
5 **ბერწობა** უშვილობა.
ბესინი ზედაშე.

ბექა ერისთვის ცოლი.

ბელელი ფქვილისა და ხვარბლის დასამარხავი. უმცროს ეწოდება ხალამბარი და მის უმცროს ჯიროლა.

ბელო ს.ძნე სახლი.

ბელურა ჭავჭავს ჰგავს.

ბეჩი გაშტერებული.

ბეცური ✱

ბეწვი ერთი თმათაგან.

ბეჭდილი დაბეჭდილი.

ბეჭდოსანი ბეჭდიანი.

ბეჭედი თითის სამკაული (35. 23 გამოსვლ.).

ბეჭდის მცველი მისი მნე.

ბეჭი (4. 5 . სო.).

ბეჭმოთ O ირემი, გინა ოთხფერკი.

(ბ) **ბზა** 🍷 (41. 19 ესაია.).

ბზაბზაკურა ∨

ბზაკალი ხის მშვილდი, გინა ბზის ხის კოპიტი.

ბზაკუნი უშვერი სლვა.

ბზარი თოვლი გ.მაგრებული.

ბზე ყ.ნის ნ.ლეწი (2. 12 მათე).

ბზეწვია ∨

ბზიკი Δ (23. 28 გამოსლ.).

ბზინვა მცირე ელვარება (6. 23 ბარუქ.).

ბზობა ქრისტეს იერუსალიმს შესვლა.

ბზუება დაწუნებით ტუჩის აშვერა.

ბზუილი ბუზთ ჴმაჲ.

ბია კომში. 🍷

(ი) **ბიალონი** საზაფხულო თხელი და სუბუქი წამოსასხამი სამოსელი.

ბიბილო ბტყელი წაშვერილი.

ბიბინი ყვავილთ ფერადობა.

ბიდახი ფიალაზე მეტი ჭურჭელი.

ბივრილი ეს თვალი ზღვისა და ცისფერია.

ბივრიტი ბივრილი.

ბიზინტია (56. —) (43. 5).

ბიზოვანი თივა აბრეშუმის მსგავსი.

(მბ/48) **ბითლისი** (84. —) (40. —).

ბილ კერპის სახელია (50. 2 იერემ.).

ბილა სამღვრალთ დაცდენა.

ბილაონი ბიალონივე.

ბილდირგა ქელ ს ან თათის გასაყარი.

ბილი ნართაული, რომელ არს მამისა წილ მ ა მ ო ბ ი ლ ი, დედისა წილ დ ე დ ო ბ ი ლ ი, ძ მ ო ბ ი ლ ი და დ ო ბ ი ლ ი ესე ვითარი.

ბილიკი წვლილი გზა.

ბილიკონი კოკის ამოსათლელი.

ბილიხტონი ძაფით ტილოზე ნაკერი.

ბილწი არა წმიდა (1 მეფე. 25. 3)

ბინარი სნეული ჩუმად მივარდნილი.

ბინდბუნდი შერიჟვება.

ბინდი ღამის შემოსლვა.

ბინძური ნებსით თავი მოიზანტოს.

ბიჟიკი მომცრო.

ბიჟინი ნუკრის ხადილი.

ბირება უცნობი კაცი გაითვსოს.

ბირთვი შეკონვილი (1 მეფე. 19. 13).

ბირკი ✱ სამ ოთხ რიგია.

ბირკი ოქროს მძივი.

ბირქი ფლისკინა.

ბისინო (19. 14 გამოცხ.).

ბისონი (3. 23 ესაია) ესე არს სახე მწუანილისა რასამე, რომლისა მიერ შეიღებვის სამოსელი, ბ ი ს ო ნ უწოდიან. არს ფერი ბ ი ს ო ნ ი ს ა ელვარე და ნაკუერცხლის ფერი.

ბისონი სემეფო სამოსელი.

ბისონი სამოსელი სამღდელო.

25 **ბისტი** ოთხი ფოლი.

ბიტორიტი საჭურისი.

ბიჩვერი შტერი.

ბიცი (106. 35 ფსალ.) ესე არს მიწა, სადა სიმლაშით ნაყოფი არა იქმნების, რომელ არს ა ღ დ ა ჭ ი.

ბიძა მამის ძმა.

30 **ბიძია** დედის ძმა.

ბიწი კნინი რამ შერყვნილება (4. 7 ქება).

ბიწიანი შერყუნილი.

ბიწოვნება ბიწის ქონება (3 ეფრა 1. 4).

ბიჭი არა ცოლთან შობილი ბუში.

35 **ბიჯება** ბიჯის წადგმა.

ბიჯი ბიჯი და ნაბიჯი განიყოფებიან; ნ ა ბ ი ჯ ი არს ერთისა ფერჯისა გარდადგმა, ხოლო ბ ი ჯ ი მეორისა გარდანაცულება, რომელი ხომით იქმნების ხუთი ტერფი.

(ლ) **ბლაგვი** უმახვილო (7 ნემესიო).

ბლანტი მოსქე სასმელი, გინა ღვინო.

ფრინველი მძიმედ მფრინავიც ბ ლ ა ნ ტ ა დ მფრინავად ითქმის.

(მთ 49) **ბლარდნა** შეხვევა.

ბლარდნილი შეხუჩული.

ბლარჯი ცომი საფუარი.

ბლარჯობა უცომობის კვირა (12. 15 გამოსლვა).

5 **ბლატუნი** თუალ წარბთ ძრვა უჭამსად.

ბლენცნარა ჩადუნას ჭგავს.

ბლიკვი ქურჯვ·, მუჭთ·ნ ნახე.

ბლისტი საკუთარი აგარაკი.

ბლუ ენა მძიმედ მაყენებლად მოლაპარაკე.

10 (მ) **ბმა:** დ ა მ ბ ა, მ ო ბ მ ა, გ ა მ ო ბ მ ა, ჩ ა მ ო ბ მ ა, შ ე მ ო ბ მ ა.

ბმო დიდი მუწუკი.

ბმული ბმა ქმნილი.

(ნ) **ბნარგვი** ბრანგვი.

ბნდუ მიუმხუდარი, სადა დადგას ვერ პოოს.

15 **ბნედა** ანაზდად ცნობის მიღება.

ბნედიანი ბნედის სენის მქონებელი.

ბნევა მიმო დაფანტვა.

ბნელეთი უმზეო ადგილი.

ბნელი უხედველი და უნათელო (5. 20 ესაია).

20 (ო) **ბოანერგეს** O წმიდის ჯერასიმეს მიერ ბ ა ნ ე რ ე მ, რომელი ჩუენ მიერ ითარგმანა ბ ა ნ ე რ გ ე ს—ძენი ქუხილისანი.

ბობალოსი ქ. „ვპთეთ ბ ო ბ ა ლ ო ს ი ესე ბოროტი". წმიდის პ ა ლ ა დ ი ს ნეტაფრასში და მ ა რ კ ო ზ მახარებლის ნეტაფრასში.

ბობვა ვერა კეთილად სლვა.

ბობოლი დიდრონი ჭიაჭუა.

ბობოყველა.

25 **ბობოწვერა** ხეს რომ მოთეთრო ხავსივით ჩამოეკიდება, რომელსა ვიეთნი ხის მუშკს უჴმობენ.

ბობღნი (150. 4 ფსალ.) ესე არს დაფა და დაფდაფი, ტყავისაგან შემზადებული საკრავი.

ბოგა მცირე ჴიდი.

ბოგანო უაგარაკო გლეხი.

ბოგანო ყანის მავნე ჭუა. Δ

30 **ბოგირი** ბოგას უდიდე მცირე ჴიდი.

ბოდიში ესე არს სიტყვით და საქციელით კაცი მოიმადლოს.

ბოვი ილეკროს პირველად გამოსადნობელი.

ბოვრი დიდი ბუზი. Δ

ბოზა ფეტვის ბურახი.

35 **ბოზი**

ბოზობა სიბოზის ქნა.

ბოზობა ორად განიყოფების: სიძუად და მრუშებად.

სიძუა არს უმეუღლოს მიერ ქმნილი.

ხოლო მრუშება მეუღლიანისა მიერ ქმნილი იოზობა.

ბოიკი ორის წლის ჴარი. ო

(5/50) **ბოკელი** რაჲც მობოკლვით შემოაუწულია: ოქროს თმა და რაჲც ილეკროს აშკი, ანუ ალყა და ძალი და დვრინი, გინა პური მობოკლვით შექმნილი.

ბოკელი ცერცვი, ჴნდური ბოკლად ითქმის.

ბოკვერი ლომ ვეფხთ და მისთანათ დიდი ლეკვი. (14. 5 მსაჯულია).

ბოკვი კორაფი, 🍸

5 **ბოკილი** ქორის საფერჴული ჴამლს გარდა.

ბოკო კიდურ ნაცუეთი ჭურჭელი ნიჩაბი და რაიც.

ბოლბოლ მეძაო (ძუელს საწინასწარმეტყველოში).

ბოლი დიდი კუამლი.

ბოლო საქმის დასასრული (19. 15 ესაია).

10 **ბოლო** ფრინველთა და თევზთ კუდი.

ბოლობეჭედა V

ბოლოდ დასასრულად.

ბოლოდ კუდად.

ბოლო კარკაზი V ეს ფრინველი მიმინოს უმცირესია, ჰაერში მფრინავია, ქუე ვერ დაჯდება, ბუზის ჭამით ცხონდება. მეფენი თავს დაირჭმენ საბედნიაროდ.

15 **ბოლოკი** ♥

ბოლონია (33. 30) (44. 16).

ბოლოშავი V

ბოლქვი ხახვისა და ნივრის ძირსავით რომ ყვავილსა, თუ ბალახს ძირი ჰქონდეს.

ბოლცომი მომაღლო ადგილი.

20 **ბომონი** სუეტია, ხატსა ანუ კერპზედ აღმართვენ (16. 12 ესაი.).

ბონდი გაბმული ჴიდი.

ბონმოტი გატეხილი დერგი.

ბოოზ O ბოოს, ძლიერება.

ბოოში ავ ბილწ სიტყვა.

25 **ბოჟი** ახალი ყაჭის პარკი.

ბორა V ძერას ჰგავს, უდიდეა.

ბორაკი ბავრუკი, ერთს საჭმელსაც ჰქვიან.

ბორბალი წისქვილისა და მისთანას საბოუნვებელი, გინა საჟამნის ბორბალი.

ქარი ძლიერ» და მბრუნავი ბ ო რ ბ ლ ა დ ითქმის. (4. 37 მარკო.).

ბორბოხი დიდი ბორა. V

30 **ბორგ** (12. 15 საქმე) ბორგავ.

ბორგა ესე არს მოუმყოვრებელი ნავღელი. კაცი გულის წყრომით ვერც დადგეს და ვერც დაჯდეს (9. 8 ოსე.).

ბორგნეული ბორგის მქონებელი.

ბორგნეულობა ბორგის მოქმედება.

ბორეასი ქარია ერთი ჩრდილოთ გამო.

35 **ბორი** ჭმელი ნისლი მტურის მსგავსი.

(ნა 51) **ბორიაყი** იგივე ბორი.

ბორით მხალი ფიცხელი გემოთი.

ბორკილი ფერჴთ შესაკრ. ვი (149. 8 ფსალმ.).

ბორკილილი თავბორკილიანი ჯაჭვია ესეცა ყელს შესაკარი.

ბორობანი (23. 40 ლევიტ.) ხე კეთილ ჩრდილოიანი, მაღალი. Y

5 **ბოროტი** ავის მოქმედი და ავი (5. 20 ესაია.).

ბოროტად მადიდებელი ბოროტის სარწმუნოებისა.

ბორრაისა ჩრდილოეთი.

ბორტყვა ოთხით სლვა.

ბორჩხულა ლიტრიანი ჩაფი.

10 **ბორცჳ** გორა (148. 9 ფსალმ.).

ბორძიკი ფერჴის გარდაბრუნება.

ბორჯალი პაემნის ჟამი.

ბორჯღლი კაპებიანი (8. 20 ისო.) ბორჯღლედი.

ბოხელი (31. 10 რიცხვ.) სახლი საზროხე.

15 **ბოსომ** O კეთილ სახიერება.

ბოსორ O სიმაგრე.

ბოსორა O სიმაგრე.

ბოსტანა მახრა. ~

ბოსტანი (2 ეზრა 2. 8) სხვათა ენაა, ქართულად მ ტ ი ლ ი.

20 **ბოსტნეული** მხალი და რაჲც.

ბოტი თხის ერკემალი. ო

ბოტიანტი ვეცხლი რამეა პირველის ჟამისა.

ბოტოტი დიდი წვინტლი.

ბოქაული იასაული.

25 **ბოქაულთუხუცესი** მათი უფროსი.

ბოქვი ბოკვი. Y

ბოქვენი მუცელს ქუწითი სასირცხომდე.

ბოქნოცი წინ მოსაფენი წელზე.

ბოლლამო ჭმელი თევზი მჟავით.

30 **ბოლლიწო** პური ღვინოში დამბალი.

ბოყვი ხის ქერქის ჭურჭელი.

ბოყვი წაკულაკი დაგრძელებული.

ბოყინი მყრალის ამოქარვა.

ბოჩიკი ო წლის ირემი.

35 **ბოჩოლა** ო გამოზამთრული ზროხა.

ბოცომჴალი (3. 15 ნაომ.) Δ მკალთა ჰასაკთა უდიდესია, მოგრძე, ფერჴ მოკლე, ჩჩჳლს ფოთოლსა სჭამს, რომელსა ნათლისმცემელი ჰამდა.

ბოძალი ისარი ორპირი.

ბოძებული მონიჭებული.

ბოძი მცირე სუწტი.

40 **ბოძი** (43. 34 დაბად.) საბოძვარი.

ბოჭკო ქუნთათა და ღართთა ჩიჩილი.

ბოჭკოიანი ჩიჩილიანი.

(ნბ/52) **ბოხი** სხვილი ჴმაჲ.

ბოხობი ცხვრის ტყავი მოქნილი.

ბოჯღოჯღლი ბორჯღლიანი.

(ჟ) **ბუირი** უგულო ფეტვი და მისთანანი. ♥

ბუიტი წეროსა, სავათისა, სარსარაკისა და მისთანათა მართვ. V

5 **ბუტკად** ავად ხედვა.

(რ) **ბრაგა** ზღუაში გორა უხილავად.

ბრაზი სიცოფე ძლიერი.

ბრალი მცირე რამ დანაშაული (18. 38 იოანე).

ბრანგვ დათვ (79. 14 ფსალ.). ო

10 **ბრანდაბრუნდი** (35. 30) (52. 36).

ბრანძი ძონძის ფარატინი.

ბრაწი გრაკის ხე (30. 37 დაბად.). 🍷

ბრბო სიმრავლე ჯართა.

ბრბუნვა უსინათლოს ბეცება.

15 **ბრგე** კაცი შუენიერად მაღალი.

ბრგუ ენა მაყენებელი.

ბრგუნილი იგივე ენა მაყენებელი.

ბრდვინვა მოშლილი ჩანგის ჴმაჲ.

ბრდღვინვა ტოტით მიწის გლეჯა, გინა რისხუა მჴეცთა მიერ (19. 12 იგავი.).

20 **ბრდღვინვიდა** ტოტით მიწას გლეჯდა.

ბრდღუნა მიწის გლეჯა.

ბრე მტუერი ზზე ნარევი (9. 5 ესაია).

ბრეტი ბუზია თაფლსა იქმს კეთილსა ველზედ. Δ

ბრექა გაბზეკა

25 **ბრეშა** (32. 30] (44. 30).

ბრიალი ჰაერში რისაც ტრიალი.

ბრიალება ჰაერში ფრინვლის ბრუნვა.

ბრინჯაო სპილენძსა და თ უ თ ი ა აღრეულსა ბ რ ი ნ ჯ ა ო ეწოდების.

ხოლო ბუნებით ყვითელს სპილენძსა: თ ვ ი თ ფ ე რ ი.

ბრინჯი მარცუალი თეთრი ♥.

30 **ბრინჯი** აკაკს ხე (ნინოს ცხორე.). 🍷

ბრინჯი ბრინჯაო.

ბრიყვი უსაქციელო.

ბრკიალება ელვარებასავით (3. 3 ნაომ.).

ბრკინვალება იგივე ელვარება.

35 **ბრკმა** შებრკოლება, ფერჴის შეცთენა.

ბრკოლება იგივე ბორძიკი.

ბრკუ ენა მაყენებელი.

ბრმა ვერას მხედველი (4. 11 გამოსლვა).

ბროლი ბუნებით თეთრი ქვაი არს და ჭიქისაგანც შეიმზადება (22. 1 გამოცხადებ.).

(ნგ/53) **ბროწეული** (4. 13 ქება). 🍷

ბროჯი ესე იგი არს, რომელსა ბერძულად ო ნ კ ა ნ ჰქვიან (ონკანთან ნახე).

ბრპენი (15. 1 გამოსლ.) ტყვია.

ბრტკვნა ფრინვლის გაპუწკვა.

ბრტყელი (33. 21 ესაია.) პრტყელი.

5 **ბრუ** რა თვალთა ქუეყანა ბრუნვად ეჩვენოს.

ბრუნვა ქცევა.

ბრუნვებული მოქცეული.

ბრუჟება შელვინება.

ბრუტი მეკეცე.

10 **ბრუტიანი** თვალით ახლოს მხედველი.

ბრყენა 🍷

ბრყვილი მოსუსტებული.

ბრძანება (2. 1 ლუკა.) თქმა უალრესისა მიერ.

ბრძანებული თქმული უალრესისა.

15 **ბრძენი** (41. 33 დაბად.) დიდად ჭკვიანი.

ბრძვილი (1. 6 ესაია.) ესე სახელი არს კეთროვანებისა დაწყებისა. კვალად ნაკოდარისა გამრთელებულისა, გინა შალალისა დინებისა ადგილისა და მისთანანი.

ბრძმედი ილეკროს სადნობელი (3 მეფე 8. 15).

ბრძოლა (3 მეფე 20. 29). დიდი შუღლი.

ბრძოლვილი ნაბრძოლი.

20 **ბრწამლი** 🍷 (46. 14 იერემი). ეკალა, ლიჭი.

ბრწკალი ანახეთქი ძუალთა და ხეთა.

ბრწყინვალე (23. 11 * ლუკა.) თეთრი, გინა საჩინო.

ბრჭყალი (დაბად.) ბრჩხილი.

ბრჭე ცილების გამსინჯავი.

25 **ბრჭობა** გასინჯვათ გასწორება.

ბრჭუალი ჭორცში გაწონილი სატკივარი ძლიერი.

ბრჭყვინვა მცირე ბრწყვინვალება.

ბრჯგა ერთბამად ძნეული მდგარი.

ბრჯგუ გვიან მოქმედი.

30 **ბრჯენა** სლვაში არგნის ჭმარება.

ბრჯღუ იგივე ბრჯგუ.

(უ) **ბუ** თავდიდი ღამის ფრინველი. V

ბუასილი ქართული არ არი, სოკოს სენს ჰქვიან.

ბუბკო ფქვილი წყალში გაქნილი.

35 **ბუბუნი** ყურის გამოჴმიანობაჲ.

ბუგრი (7. 5 ოსე.).

სალმრთო წერილში ბილწების მოქმედად სწერია.

კარაბადინში მსხმო. რამე მუწუკად.

ვიეთნი ყუავილისა და წითელას სენთა უჴმობენ.

ბუდა (42. —) 47. —).

ბუდე (103. ფსალ.) ფრინველთ სახლი.

(ნდ 54) ვიეთნი ბუდეს უწოდენ წიგნის ჩალათასა და მის | თანა შთასადებელთა.

ბუდედ ითქმის რკოსა და მისთანათ საცავი (6. 13 ესაია.).

ბუდედ ითქმის საყოფელი მჴეცთა (2. 12 ნ.ომ.).

ბუდედ ითქმის ქუთუთო თუალთა (14. 12 ზაქარია).

ბუდედ ითქმის თუალთა პატიოსნთა საპყრობი.

ბუდე ეწოდების ჭრმლის ქარქაშსა (21. 3 ეზიკია.).

ბუდებული ბუდე ნაქმარი.

ბუდეშური ყურძენი, მოგრძე მარცუალი.

ბუერი მონათოვი ნისლი.

ბუვი (11. 16 ლევიტე.) იგივე ბუ.

ბუვილი მრავალ ფუტკართ ჴმაჲ.

ბუზალაკი კოტიზი. Δ

ბუზი შავი მწერი (1. 4 იოელ). Δ

ბუზღუნი მწყრალობით ჩუმი რამ წყრომა.

ბუკი საყვირია დიდი.

ბუკიოტი (11. 19 ლევიტე). პატარა ბუჲ V.

ბუკნაწო პატარა ბუჲ V

ბულაგი ნუ თუ ტომარა იყოსო, თანავე ეწერა.

ბულბული ვარდის ჩიტი. V

ბულიბული ღერღედის ხადილი.

ბულქვი ბოლქვი.

ბულლო ძირხვენათაგანია.

ბულღური ხვარბალი მგბარი, დანაყილი.

ბუმბა შავცეცხლა.

ბუმბერაზი გმირთ უმცროსი. (7. ქართლის ცხოვრებ.).

ბუმბლვა თოვლში გოვრება.

ბუმბული ფრინველის ნაკრტენი.

ბუმბულო

ბუნაგი პირუტყუთ სადგომი.

ბუნაკი ბუნაგივე (12. 19. გამოსლვა).

ბუნაური კაცთ ბუნაგი (32. 16 რიცხუთა).

ბუნდი გაბმული ვით.

ბუნება (კათიღორ.).

ბ უ ნ ე ბ ა ჲ არს თითოეულისა მყოფთაგანისა დ ა ს ა ბ ა მ ი ძ რ ვ ი ს ა და მ ყ უ დ რ ო ე ბ ი ს ა, ვითარ იგი ქუეყანა იძრვის აღმოცენებად ნაყოფთა, ხოლო მყუდროებს ადგილითი ადგილად დაწყებისა მყოფობისათჳს. ბუნება არა რა არს თჳნიერ არსებისა, რამეთუ არსებისაგან აქუს ესე ვითარი ძალი, რომელი არს ძ რ ვ ა და მ ყ უ დ რ ო ე ბ ა. და არსება არს მიზეზი ძრვისა და მყუდროებისა მისისა. და ითქმის ბ უ ნ ე ბ ა მ ყ ო ფ ო ბ ი ს ა თ ჳ ს, რამეთუ ჭეშმარიტი მყოფი საქმე არს ბუნება. (1 კორ. 9. 21).

ბუნებითი მყოფობითი.

ბუნი შუბის ტარი (37. 17 გამოსლვა).

(ნვ/55) **ბუნი** საჴელსაქმრე.

ბუნიკი ჴრმლის ქარქაშის სათიხარი.

ბუნიობა არს რა დღე და ღამე გასწორდება მ ა რ ტ ს ა და ს ე კ დ ე მ ბ ე რ ს ა შინა. ხოლო მ ი ქ ც ე ვ ა ს ა დღისასა და მ ო კ ლ ე ბ ა ს ა ი ვ ნ ი ს ი ს თთუესა და დ ე კ ე ნ ბ ე რ ს ა მოკლებასა ღამისასა ნ ა ბ უ ნ ი ო ბ ა ეწოდების.

ბუნქი ქ. გრიგოლ ნოსელში: ქ. „დასაბამად სახე უწინარეს ნათლისა და ბუნქისა რამე თუ სახე მზისა არს ნათელ".

ბუნჩი ჴმელი კუნძი.

ბუჲ (101. 7 ფსალ.) ბუ. V

ბუჟუჟი ცხოვარის ტყავი დაგრუზვილი.

ბუჟღუნდი წითელი საღებავი ჭუა. Δ

ბურანი არც შილი არც ღჳძილი.

ბურაული მწყაზარი ქორი შავ წითელ საცილობელი. V

ბურახი ქერფეტვთა და სხუათაგან სასმელნი რამე.
ბურბურა ♥
ბურდო ულეწავი ბზე ფეტვთა.
ბურეჭყი ორკაპი.
15 **ბურეწი** ჭურჭელთ წალო.
ბურეჯი ცომის ვარცლი.
ბურვა ზეიდამ დაფარება.
ბურვილი დაფარებული.
ბურვაკი დიდი გოჭი. ꝏ
20 **ბურთი** მგრგუალი მეშთაგან, გინა სხუაი რამ.
ბური ბუერი.
ბურნა ღვინის ქინქლა. Δ
ბურნაკი იგივე ქინქლა (23. 24 მათე.). Δ
ბურსეული თხელი საპერანგე.
25 **ბურტყლი** სხვილი ბუმბული.
ბურჩხა ბეცური. ♥
ბურძლენი ყურძნის კლერტი.
ბურწუმელი ბრწამლი 🍸.
ბურჯი სხუათა ენაა ჟამთაგან მოსული, ვარსკლავთა ზოდიათა უწოდენ და კედლისასა გ ო დ ლ ე დ ი ჰქვიან.
30 **ბურჯღული** დიდ დიდი ნაბერწყალი.
ბუსნარი კორდი მაღალ ბალახოვანი.
ბუსტუღი ხულია ნაჟესავით 🍸 დიდ ბელეკონი.
ბუსუნი სადა არა ჰგონებდეს, მტერმან მუნ უმზიროს.
ბუსუსი ხილთა და ბალახთ გინგლი.
35 **ბუსუსიანი ბალახი.** ♥
ბუტი ბუშტ0
ბუტკო რა დაიყუავილოს და ხილი ალმოჩნდეს.
ბუქი ქარიანი თოვლი.
ბუქნა ჩაკუკებით როკვა.

40 **ბუღაური** (10. 13 გამოსლ.) სვეტის თავი.
(63/56) **ბუღრაობა** რა ჯარი რქით მიწას ბრდღვნიდეს.
ბუში ბოზის შობილი.
ბუშტი ფსლის პარკი.
ბუშტუკი ბოქუჩნი თუ ბუშტი.
5 **ბუშქუი** (სხვა კათიღორია). „რომელიმე სიბუშქუჩ, ხოლო ძალი, რომელ არს რ ო პ ი".
ბუჩი ბზემპალი.
ბუჩქი კეთილი ფიჩხი მდგარი.
ბუცუცი ქუთუთოს დაბღლეზა კიცხვით.
ბუძგი პატარა ძღარბი. ꝏ
10 **ბუძგური** ეკლით დაბარდული.
ბუწი თოხლი. ꝏ
ბუწინი შეწყობილი ხის ჭურჭელი.
ბუწკი დაბალი ჩირგვი. 🍸
ბუწკნარი ჩირგუნარი. 🍸
15 **ბუწუწი** ცუდი თმა.
ბუჭონი ქერის ჯალი.
ბუჭულა პატარა წისქვილი.
ბუხარი ესე თურქთა ენით არის.
ყოველი აღორთქლება სტომაქისა, ანუ ქუეყნისა ბ უ ხ რ ა დ უწოდენ.
კედელთა სახლისათა დატანებულსა საცეცხლეთაცა ბ უ ხ ა რ ს ა ვ ე უჴმობენ.
ქართული არ არის.
ბუხუნი ღორისა და ლომის რისხვს ჴმაჲ.
20 **ბუჴუა** ნედლი კუნძი.
(ღ) **ბღავილი** ცხოვართ ჴმიანობა.
ბღავის ჴმიანობს.
ბღვერა ავად შეხედვა.
ბღვირი ნაგვის მტუჩრი.
25 **ბღვრიალი** ბრიყული ტირილი.

ბღვრიალებს ბრიყულად ტირს.

ბღლაძუნი უგვარი ჭიდებით თამაშობა.

ბღნეჯა ავად პირის დაღრენა.

ბღუარი (125. 4 ფსალმ.) სამხრეთი.

ბღუვილი ჴართ ჴმიანობა.

ბღუნვა ოთხზე დგომა.

ბღუნძვა ძღარბის შეკუმშვა, გინა წურბელი და მისთანა გრძელი ჭია შემოკლდეს.

ბღუნძური საჩეხის ფრთი მატყლი.

(ძ) **ბძარვა** დახევა.

(ჭ) **ბჭალი** ბრჭალი.

ბჭე ესე არს სახლთა და ტაძართა შესავალი.

ხოლო კ ა რ ი გასაღები და მისაგდებელი. (12. 23 გამოსლ.)

ბჭოვნებისა (2, 14 სოფია.).

(ჯ) **ბჯენა** ბრჯენა, არგანზე დაყუდება, გინა აღდგომაში ჴელის დადგმით და მისთანანი.

გ

(5ზ/57) **გა** **ართრონი** არს სიტყუათანი, რომლისა მიერ ითქმის: გაღმრთობა, გამეფება, გაუფლება, გაცხოველება, გაქალაქება, გაკეთება, გაცემა, გაბოროტება და ესე ვითარნი.

გე გეუფლე, გეყმევ, გეტყოდე და ესე ვითარნი.

განი ყოველთა ზედა ესრეთ მოვალს.

(ა) **გააბა** შეიპყრა, გინა გაბმა უყო.

5 **გააბედვინა** საქმე შეამართვინა.

გააბილწა.

გააბნია დაფანტა.

მააბრიყვა.

გააბრუნვა გარე შეაქცია.

10 **გააბრჭო** გაასამართლა.

გააგდო განაძო.

გააგემრიელა გემო მისცა.

გააგინა გინებულ ყო.

გააგულისა გაარისხა.

15 **გაად** O გამოკურვებული.

გაადევნა თან მიაყოლა.

გაადვილდა ადვილად გაქდა.

გაადვილება ადვილად გაქდომა.

გააერთა ერთად შეაერთა.

20 **გაავრცელა** გააგანიერა.

გააზრზოლა ზარმა დაუარა.

გაათავა გაასრულა.

გააკეთა კეთილად შექმნა.

გაალექსა ლექსობა ათქმევინა ურთიერთს.

25 **გაამაოებენ** (23. 16 იერე.).

გაამრუდა მრუდ ქმნა.

გაანათლა ნათელი მიჰფინა.

გააოფლიანა ოფლი შეადინა.

გააპარა მალვით გაგზავნა.

30 **გააჟლუნა** ჟლუნად შექმნა.

გაარიგა რიგი მისცა.

გაასრულა სრულ ყო.

გაატანა თან მიადევნა.

გააუფლა უფლად დასვა.

35 **გააფრთხილა** სიფრთხილედ სწუართა.

გააქცივა არბენინა.

ვაალვიძა ძილით აღადგინა.

გააყრევინა მოაშორვებინა, გინა დააგდებინა.

გააშუებინა დაბმული ააჴსნევინა.

40 **გააჩინა** საბრჭო დაწერა.

გააცხადა საჯარო შექმნა.

გააძალიანა ძალი მისცა.

(5ე/58) **გააწბილა** შეარცხვინა.

გააჭენა ცხენი არბია.

გაახარა სიხარული მისცა.

გააჴშირა ხშირად შექნა.

გააჯერა ჯერს მისწყვიტა.

ესრე მოვალს განის თავს ოროლი ანი ყოველსა სახელსა და სიტყვასა ზედა. აქა ესე ვაკმაე.

გაბაა O ბორცვი.

გაბაათ O ბორცუთა თხემი.

გაბადანი ზურგ ჩადღეკილი პირუტყვი.

გაბათან O ამაღლებული.

გაბაონ O ბორცვი შეყრილი.

გაბაჯანი სალოკი და შუათითი გაშ.ლო მისი განი.

გაბედა ბედზე მიაგდო.

გაბედვა ბედზედ მიგდება.

გაბედილი ბედზე მიგდებული.

გაბედითება ბედითად შექმნა.

გაბედითებული ბედითად შექმნილი.

გაბზეკა გაშვერასავით.

გაბირ O ნება კაცისა.

გაბოგინება დამკვიდრებასავით.

გაბრა ცხენის საწმენდელი.

გაბრიელ O კაცი ღვთისა, გინა სახე ღვთისა.

გაბუტვა მცირე გამგუნვება.

გაბუცება გაშტერებასავით.

გაგა მკუახე ლეღვი (2. 13 ქება).

გაგა ძაღლთ შერისხუა.

გაგდება არს რა უსულო განიშოროს, ხოლო გ ა ძ ე ბ ა რა სულიერი განიშორო.

გაება გარიგება, გინა გამოცნობა.

გაგზავნა წარვლინება.

გაგლეჯა სფირიდთა და ბალანთა ჭურჭელთა და მისთანათასა დაფრეწა.

გაგლისპება გაანჩხლება.

გაგონება გონებაში შელება (1. 22 ბარუქ.).

გაგულისება მცირე რამ მრისხანება.

გად O კეთილ ბედნიერობა მორტყმული, ანუ ძუელი დღეთა, გინა განსაცდელი.

გადგად O კეთილ ბედით შეჭურვილი, მწყობრი.

გადგინება რაც კაცნი გააყენოს.

გადგინება ძლიერად გაქნა.

გადი გასვლა ყავ.

გადია ყრმათ მზრდელი ქალი.

გადიონვისებული (12+13+63 კავშირი,) ესე იგი არს სურვილითა და ნებით გაერთებული.

(ნთ 59) **გაენუაგა** (2. ეზრა 12. 36) ქნარად და მწყობ|რად გაეწყო.

გავა ცხოველთ წელს უკანანი.

გავაზი V

გავაზი ირმის რქის ძირი.

გავალაკი (3. 19 ქებაქე.) ესე არს მეფეთა თ.ვს ზეით საფარებელი ნაქსოვთაგან.

გავალო ჴმელი ხილი შაქრითა და ნუშით გატენილი.

გავეშება ქალთ განძვინება.

გავლება წყალში გაარონინო რამე.

გავლენა სიტყვს გაყვანა.

გაზა ნაკუთლის დასასრული.

გაზა განძლიერდი.

გაზა (67. 15) (32. —).

გაზაკი გაზავე ნაკუთლისა.

გაზარინელი ღ.ზარინელი, სიზმართ ამხსნელნი, გინა ვარსკულავთ მეტყუელნი.

გაზაფხული ესე არს წელიწადთა ნაოთხალი, სამნი თთვენი: მ ი რ კ ა ნ ი, ი გ რ ი კ ა და ვ ა რ დ ო ბ ი ს ა.

გაზერ O ბვდკეთილ შერტყმული.

გაზეფილაჭიუმ O ტაძრის საუნჯეთა დასამარხავი.

გაზი

გათავდა თავად იქმნა.

გათავდა აღესრულა.

20 **გათავება** თავად შექმნა.

გათავება აღსრულება (კათი-ღორი.-ში).

გათერ O მწირი ცნობილი.

გათხოება ქალის გაქორწინება.

გათხოება რაც რამ. გაანათხოვ-რო მცირე ხანს.

25 **გათხოვნა** კაცმა რა კაცი ს ა-ჭ რ მ ლ ო დ ანუ ს ა ს ჯ ე-ლ ა დ მიიზიდოს.

გაის მიმავალს ნახული.

გაის მერმის წელს.

გაიხარიტე გაიქოფიტე (კავში.).

გაკვეთა გაჭრა.

30 **გაკვეთილი** გაჭრილი.

გაკვეთილის შექმნა ულუფის · გაჩენა.

გაკვრა არს რაჲც ბრტყელი ბრტყელზედ წებოთ გააკრა.

გ ა კ ვ რ ა არს ის. რი, ანუ თო-ფი~მოხუდეს განზე მცირედ შვნებელად.

გ ა კ ვ რ ა არს კალმით ნიშნის დასმა, გინა სიტყუა მოუწო-ნარის მოსაშალი.

გაკიდება მლტოლვარის უკან დევნა.

კვალად გ ა კ ი დ ე ბ ა დ ითქ-მის ქარში გაჭფინო რამე, გინა კიდეთ მიაგდო.

გაკმაება საყოფინრობა.

35 **გაკმარება** სიტყუა გაუცუ-დოს.

(დ/60) **გაკმედა** ცოცხლისა გაზრახ აღარა ძრვა.

გალა მხალი დაწნული გასაკ-მობლად.

გალაად O უხუად მიცემით მომწოდებელი, გინა საწამე-ბელი.

გალავანი შუა კედელი, ზღუ-დესთან ნახე.

5 **გალატე** O მაწოვარი.

გალატოზი კედლის მდგმელი (3 ეზრა 5. 34).

გალაღება ლაღად შექნა.

გალგალ O ურმის თუალი მბრუნავი.

გალგალა O განშორება ჩემი.

10 **გალე**, **გალია**, **გალაკი** სამივ ერთია (19. 9 ეზეკი.).

გალევა მოკლება.

გალი უშტოო ხე.

გალია ფრინველთ შესაწყუდე-ველი.

გალიაკი (19. 9 ეზეკია) გალია, კაცთა საჯდომი.

15 **გალილია** O მბრუნავი საჩინო, გინა მოსაგებელი, გინა გა-მოცხადება.

გალიოს ⊲

გალიპოლი (45. 10) (41. 30).

გალობა (26. 30 მათე) გალობა არს თჳსისაებრ უკუე სიტყჳ-სა ჴმაჲ რაჲმე ტკბილად თქმული მადლობაჲ.

გ ა ლ ო ბ ა არს ღვთის მეტ-ყუელებისა მაღლისა ხედვისა მქონებელ იყოს.

გ ა ლ ო ბ ა არს ჴმა ავაჯიანი შეწყობით აღტევებული თჳნიერ ორღანოსა, გინა ორ-ღანოთა და მჴყობრითა.

გ ა ლ ო ბ ა არს მართლმადი-დებლობითთა მიერ ღვთის მეტყუელება, რომელი თა-ვით თჳსით იწურთიდის შე-წირვასა ღვთისასა და სუ-ლისა სრულისა ვისმე.

გალოპრილი ხე ქერქ შეძრცვილი.

გალხობა შეყინულის შედნობა.

გამანაგი ერთის დღის ნაქნავი.

გამართვა მრუდის გასწორება, გინა ფრინველთ გ ა წ უ რ თ ა, გინა მოშლილის ჩანგისა გ ა წ ყ ო ბ ა.

გამართული გასწორებული.

გამარჯვება საქმის მარჯუწდ მოსვლა.

გამარჯვებული გ მარჯვება ქმნილი.

გამგე გამრიგებელი.

გამგებელი იგივე მოურნე.

გამგონებლობა გაგონების ქნა.

გამგონებლობითიხანი არიან ბრჭობაცა და თანა ყოფა და მიმართებანი საქმისა მიმართ და მიზეზნი განვლთოლვანი საქმეთანი.

(და/61) ხოლო განთჳსებულად გულის ხმის | ყოფაჲ გულის ხმის საყოფელთა. ხოლო სათნოებანი და მიწთომილებანი და სიტყუანი ჭელოვნებათანი და განმზრახუწლობითნი და წინა აღმრჩეველობითი ძალი.

გამგუნება ჩუმი წყრომა მყოარ.

გამდელი მქევალთ უფროსი.

გამეში (2. შჯული. 14. 5) კამბეჩია სომხურად.

გამზრახი (33 ნემესიოს) მოლაპარაკე.

გამზრდელი ვაჟთა მზრდელსა გამზრდელი ეწოდების, ხოლო ჩჳილს ქალთასა გადია.

გამირთო გამირია, თუ გამიტანა.

გამმარჯვე გამარჯვების ჭელის მომმართავი.

გამმარჯვებული გამარჯვების მოქმედი.

გამო ქმნილსა ვიკითხავთ: ვის გამო იქმნა, მეფის გ ა მ ო ანუ სხვის გ ა მ ო.

გამოავლინა (გალატ. 4. 6).

გამოაქუა დააკლო (5. 2 საქმე).

გამობერილი გამოყვანილი სახედ ილეკრო.

გამობუტკოვის (1. 13 ჭება) ბუტკოსთან ნახე.

გამოგება სიტყვის გარჩევით თქმაჲ, გინა დახშანჯულის ძაფის გამოხსნა.

გამოგტფა (2. შჯულ. მ. 4) გამოგსქდასავით.

გამოდენა მრავლად გამოსვლა.

გამოდინდი გამოსვლა მოუკლებელი.

გამოვდალაშრნეთ გამოვთალოთ (9. 10 ესაია).

გამოვისხენით გამოსხმულ გიქმენით.

გამოზრდილი შაქრით შენახული ხილები (კარაბად.).

გამოზრდილი საზრდოთ შენახული ვინმე ხან რაოდენ.

გამოთრევა თრევით გამოტანა.

გამოიფრდიდეს (5. 16 ეფესელ.) ესე იგი არს მოისყიდდით ჟამთა, რამეთუ დღენი მიგლ· ნან.

გამოიხუნა (50. 25 იერე.) გამოიღო.

გამოკრვა კრვასავით, გინა შენასკო რაჲმე.

გამოკრთა გ·მოჭრასავით.

გამოკრთომა იგივე.

გამომეტყუელი ნათლად მთქმელი (40. 8 დაბად.).

გამონადები (16. 24 ეზეკი.) ბაგინები.

გამომტკფოლვარი წვით გამომხეთქელი (9. 9 გამოსლვ).

გამორთმევა ნაქონები თჳსი მოუღოს.

გამორჩევა უკეთესის ძებნა (1 მეფე. 7. 1).

გამორჩეული საუკეთესო.

გამორწყუა მუწუკის შალალის გამოდენა.

გა... ჭრცუელობა სხეულთ შემკობა (კათილო.).

გამოსახუა სახის დადება.

გამოსკუნილი მონასკუწბული.

გამოსლვა ქუწყნით, გინა სახლით გ მოცლა დატევებით (113. 1 ფსალ.).

გამოსცადა საცდენელად შეადგა.

(ამ/62) **გამოსძეგუდა** ნაყდა (6. 11 მს.ჯულთა). სცეხვდა.

გამოტანა შიგნიდამ გარგამოღება.

გამოუცდელი (1. 22 ესაია) განუწმედელი, გინა გაუჩხრეკელი.

გამოფერდილი ფერდ დარმაებული.

გამოფრეწა (2 მეფე. 23. 6). **გამოფრინდა.**

გამოქანდაკებული (1. 29 ესაია.) გამოყვანილი.

გამოქუცვნის (17. 5 ესაია.) გამო ყრევინებს.

გამოღება შიგნიდამ გამოტანა.

გამოღებული გამოტანილივით.

გამოყვანა ილეკროს კაცის მსგ.ვსად ქმნა

გამოყვანა ქუეყანით ან სახლით გამოსხას.

გამოყვანილი გამოყვანა ქმნილი.

გამოყურვისა (44. 13 ესაი.).

გამოჩენა ს.ცხადოდ ქმნა.

გამოჩინებული ჩინებულთან ნახე.

გამოცანა ასახსნელი სიტყუა.

გამოცდილი გასინჯული, გინა გ ნწმენდილი.

გამოცულა სხუაჲ სხჳსათჳს მიცემა.

გამოცულილი სხუაჲ სხვაზე მიცემული.

გამოცხადება (1. 1 გამოცხად.) გამოჩენასავით.

გამოცხადებული გამოჩენილი.

გამოძიება (33 ნეშესიო.) ძიებასთან ნახე.

გამოძრცვა გ.მოსაძრცუწლობასთან ნახე.

გამოწახნაგებული (41. 17 ეზეკი.).

გამოწურვა (40. 11 დაბად.) გამოჭყლეტა.

გამოჭვირვ გამოჭურეტა.

გამოჭვრეტა სარკმლით იხედვიდეს..

გამოჭრა ნაქსოვის გამოკუწთა.

გამოჭრა შიგნიდამ გარ ჩქარა გამოსლვა.

გამოჭყუტა თვალის ძლიერ გახილება.

გამოხვეწა (6. 7 ბარუქ.) ხის ჭურჭლის თლა.

გამოხვრა ჴორცის შემოძრცვა კბილით.

გამოჳდა ზ თის გამოდინება, გინ. ა..ქისა.

გამოჴსნა ტყვის მორჩენ..

გამოჴსნა დახვანჯულის გამოგება.

გამოჴურვება ცეცხლში გამოვლა.

გამოჯდომილო წიდოვანი.

გამოჯდომილი (20. 28 ლევიტ.) სარკმლით გამომჯდარი.

40 **გამჟღავნება** გამხილება.

გამჟღავნებული გამხილებული.

გამლივარი.

გამყოფებული მყოფად შექმნილი.

გამჩუენება დიდებით მოქცევა.

45 **გამცემელი** მოღალატე.

გამცემი მიმნიჭებელი.

გამძლე გაძლების მყოფელი.

გამძრცველი ძრცვის მოქმედი.

(გვ 63) **გამჭვირვალი** ქვა ბროლის მსგავსი.

გამხილება სამალავის საცხადო ქმნა.

გამხილებული სამალავი საცხადო ქმნილი.

გან ესე ართრონი არს ბოლოს კერძოჲ. ვინა, ვიკითხავთ, იქმნა, მეფისაგან? გინა კაცისაგან, ანუ მჴეცისაგან და ესე ვითარნი.

ხოლო თავის კერძო ართრონად: განმღრთობით, განკაცებით, განგულვებით და მისთანა ყოველთა ზედა.

5 **განა** ესე არს რა კაცსა ვიმოწმებდეთ თხრობათა შინა ვეტყჳთ: განა ესრე თქვა? განა ესრე გესმა? განა ესრეთ იხილე?

განაბარგენით (23. 16 იერე.).

განავღლიანებული , სევდის უფალი.

განათხოვრება ნათხოების თხოება.

განამტკიცა (2 კორი 2. 8).

10 **განანქრია** წურილად დაჟეჟკა.

განაოხეთ (1. 6 „მალაქ.) მეოხ ჰქმენით.

განასხა (5. 10 მარკ.).

განაფეთნეს კარნი ჩქარად ალახუნეს.

განალა ეგრევე განა და უგვარიანესი.

15 **განალამცა** ღე ეგრეცა, დამოწმება.

განალო გაჴსნასავით.

განაყოფი მოძმენი გაყრილი.

განაჩენი წიგნი განსაგებელი.

განაცუნა გაუყარა.

20 **განახლება** (2. კორი. 4. 16) გაახლება.

განბასრვა (3 მეფე. 18. 27) მეტად გაკიცხვა.

განბნევა დაფანტვა.

განბერტყა (2. 10 ნაომ.) გაბერტყა.

25 **განბორგება** ბორგნეულად გაჴდომა.

განბორება კეთრის სნეულება.

განბორკება იგივე სნეულება.

განბრკინვება ახალ გარცხილივით მოელვ რობა.

განბძარვა (15. 3 იერე.) დახეთქა.

განბრჭობა (18. 16 გამოსლ.) გასამართლება.

30 **განგება** გარიგება.

განგმო (2 მეფე 6. 16) გმობილად შერაცხა.

განგოზა (23. 27 მათე.) კირითა და ცარცით შეგლესა.

განგრაგნა (2. 9 ეზეკი.) გაახვია.

განგრკეს განდრკეს.

35 **განგრუნვებ** გამგუნვება.

განგრძობა გაგრძელება.

განგურდიოს (14. 5 ეზეკი.) გვერდი შეაქციოს, გინა განდრიკოს.

განგურემა მახვლის გაჩრა.

განგური პიროტყუთ განაცვივნი ბეწვი.

40 **განდობა** ხვაშიადის მითხრობა.

განდგომა გაცლა.

განდგომილი გაცლილი.

განდუმ (20. —) (51. 30).

განევლთა (3. 24 მარკო). განყოფა.

45 **განერა** მორჩა (22. 30 იობ.).

განექვა დააკლდა.

განვაქიდვე (16. 5 იერე.).

განვიბიწნეთ ბიწნი განვიყარნეთ.

განვიგო (2. 23 ფილიპ.).

50 **განვკერთ** (3. 2 ამბაკ.).

განვფრთენ (16. 8 ეზეკი.).

განკფდი (6. 6 ფსალმ.) განვიკაფე.

განვრდომა (2 კორი. 6. 11).

(ად/64) **განვრცომა** (გალატ. 5. 4).

განზრახვა (14. 26 ესაია.) განზრახუა უკუჱ არს გამოძიება თვით ქმნულთათჳს. არამედ ადრჩევითთა ვინავე განგულვებით წინათვე გამორჩეულთაჲ საუწყო უკუჱ, რამეთუ განზრახუა უფროს, ხოლო გულვებადთა და გამოსაძიებელთა ზედა იხილვების, არამედ წინა ადრჩევა წინათავე გამორჩეულთა გუარ ქმნილთა ზედა (5. 19 ესაი).

განზღურებისდამი განსაზღურებისად.

განთესვა განბნევა.

განთიადი (40 6 დაბად.) დილა მოახლოებული.

5 **განთვისებული** (12. 14 ზაქარ.) თჳსად მყოფი.

განი სივრცე.

განი ბოლოს ართრონია: მყოფთაგანი, კაცთაგანი და მისთანანი (კატიღორიაში).

განგცე (38. 16 იერე.).

განიგულე გულისხმა ყავ.

10 **განიერი** განის მქონებელი.

განიფესუნეს ფესუ გაიდგეს (23 ზირაქ.).

განიქიტნეს განილიენეს.

განიქმნა (2. 1 დანი.) სიმთრვალე და ძილი გაუფრთხა.

განიშუა იშვებდა, გინა გაშვებულ იქმნა. (9. 17 გოდება).

15 **განიძირეს** (12. 2 იერე.).

განკანონება რიგის დადება.

განკაფა დაჴსნა ძალისა, გინა ხრწნა.

განკარგვა (2 ეზრა. 13) გარიგება.

განკერძოება გაწილვა.

20 **განკითხვა** ძჳრის მეტყუელება. ყოვლისავე თჳს ითქმის. ხოლო განკითხვა ცხადთა ოდენ ზედა საქმეთა, რომელნი არა ძალედვას პირისპირ თქმა მოყუსისაჲ იგი ძჳრის მეტყუელებაჲ არს.

ხოლო განკითხვა ოდენ ნაქმარსა ვისასმე განვიკითხვიდეთ: ესე ვაჭარი ვეცხლის მოყუარე არს და ესე კაცი ამჟ ცოდვისა მოქმედი და ესე ვითარნი.

განკიცხვა სასაცილოდ აგდება.

განკიცხული საცინლად აგდებული.
განკრთა (7. 2 ესაია.) შეშინდა.
განკრთომა (26. 16 ეზეკია) შეშინება.
25 **განკვართული** კვართ გაქდილი.
განკურნება (18. 14 იობ.) გამთელება.
განკუთვნა (21. 14 ისო.) სრულიად შესაკუთრება.
განკვრვება (2. 21 დ ბა.).
განლალება (2 შჯულ. 8. 14) გალაღება.
30 **განლევა** (6. 10 ლევი.) გალევა.
განლიგება (6. 40 ბარუ.) გაშტერებით უკმოობა.
განმამრავლები (18. 8 ეზეკი.) სარგებლის სარგებელი.
(აე/65) **განმარტება** გაშლასავით.
განმალკძებელი.
განმეძვებულ (6. 9 ეზეკი.).
განმვზლრებელი (40. 12 ეზეკი.) ესე არს ზღუდეს გარე ვიწრო ფოლორცი, ხანისა უწოდენ.
განმზადება მზა ყოფა თავისა.
5 **განმთვისელი** (5. 8 მიქი.) თვისად შემქმნელი,
განმკარგველი ქუეყნის მარიგეელი.
განმკაცრება განკრძალვა თუ სიფუთხილე.
განმკერველი გამოსაცდელი.
განმშოვლებასა (15. 9 იერე.).
10 **გამონადები** (15. 31 ეზეკი.) ბაგინები.
განმსტრობა (18. 2 მსაჯუ.) დაჯაშუშვა.
განსყიდელი (11. 5 ზაქარ.) სყიდვის მოქმედი.
განმფრდელი (3. 4 ნაომ.).
გინმყაოფებული საჭიროსთან ნ ხე.

15 **განნამრავლები** (18. 8 ეზეკი.) ვახში.
განორძნდების (4. 27 მარკო.).
განპება ესე არს ფრინველნი რა ფრენითა ჰაერთა განაპობს, გინა ნავი, ანუ თევზი, ანუ კაცი და ცხოველი შესლვითა წყალთა განაპობს, გინა მძიმისა დაცემა წყალთა განაპობს. სამოსლის დახევაც განპებად ითქმის.
განპოხება დიდად გასუქება.
განრაცხილ (12. 7 ლუკა) დათვლილი.
20 **განრჳმზომ** ურთიერთს განყოფილნი, ფრიად წინაალმდგომნი.
განრთხმა გაჭიმა.
განრინება გარდარჩენა, გინა მორჩენა.
განრისხება დიდი წყრომა.
განრომა (15. 7 ესაი.).
25 **განრღვეული** (2. 10 მარკო.) ჴორც გონჯიანა.
განრყუნა (4 მეფე. 8.9) წაჴდენასავით.
განრჩუნვა (2 ნეშტ. 3. 6) აღრჩევასთან.
განრწმუნებული (3. 19 სოფ.).
განსაზიდთა (42. 12 ეზეკი.).
30 **განსათხეველი** განსახსნელი წამალი.
განსათხზველი (3. 10 ესაი.) ქალთ თმ ს სატან ა.
განსაშორებული (10. 4 მარკ.) განყრისა და განყოფის ქაღით წერილი.
განსაცდელი (6. 13 მათე.) მოსანახვებელი.

განსახლვა (30. 3 იერე.) აყრა დ:დაწულითა.

35 **განსაწმედელი** რომელ არს სალხინებელი, სადა არს მონანულთა ცოდვილთა სულთა სამყოფი.

განსახლულობა სხვაგან დასახლება.

განსთქდა (1. 18 საქმე.) გასქდა.

განსივება (5. 22 რიცხ.) სიმსივნე.

განსიკუნება გ: მონასკუა.

40 **განსლვა** (4. 15 საქმე) გარ წასლვა.

განსრულება გათავება.

განსუმნება (25. 25 ესაია.) შრომისაგან შვება, გინა ღირსებით სიკუდილი.

განსძება (28. 9 ეს:ია.) სძისაგან განყენება, ძუძუს გაშვება.

(99/66) **განსხირპვა** გაჭიმკა.

განსჯა განშჯა, გასამართლება.

განსჯერვიდა განაწესებდა, გაარიგებდა.

განტაფნა ტაფაში მოხრაკა (29. 22 იერემია).

5 **განტევება** გ.შვება (26. 32 საქმე).

განტეხა შემუსრვა (26. 26 მ:თე).

განტვინა ტვინი გამო:დინა.

განტისნა (43. 12 იერე.) რაც ჰქონდეს წაართვან.

განუზღ რებისდამი გ.უსაზღვრ:ლობ:სად.

10 **განუკუეთელი** გაუჭრელი.

განუჳიწლნე (49. 32 იერე.).

განუჩემოთ (45. 1 ეზეკი.).

განფესულ არს (3 ზირაქ.) ფესვ გაუდგამს.

განფიცხება „გ ა ნ ა ფ ი ც ხ ა გ უ ლ ი ფ ა რ ა ო ს ი“ სხვაგან იტყჳს: „დ ა მ ძ ი მ დ ა გ უ ლ ი ფ ა რ ა ო ს ი“. სხვაგან: „გ ა ნ ძ ლ ი ე რ დ ა გ უ ლ ი ფ ა რ ა ო ს ი“. ესე იგივე და ერთ არს. სიბოროტე, ვითარმედ „ქვა იქმნა გული ფარაოსი“, რამეთუ გ ა ნ ფ ი ც ხ ე ბ ა არს გამაგრება ვითარცა ქვა.

15 **განფრ.ცა** განსყიდა.

განფრდილი ნებსით თავი გაიყიდოს ჟამ რაოდენ, გინა სრულიად გაიყიდოს.

განფრთხობა გამოფხიზლება (9. 24 დაბ:დ.).

განფრთხობა დამფრთხალთ წასვლა.

განქარვება ქარსავით წარხდომა (2 კორი. 3. 7).

20 **განქიქება** დიდად უკუწბილება.

განქრევა წულილად დალ.წა.

განქსვა (4. 4 გოდე.) მიქსოვ მოქსოვა.

განყოფა გაყოფა.

განყოფილება.

25 **განყუებული** ყურთ ავად ესმოდეს.

განშჯა განმსჯელობითი არს შეყუანებითთა ვიდრემე შორის თავით თჳსით ჭეშმარიტი ზედ ცნობაჲ. ესე იგი არს თ ა ვ ი ს ა თ ჳ ს ი ს ა ც ნ ო ბ ა ჲ.

ხოლო საშუალთა შორის უცთომელად კეთილისა ბუნებისაგან წინა აღმდგომისა უცოდველად გ ა ნ მ რ ჩ ე ვ ე ლ ი გ ო ნ ი ე რ ი ს ა გ რ ძ ნ ო ბ ი ს ა ჲ.

ხოლო სრულთა შორის საღმრთოსაგან გამობრწყინვებულ სა შინაგან მყოფი ც ნ ო ბ ა ჲ და სხვათა შორისცა ბნელად მყოფისა თვნიერ მიერ სანთლის განათლებად შემძლებელი დალათუ საყოველთაოდ და არსცა და იცნობების გ ა ნ მ ს ჯ ე ლ ო ბ ი თ ი ესე საღმრთოჲს ნებისა უცთომელი მიწთომილებაჲ ყოველთა შინა ჟამსა ადგილსა და საქმესა, რომელთა შინა განყოფად უტევებიეს მხოლოთა განწმედილთა შორის გულთა და სხეულთა და პირთა; გ ა ნ მ ს ჯ ე ლ ო ბ ი თ ი არს სკინიდისისა შემწიკულებულისა და განწმედილისა გ რ ძ ნ ო ბ ა.

(აზ/67) **განჩემებული** (45. 4 ეზეკი.) განწილულივით.

განჩინება (29. 27 გამოს.) სამართლის დასკუნა.

განცდა (49. 19 დაბად.) დანახვა.

განცდა (2 სჯულ. 6. 16) გამოცდა.

5 **განცვიფრება** შ ში დიდი საოცრისა რასაგანმე.

განცმა (27. 33 დაბად.) შიგ გაყრა.

განცოფება ჭკუის წასვლა.

განცხადება საცხადოდ შექმნა.

განცხრომა თამაშობა, ხუმრობა და ლხინი.

10 **განძრცვა** (2 ეზრა. 4. 23) გაშიშულება.

განძება (9. 27 მარკო.) განგდებასთან ნახე.

განძვინება მჴეცური განრისხება (50. 34 იერე.).

განძი უნჯი.

განძი მეფეთა ერთი წამალია.

15 **განძირნეს** (40. 24 ესაი.) ძირი არ გაიდგან.

განძლომა (2 სჯულ. 6. 12) გაძღომა.

განწამვასა (122 კავშირ.).

განწესება (3 ეზრა. 1. 4) გარიგება.

განწირვა ჴელის აღებასავით.

20 **განწმედა** (5. 14 ლუკა) წმიდა ყოს.

განწონება შიგ გაჩრა.

განწუალება განყოფილებისა გვარი არს, ვითარცა განიწვალების კაცი წ უ ლ ა დ და ქ ა ლ ა დ და განიწვალების კაცი ს უ ლ ა დ და ჴორცად და ცხოველცა განიყოფების ს ი ტ ყ უ ე რ ა დ და უ ს ი ტ ყ უ ე ლ ა დ და ეგე ვითარად.

განხანება ხანის გამოსლვა ჟამთა (48. 17 ეზეკი.), გინა ადგილობაჲ.

განხევა ტყავის განკუეთა.

25 **განხეთქა** მიწათა და კლდეთ განპება, გინა წერილთა და ნაქსოვთა დახევა (5. 4 მარკო.)

განხერხვა (1. 3 ამოს.) ხერხით გაჭრა.

განხმა გაღება.

განხრწნა (18. 18 გამოსლ.) ხრწნილებაში ნახე.

განჴდა ესე არს გ ა ნ ძ ე ბ ა გარე, გინა ძღინარეთა და ჴევთა გ ა ნ ვ ლ ა, გინა ჰამბავთა და სიტყუათა გ ა ნ ს მ ე ნ ა, გინა სამოსლთა გ ა ნ ძ რ ც ვ ა და ესე ვითარნი (1 კორი. 10. 1).

განჴერული გაღობილივით.
განჴსნდა (7. 35 მარკო.).
განჴურეტა (40. 19 იობ.).
განჴურვება გაცჳლება.
განჯაფვა სამღერელია ტყაპუნა.
განჯგონებულთა ბოროტი კეთილი ეგონოს.
განჰყავკ კელის შედება.
განჰყავ განყოფა ჰყავ.
გაჲდი O გამოსაკდელი.
გაოცება საოცრისაგან ზარის დაცემა.
გაპარვა მალვით წასლვა.
(ჲჱ ნ:) **გაპირება** საქმის დაწყების ნება.
გაპობა განპება.
გაჟონვა მცირე რამ გადენასავ·თ.
გაჟლინთვა ჩაბადთა და მისთანათა ცჳარითა ავსება.
გარა გრძლად ორ კაპი ჯოხი.
გარაო მჟავით მწუარი გოდაბო.
გარდა მისგან კ·დე.
გარდაგდება გატყორცა, გინა წყალთ სხვაგნ თ გარდადენა.
გარდაგება დაიკარგოს სადმე.
გარდაგებული (23. 41 ეზეკი.) ზეიდამ გავალაკი და გარეშე მოფარდაგული.
გარდაგორება (13. 11 ივდითი.).
გარდაგრეხა მოღვლარჭასავით.
გარდაგვალე (10. 20 საქმე) გარდაიარე.
გარდადგინება მნეობისაგან გამოცვლა.
გარდადება სნების შეყრა, გინა ნიჭის განმზადება, გინა შინაგანთა გარეგან დადება, გინა ორთა წვერთა ერთმანერთზედა გაკჳრა, გინა ჴელის გარდახჳევა.
გარდავლა (1 მეფე 9. 3) გარდაჴდომა.
გარდაის მისგან კიდე.
გარდაკურა ბეწვიანსა ტყავსა ზედა საპირის შეკერება, გინა კუწროთხითა ვისმე გარესცეს, გინა არტახი და მისთანა გარდუჭიროს და მისთანანი.
გარდამატება მეტად შექმნა.
გარდამდვა ჴელი გარდამხვია.
გარდამრიდა ♥
გარდამრევვიეს (4. 18 ფილიპ.).
გარდარგვა სხვაგან დარგვა.
გარდარევა ფრიად გარდამატება (2 კორ. 2. 4).
გარდართხმა (103. 2 ფსალ.) გარდაფენასავით.
გარდარინელი თჳსი სახლეულთ განი.
გარდარჩომა რა ჰირთა მორჩეს, გინა საყოფინარსა გარდემატოს, გინა უსახლოდ ჰაერთა ქვეშე დარჩეს.
გარდარჩენა იგივე.
გარდასახლება სახლის გამოცვლა.
გარდასახლება აყრა, წდოლა (9. 11 იერემია).
გარდატჳრთვა (24. 32 დაბად.) ტჳრთის ჩამოჴდა.
გარდაქალწულება (23. 3 ეზეკი.) ქალწულობის მოშლა.
გარდაქარა გუბის ამოსხმა.
გარდალელა გულის გაშიშულება.
გარდაშუშბა დაღმა მიშვება.

გარდაცემა (1 ნემესიო) გარდადენა.

გარდაცემული საზღვარი, წარწერა.

(ფთ/69) **გარდაცმა** (5. 28 ესაია) მშვლდის საბლის ჩ ა გ დ ე ბ ა, გინა ყელზედ რაჲსმე გ ა რ დ ა ც მ ა, გინა ღილის კილოს ჩ ა გ დ ე ბ ა.

გარდაცქაფა (6. 9 მამადც.) სიტყვს გარდასხუაება.

გარდაწყუწდა საქმის გაცალკევება.

გარდაჭდობა ყელი ყელზე გარდადება, გინა ნაჭდობის შეწყობა.

გარდაჭირება მაგრიად გარდაკვრა.

5 **გარდახვეა** ჭირის გარდადება.

გარდახვევნა საყვარლობით მოჴვევა.

გარდახვეწა შორს გაქცევა.

გარდაჴდა ვალის მორჩენა.

გარდაჴდევინება დანაშაულის ზღვევინება.

10 **გარდაჴდომა** მაღლით ჩ ა მ ო ს ლ ვ ა, გინა მთას იქით საბრძოლად მ ი ს ლ ვ ა.

გარდაჴდომა თავს გარდასავალი.

გარდიგარდმო განზე გაჩრა, თუ მოხუწდრება.

გარდიტჳფროს ალმოტჳფრვა გასწავლის.

გარდმოქანება (3 მეფე 22. 35) სისხლის ჩქეფა.

15 **გარდმოცვივნა** მაღლით ქუწ ჩამოყრა.

გარე (19. 19 დაბად.) შინას გამო.

გარეთ სახლს გარ.

გარეთხა ქ უ რ ც ი კ ი, შ ვ ე ლ ი, ნ ი ა მ ო რ ი, ა რ ჩ ჳ, ჯ ი ქ ვ ი, ყოველივე გ ა რ ე თ ხ ა არიან.

გარემოს (22 14 იობ.). გარ მოვლით.

20 **გარესკნელი** (22. 13 მათე.) გარე კერძო.

გარეული ველური, გინა შერეული.

გარეშე (1. 10 იობ.) მსოფლიო, გინა გარემოს.

გარეშემო გარე მოტანებით.

გარეშემოუწერელი შემოწერილში ნახე.

25 **გარეშემოწერილი** შემოწერილში ნახე.

გარეწარ (11. 8 იერემ.) უხალისოდ, გინა უნდომლად.

გართხმული საქმის ფრიად მილებას იტყჳს.

გართხმული ქარტაში მელანი გავლილი.

გარიელი V

გარიზინ O მწირობა მათი.

30 **გარინდება** ტკივილთა და სენთაგან გაშტერება.

გარიჟრაჟი რიჟურაჟი.

გარისა გარეული, ველური.

გარისათა (4. 12 დარიელ.) გარეულისათა.

გარკუწვა გარჩევა.

35 **გარნა** (17. 8 მათე.) მაგრამსავით.

გარსაკრი ცხენის სარტყელი.

გარსი კანივით რამ გარეგანა.

გარჯა მოუსვენებლობით შრომა.

(ო/70) **გასამრჯელო** შრომის ფასი.

გასინჯვა გახილვა, თუ გაჩხრეკა.

გასრესა დაჭყულემასავით.

გასტიბუბუ როკვა.

გასტუმრება სტუმართ წასვლა.

გასხლეჯა სხლეტასთან ნახე.

გასხლვა (25. 4 გამოსლ.) შტოს მოკუეთა.

გატანა თან წაღება უსულოთა.

გატარული ჭირისაგან ვერ გაიძრას.

გატეხა შემუსრვა.

გატრუკება სიმსუქნეზე მცირე ნაკლებობა.

გატყოვებს შეგატყუებს.

გატყორცა სროლა.

გატყუება შეეტყუოს.

გატყუვებს.

გაუთავა გაასრულასავით.

გაუთავებელი გაუსრულებელი.

გაუკუეთდიან ულუფას გაუჩენდიან.

გაუკუეთდიან გაუჭრიდიან.

გაუკუეთელი უულუფო.

გაუკუეთელი გაუჭრელი.

გაუწყებ (1 კორი. 12. 3) გაცოდინებ.

გაფრეწა ჯაჭუთა და მისთანათა გახევა.

გაფრცქუნა ნაფრცქუენის შემოცლა.

გაფუება ცომის გაღვივება.

ვაფუშვა შლასავით.

გაფშიკული ავად გამჭმარი.

გაქაფითება გატაცებით შეჭმა.

გაქირდვა გაკიცხვა.

გაქუსლვა ცხენის ჩქარა მიჭენება.

გაქუსლვა ქუსლით ცემა.

გაქცევა რბენით წასლვა.

გაღება კართ გახმა, გინა პირის ახმა.

გაღვივება ცომის შემჟავება.

გაღვივნების გაცხელდების (52 კავში.).

გაღვიძება ძილისაგან გამოსლვა.

გაღმართ იმ მკარეს.

გაღმრთობა უკუდავად შექმნა.

გაღრევება მთვრალობის გარდამატება.

გაყენება გადგინება კაცთა, გინა წყალში რაჲც გ ა ჭ ქ ნ ა არევით, გინა თოვლმან და ხორგმან შ ე ი ყ ე ნ ო ს რაჲმე.

გაყვინიზება ფრინვლის პოხიერება.

გაყო (2 ეზრა 8. 5) განყო.

გაყოფა გაწილვა.

გაყრა გაშორვება, გინა გაყოფა, გინა შიგ გავლება.

გაყუჩება ჴმა ამოუღებლობით დგომა.

გაშლა შეკეცილის გაფენა.

(ლა/71) **გაშტერება** გიჟთან ნახე.

გაშტერებული მიუმხუდარი.

გაშვება განტევება.

გაშუელება (2 მეფე. 14. 6) მაშუღართ დაზაჲება.

გაშუს შეგერგებისავით.

გაჩემება თჳს გონებად ჩავარდნა.

გაჩერება (15. 23 იობ.) იგივე გაჩემება.

გაჩრა ჴორცში გაყრა რისამე.

გაჩხრეკა გამოწულილვით განხილვა.

გაცემა მინიჭება, გაცემა არს სიტყვსა და ხუაშიადის გამხილება.

გაცემება ერთმანერთის კრვა.

გაცისკრება არს უწინარესი განთიადისა.

ხოლო განთიადი არს მოწევნა ნათლებისა რაჲმე ნაწილი.

ხოლო ალიონი რა ღამე და დღე გაირჩეოდეს. ამათ ყოველთა — დილა ვიდრე მზის მოსლვამდე. და ვიდრე მზის ამოსლვამდე წითელთა ღრუბელთა დაფიონა ეწოდების.

გაცმული გაყრილი, გინა გველაძუა ~.

გაცრა ფქვილის საცერში გადენა.

გაძაბვა მცირედ გაჭიმვა.

გაძიფვა მცირედ შეყინება.

გაძლება ძნელის მოჭირვება, გინა ლართა და სამოსელთა დიდ ხანს გაუცვეთელობა.

გაძნელება გასაჭირი შეიქნას.

გაძღოლა წინ უვიდოდეს.

გაძღომა (2 შჯული 6. 12) საჭმლით მუცლის ავსება.

გაძღუანება სხვა წინ ავლინოს.

გაწარი გრძლად ნაგები მახე.

გაწბილება შერცხუენის დამართება.

გაწვდა სრულიად გაშლა.

გაწირვა გარდაკუეთა მოყვარეთა.

გაწირული თავ გარდადებული.

გაწყრომა გარისხების უმცირესი.

გაწყუედა გარდაწყუედა.

გაწყუეტა თოკის ჴელით გაგლეჯა.

გაჭედა ილექროს მუშაკობა.

გაჭედა ჭურელში გაჯაროს რამე.

გაჭიმა ძლიერ გაწევა.

გაჭრა ველად გავარდნა.

გაჭრა მახვლით გაკუეთა.

გაჭყაპურტა ფრინველთ ზურგზე გაჭრა.

გაჭყირტვა შორს განერწყვა.

გაჭყიტება ძალით თვალთ გახილება.

გახამება სახამებლის წასმა.

გახევა ქარტისა და მისთანათას განხეთქა.

გახეთქა გახევასავით.

(ობ 72)

გახეშვა გაჴრასავით.

გახსოვს.

გახრა მცირედ მოღრეკა.

გაჴდა გაძრობასავით.

გაჴეჩა ხესა ანუ ძვალსა სიგრძის თავს მაჴლი დაჰკრა და ბოლომდე განაპო, გინა კაპიანი ხე ჴელით განაპო ანუ ხილი. რამეთუ განკუეთილებანი განყოფებიან ათერთმეტად: გაჭრად, გაკუეთად, გაჴეჩად, გაპობად, განხეთქად, გახევად, გაფრეწად, გაგლეჯად, დაჴლეჩად და განბძარვად, გაწყუეტად და განტეხად. თავთავეთს ადგილს სწერია.

გაჴვრეტა (2. 13 იერე.) სადგისის გატარება.

გაჴლეჩა ხილისა ანუ ჴორცისა ჴელით გაპება.

გაჴმობა ნედლი გააჴმელოს.

გაჴოცა (6. 12 ბარუ{.) მწიკულის მოშორვება, განჴოცა.

გაჯავრდი გარისხდი.

გაჯი მიწა ცარცი.

გაჯირჯვდა გასხვლდა.

გაჯირჯვება ძალად დასივება.

გაჯიქება ჯიქად შეცვლა.

გაჯობა მოგერივა.

გაჯრა გაჭედასავით.

(ბ) გბობა ხარშვა.

გბოლილი (14.32 დანიე.) წნოანი შეჭამადი.

(გ) გგებდე (6. 18 მსაჯუ.) გიცდიდე.

გელის გეზრუნების, თუ გრჯის.

ჲგონია საგონებელ გიჩნს.

გგუჱმ (7. 4 ეზეკი.) გტანჯავ.

(დ) გდება ერთის ადგილზე დება.

გდება ყურის მიპყრობა.

(ე) გე: ართრონი არს თავისა: გ ე უ ფ ლ ე, გ ე ყ მ ე და მისთანი.

გება უმრავლეს ჟამ ყოფა.

გება მოცდა.

გება კერპთ შეწირვა და კმევა.

გებალ O დასასრული, გინა თხემი მთისა, გინა ქვე ძველა.

გეგმი ესე არს რისაჲცა აღშენება ეწადოს პირველ მოხაზოს მსგავსება.

გედდურ O გულის თქმა.

გედეონ O შემმუსრველი.

გედი V

გეენია O მთხრებლი, გინა ქნარცვ ბნელი.

გევნების (1 კორი. 6. 7).

გეზელი ბაზნი მამალნი.

გეზი წყლის კიდე, კაცთ გასავალი.

გეჱნნონ O ღელე განმხეთქელი.

გელა თორნის სარეველი კეტი.

გელაზი ზეთის საჭდელი ქვა.

გელბოე O ბრუნვით მიდევნებული.

გელგელ O მომგრგვალებული.

(ოგ 73) გინ · გამოცხადება.

გელვება ცხენის მოტრიალება.

გელი გელოდინები.

გელი დ გელოდინები.

გელიქაში შორი ახლო მიდევნება მისდა უცნაურად.

გელმატო უგემური ჭამადი.

გელპირი აჭიმი, გინა პირის შესაკრავი.

გემართლები შენზედ მართალ ვარ.

გემება (5. 1 დანიელ.) გემოს ნახვა.

გემი გემო.

გემიერი გემო კეთილი.

გემნენ (72 კავშირი) „ოდეს ქუჱმდებარედ გემნენ ნაწილებსა".

გემო სიტკბო, სიმწარე, სიმლაშე, სიმჟავე.

გემრიელი გემო კეთილი.

გემსი ნაოფლარი მწიკული.

გემსხემნენ (54. 15 ესაი.).

გენასარეთი O მტილი მთავართა.

გენება ნება გაქუნდა.

გენეთელია ბერძულია, შობისად გამოითარგმანება.

გენკი კერძოსა დამნიშუნელი სახელია (კათიღორ.).

გენცი (16. 6 ესთერ.) იმედი თუ ნუგეშინის ცემა.

გეომეტრი ქვეყანის მზომელი.

გეონ O მკერდი.

გეონი O ქუეყნით დაბადა ღმერთმან კაცი, გინა თჳსება ღვთისა კაცთათჳს, გინა პირისაგან საუკუნოსა.

გეონი (8. 18 ისო.) ქელშუბა, გესონი.

გერგე ასაკ მცირე ცხენი და მისთანანი.
გერგესეველი O სამკვდრო მათი, გინა მწირი დალონებული.
გერგილი საქმის მარჯუედ მქმნელი.
გერი (4 მეფე 19. 29) თან მიყოლილი ყანის თუ რაც.
გერიდები (1 კორ. 7. 28).
გერკი ჭმელი ხილი გურკიანი.
გერმა ფრინველის თივთიკი.
გერმაკი სომხურს ჰგავს, მეტად წვრილი (3 მეფ. 4. 22).
გერსამ O მუნ მწირი.
გერსონ O შორიელი სოფლით.
გერში (24. 19 ლევ.) ნაკოდთა მცირე სისხლი.
გესავ გიმედნეულობ.
გესი დანახეთქი, გინა ნაღვარევი.
გესლი (13. 3 ფსალ.) გველთა და მისთანათ შხამი.
გესლი (6. 23 ბარუქ.) ელეკროს ჟანგი.
გეყვიან (33. 5 დაბად.) გეთვსებიანსავით.
გეშვების (1 ნეშტ. 22. 9) ძე მოგეცემის.
გეძლო (1 კორი. 3. 2).
გეჯა ხის დიდი გობი.
გეჭელყვის ჭელქვეშე შენსა არს.
(ვ) გვა დაგვა, მოცოცხვა.
გვადროებს დროს გუცემს.
(ოდ 74) გვალაგი მ ფრაშა.
გვალვა (35. 5 ეზეკი.) უწვიმრობა.
გვარდაკი (2 მეფე 13. 8) გვადრაკი.
გვარლი თივის თოკი (ვეფხისტყაოსან.).
გვარჯილა.
გვაჯი შური და გვაჯი ჰგვანან და განიყოფებიანცა.
გვედო საჯდომელი კუნძი.
გვესი მზაკვარი და დიდად გლისპი.
გვიან ხან დაზმით.
გვიან ხანის დამზმელი.
გვიან სახლსა სცოცხვენ.
გვილორი
გვიმი ჯურღმულის თორნე წყალთათჳს.
გვიმრა ჩადუნა.
გვინა გვინდა (ბ. დარეჯანიან.).
გვინდა ჩვენი ნდომა.
გვინი (4. 9 ამოს.) გუნი.
გვირილა
გვირისტი უკან გდებით კერვა.
გვიძინი ველური ტრედი. V
გვრინვა (9. 20 იერემ.) საგლოველი ჴმიანობაჲ.
გვრინი საგლოელი ჴმაჲ, გურინვა.
გვსიტყუავს სიტყუას გუწტყვს.
(ზ) გზა არს ზომიერი კაცთა სავალი.
ხოლო შ ა რ ა ვრცელი და ბ ი ლ ი კ ი ვიწრო.
ხოლო ქ ა შ ა ნ ი შ მბნართა ანუ თოჯლთა ზედა გატკეცილი ს ვალი და წ ა ვ ა რ ნ ა კლდეთა ზედა ვიწრო რამე ნადირთა წარსავალი.
გზავნა შორად კაცი ანუ ძღუნი წარავლინო.
გზათა (7. 10 მიქია).
გზება ცეცხლის აღთება.
გზირი სხვათა ენაა, ქართულად შ უ ლ ტ ა ჰქვიან.

გზის (5. 4 მარკო) ჯერსავით.

(თ) **გთნავს** (22. 34 რიცხ.) სათნო გიჩნს.

გთრავს ღვინო გმეტობს.

(ი) **გიართრონი** არს ვითარცა: გ ი პ ა ტ ი ვ ე, გ ო ყ მ ე ვ, გ ი მ დ ა ბ ლ ე, გ ი მ ს ა ხ უ რ ე და მისთანანი.

გია ტვია (ვეფხის ტყაოსანში).

გიბილიი O კიდე დასასრულთა.

გიგულვებიეს გულვებადთან ნახე.

გიდელი სკვერი დაწნული.

გიერსონ O მოვედ მუნ.

გივის გყავს.

გიზი ჩჩვილი ახალი მოლი.

გითხარ (2 ნეშტ. 18. 17).

გილანი (93. 25) 41. —).

გინგილა და აკვნის ოლარი.

(ოე 75) **გინგლი** ჩჩვილთ ყრმათ ბეწვი.

გინება ბილწად ქსენება (16. 6 ესაია), გინა წაბილწვა.

გინებს გინდა.

გიობა (20. 10 იერე.) გმობა, გინ ძაგება, გინა ბოროტად ქსენება.

გიობა გმობა და გინება ახლოა.

გიორგი O მუშაკი.

გიჟი სიგიჟეცა განიყოფება ათერთმეტად: შ მ ა გ ა დ, ხ ე ლ ა დ, ს უ ლ ე ლ ა დ, ც ო ფ ა დ, ნ ა ღ ვ ე ლ ი ა ნ ა დ, რ ე გ უ ნ ა დ, ტ ე ტ ე რ ა დ, შ ლ ე გ ა დ, შ ტ ე რ ა დ, ფ ე თ ი ა ნ ა დ და შ ე თ ი ა ნ ა დ.

შ მ ა გ ი არს სიგიჟით თავსაცა თვსთა ავნებდეს და სხუათაცა მავნებელ ექმნებოდეს.

ხ ე ლ ი არს, რომელი უცნობოდ გარბოდეს და არც თვთ იგვემდეს და არცა სხუათა ავნებდეს.

ს უ ლ ე ლ ი არს, რომელი არცა სრულიად ცნობა მიღებულ იყოს და არცარა სასარგებლო ქნას რამე.

ც ო ფ ი არს გონება და ცნობა მოძარცული.

ნ ა ღ ვ ე ლ ი ა ნ ი არს, ოდესმე ცნობასა იყოს და ოდესმე უცნობო.

რ ე გ ვ ე ნ ი არს, რომელსა სიბრძნე აკლდეს და მცირედ ხელურსა იქმოდეს.

ტ ე ტ ე რ ი არს, რომელსა სიბრძნე არა აკლდეს, არამედ ხელურსა რასმე იქმოდეს.

შ ლ ე გ ი არს არა ხელი, არცა ცნობა მიღებული, არამედ დაუცადებელად თავ გაწირვით განუსუწნებელი.

შ ტ ე რ ი არს, ფრიადისა აღორთქლებათა შინაგან ნივთთა მიერ საგრძნობელთა ორღანო მიღებული და საქმისა ვერა კეთილად მქნელი.

ფ ე თ ი ა ნ ი არს ღამით საოცართა და ფეთებათა მიერ მცირე ხანს ცნობა მიღებული.

შ ე თ ი ა ნ ი არს სნეული, რომელი ხელურად იქცეოდეს და ჩქარა დაწვეს და წამოდგეს და უგვანად უბნობდეს.

გირაგი გაზივით არის ხეთაგან საქლიბავთა საპყრობელი.

გირაო სხუათა ენაა, ქართულად წინდი ჰქვიან.

გირგალი ქარი არს, რომელი ღოუბელთა მოტრიალეთა მოიტანს და რასაცა ეკვეთე-ბა იავარ ჰყოფს.

გირეცონ (14. 11 ესაი.) გაგი-შალონ.

გისსოი სოფლიოთა ენითა ზღუ-დე მცირესა ეწოდება, სი-მაღლე სამწყრთეულსა, ესე იგი არს, გზისა დამაყენებე-ლი, რომელსა ელლენ.ბრ თ რ ი ნ გ ო ლ ეწოდება: (40. 42 ეზეკი).

გიფილოტიმე (26 კავში.) გიპა-ტივისმოყუარე.

გიყო (6. 4 ოსე.) გიქნა.

გიყოფიეს გიქმნიეს.

გიშერი სათი.

გიშრაფეთი კორკოტი ზელი-ლი.

გიცნობს (7. 18).

გიწყინა (49. 16 იერე.) წყენა ქნა.

გიხაროდენ (1. 28 ლუკა.) სი-ტყუა სახარელი.

გიჯმს (2 მეფე 13. 26) გექმა-რებისავით.

გიჯო.ს სამჯობინარო არის.

გიჰვონ O მუჴლთ გარდავლა.

(ქ) **გკარდებ** მოგახსენებ.

გკდემ კდემულ გყოფ.

გკლავ მოკლვას გიზამ.

(ოვ/76) (ლ) **გლ`** მცირედ განაყვა.

გლა ზრუნვა თუ რჯა.

გლარჯა თამბაქო ❦.

გლახ ვითარცა ყე და ქვე სი-ტყუათა ს.ქცევია.

გლახა გლახაკი, გინა დაშავე-ბული.

გლახაკი ესე არს მამა დედით უქონელნი.

ხოლო დ ა ვ რ დ ო მ ი ლ ი, რომელი სიმდიდრისაგან და-ცემულიყოს.

გლემურძი ეშვსა ტყავსა და ჴორცთა შუა მაგარი გარსი რამე აქუს; ვიეთნი ფარად უწოდენ.

გლერძი 🍷 ესე ხე დაბალი და ეკლიანი.

გლესა განგოზა.

გლეხი მოსახლე მდაბიო.

გლეხური მდაბიური.

გლეჯა მოგლეჯა, გაგლეჯა.

გლინვა გ'ელივით გაცორვება.

გლისპი (25. 23 იერე.). ოდეს გულის წყრომასა ვერ დაით-მენდეს ს ი გ ლ ი ს პ ე არს, ანჩხლი.

გლოვა (35. 8 დაბად.) ესე არს სამწუხაროსა საქმესა ზედა ვაებით, ტირილით და შეწუ-ხებით ყოფა.

გლუვი უმქისო, გინა უროკო.

გლუსუნი იგივე გლუვი, ჴელის საგლინავი.

(მ) **გმირვა** ლახურის კრვა.

გმირი კაცი არს დიდი და სა-ზარელი ტანითა და საქმი-თაცა მეტი და გარდარეუ-ლი ძალითა (6. 4 დაბად.) და ბ უ მ ბ ე რ ა ზ ი უმცირეს მათსა, უდიდეს და უმჴნეს ჩვენსა (13. 34 რიცხ.).

გმო (26. 65 მათე) ღმერთი შეურაცხყოსავით.

გმობა (13. 33 რიცხ.) სიტყვა ღვთის უარის ყოფისა და შჯულის დამჴსნელი.

გმური ჴელშუბა.

(ნ) **გნატრიდენ** ნატრას გიყოფდენ (3. 12 მალაქია).

გნდე გარეგანი კუთხე მახვლისა.
25 გნებავს (5. 6 იოანე) გინდა.
გნოლი V
(ო) გობი ძელთაგან ამოთლილი ჭურჭელი.
გობის ცხვირა.
გოგვა ფრინველის კეთილი სლვა.
30 გოგი თითის გარეგანი ნაწევარი.
გოგირდი ჩექა, რომელ არს წუმწუბა.
გოგმანი სანდომი ჩქარი როკვა.
გოგო ცუდქალა.
გოგო ჯოჯო. ~
გოგორა ერქვანთ თვალი საბრუნავი.
გოგრა აყიროსთან ნახე.
(ოზ 77) გოგროხი დიდი გოდორი.
გოდება (9. 18 იერემია) შექმობით ტირილი.
გოდკოში ხის სირჩა.
გოდლედი კედლის ბურჯები.
გოდლოდა (9. 21 გამოსლვა) მაღლობდა.
5 გოდოლი (11. 4 დაბად.) კოშკი მაღალი.
გოდორი წკეპლის ჭურჭელი (6. 43 მარკო.).
გოდორაკი უმცროსი გოდორი.
გოვზაკი (1 მეფე. 26. 11) სარწყული.
გოზა მშვილდის მწუწრვალი.
10 გოზაური დიდი სალვინე.
გოზილი გარდაგლესილი.
გოზინაყი ნიგვზით თაფლი ნადუღარი.
გოთაული გამდგარი ერი.
გოთ O საწარპე.

15 გოთანიელ O სახლი ჩემი მცირე.
გოკინი ვირის ყროყინი.
გოლგოთა O თხემისა ადგილი.
გოლეული თაფლის ნაკუწთი (49 ლავსაიკონი).
გოლი (24. 43 ლუკა) თაფლის ხვეზა.
20 გოლი ტკბილი, გინა თაფლი (1 მეფე 14. 27).
გოლისარეველი სონიჯი.
გოლიათ O გარე საზღურება, გინა გამოჩენილი.
გოლოლათი (2 ნეშტ. 4. 12) ბულაური.
გომბეშო ო მეტად დიდი მყუარი ო.
25 გომბიო დიდი მყუარი. ო
გომერ O მპარავთ მპარველი, გინა განმწარებელი.
გომიზი ხის წებო.
გომიჯი ჭრელი ჭმიადი.
გომერ O სუნნელება ზომიერი.
30 გომორთა O ერი შეურაცხი.
გომოსი O ჩვენება.
გომური სახლი გლეხური.
გომფისი გომიზი.
გონგლუზი ყრმათა პურის კვერი.
35 გონება არს სიტყვერი მხედველობითი საცნაურისა და უკუდავისა სულისა.
გ ო ნ ე ბ ა არს ხედვა უჭორცო და დაუშრომელი მომვლელი ყოვლისა. სამ სახედ ითქმის გონება: გ ო ნ ე ბ ა ღ მ ე რ თ ი, გ ო ნ ე ბ ა ა ნ გ ე ლ ო ზ ი, და გ ო ნ ე ბ ა ც ა ჩ ვ ე ნ ი. საცნაურ არს მოგონებითა მოსაგონებელითა. თუ ვრცელად ცნობა გენებოს 20 კავშირში ჰპოო.

გონი გონების ნაკუწთი.
გონიერი (31. 8 ფსალ.) გონებიანი (5. 15 მარკ.).
გონჯი ჴორც დარღვეული.
გორა მცირე ბორცვი.
40 გორა საწყავია, 26 დოქს შთაიტევს.
(ოტ/78) გორაკა უმცირესი გორა.
გორალი გვარილი.
გორანგო ღორის კბილი ზედეთი ღოჯის სალესავი.
გორგალი ნასთი დახვეული.
5 გორგომიჭელა უხეჭბო მთელი ნიგოზი.
გორგოში
გორდა ჴრმალია ერთ გვარი.
გორვა (9. 20 მარკ.) ცხოელთ ზურგზე გარდაბრუნება.
გორვება (2. 13 ამოს.) სხვათ გარდაბრუნვება.
10 გორი ბორცვი.
გორი ქართლისა (73. 30) (44. 30).
გოროხი მიწა გასატყორცი ქვასავით.
გორსუმი ღვედის მოსაჭურეტი.
გოსპა ნაქსოვია მრავალ ფასი.
15 გოსპანი (19. 19 მამადცხო). ნაქსოვნი.
გოქშო
გოშაპელაკნი ყურთ გრგოლი ოქროსა.
გოჩგოჩანა დანჩქერთ ზვირთი.
გოჭა კობრი.
20 გოჭი ღორის შვილი.
გოხი სოდომურს ნამსხურევს რომ ეძახიან.
გოხინება ღორის საკერშილო ტუხუნი.

გოჯეული (40. 5 ეზეკი.) ესე არს ორთავე ცერთ გოჯების შეყრით სიგრძეზედ.
გოჯი თითი ნაწევარი.
25 გოჯითა (3 მეფე. 18. 21) უკანაკერძი მუჴლთა სადრეკისა, რომელთა ზედა მოდრკების და გაემართების ფერჴი.
(პ) გპატიჟობს.
გპოვა გიპოვნა.
გპირდება პირს გაძლევს.
(რ) გრაგნა წახვევა.
30 გრაგნილი (8. 1 ესაია.) წახვეული.
გრაკი ბრაწის ხე.
გრამა 6 კერატი ერთი გრამაა.
გრანატა სპანიისა (11. —) (17. 50).
გრატა V
35 გრაცი ანაპოლისა (27. —) (45. 30).
გრგენა დაბაყლებული მუწუკის გამოჴუნესა.
გრგვინვა ჴმაჲ რაჲმეა საზარალი მიწის ძრვის და მისთანანი.
გრგოლი (40. 21 იობ.) ილექრო მომგრგვალებული.
გრდემლი ილეკროს გასაჭედი ძირს სადები.
40 გრემა (1 მეფე. 16. 12) მქრქალ ფერი.
გრეჭი O ებრაელებრ ეუანიმ, ესე არს მაცთური.
გრეჯი O ბერძენი.
გრეხა თოკთ შესთვა.
გრეხილი თოკი და მისთანა, ზონარი და მისთანა.
(ოთ/79) გრიგალი (13. 22 ოსე.) დახვეული.

გრივი (27. 16 გამოსლ.) ე ზ ე კ ი ა ს თ ა რ გ მ ა ნ შ ი ეწერა: ოც და ორი ქსესტი ერთი გ რ ი ვ ი ა ო.
ხ ო ნ ო ლ რ ო ფ შ ი ეწერა: ოცდა ათი მოდი ერთი გ რ ი ვ ი ა ო. საწყეო თემითი თემად უდიდესიც არის და უმცირეცა.
მაგრამ ოცდა ორი ქსესტი უფრო სწორესა ჰგავს.
გრიკი (17. 6 იერე) მთის ყოლო.
გრილი არს ცივისა რაიმე ნაწილი, გინა მჭურვალის წინა აღმდეგი, გინა ნივთი ცივის ბუნებისა.
5 **გრკალი** (35. 23 გამოსლ.) მობოკლვილი ხე და რქა.
გრკვინვა ჩჩვილთაგან მზრდელისა თვსისა შეხარილი, რეცა უჰნობა.
გრო მარტო ფრინველთაგანი ერთი.
გრობა იგივე გრო.
გროება გაფანტულის ერთად შეყრა.
10 **გროში** მოსხოსავით.
გრუზი თმა დახუჭუჭებით ქმნილი.
გრუტუნი ტრედის ჭმიანობაჲ.
გრძელთევზი
გრძელი აღმა აზიდულს უწოდენ მ ა ღ ა ლ ს ა, ხოლო სწორედ წარზიდულსა გ რ ძ ე ლ ი.
15 **გრძილი** ღრძილი.
გრძნება (8. 9 საქმე.) ეშმაკთ მოქმედება (5. 11 მიქია.).
გრძნეული (7. 11 გამოსლ.) ეშმაკურობის მოქმედი.
გრძნობა ესე არს ძალი სულისა შ ე მ ა ტ ყ უ ც ბ ე ლ ო ბ ი თ ნ ი, ესე იგი არს გ ა მ რ ჩ ე ვ ე ლ ე ბ ი თ ი ნივთთა.
გრძნობის საცავი საგრძნობელი.
20 **გრწამს** (5. 36 მარკ.).
გრწყილი (1 მეფე. 24. 15) კრწყილი. ~
გრჭო წვლილი ლატანი.
გრჯლა დიდთა ხეთა რა სხვილი რტონი განეყოფიან მას ეწოდებიან გ რ ჯ ლ ა.
მას ზედეთ განყოფილთა ეწოდებიან ბ ო რ ჯ ლ ლ ი.
ხოლო მას ზედეთთა რ ტ ო ნ ი და ზერელესა მწუცრვალი და ზედეთ წულილთა კ ე წ ე წ ი.
ხოლო ხის წუცრთა კ უ ნ წ უ ხ ი (4. 181 დიონისი).
(ს) **გსურის** სურვილად ხარ.
25 **გსურიან** იგივე.
(უ) **გუ** არს ართრონი გ უ ა ყ მ ო, გ უ ა ძ ლ ი ა და მისთანანი.
გუადრაკი (2 მეფე. 13. 6) ესე არს ჭურჭელი საგბოლველი: ქვაბი, სიავი, ჩალხანა, ტაფა, ტაფაკი, კარდალა, ქოთანი, კოჭობი და ყოველივე მისთანა სადუღრები.
გუადრუცი (12. 6 იოანე.) კოლოფი.
გუალე (11. 7 იოანე.) იარე (1 მეფე 17. 37).
30 **გუამი** (1. 21 ტობია.) ესე არს მარტივად მყოფი განთვსებული თვსგან. თავით თვსით შემტკიცებით მდგომარე და განყოფილი მისთანათა მათგან რიცხუთა.

გუამოვანი (43. 11 ეზეკი.) იგივე არსებისაგან განთჳსებული.

(პ/80) **გუანება** მსგავსებასავით.

გუარი (13. 3 იერე.) შემასრულებელი.

გუბე (8. 68 მამადცხ.) ფოსო, გინა წყლის ტბორე.

გუგა (28 ზაქარია) სახედველი.

გუგული V

5 **გუგუმა** დიდრონი ღილები.

გუგუნი ცეცხლის ჴმაჲ.

გუდა (4 მეფე 5. 23) ტყავისაგან შთასადებელი.

გუდალი უსწორო ლარი.

გუდაფშუტა ცუდ სოკო.

10 **გუწლაძუა** ~ ძუის მსგავსი ჭუა.

გუწლვეშაპი ~

გუწლთევზი ⊀

გუწლი ~ (3. 1 დაბად.).

გუწლის მბრძოლი ანკარას უმცროა, თავი მოშორვებით აბია, წ.რილი კისერი აქუს (11. 22 ლევიტელი).

15 **გუწმა** ტანჯვა, გინა ცემა.

გუწმული ნაცემი თუ ნატანჯი (5. 25 მარკ.).

გუწრდი (2. 21 დაბად.) კაცის წიბონი.

გუწრდი მთათ დამრეცი.

გუწრდი ჩაფი საწყავი.

20 **გუწრდი** ქუეყნის მზომელთა მიერ სახელები ს ა მ ყ უ რ თ ა, რომელსა სამივე გ უ წ რ დ ი სწორე აქუს, უწოდენ ს წ ო რ გ ვ ე რ დ ა დ;

ხოლო რომელსა ორნი მხოლოდ — ს წ ო რ წ ვ ი ვ ე დ ა დ;

ხოლო რომელსა სამნი უსწორონი კ ი ბ ი ს გვარად.

გუთანი სომხურია, ქართულად ერქვანი ჭქვიან.

გუთი O შვეტისა და მოსკოს შუა არის.

გუიდადუქიებენ გვინათლებენსავით.

გუირგუინი (20. 4 ფსალ.)სამეფო სახურავი.

25 **გულანი** საგალობელი სრული და გულის სანდომლად შეკრებული.

გულარძნილი (5. 6 მსაჯ.) მრუდში ნახე.

გულგდებული გულმიპყრობილი.

გულგული შუა გული.

30 **გულებული** გულდადებული.

გულებული დიაცთ პირის საბანელი.

გულვა გულის ხმის ყოფა.

გულვებადი გულის სიტყუათა შორის მოღებული.

გულზიდება ნთხევას ლამოდეს.

გულთმისანი გონებით შემტყობი გლეხურად.

35 **გული** არს გული კაცისა ვითარცა იტყჳს (50. 12 ფსალ.).

გ უ ლ ა დ ითქმის საშუალი ქუეყნისა (12. 40 მათე.).

გ უ ლ ა დ ითქმის ხეთა და ხილთა საშუალი.

გულითადი (2 კორი. 8. 8) გულის მისანდო.

გულიო მომცრო ტრედია ვეღური V.

(პა/81) **გულისათქმელი** (9. 23 დანიელ.) სანდომელი.

გულისბჭე.

გულის დადება გულის დაწყნარება.

გულის ეზო (1 მეფე 31. 3) არტირია.

5 **გულისზრახვა** (10. 19 საქმე) გონებით ლაპარაკი.

გულის თქმა (105. 14 ფსალ.) გონებით ნდობა.

გულის სიტყუა (22. 15 ლუკა.) გონებით მსიტყუჱლობაჲ.

გულისობა მწყრალობა.

გულის ტანჯვა გონებით შეჭირვება.

10 **გულის წყრომა** (57. 5 ფსალ.) გულის წყრომაჲ არს მდუღარებაჲ გულის გარემოსისა სისხლისა ფოფინებისაგან, ნაღვლისა, ანუ აღმღვრევისა მისისა ქმნილი. არს ოდესმე გულის წყრომაჲ, რომელი წადიერებაჲ არს ნაცვლის მიგ ბად; რამეთუ ოდეს ვიმძლავრით ვისგანე, ანუ მოვიგონით მიმძლავრება იგი, განვრისხნით გულის წყრომითა. ხოლო სამ არიან სახენი გულის წყრომისანი: რ ი ს ხ ვ ა, ბ ო რ გ ა და დ ა რ ი ლ ი, რომელ არს მ ზ ე რ ა.

რ ი ს ხ ვ ა ჲ არს გულის წყრომა ჯეროვანი შემცოდეთათჳს.

ბ ო რ გ ა არს მიუმყოვრებელი ნავღელი და დაუცადებელი, უწესო გულის წყრომაჲ.

ხოლო დ ა რ ი ლ ი არს რისხვა, მეძიებელი ჟამთა ტანჯვისათჳს ვისამე, რომელ არს მ ზ ე რ ა.

გულის ყური მოსწავლეთაგან სწრაფად სმენა, სწრაფად სწავლა, მიხდომა და ქმნა.

გულის ხმა (14. 10 ოსე.) ესე არს გონებით ახმა და გულთა შელება, ვიეთთა გულისჴმად აღუწერიათ. გულისა არა აქუს ჴ მ ა ჲ არამედ ა ხ მ ა და შ ე ლ ე ბ ა, რომელ ითქმის გ უ ლ ი ს ხ მ ა დ 2 ეზრ. 6. 16).

გულმანკიერი გულით ბოროტ აღუჴოცელი.

გულმავიწყი მალ დავიწყებელი.

15 **გულპებულ** (2 სჯულ. 28. 34) გულგაპობილ.

გულპყრობილი (6. 50 მარკო.) გონება გაუბნეველი.

გულსმოდგინე (2 ნეშტ. 29. 31) მომჭირნე.

გულსყრა შებნედა.

გულფ (8 ექუსთა დღე.) „რომელნი იტყჳ ნ ოდესმე დედაკაც და გულფ და თ ვზ ზღჳსა". (გრიგოლ ნოსელში).

20 **გულფირტვის** ბალახი .

გულფიცხელი (10. 5 მარკ.) გულქვა.

გულყო ქორის მახე საყელე.

გულწყება მოწყენილი.

გუმბათი კამარა მაღალი, თურქთ ენით—მზის დასავალი.

25 **გუმურა** შუა ღვინო წყლიანი.

გუნდა მგრგვალი სამღერელი თუ რაჲც (14. 26 დანიელ.).

გუნდა სალევავი მუხის კაკრა.

გუნდავაცი

გუნდი (2 შჯულ. 28. 22) ჯარი ექუსი ათასი.

30 **გუნდრუკი** (2. 11 მათე.) ესე არს საკმეველი სუნნელი. კვალად. თ ე თ რ ი ს ა კ მ ე ვ ე ლ ი, რომელი მოიღეს ძღუნად შობას მოგუთა.

(პბ/82) **გუნება** (34. 3 დაბად.) შინაგანი აგებულებათა მყოფობაჲ.

გუნი (2 ნეშტ. 6. 28) სიყვითლის სენი.

გურაპანი (39. 21 გამოსლ.) საყელო გარდაფენილი.

გურდემლი (41. 15 იობ.) გრდემლი.

5 **გურდივ** აქათ იქით.

გურემა ჩხუჩრა.

გურში ლახტივით დიდი უფროთო (როსტომიანში).

გურიობა (13. 20 იგავი) მიდევნება არევით თუ მიდევნება ოგურთა.

გურიტი (5. 7 ლევიტ.). V

10 **გურკა** ხილის კაკალი. მსოფლიოთა გურკად სახელ უდებიათ გ ე რ კ ი ს ა თ ჳ ს, რომელ თამე კ უ რ კ ლ ი გურკად აღუწერიათ უმეცართა.

გურტი კვირტი, ვაზის კუკური.

გუფთა ქართულს არა ჰგავს, შენაყილს ჴორცსა ჰქვიან.

გუშაგი (1 მეფე 23. 25) ციხის დარაჯა.

გუში კოდის ნათხალი.

15 **გუშინ** (31. 2 დაბად.) დღეის წინა დღე.

გუშინასწინ გუშინის წინ.

გუჯაბი ქათამთ სატენი საზავებლად.

გუჯარი დიდი სიგელი.

გუჯახტა კაბის საკილოე.

20 **გუჰარი** სპარსულია, მარგალიტი (როსტომიანში).

(ფ) **გფარავ** ფარვას გიყოფ.

გფიცავ შენს სახელს ვიფიცავ.

გფხან ფხანას გიზამ.

(ქ) **გქენჯნი.**

25 **გქირდავ** გკიცხავ.

გქურდავ გპარავ.

(ღ) **გღვიძავს** განფრთხობილი ხარ.

(ყ) **გყავს** გივის.

გყოლია

30 **გყრი** აყრას გიზამ.

გყმობ ყმა ვარ.

გყო (30. 11 იერემია) გქნა.

გყურობ.

(შ) **გშველი.**

35 **გშლი** მოშლას გიზამ.

გშოობ შენს შოვნას ვლამი.

გშორდები შენს გაყრას ვლამი.

(ჩ) **გჩემობ** ჩემთჳს გიტყვი.

(ც) **გცალიან** მოცალედ ხარ.

40 **გცვმ** გგუემ.

გცოდე შეცოდება გქენ შენი.

გცონინ (22. 16 რიცხვი) გეზარება.

(ძ) **გძაგ** საძაგლად მიგაჩნივარ.

გძინავს.

გძულვარ იგივე გძაგ.

45 **გძულობ** საძულველად მჩანხარ.

(პგ/83) **გძარბი** (34. 11) ბუძგი ეწოდების პალარა | ძ ღ ა რ ბ ს ა. ხოლო ძ ღ ა რ ბ ი დიდს ძღარბსა, რომელსა ეკალი აქუს ვიდრე მტკაველამდე და მეტი.

და ზღვის ძღარბსა ე ქ ი ნ ი ეწოდების (13. 22 ესაეი.).

(წ) **გწუნობ** საწუნელად მჩანხარ.

გწყევ გწყევლი.

გწყევლი წყევლით გიკსენებ.

გწყლავ

(ჭ) **გჭირს.**

გჭრი დაჭრას გიყოფ.

(ჳ) **გქდი** გაქდას გიზამ.

გქვედნი გჯაბნი.

გქდი.

გქელავ.

(ხ) **გხადი.**

გხედავ

გქლეჩ მოქლეჩას გიზამ.

გქმილავ გიდარაჯებ.

(ჯ) **გჯაბნი** ჯაბნად გიქ.

გჯგულიმ

გჯერვარ დაჯერებულ ვარ შენსა.

გჯობვარ მე უკეთეს ვარ შენზედა.

დ

დონი ესე არს ართრონად სიტყჳს თავად და ბოლოდ, სადაცა გაეწყოს სიტყუათა, ვითარცა თავს დაგვიწერია: დ ა დ ე ბ ა დ და დ ა ს ხ მ ა დ. ესრეთ თავადაც მოვალს და ბოლოდაც. უმრავლესთა სიტყუათა მოეზავების.

დ ი ს ო არს ართრონი ხანთა პირის დადებისა: ა ქ ა მ დ ი ს ო, ი ქ ი მ დ ის ო, ო რ წ ლ ა მ დ ი ს ო, ს ა ღ ა მ ო მ დ ი ს ო და ეგე ვითარნი.

დ სიტყჳს შემაერთებელი არს, ვითარ ამას ზედეთი სხუათა სიტყუათანი.

(ა) **დააბა** დაბმა უყო.

დაბალითა დაბალითება აქმნია.

5 **დაბარა** სიტყუა შეუთვალა.

დაბერა ბერად შექმნა.

დაბნელა სინათლე ბნელ ყო.

დაბრალა ბრალი მას დასდვა.

დააგდო დაუტევა.

10 **დააგლიჯა**

დაადგინა დააყენა.

დაადუმა დაამუნჯასავით.

დააელმა ელმად შექმნა.

დაავედრა დააბარა.

15 **დააზავა** ზავი შეუქმნა.

დააზვინა (3 მეფე. 18. 33) დააგროვა.

დაათავსა დაასრულა.

დააკუწთა დასცა.

დაალტო (7. 36 ლუკა) დაასველა.

20 **დაამდაბლა** (2 მეფე 13. 14) ქალწული გახრწნა.

დაამონა მონად შეუქმნა.

დაამყარა სიმყარე მისცა.

დაანანა სინანულად მიზიდა.

დაობლა ობლად შექმნა.

(პდ 84) 25 **დააპატიმრა** პატიმარ ყო.

დააჟამა ჟამიერ ყო.

დაარწმუნა დააჯერა.

დაასწავლა სწავლა მისცა.

დაასხა (1 კორი. 3. 6).

5 **დაატყუვა** მოატყუა.

დააუფლა დააპატრონა.

დააფარა დაფარება უყო.

დააფუძნა (14. 32 ესაია.) დაამაგრა.

დააქადა დაქადება აქნევინა.

10 **დააქუცყნა** ქუეყანაზე დასცა. (31. 12 ეზეკი.).

დააქცია (50. 40 იერე.).

დაალვიძა მრავალნი განალვიძა.

დააყენა ყენება უქმნა.

დააშრო დალალა, თუ გააჭმო.

15 **დააჩვია** ჩუცულება აქმნია.

დააცალა ადროვა.

დააცხო დააცხუნა (8. 3 ივდით.).

დააძვირა ძნელი ფასი დასდვა.

დააწვინა წოლა აქნევინა.

20 **დააწო** დაასველა (2. 15 რუთი.).
დაამჭმუნვა ჭმუნვარედ შექმნა.
დაახეთქა ქუეყანახე დააჭალა.
დააჭოცინა მოასრვევინა.
დააჯერა სარწმუნო ყო.
ესრე ყოველთა სიტყვათა ზედა მოვალს. აქა მოკლედ დავსწერე სიმრავლის გამო.
25 **დაბა** მომცრო ქალაქი მოზღუდვილი (11. 1 იოანე.).
დაბადება არს შექმნა სოფლისა და შობა კაცისა.
დაბადებული (16. 15 მარკოზ.) დაბადება ქმნილი.
დაბავრეს (44. 18 ესაი.).
დაბალთვა მეტად წვრილად დაკოდა.
30 **დაბალთული** დაკოდილი.
დაბალი სიმაღლე უქონელი.
დაბალითება დაბრკოლება და დაბალითება ემსგავსებიან. დ ა ბ რ კ ო ლ ე ბ ა ჲ არს რა კეთილისა საქმისაგან დაახრწიო კაცი.
ხოლო დ ა ბ ა ლ ი თ ე ბ ა არს ოდეს ამაოსა საქმესა მოაცთუნოს.
დ ა ბ ა ლ თ ე ბ ა კეთილ, ხოლო დ ა ბ რ კ ო ლ ე ბ ა არა კეთილი.
დაბანა (13. 12 იოანე.) ტანის გარცხა.
დაბანილი ტან გარცხილი.
35 **დაბანაკება** ბანაკთ დავანება.
დაბანაკებული (14. 9 გამოსლვა) დავანებული.
დაბანიტა და ვარაი სენებს ჰქვიან ასურულად.
დაბარება რა კაცი კაცს სიტყუას ეტყოდეს სხვისა სათქმელად.
დ ა ბ ა რ ე ბ ა არს ბარში ჩასვლა.
დაბარვა ბარით გარდათხრა.
40 **დაბარჯვა** თავისად დათქმა.
(პე/85) **დაბასტაკი** ტაბასტო.
დაბებკილი (23. 21 იგავი.) დაგლეჯილი.
დაბებრება აბებრება.
დაბეგვა ბეგვის ქმნა, ცემასავით.
დაბელვა ხეთ გარდაკაფვა.
5 **დაბენძლა** ილეკროს მიწა და ქვა რა დაადნო და ბენძლად შექმნა.
დაბეჟა სიკეთის მოშლა.
დაბეჭდუა (7. 17 ტობით) ბეჭდის დასმა.
დაბეჭდული ბეჭედ სმული.
დაბირი (3 მეფე 6. 5) ალმართებული, გინა წმიდა წმიდათა.
10 **დაბლა** ქუჩ დაშუჩბით.
დაბლაგუჩბა მახვლის პირის მოცუჩთა.
დაბმა თოკით დაბორკილება.
დაბნები (5. 17 ლუკა.) სოფლები.
დაბნედა ბნედის მოსვლა.
15 **დაბნედილი** ბნედით მდებარე.
დაბნევა ქუჩ განბნევა.
დაბნელება სინათლის წასვლა.
დაბნეული ქუჩ განბნეული.
დაბრალება მოგონებით ტყუილის შეწამება.
20 **დაბრაწება** დაწითლებასავით.
დაბრეცა თვალ პირთ მოგრეხა.
დაბრკოლება დაბალითებასთან ნახე (1 ეზრა. 4. 4).
დაბრმობილი (17. 7 იობ.) ბრმა ქმნილი.

დაბრუნება მოქცევასავით.

25 **დაბრუჟება** შეღვინება.

დაბრუჟებული შეღვინებული.

დაბრყვილება მოსუსტება დარბილებასავით (27. 1 დაბა).

დაბრჩვილება დაჩლუნგება.

დაბრჯგუება უმკუღთელობა, გინა გვიანობა.

30 **დაბუგვა** სრულიად გარდაწვა.

დაბუნებება (45 კავში.) ესე არს არა ბუნებით, არამედ შემდგომად ბუნებასავით შეექმნას.

დაბუჟება ესე არს რა მიჭირვებით ჴელი და ფერჴი სისხლით დაუმძიმდეს და მცირედ ხანს ველარა იჴმაროს.

დაბურგა (21. 33 გამოსლ.).

დაბურცება აკანთვლა.

35 **დაბუშება** (33. 19 იობ.) დაბუჟება.

დაბუშტება ბუშტ ბუშტად ადგომა.

დაბუჴება ფერჴთ მიჭირვება.

დაბლლეძა ქუთუთოს ჩამოწევა.

დაბლლეძილი ქუთუთო ჩამოწეული.

40 **დაგამინება** დაწიდნვა.

დაგაუძლება უძლებად შეგქმნა.

დაგდება დატევებასავით.

(ჰგ/86) **დაგება** დაფენა (11. 15 ჰრომ.).

დაგება შერიგება.

დაგვა მოცოცხვა.

დაგვა შანთით მოსუსხვა.

დაგვარება ესე არს ადვილად შესაძრველი და მსწრაფლ შესაცვალებელი, ვითარ იგი: ს ე ნ ი, ს ი მ რ თ ე ლ ე, ს ი მ ჴ უ რ ვ ა ლ ე, ს ი გ რ ი ლ ე რა დაეგვაროს და ეგე ვითარნი.

5 **დაგვიანება** დაყოვნება.

დაგლა (2 მეფე. 22. 39) დანაყა.

დაგონ O (1 მეფე 5. 2) ხილი, გინა თევზი, გინა ძლიერება.

დადარნება (3. 10 გოდება) ბუსუნს ჯდომა.

დადგინება კაცთ დაყენება.

10 **დადგმა** ჭურჭელი, გინა სკამი ადგილს დასდვა.

დადგომა (10. 11 დანიელ) ზე დგომა.

დადგომა რაჲცა ცხოველი სლვისაგან დ ა ვ ა რ დ ე ს, გინა სავანესა და ფუნდუკსა კაცმან დ ა ი ს ა დ გ უ რ ო ს, გინა ნადირი სვლისაგან დ ა ე ც ა დ ო ს.

დადგომილი (1 მეფე 4. 15) დამბრმალი.

დადება ესე არს რაჲც რა ნივთი ადგილსა რასამეზედა დ ა ს დ ვ ა, გინა სამოსელი გ ა ნ ი ძ ა რ ც ო ს და ქ უ ღ დ ა ა გ დ ო ს (13. 4 იოანე).

დ ა დ ე ბ ა არს რა სული გაწიროს მოყუსისათჳს და თავი მისცეს სიკუდილად, ვითარცა ჩვენთჳს ქმნა ი ე ს ო მ (15. 13 იოანე).

დ ა დ ე ბ ა არს საფუძვლის დ ა ს ხ მ ა, საზღურისა და ძეგლის გ ა ნ გ ე ბ ა.

15 **დადედვა** სალებავის შეფერვის დამტკიცება.

დადვოდიან (42. 13 ეზეკი.) დასდებიან.

დადი მდადი.

დადრეკა (2. 18 ბარუქ.) მოდრეკა.

დადრესა წახოხინება.

დაეგო შერიგდა (5. 10 ჰრომ.).

დაეკანი სომხურია, დრაჰკანია.

დაერთო სენი სენზედ, გინა ჭირი ჭირზედ მოემატოს.

დაეშენა (50. 40 იერ.).

დაეჩემნეს (21. 9 ისო.) დაჩემებით ექმნეს.

დაეცა (1 კორი. 15. 52).

დაეჭკო დაეჭყუნა.

დაექვნიან (4 ექუსთა დღე.) ესე იგი არს უჩინო იქმნიან.

დავალება ვალის დადება.

დავარდნა მიჰირვებულის ცხენის დადგომა.

დავარდნილი მიჰირვებული ცხენი დადგომილი.

დავარდნა ჴელთაგან რასმე გავარდნა.

დავეირჩითინება გლოვას იჩემებს, იჰრტინვის.

დავვრქნეთ (43. 6 ფსალ.) ურქინოთ.

დავი რა კაცი კაცს ესჯოდეს და სიტყჳთ წინა აღუდგებოდეს, გინა ვალისა და სისხლის მოლაპარაკე გამოუჩნდეს.

დავით O სასურველი, გინა ნიჰი.

დავიწყება (27. 45 დაბად.) გონებით საქმის წასლვა.

დავლინება დამდაბლებით, გინა შემუსრვით.

დავპატრუკო ვითარცა ცალრუბლით დავჰფარო.

(პზ/87)

დავაწო დავასველო (23. 26 იოანე.).

დავრდომა დავარდნა.

დავრდომილი გლახაკთან ნახე 81. 3 ფსალ.).

დავხება ცეცხლის დაშრეტა.

დავშვერ (17. 16 იერე.).

დაზამთრება (27. 12 საქმე) ზამთრის დაყოფა.

დაზახილი ჴმა ყოფა.

დაზდებელი ესე არს სიტყვა შეწყობილი საქმისა მისთჳს თქმული.

დაზვერვა გამსტრობა.

დაზმა დახანება, ვითარმედ დაყო.

დაზმულობა ხანის დაყოფება.

დაზორნეს (2 მეფე 21. 9) საზორავად დაკლნეს.

დაზრობა ყინვისაგან დაწვა.

დაზულენ (2 პეტრე. 3.11) ჩამოინგრენ.

დაზლმურდვლა ზლმურდლთ გამოყრა.

დაზღუდება ზღვეთ დასხმა.

დათან O ჩუმულ შჯული.

დათენთა მზისაგან წყენა.

დათმენა (7. 10 ამოს.) დათმობა.

დათმობა (13. 57 დანიელ.) მოთმინება.

დათრგუნვა (8. 5 ლუკა.) ფერჴით დასრესა.

დათრგუნვილი დასრესილი.

დათროობა (2 მეფე 11. 13) სიმთრვალის ქნა.

დათვ ო (1 მეფე 27.36) დათვ არს მჴეცი მძჳნვარე.

დათვსა უწოდენ ვარსკულავსა, რომელსა ზედა ბრუნვენ ცანი.

დათვსა უჭმობენ მდაბიონი ბუდაურსა.

დათვს ბაბა.

დათჳს საგებელა ჳ.
დათქვირვა ათქვირებაები.
დათხევა დაქცევა ნოტიოთა.
დათხეული (26. 28 მათე.) დაქცეული.
დათხოვა წასლვის შენდობა.
დაი (24. 59 დაბად.) ქალი მამა დედათ ნაშობი ძმისათჳს დაი არს.
დაიბაზმურეს ძლიერ დაბარბაცდენ.
დაიბურვით (44. 8 ესაი.).
დაიგრილე (18. 4 დაბად.) ჩრდილს განისუენე.
დაიდგინა დაიყენა.
დაიდგნა (1. 40 მარკო.) დაიჩოქა.
დაიდუმა (9. 36 ლუკა) დაიჩუმა.
დაივანა (26. 17 დაბად.) დაისადგომა.
დაიკარვა (13. 12 დაბად.) კარავი დაიდგა.
დაიკნინის დაიკნინა, დაიმცირა თავი.
დაიმოყურა მოყუარედ შექმნა.
ლაიმოყუსა გაიამხანაგა.
დაიმუქნალქმნა მუქლს ქუეშ ჩაიდვა.
(კფ/88) **დაიმძიმა** სამძიმარი შეიქმნა.
დაინაბნეს (8. 9 იერემ.) შიშით გაიცქაფნეს.
დაინიადა თავს არ შეიდვა.
დაიონვარა სრულიად აიკლო, აიფორაქა.
დაილრომა დალრომით შეიქნა.
დალულარჭნა (4 მეფე 9. 84) მოიგრიხა.
დაიყჳნა (14. 8 ლევი.) თმა მოიპარსა.
დაიძინა (10. 10 ტობი.) ძილი ქმნა.

დაიჭუხნეს (6. 10 ესაია) დაიხუჭნეს.
დაკავება ქორის მახე საფენი.
დაკავებას უქმობენ გურიულნი დაჭერას.
დაკამკამება დახამხამება.
დაკარგუა წარწყმედა.
დაკარგული წარწყმედული.
დაკარება ოდენ ქელის ხლება.
დაკარება კარებ დგომა ჯართა.
დაკარწახება წვივის გაშიშულება.
დაკაფა (4. 20 დანიელ.) ფიჩხთ მოკუეთა.
დაკეპსა ნაქსოვთ წვლილად დაჭრა.
დაკვერდოსსა (ღვთის მეტყუელში).
დაკვანწვა კვანწასთას ნახე.
დაკვეთება (19. 12 იერე.) დახეთქება.
დაკვეცა (41. 14 დაბად.) ბალნის მოჭრა.
დაკვირება დიდხან დამზერა.
დაკვლი ნაბერწყალი.
დაკვლა (21. 10 ეზეკი.) საკლავთ ყელის გამოჭრა.
დაკირთებულ (4. 3 გალატ.).
დაკოდა შეშის დაჭრა (73. 6 ფსალ.).
დაკოდა დაწულვა.
დაკორვან შესწირვენ.
დაკოწიწება გატეხილს ჭურჭლის შეწება.
დაკრა (33 კათიღორია) „ვითარ იგი სოკრატს საშუალო მარცულის დაკრა. დაკრა მარცულისა არა აქუს, ზოგადი საზღუარი შემასრულებელი მათი.

დაკრუტვა ნახევარ თვალის მოხუჭვა.

დაკრძალა ფრთხილად შეინახა.

დაკრძალვა ფრთხილად შენახვა.

დაკუთვნა (20. 32 ეზეკი.).

დაკუწვა წვლილად დაჭრა.

დალაბრა უმკუპთულო ცული და მისთანა.

დალალი რომელი ატარებს სავაჭროთა. სხვათა ენაჲა, ქართულად ფ ე რ ე ზ ი კ ი ჰქვიან.

დალალი თმა გრძლად დაწნული.

დალაქი ვარსამი, თავის მპარსველი.

დალეკება დათხლევება.

დალეწა (3 მეფე 20. 37) დაამტურია.

დალილა O სიგლახაკე.

დალიჭი ტახტი, გინა სახლზე წამოსაჯდომელი პატიოსანი.

დალმატიკა მოკლე სტიხარი.

დალორტება ფინთად დასველება (გლეხურად).

(პთ/89) **დალოცვა** ლოცვის მოღება.

დალპა (19. 20 იობ.) დამპალი იქმნა.

დალპოლვილი დამპალი.

დალტობა (9. 36 ლუკა) დასველება.

დალტობილი დასველებული.

დალურსვა ყურთ დაღმა დაღება ცხენთა.

დამაბრკოლებელი დამახრწეველივით.

დამაგნა (2 კორი. 5. 18) შემარიგა.

დამადლება მადლის მიცემა.

დამალვა მალვით იპყრას.

დამალული (1 მეფე 24. 4) მალვით მყოფი.

დამანი (28. 17 იობ.) ილეკრონ შუშა.

დამართ (5. 30 ესაია.) ქვეყნისაკენ.

დამართება საქმის მოსლვასავით.

დამართებით (40. 46 ეზეკი.) გასწორ.

დამარხვა (41. 36 დაბად.) შენახვა.

დამასკო O (1 მ ფე 16) მსგავსი დაწვისა.

დამასკოჲ O სისხლ მეტნობა, გინა სისხლის მსმელი, გინა სისხლი სულისა.

დამასკოს O დამასკელად ითქმის.

დამასკოს (69. —) (33. —).

დამასრინა (30. 13 იობ.) ისარი დამასროლა.

დამაცალა მაცადა.

დამახუა წვერის წამოწვეტება.

დაჰაჯნება დაძაბუნება (ვეფხისტყა.).

დამბადებელი ღმერთი ყოველთა.

დამბალი ჭმელი დალბილებული. დ ა მ ბ ა ლ ი ცერცვი და ოსპი, რომელსა განშორებული ჭამდეს. ესე არს სირსვლად მოხარშული.

დამდაბლება სიმაღლისაგან ჩამოსლვა, გინა გული მაღალი შეიმუსროს, გინა დაჩაგვრა, გინა ქალწულების მოშლა.

დამდამივა (48. 2 იერე.) მუღრაობაი, ქადილია.

დამერვა კრავთა და ცხოვართ შერევა.

დამზერა დაჭურეტა.

დამზახუპა (2 შჯული 7. 3) დამძახლება.

დამზვლარი დალეწილი.

დამთრვალი (31. 12) დათრობილი.

დამთხე მომზრახე.

დამი ამაზე.

დამინიშავს დამინიშნავს, ნიშანი დამიცს.

დამისნება დაჩემება.

დამიწუნა (22. 29 რიცხვი) წუნად დამდვა.

დამკურასება მეტად მოხრაკვა.

დამკვდრება სანიადაგოდ დაპყრობა (1 კორ. 3. 16).

დამონება მონად შექმნა.

დამპალი (16. მ იობ.) ლპობა ქნილი.

(ჟ/90) **დამჟლნარი** მცირედ დაბეჟილი.

დამრეცი მოდალმართო.

დამრთველი მომმატებელი.

დამსხვრეული დამუსვრილი.

დამტერება მტერად შეცვლა.

დამტკიცება დამაგრება.

დამტურეული დაწვრილებული.

დამუდრვა ფრინველთ დასადგურება სალამოდ.

დამუსრა (6. 41 მარკო.) დაამტურია.

დამუხვა წვრილად დახეთქა.

დამუხვილი დახეთქილი.

დამყარება უძრავად და მაგრად შექმნა.

დამყარებული უძრაგად ქმნილი.

დამშევა შიმშილით შეიწრება.

დამშეული (1 მეფ. 14. 31) შიმშილით შეიწრებული.

დამშრალი წყალ მოწყუსდილი.

დამშხალული (1 მეფე 24. 9) ქშირად დაბზარული.

დამძალება ზეთთ გემოს გარყუნა.

დამძიმება ურვა, გინა მძიმის აკიდება.

დამწნა მწნილის ჩადება.

დამხე დაბლა, ზეშთა მაღლა (3 მეფ. 1. 31 17 კავში.).

დამჴობა (1. 10 გამოსლ.) პირქუე დაცემა.

დამჯერებელი მორწმუნედ მომსმინარი.

დან O განმსჯელი, გინა სჯა.

დანა არს უდიდესი ყოველთა, ჴორცისა მოსათლელი.

დ ა ნ ა კ ი უმცრო მისსა და **ზ**ომიერი.

ხოლო ლ ი ნ წ ი მცირე **დ**ანაკი, კალამთ მოსაჭრელი და მისთანა.

ხოლო ც ი ლ ვ ი დანაკი, **რ**ომელი კოტასთან მოიდრიკოს და შეიკრას და ს ა ს ხ **ლ** ე ვ ი ვენაჴისა გასასხლავს ცილვსა.

დ ა ნ ა კ ა დ ითქმის მახჳლიცა.

დანაბვა (8. 9 იერემ.) შიშით გაცქნაფა.

დანაკი ზომივრი დანა.

დანაიფრანგი თვალთა წამალია, ოქროს ჟანგისაგან შეამზადებენ, მწუანეა.

დანაკის კუდი (25. 27 გამოსლვა) ფინიკი.

დანანება რა დანაშაულს ინანოდეს.

დანარცხება კაცის მიწაზე დახეთქება.

დანატრება ნატრის შესხმა.

დანატრულება ნატრის ვერ პოვნა.

დანაშაული შეცოდება, ესე იგი არს შავად ქმნა საქმისა.

დანახეთქი (16. 26 ლუკა.) ნაპრალი გაუსვლელი.

დანგი (30. 13 გამოსლ.) სამის კერატის წონა.

დანდალი (4 მეფე 19. 28) ლაგამი, თუ პირის მახე.

დანდალი კიბისა და ურმის საჭიდარი.

დანდალუკი (2 შჯულ. 28. 22) თვალის მავნე ბ ი ნ დ ი, გინა ფ ჩ ხ ი ლ ი.

ანდობა (16. 21 გამოს.) პირობის გასრულება.

(ქა/91) **დანდობა** ზეიდამ დაყრდნობა.

დანდობა კაცმა კაცს არ უტყუოს.

დანდრანუკა

დინერგვა (3 ეზრა. 4. 9) ხეთ დარგვა.

დანეშტებული (41. 11 ეზეკი.) ხორში ნახე.

დანეცვა (58. 7 ესაია.) პურის დამტურევა.

დანთქმა წყალთაგან დალუპვა.

დანია ქარაგმაა ამ რიგი. V სადა ეს ჯდეს სიტყვასა თანა, წყნარა წაიარე კითხვა.

დანიად (16. 2 მარკ.) ადრე.

დანიელ O სასჯელი ღვთისა, გინა განკითხვა ძლიერი.

დანითგუწსმა (მ. 16 იერ.).

დანიშვნა ნიშნის დადება.

დანიშნული ნიშან დადებული.

დაოკება ჯარისა საზრდელით განძღომა.

დაოლვა მეორედ სახის მოფერვა.

დაოლვა თვალთ საოლავის ცხება.

დაპატრული ქუსლი დახეთქილი.

დაპება დაპობა.

დაჟარვა ხილის ყინვით დაზრობა.

დაჟინება ერთის რასმე დახშირება.

დაჟოლვილი ქმარი დამატლებული.

დარაბა საფარი ფიცარი.

დარაბზინი კარის საფარი ფიცარი.

დარაკა ფარი.

დარამაღ სრულ ყველამ.

დარანდო ჭერამი გურკა ტკბილი.

დარანი კლდეში, ანუ მიწას ქუში შესასვლელი.

დარაჯა ესე დარაჯა განიყოფების ხუთად: გ უ შ ა გ ა დ, ე ბ გ უ რ ა დ, ტ ა ლ ა დ, ქ უ მ ი ლ ა დ და დ ე ტ ა დ. უ შ ა გ ი არს დარაჯა ციხეთა.

ხოლო ე ბ გ უ რ ი მაღლით ადგილით მოდარაჯე.

ტ ა ლ ა არს მგზავრთა ღამით მოდარაჯე.

ქ უ მ ი ლ ი არს მეპატრონისა კ ა რ თ ა ღ ა მ ე ს ა რ ა ა თ ე ვ დ ე ს, ანუ ხ ვ ა ს ტ ა გ თ ა უ დ ა რ ა ჯ ე ბ დ ე ს.

დ ე ტ ი არს, რომელი დღისით შორიდამ უმზერდეს და დარაჯობდეს.

ვიეთთა გარჩევით არ აღუწერიათ.

დარაჯა ესე დარაჯა სხვათა ენა არს, რომელი სამკურნალოთა წიგნთა შინა აღუწერიათ საზომის ზომისათჳს წამალთასა: ორითა დარაჯითა გრილი, ანუ სამითა დარაჯითა მჴურვალე. ამას ქართულად ხარისხი ჰქვიან.

დარბაზი სამეფო დიდი სახლი.

დარბაზობა საალერსოდ სხჳს სახლად მისლვა.

დარბაისერი დარბაზს ჩინებული.

დარგი მჴარე, მალი და ცალგნითი განიყოფების, რომელნი კერძოთა ნაწილები არიან, რამეთუ მჴარე არს ოდეს ვთქვათ: აღმოსავლის მჴარე და მისთანა, (ჟბ/92) მთა|თა და ზღვათა მჴარე და მისთანა და ეგე ვითარნი.

დარგი არს ოდეს საყანურსა და ვენაჴთა ვაჴსენებდეთ, ვიტყჳთ: ქვეით დარგი, ზეიჳთ დარგი, აქათ იქითი და ეგე ვითარნი.

ხოლო მალი არს სახლისა სართულთა რა ვაჴსენებდეთ, ვიტყჳთ: ზეიჳთი მალი, აქათ და იქითი მალი.

ხოლო ცალგნითი განჰკუეთს ნახევარსა რაჲცრავე იყოს.

დარგული დანერგული ბალახი.

დარე მცირედ მოკლებული.

დარეგუა ძნელად და ავად დასეტყვა.

დარეგუა სარეგუავით თავისა და ეგე ვითარის გაჭექყა.

დარეყუნა (27. 28 საქმე.) ცოტა დაიცადეს.

დარეცა (14. 4 ივდი.) დაფენა.

დართვა (3 მეფე 7. 3) მომატება.

დარი ჰაერის ცვლა.

დარი შედარებული.

დარიბლვა მართლა ვერ ხედვა.

დირილი ყამთა ძიება. გულისწყრომაში ნახე.

დარიოს O დარეჰ, ზე მთხოველი.

დარისხება დაწყევლასავით.

დარიჯაგი ყალიბი.

დარმასკუ O ალმართი საწყინო.

დარტყმა დიდი რამ დაახილოს.

დარქმა ზედ დადება.

დარღალა ნაგები დარანი.

დარღუწვა (3 ეზრა 4. 9) მოშლა მტკიცეთა.

დარჩენა ესე არს რა გაიფანტონ და ადგილსავე რავდენი დაეტეოს.

გინა ჴელთ შერჩეს დატევებული.

გინა ომსა შინა შებმა ვერ გაუსწოროს და ნებით მტერს დაემონოს.

დარჩილვა სპილენძით რკინის დაკავშირებას უწოდენ გლეხნი.

დარჩილვა.

დარჩილთა.

დარჩობა წაჭირებით მოკლვა.

დარჩომა საზრდოთ გამოზრდა.

დარწყმა მახის დადგმა.

დარწყმული (18. 10 იობ.) მახე დადგმული.

დარჭმა დასობასავით.

დასაბამი პირველ თქმული, გინა პირველ ქმნილი.
30 **დასაბმელი** დაბმა საქნელი.
დასაბმელი საბელი, თოკი და ეგე ვითარნი.
დასავალი მზის დასაჯდი.
დასავხები დასაშრეტი.
დასასრული (18. 9 იერე.) ბოლოს მოღება.
35 **დასაყოფელი** დასამუნჯებელი.
(ყბ/93) **დასაყული** ადგილი დაცული, სადა უთქმელად ვერვინ შევიდეს.
დასაშრეტი ჭურჭელი ცეცხლთ გამქარვებელი.
დასვასა რიგით და შედევნებით გაწყობა.
დასვინალრება ესე არს ზღვათა მოსინჯვა, რათა ნავი არა შეახეთქონ მეჩეჩთა, გინა მდინარესა შინა ბადის დასაბმელი არა იყოს.
5 **დასვრა** (26. 5 რიცხ.) გათხუნვა.
დასთომილი (121 კავშირი.) დაცთომილი.
დასი (1 მეფე 10. 5) გუნდივით.
დასიაკერპი ჴელით ქმნული.
დასკვნა სიტყჳს დამტკიცება.
10 **დასმა** ადგილს დაჯდუნება სულიერთა, გინა უსულოთა, რა დაარჩონ, ანუ დადვა.
დასმენა დაბეზღება.
დასნატული სამეფოდ დაფენილი.
დასნეულდა დაჭირიანდა.
დასო (19. 18 ესაია.) მაღნარისა და ჭშირისა, რომელთაცა ფიჩხთა სახელი არს.
15 **დასობა** ლახურის დარჭმა, გინა დასდასად გუნდობა.

დასოვლება (34. 3 ესაია.) დალტობა.
დასორსალება წამგრგუალება.
დასოჭვა მკედის დახეწა.
დასტამბა დაბეჭდა, გინა დასახვა.
20 **დასტამბო** სპარსულია, ქართულად პუმპულა ჰქვიან.
დასტანაგები (3. 20 ესაია.) ქალთ სამკლავე.
დასტახანი სუფრა, სხვათა ენა მგონია.
დასტი ჭანნი კოკას უჴმობენ.
დასტურად (2 მეფე 18. 13) განმართლებით.
25 **დასტური** დაჯერებული.
დასულავს სულიერ ჰყოფს.
დასულება დაჩუმება.
დასუნება სუნის აღება.
დასუსტება (8. 27 დანიელ.) მიუსუსურება.
30 **დასცთა** არ შეხუდა.
დასცილდა იგივე დასცთა.
დასცხრა (13. 6 მათე.) დაცხრომა იწყო.
დასძვრა ჴელით თუ პირით წაუიდა.
დასძრომლვა მძრომლისაგან დასუნთქვით დაყრა.
35 **დასწრება** თანდახდომა მასთან.
დასწრობა ერთმან უმალ ქმნას.
დასხვირპლვა ტანზე მქავანთ ამოყრა.
დასხივესა (40. 13 იობ.) ქვათა და ქვათ შუა დათივვა.
დასხირპვა დაჭირებასავით.
40 **დასხლეტა** უნდომლად გავარდნა.
(ყდ/94) **დასხმა** ესე არს რა მტერმან დრო დაიცეს, განუ მზადებელს მტერი უცნაურად მიეტეოს.

დ ა ს ხ მ ა დ ითქმის ღვინო, წყალი და მისთანანი რაჲცა წყალსა ზედა წარმოასხას, გინა კაცსა ზედედამ დასთხიოს, ანუ სხვასა რაზედმე დაასხას.

დ ა ს ხ მ ა არს მრავალი კაცი რა დააჯდუნოს, გინა ნარდისა და ჭადრაკის პაიკები.

დასხურკვლა შებლუნძვით შექმობა ტყავთა.

დასჯა სამართლის გარდაწყუეტა (2 კორ. 3. 9).

დატევება გაბუცბა.

დატევებული გაშუცბული.

დატევნა [დატევა.

დატეხა ბრალი დაედვას.

დატეხილი ბრალ დადებული.

დატეხა მეხის დაცემა.

დატიტული უზომოდ დამარილული.

დატყუევება (6. 1 ლევიტ.) ტყუედ წაყვანა.

დაუამბებენ იტყვან.

დაუბოშა (32. 25 დაბად.) დაუბუჟა.

დაუბუშა დაუბუჟა.

დაუდგრომელი დაუდეგარი.

დაუდეგარი არ დადგებოდეს.

დაუზლრომელი დაუჴსნელივით (187 კავშ.).

დაუთმო ნებაზე მიაგდო.

დაუთმობელი მოუთმინარი.

დაუმანვან მანა დაუსვამს (35 კავშირ.).

დაუნანარებია დაუწყნარებია.

დაუნდობელი ცრუ და მოღალატე.

დაუპყრობელი (30. 11 იობ.) დაუჭირავი.

დაურწყება ყუელიერი.

დაუფურვოზ სისხლი მოსცეს.

დაუყუდნებელი დაუხუჭველი.

დაუცხრო (2 ნეშტთა 14. 6).

დაუცხრომელი დაუწყნარებელი.

დაფა დასაწერი ფიცარი.

დაფალვა მიდამოს დაგუა, დახუცტა.

დაფარვა (12. 2 ლუკა.) დამალვასავით.

დაფარვა საფარვლის დადება.

დაფარნა სიწმიდის საფარებელი.

დაფახუა დახუჭვა.

დაფდაფი ორსავ თავს დაფისაცემელი.

დაფეთება გიჟთან ნახვ.

დაფენა სრულ გაშლა.

დაფენილი სრულ გაშლილი.

დაფერება პირის ლიქნა.

დაფერადება სხუა და სხვა ფერად შექმნა.

(ჟე / 95) **დაფი** ესე არს გრკალი. ცალთა მჴარეთა ეტრატი აკრავს საცემლად მროკავთათჳს, რომელსა სპარსნი დ ა ი რ ა ს უწოდენ.

ხოლო დ ა ფ დ ა ფ ს ა ორსავე მჴარეს ეტრატი აქუს, რომელსა დ ა უ ლ ს უწოდენ.

დაფითა დაბალთა.

დაფიონა ცათ ფერად ფერადად ელვარობა.

დაფლანგვა უნჯთ განბნევა.

დაფლვა მიწაში ჩადება.

დაფნი ბერძულია, ქართულად რაფინდი ჰქვიან ♀.

დაფოთებული დუნე.

დაფუთება მოფონებული.

დაფუშვა (1. 6 ნაომ.) დაშლასავით.

10 **დაფუძნება** საძირკულის მაგრა დადება (1.23 კოლ.).
დაფქვა (11. 8).
დაფხლეზა მკლავის გაშიშულება.
დაფხურა (11. 2 ზაქარ.) დაწულილება.
დაქადება ქადილის თქმა.
15 **დაქანცვა** მეტად დაღალვა.
დაქვავება (15. 40 ეზეკი.) ქვის დაკრება.
დაქოლვა დაქვავება.
დაქოქვა ცუდად მიკერება.
დაქსაქსვა წაღმა უკუღმა დასერვა.
20 **დაქცევა** (4. 11 ამოს.) დარღვევა.
დალა ართრონია კიდევსავით: დალაიძინა კიდევ დაიძინაო; დალაითრო კიდევ დაითროო და მისთანანი.
დაღალვა სულვისა და ქნის მიჭირვება.
დაღათუ (3 მეფე 17. 12) დაღაცათუ.
დაღაცათუ თუმცასავით.
25 **დაღება** კართ ახმა, გინა თავის დახრა, გინა დაჩუმება.
დაღებვა დაფერადება.
დაღერღა მჭეცთაგან დაკბენა.
დაღერღა ცერცვის დაროშვა.
დაღი ესე არს საბეჭდავი გაკურვებული ცეცხლითა.
30 **დაღირება** კრვად მიტანა და არა კრვა.
დაღლეტა კიდებით დაკოდა.
დაღმა ქუშ დაშვებით.
დაღმართი ესე დაღმართიცა აღმართისა . წინააღმდეგად განიყოფების, რამეთუ ვაკესა რა რადობა შეეტყობოდეს წამრეცი ეწოდების და უნამეტნავესა მისსა დამრეცი და მისსა უმეტესსა ჩამრეცი და მაზედ მეტსა ჩალმართი, მისს უძნელესსა დალმართი და სრულიად ძნელსა ციცაბი.
ზემოთ მჭრიდამ ქვემოთ მომავალსა ეწოდების დაღმა.
ხოლო მაღლით დაბლა მომავალსა ჩაღმა.
დაღმეჭა პირის სახის დაჭკნობა.
(ქმ/96) **დაღონება** (3 ეზრა 8. 74) ღონის გაწირვა.
დაღრეკა დადრეკით დაშავება.
დაღრეკილი (15. 31 მათე) მოდრეკილი კაცი.
დაღრეჯა დიდად მოწყენა.
5 **დაღრომა** მცირედ მოწყენა.
დაღრძობა ბილწად დარჩობა.
დაღუპვა წყალთაგან დანთქმა.
დაყავ (33. 3 იერე.).
დაყენება დადგინებასავით.
10 **დაყმედა** მომშევა.
დაყმედილი მომშეული.
დაყმუნება (4. 16 დანიელ.) შედუმებასავით.
დაყოვნება (2 მეფე 19. 11) დაგვიანება.
დაყოფა ხანთ დაზმა.
15 **დაყოფა** პირის აუღებლობა.
დაყუავება ტკბილად მოუბნობა.
დაყუდება მოცალედ ყოფა.
დაყუდება ზე დაბრჯენასავით.
დაყუდნება (22. 32 რიცხ.) უშფოთველობა.

20 დაყუჩება დაწყნარებასავით.
დაყუტდრება ყუტდრების ქნა.
დაყუწნვა (1 კორი. 11. 5).
დაყუჩება მოკლება ძალიანის ქროლისა.
დაშავება (6. 20 ბარუქ.) საქმის წაკდენა შავად.
25 დაშავება ხეიბრად შექმნა.
დაშვება დალმა მიშვება.
დაშთობა (1. 23 ტობი.) დარჩობა.
დაშთომა (11. 11 ესაია.) დარჩომა.
დაშლა დარღუწვასავით.
დაშნა მოკლე ქრმალი, გინა ქსლის საბეჭავი.
30 დაშნი განკრძალული, გინა მორჩილი, გინა ზავის მყოფელი.
დაშოშინება მცირედ მომშვდება.
დაშრა (16. 5 ივდით.) მდინარე მოსწყდა.
დაშრომა დალალვა.
დაშრომა ნოტიოს გაქმობა.
35 დაშრეტა დავსება.
დაშრტენ (10. 18 ესაია) დანელდენ.
დაშტანი (1. 17 გოდე.) დედაკაცი წიდოვანი.
დაშურება შურით ქნა რისაცა.
დასჯა გარდაკდევინება.
40 დაჩაგვრა სხვა მოერიოს და არღარა კეთილი აქმნიოს.
დაჩარჩვა ჴსოეულად დაპკრა.
დაჩემება არა მისი იყოს და იმისნოს.
დაჩინჩება სავაჭროზე შესიტყვა.
დაჩლუგები მახჳლის დაბლაგჳბა.
45 დაჩნევა საცხადოდ სახილავივით.
დაჩჩჳან (13. 28 მარკ.) დაჩჳლდებიან.
დაჩხირული ლაპნი დასაფრენი.
დაჩუმება დადუმება.
დაჩურთუა დაცობა ნაკურეტისა.
(უზ/97) დაჩხერილი დალეწილივით.
დაჩხვება (2 შჯულ. 1. 44) ლახურით დაჩხულეტა.
დაჩხვლეტა დასადგისვა.
დაცალება დაცლევინება.
5 დაცდენა ვერ მოახვედროს.
დაცემა ქუჩ წაქცევა.
დაცლა სავსეს წარმოცლა.
დაცლევინება ქნა მიანებოს.
დაცმა მძივთ ჩამოცმანი.
10 დაცობა ნაკურეტის გამოტენა.
დაცომილი საქმელი ვერ მოიდნოს.
დაცორვება დალმა დაგლინვა.
დაცუა (44. 16 ეზეკი.) მავნე არავინ მიუშვას.
დაცუტთა დაკუტთა, გინა გარდაკსნა.
15 დაცქერა თვალის მიპყრობა.
დაცქეტა დიდხანს მზერა.
დაცქნაფვა დიდად განაბვა.
დაცხიკუნბა ცხვრის დაცემა.
დაცხრომა მოკლება.
20 დაძაბუნება ძაბურად შექნას.
დაძარღუა ძარღვის წაკრვა.
დაძმარვა ბოყინზე პირს მჟავე მოედინოს.
დაძინება (2. 21 დაბად.) ძილით შეპყრობა.
დაწალიკება წკრივად წასლვა.
25 დაწამება ბოროტის შეთქმა.
დაწანება (2 შჯულ. 22. 25) ქალთან დაწოლა.

დაწაფება პირ დალმა სმა.
დაწება (13. 26 იოან.) არს ღვინოსა, ანუ წვენში მცირე რამე დაასველოს, გინა თი-თი მცირედ რასამე მიახლოს, გინა მარილთა, გინა ნივთთა პური, ანუ ჴორცი დაადვა.
დაწებვა წებოთი შეკრვა.
30 **დაწერა** (14. 4 ესთერ.) ასოთ დასხმა.
დაწვა ცეცხლით შეჭმა.
დაწვა გუწრდზე მიწვა.
დაწვევა მოსრულისათჳს ზე ალდგომა.
დაწთობა დაწვეთება.
35 **დაწინაურება** წინ წასვლა.
დაწმედა ღნიოშთაგან გარჩევა.
დაწმედილი (34. 18 ეზეკი.) უღნიოშო.
დაწნეხა ფერჴიო დაწურვა.
დაწოლა (81. 1 ტობი.) წოლის ქმნა.
40 **დაწრედა** (5. 9 ლევი.) ცვართაგან წარმოცლა.
დაწვა ცეცხლით დაწვა. **დაწვა** გვერდზე დაწოლა.
დაწუნება (1 მეფე 13. 4) არ მოწონება.
(ჟᲚ/98) **დაწურვა** ავრეზში გადენა
დაწუხვა (15. 2 ესაია) დახუჭვა.
დაწყობა ესე არს რაჲც ნივთნი რიგით დასდვა, გინა სამოსელი, გინა წვრილთა კეფი.
დაწყობა არს რაზმთა გაგება, გინა მტერთა დახაგება.
დაწყუდევა შეგდება რასმე შინა.
5 **დაწყუდა** დაწყუეტა.

დაჭირება საქმე შესაჭირვებელი.
დაჭირება ზედ დაბრჯენა რისამე.
დაჭკნობა მცირედ შეჭმობა.
დაჭნობა (15. 30 იობ.) დაჭკნობა.
10 **დაჭრა** წვრილად დანაწილება.
დაჭუხვა თვალთ დახურვა.
დაჭყლემა ჭელით გაქნა.
დაჭყლეტა დაჭყლემა.
დაჭყუნვა შეუკეცელად მიკუმშვა.
დახალისება ხენჯისაგან გარდადნობა.
ახამხამება ქუთუთოს ძრვა.
დახატვა ხატის დადება.
დახდომა კაცის მუნ შეყრა.
დახედვა დამზერა.
20 **დახევა** დაფრეწასავით.
დახეთქება (16. 6 ივდი.) ძლიერ დაცემა.
დახეთქილი (9. 4 ისო.) დაპებილი.
დახვალიება ხვალისად მიგდება.
დახვანჯვა დახლათვა.
25 **დახრწევა** დაშლა.
დახურვა ზეიდამ.
დახუჭვა თვალთ მოკრება, დაჭუხვა.
დაჴაჴვა ოქრომკედის დახრწნა.
დაჴდა (2. 6 იონა) ჩავიდა.
30 **დაჴდომა** დასლვა, გინა შეყრა.
დაჴივება ნაცრისფერ ქმნა.
დაჴივდებოდა ნაცრისფერ იქმნებოდა.
დაჴლა კვერცხისა და მისთანას დახეთქება.
დაჴლეჩა ხილთა და ჴორცთა ჴელით დაგლეჯა.

35 **დაჴნული** (2 შჯულ. 21. 4) ჴნულ ქმნილი.
დაჴოცა მოწყუეტა.
დაჴსნა (2. 10 ნაომ.) დარღვევა.
დაჴსნილი (46. 2 ესაია.) დარღვეული.
დაჴშვა (2 მეფე 13. 17) კარის დაჯრა.
40 **დაჯდომა** (15. 23 ლევი.).
დაჯდა ჯდომა ქნა.
დაჯერება (34. 5 გამოს.) დარწმუნება.
(ქთ/99) **დაჯირჯვება** დასივებასავით.
დაჯლუგება დაჩლუგება.
დაჰბუვლა დაიყვირა.
დაჰკირძენით დაჰკრთენით.
დაჰრთენ (26. 15) ესაია).
5 **დაჰსრენით** (11. 7 ეზეკი.).
დაჰყარა მუწუკი დაასხა.
დაჰყარა ჴმა გაჰფინა.
დაჰყარა სიტყვა ათქმევინა.
დაჰყდუნდით (4. 10 ფილიპ.) უტყვ იქმენით.
10 **დაჰყდუნვება** უტყვ ქმნა.
დაჰყრუნდე (24. 27 ეზეკი.).
დაჰყურნეს ყურდაყრილი იქმნეს.
დაჰჴსასოს აღმოღობასავით.
დაჰჴსნდეს დაიჴსნნეს.
15 (გ) **დგენა** ორთა სამჯობინართა გამოცდა.
დგერა ფეხის ჴმაჲ.
დგველამური კუდმოზვერი სათევზე.
დგვიფინა წყლიანი ტყბილის ღვინო.
დგიმი ქსელთ გამყოფი, ამწევ დამწევი საზედაოს გასავლებად.
20 **დგმა** დადგმა რისამე.

დგომა (1. 4 დანიელ.) ცხოველთ ფეჴზე ყოფა, გინა თავს დგომა.
დგრიალი მრავალ ფერჴის ჴმაჲ.
დგრომა კაცთ დადგომა.
დგუში თოფის გასატენი ჯოხი.
25 (ე) **დება** მდებარებაჲ არს ქონება დებისა, ვითარ იგი სხეული იდვის, ანუ მიყრდნობით, ანუ ჯდომით, ანუ დგომით.
ხოლო სამ არიან სახენი მდებარეობისანი: დ გ ო მ ა, ჯ დ ო მ ა და მ ი ყ რ დ ნ ო ბ ა; რამეთუ განმართებით ვიდრემე ყოფა შეიქმს დ გ ო მ ა ს ა;
ხოლო კერძო უკუე მ დ ე ბ ა რ ე ო ბ ა და კ ე რ ძ ო დ გ ო მ ა შეიქმს ჯ დ ო მ ა ს ა;
ხოლო სრულებით მდებარეობა ჰყოფს წოლასა.
დება ცეცხლის კიდება.
დებაგი ნაქსოვია, დიბა.
დებადი (3 ნემესიო) დადებული.
დებორა O ფუტკართ სიტყვა.
30 **დეგ** დადეგ.
დედა (19. 25 იოანე.) მშობელი.
დედა (23. 55 ლუკა.) დედაკაცი.
დედაბერი ბებერი დ აცი.
დედა ზარდლი (89. 10 ფსალ.) ბაბაჰუა ~.
35 **დედათ დიაკონი** ახალი მონაზონა.
დედათ დიაკონი ქალწულთ მონოზანათ უფროსი (შჯულის კა.).

დედათ მოურავი ყრმის ამქმელი.

დედაკაცი (9. 22 მათე) დიაცი.

დედაკაცი საეროჲ საჯაროდ მეძავი (1 კორი. 7. 16).

დედალი ყოველთა ცხოველთა ზედა ითქმის და უფროსად ფრინველთა ზედა.

(რ/100) **დედალოხი** ქრცვინი ო.

დედალუზი ქრცვინი ო.

დედამთვრალი (2 შჯულ. 14. 12. 13) ფრინველია. სინის უდაბნოსა გარემოს V.

დედამთილი (10. 35 მათე) ქმრის დედა.

დედამძუძე (4 მეფე 11. 2) მზრდელი ქალი.

დედაწული (32. 17 რიცხ.) სახლის ჯალაბობა.

დედიდა დედის დაჲ.

დედით დაჲ დედის მისის შობილი სხჳს ქმრისაგან.

დედინაცვალი მეორე დედა.

დედობილი დედად ქმობილი.

დედოფალი ქალთ მეფე.

დედული დედისეული.

დედუფალი ეწოდების ყოველთა მდიდართა სახლის უფალსა მის ცოლსა.

ხოლო მეფის ცოლსა მ ე ფ ე ა და უფლის ცოლსა უ ფ ა ლ ა.

ხოლო დ უ კ ა, რომელ არს დიდი თავადი, მის ცოლსა დ ი ო ფ ა ლ ი და ერისთვს ცოლსა ბ ე ქ ა.

სხუათა მებატონეთა ცოლსა ბ ა ტ ო ნ ა.

გლეხთა დიაცთა პატივისათჳს უწოდენ უ ს ო ს.

ხოლო თავადთა ქალთა და სძალთა საქებელად ბ ა ნ ო ვ ა ნ თ ა უწოდენ.

დევატაფა დიდი წედა ღვინისა.

დევი სომხურად ე შ მ ა კ ს ა ჰქვიან.

ხოლო ქართულად, რომელთამე წერილთა შინა, დ ე ვ ი გ ვ ე ლ ვ ე შ ა პ ი ს ადგილს ალუწერიათ.

ღ გარეშეთა წერილთა, რომელი საწარმართოჲ ალუწერიათ, ავ სახე, კაცის მსგავსი, რქიანი, იგი მოგონებული ტყულათა.

დევიხფრჩილა წამალია ერთი.

დევნა (14. 4 გამოს.) უკან გაკიდება.

დევსურა ♥

დევტალარი

დეზი (9. 5 საქმე.) ცხენის საჩხვლეტელი.

დეირი 3. 1 დანიელ.) ველი ბაბილოვნისა ვრცელი.

დეკა ჰყორი მკლიანი 🍷.

დეკანოზი ლათინურად ხუცესთ უხუცესი.

დეკაპოლი O ათქალაქი.

დეკემბერი ტირისდენი, ქრისტეს შობის თთვე.

დეკეული წლის ფური ო.

დეკნა ესე კრკალი არს ცისა სამხრით კერძო, რომელსა მზე ზამთარ მას ვერ გასცილდება.

დელა ♥

დელამუტი რძე შეყველებული.

დელაქარი უგვანი დიდი სახლი.

დელგმა დიდი წვიმა. წვიმაში ნახე.

დელი ესე არს განსაზღურებისა მომგონებლობაჲ ჟამთანი, რამეთუ ვიტყვით: პ ი რ ვ ა ნ დ ე ლ ი, გ უ შ ი ნ დ ე ლ ი, ხ ვ ა ლ ი ნ დ ე ლ ი, უ წ ი ნ დ ე ლ ი, მ ა შ ი ნ დ ე ლ ი ⷣ მისთანანი.

(რა / 101) **დელტო** წიგნია ერთი.

დელფიკურთა სამფერჯი ფიალი იყო საგრძნებოჲ.

დელფინი

დელფო ⷣ **ხრიზმო** არიან საწარმართონი წინაუწყებანი.

დელხვინა ძირხვენა. ⚘

დენა მდინარეთ სლვა, გინა ჯართ სლვა, გინა ნადირთა ⷣ პირუტყუთ სლვა.

დ ნგრა

დენგრა ცხოვართ ნეხვი.

დენდრო მირონის სუნნელია.

დენთი თოფის წამალი სწრაფი.

დერგი ჭურთ უმცირესი.

დერეფანი ფარღია სახლი.

დესპანი მოციქულთან ნახე.

დეტი დარაჯასთან ნახე.

დეფანი (50. 15 იერე.) მომცრო დერეფანი, გინა ზღუდის სახლი.

(ვ) **დვა** დადების განკუწთა.

დვალურა ⚘

დვიდვიქსი ჭურჭელი რამ არს უფეჯო.

დვირე (7. 4 მათე.) საძირკულის ძელი.

დვრინი პენტელის ძალი.

დვრიტა მაჭიკი.

(ი) **დია** ✳ მუშთარი; ესე დია არს მეექუსესა ცასა ზედა, რომელსა ეწოდების კიმკიმელი.

დია დიალ.

დიადი ფრიად მრავალი.

დიადიმა სამეფო სამკრე.

იოსიპოში გ ჳ რ გ ჳ ნ ა დ სწერია, ვინადგან ყოველი მომგრგვალებული გ ჳ რ გ ჳ ნ ა დ ითქმის (18. სიბრძნ).

დიათე ექსი უკუღ არს, ვითარ ოდეს ვიტყვთ: „ქუეყნის მზომელსა ექსი აქუს საქუეყნის მზომელოთა მიმართ ხედვათა“.

ხოლო დ ი ა თ ე ს ი არს, ვითარ ოდეს ვთქვათ: „ძალითი სასმენელობა რათამე ქონებაჲ ქუეყნის მზომელობათა ხედვათაჲ“.

დიათიკე ანდერძის წიგნი, ბერძულად.

დიაკეული დეკეული.

დიაკონი მღდლის მოსამსახურე.

დიაკრისი რჩეული გულის ხმის ყოფაჲ.

დიამც მყოფობის საცილებელი.

დიანჳაჲ ძალი სულისა.

დიაპული O (ამბაკომის 3. 4) ებრაელებ რ ე ს ე ვ ი, ფრინველი ალისა.

დიასახლისი მოსახლე.

დიასკაპანი „დიასკაპანთა და მისთანათა კბილნი მისნი“.

(რბ / 102) **დიასპანი** დესპანი.

დიაფსალმა ცვალება კილოთა საგალობელთა, ანუ ძალი სიტყუათა.

დიალ ფრიადსავით.

დიაცი (1 მეფე 30. 2) დედაკაცი.

დიბა ქართული არ არის, დ ე ბ ა გ ი ჰქვიან.

დიბლიგი შუბის ბოლო.

დიბრე O ჰაიამინის სიტყუანი დღეთა.

დიდ (5. 21 მარკ.) დიდი.

დიდგულა

დიდება არს ღვთისა ყოველთა სიწმიდეთა და სახიერებათა და ქველის მოქმედებათა მისთა მადლობით ქსენება.

ხოლო კაცთა ზედა დიდება წყალობისა და სიმდიდრისა და მლევანობისა მიცემა (2 კორი 6. 8).

დიდებითი (2 კორი. 3. 18).

დიდებული (5. 14 ესაია) დიდი და მდიდარი კაცი.

დიდი (5. 14 ესაია).

დიდიმოს O ქუჱყნიერი.

დიდკაცობა უფროსობა.

დიდრაქმა (17. 23 მათე.). დრაქმა და ნახევარი.

დიდროა (6. 48 ლუკ.) ადიდება.

დიდროანი დიდდიდები.

დიდროან დიდდებიან.

დიდრონი დიდდები.

დიედ დიოდიან.

დივანბირი მწერალთ უხუცესი.

დივანი რიცხვთ წერილი.

დივტილა დიფთერა, ქების წარმოთქმა.

დითალასუმ O ორ ზღუა, გინა საკმოთა მოკლება.

დიკა გაზაფხულ ნათესი ხვარბალი (1. 11 იოელ.).

დიკატორი მჭევრად მეტყუჱლი.

დიკნოზი ნათლული.

დიკტატორი ორთა სამთავროთა მთავარი.

დიკტორი იგივე.

დილა გაცისკრებასთან ნახე.

დილეგი საპყრობილე.

დილიმმანი მორკინალთ ხრიკია, მაკარტოცა და ხვანჯი.

დიმი ლაინს ჰგავს, ლარია.

დიმიტრი O ქუჱყანა.

დიმოსი ვეცხლი არს სახარკო.

დინგი ღორის ცხვირი.

დინდგელი სკის პირის ცვილი.

დინება გამოდინება.

დიოდოხოსი O მონაცუალე.

დიონოსი O საღრმთოთა ნაწვეთი.

დიოსისა პარასკევი.

დიოფალი უმცროსი დედოფალი.

(რგ/103) **დირე** (2 მეფე 23. 21) დვირე.

დისპნოა ბერძულია, სულის გუბების სენია (გრიგოლი დიოლოღო).

დისვილლა დისულლა (კათიღორიაში, ზიარების თავში) „და ვითარ ნათესავი დისვილლა კაციცა სადმე, რამეთუ ნათესავი და დისვილლა და რაოდენი ეგე ვითარნი სქესსა ცხოველისასა ცხად ჰყოფს“.

დისკო სიმგრგულე მზისა და ვარსკულავთა.

დისო აქამდ ი ს ო, იქიმდ ი ს ო.

დისო (30. 4 რიცხვი) ხანის დაყოფის აღთქმა.

დისწული დის ვაჟი.

დიყა

დიში წერნაქი.

დიხაშხო მიწა დახეთქილი.

(ლ) **დლაყვი** ცხოელთ მკლავი.

დლოქი V

(ნ) **დნობა** ცვილისა და ქონის გადუღება.

დნობილი დადნობილი.

(ო) **დო** მაწუნის ნათქვეფი.

დობა ორთა ქალთა დაჲ ქმნა.

დობილი დად წოდებული.

დოდო უზილფო ჯილა.

დოვრ O ნათესაობა.

დოთაიმა O მოკლება ფრიად.

დოიკ O რომელ არს დოვეკ, დაღონებული, შრომით შერყუნილი.

დოინჯი ჴელთ წელზედ შემოდება.

დოკომიზი ჴრელად ქვა თლილი შეწყობილი.

დოლა რქამოკლე.

დოლბანდი ლბილი ლარი თეთრი.

დოლი უჭვაო იფქლი.

დოლი სომხურად ხუასტაგთ შობასა ჰქვიან, რომელსა ქართულად ი ზ ვ ე ბ ა ს უწოდენ.

დომბა ო

დომესტიკოსი მჴედრობის მნეობა რამე (43 ლავსაიკონ.).

დომინო O ლათინურად უფალი.

დონდგალი შეფერჴებასავით.

დონდოლი ალიტრიონი.

დორა O ნათესაობა, გინა მკვდრობა.

დორა კოკის ნახევარი ჩაიტიოს.

დორაკი (15. 14 რიცხვი.) დორას ნახევარი.

დორბლი ჩჩვილთ ლოშჴრი.

ლ ო პ რ ი აქლემთა და მისთანათა პერეული.

ლ ო შ ქ რ ი ბნედიანის პერეული.

ლ ე ზ ვ ი თხელი დორბლი.

დორი ზურგის მისაყუდებელი ბალიში.

დორიული სარეცელს ზეით და გარ მოფარდაგული.

დოსტაქანი მეტად დიდი სასმისი.

დოტიკა (ქ. ამმონიოსის კათიღორია) (ქ. „არა ვითარ იგი ღრამმატიკოს ორთისაგან გენკისა მიმართ და დოტიკისა").

დოქი 25 თუხტის წონა ღვინო ჩაიტიოს.

(რდ/104) **დოქისტინი** საზედაშენი აიასოფიოს.

დოღმატიკოსი წიგნია ერთი.

დოყად მცირე სამდურავად.

დოყი ირმის ჩჩვილი რქა.

დოშაქი თათრულია, ქართულად შატჴუნი ჰქვიან.

დოხოკონი ხ ა თ ა ბ ა ნ დ თ ა და ს ა დ ა ფ ქ ა რ თ ხ უ რ ო ს ა ეწოდების ქართულად.

(რ) **დრამა** ექუსის დანგის წონაა.

დრამმატურგიაჲსა (31 კავშირ.).

დრანჯობა ურცხჳ სიძვის მოყუარება.

დრასტიკო თჳთ თჳს შორის მიდრკეპოდეს (15 ნემესიო.).

დრასტიო უმკუშთელესი.

დრაუჟი დროშა.

დრაქმა (15. 8 ლუკა.) ესე არს 13 დანგი და მესამედი დანგის.

დრაში ტაბლაკთ საცემელი.

15 **დრაჭკანი** (12. 5 იოან.) ფლური. ესე არს ოთხი გრამის წონა ოქრო.

დრეკა მიხრა მოხრა.

დრეკილი გახრილი.

დრესა ხოხინი.

დრესილი ძლიერი ხოხინი.

20 **დრვიმოთალიკანოს** სოლომონის ტაძრის სახელი არს.

დრისტი სასალუქო ჭურჭელი.

დრკუ (100. 4 ფსალმ.) მრუდი.

დროჲ (29. 21 დაბად.) ესე არს ჟამთა კეთილ ავობისა სახელი, ვინათაგან ვიტყვით: იმა მეფისა ჟამსა კეთილი დ რ ო ჲ მაქუნდა და აწ დ რ ო ჲ არა მაქუს.

და ოდეს დ რ ო შემოვიგდე, ესრე ვიქ, გინა დ რ ო არს, ანუ უ დ რ ო ო და ეგე ვითარნი.

დრომზე დროთ მალე.

25 **დრომიკოსი** წინა მცურვალი.

დრომონი ნავთან ნახე.

დრონგალი შემცოდეთ მომწოდებელი.

დრონეული (1. 8 ლევი.) ჴორც ასოეული.

დრონი (2 ნეშტ 6. 19) ჴორცი დიდრონი ნაკვეთი.

30 **დროშა** მწყობრთ ნიშანი ფერად ფერადი, გუნდთა და გუნდთა საცნობელი.

დროშმი ყოველთა კერპთა სახელი არს.

დრტვინვა (16. 8 გამოსლვ.) უაღრესისაგან საჩივარი ნებისა თჳსისა უქნელობისათჳს.

დრუმოჲ მკბენარობა დარჩომილი შორის ბალღამთასა საზრდელისაგან.

დრუნგილი მარმარილო.

35 **დრუსო** ზღუდესთან ნახე.

დრყილი ძუძუს თავი (30. 33 იგავი.).

(რე/105) (უ) **დუბე** დაბალი ადგილი

დუბეიდი მაჯუნი. (კარაბადინ.).

დუბელა წყალი მოთბო და მოწვდილი.

დუგუნი სხუათა ენაა, რომელსა ჴორცთა ზედა დაისმენ კაცნი წ ა თ ხ ი ს ა სადინებელად, რომელსა ქართულად ს ა წ ა თ ხ ე ეწოდების.

5 **დუტკო** თითთა წყლულება.

დუდუნი უკაფიო უბნობა.

დუდღუბა ონტკოფა. ♥

დუკა ფრანგულად თავადი.

დუკატი აქლემი გუარად მალი და მომცრო ლ.

10 **დულჩინიუმ** (43. —)

დუმა (2 მჯუ. 23. 1) ცხოვართ კუდი. ცხიმში ნახე.

დუმბული მცირე ნალარა.

დუმილი ჩუმად ყოფა (4. 3 ქება).

დუმნა დაჩუმდა (26. 63 მათე).

15 **დუნე** დაუჭიმავი.

დუჟი ნერწყვი.

დურა კაცთ საკუხი, რომელსა სპარსნი ბალალბანდს უწოდენ.

დურაკი საწველი ჭურჭელი.

დურაყი წლის ჯიჭვი ლ.

20 **დურაჯი** V.

დურბინი სხვათა ენაა, ქართულად შორს სათვალე და ჭოგრი ჰქვიან.

დურდო წამჴდარი ყურძენი.

დურდური უკაფიო წიგნის კითხვა.

დუქანი უკუსაჯდომელი, გინა სასაქმო.

დუქარდი სარისველი.

დუქია ბრწყინვალება და ელვა ერთისა მიერ და ერთ ქმნა.

დუქსი მეფის შედეგი.

დუღილი (24. 5 ეზეკი.) ფოფინება.

დუშალიკი მეძღუნის ნიჭი.

დუშაყი სხვათა ენაა, ქართულად პ ა ლ ვ ა ნ დ ი ჰქვიან.

დუხჭირი ავ თვალადი.

(დ) **დღე** (1. 5 დაბად.) ესე დღე და ღამე არს ჟამი 24, წენტილი 96, წამი 720, წუთი 1440.

დღეს ამ დღეს.

დღესასწაული ესე არს დღე დიდებული და წმიდა რომელსა შინა თანა გვაც სხვათა საქმეთა დატევება და მოცლა ვედრებად ღვთისა.

დღესისამდე (2. 3 ეზეკი.).

დღვება მაწონთ გაქნა.

დღვილო ახალი ფისი.

დღითი დღე (26. 55 მათე.) ყოველ დღე.

დღოწი ლაფიანი წყალი.

(რვ/106) **დღესასწაული უცომობისა** ესე არს მარტის მთვარისა მეათოთხმეტე დღე, რომელსა შინა ჰურიანი შვიდ დღე უ ც ო მ ო ს ა ჭამდენ, რომელ არს პ ა ს ე ქ ი, რომელსა შინა ივნო ქრისტემან.

დღესასწაული კარვობისა ესე არს პ ა ს ე ქ ი და მ მეშვდე თთვე, რომელ ჰურიათა მღდელთ-მოძღუარი წმიდა წმიდათაში შევიდის წელიწადში ერთგზის.

დღესასწაული ბლარჯობისა, რომელ არს უ ც ო მ ო ბ ა.

ე

ენი, ჯმიანი ასო არს და ართ-რონი მრავალთა; და სიტყჳს თავადაც მოვალს და ბოლო-დაცა, ვითარცა ზემო დაგვი-წერია: ე ლ ო დ ე, ე ტ ყ ო-დ ე, ე მ ო რ ჩ ი ლ ე ბ ო დ ე; ესე ვითარი ყოველსა ზედა მოვალს.

5 **ეაზრა** აზრი ექნა.

ეანტოჲ (ქ. სხვა კათილთრია-ში) ქ. „ვითარ იგი ეასთან მოსახლე სხვისა ე ა ნ ტ ო ი ს-ს ა და თანა სახელთაცა არს“.

ეარა სლვა ექნა.

ეარი გაზაფხული.

ეას ე ვიდრემე შეისმინების ერთისათჳს, ხოლო **ას** სხჳ-სათჳს; არამედ თითოეული-სათჳს განუწვალებელად შე-ისმინების ე ა ს.

10 **ეასპარეზა** ასპარეზთა ემღერა.

ეაუგა სარცხჳნოდ აღუჩნდა.

ეაჯა დიდად ევედრა.

(ბ) **ებალ** О გრკალი ძუწლთაგან.

ებანა აბანო ექნა.

15 **ებანი** (150. 3 ფსალ.) დაფი.

ებარა სამარხავად აქუნდა.

ებგური (4 მეფე 9. 17) მაღ-ლით მხედველი დარაჯა.

ებორაკუმ ინგლისისა (20. —) (57. 20).

(რზ/107) **ებრენიკი** თეთრ მარცუალი დიკა. ☙

ებრი (1. 11 დაბად.) მისი მსგავ-სი.

ებრძანა ბრძანება ექნა.

ებრძოლა ბრძოლა ეყო.

5 **ებულოს** О მეცნიერი.

(გ) **ეგ** თითით ჩუენება.

ეგე (2 შჯულ. 1. 21) აგრევე ეგ.

ეგება საცილობელი სიტყუა.

ეგების აგრევე საცილობელივე.

10 **ეგების** შენდების.

ეგევე კუალად ჩუენებავე.

ეგენ (1 კორი. 7. 20).

ეგერა (2 ნეშტ. 16. 3) აგერ.

ეგვიპტე О ბნელი, გინა ჭირი და შრომა.

15 **ეგზომ** აზომ.

ეგთაგებელი ეგრეთ საგებელი ეგოს (39 კავშირი).

ეგირი თათრულია, ქართულად კ ო თ ხ უ ჯ ი ჰქვიან.

ეგიხაროდენა ხარება მიიღო.

ეგლოვა გლოვა ექმნა.

20 **ეგლონ** О ვენაკი.

ეგმირა ლახვარი ეკრა.

ეგმო გმობა ეთქვა.

ეგო იყო.

ეგოდება გოდება ეთქვა.

25 **ეგონა** ჰგონებდა.

ეგრე აგრე.

ეგრეთ იგივე ეგრე.

ეგრეცა (31. 16 დაბად.) აგრე-ვე.

ეგრილა ეცივა.
ეგრძელა გრძლად აღუჩნდა.
ეგუანა მსგავს იქმნა.
ეგუწმა ეცემა.
ეგულვა გულვებელ იყო.

(დ) **ედარნა** სადარნოსა მჯდომარე იყო, გინა დარანთა ყოფილიყო, გინა შედარებულ იყო, გინა დარობა ქმნილიყო
ედგა დადგმული აქუნდა.
ედების ცეცხლი ეკიდების; გინა ქონება ჩადებული ექნების; გინა გული კაცისა და შიგანური ანუ გურკა ხილთა ედების; გინა ცუდთა საქმესა სდევს; გინა ბადე ებმის.
ედემი (2. 8 დაბად.) ესე გამოითარგმანების შუება, გინა ქუეყანა წითელი.
ედემბურგო სკოთელი (27. 15) (59. 20).
ედენ O შვება, გინა ქუეყანა წითელი.
ედესი ორფისა (74. 47) (—).
ედვა აქუნდასავით.
ედნა ქალწულთ წინდობისა ჟამისა ნიჭი არს.
(რჱ/108) **ედომ** O მწითური, გინა მეწამული, გინა ქუეყანა.
ედრეობითი სადარებელი.

(ე) **ეელი** სასმელ საჭმელთ ათქმა.

(ვ) **ევა** O ძრწოლა გველთა, გინა ცხორება.
ევადობა შეურაცხება, გინა ავად მიჩნევა, თუ ვერ სრულობა.
ევანი (51. 18 ესაია.) ერქვამთ ღვედი, იმანტა.
ევარგა ვარგებულ ქმნილ იყო
ევარძმა ვარძმი ექმნა.
ევატა „ცხენი ევატაჲ თუ გაჰპარსო, სიძვისაგან დასცხრუება".
ევატაკი იატეკი.
ევაშა ვაშა ვაშა ექმნა.
ევაე „ივაშე ევაე რიცხჳთ მოვიჴსენეო" (2 კავში.).
ევზომოს ♥.
ევთია წირი.
ევთრათი O მეფეთაგან განათლებული.
ევლოგია (2 კორი. 9. 51) ბერძულად კურთხეული.
ევლტოდა გაექცეოდა.
ევმანოელ O (7. 4 ესაია.) ჩვენთანა ღმერთი.
ევრა O წიაღ მოსრული.
ევრი O გარმოიგლენე.
ევრონოტოს ქარია ერთი.
ევროპი ამპოდიტთან ნახე.
ევროსი ქარია ერთი.
ევსტარი წინა მცურვალი.
ევფრათა O ნაყოფიერება.
ევფრატი O განყოფა.
ევფრატის მდინარე (84. 10) (31. 15).
ევფუდი O (17. 5 მსაჯულ.) ცხად არს ჭეშმარიტად.

(ზ) **ეზამთრა** ზამთარი დაეყო.
ეზაფხულა ზაფხული დაეყო.
ეზეკია O სიმტკიცე ღვთისა, გინა ძლიერება, გინა შეწევნობა ღვთისა.
ეზო (26. 58 მათე.) გალავანი მოხრილი.
ეზოზღნა ზოზღინით ეთქვა.
ეზომ ესოდენსავით.
ეზორა შეეწირა.

ეზოსა შინა მქცეველი ესე არს რა მეფეზედ დიდებული შორს იყოს და თჳსი გულითადი კაცი მეფის კარს დაუტეოს საქმის გამგედ.

ეზოსმოძღვარი (2 მეფე. 13. 17) საგანგიოთა განმგებელიი.

ეზრაელ O თესლი ღვთისა.

ეზრახა ელაპარაკა.

ეზრუნვა ენაღვლა.

(რთ/109) **ეზღაპრა** ზღაპარი ეთქვა.

ეზღო საზღური მიეცა.

ეზღუანვის (13. 7 ისო.) ესამძღურების.

ეზღურებოდა (13. 7 საქმე.) მოსამძღურე იყო.

(თ) **ეთავებინა** თავ კაცად შეექმნა.

ეთაკილა ეუკადრისა.

ეთამ O ძალი მათი, გინა რისხუა.

ეთანაებვიან თანა ედასებიან.

ეთანაღრება გულს რამე აკლდება.

ეთერი ცეცხლი არს შემცველი ჰაერისა ცათა უდაბლესად.

ეთნო სთნდა (1 ნემესიო).

ეთრიო ეთერი (36 კავშირი).

ეთრიო მიწაზე მიეთრაო, მოეთრაო.

(ი) **ეიგავა** იგავით ეუბნა.

ეიმედა იმედად დაიდვა.

ეიჭვა ეჭვი ქნა.

(კ) **ეკალა** ბრწამლი 🍸.

ეკალი საჩხვლეტელი შამბთა, ხოლო ხეთა ეკალთა ქაცვი ეწოდების.

ეკალმუხა შავი ხეა მძიმე 🍸.

ეკანძვალა ψ.

ეკვატანი (3. 7 ტობი.) თავრიზია (89. 13) (40. 52).

ეკვეთა ძლიერ ეძგერა.

ეკვდარი მცირე სამწირველო.

ეკვტერი იგივე ეკვდარი.

ეკიდა კიდებულ იყო.

ეკკლესია O (31. 3 იერემი.) ეკლ:სია.

ეკლა კლვა ექმნა.

ეკლესია O შესაკრებელი.

ეკლესიასტე O საანჯმნო სიტყუათა ქადაგება.

ეკლოვისი და კაროხი სენნი არიან, რომელ კაცი სამ დღე მკუდარივით იქნება და მერმე განცოცხლდების.

ეკმაგიო ტვიფრვა, გინა ბრწყინვალება.

ეკრიბა ეგროებინა.

ეკრძალე თავსა შენსა დ იგულე თავი შენი ერთარს.

ეკრძალებოდა (2 შჯულ. 6. 13) კრძალვას უყოფდა.

ეკურნა სიმრთელე მიეცა.

(ლ) **ელაჲ** (40. 21 ეზეკი.) კარის პირი ცალი.

ელამი (40. 47 ეზეკი.) ბჭეთა თანა აღაგიან სადგომი კაცთათჳს, რათა ჰამბის შესლვა გამოსლვამდე მუნ დაიცადონ.

ელამი (77. 57 ფსალ.) მრუდთან ნახე.

ელამიტელი.

ელამონი (40. 21 ეზეკი.) კარის ადგილს სადგომი ადგილი.

ელაჲ ელამონს ქვეით მომცრო კამარა.

(რი/110)

ელატი მაშინებელი, გინა მწაფელი; ოელატიონის მიერ ართრონისა დავნიშნეთ მარბიელი, ხოლო ინის მიერ იელატი დავნიშნეთ ხე. ელატი ესე ჭართა მაარებელთა არს (კათილორიას თავსა) ესე იგი არს ჭართა ოოჰო, ჰარი და ხეე.

ელატი ნაძვი ⚲.

ელაფ O ჭელთ მეტი ჭელი მიუღიეს.

ელალობა ეხუმრა.

ელდა ანაზდი შიშით მიბნედა.

5 **ელეესმოვს** O ღვთის გამოსვლა, გინა აღდგომა.

ელევენი საზრდელია მწყერ მარჯილთა, სავნებელს არგებს.

ელევენი სარკმელი კამაროსანი, მაღალი, ტაძართა შინა, გინა სახლთა შინა. (40. 37 ეზეკი.).

ელეიზაჲ O ღვთის გამოსლვა, გინა აღდგომა.

ელეილნი (41. 8 ეზეკი.) სართულები.

ელელეცი ტყირპი.

ელენთა ღორთა და თევზთ ტყირპი.

ელეონი ერისიონი.

ელემადლებარიმ O მეხუთესა წიგნსა შინა სჯულისასა.

ელვა (3. 73 დანიელ.) ჭუხილში ნახე.

15 **ელვანა** წყალზე შავნი ჭუანი მიმორბენალნი Δ.

ელვარე ილეკრო მოელვარე.

ელვიმახ (13. 8 საქმე) მოგვი, გინა განდგომილი.

ელია O უფალი ღმერთი ჩემი.

ელიაბ O ღმერთი მამისა ჩემისა.

20 **ელიაზარ** O ღვთის შეწევნა.

ელიაკიმ O ღვთის აღდგომა.

ელიანდრე სურო ⚲.

ელიას O ღმერთი უფალი.

ელიატექსენი ვითარმედ გუარი ყოველთა გუართა და პირველი უსაზღრობა. ესე იგი არს ძალი ან ალკესტატი, ვითარმედ მოუკლებელი უსაზღრობაჲ.

25 **ელიედ** ელოდინე.

ელიეზერ O ღვთის შემწეობა.

ელიზაბედ O ღმერთი ფიცისა.

ელიკრიტონი მრავალ ფეროპა.

ელიმ O აღმატება, ესე იგი არს აღორძინება.

30 **ელიმელიქ** O ღმერთი ჩემი მეფე.

ელიმონი O ფელიმონი, ესე ნიშანი, იგი ნიშანი.

ელიმონი O ღვთის სიტყვა, გინა რწმენა.

ელიონ O ამაღლებული.

ელის (28. 7 ოსე) ელოდინების.

35 **ელისაბან** O ღვთის ბაგე.

ელისაბედ O ღმერთი სავსება ჩემი.

ელისამ O ღმერთი ფიცი ჩემი.

(რია/111)

ელისამაჲ O ღვთის სმენა.

ელისე O ღვთის ძალი.

ელისეოს O ღმერთი მაცხოვარი.

ელისურ O ღვთს პყრობილვარ.

5 **ელიუ** O ღმერთი ესე ჩემი.

ელიფაზ O ღმერთმან გამფინა მე.

ელკანა O ღვთის მადლი, გინა წყალობა, გინა მოგებული.
ელმოდა 12. 2 გამოცხ.) სტკიოდა.
ელმოდათ ღვთის განზომა.
10 **ელმონაჲ** სწავლის მოყუარე.
ელმონი ღვთის წილი, გინა სარწმუნოება, გინა ნიშანი.
ელნათან ღმერთმან მომცა.
ელოდინების იცდის.
ელოჲ, ელოჲ, ლიმა საბაქთანი (15. 34 მარკო.) ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო, რასათჳს დამიტევებ მე.
15 **ელოცა** ლოცვა ექნა.
ელქაჲი თხა წინათ მოარული ო.
ელქიმი სენია, გვამზე დაჰყრის მქავანს.
ელჩი თურქთა ენაა, ქართულად დ ე ს პ ა ნ ი და ო მ ი რ ა ჰქვიან.
ელხინა ლხინებულ იქმნა.
20 (მ) **ემათ** O მეშურდულე.
ემათა O ზღუდე, ანუ რისხვა; ესე არს აწ ა ნ ტ ი ო ქ ი ა დ წოდებული, ხოლო დ ე ვ ლ ა თ ა, სოფელი მისი დ ა ფ ნ ი.
ემაკ O ღელე.
ემან O სიმჴურვალე.
ემაუს O. მოშიში ზრახვა.
25 **ემბაზი** საბანელი განსაწმედელი.
ემეთქუმბის ემთქმელების.
ემენი სიტყჳს მოუგონლობის ზრახვა.
ემეფა მეფობა ექნა.
ემიდა ამანი, რომაელთ მღდელთ სამკლავე. ამანში ნახე.
30 **ემლოცველე** (37. 3 იერე.) მილოცე.
ემმანოელ O ჩვენთანა ღმერთი.
ემმანოვთ O სარწმუნოება.
ემმაოს O ერი განათლებული.
ემოვრ O კარაული.
35 **ემორჩილა** მორჩილ ექმნა.
ემოსა ეცვა.
ემოქმედა ექნა.
ემოწმა მოწამედ შეექმნა.
ემპლასტრა მალამო.
40 **ემრავლა** მრავლად აღუჩნდა.
ემსგავსა მსგავს ექმნა.
ემსხუწრპლა მსხუწრპლი შეეწირა.
(რიბ 112) **ემტერა** მტერობა უქნა.
ემტკუწფრა მტკუწფრთან ნახე.
ემუდა ცალის ფერჯის ბორკილია სატყუწო.
ემუღროდა ექადოდა.
ემფარველა მფარველ ექმნა.
5 **ემფასანია** (14. 194 კავში.) ესე არს ფუფუნება, გინა მოუკლებელი კეთილი.
ემძლავრა მძლავრება უყო (50. 33 იერე.).
ემწარა მწარედ აღუჩნდა.
ემწევა მწედ ექმნა.
ემხოლვებოდა კაცი კაცს ეხუწოდა.
10 (ნ) **ენა** (8. 33 მარკ.) საუბრის ასო, პირის.
ენადირა ნადირობა ექნა.
ენადღეობა ენა საჩინოობა (50 კავშირი).
ენათლა განთიად იყო.
ენაკ O გმირ სახილავი, ე ნ ა კ დაღონება ცუდი.
15 **ენაკიმ** გმირი, გინა დიდი; ე ნ ა კ ი მ ქ ე რ ო ბ ი ნ ი დაღონებულთ აღდგომა.

ენამეროს ყოველდღე ცხროვების სახელია.

ენამზეობა ენა განათლებულობა.

ენას ერთობა (126 კავშირი).

ენაყროვნა ნაყროვნება ექნა.

ენგადი O თვალი წყაროთა.

ენგადი (7. 14) (31. 50).

ენგატ O პოხილი, გინა ახოვნად მოღებული.

ენდალმა წერილი ბრძანებათა ღვთისა, გინა მეფისათა.

ენდრო (39. 33 გამოსლ.) წითელი საღებავი ♥.

ენდრონიკა ♥.

ენება უნდოდა.

ენერგა დარგულ იყო.

ენთება ეტყინება თუ ეკიდება.

ენთელი წყალთა თოში სამ რიგი არს: მდინარის ფსკერით ამოსული არს ე ნ თ ე ლ ი; რომელი ზემოაქუს არს თ ო შ ი; და რომელი ზედ შეუყინავს, ანუ ნალეწი მოაქუს არს ხ ო რ დ ი.

ენთიებულათო (37. 12 იობ.).

ენთუსია O სული ღვთივ განბრწყინვებული (15 კავში.).

ენიოტი (კლემაქსი) რომელმან ცხენი კეთილად განწურთას. „მაშინ გამოჩნდეს ენიოტთა ჴელოვნება, ოდეს გამოუცდელითა ცხენითა სძლონ და ცხენნი იგი განარინნენ". მჴედარი მგონია.

ენიშა ენიშნა.

ენიშნა ნიშნად ექმნა.

ენკენია O წლითი წლად განახლება (3. 2 დანიელ.).

ენკრატისი დედათ მოწესე, ყოვლად მომჭირნე.

ენნიაჲ (ასკიტიკაში).

ენოვ O დავიწყება.

ენოვანი ენა მრავალმეტყუელი.

ენოკინტე O უმანკო.

(რიგ/113) **ენონ** O ეჭა იგინი.

ენოს O კაცი რჩეული, გინა დავიწყება.

ენსტასია ანტიპარასტასიასთან ნახე.

ენტელექია შესასრულებელი.

ენუჭ O მადლი, გინა ფშვა, ანუ სატფურება, გინა დღესასწაული.

ენქერი ჴელისაჴოცი.

ენჩენია O მოქცევა სატფურებისა.

(ო) **ეომა** ბრძოლილ იყო.

ეოტა გაექცივა.

ეოცა ოცნება მიეცა.

ეოხა ოხა მიიღო.

ეპაზმა დედაბერთა მიერ დაჩურჩნა ჩჩჳლთა ზედა, რეცა შემლოცველობა და შუბლთანერწყვითა წარჴოცა და დამბერველობა მიდამო.

ეპარხოზი დიდი ვეზირი.

ეპატი უფროსის ჴელქვეშე.

ეპატრონა ეუფლა.

ეპივატნი (27. 29 ეზეკი.) მენავენი.

ეპირატების ეპირველების (37 კავში.)

ეპიტრაქილი მღრდლის ოლარი.

ეპისკოპოსი ყოველთა ზედა მხედველი.

ეპისტატი მუშაკთ თავსმდევი.

ეპისტოლე მინ წერი.

ეპიტაფია საფლავსა ზედა; ბერძულია.

ეპიტიკოსი მეფის მეჯრლმე.

ეპიტირატი დამხედავი (ეფთვიმი ქართველი).

ეპიტროპი ჯანიშინი.

ეპიფანია ზედ საჩინო, სიფრიფანა.

ეპრექონი რაცალა მოჭელეა.

(ქ) **ეჟვანი** (39. 23 გამოსლ.) საღლერი.

ეჟურა მარჩილი.

(30) (რ) **ერ არა** (31 ნემესიო).

ერ ერი (1. 4 მალაქია).

ერანი შეწყობილად იწოდების, გინა შედგმულად, ანუ მრავალ ერად შეკრებულად.

ამის ძლითცა სომხითს ერანად უწოდენ მრავალ გვარობისათჳს და მრავალ თესლობისა.

კვალად ერანი ეწოდების რასაცა ზედა ვინმე ჴმითა მოტირლობდეს, გინა მომღერლობდეს.

ერბო (7. 15 ესაია.) ცხიმში ნახე.

ერბოკუწრცხი.

ერგაბ O ლოდი, გინა ქვა.

ერგასი (21. 11 იოან.) ორმოცდათი.

ერგება ეკურნება;

ერგება შორს ნათესავი შჯულიერად მიჰხუდება.

ერგო ეკურნა, გინა წილად ხუდა.

ერდო (1 მეფე 9. 25) სახლის ზედა კერძო ბანი.

(რიდ/114) **ერევიედ** (3 ეზრა 4. 5) მოერევიან.

ერევინდი მუხუდო ♥.

ერემას O კადნიერება, გინა ურვა, გინა სიმაღლე უფლისა.

ერეოჲ საწყმედო უკუნისამდე.

ერვისივმა (2. 25 იოელ.) გესლიანი.

ერზინგანი (72. —) (42. 30).

ერთაჲ მხოლოჲ.

ერთბამად (15. 6 ივდი.) ერთპირად.

ერთბერ ერთპირ.

ერთეული, ორეული. ხუთეული, ათეული.

ერთი (3. 27 რიცხვი) უტოლო.

ერთმანერთი (4. 11 იობ.).

ერთობ ერთპირად.

ერთობით ზოგად.

ერთობილად ყოველთა ერთად.

ერთპირად ყოველთა ერთჴმად.

ერთპირობით ერთის პირის მიცემით.

ერთრაჲსა (2. 10 ისო.) ერთხელად.

ერთხელ ერთჯერ.

ერთჯერ ერთგზის.

ერი მსოფლიო კაცი.

ერიდებოდა რიდი აქუნდა.

ერისვა ეპარსა.

ერისთავი (4. 7 მსაჯუ.) ჯარის თავი.

ერისიონი ცისიერი, მთის თავს ზეით.

ერიქოჴ O მთოვარე თჳსა.

ერიცხვა რიცხჳ აღო.

ერკემალი მნერბავი ცხოვარი ო.

ერკინა (32. 24 დაბად.) რკენა უყო.

ერმაული (32 ნემესიო.) „რომელმან მოულოდებელად პოვა საუნჯე ნებსითი ვიდრემე ე რ მ ა უ ლ ს ა დახუდა არა წინა აღრჩევა“.

ერმი ოტარიდი ✻: ესე არს მეორესა ცასა ზედა, რომელსა მასა ცასა ეწოდების ც ო რ ა ნ ო.

ერმიანი ესე იგი არს, რაჟამს საშჯელსა შინა განსაჯონ ვინმე თჳნიერ თანა ყოფითა ორკერძოთა მათ მოსარჩლეთათა.

ერმისა ოთხშაბათი.

ერო ჴმითა ელადელთათა ორისათჳსვე ესრეთ ითქმის: ვიტყვი და ვტრფიალებ, ხოლო ქართულად ყოვლად უმსგავსოა.

35 **ეროდე** O შემოსილი დიდებითა.

ეროდიოს V ფრინველი ესე მოძაგე არს მამლობისა და ბუნების მიერ რა იიძულების მართუწობად, რათა არა აღიჴოცოს თესლი მისი, სიძაგულსა მას იძულებით შეერთებასა, უგემურობით რითამე გარ მიქცევით საანჯმნო ჰყოფს.

ე რ ო დ ი ო ს ებრაულ არს, ვიეთთაგან ყ ა რ ყ ა ტ ა დ ითქმიან, ვიეთთაგან არა.

ეროკვა როკვა ექნა.

ეროხანი ყმიანი.

(რიე / 115) **ერუსალემ** O ტაძარი მშჳდობისა.

ერქეფში ცერის ბექედი.

ერქუანი არს, რომელსა სომეხნი გ უ თ ა ნ ს უწოდენ საჴნველსა ჴნულთასა.

ორის ჴარისასა ეწოდების ო ქ ო ქ ა და ა ჩ ა ჩ ა.

ყევრის ჴარისასა ა რ ო ნ ა.

ოთხსა და ხუთს უღელბმულსა ჯილღა.

და ჴარ მრავალსა ბმულსა ე რ ქ ვ ა ნ ი.

და ყოველთავე სახელი ე რ ქ უ ა ნ ი არს ზოგადად (5. 18 ესაია.).

ერჩიან (1 მეფე 14. 42) უჯერებენ.

5 **ერჩოლებიან** აწყენინებენ.

ერცხვიან სარცხვნელ ექმნიან (48. 13 იერე.).

ერწმუნა დაეჯერა.

ერწო ♥.

(ს) **ეხ** ესე.

10 **ესაბურველა** დაუბურა.

ესავს იმედნეულობს.

ესარგებლა სარგებელი ექნა.

ესაია O ჴსნა უფლისა, გინა მაცხოვარი უფლისა, გინა მაგრილობელი.

ესაუბრა ესიტყუა.

15 **ესახა** გამოსახულ იყო.

ესახლა სახლი მუნ ჰქონდა.

ესდრა O რომელ არს ეზრა, შემწე, ეზო.

ესე (31. 41 დაბად.) ახლოსავით ითქმის; ხოლო ი ს ე მიღმასავით.

ესებონ O ზრახუა.

20 **ესერა** ასერ, ეგერა, აჰა ერთი არს.

ესვა იმედნეულობა.

ე ს ვ ა ჰყვა.

ე ს ვ ა წყალი შესვა.

ე ს ვ ა ლახვარი დასობოდა.

ე ს ვ ა ესე ვაჲ არს.

ესვენა მყოფობდასავით; ე ს ვ ე ნ ა მოესვენა.

ესთევე ასრევე.

ესთერ O დაფარული, დამალული.

25 **ესიზმრა** სიზმრივ ეჩვენა.

ესინი რაზედაც ათორმეტი თვალნი ისხედს აჰრონის შესამოსელთა.

ესიტყუა სიტყუა ეთქვა.
ესიძა დაესიძა, სიძედ შეექნა.
ესიძვა ბოზობა ექნა.
ესრეთ ასრე.
ეს რომ ესე რომ.
ესხინი სიტყუად უწოდენ.
ესტიმამიზუ ქვა არს წარბთ სალებავი, ლახოსტაკი, ან ანთიმონი.
ესტუმრა სტუმრად ეწვია.
ესწავა სწავლა მიეღო.
ესწავლა ესწავა.
(რივ/116) **ესწრაფა** ს სწრაფე ექნა.
ესხატი დრონი ჴორცთა, გინა ეს ხატი.
ესჯოდეს (26. 21 დაბად.)
(ტ) **ეტამ** О ეთამ ფრინველი მათი.
ეტარტეო მესამეს დღის ცხროება.
ეტერი (4 მეფე 4. 42) ყანისა ოდოში (2. 16 ლევიტ.).
ეტვიმოლოგია О მზა სიტყუა, ბერძულია.
ეტი არაკალი.
ეტიკი გზის მცოდნე.
ეტირა ტირილი ექნა.
ეტისხარტულარი დივანბირი.
ეტლი (41. 43 დაბად.) ესე არს ურმის მსგავსი, კამაროსანი. დიდებულთ საჯდომელად. გარეშეთა წიგნთა ე ტ ლ ა დ აღუწერიათ 12 ზოდიანი ჲ შვდნი ცთომილნი ვარსკულავნიცა.
ეტლის თვალი (5. 28 ესაია) გოგორა.
ეტნი ადგილია, სადა ჭუეყანით ცეცხლი აღმოდის.
ეტნისასა ეტნის ადგილსა.
ეტრატი ტყავის ქაღალდი.
ეტყება თავს ეცა.
ეტყინებოდა ენთებოდა.
ეტყოდა (22. 1 მათე.) უთხრობდა.
ეტყორცა ესროლა.
(უ) **ეუ** სიტყუა საჭირდალი.
ეუარა უარი ჰრქვა.
ეული უუფლო.
ეურვებოდა ურვა ჰქონდა (1 კორი. 9. 9)..
ეუფლა ეპატრონა.
ეუქმა უქმობა ექნა.
ეუშჯულოვა უშჯულოება ექნა.
ეუცხოვა უცხოდ აღუჩნდა.
ეუწყა (3. 10 ეთესელ.).
(ფ) **ეფეთებოდა** მალ მალ ფეთი დაემართებოდა.
ეფესო (67. 40) (37. 40).
ეფესტოს (155 კავში.) „დიდსა ე ფ ე ს ტ ო ს ჰქონან ძალნი მეშვეობითნი, ხოლო ცხოვლად მრუმედ აღმოაჩენს“.
ეფეშებინ (2 შჯულ. 28. 29) ბრმათაგან უცებ სლვა.
ეფეჩხვებინ იგივეა.
ეფიცა ფიცი მისცა.
ეფრაიმ О (2 მეფე 13. 7) მტვერით სავსე, გინა ტყვივისა რამე.
ეფრაიმ О ხილი მრავლად მომცემელი.
ეფრატა О პოხილი, გინა ხილის მომცემელი.
ეფრემ О აღორძინება, გინა ნუგეშინის მცემელი, გინა უმჯობესისადამი წარმართება.
ეფრონ О მტვერი, გინა მიწა პოხილი.
ეფროსინა О სიხარული.

(რიზ / 117) ეფუდი უწყება, გინა აჴსნა. ეფუდი ითქმის ცხად არს, ჭეშმარიტად.
ხოლო სახე მისი იყო მოთხვით მტკაველადი ქსოვილი ოქრო მქედთაგან და ამიერ და იმიერ ორნი თვალნი სამარაგდენი, რომელთა ზედა ეწერა ექუს ექუსი სახელი 12 ტომთა ისრაილისათა, მას ზედ იკითხვდენ და მით აუწყის უფალმან.
ეფუცა (6. 23 მარკ.) ეფიცა.
ეფფათა О განეხუწნით.
ეფფაჲ О.
(ქ) ექთი უფასური.
5 ექინი (13. 22 ესაია) ზღვის ძღარბი ⚹.
უქრთამა ქრთამი მიეცა.
ექსი ესე უკუწ არს, ვითარ ოდეს ვიტყვთ: ქუეყანის მზომელსა ექსი აქუს საქუეყნის მზომელთა ხედვათა;
ექსი არს სიბრძნე სწრაფად მომგონებელი;
ექსი არს გონიერებათა და სიბრძნეთა მიერ გაგება (დიათეღონში ნახე).
ექსოვა ქსოვა ექმნა.
ექსოვიტი გუნდის თავი.
10 ექსორია სხვაგან პატიმრად წარგზავნა. ბერძულია.
ექუა დიდი ქოშინი.
ექუსი (31. 41 დაბად.) სამჯერ ორი.
ექუსუნჯი კანჯაფი ჯ.
(ღ) ეღირსა ღირსი მიეცა.
15 ეღრასტი ქარია ერთი.
ეღუაწა ღუწა იწყო.
ეღვძა არა მძინარე იყო.
(ყ) ეყვის (2. 22 ეკლესი.) ეახლოების.
ეყივლა დაეძახა.
20 ეყნოსა ესუნა.
ეყო ექნა.
ეყო ეყოფინა.
ეყოლა მიეცა.
ეყოლება ცხოველის ყოლასა ოდეს ვიკითხვიდეთ, სხვანი ეჭვთ მომიგებენ, ვითარმედ: ეყოლება.
25 ეყრება გაეყოფა;
უყრება გული უბნდება;
ეყრება ცუდათ იდება;
ეყრება მდინარე მდინარესა შეერთჳს.
(შ) ეშვილა შვილად ექმნა.
ეშიშვის შიში აქუს.
ეშვი ღორის ტახი ო.
ეშმა ეშმაკი.
30 ეშმაკი დასაბამად კეთილისა არსებისაგან შექმნა ღმერთმან, არამედ აღზვავნა და ამპარტავანებისა მიერ დაეცა. გარდმოცჳვნეს და ბნელ იქმნეს.
ეშმაკი გამოითარგმანების შემასმენელად, გინა საწუთოდ, გინა ჟამიერად, გინა მჭმუნავად (4. 1 მათე).
(რით / 118) ეშმაკობა ეშმაკის მსგავსება.
ეშობა შვილი იყოლა.
ეშურებოდა შური აქუნდა.
(ჩ) ეჩო (44. 12 ესაია) ხის სათლელი.
ეჩუწნა (1. 11 ლუკა) ენახვა.
5 ეჩქუწფეთებოდიან (11. 10 ტობია) ბრმები ებეცებოდიან.
ეჩვთა (44. 12 ესაი.).
(ც) ეც (9. 13 ლუკა) მიეც; ეც სცემე.
ეცა მიხვდა.

ეცადა ცდა ქნა.
10 ეცემა ეგუშმა.
ეცვა ჩაცმული აქუნდა.
ეცუა ჯვარზე მიკკრა.
ეცუალა გამოეცვალა.
(ძ) ეძახა ძახილი ეწყო.
15 ეძება მონახა.
ეძევა ეპოება.
ეძვირისმოჯსენა ძვირის ჴსენება ქნა.
ეძია ეძება.
ეძინა (1 მეფე 26. 7) ძილში იყო.
20 ეძმაცუა ძმაცუა ექნა.
ეძმო ძმად შეექნა.
ეძოვნა მოლი მოეჭამა.
ეძლუნა ძლუმნი მიერთმია.
(წ) ეწადა უნდოდა.
25 ეწამა ემოწმა.
ეწამა მოწამედ, წამებულ იქმნა.
ეწამებოდა ემოწმებოდა.
ეწამლა წამალი ხუდა.
ეწარმდება წარმდებობა ექნა.
30 ეწდივა სასმელი დაესხა.
ეწერა წერა ეყო.
ეწვიმა წვიმა მოსულიყო.
ეწინეთ (1 კორი. 9. 24).
ეწირა წირვა ექნა.
35 ეწნიხა ფერჴით დაეჭყლიტა.
ეწოდა სახელ ედვა.
ეწრფელა წრფელად ალუჩნდა.
ეწუართა წურთა მიეცა.
ეწყალოდა შეებრალა (9. 16 ჰრო.).
40 ეწყევა დაეწყევლა.
ეწყლა დაეკოდა.
(ჭ) ეჭამა ჭამებულ იყო.
ეჭვი ესე არს არა მართლიად, არამედ გონებით ჰგონებდეს რაჲსმე ნაცილად (1 მეფე 18. 29).
ეჭვრიტა ემზირა.
45 ეჭიდა ჭიდება ყო.
ეჭირა ეპყრა;
ეჭირა ჭირად ალუჩნდა.
(ხ) ეხარებინა ხარება მიერთმია. $\left(\frac{\text{რით}}{119}\right)$
ეხატა გამოხატულ იყო.
ეხებიხ შეეხების (4. 15 გოდ.).
ეხვეწა ევედრა.
5 ეხი კლდე გამონახეთქი ქვაბით.
ეხნენ შეეხნენ.
ეხოხ (2 შჯულ. 21. 2) ეახლოოს.
ეხსენა მოაგონდა.
ეხუმრა ხუმრობა უთხრა.
10 (ჴ) ეჴელყვის ეყვის.
ეჴმარა მოეჴმარებინა.
ეჴმარებოდა შემწე ექმნებოდა.
ეჴმო დაეზახა.
ეჴხენა ეხსენებინა.
15 (ჯ) ეჯი სამი მილი ერთი ეჯი არს.
ეჯიბი მეფის მაგიერ მოლაპარაკე.
(ჰ) ეჰანი ⚹ თევზი რამე არს მცირე; ზღვასა შინა ნავთა დააყენებს, რა ნავს მოეკიდოს.

ვ

ვინ ართრონი არს ꙩ თავად მრავალთათჳს მოვალს, ვითარ იგი ვიტყჳთ: ვ ა მ ე ფ ე ბ, ვ ა კ ე თ ე ბ, ვ ა ყ მ ო ბ, ვ ა მ ო ყ უ რ ე ბ, ვ ა შ ე ნ ე ბ, ვ ა პ ი რ ე ბ ꙩ ესე ვითარნი.

ვ მ ე ფ ო ბ, ვ მ ო ნ ე ბ, ვ მ ო ყ უ რ ო ბ. ვ პ ი რ დ ე ბ ი, ვ.ი ქ, ვ ი ტ ყ ვ ი ꙩ ესე ვითარნი.

ვ გ ზ ა ვ ნ ი, ვ ზ ი დ ა ვ, ვ დ გ ე ბ ი, ვ დ ე ვ ნ ი, ვ წ ე რ ꙩ ეგე ვითარნი; ყოველთა ზედა მოვალს.

(ა) ვ˜ა ვითარცა ქარაგმით ესრეთ ითქმის.

20 **ვაადვილე** ადვილ ვაქმნიე.

ვააზავრე აზავრები ვასაქმე (ვეფხისტყაო.).

ვააზატე აზატი მივეც.

ვაამანი არა რაჲ.

ვაგინე გინებულ ვყავ.

25 **ვაგლახ** ვაჲ მე აწ.

ვაგონე გონებად უგდევ.

ვადა (2. მეფე 23. 10) კრმლის ჯვარედი.

ვადო ერთი ვადო შთაიტევს 75 საწყავსა.

(რკ/120) **ვადონ** O წმიდა.

ვაე, ვაე (7. 4 მიქია.) ვაჲ ვაჲ.

ვაება მწუხარედ გლოვა ტირილი.

ვაჲდაბზერ O იტყჳს: წიგნი რიცხუთა.

5 **ვაზი** ყურძნის ხე Ͳ.

ვაზირობა საქმის რჩევა.

ვაზნა თოფის წამლის ჭურჭელი; სხვათა ენაა, ქართულად მ უ ხ ტ ი ჰქვიან.

ვაზრი (2 მეფე 12. 31) მახკლია ცულივით.

ვათევ ღამეს გავათენებ.

10 **ვათქმიე** ვათქმევინე.

ვაი (1 კორი. 9. 16).

ვაიკარ O წიგნი ლევიტელთა.

ვაკახი სამჴრეა.

ვაკე (40. 4 ესაია) ქუეყანა ბრტყელი.

15 **ვაკინთი** შალი სკლატი.

ვაკმიე ვაყოფინე, გინა დავაკმიე.

ვალალა (7. 14 ოსე) ესე არს ვაება, კუნესა, გინა სიტყვანი ტირილი.

ვალანა (49. 31 იერე.) რაოდენნი კლიტეებით მოიკრძალებიან ვ ა ლ ა ნ ა დ უწოდენ, რომლისათჳს კლიტეთა ვ ა ლ ა ნ დ ა რ ა დ უწოდეს.

ვალანებ ვალანასავით (49. 31 იერე.).

20 **ვალანოს** დანაკის კუდი Ͳ.

ვალანდარი კლიტე.

ვალენცა სპანიასი (14. —) (38. 30).

ვალენცა კრჩა (23. —).

ვალი თანამდები.
25 **ვალნ** (6. 28 იგავი.) იარების.
ვალხამოს ბალასინი.
ვამზადებ მზა ვჰყოფ.
ვამი ვაჲმე.
ვამცენ (7. 23 იერე.) ვასწავლე.
30 **ვანა** (8. 3 მარკო.) სადგომი.
ვინარდომე გავრდომილად შევჰქენ.
ვანაცვალე მისი სანაცლო ვყავ.
ვანდევ მინდობილ ვყავ.
ვანი (10. 38 საქმე.) სადგომი.
35 **ვაჲ** (23. 13 მათე.) ჴმა სავაებო.
ვაპირებ ვლამი.
ვაპირებ შევაპირებ.
ვაჟამნე ჟამნობა ვათქმევინე.
ვაჟი (1 მეფე 30. 19) წული. კაცთან ნახე.
40 **ვარ** (3 ეზრა. 8. 77) ვმყოფობ.
ვარა (1 კორი. 9. 1).
ვარა ესე არს ყვავილთა მრავალ ფოთლობა ნამეტნაობით ბუნებითსა.
(რკა/121) **ვარაგი** მანგლის ყუა.
ვარაყი სხვათა ენაა, ქართულიდ ქ ა ნ დ ა ჰქვიან.
ვარაი დაბანიტასთან ნახე.
ვარანგნი ვარგნი, თუ მრავლის შემძლებელნი.
5 **ვარგა** კეთილთან სათქმელია.
ვარგე რგება უყავ.
ვარგებული კაცი სავარგებელი.
ვარგი არა თუ ავი, სავარგონი.
ვარდი ¥.
10 **ვარდისწყალი**.
ვარდკანაფა ♥.
ვარდკაჭაჭა ♥.
ვარდკოხა ქუნთრუში.
ვარდობისა (8. 9 ესთე.) ივნისი.
15 **ვარგალთა** (იოსიპოსში) „ ხოლო ღმერთი არა შორს ემონაცვალა ვ ა რ ვ ა ლ თ ა მისდა მიმართისა სილაღისა და გინებისა“.
ვარზი (6. 14 ბარუქ.) ვაზრი, მახჳლი ცელივით, გინა ტყავისა საფხეკი.
ვარია ∨ ესე არს ქათმის დიდი წიწილი.
ვ ა რ ი ა ჰქვიან ჭუჩ ჩამოკრულს, ɔ ამგუარს ქარაგმასა.
ვ ა რ ი ა ს ეძახიან გლეხნი სადღობელსა.
ვ ა რ ი ა ვითარმედ იავარ წინა უკმო.
ვარია) ამ გვარს ქარაგმას ეწოდების, რომელ არს მძიმე. სადა სიტყუას ქვეით უჯდეს, მუნ ჴმისა დადაბლება ჰამს.
ვარიგე რიგი ვაძლიევე.
20 **ვარმანდი** აჴაფორა.
ვარმე კურტაკი.
ვარსაიმა სტოვაები.
ვარსამი დალაქი.
ვარსამით დალაქით.
25 **ვარსამფილილა** მირონის სუნნელია.
ვარსკულავი (1. 16 დაბად.) სიმრავლე ვარსკულავთა არს მერვესა ცასა ზედა.
ვარსკულავედი (2 მეფე 13. 18) ესე არს სამოსელი მეფეთა ასულთა, ნემსურად ნაკერი ოქრო მკედითა და მისთანათა.
ვარსკულავ მორბედი, რომელ ჲრს ტატანი.
ვარყა სოკოა ერთი.

ვარშამანგი (39. 26 გამოს.) თავსახვევი.

ვარში (1 მეფე 18. 4) ვარმე.

ვარცლი (14. 32 დანიე.) არს მცირე ნავი.

ხოლო ცომისა ბ უ რ ე ჯ ს ა- ც ა ვ ა რ ც ლ ს ა უწოდენ ნავის მსგავსებობისათჳს.

ვარძმი უარის ყოფა, რომელსა სპარსნი ჰ ა შ ა ს უწოდენ.

ვარხვი (101. 6 ფსალ.) ∨ ფილაკვანი.

ვარჯი კაცთ ქოჩორი, გინა ხეთ შვენიერი რტო (24. 23 ეზეკი.).

(რკბ/122) **ვარჯის სადგმელი** (39. 26 გამოს.) ხოირი.

ვარჯიში თურქთა ენაა, ქართულად ს ე ფ უ რ ი ჰქვიან.

ვარჯოვანი (17. 2 იერე.) ხენი რტო შუენიერი, გინა ქოჩრიანი.

ვასაკა მწვანე მცირე მყუარი ო.

ვასასუმლე სასუმლობასთან ნახე.

ვასთი O მსმელი განმლეველი.

ვასილისკო ბასილისკო (90. 13 ფსალ.) ~ ესე არს თვალით მაკუდინებელი მჴეცი გესლიანი.

ვასულე სულზედ შევაგდევ.

ვასხი წესიერი ვალის სარგებელი.

ვაუფლე ვაპატრონე.

ვაქილი თანა მოსარჩლე; ვ ა ქ ი რ ი მიზდური მოსარჩლე, რომელ არს ს ვ ი ნ ა დ რ ო ს ი.

ვაქმნიე ვაქნევინე.

ვაქნე ვაქო.

ვაშა, ვაშა (34. 25 ფსალ.) მოასწავებს შურისგებისა და საწადლის მიმთხუწვასა, რომელ არს მსოფლიოთა ენითა: ვ ა ხ! ვ ა ხ!

ვაშკარანი (10. 10 მათე) ესე ზოგადი სახელი არს ყოველთა შთასადებელთა:

გ უ ა ლ ა გ თ ა, ტ ო მ ა რ ა თ ა, ვ ე ლ ა ვ ა რ კ თ ა, მ ა ნ- დ ი კ თ ა, მ ა ხ ა ლ თ ა, მ ა- ხ ა ლ ა კ თ ა, შ უ ლ დ ა კ- თ ა, ხ ა ლ თ ა ს ა, ჩ ა ჴ უ ს ა, ბ ა ლ ა ნ ტ ს ა, თ ა ლ ი ს ა- ს ა, ხ ი ლ ი ნ დ ა რ ს ა, ჯ უ- ზ დ ა ნ ს ა, ჩ ა ლ ა თ ა ს ა და მისთანათა.

ვაშლატამი 🍸.

ვაშლი 🍸 (2. 2 ქება ქებათ).

ვაშტი (2 შჯულ. 21. 1) მოლაშქრე.

ვაშურო (11. 14 ჰრომ.).

ვაცი (4. 23 ლევიტ.) მამალი თხა ო.

ვაციკი სამამლე თიკანი ო.

ვაცირემი (39. 1 იობ.) ჯარირემი ო.

ვაცისწვერა ♥.

ვაცოდინე ცოდნა მივეც.

ვაძლევინე ძლევა ვაქნევინე, მიცემინება ვაქნევინე.

ვაძლიევე მიცემას ვეცადე.

ვაჭამე საჭმელი მივეც.

ვაჭარი (37. 25 დაბად.) სასყიდველი.

ვახ შურის გების ჴმა გლეხურად.

ვახადალმდგომი (2 შჯულ. 19. 19) მართლის გამამტყუვნებელი.

ვახებ (42. 8 იობ.) შევახებ.
ვახი საკრავია ერთი.
ვახი ვახში.
ვახშამი მწუხრის საჭმელი (გლეხური).
ვახში (22. 25 გამოს.) ვალის სარგებლის სარგებელი უწესო.
(რგგ/123) **ვბედავ** გაბედვას ვლამი.
ვბედევდ გაბედვა მენება.
ვბირევდ გარდმობირვა მენება.
ვბრძოდი ვეომოდი.
ვბურევდი დავბური ხოლმე.
(გ) **ვგალობდ** გალობას ვიტყოდი.
ვგებდ ვიცდიდი.
ვგებდეთ (8. 17 ესაი.) ვიცდიდეთ.
ვგზავნიდი გზავნა უყვი.
ვგოდებდი გოდება ვყვი.
ვგონებდი მოგონებად ვიყვი.
ვგუემდი ვცემდი.
(დ) **ვ˜დ** ესე ორი ასო ქარაგმიანი ვითარმედს იტყვს.
ვდარაჯობდ დარაჯად ვიყვი.
ვდარბაზობდი დარბაზს ვიყვი.
ვდგა (1. 17 ფილიპ.).
ვდებდ დავსდებდი.
ვდეგ მდგომარე ვიყავ.
ვდევდ ვდევნიდი.
ვდევნიდი დევნა უყვი.
ვდელი (3 იოსიპოსში) „ქ. მანანა მსგავსი თაფლისა სიტკბოთა და გემოთა, ხოლო მსგავს არს ვ დ ე ლ ს ა ნელსაცხებელისასა“.
(ე) **ვე** ესე ორთონი არს ბოლოსი, რომელსა ვიტყვთ: ა ქ ა ვ ე, ი ქ ი ვ ე, კ ა ც ი ვ ე, ც ხ ე ნ ი ვ ე და მისთანანი.
ვე ორნი ესე ასონი ქარაგმით ვ ი დ რ ე ითქმის.
ვება ვეება;
ვ ე ბ ა დაბმულ ვიყო;
ვ ე ბ ა მობმულ ვიყო.
ვეგი კოჭი.
ვეგნეთ (5. 25 გალატე.).
ვედრება (11. 14 იერე.) ხვეწნა.
ვედრი (6. 1 ლევი.) მიბარებული.
ვეელესემოვთ O ესე არს სახელი მეორისა წიგნისა მატიანეთა, რომელსა გ ა მ ო ს ლ ვ ა თ ა უწოდიან.
ვეელი აღვთქვამ რასმე.
ვეზიარე ზიარ ვიქმენ.
ვეზირი სპარსთა ენაა, ქართულად გ ა ნ მ ზ რ ა ხ ი და ე პ რ ა ხ ო ზ ი ჰქვიან.
ველავარკი გარდასაგდებელი ტომარა.
ველაზმაგი (ეფთჳმი ქართველი) ქ. „ჯვარი სალიტანიე ვეცხლისა ოქროთ ცურვილი ვ ე ლ ა ზ მ ა გ ი ს ა ხატებითა“.
ველაციცე ქელით აშიკთ თამაშობა.
ველი ვლოდინები.
ველი მინდორი დიდი (3. 1 დანიელ.).
ველისზედათი ძველნი ე პ ი ფ ა ნ ი ა ს ესრე უწოდენ.
ველისკოსი „გამოწულილვით აღმწერელთა მათ თარგმანთა მიერ სიტყვა ესე აღნიშნულ არს ვ ე ლ ი ს კ ო ს ი თ ა, ხოლო უ ვ ე ლ ი ს კ ო ს ო დ არა აღნიშნული სიტყვა არა მტკიცე არს.

ველისყრდელი ყრდელი მხალი არს ხასი, რომელსა თურქნი ქ ა უ ს უწოდენ;
ხოლო ვ ე ლ უ რ ი ყ რ დ ე ლ ი მას მიჰგავს და ვენაჴის ლიჭასა და მწარეა (12. 8 გამოსლ.).
ველობი (7. 7 ზაქარ.) მინდურიანი ტყეში.
ველოდინები ვიცდი.
ველური ვირი (14. 6 იერემი.) კანჯარი ო.
(რკდ/124) ვემეთქუსბი ვემთქმელები.
ვენაჴი (2 შჯული. 6. 11- საყურძნე.
ვენეცია ვენეტიკი (34. —) (45. —).
ვეჟანა წითელ შავი.
ვერ (30. 15 დაბად.) ვერასავით.
ვერა არ ძალ მიც ქნა.
ვერაგობა არს მრავალი ღონის ძიება ღვაწლსა შინა, რომელსა მსოფლიონი ჴ ე რ ჴ ს ა უწოდენ.
ვერუნა (33. —) (44. —).
ვერჩელი (29. 50) (44. 12).
ვერცა (3 ეზრა. 4. 11).
ვერცხლი ვეცხლი.
ვერძი (22. 13 დაბად.) მამალი ცხოვარი ო.
ვერძი პირველი ზოდია ცისა.
ვერწყვი ქვირითა ორაგულისა.
ვერხვა ♥.
ვერხვი (41. 19 ესაია) 🍷.
ვესაგ.
ვეტყვი.
ვეფეცხები ვსცდილობ რასმე.
ვეფიცები ფიცს ვაძლევ.
ვეფრთხილები ფრთხილ ვექმნები.
ვეფხი (7. 6 დანიელ.) ო.
ვექვევე (7. 9 მიქია.) ქვეშ დავრჩი.
ველარ ალარ იქმნების.
ველონები ღონეს ვეძიებ.
ვეყვი მეყვის ვარ.
ვეყოფი კმა ვარ მისთჳს, გინა გავეყოფვი.
ვეშაპი (2. 1 იონა.) თევზია დიდი ზღვასა შინა უკიანესა, რომელმან იონა შთანთქა.
ვეც (12. 7 იერე.) მივეც; ვ ე ც ვზუცმე.
ვეცილები ცილებას უყოფ.
ვეცრუვე გაუმტყუნდი.
ვეცხლი (44. 8 დაბად.) ვერცხლი.
ვეცხლის ფრდილი (44. 8 დაბად.)
ვეცხლის წყალი.
ვეძა მომჟაო წყარო ბუნებით.
ვეხნები (52. 16 იერე.) მსხუცრპლის საცავი.
(ვ) ვიხინი ზეზი.
(ზ) ვზაკუავთ (2 კორი. 4. 2).
ვზამ ვიქ.
ვზატიკობ ზატიკს ვყოფ.
ვზი (1 მეფე. 27. 5) მჯდომარე ვარ.
ვზივარ იგივე.
ვზომ ზომას ვჰყოფ.
ვზრახავ ვლაპარაკობ.
ვზრდი ზრდას უზამ.
(თ) ვთარგმნი თარგმანებას ვიქ.
ვთვლი ვრიცხავ.
(რკე/125) ვთესავ თესვას ვიქ.
ვთიბ თიბას ვიქ.
ვთლი თლას ვყოფ.
ვთმობ მოთმინებას ვიქ.
ვთხოვ თხოვას უზამ.
ვთხრი თხრას ვიქ.
(ი) ვიაკინთე იაკინთი.

ვიარე ვლე.

ვიგამბდი იგავს ვიტყოდი.

ვიგდე ჴელთ ვიპყარ.

10 **ვიგდე** წილი განვიგდევ.

ვიგრი ქართლის ცხოვრებაში სწერია: ვახტანგს აქუნდა ფარი ვ ი გ რ ი ს ა ო. წმიდა ბასილი სწერს: ლომი, ვ ი გ რ ი და ვეფხიო.

აწ ვ ი გ რ ი ს ტყავს ზღვის თევზის ტყავს უჴმობენ და ჴმელთა ცხოველიც არს. მისი ტყავი ეგრევე ძვალით მოლურსმილია.

ვიდა იარა.

ვიდოდა იარებოდა.

ვიდრე სადასავით (1 კორი. 9. 15).

15 **ვიდრემდის** (26. 13 დაბად.) სადამდის.

ვიდრემე (19. 2 იობ.).

ვიეთი აწ რომ ხოგს ეზახიან (3. 18 ებრაე.).

ვიენა (27. 45) (48. 20).

ვივილოსი ჴილი ❦ (იოსიპოს).

20 **ვითამ** რეცა.

ვითარ (10. 30 მარკო.) როგორ.

ვითარება ვითარებანი არიან სოფელსა ამას შინა ქმნილნი საქმენი და ჟ ა მ თ ა ქ ც ე ვ ა ნ ი ნივთთა ნივთეულობანი (ვრცელად კათიღორიას 35 თავში სწერია).

ვითარი (27. 4 დაბად.) როგორსავით.

ვითარმედ (2. 2 ესაია.) როგორმე.

25 **ვითარცა** (3. 50 დანიე.) როგორცა.

ვიიძულე მისგან დაჟინებულ ვიქმენ.

ვიკადრო (15. 18 ჰრომ.).

ვიკენტი O მძლე.

ვიმარხე მარხვა ვჰყავ.

30 **ვიმარხულე** მარხულობა ვიწყევ.

ვიმახსოვრე მახსოვრობა ვჰყავ.

ვიმოთხუე ვისევრნე.

ვიმსახურო (1 კორი. 9. 19).

ვიმღჩირე ტყბილი მოვითხოვე.

ვიმღერე მღერა, გინა სიმღერა ვჰყავ.

ვიმჯნი ჴელს ავიღებ.

ვინ კითხვათა სიტყვაა.

ვინა იგივე ვინ და უფროსად გუარიანი.

ვინათგან (1. 1 ლუკა.) რადგანსავით.

ვინძი ვინ რა.

ვინძლივ თუცა ძალ გედვას.

ვიოკებდი დაოკებასთან ნახე.

(რკ³/126) **ვიოხ** (2 შჯულ. 9. 25) ვიოხევდ, ოხას ვიქმოდი.

ვიპატოსი (3. 3 დანიე.) წინაშე მდგომელი მეპატრონეთა.

ვიპოდიასტოლი ქარაგმაა ამრიგი ‿. სადა ესე ჯდეს სიტყვასა ქუჱმოთ, სამთა სიტყვათა შ ე ჰ კ რ ა ვ ს. და ესე ⌣ ორთა სიტყუა ერთად შ ე კ რ ვ ი თ ა თქუ ნ ნუ განაცალკერძოებენ.

ვიპოვართად ნუ თუ ერთად (59 კავშირი.).

5 **ვირდევი** რომელნიმე ვ ი რ კ უ ნ ტ ა ვ რ ო ს იტყვან, რომელნიმე უდაბნოსა შინა მყოფსა რასმე ცხოველსა, წელადმართ კაცთა მსგავსთა, ხოლო წელ დაღმა ვირთასა.

ვირემდის ვიდრემდის.

ვირთაგუა თ.

ვირთხა დიდი თაგვია სხვა რიგი თ.

ვირი (45. 23 დაბად.) თ.

ვირი ველური (14. 6 იერე.) კანჯარი თ.

ვარისგვერდა ✤.

ვირისტერფა ✤.

ვირისფეჴი სამფერჴი ხე არის წყალთ გასაღობი.

ვირკენტავროს (13. 22 ესაი.) ვირდევთან ნახე.

ვირმოზვერი დომბა მგონია თ.

ვისეერნე მიმოვლე.

ვისხოპი უსუპი ✤.

ვისტვანვი ვიხედები.

ვისტვინავ სტუჩნას ვიქ.

ვიტყოდი სიტყუას ვყოფდი.

ვისურვთ (13. 14 იერე.).

ვიფენ ჴფენთან ნახე.

ვიფი საწყავია სამთა მოდთა დამტევნელი, რომელ არს სატო.

ვიქ ქნას ვლამი.

ვიქმენ (1 კორი. 9. 20).

ვიქნები ვიყოფი.

ვიქცევი ვიყოფი;

ვ ი ქ ც ე ვ ი მიმოვალ;

ვ ი ქ ც ე ვ ი გამოვიცულები;

ვ ი ქ ც ე ვ ი დავირღვევი, თუ დავითხევი (8. 4 ჰრო).

ვილვაწო (44. 22 დაბად.) მოვიჭირვო.

ვიყავ ყოფა მაქუნდა.

ვიყოფები ყოფას ვიქ.

ვიჩენცა (32. 10) (44. 30).

ვიცდი მოცდას ვიქ.

ვიცი (28. 5 მათე.) ცოდნა მაქუს.

ვიცუდდიდებე ცუდი დიდებულობა ვყავ.

ვიძილისშორისე (2. 3 დანიე.) სიზმარი ნახე.

ვიძრწოლე ვითრთოლე.

ვიწამე (32. 25 იერე.) დავიმოწმე.

ვიწრო უგანო.

ვიჭირვი ჭირვნახულობ (2 კორი. 1. 6).

ვიხარებ სიხარულს ვარ.

ვიჴმევ ვჴმარობ (1 კორი. 9. 15).

(რკზ / 127) **ვიჴსენებ** მოვიგონებ.

ვიჴსნი გამოვიხსნი.

ვიჯშმნი (2 კორი. 2. 13).

(ქ) **ვკადრებ** კადრებასა ვყოფ.

ვკარგავ ვარიგებ არის.

ვკარგავ სოფლური სიტყვთ: დავჰკარგავ, რომე ვეღარ ვიპოებ.

ვკდემ შევარცხუჩნ.

ვკითხავ კითხვას უზამ.

ვკლავ მოკლვას უზამ.

ვკოცნი კოცნას უზამ.

ვკრძალავ უფთხილდები.

(ლ) **ვლა** სიარული.

ვლამი ვაპირებ.

ვლაპარაკობ ლაპარაკს ვიქ.

ვლდომა (2. 8 ქებაქებ.) ხლტომა.

ვლება ავი ყვანა;

ვ ლ ე ბ ა გავლება.

ვლოდა (4. 11 ივდი.) ვიდოდა.

ვლიტანიობ ლიტანიას ვყოფ.

ვლომონ სანოვაგეა ერთი.

ვლოცავ ლოცვას უყოფ.

(მ) **ვმადლობ** (1. 8 ჰრომაე.) მადრიელ ვარ.

ვმატო (3. 9 ჰრომ.).

ვმგულებლობდით (1. 19 ბარუ.).

ვმეტკუჩთილებთ წინა დავიცუჩთთ.

ვმეტყუჩლებ სიტყვას ვიტყვ.

ვმზირობ მზირობას ვიქ.
ვმთავრობ ვბატონობ.
ვმკი მკას ვიქ.
ვკურნალობ კურნებასა ვიქ.
ვმორჩილობ ვემორჩილები.
ვმოქენობ ქენებას ვიქ.
ვმოქმედობ ქმნასა ვიქ.
ვმოყურობ მოყურობასა ვიქ.
ვმოციქულობ მოციქულად ვალ.
ვმსახურებ სამსახურს უზამ.
ვმსაჯულობ ვსამართლობ.
ვმსხემობ მსხემად ვალ.
ვმტერობ მტერობასა ვიქ.
ვმუსიკობ მუსიკობასა ვიქ.
ვმუშაკობ მუშაკობასა ვიქ.
ვმყოფობ ვარ.
ვმწიგნობრობ წიგნთ კითხვასა ვიქ.
ვმწირობ მწირად ვალ.
ვმწყსი (1 მეფე 25. 16) მწყემსად ეული.
ვმჭედრობ ვცხენოსნობ.
(ნ) **ვნადიმობ** ნადიმობასა ვიქ.
(რკჱ/128) **ვნადირობ** ნადირთა ვდევ.
ვნაპირობ სანაპიროსა ვინახავ.
ვნატრი (3. 15 მალაქ.) ნატრას უყოფ.
ვნაძლეობ ნაძლევსა ვსდებ.
ვნახე (9. 21 დანიე.) ნახვა უყავ.
ვნება ითქმის ვნებად ჴორციელიცა, ვითარ იგი სნეულებაჲ და წყლულებაჲ.
ითქმის ვ ნ ე ბ ა ჲ სულიერიცა, რომელ არს გულის თქმა, გულის წყრომა და ეგე ვითარნი (26. 20 დაბადება).
(ო) **ვოი** ვაჲსავით.
ვოილნი დრამის მეექუსედი.
ვოოტა ურიონი.
ვორიონ და **ორია** სამხრეთი.
ვოტა ვრომალთან ნახე.

(პ) **ვპირდები** პირს ვაძლევ.
ვპურადობ პურადობასა ვიქ.
(ჟ) **ვჟამნობ** ჟამნობას ვიტყჳ.
ვჟღუნავ ჟღუნით ვკუეც.
(რ) **ვრაინდობ** რაინდობასა ვიქ.
ვრაქია არს ადგილი ზღუათა შინა თხელი, გინა კლდოვანი, რომელსა ნავი, ანუ ტივი ეკუეთოს შეიმუსვრის, რომელსა მეჩეჩსაცა უწოდენ.
ვრაქია ქარაგმაა ამ გუარი: ‿. სადა ესე ჰდეს სიტყუასა თანა მცირედ ნაკლებია.
ვრბი (1 კორი. 9. 26).
ვრდომა მივრდომა, გავრდომა, შევრდომა (2 კორ. 4. 8).
ვრიდობ რიდებას ვიქ.
ვრომილ და **ვოტა** და კალანდობა წლის თავი და თთჳს თავი, რომელთა იმძნიან.
ვრონოხო (27 ნემესი.) ყარყანტოს შენაწევრები.
ვრუდუნებ რუდუნებას ვიქ.
ვრუდუნებდი რუდუნებას ვიქმოდი.
ვრულლიკიპერი მირონის სუნნელია.
ვრცელბარკალი (32. 25 დაბად.) სისხო ბარკალი.
ვრცელი განიერი.
(ს) **ვსაარებლებთ** (4. 13 იერე.).
ვსაგრობ საგრობას ვიქ.
ვსაგრობდი საგრობას ვიქმოდი.
ვსადგურობ ვსადგომობ.
ვსადგურობდი ვსადგომობდი.
ვსაზრავ მოსაზვრას ვიქ.
ვსაზრევდი საზრს ვიქმოდი.
ვსაზღურავ საზღუარს ვსდებ.
ვსაზღურევდი საზღუარს ვდებდი.
ვსაქმობ საქმეს ვიქ.

(რკთ 129) ვსაქმობდი საქმეს ვიქმოდი.
ვსება ავსება, გავსება, შევსება.
ვსება დავსება, დაშრეტა.
ვსინჯავ გასინჯულობას ვიქ.
ვსინჯევდი სინჯვას ვიქმოდი.
ვსიტყუე (26. 14 ეზეკი.) სათქმელი ვთქუ.
ვსიტყუევდი სათქმელს ვიტყოდი.
ვსტუენ სტვენას ვიქ.
ვსტუენდი სტვენას ვიქმოდი.
ვსუდრავ სუდარას ვაცუამ.
ვსუდრევდი სუდარას ვაცუემდი.
ვსულგრძელებ სულგრძელებას ვიქ.
ვსცავ დაცვას უყოფ.
ვსცევდ ვსცევდი.
ვსცემ (1 კორი. 9. 26).
ვსციქუ (1 კორი. 5. 20).
ვსწავლი.
ვსწავლიდი.
ვსწავლო (23. 16. 22 ლუკა.) ვზუემო.
ვსწამებ (1 კორი. 15. 15).
ვსხებ წავკაფ.
ვსხებდი წარვკაფდი.
ვტირ ტირილს ვიქ.
(ტ) ვტიროდი ტირილს ვყოფდი.
ვტყუი ტყუილს ვამბობ.
ვტყუოდი ტყუილს ვამბობდი.
(უ) ვუნდიადი ✤.
(ფ) ვფიწლავ ფიწლით ვანიავებ.
ვფიწლევდი ვანიავებდი.
ვფრთხილობ ფრთხილად ვარ.
ვფრთხილობდი სიფრთხილეს ვიქმოდი.
ვფსალმუნებ ფსალმუნს ვიწვრთი.
ვფსალმუნებდი ფსალმუნს ვიწვრთიდი.
(ქ) ვქადაგებ ქადაგებას ვყოფ.
ვქადაგებდი ქადაგებას ვყოფდი.
ვქადილობ ქადილად მაქვს.
ვქადილობდი სიქადულად მაქუნდა.
ვქსოვ ქსოვას ვიქ.
ვქსოვდი ქსოვას ვიქმოდი.
(ღ) ვღებავ საღებავს ვიქ.
ვღებევდი საღებავს ვიქმოდი.
ვღუმენ ტრედისებრ ღუღუნი.
(ყ) ვყო (10. 13 ესაია.) ვქნა.
ვყუარობ საყუარლად მყავს.
ვყუარობდი საყუარლად მყუა.
ვყუედრი საყუედურს უზამ.
ვყედრიდი საყუედურს უზმიდი.
(შ) ვშიშობ შიში მაქუს.
(რლ 130) ვშიშობდი შიში ჰაქუნდა.
ვშოობ საშვარს ვიქ.
ვშოობდ ვშოობდის ნაკლები.
ვშოობდი საშოვარს ვიქმოდი.
ვშურდულავ შურდულს ვესრი.
ვშჯი ვსამართლობ.
ვშჯიდი ვსამართლობდი.
ვშჯულავ შჯულს ვასწავლი.
ვშჯულევდ შჯულს ვასწავებდი.
(ც) ვცან (11. 18 იერემია) შევიტყევ.
ვცდილობ ცდას ვყობ.
ვცდილობდი ცდას ვყოფდი.
ვცემ ცემას უყოფ.
ვცემდი ცემას უყოფდი.
ვცემ მივსცემ, გავსცემ, წარვსცემ.
ვცილობ ცილებას უყოფ.

ვციქუ (2 კორი. 5. 20). (ეფესე. 6. 20) ესე არს ვიოხ, გინა ვმოციქულობ.

ვცოდე (15. 21 ლუკა) ცოდვა ვქენ.

ვცრემლოი ცრემლი მდის.

ვცურავ ცურვას ვიქ.

(ძ) ვძებნი ვეძებ.

ვძრწი ვკანკალებ.

ვძულვარ საძულველად უჩანვარ.

ვძლები განძლომას ვიქ.

ვძლნობ ძღუენს უგზავნი.

ვძლნობდი ძღუენს უგზავნიდი.

(წ) ვწამე ვიმოწმე.

ვწამლობ წამალს უზ მ.

ვწერ წერას ვიქ.

ვწირავ წირვას ვიქ.

ვწყალობ წყალობას უყოფ.

ვწუხ (4. 9 იოანა.) წუხილს ვყოფ.

(ჭ) ვჭამ (12. 2 ივდით.) ჭამას ვყოფ.

ვჭეშმარიტობ მართალს ვიტყვი.

ვჭმუნავ ჭმუნვას ვყოფ.

(ხ) ვხატავ ხატს ვსახავ.

ვხრწენით (7. 21. 2 კორი.).

ვხუმრობ ხუმრობით ვიტყვი.

(ჴ) ვჴელოსნობ ჴელსაქმარს ვიქ.

ვჴმობ ჴმას ვყოფ.

(ჯ) ვჯერვარ ვირწმუნებ.

ვჯობვარ მის უკეთესი ვარ.

(ჰ) ვჰყავ ვქენ.

ყოველთა სიტყვათა ზედა ვ ი-ნ ი ესრე თავად მოვალს, რომელიცა მოეზარს.

ზ

(რლა/131) **ზ~ა** ეს ორი ასო ქარაგმით ზ ე დ ა ითქმის.
ზაბადი O ნაზორევი.
ზაბათ O საზორავი.
ზაბაკი სადაფოვანი, სადაფქარი.
5 **ზაბილონ** O ნიჭი სულისა, გინა წარმართება, ანუ კურთხევა.
ზაბულონ O სამკვიდრებელი, გინა მიწევნა ღვთისა, გინა წარმართება გზათა, გინა მოსყიდული, გინა მადლი ღვთისა.
ზაგიგ O ნათესავი.
ზადი კნინი რამ შერყვნილება.
ზავთი სხვათა ენაა, ქართულად ბ ა ქ ი ჰქვიან.
10 **ზავი** შერიგებასავით.
ზათქი დიდის ჴმის გასლვა.
ზაკუა (14. 5 ფსალ.) არს პირით სიყვარულსა იჩემებდეს და გულითა ბოროტი დაიმარხოს. მზ[ა]კუარი ეშმაკი არს.
ზაქქო O (1 ნეშტ. 28. 11) სენაკი.
ზალა წალა.
15 **ზალვანა** კაცთ შესაპყრობლად ფერჴის ჴუნდი.
ზალოთ O ჭურჭელი წყალთა.
ზამ (11. 5 მარკო.) იქ.
ზამასაროვთ O საცეცხლური.
ზამბაკი ზაბაკი.
20 **ზამბახი** სხვათა ენაა, ქართულად შ რ ო შ ა ნ ი ჰქვიან.
ზამბილი სფირიდი.
ზამბი O ფსალმუნთა ჩემთაგანი.
ზამბორი ცუდი სათივე.
ზამბრი O მენესვე.
25 **ზამთარი** (27. 20 საქმე.) ზამთარი სამი თთუე არიან: ტირისდენი, აპანი და სურწყუნისა.
ზამი და ზიემი ერთია.
ზანგელა შავწითელი.
ზანგი კაცი შავი.
ზანდაროზი ფრინველი რომ კურტუმიდამ ზეთივით ამოიღებს და ფრთეზე და ყოვლგან წაისვამს.
30 **ზანდობარი** საფსალმუნე სარდიონიქო;
ზ ა ნ დ ო ბ ა რ ი სარდიონი (აიასოფიის გებაში).
ზანდრაბეგი ჰადრაკის მეფის მკედრულად გარდასმა.
ზანდუკი შესაკრებელი.
ზანდუკი სხვათა ენაა, რომელსა აწ უწოდენ; ქართულად კ ი დ ო ბ ა ნ ი ჰქვიან.
ზანდური თათუხი ✓.
(რლბ/132) 35 **ზანზალაკი** მცირე ზარი.
ზანზარი რყევასავით.
ზანტი პირუტყვი დაზარებული.

ზაპები არს მოთვალული ოქრო ფარღულისა, ანუ ქუდთა და ანუ საყელოთა ზედა, რომელსა თურქნი ქ უ ლ ი ჩ ა ს უჴმობენ.

ზაპილო სნეული ულონო.

5 **ზარა** ○ აღმოსავალი.

ზარადი ზურის ჯაჭვი.

ზარაურთები სახლის საშვენებელი ჭურჭელი.

ზარბაზანი დიდი თოფი.

ზარბუნა მოდიდო ნავი.

10 **ზარდახშა** სადაცა უმჯობესთა საუნჯეთა კიდობანთა დასდებენ.

ზარაზინი დიდი ეყვანი.

ზარზამბო ლაშები.

ზარი რვალის დიდი სარეკელი; ზ ა რ ი საზარელისაგან შიში (10. 4 საქმე).

ზარმაცი ზანტი.

15 **ზარმელი** სამხართან ნახე.

ზარნახო ზარნაშო V.

ზარნაშო (11. 15 ლევი.) დიდი ბუვი V.

ზარობა ქნა არა ენებოს და ლამოდეს.

ზარობს ქნა უნდა და არ უნდა.

20 **ზარქაში** სპარსულია, ოქროსა და ვეცხლის გაზიდულსა და გამზიდველსა ჰქვიან, სხეპლასა და სირმათა.

ზარშჯდა (22. 3 რიცხვ.) ზარი დაეცა.

ზატიკი (12. 4 საქმე.) გამოჴსნა, გინა განთავისუფლება.

ზაჟრა თურქთა ენაა, ქართულად მ წ ი თ უ რ ი ნ ა ვ ღ ე ლ ი ჰქვიან.

ზაფრანა კროკო ♥.

25 **ზაფხული** (73. 17 ფსალ.) ზაფხული არს თთვე სამი: მარიალისა, თიბისა და ქველთობისა.

ზაქარია O მოჴსენება უფლისა.

ზაქე O წმიდა, გინა მძლე.

ზაქეოს O მართალი.

ზაქი კ მბეჩის მოზვერი თ.

30 **ზალარინელთა** ლაზარინელი.

ზახება (2. 10 იობ.) შეძახილი.

ზახილი მაღალი ჴმიანობაჲ.

ზამმი ზეიმი.

(ე) **ზე** ზეით, გინა აღმა.

35 **ზებ** O მგელი.

ზებდაჲ O მწირი ჩემი.

ზებედეოს O ზორვა, გინა მწირი.

ზებინი დანაკის კუდთა ბაიათაგან თხზული.

(როლგ/133) **ზეგ** ხვალის ხვალი (2 შჯულ. 6. 20).

ზეგანი მთაბარობის საშუალი.

ზეგარდამო (49. 25 დაბად.) მაღლიდამ.

ზედ კიბეთა, ხეთა, ერდოთა მაღლა ასლვასა და ესე ვითარსა, ანუ ფერჴით რაზედაც შეჰქდეს, ანუ ზეიდამ რამე რასაც დაადვა, გინა თან მობმულსა რასმე ზ ე დ ვიტყვთ (21. 2 იერი.).

ზედა ზედ, გინა საზედაო ქსლისა.

ზედაგარდა ზროხათ დასაბმელი გრკალი.

ზედადგარი ქვაბთ დასადგმელი.

ზედამდეგი (1. 14 გამოსლ.) ზედ მოურნე.

ზედაშე შესაწირავი ღვინო.

ზედგამზრახი მოღალატე.
ზედეთი უზომოესი.
ზედმიწევნული ცოდნით სრული (1. ნემესიო.).
ზედმოურნე საქმის გამგებელი.
ზედნადები ესე ათცხრამეტულთაგანი არს მთოვარისა განახლებისათჳს მოპოვნებული, რომელი მოიქცევის ათცხრამეტთა წელთა შინა, რამეთუ ათვრამეტთა წელთა ათერთმეტ ათერთმეტი დაედების, ჰოლო მეათცხრამეტესა წელსა ათორმეტი დაი ერთჳს და ოცდა ათზე მეტთუ იყოს ოცდაათი განუტევე და რაძც მეტი დარჩეს, მით აღრიცხო.
ზედმიწევნული რომელსა ცნობა მიზეზთა სექმე და აღსასრული ჰქონდეს ჴელოვნებათა (33. 6 ესაია)
ზევს დია.
ზ ე ვ ს ეწოდებია დ უ ღ ი ლ ს ა და გ ა რ დ მ ო ს ა ქ ა ნ ე ლ ს ა ცხოვრებისაჲა.
ზეზი (31. 5 გამოს.) ესე არს ორფერი ძაფა და ძაფი და სირმა ერთად შესთული.
ზეთი (1 ეზრა 6. 9) მარცვალთ ცხიმი.
ზეთის კურთხევა სნეულისა (6. 13 მარკო. 5. 14 იაკობ)
20 **ზეთის ზე** (2 ეზრა 8. 15) Ŧ.
ზეთის ხილი (2 ეზრა 10. 37).
ზეიდალი ჯაჭვთან ნახე.
ზეით უმაღლესსავით
ზელა დაზელა გაზელა.
25 **ზელეფა** ზელფა, სხურება პირისა.
ზელოტეს O მეშურნე
ზემკურვალი ჰაერით სიმკურვალის ქუშ ჩამოზევა
ზენა (10. 4 ესაია.) ზეითი.
ზენაარი ზეით მყოფი.
30 **ზენავე** ზეითკენ
ზენარი S ამჳვარს სახეს ზენარს უწოდენ ქალნი.
ზენკალი აბჯრის მკეთებელი.
ზენტეხი.
ზეპენტიკი ფხა შემწვარი.
(როლდ / 134) უწიგნოდ თქმა.
ზერგნა (2. 132 მამაცხო) ფერკით ქელვა.
ზერდაგი ყვითელ შავი.
ზერე ზეითივით.
5 **ზერე ქუშრე** სნეული არც წოლით იყოს და არც მრთელად.
ზერრე ზერე.
ზერჩო არჯაკელი.
ზესთა ზეშთა, უმეტეს უმაღლესი;
დ ა მ ხ ე უმდაბლესი.
ზეხთა მჩენობა მაღლად თავის გამოჩენა ამპარტავნულად.
10 **ზეჴნელი** (2 შჯულ. 28. 23). ზეით უმაღლესი კიდე.
ზეფიროსი ქარია ერთი.
ზელმა ბადეა სათევზე ერთ რიგი.
ზეშთა (2. 2 ესაია.) ზესთა
ზეციერი ცათა მყოფი.
15 **ზეწარი** ყოველთა გარდასაფარებელთა საგებელთა და აკვანთასა და მისთანათასა ეწოდების. კვალად ქალთა თ ე რ ი ს ტ რ ო ი ც ა ზ ე წ რ ა დ ითქმის, ოდესმე ს უ დ ა რ ი ც ა.

ზეპარი (2. 5 ამბაკუ.) ამპარტავანი

(ვ) ზვარი (1 მეფე 22. 7) მეპატრონის ვენაჴი.

ზვერი (13. 7 ჰრომ.)

ზვიგენი ⚹

ზვინი (8. 14 გამოს.) ყანის ბრჯა.

ზვირთი ზღვათა და წყალთა აღმოქანება.

(ი) ზი ზიხარ.

ზიანი დასაკლისი.

ზიარება თანა მონაწილე.

ზიარი (ვეზრა 5. 72.) მოწილე.

ზიბეე O საზორველი ბრწყინვალებათაებრ.

ზიდება გაწევა.

ზიდვა კიდებულის ტჳრთის შეძლება.

ზიემი გამჩუჩნება დ მზადება დიდი.

ზივირინ მირონის სუნნელია.

ზიზღება ჭამა ევგოს.

ზითევი (24. 56 დაბად.) სძლის მინაყოლი საქონელი.

ზიკი ლერწამი ქსოვილი.

ზიკიპინტი ალყის პატარა ჯორი ზილისა.

ზილი კოლო ▷

ზილი წუღილი ჴმის ცემა.

ზილფი სხვათა ენაა, ქართულად წ ი ნ ა მ ო და ღ უ ლ ა მ ბ ა რ ი და მ ა წ ა კ ი ეწოდება და ოყრის ჯ ი ღ ა ს ა ც — ზ ი ლ ფ ი.

ზინ (2. 10 საქმე.) ზის

ზინა (13. 1 იოსიპოსში.) „ზინად მწოდებელნი მისნი“.

ზინზლი წარმართთ სიმყრალის სუნი.

ზიპა თევზის ქონი.

(რლე 135) ზირაკი კვლიაკი ♥.

ზირაქა დიდი ფრინველია ფრთხილი V.

ზის მჯდომარე არს.

ზიქდა ⊤.

ზიხარ მჯდომარე ხარ.

(მ) ზმა ქნა.

ზმანება მოსიზრმება.

ზმარტლი ხუთგული ⊤.

ზმილაკი სურო ⊤.

ზმილაკი მცირე სფირიდი.

ზმილი სამკურნალო ნივთნი (კათილო).

ზმირინი (3. 23 გამოსლ.) გუნდრუკი.

ზმირნი ⚹.

ზმნა მისნობა.

ზმნით (1 მეფე 15. 23.) იზმნის, ესე იგი არს მისნობით გამოეძიებს დ გამოიკითხავს.

ზმორვა დაზარვით მკლავების გაჭიმვა.

ზმუილი ჴართ დაბალი ჴმაყოფა.

ზმული ზმა არს ქ ნ ა;

ხოლო დ ა ზ მ უ ლ ი ხან გამოვლილი;

ხოლო ზ მ უ ლ ი ქმნილი.

(ნ) ზნე ჩუჩულებით რაჲც საქმე სჭირდეს კეთილი თუ ბოროტი ზნე იგი არს.

ზნეობა ზნეები.

ზნიან ჭური ღჳნის ამაყროლებელი.

(თ) ზოგად (41. 1 იერემი.) ერთობით.

ზოგი ესე განწილულსა ცხად ჰყოფს;

ხოლო ს ა ზ ო გ ა დ ო საზიაროსა;

ჱ ზ ო გ ა დ ვ ი დ ო დ ე თ ერთბამად ვიდოდეთსა;
ზ ო გ ი ვიეთთათჳსცა ითქმის (6. 19 ლევიტ.).

ზოგხრე (15. 16 ჰრომა.).

ზოდი არს ნადნობი ერთი გვამი ილეკროთაგანი.

ზოდია ზოდიაქო.

ზოდიაქო ესენი არიან სახელნი ჱ ნიშანნი სახეთა მათთანი ჱ რომელთა თთუესა მიითუალავს მზე მათ

ვ ე რ ძ ი თთუესა მარტსა 20: მიითუალავს მზესა.
კ უ რ ო აპრილსა 20.
მ ა რ ჩ ბ ი ვ ი მაისსა 21.
კ ი რ ჩ ხ ი ბ ი ივნისსა 22.
ლ ო მ ი ივლისსა 23.
ქ ა ლ წ უ ლ ი აგვისტოსსა 23.
ს ა ს წ ო რ ი სეკდემბერსა 23.
ღ ლ ი ა ნ კ ა ლ ი ოკდომბერსა 23.
მ შ ვ ი ლ დ ო ს ა ნ ი ნოენბერსა 22.
თ ხ ი ს რ ქ ა დეკენბერსა 22.
მ ე რ წ ყ უ ლ ი იანვარსა 20.
თ ე ვ ზ ი ფებერვალსა 19.

ზოზღნა ამბვის ვერ გაბედვით თქმა.

ზომა სიგრძე ჱ სივრცის რიცხვი.

(რლგ/136) **ზონარი** თითით ქსოვილი

ზორაბაზელ ○ ფერ მიქდილი რისხვათა ჱ შრომათაგან.

ზორაყი ფრინველია ინდოეთისა მოლაპარაკე V.

ზორდა მიჯნა.

ზორვა კერპთა მიმართ შეწირვა, კმევა ჱ მსხუერპლი.

ზორზოხი ტანად მოდიდო კაცი.

ზორტი ლარისაგან სამოსელთ შესაკინძავი.

ზოხტერი ქამარი.

ზოჩო მცირედ საყვარელი.

ზოხიონ ❦.

(რ) **ზრახვა** (27. 1 მათე.) სიტყვს ლაპარაკი.

ზრდა (1. 5 დანიე.) აღორძინება.

ზრზინება (2 შჯულ: 3Ⴑ. 27). ბოროტად აღძრვა.

ზრზოლა სასმელ-საჭმელმან რა ტანში ზარი დაუაროს.

ზრიალი საზარელი მრავალ ჴმიანობა.

ზრინვა ჯვართ დათქრიალება.

ზრო ისრისა; კაცის ტანიც ითქმის.

ზრობა ყინვით დაწვა.

ზროხა (9. 3 გამოს.) ო ზოგადი სახელი არს ყოველთა ზროხათა.

ხოლო მ ა მ ა ლ ს ა ზროხასა ეწოდების ჴ ა რ ი ჱ დ ე დ ა ლ ს ა ფ უ რ ი.

ხოლო შვლ თა მათთა, ჴ ბ ო.
ნასუქარსა ჴბოსა ზ უ ა რ ა კ ი,
რომელ არს ყ ო ყ ო რ ა კ ი.
საქარესა წლამდის ბ ო ჩ ო ლ ა.
ჱ საფურესა მ ო ც ე დ ი.
წელიწადზე მეტსა ს ა ქ ა რ ე ს ა მ ო ზ უ ვ ე რ ი ჱ ს ა ფ უ რ ე ს ა დ ი ა კ [ე] უ ლ ი.
ორის წლისა ჴარსა ბ ო ი კ ო.
საკლავად მსუქანსა უ ს ხ ი.
საკიდარს ჴარს ა ზ ა ვ ე რ ი.
გამოუყვერავს ჴარსა კ უ რ ო ჱ მისსა უმცროსსა კ უ რ ა კ ი.

შეწირულს ზ ვ ა რ ა.
ირემთა და მისთანა თას ტოლთა ჯ ა რ ა დ და ფურად იტყვან.
ზროხაკუდი საყვირია მომცრო.
ზრუნვა (6. 25 მათე) შიში დაცემისა, გინა ნავღვლაჲსა.
ზრუნი გოდების ბანი.
ზრქელი გაუმჭვირვალი, იქით არა ჩნდეს რა.

(უ) **ზუავი** უზომოდ დიდი, გინა გვამი: (24. 1 იობ.)
ზუარა შეწირული ო.
ზუარაკი (15. 23 ლუკა) ნასუქარი.
ზუამლი ქართული არ არის, კ რ ო ნ ო ს ი ჰქვიან ქართულად.
ზუგდა საკმეველი სუნნელი.
ზუზა დიდრაჰქმა.
ზუზვა ნაკლები შეუსრულებელი.
ზუზია გესლი მაკუდინებელი სწრაფად.
ზუზუნი ჩუმი გოდება.
ზუწლვა არის მოკიცხართაგან სხჳს მსგავსად საუბარი და სხვასავით სლვა და სიცილი და]მისთანანი.
(რლზ/137) ხოლო ფრინველნიცა არიან მზუწლავნი, ვითარ ზორაყი, ჩხიკვი და მისთანანი, გინა ციდამტკაველი.
ზუწრი (31. 28 რიცხ.) ხარკი, გინა ბაჟი.
ზუთხი ⦢.
ზუილი ნასროლის ჯოხის ჴმაჲ.
ზუკა ბეჭ ამოსმული მაღლა.
ზუმბა სხვათა ენაა, ქართულად დ გ უ შ ი ჰქვიან.
ზუმბური ლაქი.
ზუმილი (2 ნემესიო.) ზ უ მ ი ლ ი, ტ ე ვ თ ი დ ი, ს ე ლ ქ ა ნ ი, მ ა ლ ა კ ნ ი, ს ი პ ი ა ნ ი და მისთანანი კეც ტყაოიანნი არიან, უსისხლო და სულიერნი, ვითარცა: ს ა დ ა ფ ი, ხ ა მ ა ნ წ კ ა და მისთანანი მრავალ რიგნი.
ზუმირი მური სუნნელი.
ზურგი (21. 19 ლევი) უკანა კერძო.
ზურგიელი ჳმელი თევზის ზურგი.
ზურგის ძვალი ხერხემალი.
ზურმუხტი მწუანე თვალია პატიოსანი.
ზურნა სხვათა ენაა, ქართულად ს ტ ჳ რ ი ჰქვიან.
ზურნაიკი მწყემსთ ნესტვია.
ზუტავი არა ერიოს რა.
ზუფანი სასროლი მოკლე შუბია.
ზუფი ლარია უჭრელო ღელვაიანი.
ზუჩი ჩაბალახთან ნახე.
ზუხოა (4. 34 ბარუ.) მხიარულება საპატიური.

(ვ) **ზვადი** ესე არს რა კაცმან დასაქმოს და მასცა ქმნა ენებოს და ყოვნიდეს და მიზეზთა იტყოდეს, რეცა თავისა გადიდებისათჳს.
ზვნი განმრავლებული, გინა ბრჯა მდგარი, ანუ ძნა და თივა, სელი, ცერცვი და მისთანანი.

(ლ) **ზლაპარი** (3. 13 ბარუქ.) არს მოგონებულ ტყუილი ამბავად შემჭევრებული და არა ქმნილი მყოფობით.
ზღმურდლი პირუტყუთა ჭორცთა და ტყავთა. საშუალ ჭუა რამე გაჩნდეს, ანუ მსხმო რამე.

ზღრომა დაჴსნა, გინა განბნევა.

ზღუა (1. 2 დაბად) შესაკრებელი წყალთა.

ზღუდე (16. 11 ესაია) ესე არს ყოველი სიმგრგულით შემოვლებული, რაჲც რაჲვე იყოს გარ მონავლები ქალაქთა, დაბათა, სახლთა, წალკოტთა, სათუალეთა, გინა თუალთა პატიოსანთა.

გ ა ლ ა ვ ა ნ ი არს არა ზღუდე, არამედ კედელი მაგარი გრძლად ნაგები.

ე ზ ო არს არა გარე ზღუდედ მოვლებული, არამედ წინათ კერძო, ანუ გუცრდით მოხრილი კედელი რათა შუა ადგილი აქუნდეს.

კარავთა გარე მო საზღუდავთაცა ე ზ ო დ სახელ ედების.

(რლც / 138) ბ ა კ ი არს ზღუდე ხუასტაგთათჳს, რაჲსაგანც მოვლებული იყოს.

გ ი ს ს ო ი არს ზღუდე სიმაღლით სამი წყრთა.

დ რ უ ს ო არს ზღუდე ქვისა, მაღალი, კეთილად ნაგები კოშკ კოშკოვანი.

ხ ი მ ი არს ლერწმითა დ ლეღლითა მობაკული.

ღ ო ბ ე არს ჯალჯითა დ ძეძვით მომტკიცებული.

ყ ე რ ო არს სხვილი ძელი, ალმა დასობით მოვლებული.

ხ ი რ ხ ა ლ ი არს სხვილის ძელით სამ ოთხ რიგად სიგრძედ შემოვლებული.

მ ა ს ა რ ი არს წვრილის ძელით ყეროს მსგავსად შემოვლებული.

კ ა წ ა ნ ი არს ძეძვი, პირაღმა მოვლებით მდგარი ბ ა კ ი ვ ი თ.

ძ ე ლ ყ ო რ ე არს ძელთა დ ქვით ბაკი მოვლებული: (2, 9. ქებ).

ზღუც ქვითა გინა ძელითა იატაკი დაფენილი.

ზღუცვა დანაშაულის გარდაჴდევინება (3 ეზრა: 6. 37).

ზღუცვინება საზღაურის მიცემა.

ზღუცნი ძღუენი.

ზღურბლი (12. 7 გამოსლ.) კარის ქუსლის დასადგმელი ადგილი ქუით დ ზეითი.

ზღვერნი ზღუაში მყოფნი.

ზღჳს კაცი ზღუაში მოარულნი.

ზღჳს პირი (2. 5 ივდით) ზღჳს კიდე.

ზღჳს ყურდგელი ✕.

ზღჳს ძაღლი ფოკინი ✕.

ც

(ე) ესე ცე სიტყვსა თავად ამის მეტი არ მოვალს დ ბოლოდაც იშვი[ა]თ, ხოლო საშუალ მრავლად.

ცე (3 მეფე: 18. 5.) ჴე, ჴო.

ცებერ ○ გონება.

ცებრაელი ებერისაგან.

ცეროდეს○ ტყავით გამდიდრებული.

ცეროდიადე

თ

თანი ყოველთა ბოლოდ მოვალს, ვითარცა: ა ნ გ ე ლ ო ზ თ, კ ა ც თ, ც ხ ო ვ ე ლ თ, მ ფ ც ე თ, ქ ა ლ ა ქ თ, ქ ვ ა თ, მ ი წ ა თ, ხ ე თ, ბ ა ლ ა ხ თ და თითოეულთა ყოველთა ნივთთა ზედა ესრეთ მოვალს.

(ა) **თაბახარა** დანიგზული მწალი.

თაბორ ○ სლვა სულისა.

თაბორი ○ რჩეული, გინა ჟუმანკო

5 **თაბრონ** ○ იგივე ზეითი.

თაგალა უბეწო ქათიბი ქალთა.

თაგალი გვირისტი.

თაგდირი ✳ ესე არს ვარსკულავი, რომელი რა აღმოკდების სიწითლეს მისცემს რომელთამე ნივთთა და რომელთა ხილთა.

თაგორ ○ რჩეული. იუდასთან ნახე.

10 **თაგუი** თ (14. 12 ივდით).

თაგუნი სხუილნი ძარღუნი (ნემესიო.)

თადეოზ ○ მაქებელი.

თავ ○ ნიშანი.

თავადი (4. 38 მარკ.) თავით თჳსით.

15 **თაგაზა** სხვათა ენაა, ქართულად ბ ო დ ი შ ი ჰქვიან.

თავდები თავსმდები, საქმე თავს დაიდვას.

თავება გათავება თუ უთავა.

თავთა თხელი ნაქსოვია.

თავთამი (3. 13 ამბაკო).

20 **თავი** არს ყოვლთა ცხოველთა ყელს ზეითი.

თ ა ვ ა დ ითქმის ყოველი პირველი უკანასკნელსა ზედა.

თ ა ვ ი არს კაცთა ქრისტე.

თ ა ვ ა დ ითქმის კაცთა შორის უზეშთავსი ე რ ი ს თ ა ვ ი, გ უ ნ დ ი ს თ ა ვ ი და მისთანანი, გინა საქმითა და სწავლითა უმეტესი.

თ ა ვ ა დ ითქმის პირველი დასაწყისი წიგნთა და ჰამბავთა, გინა პირველი საჯდომი, გინა თხემი მთათა და მისთანანი.

თავის ხაცო (13. 20 ეზეკი.) ბალიში.

თავისუფალი (1 კორი. 9. 19.) არავისი მონა.

თავის წევა თავის თავის მორჩენა.

თავის წინა მარტოკა.

25 **თავმდები** თავდებთან ნახე.

თავნება გამრავლება.

თავობა თავად ექმნას.

(რმ/140) **თავრიზი.**

თავრუს მთა (66. —) (38. —).

თავსაწყუწეული ✠.

თავს აუდა საზომს წარქდა.

5 **თავს გასლვა** საზომის გასრულება.

თავს მდები თავდები.

თავსობა (14. 17 რიცხ.) რა კაცი გაიწყოს და ყოველსა მოუთმენდეს.

თავს შედება რა ჭამბავი ესმას, მყის მისის საქმის გაგებას ეცადოს.

თავს უყო (2 მეფ. 5. 16.) თავის ხრით ანიშნა.

თავქედი თავ კისრის სენი.

თავშავა ♥.

თავხსნიერი მართალი შვილი

თავქედი უგულისხმო, გინა ბრიყვი მეტად.

თათა ძაღლის შერისხუა.

თათარი მოჭმადიანი.

თათი ჴელი.

თათხვა ძლიერი დატუქსუა.

თაკარა ჴიქათ სადნობელი, შესაქნელი ადგილი.

თაკილი გზიანად იუკადრისოს უკადრისი.

თალათინი სხუათა ენაა, ქართულად ნ ა ტ ა ჰქვიან.

თალგამი ბოლოკს ჰგავს, მრგვალია ♥.

თალია ძაძის ტომარა.

თალიხა ნატათაგან შთასადებელი საუზე, გინა მისი უდიდესი ჩანთა.

თალპიონი (4. 4 ქება) ადგილი საბრძოლველი.

თალფაქი ქართული ქუდი.

თალქა კუნძული (99. —) (44. —).

თალხანი ჯრმლის თასმის წასაზევ წამოსაზევი.

თალხი ქვაძ რამე არს ჴიქასავით, თხელი, რომელი ქარტის სითხედ დაიპება და სარკმლისა სანათურისა ზედა იჯმარებენ, ადგილად არ შეიმუსრვის და გვიანად დაიწვის.

თალხი სამგლოვიარო ფერები.

თამამი ჭამთაგან შემოღებულა და ცუდი, ქართულად კ ა დ ნ ი ე რ ი ეწოდების.

თ ა მ ა მ ი თურქთა ენითა სრულსა ჰქვიან.

თამარ ○ დანაკის კუდი, გინა რტო.

თამაშობა თამაშა თათრულად სანახავსა ჰქვიან.

ხოლო თ ა მ ა შ ო ბ ა ქართულად მ ღ ე რ ა შ ე ქ ც ე ვ ა თ ა სახელია და ესეცა განიყოფების ექვსად: ა ს პ ა რ ე ზ ო ბ ა დ, მ ღ ე რ ა დ, ფ უ ნ დ რ უ კ ა დ, ხ უ ნ ტ რ უ ც ა დ, რ ო კ ვ ა დ და შ ე ქ ც ე ვ ა დ.

მ ო ა ს პ ა რ ე ზ ო ბ ა არს მჴედართა მიერ აწძაჲა ისრისა
(რმა 141) სრევა, ბურთთა ყვანჭის ცემა, საგანთა სროლა და ეგე ვითარნი.

მ ღ ე რ ა არს ესენიცა და ჭადრაკთა და ნარდთა და ყოველთა სამორინოთა თამაშობა. და ოროლთა მრავალგუარად ბრუნებასაც მ ღ ე რ ა დ იტყვიან.

ფ უ ნ დ რ უ კ ი არს ვაჟებთა მიერ სრბოლა ხლდომა და სხუანი მრავალ სახენი საკისკასენი.

ხ უ ნ ტ რ უ ც ი არს ქალთა მიერნი ფუნდრუკნი ძალისაებრ მათისა.

რ ო კ ვ ა არს ს ა მ ა, ც ე კ უ ა, ბ უ ქ ნ ა, კ ო ჭ ა, ფ ე რ ხ უ ლ ი, მ გ რ გ უ ა ლ თ წ ყ ო ბ ა და რაოდენიცა ებანთა და ფანდურთა მიერ იქმნებიან.

შექცევა არს ესენიცა ჲ კენჭებითა ჲ ჩჩირებითა ჲ ვეგითა ჲ სხვითა ღონის ძიებითა ჰმუნვანი განიქარონ.

თამბაქო სხუათა ენაა, ქართულად გლარჯა ჰქვიან.

თამელი 🍸.

თამუზ (8. 14 ეზეკი.) კერპის სახელია.

თანა (1. 4 იოანე.) მისდამი ყოფა.

5 **თანაარსი** ესე არს, რომელი მისვე არსებისა ჲ მოქმედებისა იყოს ყოვლად უცვალებელად.

ჲ კუალად თანაარსად ითქმის მისვე არსებასა შინა უდარესი ძალი.

თანაგანმზრახი საქმის მრჩეველი.

თანადაუდებელი თან შთაუვრდომელი.

თანადი (1. 5 ნაომ.) თან სადევნებელი.

თანავეყუნეთ (19. 5 დაბად.) მასთან ვსცოდოთ.

10 **თანამდებნი** მოვალე (6. 12 მათე).

თანამევნე (ნემესიო) მისთანა ივნოს.

თანამეზიარობითი მის თანაზიარითა.

თანამეზიარობით მის თანაზიარი.

თანამესარეცლე (7. 5 მიქია) ცოლი.

15 **თანამეჭურნებით** კატა მეთექსინ.

თანამეცხედრე ცოლი.

თანამეჯმეობა (3. 7 დანიელ) ერთ მეტყუელება, გინა შეჯმობილი ზახილი.

თანამთანათესავე არიან რაოდენნი მასვე შესმენასა ქუეშე დაიწერებიან, ხოლო სხუა ნათესავ არიან, რაოდენნი სხუასა ჲ სხუასა შესმენასა ქვეშე არიან (კათიღორიას 20 თავში გრძლად ჰპოო).

თანამოსახელე შესმენა არს რაჟამს სახელსაცა ჲ საზღუარსა მის სახელისასა მიითვალვიდეს, ვითარ იგი ცხოველი შეისმინება კაცისად ჲ მიითუალავს კაცი სახელსაცა ჲ საზღვარსა ცხოველისასა. რამეთუ ცხოველი არს არსება სულიერი, მგრძნობელი ჲ კაცი მიითვალავს საზღუარსა ამას, რამეთუ არსებაცა არს
(რმბ 142) კაცი [სულიერიცა ჲ მგრძნობელიცა.

ხოლო ცხენიცა ჲ ძაღლიცა ეგრეთვე ამა საზღუართა მიითვალვენ (უგრძესად კათიღორიას 15 თავში იძიე).

თანამცურვალი საჭურველთ მპყრობელი მცუწლი მეფეთა (2 ნეშტი 12. 31).

თანამწოლი (5. 2 დანიე.) ცოლი თუ ხარჭა.

თანანადები (6. 12 მათე.) თავს ქალი ედვას.

თანაწარჴდა (10. 31 ლუკ.) გვერდი გაუარა.

5 **თანგრუზი** ნეკტარი, ესე არს ორნი მდინარენი შეზავებულნი; ორნი ღვინო ჲ წყალი, გინა მისთანანი.

თარა ○ გამარჯვება ელადით.

თარაკ ○ გულის ხმა კურთხეულთა.

თარანგი ჯრმალთა და თოფთ სალტე.

თარგი ქუდის ნაოთხალი და მისთანანი.

თარგმანი იგავთანის სიტყვს გაცხადება.

თარგმანება (5. 11 ოსე.) სიტყვს გაცხადების თქმა.

თარე ○ მფშვენი, გინა სული ნათელი.

თარეში სხვათა ენაა, ქართულად მ ა რ ბ ი ე ლ ი ჰქვიან.

თართი დიდი ძაღლი საცხვრე ოო.

თარვესი ქარია ერთი.

თარო კუნძულია (51. 30) (38. 30).

თარო ჭურჭლის დასაწყობელი.

თარსის ○ სავსე სიხარულითა, გინა მ ს ტ ო ვ ა რ ი, გინა მ ს ა ხ უ რ ი სიხარულისა.

თარხუშ ○ რომელ არს თ ა რ შ ი შ, ფრთოვანი.

თარში ○ მსტოვარი.

თარხანი სხვათა ენაა, თ ა ვ ი ს უ ფ ა ლ ს ჰქვიან.

თასი (7. 10 მამადცხო.) სასმისია.

თასმა ტყავი საშუშაკოდ მზა.

თასუხა სარწყული კოლოტი.

თაფეთი (4 მეფე 23. 10). ადგილი კერპთ საზორავი.

თაფი ვეგის ზურგი.

თაფლი (24. 42 ლუკა.) ფუტკრის მანანა.

თაფლი ველური (3. 4 მათე.) ესე არს ხე, რომელსა ლათინურად ჰქვიან ე რ ი კ ა; უ რ თ ხ ლ ს ა ჰგავს. მისის ხილისა და ხისაგან თაფლივით ჩამოეწვეთების. ვიეთნი მ ა ნ ა ნ ა ს ა ც სახელს დებენ. იგი არს თაფლი ველური.

თაფლუჭი (1 15 ლუკ.) რაიც სამთრვალო შეიმზადების.

თაფული მოთიბული საზორმე.

თაქალთო უნაგრის ქვეშ სადები.

თაქნაბადი კეთილი ნაბადი.

თაღლითი სხვათა ენაა, ქართულად მ ო რ თ უ ლ ი ჰქვიან.

თაყუანება თავის დახრა.

თაყუანის ცემა (1 მეფე 24. 9) თავის მოდრეკის ქნა.

(რმგ/143) **თაჭი** ოო.

თაჯური ენა არაბთა ენაა, რომელსა ტ ა ჯ ი კ ს უწოდენ.

(ბ) **თბე** (11. 16 ჰრომა.) ესე არს ახალი ფქვილი რა შეზილო. ხოლო ც ო მ ი რა დამჟავდეს და საფუარ იქმნას მაშინ.

თბილი (3. 16 გამოც.) არც ცხელი არც გრილი.

თბილიხი ტფილისა (·) (·).

(ჟ) **თებე** (51. 10) (38. 30).

თებე აფრიკისა (62. 39) (29. 30).

თებო თმის მწიკული.

თეგი დასაბეჭდავივით.

თევჯ (43. 12 ეზეკი.) პატიოსანი ცხედარი, განსასვენებელი, გინა საწოლი.

თევა ღამის უძილად გათენება.

თევდორე ○ განრინებული, გინა ნიჭი ღვთისა.

თევზი (8. 9 ფსალ.) ყოველნი წყლიერნი ✕.

თეთრი (30. 35 დაბად.) სპე-ტაკი, გინა ვეცხლი.
თეთრირაკა ძიმწარე ♥.
თეისნი (40. 14 ეზეკი.).
თეკერ ○ საწყაული, გინა საზომი.
თელა 🍸.
თელგამი ბალღამი.
თელვა შენაბდვა.
თელი ლორის გოჭი ო.
თელმუზი უმად ნამზადი ყველი.
თემან ○ აღსასრული.
თემან (3. 3 ამბაკ.) სამხრეთი.
თემი ქუეყნის ერთი ნაწილი.
თემის შეხაძლო (122, 124 კავში.)
თენება გათენება.
თეო მდგურის კიდე.
თეთლოხია რომელ არს კვია (62. 8) (59. 20).
თეოფილე ○ ღმრთის მოყუარე.
თერაფ ○ ცხოველებული, გინა თხოვა საქმის გამოკითხვათა. დასაბურავი კიდობნისა, გინა ხატი, გინა კერპი, გინა კურნება.
თერაფიმ ○ აღმართებულივით.
თერაფიმს ○ დღესასწაულთ გამოკითხვა.
თერაფინი ○ სამისნო, გინა ნიშთ მიმცემი, გინა საკითხავი (17. 3. მსაჯულ.)
თერაფის ○ დღესასწაულთ საყოფელი.
თერიაკი სამსალის მკურნებელი თერიაკი (1 ნემეს.)
თერისტირი საბურველი გულისა.
თერისტრონ (3. 23 ესაი.) ზეწარი ქალთა მოსაფარავი.

თერმია ლოპინარი ♥.
თერმონი თბილი შაქარ წყალი (მამაცხო.).
თერმუზი თერმი ♥.
(რმდ/144) **თერო** ♥.
თერძული ნათესი კნული
თესალონიკა (49. 50) (40. 20).
თესვა (4. 4 მარკ.) თესლის ბნევა
თესლი (1. 11 დაბად.) ნაყოფის მშობელი
თეფში
თექა უმჯობესი თაქნაბადი.
თეძო მენჯი.
(ვ) **თვალთღება** (6. 6 ეფესელ.)
თვალხმურად
თვარა დაქადების სიტყვაა.
თვლა აღრიცხუა.
თვლემა (1 მეფე 26. 12.) ძალით თავის კანტური.
(თ) **თთვე** თვე. ერთი წელიწადი არს თთუეთ ათორმეტნი.
ხოლო თთუენი რომელიმე ოცდაათი დღე არს და რომელიმე ოცდა ათერთმეტი.
ხოლო ფ ე ბ ე რ ვ ა ლ ი უნაკლოდ ოცდა რვაა და ნაკით ოცდა ცხრა.
ქართულის ენით ეწოდებიან:
ი ა ნ ვ ა რ ს—ა პ ა ნ ი,
ფ ე ბ ე რ ვ ა ლ ს — ს უ რ წ ყ უ ნ ი ს ი,
მ ა რ ტ ს—მ ი რ კ ა ნ ი,
ა პ რ ი ლ ს—ი გ რ ი კ ა,
მ ა ი ს ს—ვ ა რ დ ო ბ ი ს ა,
ი ვ ნ ი ს ს—მ ა რ ი ა ლ ი ს ა,
ი ვ ლ ი ს ს—თ ი ბ ი ს ა,
ა გ ვ ი ს ტ ო ს—ქ ვ ე ლ თ ო ბ ი ს ა,
ს ე ქ დ ე მ ბ ე რ ს—ა ხ ა ლ წ ლ ი ს ა,

ოკდომბერს—სთვლისა, ნოემბერს—ტირისკნისი, და დეკემბერს—ტირისდენი.

(ი) **თია** გაუქარვებელი კორძი.

თიაკრო სახვდველი. ესე არს ზღუდე მოვლებული შუა ადგილი სამღვრელ საროკავნი და გარემოს მჭურეტელთ სადგომი, სადა სტანჯვიდიან მოწამეთა.

თიაქარი ფუშის ქარი.

თიბვა მოცელვა.

თიბისა ივლისის თთუე.

თივა (14. 19 მათე.) მოთიბული ჭმელი ბალახი.

თივაქასრა ♥

თივთიკი სხვათა ენაა, თხისური ჰქვიან.

თითი (20. 27 იოან.) ქელის რტო.

თითბერი ყვითელი სპილენძი ბუნებით.

თითო 16. 21 გამოსლ.) თითოეული.

თიკანი (15. 29 ლუკ.) თხის შვილი.

თილანი სხუათა ენაა, 48 თუხტის წონაა.

თილკე კუნძულია (33. —) (63. —).

თინათინი სარკითა თუ მისთანათა რათამე მზის შუქი კედელზე ციალებდეს.

თინთიკი ♥.

თითში შრეში ♥.

თირალიანზა ნადირია ერთი ო.

თირი ქვაში ნახე.

თირკლია გუადრაკთაგანია.

თირკმელა სოკოა მიწას ქვეშ.

(რმე/145) **თირკმელი** (3. 4 ლევი.)

თიჩინუმბავია (31. —) (44. 50).

თიჭა (9. 6 იოან.) ტალახი.

(ლ) **თლა** გათლა, მოთლა, შეთლა, ჩათლა, თლილი, გათლილი.

(მ) **თმა** (10. 30 მათე) თმანიცა ესრეთ განიყოფებიან:

ქალთა შუენიერთა და გრძელთა თმათა ეწოდებიან დალალი.

ხოლო ცუდთა და თხელთა ბუწუწი.

ვაჟთა თმათა გრძელთა და სრულთა ვარჯი.

და მგრგულად შემოკუეცილსა ქოჩორი.

ყურთა საფარად ჩამოშვებულთა თმათა მაწაკი.

პირთა და საფეთქელთი საშუენებელთა წინამო და ლულამბარი.

ყრმათა პირთა თმათა მცირეთა გინგლი.

კაცთა შუბლთასა წარბი.

თვალთასა წამწამი.

ბეგეთასა ულვაში.

ყბათასა წვერი.

მკერდთა და გვამთასა ფაჩუნი.

სასირცხოთა ადგილთა ფაჩარი.

თავშაპარსთა მოზრდილთა ჯენჯი.

ძაღლთა და მჴეცთასა ბანჯული,

თხათასა ბალანი.

და მისსავე ქუეშე ლბილთა თმათა თხისური.

ცხოვართა და კრავთასა მატყლი.

აქლემთასა ს ტ ე ვ ი.

ღორთა ქედთასა ჯ ა გ ა რ ი და ძ ა გ ა რ ი.

ცხენთა ქედთასა ფ ა ფ ა რ ი.

და კუდთასა ძ უ ა.

პირუტყუთა გაზაფხულ განაცვივსა გ ა ნ გ უ რ ი.

ტყავიანთა თმათა ხ ზ ე დ ი ს ა და კ ვ ე რ ნ ა თ ა ს ა, რომელსა კაცნი შეიმოსენ ბ ე წ ვ ი.

ხილთა და ბალახთა რეცა თმათა ბ უ ს უ ს ი და ჩ ი ნ ჩ ლ ი.

თმენა (14. 8 იერე.) დათმობა.

თმისაყოფი თმის გასაყოფი ჩხირი.

თმობა მოთმენავე.

(ნ) **თნევა** სათნო ყოფა.

10 (ო) **თოდრაკელი** ურიდად ბოროტის მოქმედი.

თოვა თოვლის მოსლვა.

თოვლი (3. 70 დანიელ.) რა წვიმას ზამთარს ცივი ჰაერი შეჰხუდების შეათოებს და დამოცვივა.

არამედ თოვლიცა ესრეთ განიყოფებიან: რამეთუ პირველ ზამთრისა რა ღამის სიცივემა ცვარი შეათოოს უქმობენ თ რ თ ვ ლ ს ა.

ხოლო პირველ დათოვასა ვიდრე მიწათა გათეთრებამდე უწოდენ ყ ა პ ს ა და თუ დათოვა ტერფამდე და მეტი მისი იგი არს ფ ი ფ ქ ი.

და მისი უმეტესი თ ო ვ ლ ა დ სახელიდების.

უკეთუ თ ო ვ ლ ი წვიმა ნარევი იყოს, ჭ ყ ა პ ს უწოდენ და თოვლიანსა ნისლსა ბ უ რ ს ა.

თუცა ბურისა მიერ ხენი შეიყინნენ იგი არს ჭ ი რ ხ ა ლ ი.

უკეთუ ხეთა ზედა თოვლი დადგა ეწოდება ხ უ რ ხ ლ ი.

ქარიანსა თოვლსა ეწოდების ბ უ ქ ი.

ქარისაგან ახუჩტილსა ადგილსა ჰქვიან ხ ი ა წ ი.

და სადა თოვლი ნაბუქი შეგროვდა მას ნ ა ნ ქ ე რ ი.

თუცა შემბალი თოვლი შეყინა, ეწოდება ბ ზ ა რ ი და რაბზარი მზემა შეალბო ეწოდება ლ ე ღ მ ა.

მცირესა ფიფქსა ბზარ ქმნილსა ა რ ხ ი ლ ი.

(რმვ / 146)

რაჲ თოვლი აჭრელდეს იგი არს ლ ი ლ ო.

თუცა თოვლისა სიმრავლე მთამ ველარ იტვრთა და ჩამოიზვლა იგი არს ზ ვ ა ვ ი.

თოთო კვერცხი თოხლო.

თოიჩი სომხურია, ქართულად მ ს ა ხ რ ვ ა ლ ი ჰქვიან.

თოკი საბელთან ნახე.

თოლეზა (20. 30) (43. 20).

5 **თომა** ○ უფსკრული, გინა მარჩბივი.

თომა მოციქული, მარჩბივი. გალილეველი იყო, ქრისტე ქადაგა სპარსეთს, მიდიას, ფერსიას, ირკანიას ბაქთრიას და მერმე ინდოეთს წავიდა და მუნ მეფის ბრძანებით კალმინე ქალაქს ისრითა მოიკლა.

თომა წმიდის კუნძული (— · —) (— · —).

თომი საბანდულე თივა ♥.

თონთლო იგივე თოთო.

თორაკი მკერდი ბეჭითურთ (4 ნემესიო).
თორმოზი თერმუზი ♆.
თორნაი (25. 15) (51. 40).
თორნე (8. 7 ოსე). პურის საცხობი.
თორნი (41. 18 იობ.) ტანსაცვამია რკინისა, ჯაჭუთან ნახე.
თორნიო (30. 30) (40.—).
თოფეტი ○ თაფეტი, ქარი სადაური.
თოფი ცეცხლის სასროლი.
თოფის წამალი
თოლათი ნარდის მღერაშია.
თოში ენთელთან ნახე.
თოხარიკი ცხენი კარგ მოსიარულე ო.
თოხლი სხვათა ენაა, ქართულად ბ უ წ ი ჰქვიან.
თოხლო კვერცხი ნახევარ მწუარი.
თოჯი სათხროლი.
თოჯი წისქვილის არქი.
(რ) თრგუნვა (16. 4 ესაია.) დათრგუნვა.
თრევა მიწაზედ მოაქუნდეს დებით.
თრევრი (26.—) (44. 30).
თრთოლა ძლიერი კანკალი.
თროვლი (3. 70 დანიე.) თოვლთან ნახე.
თრია ო.
თრითინა ო.
თრიმლი ⚲.
თრინგოლ ელლუნთა ენაა, ქართულად გ ი ს ს ო ნ ი ჰქვიან,
თრიხა ⚹ შაჰმაი.
თროილნი ⴃ ელეილნი (41. 8 ეზეკი.) ერდო, გინა სართულები.
თრუნჯი თურინჯი ⚲.

(უ) თუ (15. 14 მათე) საეჭვი სიტყუა.
თუალაგნა თუალით გაუაშიკდა.
(რმზ/147) თუალადი კარგ სახილავი.
თუალი (21. 24 გამოს.) ესე არს სახედველი ცხოელთა.
ხოლო თ ვ ა ლ ი ეწოდების ქვათა პატიოსანთა.
აგრეთვე თ უ ა ლ ა დ ითქმის ეტლთა ⴃ ურემთა გოგორა.
თ უ ა ლ ა დ ითქმის წყაროთა გამოსადინებელი (4 მეფე 1. 21) ⴃ მდინარეთა ზღვათა შესართავი ⴃ ჯაჭვსა ⴃ ბადისა თ უ ა ლ ი ც ა.
თუალის დაჭერა.
თუალის მიპყრობა.
თუალის მიყრა.
თუალუხუავი (2 კორი. 13. 10). ესე არს თვსთა მოყვარეთა ანუ კეთილქმნულთა არა ლიქნით პატივს ცემდეს, არამედ კეთილმოქმედთა.
თუალუხუაობა.
თუალღებული (6. 9 ეფესელი) ესე არს თუალუხუავთა წინააღმდეგი.
თუალშავა V.
თუალჭრელი მაჩხი.
თუალხმა (2. შჯულ. 16. 19.) თუალით მოწონება.
თუალხმიერი თუალით საცხადო.
თუარა ეგეთუ არა.
თუარამ იგივე თუარა.
თუე თთუჱ.
თუთა ყოლა, ტუტა, სამივ ერთია ⚲.
თუთი V სხვათა ენაა, ქართულად ზ ო რ ა ყ ი ჰქვიან.

თუთია თუალის წამალია.
თუთუშო Ÿ ესე იგი სამყი.
თუთქი ცხელი ნაცარი.
თუკრთა (30. 2 ეზეკი) წყლულება. ძველში წყლულების ნაცვლად თ უ კ რ თ ა სწერია.
თულო ფუნდრუკია ერთი.
თუნი ბურბლის გამოსაწვავი ესე იგი კეცისა.
თუნიხი (33.—) (82. 30).
თურამ (30. 1 დაბად.).
თურგანი მოდიდო თოფი.
თურე თურმე
თურთ (8. 32 ჰრომ.).
თური ქორის საჯდომი.
თური სომხურად ჴრმალი.
თურინჯი Ÿ.
თურს (14. 13) (43. 30).
თურქული სენია ცხოვართა და ზროხათა.
თურში ქვის საზიდარი მარჴილი.
თუხტი 33 მიტყალი და ნახევარი.

(ვ) **თჳ** „ვიტყვი ჴ[უ]რჳელთა, რომელთამე უფერჳოთა, ვითარცა თ ჳ ა ს ა დვიდვიქსსა. ხოლო ფ ე რ ხ ი ა ნ თ ა საყდართა და ცხედართა და ეგე ვითართა“.
თჳთ თჳთან.
თჳთბერი თითბერი.
(რმტ 148) **თჳთი** თავით თჳსით.
თჳთმავალი ♃.
თჳთო ერთ ერთი.
თჳნასი ⚹.
თჳნიერ (1. 3 იოან.) უმისოდ.
თჳრნათენი (20 კაცში) ესე არს ნაკადი მზისა შარავანდედისა სარკმლით და არა შინა.
თჳსგან მისგანვე.
თჳსი მისივე.
თჳსი (18. 12 ლევი) დედის ნათესავი.

(ქ) **თქართქარი** სიცილში ნახე.
თქაფნი ნოტიოს დათხევის ხმა.
თქერება ცხენის თამაშობა.
თქეში **თქორი**. წვიმაში ნახე.
თქმევა ქუჩრცხთა და მისთანათ გაქნა.
თქლეფა ძაღლთაგან ენით წუნის ამოჭმა.
თქმა ითქმის სწორს კაცს ეტყოდეს.
ხოლო მ ო ჴ ს ე ნ ე ბ ა უაღრესისდამი და ბრძანება უმცროსისათჳს, რამეთუ სამ სახე არიან თ ქ მ ა ნ ი.
თქმევა სხუას ათქმიოს.
თქო ოდეს მოციქულსა, ანუ დესპანსა სიტყუასა ვაბარებდეთ, თანა ურთავთ. ე ს რ ე შ ე მ ო გ ი თ უ ა ლ ა თ ქ ო, ე ს რ ე თ უ თ ხ ა რ თ ქ ო დ მსგავსი ამათი.
თქორი მეტად წვრილი წვიმა.
თქრიალი რა ჯოგი სხუაგნით გაბრუნდეს და გაიქცენ თქრიალით უწოდენ.
თქრომა (9. 10 იერემ.) მიფრენა, შეჭიდება.
თქუა ისიტყუა (1. 46 ლუკა).
თქუენ შენ ერთისათჳს ითქმის, ხოლო თქუენ მრავალთათჳს. არამედ უაღრესთა რა მოვახსენებდეთ, არა ვკადრებთ შ ე ნ, არამედ ვეტყვით თ ქ უ ე ნ რეცა პატივისათჳს, აგრევე ჩუენ.

ხოლო ღმერთსა ზედა არა ითქმის თ ქ უ ე ნ, არამედ შ ე ნ რამეთუ ერთ არს ღმერთი.

(ხ) **თხა** თხათა მამალსა ვ ა ც ი ეწოდების და დედალსა ნ ე ზ ვ ი და შვილთა მათთა თ ი კ ა ნ ი.

ჩჩვლსა თიკანსა ბ ა ტ კ ი და წლამდის თიკანსა წ ა ლ ი, რომელსა სომეხნი ჩ ე ფ ი ჩ ს უწოდებენ.

გამოუყუმრავსა ბ ო ტ ი და საბოტე წალსა ვ ა ც ი კ ი, ვიეთნი ქ ო შ ს ა უწოდენ; წინა მოარულსა თხასა ე ლ-ქ ა ჯ ი.

აგრეთვე შველთა და ქურციკთა ნიამორთა და არჩუთა ვ ა ც-ს ა, ნ ე ზ ვ ს ა და წ ა ლ ს ა უწოდენ, არამედ თიკანთა მათთა ნ უ კ რ ს ა (4. 1 ქება ქებათა).

25 **თხამი** თხრამლი.

(რმთ / 149) **თხაპვა** შესვრა.

თხევა ნოტიოთ დაქცევა.

თხევა სათხევლის შეთხევა, სროლა.

თხელი ესე არს ქარტის მსგავსი რაჲცა იყოს.

თხელად ითქმის ლ ა რ ი და შ ა რ ი ფ ა რ ჩ ხ ა ტ ი.

გინა ზღუა და მ დ ი ნ ა რ ე ღ რ მ ა არა იყოს.

გინა ნ ა ყ ო ფ ნ ი შორი შორს იდგნენ, გინა ფ უ რ ც ე ლ ი უჯმიროთ, გინა კ ა ც თ ა თ მ ა და წ ვ ე რ ი ჯმირი არ ესხას.

თ ხ ე ლ ი ეწოდებიან ჭიქასა თალხსა და მისთანათა ქუათა გამჭვირვალეთა.

თ ხ ე ლ ი არს ყოველივე სიზრქისა და სიჯშირისა და სიმტკიცისა და სიჯშოსაგან მოკლებული.

5 **თხემი** (49. 26 დაბად.) ზედეთი თავი მთათა თუ თავთა.

თხზვნა წვნა.

თხზული (25. 11 გამოსლვათა) დაწნული.

თხიერაკი (10. 5 ივდით.) ტიკჭორა.

თხიერი (9. 17 მათე) ტიკი.

10 **თხილამური** გრკალი არს, ფერჴთა დაიკურენ დიდთა თოვლთა ზედა სავლელად, რათა თოვლთა სიღრმესა არა ჩაიჭრან.

თხილი ხილია ერთი 🍸.

თხიხა რქა მეათე ზოდიაქო.

თხისური თივთიკი.

თხისურიხა თივთიკისა.

15 **თხიფსელა** 🍸.

თხლე (74. 9 ფსალმუნი) ღვნის დალექებული.

თხოვება რაჲცა ცოტას ხანს აქონიოს და აგრეთვე გამოართუა.

თხოვებული ნათხოვები.

თხოვნა (2.8 იობ.) მოცემის ვედრება.

თხოვნილი აქაიქ მომუჩირებული.

თხრა მიწის ამოკუწთა.

თხრამლი შარავთან ნახე.

თხრილი მიწა ნათხარი.

თხრობა (17.2 ეზეკია) თქმა.

თხრობილი თქმული.

თხრობილმან რქმულმან.

თხუნვა გასვრა.

თხუთმეტი სამჯერ ხუთი.

თხუნველა თაგვია, მიწას ქვეშ სთხრის ო.

ი

(რნ/150) **ინი** ჴმიანი ასო არს და ართრონი. მრავალთა სიტყვათა ი ნ ი თავადაც ყოველთა სიტყუათა მოვალს ჽ ბოლოდაცა, ვითარცა ზემოთ დაგვიწერია: ი ტ ყ ო დ ი, ი ქ მ ო დ ი, ი ხ ა რ ე ბ დ ი ესრე მოეზავების თავ ბოლოთა, მარტო თავად: ი მ ეფ ე, ი ბ ა ტ ო ნ ე, ი კ ა ც ე, ი პ ი რ უ ტ ყ უ ჳ და ესე ვითარნი.

ხოლო ბოლოდცა ყოველთა მოეზავების. კეთილად გასინჯე

(ა) **ია** ყვავილია გაზაფხულისა ჲ.

იაბეთ ○ შუჳნიერება, გინა სივრცე, გინა განტევებული.

იაბეს ○ ჴმელიერობა, იაბეს მჭმუნვარება.

იაგუნდი თუალია პატიოსანი.

5 **იადგარი** სხვათა ენაა, ქართულად ს ა ხ ს ე ნ ე ბ ე ლ ი ჰქვიან.

იადვილა ადვილ იჩინა.

იადონი აედონი — ბერძნულად ბ უ ლ ბ უ ლ ს უწოდენ და იმერელნი ი ა დ ო ნ ს ა ბულბულსვე უწოდენ. ჩვენთა წერილთა შინა მინახავს: იადონი ზამთარ ზაფხულ დაუცადებელად მოჭიკჭინეაო. ბულბული სამ თუჱ ოდენ სტუჳნს და დადუმდების. ფ რ ა ნ ც ა ს ერთი რიგი ჩიტი ვნახე, ბ უ ლ ბ უ ლ ი ს ტოლი და თეთრ მოყვთლო, ზამთარ და ზაფხულ მოუთმენელად ტკბილად მ ჭ რ ი ნ ა ვ ი. მე ის მგონია.

ქართველს მოლექსეთაც ბულბული და იადონი სხუა და სხუად უთქვამთ. თქვენ გაარჩიეთ.

იავა გაავდა.

იავა თათრულად ნაპოვნს ცხოველს ჰქვიან, რომელსა ქართულად მ უ დ რ ე გ ი ეწოდების.

10 **იავანა** ○ საბრალო.

იავარი (17. 3 იერე.) ნაფორიაქალი.

იავვანა და ბამი ადგილი არს შესაწყუდევილი, ვითარცა ჩუჳული კერპთა ბოროტად მსახურებისა (20. 29 ეზეკია).

იაზრა აზრი ქნა.

იათუღი ვეცხლის სარწყული.

15 **იაიხიტიხ** ○ განნათლებული.

იაკადრა ჰკადრა.

იაკინთი (10. 9 იერე.) იაგუნდი.

იაკის ნეტარება.

იაკობ ○ მთრკინალი, გინა მწიხნელი, გინა მზაკუარი, გინა შემძლებელი, გინა მომასრულებელი, ღირსად მბრძოლი.

იაკობ ზებედესი (4. 21 მათე) ძმა იოანე მახარებლისა, ბენარგეს, რომელ არიან ძენი ქუხილისანი. იყო გალილეველი, ქადაგა' ქრისტე პირველად ჰურიასტანს და სამარიას და შემდგომად სპანიას წარვიდა და რომელთამე აღიარეს და კუალად იერუსალიმად მოვიდა და ჰეროდე აღრიპას მიერ თავი წარეკუეთა ჰურიათა მომადლებისათჳს. (რნა/151)

84 წლისა ეწამა. ხოლო მისი გვამი სპანიადვე წარიღეს და ქომფოსთელა ქალაქს დამარხეს.

იაკობ უმცირესი, რომელ არს იაკობ ალფესი, ძმა თადეოს მოციქულისა, რომელსა ძმად ქრისტესად უწოდენ, რომელსა სახელ ედებოდა იუსტოს.

ღვინო და თაფლუჭი არა სვა და ჴორცი არა ჭამა. არა აღვიდა თავსა მისსა საპარსველი, არცა იბანა, არცა იცხო პირსა. ესრე წმინდა იყო. წმიდა წმიდათასა შევიდის.

შემდგომად ამაღლებისა იერუსალიმის ეპისკოპოზად დაიდგინა მოციქულთა მიერ. 30 წელსა მუნ ეპისკოპოზად ჯდა.

96 წლისა იყო, ქრისტეს შჯული ქადაგა. პირველად ქვა დაჰკრიბეს და შემდგომად მჭლისა ხარისხით გარდმოაგდეს და სამკურნელითა განტვინეს ჟამსა ნერონისასა.

იაკოხტა თათრული ია ❦.

იალკალი ცაში აქა იქ ღრუბელი.

იალმაგი (1 მეფე 17. 18) ალმაგი.

იალმაზა ალმაზად იჩინა.

იალოში ალიონი.

იალტიალი ალაგ ღრუბელი, ალაგ მოწმედილი.

იალღოჯი ფიცარი პირ მრუდი.

იამა სიამოვნედ ექმნა.

იამავრი (6. 15 ტობია) მხოლოდ შობილი.

იამინ (36. 24 დაბად.) ასურსა და ებრაელსა იამინისა წყლათ ჰნებავს თქმაჲ, ნაცვლად ამისა, ვითარმედ: პოვა წყაროჲ უდაბნოსა. მთარგმნელთა ამისთა ვითარებული იჳმარეს ლექსი.

იამინი (36. 24 დაბად.) მარჯუჩნა, გინა ქალაქი.

იამინისა იგივე იამინ წყალი.

იანაბრა ანაბარად მიინდო.

იანგარიშება აღრიცხა.

იანდერძა ანდერძი თქვა

იანვარი აპანი.

იაპიქსი ქარია ერთი.

იაპონია (·) (36.)

იაპოხტიან (6. 27 ბარუ.) განჭმელდებოდიან.

იარა (6. 67 ბარუქ.) სლვა ყო.

იარი დიდად გამოითარგმანების, რომელსა გონჯსა უწოდენ სიგონჯის მკურნალნი;

იარა თურქთა ენითა წყლულსა ჰქვიან.

იარაღი ესე არს ჭურჭელი, ჴელოვანთა საჭმარნი, რკინათა, თუ ძელთაგან, მეომართა ალსაკაზმავი,—გინა ცხენთა, ანუ ხუროთა, მჭედელთა და გალატოზთა. ესე მსოფლიოთა ენითა არს.
(რნბ/152)

ხოლო სამღდელოთა ენითა ჭ უ რ ი, ჭ უ რ ჭ ე ლ ი და რომელთამე ო რ ღ ა ნ ო ეწოდება.

იარაღუჩი გამკითხველობა და ბჭობა.

იარედ უფლის გარდამოსლვა.

იასამანი ⚲.

იასაული სხვათა ენაა, ქართულად მ ა ნ დ ა ტ უ რ ი ა.

იახონ ⊖ მკურნალი.

იახში ჴს თვალი მოწითლოა ტ ჭრელი.

იატაკი (3. 26 ესაია) სახლის ფსკერი.

იაფეთ ○ ფართოება, გინა სივსე.

იაქუმ ○ (3 მეფე. 7. 21). სიმართლე, გინა გამზადება.

იაღლავაში წამლად სადები ცომი მგბარი.

იაჯა ივედრა.

იაჰიელ ○ იაილ, საშინელი ცხოვრება უფლისა.

(ბ) **იბაზიერა** ბაზიერობა ქნა.

იბაკო შემოკლებული ცხოვრება.

იბარტყა ბარტყი ქნა.

იბატონა ბატონობა ქნა.

იბედა ბედს მიუპყრა.

იბედივი ბედის მიერი (34 კათილორ.).

იბეზღა ბეზღება ქნა.

იბეკნ კუნტრუშობს (39. 31 იობ.).

იბეჭდება ბეჭედი ჯდება.

იბოზა ბოზობა ქნა.

იბორგა ბორგვიდა.

იბოროტა სიბოროტე ქნა (88. 9. იერე).

იბორჯღლა ბორჯალი მოეჴსენა.

იბრალა ბრალი დაიდვა.

იბრდღვინა ბრდღვინვა იწყო (23. 24 რიცხ.).

იბრძანა ბრძანება იქნა.

იბრძენა ბრძენობა ქნა.

იბრძოლა ბრძოლა ყო.

იბუდა ბუდე დადვა.

(გ) **იგავი** (13. 24 მათე) ესე არს სიტყვით მაგალითი, გინა საჩუენებელი, გინა მოსანიშნავი.

იგალა ისარჯა.

იგალობა გალობა ყო.

იგარდოხ გარდაის ექნას.

იგდო ჩაიგდო.

იგემა გემო ნახა (3. 7 იონნა).

იგენი ისინი.

იგვრდივ გულარძნილი (13. 18 დანიელ) გინა გვერდით.

(რნგ/153) **იგი** ისი. ყოველი ი გ ი ჩუენებასა შორის ძეს და გუარსა, არამედ: მ ა ს, მ ი ს ი და ი გ ი შემდგომთაგან ერქმის (27. 4 დაბად.).

იგია ი გ ი კაცისათჳს ითქმის და ი გ ი ა ჲ დედაკაცისათჳს (2. 7 ნაომ.).

იგლოა გლოვა ყო.

იგონა გონებად შთაჰქდა.

იგრემლებდა წარბს ილებევდა (23. 40 ეზეკია).

იგრიკა აპრილი (8. 12 ესთერ.).

იგულეთ გულად ილეთ (2 შჯულ. 1. 21).
იგულვა გულად ილო.
იგულისწყრომა გულისწყრომა ყო.
10 **იგულმეთქუმბენ** გულის თქმას გარმრავლებენ.
იგუშაგა დარაჯობა ყო.
(დ) **იდად** (48. 33 იერემია) ესე სიტყუა არს სიცოცხლე სიხარულითა.
იდარაჯა დარაჯობა ქნა.
იდაყვი ნიდაყვი, მკლავთ სადრეკი.
15 **იდგომა** დგომა ყო.
იდვა ქუმდებით იყო.
იდიადა დიდად იჩინა.
იდიდა დიდად გაითქუა.
იდიდსიტყვა სიტყუა დიდობა ქმნა (35. 13 ეზეკი.)
20 **იდოლებრივი** კერპული (კავში.)
იდოლია კერპი ლათინურად (კავში.)
იდროა დრო ეჴსენა.
იდრტვინა დრტვინვა ყო.
იდუმალ საჩუმრად (2. 7 მათე).
25 **იდუმალი** საჩუმარი.
იდუმია ○ მწითური ქუეყნისაგანი.
(ე) **ი^ე** ი ო ა ნ ე ქარაგმით ითქმის.
იე ათხუთმეტი, რიცხვით ითქმის.
იებერ ○ ებრაული, გინა გონება.
იებო ○ დათრგუნვა.
30 **იეზონიას** ○ სმენა უფლისა.
იეზრაელ ○ თესლი ღვთისა.
იეთრო ○ აღმამაღლებელი.
იეკკლესიეს შეიკრიბნეს.
იელატი ელატთან ნახე. (კათილო.)
35 **იელვა** ელვა იქნა.
იელი ♀ ხე თაფლის განმრყვნელი.
იემინი ○ მარჯუენა.
იენავა ავ ენაობა ქნა.
იერაბოლი ○.
40 **იერემია** ○ ამაღლება უფლისა.
იერემიელ ○ წყალობა უფლისა.
(რნდ / 154) **იერთა** გაერთება იქნა.
იერიქო ○ მთოვარე თთვსა.
იერლაყი მეფეთაგან შეწყალების უსტარი.
იერობალ ○ ლალვა ბომონისა.
5 **იერომნიმონი** დავიწყებულის სამღდელო საქმის მომგონებელი.
იეროხალიმ ○ ხილვა მშვდობისა, ხილვა სრული, გინა სახლი მშვდობისა.
იერუსალიმი ○ (66.—) (31. 40).
იესბოკ ○ არს ცალიერი.
იესე ქალაკი ნაყოფიერი, გინა აგრილობს, თუ სცავს, თუ სატფურება.
10 **იესო** ○ უფალი მაცხოვარი.
იესსე ○ არსება ყოფადი.
იესუს ○ ებრაელებრ ი ე ჰ ო-ს უ ა ჲ; ჩუმნებრ ი ე ს ო, უფალი მაცხოვარი.
იეტიკა ეტიკობა ქნა.
იეფად ადვილ სავაჭრელად.
15 **იეფანდოკ** ○ გოდოლი, გინა სახლი, გინა ადგილის სახლი.
იეფთე ○ რომელ არს იეფთაე, განმღებელი.
იეფი გამცემელი და პურადი (12. 1 იერე.)
იეფის (12. 1 იერ.)
იექონია ○ განმზადება.

20 **იექონიას** ○ მომზადება უფ-ლისა.
იეშმაკა ეშმაკობა ქნა.
იეჭვა ეჭვი შეუვიდა.
იეშუ ○ თვით გარმომდგარე.
იეშუს ○ მღილი გამრყუნელი, გინა მჭედელი.
25 **იეშუს** ○ (1 ნეშტ. 8. 10) თანა-მზრახველი.

(ვ) **ივ** ბოლოს ართრონია: ღ ვ თ ი ვ, ც ე ც ხ ლ ი ვ და მისთანა.
ივალა ვალი აიღო.
ივალალა ვალალება ყო.
ივაშა ვაშა, ვაშა თქუა.
30 **ივაჭრა** ვაჭრობა ქნა.
ივბილეუზ ○ საყვრი.
ივედრა იხვეწნა.
ივეოხი ფრინველია გველის მჭა-მელი V.
ივი მამაკაცთა და დედაკაცთა ორთავე სასირცხოთა ასოთა ზოგად ი ვ ი ეწოდების; ხოლო თჳთოეულთა ცალ ცალ-კე სხუა და სხუა.
35 **ივლისი** თიბისა.
ივლონა ესე არს გრკალი ცისა ჩრდილოდ კერძო, რომელ-სა ზაფხულის მზე მუნით მოიქცევის და ვერ გასცილ-დების.
ივნისი მარიალისი.
ივნო ვნება ქნა.
(რნე/155) **ივრცელა** გაგანიერდა.

(ზ) **იზაკუა** მზაკურება ქნა.
იზამთრა ზამთარი დაყო.
იზარდა ზრდა იწყო.
5 **იზატიკა** ზატიკი ყო.
იზაფხულა ზაფხული დაყო.
იზაქარ ○ სასყიდელი.
იზელდა ზელას იყოფდა.
იზვება ხუასტაგნი შობენ. უ ზ ვ ი, ბ ე რ წ ი და მ ე ე ზ ვ ე მშობელი (14. 5 იერემია).
10 **იზმნის** მისნობს (44. 5 დაბად.)
იზრახა ზრახვა ყო (1. 19 მათე).
იზრდებოდა ზრდას იქმოდა.
იზრუნვა ზრუნვა ყო.
იზურგა ზურგად მოიბა.
15 **იზღაპრა** ზღაპრობა წარმოთ-ქუა.
იზღვია გარდაექდივა.
იზღუანვის საზღუარ ექმნების (23. 4 ისო.)

(თ) **ითავა** თავად შეექმნა.
ითავნა სათავნო განმრავლდა.
20 **ითავსა** თავსიდვა და გაიწყო.
ითამარ ○ ჭალაკი დანაკის კუ-დისა.
ითანია თან გაუყარ ყო.
ითარგმანა თარგმანებულ იქმ-ნა.
ითიკანი ჩვეულებით საზნოების მოქმედი (38 ნემესიო).
25 **ითმენდა** მოთმენას ჰყოფდა.
ითმოს ღრუბლისა და ცხავის მსგავსად დაჭურეტილი ძვა-ლი (ნემესიო).
ითოვა თოვლა იყო.
ითჳსა თჳსად მიიჩნივა.
ითქუა თქმა იქმნა.
30 **ითხევლიდა** სათხეველს ისრო-და.
ითხოვა თხოვნა ყო (3. 22 გა-მოსლვა).

(ი) **იის** ფერი

(კ) **იკა** პაიჭის თასმის ჩამოსაბამი სარტყელი.
იკაზმებოდა კაზმას ჰყოფდა.
35 **იკანკელი** ესე არს ალმართში მიმრეც მომრეცად აღსლვა

და მიხვევ მოხვევით შეზევა, რათა არა დაშურეს (არიოპაგე).

იკანო კმა არს (40 კავშირი).

იკანონა კანონად მიიჩინა.

იკარვა კარვად შევიდა.

იკბინებოდა კბენას ჰყოფდა.

40 **იკეთილა** კეთილად შეიცვალა.

იკეთილვნება ხვეულების ვნებისაგან კეთილად შეიცვალა (30. 10 იერემ.).

იკვირვა საკვირველად ილუჩნდა.

(რნვ/156) **იკვლივი** ♥.

იკითხა კითხვა ყო.

იკლო კლებულ იქმნა.

იკმაა კმა საყოფელ ყო.

5 **იკმია** იგივე კ მ ა; გინა ს ა კ მ ე ვ ე ლ ი იკმარა.

იკონომოსი ბერძნულიან, ქართულად გ ა მ რ ი გ ე შქმიან.

იკორთა ფიცრის თარო.

იკომაედრი (5 ნემესიო) ჩელიად მიმდრეკი.

იკოხი სახელ შეკრებული.

10 **იკტერონია** გუნი, სიყვითლის სენია.

იკტიონი (2 შჯული) V.

იკურთხა კურთხევა მიიღო.

იკურნა კურნება მიიცა.

(ლ) **ილაო** სენი არს, უპეს ზეით წელის ნასკუნლობითა.

ი ლ ა ო გამოითარგმანების ღმერთო შ ე მ ი წ ყ ა ლ ე.

ზოგნი სახელს დებენ მ ყ რ ა ლ ა დ და ზოგნი ჰ ა ს ა და იტყვან სიძნელით ტკივილსა მიხსა ნაწლევის გამოსკუნისათჳს.

15 **ილაღობა** ლაღობა ქნა.

ილაშქრა ლაშქრობა ჰქნა.

ილეკრო ეწოდების ო ქ რ ო ს ა, ვ ე ც ხ ლ ს ა, ს პ ი ლ ე ნ ძ ს ა, რ კ ი ნ ა ს ა, ტ ყ ვ ი ა ს ა, კ ა ლ ა ს ა და ყოველსავე მისთანათა ერთბამად.

ილეკტრო ილეკრო (1. 4 ეზეკია).

ილექსა ლექსები თქუა.

20 **ილვისიოსი,** რომელ არს ო ლ ვ ი ს ი ო ს ი; გინა ა პ ო ლ ვ ი ო ს ი, ესრეთ გამოითარგმანების, ვითარმედ: გ ა ნ ს ა ს უ ჩ ნ ე ბ ე ლ ი, უ ჯ ა ჯ ო ესე იგი არს ჯ ს ნ ი ლ ი. თ ა ვ ი ს უ ფ ა ლ ი ტანჯვისაგან.

ილი ილი ლიმა საბაქთანი (27. 46 მათე) ებრაულად: ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო. რ ა ს ა თ ჳ ს დ ა მ ი ტ ე ვ ე ბ მ ე.

ილიკტრიონი (1. 4 ეზეკი) ესე იგი არს ილეკროებთა ფერი ერთბამად ბრწყინვიდეს.

ილინჴა ჩიტის მახე.

ილისტიკი ზღუდის სამართი (2. 78 დიონის.).

25 **ილიუ** ○ ძლიერი ჴელმწიფე.

ილიუმ (55. 50) (41.—).

ილოცა ლოცვა ყო (16. 12 ესაია).

ილტობოდა სველდებოდა.

ილტრიონი იტყვან გ რ ო მ ი ზ ი არს ხისაო, ვინათგან მას შინა იხილვებიან: წ ვ ე ლ ი, ბ უ ზ ი და ჯ ი ნ ჭ ვ ე ლ ი, ქ ა რ ვ ა მგონია.

30 **ილუმელი** ესე იგი არს: არცა ს ი კ ე თ ე, არცა ს ი ა ვ ე არ ეტყობოდეს, გინა გ ე მ ო. (მამადცხოვრ.).

ილუსტრიოსი (16. 1 მამად-ცხოვრებაში).
ილხინა ლხინი ყო.
(მ) **იმ** ითქმის მ ა ს ს ა ვ ი თ, რამეთუ გაჩუჩნებთ: ი მ კ ა ც - მ ა ნ მ ი თ ხ რ ა და ი მ დ ღ ე ს ი ყ ო; ვითარცა ა მ ა მ ა ს აჩუჩნებს, მაგრამ უგვაროდ.
(რნზ/157) **იმაკა** მაკე იქმნა.
იმალვოდა მალვა ქნის.
იმან მან.
იმანტა ღვედი ერქუანთა, თუ ჯამბარა.
იმართლა მართალი შეიქნა.
იმარმენი მარმენიოს ძალი.
იმარხა მარხულობა ქნა (4. 2 მათე).
იმას მასსავით, მასავე.
იმასპინძლა მასპინძლობა ყო.
ამაწე „ი მ ა წ ე დიდყოფა წინაშე ღვთისა შეურაცხ იქმენ მ ა წ ა ნ ე ბ ე ლ ი“.
იმედი გულის მინდობა.
ამედის გარდაწყუეტა გულის გატეხა.
იმედის დადება გულის გამაგრება.
იმედის მიცემა გულმაგრობის მიცემა.
იმედნეულობა გულდებულობა.
იმეტყუელა მეტყუელება ქნა.
იმეფა მეფობა ქნა.
იმეცნა მეცნიერება ქნა.
იმზადა მზად შექმნა.
იმზირა მზირობა ყო.
იმზო მხეობა ქნა.
იმთხრობლა მთხრობლობა ქნა.
იმიერ იქიდამსავით (2. 5 გამოსლ.).
იმით მით.
იმინთი უთესლო ბალახია ♥.
იმის მის.
იმისი მისი.
იმოთხვიდა სეერნობდა, თუ მავალ იყო.
იმთლა (34. 15) (43. 30).
იმოსებოდა შეიმოსდა (16. 19 ლუკა).
იმოქმედა მოქმედება ქნა.
იმოციქულა მოციქულობა ქნა.
იმოძღურა მოძღრობა ქნა.
იმოწმა მოწმედ მოიყვანა.
იმრ გურდიგ.
იმრუშა მრუშება ქნა.
იმრჩობლა ხორა.
იმსახურა სამსახური ქნა.
იმსგავსა თჳს მსგავსა ყო.
იმსთევს ალმსთობა ქნეს.
იმსხემა მსხემობა ქნა.
იმსტრობდა სინჯევდა, ჯაშუშობდა (10. 10 ტობი).
იმსხუეპლა მსხუეპლი შეწირა.
იმტერა მტერობა უყო.
იმუდარა მუდარობა უყო.
(რნჱ/158) **იმუშავა** მუშაობა ქნა.
იმუხთლა მუხთლობა ქნა.
იმღერა მღერა ყო,
იმძიმა სამძიმარი იწყო.
იმწევა მწედ მოიცა.
იმჯულის მჯილს უპირებს (2 ეფრემ).
(ნ) **ინ** საწყავი არს, შთამტევნელი ო რ თ ა ხ ო ი ს თ ა ა ტ ტ ი კ უ რ თ ა.
ინა წითლად შემღებავი ♥.
ინაგა მომცრო ტრედია ველური V.
ინადიმა ნადიმი ქნა.
ინადირა ნადირობა ქნა.
ინათლა გათენება ალმოჩნდა.

ინანთი ვარდის წყალსავით სუნნელია.
ინატრა ნატრა თქვა.
15 **ინაყოფა** ნაყოფი გამოიღო.
ინაყროვნა ნაყროვან ჭამა.
ინაწილა ნაწილი მიიღო.
ინაჯი საჯდომი,
ინაჯიდგა (13. 12 იოანე) სერობად დაჯდა.
20 **ინდალმა** არა თვითება არს სულისა, არამედ ვითარცა თვითებისა აჩრდილი და ნამწუწრვალევი.
ინდია ოფერ ○ (28. 13 იობ.) ესე არს ნაცარი.
ინდიკტიონი ებრაულისა ენითა: ათხუთმეტი წელიწადი ერთი ინდიკტიონია და ოთხი წელიწადი ერთი ოლიმპიადო.
ინდომა ნდომა ყო.
ინდოური ქათამი V.
25 **ინდუს** ○ ესე არს ინდოთა, ებრაულებ ითქმის სულისა, ვითარმედ ქება.
ინება ნება დართო.
ინეხი (4 ნემესიო) „ინესი, ემენესი და ადეზესი".
ინი (45. 24 ეზეკი) ინ საწყავია ერთი, ორი კოროსი ჩავა.
ინიოხი რაინდი (2 ეფრემ).
30 **ინო** (26 ნემესი) ესე არს მგრძნობელი ძარღვი, თანა შეთხზული შეშა ძარღუთა.
ინოხი ინიოხი.
ინჯღლივი ქუთუთოს ბმო.
ინჯრა იჯრა, ჯერი.
(ო) **იოაბ** ○ მამობა, მქონებელი მამისა.
35 **იოათამ** ○ სრული ბიწი.
იოაკიმ ○ უფლის აღდგომა.
იოაკინ ○ უფლის პირველად განმზადება.
იოანე ○ მადლიერი, სახიერი, მოწყალე, გინა დადგრომილ არს მადლი, გინა ნიჭი, გინა მივმადლე, ანუ ნება, ანუ საქმე.
იოანე მახარებელი ძმა იაკობ მოციქულისა, მარადის ქალწული და ქრისტეს საყვარელი მოწაფე.
შემდგომად ამაღლებისა პატრასაიას ქადაგა და (რნთ/159) დემენტიანე კეისრისა მიერ პატმოს ხერთკუნსა ექსორია იქმნა. გამოცხადება მუნ აღწერა.
მერმე კრომს მდუღარეს ზეთსა შთააგდეს და ნერონ კეისრის ჟამსა ეფესოდ მიიწია და მუნ ტრაიანეს ჟამსა სიბერით მიიცვალა.
ქრისტეს ამაღლების შემდგომად სამოცდარვა წელი იცოცხლა.
იოას ○ ორგულ სასოწარკუეთილ.
იოახ ○ უფლის ცეცხლი (4 მეფე. 7. 8) მლილთა მიერ დაფხუნული.
იოაქ ○ ძმა.
იოაქაზ ○ სათნო, გინა ნეტარება.
5 **იობ** ○ ტკივნეული, ჭირვეული, გინა მამა.
იობელიან ○ ერგასი.
იობელისნი საყვირია მოკეცილი (1 ნეშტ. 15. 28).

იოელ ნების მოქმედი, გინა საყკარელი ღვთისა, გინა წინამძღუარი ღვთისა, გინა დასაწყისი ღვთისა.

ითვიდაჲე მეცნიერება.

10 **იოვლიოს** ესე არს წელიწადი ე რ გ ა ს ი, რომლისა შემდგომად შჯული არღარა შეუნდობს ვალის მიცემად.

იოკენზ დაოკებასთან ნახე.

ითლივსტრი ჩაქსული სხვა და სხვა ფერი.

იოლნა თვალი ისურმა (3. 18 გამოცხა.).

იომა ოძი ქნა.

15 **იონა** ○ ტრედი, გინა დაუბადებელი.

იონადაბ ○ სასძლო.

იონათან ○ უფლისა სახლი, ძე საუფლისი.

იონი ბერძენი.

იოპე (67. 30) (33.—).

20 **იორამ** ○ მაღალი.

იორდანე ○ მდინარე სასჯელისა, გინა გარდამოსლვა უფლისა.

იორდახალეში ❦.

იოსაფატ ○ უფალი მსაჯული.

იოსებ ○ აღორძინება, გინა დიდება, გინა შეძინება ღვთისა.

25 **იოსედეკ** ○ სამართალი ჩემი.

იოსეფ ○ (80. 2 ფსალ.) უფლის აღორძინება.

იოსიას ○ ცეცხლი უფლისა.

იოტა (5. 12 მათე) მართლ ჩამოზიდულსა მას ასოსა წერილთასა ი ო ტ ა ეწოდების; ხოლო ზედა კერძო წარზიდულსა მას მგურდლ და გურდივ რ ქ ა.

იოტა წურილი ჰიქის მძივი.

30 **იოტნა** ოტებულ ყუნა.

იოქაზ ○ (2 ნეშტ. 34. 8) შეპყრობილი.

იოქაზ ○ უფლისა შეპყრობა.

(რდ/160) **იოხ** ოხას იქ (7. 16 იერემ.).

იოხა ოხება ქნა.

იოხი რაფათა.

იოჰანნა ○ მადლიანი, სახიერი, მოწყალე.

5 (პ) **იპატი** ვიპატოსი.

იპატივა პატივი დაიდვა.

იპატოჲ (2 კავში.) ნიტასთან ნახე.

იპატოსი აგრეთვე ვიპატოსი.

იპი იპი რომელსა თურქნი იტყვან: ბ ა ლ ი, ბ ა ლ ი.

10 **იპოდრომი** ბერძნულია, ცხენთ სარბიელი.

იპოვა პოვნა ყო.

იპომნიმატოღრაფოს ყოველთ დავიწყებულთ საქმეთ მომგონებელი.

იპოსტიხი გუამი ლათინურად.

იპოტირიტი პოტირიტი.

15 **იპპარხი** მთავარსავით.

იპპოკენტავროს ესე ითქმის ვ ა ც ი რ ე მ ი ვითარ შეგუამებულნი; არა თუ ზედ შეგუამებულ არიან, არამედ ზედ მოგონებით შეგუამდებიან; არათუ ზედ მოგონებით გუამობენ, არამედ რა დასცხრეს ზედ მოგონება, იგინიცა თანა დასცხრებიან, რამეთუ არა არს იპოკენტავროსი გუამისა შორის. მხილველთა ცხენ კაცისათა ესრეთ აღწმასნეს.

იპრიანა უაღრესმან იწადა.

(ჟ) **იჟამნა** ჟამნ კანონნი თქუა.

(რ) **ირა** კერპთ ღმერთთ სახელია.

ირაო დიდ დიდნი ფრინველნი.

ირბინა სირბილი ყო.

ირგო რგება იქნია.

ირემვაცი (39. 1 იობ.) ფრანგულში ფ უ რ ი რ ე მ ი ს წ ე რ ი ა.

ირემი ო (2 შჯულ. 12. 15)

ირეოსი კასია (30. 24 გამოსლვა).

ირესიონი ერისიონი.

ირეწა სარეწავი მოიგო.

ირეჭი საიფეჭიო მაზე.

ირიბი ურიბი.

ირიდებოდა რიდებას ჰყოფდა.

ირისე ცის მშვილდი ბერძნულად (10, 1 გამოცხად.).

ირკინებოდა რკენასა ჰყოფდა.

ირმისზაწარა ჯონჯოლა სოკო.

ირმისენა ✓.

იროელ წარმართთა უწოდიან მათის| ნათესავისაგან ახოვ-(რდა/161)ნად და ძლიერად ჩამოჩინებულსა, რამეთუ გონებდენ, ვითარმედ არა კაცთაგანი არიან, არამედ თანა ყოფითა კერპთათა შობილი დედათა მათგან. ამისთვის ი რ ე ო ლ უწოდეს, ვითარმედ კ ე რ ძ ო ღ მ ე რ თ ი.

ირო ირონი.

იროიკოზ სხვაზე მჯობი.

იროკვა ქროკვა ქნა.

ირონ ბერძნულად თოვლი.

ირონი და **ირო** ესე ორნივე ეშმაკთა ბუნებისა მქონებელ არიან, არა სრულიად მსგავსი მათი, არამედ უდარესნი.

იროპინი ირეოსი კასიავე არს.

ირყევა მიწა იძვრის.

ირწმუნა დაიჯერა.

(ს) **ის** იგ თითით აჩვენოს.

ისადგურა სადგურს დადგა.

ისადილა სადილი ჭამა (21. 15 იოანე).

ისავროი ~ ესე ცხოელი მსგავსი არს ჯოჯოსა და მისვე ტოლ, არამედ უკეთუ მიწათა ვალს ფერ მიწისა, არს. უკეთუ მოლსა ზედა—მწვანე არს; და რასაცა ფერსა შეჰკდების მისვე ფერად იხილვების.

ზ მ ი რ ი ნ ი ს ა სანაჴებთა იპოების.

ისათხევლა სათხეველი ესრო-
7 ლა.

ისაკ ◯ კიცხევა, გინა სიცილი.

ისარი (4. 4. ქება) ისარი ზოგადი სახელი არს ყოველთა ისართაჲ.

ხოლო განიყოფიან **სხუა და სხუად სახელებითა.**

ფრთე დაბალი და პირ წურილი, რომელსა ყივჩაყნი და თურქნი იქონებენ არს ს ა ყ ა ლ ნ ო.

ზომიერი ისარი, ფრთე მობრტყე და პირმობრტყე არს ს ა რ ჩ ა.

მისგან უგრძესი, პირ დიდი და ფრთე მაღალი არს ქ ე ი ბ უ რ ი.

ისარი ს ა რ ჩ ი ს მსგავსი და პირგანპებული, მომცრო არს ქ ი ბ ო რ ჯ ი.

ისარი ქ ე ი ბ უ რ ი ს მსგავსი, პირ დიდი და განჭებული არს ბ ო ძ ა ლ ი.

ისარი: ს ა რ ჩ ი ს ტოლი, სამ ფრთოსანი, უპირო, წუწრ-მგრგვალი არს ყ ო დ ა ლ ი.
ყ ო დ ლ ი ს ა უგრძესი წუწრ-მწუწტი, ჯვარედად ჩხირ დასხმული არს ლ რ ჯ ა.
ფრთე მაღალი, გრძელი, გრკალ შემობმული არს ს ე ფ ქ ა.
უფრთო, უპირო ისარი არს გ ე ზ ი.
ს ა მ ა ლ ი არს ლარი რკინისა სატყორცებელი და ისარი მტკაველზედ მეტი მის ლა-რით სასროლი.
სხუანიც რამ ისარნი არ¦იან,
(რდბ/162) რომელსამე ბ ო რ ძ ლ ა დ უწოდენ და სხუასა სხუა-სა.
ხოლო ყრმათა ისარ ცუდასა— წ ი ნ წ კ ი ტ ე ლ ა.

ისარნები ავაზანი (24. 20 და-ბად.).
ისარგებლა სარგებელი ქნა.
ისარჩლი სარჩელი ყო.
ისახარ ○ სასყიდელი.
5 **ისალომენოხი** შეყუანებული.
ისაყუარლა საყუარლობა ყო.
ისახარ ○ სასყიდელი.
ისახელნართაულა სხუა სახელი დაირქვა.
ისე ეგრეთსავით.
10 **ისეგ** ეგრეთვე.
ისერა სერობა ქნა.
ისესხა სესხი აიღო.
ისი იგი (1 მეფე 17. 26).
ისიბრძნა სიბრძნე იჴმარა.
15 **ისივ** იგივ.
ისივე იგივე.
ისირცხვილა სირცხვილად მიიჩ-ნივა.
ისიტყუა ითქვა (48. 2 იერე.).
ისიძა სიძე ისვა.
20 **ისიძვა** სიძვა ქნა.
ისკარიოტელი ○ სიკუდილ შემო-სილი.
ისკუპა სადა დგეს, მუნით შე-ხლტეს.
ისლი ♛.
ისმაელ ○ სმენა ღვთისა, გინა ვითარ აღდგეს ღმერთი.
25 **ისმაიტელი** ○ მორჩილება ღვთისა.
ისმენდა (10. 39 ლუკა) სმენას ჰყოფდა.
ისმინე (17. 20 იერემ.) სმენა ყავ.
ისმოდა სმენა იყო.
ი ს მ ო დ ა წყალი შეისმოდა.
ისპაანი (88. 3) (36. 13).
30 **ისპანალი** ♛.
ისპენდიან შეიწირვის,
ისპრუკა (32. 50) (46. 55).
ისრაელ ⊙ მხილველი ღვთისა, კმაობა ღვთისა, ხილვა ღვთი-სა.
ისრაილი ○ გონება მხილველი ღვთისა, გინა ხილვა ღთისა.
35 **ისრე** ისევსავით.
ისრიმი უმწიფარი ყურძენი.
ისროლა სროლა ყო.
ისტორია ქუეყნის ამბავი, ლა-თინურად.
ისტრია (30. 30) 40. 15).
40 **ისტუმრა** (10. 23 საქმე) სტუმ-რად აწვია.
ისუწნა სუწნება ყო.
ისულა სულზე მიიგდო.
(რდგ/163) **ისულგრძელა** სულგრძე-ლება ქნა.
ისულთქმა სულთქმა ამოიქუნე-შა.
ისულმოკლა სულმოკლება ქნა.

ისულმცირა იგივე ისულმოკლა.

5 **ისუხლაიცა** (67. 45) (38. 15).

ისფერებს სფერო იქნების (15 კავში.).

ისფეროებს იგივე სფერო იქმნების.

ისქიო (26 ნემესი.) ი ს ქ ი ო და ი ლ უ ნ ი ო ძარღუნი არიან, რომელთა მიერ აქუს მღრეკელობა მუჴლთა და ბარკალთა.

ისწავა ისწავლა, სწავლა ყო (15. 45 მარკ.).

10 **ის წავა** ის ვინმე წარვალს.

ისწრაფა (18. 6 დაბად.) სისწრაფე ყო.

ისხარი ჩქარი წვიმა ადრე მომდარებელი.

ისხერტი მჴეცის მაზე.

(ტ) **იტანჯა** ტანჯულ იქმნა.

15 **იტირა** ტირილი ქმნა.

იტრა (13. 20 გამოსლ.) აიყარა, თუ წავიდა.

იტრნეს აიყარნენ.

იტურნა დაიყურნა.

იტკრთა ტკრთად აიკრდა.

20 **იტკრია** ○ საძოვარი.

იტყება თავს იცა.

იტყოდა ამბობდა.

(უ) **იუარა** უარი თქვა.

იუბნა ილაპარაკა.

25 **იუდა** ○ აღსარება.

იუდა თადეოზ გალილეველი, მოციქული ქრისტესი, ძმაჲ იაკობ მცირისა. შემდგომად ამაღლებისა მ ე ს ო პ ო თ ა მ ი ა ს ქადაგა და მერმე ფ ე რ ს ი ა ს და ს ი მ ო ნ მოციქულსა თანა იყოფოდა. მერმე აქა ფ ე რ ს ი ა ს ქადაგა და მუნ აღესრულა.

იუდას ○ ქება, გინა აღსარება.

იულიოს ლიტონი ფერი.

იუმეცნა უმეცრება ქმნა.

30 **იუნჯა** (6. 19 მათე) საუნჯე დადვა.

იუხიტყოს (1. 8 დანიელ) იგემოს.

იუსტინეპოლი (35. 43) (45. 55).

იუქმა უქმი იპყრა.

იუცნობეს (10. 20 იერემ) ცნობად ვერ ჩივიდენ.

35 **იუცხოვა** უცხოდ აღუჩნდა.

იუწყალოვა უწყ ლო იქმნა

იუწყა შეიტყო.

იუხუა უხობა ქნა.

(ჳ) **ი҃ჳ** იესო ქარაგმით ესრეთ ითქმის.

40 (ფ) **იფარა** ფარად აიღო, გინა მოეფარა.

იფიოთ ფივოსთან ნახე.

(რდდ/164) **იფიცა** ფიცი ყო.

იფნი 🍷.

იფრადორი მეფეთ მეფე, გინა კეისარი.

იფქლი (3. 12 მათე) შემოდგომაზე ნათესი ხვარბალი ❦.

5 **იფხიზლა** ფხიზლობა ქნა.

იფხლი გვიმრა ❦.

(ქ) **იქ** ჰყოფ.

იქ მუნ.

იქაბოთ ○ სადა დიდება, ვაი დიდება.

10 **იქადაგა** ქადაგება იქმნა.

იქადილა ქადილი იწყო.

იქება ქებულ იქმნება, გინა მუნ ება.

იქედნე (28. 3 საქმე) ესე გველი რამე არს, საშო არა აქუს და პირით დამაკდება

და შვილნი მუცელს გამოსჭამენ და ეგრე გამოვლენ.
თუ კაცს უკბინა აღარ მორჩება.

იქვრივისი შიკრიკი.

იქთვიერნი (2 ეზრა 3.3) მისის განწყობილობითა.

იქი იქ, მუნ (26.36 მათე).

იქლიშა ქლეშილ იქმნა.

იქჰნა არა ჸყოფობისაგან მყოფად მოვიდა.

იქნა იქმნა (1.3 იოანე).

იქნება ქმნა მოვა.

იქნემონ მჴეცია ერთი ო.

იქორწინა ქორწილი ქნა.

იქრთამა ქრთამით მოიშოვა.

იქცა შეიცვალა.

იქცევისი მბრუნავი.

(ლ) **ილალადა** (5.8 ოსე) ღაღადება ყო.

ილელვებოდა ღელვილ იქნებოდა.

ილო მიიღო თუ აიღო.

ილვაწა (10.34 ლუკა) მოღუაწება ქნა.

ილუმენდეს ლომნი ყვიროდენ.

ილუნიო ისქიოსთან ნახე.

ილჳძა არ დაიძინა.

(ყ) **იყავნ** სიტყვს დამტკიცება იყოს.

იყეფა ყეფა იწყო.

იყო არაყი.

იყივლა (1 მეფე 17.20) ჴმა ყო.

იყმო ყმად შექმნა.

იყო (1.1 იოანე) პირველ მყოფობა.

იყოლივა ყოლა იქნევინა.

იყოფვება.

იყოფინ (6.2 ჰრომ.).

იყუწდრა ყუწდრებულ იქნა.

იყურა ყური მიუპყრა.

(შ) **იშ** სიამოვნის სიტყუა.

(რდე / 165) **იშელი** სალორე სახლი.

იშენა შენობა ყო.

იშვა შობა იქმნა,

იშვით უნებური (2 შჯული 19.5). ი შ ვ ი თ ძნელად.

იშთინენით (24.21 ეზეკი) დაიშთინენით.

იშიეხ შიიშ მოიშს იქს, გინა შიმშილს ჩივის.

იშინაგა შინ ხანი დაყო.

იშნი მტრისაგან ბავთზე გახარება.

იშობრივ ფათერაკსავით.

იშოვნა საშოვარი ქნა.

იშუწლა შველება იქმნა.

იშუწლივა შველებად მიიღო.

იშულდა შული ქნა.

იშვთი არა ხშირი.

იშვლა შვილად იყოლივა.

იშფოთა შფოთი ყო.

იშხვარი შავი ლაკლაკი V.

(ჩ) **იჩემა** თვსად დათქვა ცუდად.

იჩრთინების იჭრტინების.

იჩქითი მყისი.

(ც) **იცი** (47.6 დაბად.) სწავლულ ხარ.

იცისკრა გაცისკრება იქნა.

იცნა (42.7 დაბად.).

იცნოდა იცოდა (11.17 ლუკა).

იცოდა (18.11 იოან.) ცოდნილ იყო.

იცოდვა ცოდვად მიიჩნივა.

იცოლა ცოლად ისვა.

იცუალა (17.2 მათე) ცვალებულ ყო.

(ძ) **იძაგა** საძაგლად გაითქუა.

იძებნა ძებნა იქმნა.

იძვრის რაცა მოძრავია,

იძილისშორისა (2. 1 დანიელ) სიზმარი ნახა.

იძმაცუა ძმაცვა ყო.

იძმო ძმად შეიქმნა.

იძრა ძრვა იქნა.

იძრნეს დაძრვა ქნეს, გინა იტრნეს.

იძრწოლა ძრწოლა იწყო.

იძულება ესე არს სამარადისო იგივეობა მქონებელი მიდრეკისა, ესე იგი არს დ ა ჟ ი ნ ე ბ ა.

(წ) **იწადა** წადილი ქნა.

იწამა წამება ყო.

იწარმოებს წარმოიზევს.

იწდივა დაისხა, წდევა ყო.

იწესა წესად დაიდვა.

იწიწვი (3. 6 ეზეკი.) მოწიწებით ხარ.

იწრო არს გზა და მისთანა უგანური. ხოლო ვ ი წ რ ო ლ ა რ ი და მისთანანი უ გ ა ნ ო (18. 12 იობ.). (რდვ/166)

იწუა წოლით იყო.

იწუართა წურთილ იქმნა.

იწუხა წუხილი იწყო.

იწყევა იწყევლა, წყევლა ყო.

იწყლა წყლულ იქმნა, დაიკოდა.

იწყრომა წყრომა ყო.

(ჭ) **იჭვი** ეჭვი (1 კორი. 10. 27).

იჭირვი ჭირს ნახავ.

იჭმება ჭამა ჯერ არს.

იჭმუნა ჭმუნვა ქნა.

(ხ) **იხარა** ხარება ქნა.

იხვი V (39. 12 იობ.).

იხილა ნახა.

იხიტა წვინტლი წარმოიცალა.

იხოკდა ლაწუს იგლეჯდა.

იხუცნ შეილე.

იხუცტა ხუცტილი იქმნა.

იხუცწა ხუცწნა ყო.

(ჴ) **იჴადა** ჭირს მორჩა.

იჴადა (14. 47. მარკო.) მახვილი მოიწვადა.

იჴაჴდა იხოკდა.

იჴელთა ჴელთ იგდო.

იჴვანჩი.

იჴმარა ჴმარებულ ყო.

იჴმია იჴმარა (1 კორი. 7. 21).

იჴმო მიუწოდა.

იჴსენა ჴსენება ყო.

იჴსნა ჴსნა უყო.

(ჯ) **იჯაბნა** ჯაბან იქმნა.

იჯდომა ჯდომა ყო.

იჯმნა ჴელი აიღო.

იჯობინა იუკეთესა.

იჯრა ერთი საჯერო ჭამადი. **ესრეთ მოვალს ყოველი სიტყუა ინსა ზედა, რაჲცა გინდეს სრულიად მოვალს.**

(რჲზ/167)

(ა) **კაბა** სამოსელი (ვეფხისტყაო.)

კაბადონი წერილთა ფურცელსა ეწოდების კ ე ფ ი;

ხოლო ფურცლისა ცალსა პირსა კ ა ბ ა დ ო ნ ი;

ხოლო ნახევარსა კაბადონისასა გ უ ტ რ დ ი.

კაბადუკია O ებრაელებ კაფთორიმ ესე იგი არს.

კაბადუკია (· ·) (·).

5 **კაბალა** ქართა გააბარებენ სასარგებლოდ, იფქლთა მოხაცემელად, პირობითა რითმე სხვად სხვითა.

კაბდო საფარცხავის ფიცარი.

კაბიწო სამი კოდი, გინა სამი გრივი.

სადამე ათს კოდს კ ა ბ ი წ ა დ იტყვან (45. 11 ეზეკი.).

კაბალფანჩი სამოსელია, სანიჭარი (ვისრამიან.).

კადეოთ ○ ბლუართა.

10 **კადეს** ○ სიწმიდე შეწირული.

კადნიერება (14. 27 მათე) რომელსა მსოფლიონი ს ი თ ა მ ა მ ე ს უჴმობენ იგი არს კადნიერებაჲ.

ხოლო ოდესმე მიჰგავს კადნიერება ს ი გ ლ ი ს პ ე ს ა, არამედ ესრეთ განიყოფის:

რომელმ ნ გულისწყრომა ვერ დაითმინოს და თავით თჳსით შურის გება ენებოს იგი ს ი გ ლ ი ს პ ე არს.

ხოლო ოდეს სხჳსათჳს ილუწოდეს, იგი კ ა დ ნ ი ე რ ე ბ ა ჲ ა რ ს.

კადონი ესე არს ძელით ფრიალო გვერდი ბ ა ქ ა ნ ბ ა ქ ა ნ ა დ მ ო ა ს წ ო რ ო ს დასათესველად; გინა ცხენებთაშორის ლ ა ტ ა ნ ი გაუბან, ერთმანერთს არა ავნონ.

კადრება მოჴსენება, გინა შებედვა.

კაეტა (38. 20) (40. 50).

15 **კაეტი** დასის თავი.

კავი მოკაკული რკინა თუ ხე

კავი (27. 29 საქმე) ნავის ღუზა.

კავიდარაონ თვალის მთლელი (6 ლავსაიკ.).

კავიდარიონი.

20 **კავლოკომი** ~.

კავროთოთავა გულის თქმის ჴსენება.

კავქს O შეურაცხ ქმნილი.

(რჲჱ/168) **კავში** ფერჴის საოლავთეთრი ო.

კავშირი ილეკროთ დასაკავშირებელი.

კავშირი ოთხი იგი ასონი: მ ი წ ა, წ ყ ა ლ ი, ჰ ა ე რ ი და ც ე ც ხ ლ ი არიან, ვინათგან ამათ მიერ არს ყოველთა სხეულთა შემტკიცება.

კაზალა ნაჭერი ყუელი.

5 **კაზარა** Δ.

კაზმა მორთუა.

კაზმვა დარჩევასავით.

კათაკმეველი ნათლვად გამზადებული, რომელსა არა ედოს ნათელი (სჯულის კანონი).

კათევთია ვენკთან ნახე.

კათვიპარქხინ რომელ არს მებრ მყოფობით (კავშირ.).

კათილორია სიტყვის გამოცხადება.

კათოლიკე საყოველთაო (მრწამს-ში).

კათოლიკე ძარღვი მკლავის შუა ძარღვი, რომელსა თურქნი ბ ე დ ე ნ ს უჭმობენ (კარაბად.).

კათოხიოხი მეფეთა შეცოდება.

კათხა ხის სასმისი.

კაი სიკეთის ნაწილი.

კაიაფა ○ განბასრებული, გინა მოკიცხული.

კაინ ○ მოგება, გინა შური სახილავი.

კაინან ○ ქმნული ღვთისა.

კაირ ○ მოსაგებელი.

კაკა ერთის წამლის სახელია (კარაბადი.).

კაკა ყურძნის კაკალი (21. 20 ლევიტ.).

კაკა ჩვილურად ხილი.

კაკაბი V (17. 11 იერემია).

კაკალი ეწოდების ნ ი გ ო ზ თ ა და ხ უ ლ თ ა ხილთა.

კ ა კ ლ ა დ უწოდენ მგრგვალთა რასამე.

კ ა კ ლ ა დ იტყვიან იმერელნი მარცვალთა.

კ ა კ ლ ა დ ითქმის თუალის სიმგრგულე, გინა ყურძნის კაკალი,

კაკანება მოტირლის ქვითინი.

კაკანი ქათმისა და კაკბის ჴმიანობა.

კაკაჩა V.

კაკაჩი ღამე მთოვარით ნათელი.

კაკბის საკუნტელა ♥.

კაკბის საწეწელა ♥ შათარა.

კაკვი მოკავებული.

კაკვინარი დამასხი ქლიავი 🍷.

კაკრა რომელთა ხ ი ლ ი არა იჭამების კაცთაგან და ფრინველნი ჭამენ, ვითარცა: ს უ რ ო თ ა, ხ ე შ ა ვ თ ა, და მისთანათა ეწოდებიან.

კაკულა ძლი 🍷.

კაკუნი ფიცარზე რეკის ჴმაჲ.

(რდთ 169) **კაკურაზი** გარკაპოეტი, ბაზი

კალა (22. 18. ეზეკია).

კალავრო ~.

კალათა მცირე გოდორი.

კალამი დასაწერი ლერწამი ♥.

კალამი სუნნელი ლერწამი ♥. (30 23 გამოსლ.).

კალამოკრი იგივე სუნნელი ლერწამი ♥.

კალანდობა ახალწელიწადი (შჯულის კანო.).

კალანდრა წლის შესატყობი.

კალანდრო V.

კალანოხი ბელეკონი 🍷.

კალაპოტი ყალიბი.

კალასი მუხის ხე წყალში დებით რკინასავით გამაგრებული.

კალაფატნი ბერძნულად ნავის მაშენებელი.

კალდიმი კრამალია ერთ რიგი.

კალებ, ქალებ ○ გული ლეკუებრივი.

კალვიქსი ♥ ესე არს ჩუენ მიერ საკახაროდ სახელდებული მწუანვილი; ელლენთაგან ლორის ჯნდურად ჴმობილი.

კალთა სამოსლის ფესვი და კარვისა.

კალია ბალახთ ნადნობი ქვა საპნისათჳს.

კალიარი სარდენიისა (31. 30) (36. 30).

კალიბი ესე არს ვითარცა მჯარე რამე, რამეთუ ვიტყვით: ზეით კალიბ იდგა; ქუშით კალიბ მოვიდოდა და ეგე ვითარნი.

კალიერება ჭურჭელნი სიმდიდრეთა სანოვაგეთანი.

კალიკუთ ინდოეთისა (12.—) (17.—).

კალილარი ~.

კალმასი სომხურია, კალოზე პურის მოშოება; ქართულად მიჩურობა ჰქვიან.

კალმახა კალმახი ✱

კალნაბი კომბოსტოსთან ნახე ♥.

კალო სალეწავი ადგილი (3. 12. მათე)

კალპინი სარწყული.

კალქიდონია უსკუდარა (56. 26) (43. 7).

კამა ♥.

კამათელი ნარდზე საგორებელი.

კამათობა ცილება, გინა დავი.

კამარა კონქი, გინა ხულა (3 მეფე 6. 3).

კამარეტი კამარაზე პატარა კამარა (3. მეფე: 7. 8).

კამახი ბალნისაგან სხვილი ძაფი.

კამბეში გამეჩი ო.

ამასაც მამალსა ჯარი და დედალსა ფური და შვილსა მათსა ლოლო ჰქწოდების ☧ (რო / 170) გამოზამთრულსა ზაქი ☧ წელიწადზე მეტსა შიშაგი.

კამენი ტიკისა და მისთანათ პროჭი.

კამერინო (35.—) (43.—).

კამეჩავა მფრინავი ჭუაა ▷.

კამკამება ელვარებასავით და გამჭვირვალი.

კამკამეული (11. 10 ესთერ.) წყალი წმიდა.

კამკამი წყალი და ღვინო დაწმედილი, გამჭვირვალი.

კამპი.

კამული ○ აღდგომა ღვთისა.

კამური ყურძენია ერთ რიგი.

კამში ესე არს სიზრქეთაგან ნოტიოსა სისპეტაკე და მფარველი თვალთა მხედველობისათა.

კანა ○ შურის მგებელი, გინა მონაგები.

კანანელი ○ ესე არს კანა დაბისაგან გალილიისა.

კანაფი ფრანგულია, ქართულად ექსუნჯი ჰქვიან ♥.

კანდადატი ეზოს მოძღუარი.

კანდელი ფრანგულია, ქართულად სანათი ჰქვიან.

კანდელაკი მნათე.

კანდია (54. 10) (33. 15).

კანთარო ფატარი ძელი, ღამით ცეცხლებრ მოელვარე.

კანთვარია (21.—) (53. 40).

კანი თხელი ტყავი.

კანიაური ♥.
კანკალი შიშით თრთოლვა.
კანკელი ადგილი მაყენებელი. ესე არს ლანძვად რვალი იყოს, რკინა, თუ ძელთა, ანუ ქვათაგან (5. 28 მსაჯ.).
კანკლედი (5. 28 მსაჯულ.) ბადის სახე, თუ ლანძვი.
კანკური ფიცრის სარეკელი.
კანონი (7. 4 მიქია) განწესება.
კანოხი გაზაფხულ პირველ ჯარის შებმას უწოდენ მესხნი.
კანტი მჭლე და მომცრო.
კანტური უნებურად თავის ქნევა.
კანძი ერთი ცხოვარის ნაპარსი.
კანჭი წვივი.
კანჯარი ველური ვირი (103. 11 ფსალ.) ო.
კაპანი ქვა ლოჯი (2 მეფე: 24. 3).
კაპაპელტ პელტთან ნახე.
კაპარი ♥.
კაპარნაუმ (70. 48) (34.—).
კაპარჭი (27. 3 დაბად.) ისრის ქარქაში.
კაპარჭინა ⚹.
კაპატონი კაბადონი.
კაპერნუმ O დაბა ნუგეშინის ცემისა.
კაპეტოლიონი სამსჯავრო ტაძარი.
(როა/171) **კაპი** ამონაკუწთი რტო მოგრძე მოკუწთილი.
კაპიკლარი კაცის კლვის ზედამდები.
კაპილონი ესე არს სახლი მ გ ზ ა ვ რ თ ს ა დ გ უ რ ი, არათუ ფუნდუკი, არამედ სხვა რიგი.

კაპოეტი ⚹.
კაპოეტი ფრინველი წელიწად გამოვლილი V.
კაპოეტი ბალახი ♥.
კაპოეტობა ფრინვლის წელწლობა.
კაპრაში ყვითელ მოწითლო.
კაპუნი ყბათა ყბის ტკეცება.
კაჟი ტალი, სადრტილი, ცეცხლის ქვა.
კარაბა ფრანგულია (17. 6 იერე.) ქიქის სადგნეს ჰქვიან.
კარაბადინი სამკურნალო წიგნი.
კარავი (26. 25 დაბად.) საჩრდილობელი.
კარავნი ბერძულია, დ უ მ ი ა ნ ს კ ი ბ ო რ ჩ ხ ა ლ ს ჰქვიან.
კარაკინი მოსამგრგვალებელი.
კარანი (3 ეზრა: 8. 68) მოსაქმენი.
კარაპა ნავია მომცრო.
კარაპანი არდგმული.
კარაპი სომხურია, ქართულად ა კ ა უ რ ი ჰქვიან.
კარაპითა ნავის სახელია.
კარაული (1 მეფე: 9. 3) საჯდარი ვირი ო.
კარაქი ახალი ერბო.
კარაჭინი ნაქსოვის ფერჯსაცმელი, რომელსა სპარსნი ჩ ო ր ა ბ ს უჴმობენ.
კარბა ქვაბის ყური.
კარგი (5. 9. ესაია) კეთილი.
კარგი (28. 17 გამოსლ.) რიგი.
კარგვა წარწყმედა, კარგვა, გარიგება;
კ ა რ გ ვ ა კეთილად დარგვა.
კარდალა (39. 15 ესაია) მომცრო ქვაბი.

კარდნელი მოქლონნი ეკლესიათა, გინა თავი.

30 **კარესიმი** გრძნების მოქმედი.

კარვედი (7. 3 რიცხვ.) საკარვე.

კარვობისა მეშვდის თთჳს დღესასწაული ჰურიათა.

კართაჯინენისაჲ ○ ებრაელებრ თ ა რ ს ი ს, ფარული ცნობის სიხარული.

კართი (2 შჯულ: 21, 4) შეშა ძარღვი სადრეკისა.

35 **კართი** ნემსკავსაც ჰქვიან.

კართობა (1. 11 ამოს.) რისხვა შესაძრწუნებელი.

კარი (10. 8 იოან.) ბჭესთან-ნახე.

კარიათარიმ ○ ქალაქი ნაძუთა, გინა ტყეთა, გინა სახლი მაღნართა.

კარიათსეფერ ○ ქალაქი წიგნთა.

40 **კარიდი** ვეშაპის ტოლი თევზია ⚹.

(რომ 172) **კარიოფილლა** ყარამფილი, მიხაკი.

კარკალი დიდი ქვავნარი.

კარკამი ჩჩვილთ სენია.

კარკარი (24. 7 ეზეკი) წყლტუ კლდე.

5 **კარკარი** კულის სმის ჴმაჲ.

კარკაროვანი წყლტუ კლდოვანი.

კარკინო ესე არს დიდი ცხრაფეჴა, რომელსა ბერძენნი პ ა ლ უ რ ს უწოდენ, ხოლო სომეხნი ხ ი ჩ ა ფ ა რ ს (2 ნემეს.).

კარკუმი ყარყუმი ო.

კარმელ ○ ცნობა წინა დაცვეთისა, გინა კარავი წინა დაცვეთისა.

10 **კარნუ** ქალაქი აზრუმი (·) (·).

კაროხი სენია, ე კ ლ ო გ ი ს თ ა ნ ნახე.

კარსე ზღურბლი და წყირთლი (3. 23 მსაჯულ.).

კარსნი (12. 2 ზაქარ.) ილეკრო, რაჲც ჯაჭვებრ გაყრილია ერთმანერთში.

15 **კარტალი** (2 შჯულ.) კოლოფი.

კარუჴა ყარუჴა; სხვათა ენაა, ფ წ ე ლ ს ჰქვიან.

კარქი რიგია სომხურად და ჩუენს მწერლებს ზოგან გაუსინჯაობით კ ა რ ჭ ი ს ნაცვალად კ ა რ გ ი დაუწერია. კ ა რ გ ი კეთილს ჰქვიან, ხოლო კ ა რ ქ ი რიგსა.

კარშიკი (26. 5 გამოსლ.) გრგოლი.

კარჩხანა ⚹.

20 **კარწუმელი** ქვრიმა ❦.

კარჭაპა ნავია ერთი.

კასაბი მეკორცე.

კასია (44. 9 ფსალ.) კ ა ს ი ა ჲ ი ე რ ქ' ო ს ი, ი ე რ ო ჲ ნ ი თხელი რამ ქერქი არს, ფრიად სუნნელი, რომელსა სპარსნი დ ა რ ი ჩ ი ნ ს უწოდენ.

კასკასი წვლილი სიცილი.

25 **კასრაკი** მცირე სახლი.

კასრი ჭურჭელი არს ხისა სამწყემსო.

კასრი საწყავი არს ერთი, რომელი შთაიტევს რვას დოჭსა.

კასს ტირიონნი (4. 10 ზაქარი.) ქვა კალისა.

კასტორი ესე არს ძვირფასი

გარდასაფარებელი სამკაულ-თა ზედა.

კატა ფრანგულია, ქართულად ც ი ც ა ჰქვიან ო.

კატაბანი მატყუარი, თუ სა-ტყუარი (ვეფხისტ.).

კატაბარდა 🍷.

კატადუბოხანი რომელი ესე ჰმობს ჩვენ შორის ღამე და დღე.

კატალავტი დრაჰკანთ გამცუ-ლელი კერმათა ზედა.

კატალატი ფრანგულად, ს ა ქ ა-ნ ე ლ ი ც ა თ ა ნ ი.

(როგ/173) **კატალია** ძვირის ჴსენება.

კატა პიტნა ♥.

კატარა ფრანგულად სურდოს კ ა თ ა რ ო ჰქვიან და წამა-ლი რამ არის. ქართულად კ ა ტ ა რ ა სწერია. ცხვირს ცხებულსა სიმყრალის სუნი აღარ ეყნოსება. ფრანგულად სურდოს კ ა თ ა რ ო ჰქვიან. არ ვიცით ეს არის თუ სხვა.

კატარავტი (6. 63 მამადცხო.) კატალატი.

კატარი ცუდი ფიჩვი.

კატამეთექხინ ელლენურად, რო-მელ არს მებრ თანამექონე-ბით (კავშირში).

კატარრაკატი (29. 26 იერე.) მღვიმესავით შესაწყუდეველი.

კატარღა ნავია საბრძოლველი.

კატასი ტრაპეზის საბურავი ტილო.

კატახკევი დაკაზმა ალმოსაჩე-ნელთა, რომელ არს თხზვა და შემკობა სიტყუათა (1 კავ-შირი).

კატასტეოსი რეფერენდარი არი.

კატევთიაჲ სწორე.

კატეკერმატის არევა (28 კავში.).

კატეტიანი რომელ არს მიზე-ზობითა.

კატვიხუმელი ეკლესიაში მაღ-ლა დედათ სადგომი.

კატის ყურძენა ♥.

კატის ძუძუ ♥.

კატიღორია წიგნი არს, რომე-ლი გზა და ეზო არს ყოველ-თა ხედვათა და სიტყვათა საფილასოფოსოთა მიმართ.

კატკატო შინაური მსუქანა ♥ კერატა.

კატოხრიანი რაცაღა ფერია ფერთაგან.

კატრატი, კატარატი, კატალატი ერთია.

კატუნი ველური კატა ო.

კატუპოსანი კატადუბოსანი.

კატუჯარი ცხენის სირაჯა.

კაფა (3 მეფე: 5. ბ) ხეთ გარ-დაკუეთა.

კაფარნომ ○ აგარაკი სინანუ-ლისა, გინა სინანული მწი-რობისა.

კაფია სიტყვს გამოჩინება.

კაფოვერდე (13.—) (8.—).

კაფუა ქაფა (40—) (41. 10).

კაფუბონო სპერანცა (·) (35).

კაშკაში ამო სიცილი.

კაშხალი ჩხნდე.

კაჩა მეჴლის ძირის სადრეკი.

კაჩალო ჴორცის საკიდარი კა-პიანი.

კაჩარა მხალი ძირით ძარღვია-ნივით.

კაჩო კაჩალო.

კაცადი (12. 15 იერე.) თითო-ეული კაცი.

კაცადკაცადი (2. 6 საქმე) იგივე თითოეული.

(როდ/174) **კაცი** დაბადა ღმერთმან ხატებისა და მსგავსებისაებრ თჳსისა, ნივთებთა მიერ ჴორცი შემზადა, სულისა გონიერისა და სიტყვერისა შთაბერვითა მიმნიჭებელმან.

ხოლო კაცი ზოგად ყოველთა ეწოდების.

ესე კაცი განიყოფების: მამაცად და დიაცად, რომელ არს მამაკაცი და დედაკაცი.

რამეთუ რა მამაცსა დიაცი მიეთხოვოს ეწოდების მამაცსა ქმარი და დიაცსა ცოლი; ხოლო შობილთა მათთა შჳლი.

შჳლსა მამალსა ძე და დედალსა ასული, რომელთა სიბერემდე ძესა ვაჟი და ასულსა ქალი ეწოდების.

ვიდრე ხუთ წლამდე ვაჟსა ჩჩჳლი და ქალსა ჩჩჳლა ეწოდების.

ხუთის წლით ვიდრე ათ წლამდე ვაჟსა უსუარი და ქალსა უსუარა.

ათის წლით ათხუთმეტამდე ვაჟსა ნინველი და ქალსა ნინველა.

ათხუთმეტის წლითგან ვიდრე ოცამდე ვაჟსა ყრმა და ქალსა ყრმაჲ.

ოცის წლითგან ვიდრე ოცდაათამდე ვაჟსა ჭაბუკი და ქალსა ჭაბუკა.

და შემდგომად სრული კაცი ვიდრე ორმეოცდაათამდე ჵ

შემდგომად ეწოდების ვაჟსა მოხუცებული და ქალსა მოხუცებულა.

და შემდგომად ვაჟსა ბერი და ქალსა ბებერი, რომელ არს მამაბერი და დედაბერი.

ხოლო შემდგომად მიხრწნილი ეწოდების და წუწრ თეთროსანსა ჭარმაღი და მჴცოვანი ეწოდების (2. 15 დაბადება).

კაცისთაოანი (5. 10 იერე.) ზღუდეზე კაცის თავსავით ნაშენი შოვლებული.

კაცპელატი ორღანოა, კაცს შთასდებენ და განხერხვენ.

კაწანი ღობე მცირე ეკალთაგან აღმართებული.

კაწაპი წულის ჩაცმისათჳს საადვილო სახლეტი.

კაწახი (18. 5 ესაია) უმწიფარი, თუ წაკულაკი.

კაწკაწი ნდომით კბილთ რეკება.

კაჟარი უწყლოს ალაგს რიყის მსგავსი ქვა.

კაჭაჭი ჴმელი შამბის ღერო.

კაჭახუნი ჴმელი შამბის წულილები.

კაჭკაჭი V.

კაჭროზა გველის ყიყინი.

კაშათ O კრებათა დაჴშვა.

(ბ) **კბენა** კბილით დაკბილვა (16. სიბრ.).

კბილი (4. 2 ქება) პილოთა, ღორთა და მისთანათა დიდთა კბილთა ეწოდებიან ღოჯი და ღორის კბილთა ღოჯის სალესავთა გორანგო.

ლომისა და მჴეცთა დიდთა კბილთა შ უ ა ნ ი და სხვათა ყოველთასა კ ბ ი ლ ი.

კბილს ქუჩშ თქმა ჩუმად თქმა.

კბოდე (5. 13 მარკ.) ზღვისა და წყლის პირი, კლდოვან ფლატოიანი, ჩაუგალი.

(დ) კ͠ დ კვალად ქარაგმით ასრე ითქმის.

(როე / 175) **კდემა** (2. 15 რუთი) შიში გმობის მოლოდინსა ზედა.

(ე) **კედარი** (119. 5 ფსალ.) ბნელი საჭმუნავი.

კედელთ მლეწველობა პარვით კედლის შეთხრა.

კედელი მიდრეკილი (61. ფსალ.).

5 **კედელი** (20. 7 ისო.) ნაგები, ნაშენები.

კედუს ○ სიწმიდე.

კედი საკუთხი ქვა.

კედრონ ○ ბნელად მჭმუნვარე.

კეეშანი ზრუნვით სენი შეედვას.

10 **კევი** ესე არს ხეთაგან გამონადენი ნოტიო რამე, საცოხნელი ფისივითა.

კევრი სალეწავი ფიცარი.

კეთილი (12. 33 მათე) ესე კეთილი არს ნაწილი კეთილობისა.

ხოლო კ ე თ ი ლ ო ბ ა ტბა რამე უკიდო.

ხოლო ს ი კ ე თ ე არს წინაბჭე და ეზო კეთილობისა.

კეთილმძლეობა არს სიწრფოებით თავსდებაჲ;

ხოლო ბ ო რ ო ტ მ ძ ლ ე ო ბ ა მზაკვარებით და სივერაგით წინააღდგომა.

კეთილობა კეთილთან ნახე.

15 **კეთრი** არს ჴორცთა გათეთრება და ქერტლი.

კეთროვანი (8. 2 მათე) კეთრიანი.

კეისარი (2. 1 ლუკა) ჰრომის მეფე.

კეიტონი სამშობიერო სახლი

კეკა დაკეკა, თივის დაფენა.

20 **კეკელა** ლამაზობის მოყვარე.

კეკიაჲ ქარია ერთი.

კეკლუცი ლამაზთან ნახე.

კელა Δ.

კელავერი მუცლის ჴორცი.

25 **კელამი**.

კელაპტარი სასანთლე, ხოლო აწ დიდს სანთელსა უჴმობენ ტყუილად.

კელარი ბერძულია, მ ე კ უ ჭ ნ ა ვ ე ს ჰქვიან.

კელენი მცირე სენაკია.

კელი ნეხვი.

30 **კელმენი** სხვლი პილობი.

კელობა (32. 31 დაბად.) კოჭლობა.

კელობს კოჭლობს.

კემსა წურილად დაჭრა.

კემუხტი

35 **კემხა** კეფა, თავის უკანა კერძო.

კენ შენკენ (1 მეფე 3. 8) აქათკენ, იქითკენ.

კენარი კეთილსანახავი და მოკდომილი (ვეფხისტყაო.).

კენდოი ცუდი სარტყელი თოკისა.

კენეში მოკლედ მოჭრილი მჭელეული.

40 **კენკა** ფრინველთაგან მარცულის ჭამა.

კენტავროსი იპოკენტავროსთან ნახე.

(როჟ/176) **კენტი** არა ლუწი.

კენტინარი ასი ლიტრა ძველი.

კენტირიონი ასის თავი.

კენტროს ღერძი (15 კავშირ.).

5 **კენქერი** (18. 18 საქმე) ჟამი მკისა, გინა ქალაქი ერთი.

კენჭი მცირე ქვათაგან.

კენჭები კრიალესონი (მამათცხოვრებაში).

კეჟერა კომბოსტო რომ თავს არ დაიხვევს ♥.

კერა მუგუზლის თავის სადები.

10 **კერაკნი** რკინის საცეცხლე (36. 22 იერე.).

კერახი წვრილი სანთელი.

კერატი ოთხი ქრთილის მარცვალი ერთი კ ე რ ა ტ ი ა.

კ ე რ ა ტ ს უჯმობენ ღორსა გამოუყვერავსა.

კ ე რ ა ტ ი ჰქვიან ხილსა ერთსა, არაბეთს მოვა, ლ ო ბ ი ო ს ჰგავს, ვიეთნი რ ქ ა დ სახელ სდებენ.

კერვა შეკერვა.

კერვა თესლთა ადგილსა ეწოდების ცხოვჲელისასა (24 ნემესიო).

15 **კერკეტონი** კაცნი ღამის მცუცლნი, ბოროტად მავალთა შემპყრობელნი.

კერკი კაკაუ, ბაიასთან ნახე.

კერმე (2. 15 იოანე) წურილი თეთრი.

კერო ნაწილი ოდენ არს ხრონოსა.

კეროვანი სხვილი სანთელი.

20 **კერპი** (10. 11 ესაია) აჴრდილი არსებისა, გინა წარმართთ ცრუ ღმერთი, გინა ქვლით ქმნილი.

კერპის თაყვანისმცემელი რომელი წარმართთა მომადლებისათჳს იჩემებდეს, რამეთუ არა მსახურებს, არამედ თაყვანი სცემს.

კერპმსახური ესე იგი არს ყოვლითა სულითა და გულითა მონებდეს (1 კორინ. 6. 9).

კერტი ძუძუს თავი.

კერშილობა ნადირთ მაკინტლობა.

25 **კერძი** (12. 14 იერემ.). წილი თუ არშივი.

კერძო (1. 9 დაბად.) ეწოდების ნივთთა და აგებულებათა და ტითო სახეობათა არსებათასა და მისთაჴათა ნაკუწთებსა.

ხოლო ყ ო ვ ე ლ ო ბ ა მათ ყოველთაგან ერთად შემოკრებულთა სოფელთა.

კერძო ვირი (66. 20 ესაია) ჯორი.

კესარია (67. 34) (33. 38).

კესარიოს ○ მთავარი დაბადებულთა.

30 **კესი** ხომალდის აფრის გასაბამი ლატანი.

კესტორი კასტორის მნე.

კეტი მომცრო აზარმაცი.

კეტურა, ქეტურა, ○ მცივანი.

(როზ/176) **კეფა** ○ კლდე, გინა ფიქალი.

კეფა კეშხა, თავის უკანა კერძი.

კეფა ჰმელი ხის ქერქი.

კეფალოზი ✕

5 **კეფანი** საჭმელთ თავს სახურავი.

კეფი (36. 23 იერემ.) კაბადონთან ნახე.
კეში რბილი რამ გა[illegible]გრებული, უჴმარად.
კეცა გაშლილის შეკვეცა.
კეცი მიწა საჭურჭლე.
კეცტყავი კ უ თ ა, ო ს ტ რ ა კ უ თ ა, ს ა დ ა ფ თ ა, პ ი ნ ა ს თ ა და მისთანათა ქერქთა სახელი არს.
კეცტყაოანი რომელნი კეცტყავითა შემოსილ არიან.
ხოლო ჩ ჳ ლ კ ე ც ნ ი არიან: კ ი რ ჩ ხ ი ბ ი, კ ი ბ ო რ ჩ ხ ა ლ ი, ა ს თ ა კ ვ ი და მისთანანი ადვილ შესამუსრობისათჳს (1 ნემესიო).
კეწერი (31. 12 ეზეკი.) ხეთ რტოთა წინა მწუწრვალი.
კეწეწი წურილი ჴმელი წკირები.
კეხი შეუმზადებელი უნაგირი.
(ვ) **კვანტი** ულლეულთ გარდასაბმელი ლატანი, ღვედისა წილ.
კვანჩხი მცირე სასმისი იყისა.
კვანწვა ქალთ როკვაში უსულიანად მიმოგრეხა.
კვანჯლი ბაზთ ფერჴის თია.
კვაროსტანი ცეცხლებრ მოელვარე.
კვანწია მცირე კოჭობი.
კვაჭახური სახლის გარეთი კუთხე.
კვახი აყიროსთან ნახე.
კვება დაკვება, გამოკვება.
კვეკვერიში უმარილო ჴმელი ყველი.
კვირხი
კვინწილა კვინტილა.

კვიპაროზი (31. 8 ეზეკი.) ალვის ხე .
კვირა ერთი შვდეული.
კვირიონი V.
კვირისტავი საბრუნავის თავს წამოსაცმელი, რათა სწორედ ბრუნევდეს.
კეირტი მატყლ ცუდა.
კვიცი კიცვი ო.
კვნეტა ჴმელის ჭამა.
კვნიტი მარილის ნატეხი.
კვნიწი მარილის წურული ნამტურევი.
(ი) კი, მე, ყე, ჭუღ ესენი სიტყუათა გემოთა ართრონნი არიან.
ხოლო რომელნიმე იმერელნი ამათდა ნაცულად სიტყუათა შინა ატანენ: ჭე, წ ე ნ, ცუდა არს და ამაო.
კვალად კ ი ითქმის ცუდად: წ ი გ ნ ა კ ი, შ ვ ი ლ ა კ ი, დ ე ბ ო რ ა კ ი და რაისაცა ზედა ჟინდა სიცუდეე მოვალს, რომელიმე სიმდაბლით დაირქვამს.
(როღ/178) **კიბე** (28. 12 დაბად.) აღსავალი ხარისხედი.
კობორჩხალი .
კიდარი (28. 4 გამოს.) ქუდი, გინა ხვრი, გინა გვრგვნი.
კიდე (13. 1 მათე) ნაპირი.
კიდება აკიდება, ჩამოკიდება.
კიდეგანი განაპირებულივით.
კიდევ სხუაცასავით.
კიდეც ესე საქმეთა მოსაგონებელი სიტყუაა.
ოდეს კაცთა ყუღდრების მსგავსად ვიწურთიდეთ, ნაქმართა მოვაგონებთ და ვეტყვთ: კ ი-

დეც გითხარ, კიდეც მოგეც და მისთანანი.

კიდობანაკი (2. 3 გამოსლ.) ზანდუხჩა.

კიდობანი (25. 10 გამოსლ.) ზანდუკი.

კიდოვნება არსებად და ძალად სირად მთავართა დასაბამი ჰგონე, რომელ არს: ქუეყანისა სიგრილე, წყლისა ნინოტივე, აირის სიმჴურვალე ცეცხლის სიჴმელე (5. ნემეს.).

კიდონტი შავი ქვა, ოქროჲსა და ვეცხლთა გამოსაცდელი.

კივილი მაღლის ჴმით ზახილი.

კივრონ ○ ვითარ საწყალი.

კივურიონ წმიდის ზიარების კიდობანი.

კითარი ათძალია, ოთხძალსა ჰგავს.

კითხვა მოკითხვა, წაკითხვა (1 მეფე 25. 5).

კითხი კითხუა უსაკითხავესი.

კითხუა ესე არს წვრილთა აღმოკითხვა;
გინა შორს მოკითხვის შეთუღლა;
გინა ჰამბავი ვისიმე გიკითხოთ.
კითხუა არს მიბარებული რამ მოვიკითხოთ.

კითხულობა გამოძიება ესე რაჲ იქნაო.

კიკვა მეთოფე მეომარი, სალდათი.

კიკვილა V

კიკინი თხის ჴმიანობა.

კილაჲდ მარილ დამატებით.

კილამონი მირონის სუნნელია.

კილამურა ♥

კილი მცირე რამ წუნი.

კილი ხვარბლის ბუდე.

კილიკი ფლასი ბალნისა (წმიდის ნინოს ცხოვრ.).

კლიმაქს ○ სიტყვა ღ~თისა.

კილიტა წურილი პეტალი.

კილო (26. 5 გამოს.) ღილის გარდასაცვამი.

კილო ისართა მშვლდის საბელთა ჩასაგდებელი.

კილოდ ითქმის გალობათა და ჴმოანებათა მიმოქცევათა მუჴლი (48. 82 იერემ.).

კილოს დახსმა წყლულსა რა მრთელება აღმოაჩნდეს.

კილოს დახსმა არს ღილკილოს დაკერება.

(როთ/179) **კილოიანი** კილო სხმული.

კიმანება (10. 30 ესაია) ჭიხვინივით.

კიმელი მცირე კუფხალი.

კიმენ წინამდებარე.

კიმენი წინამდებარე.

კიმენისა წინამდებარისა.

გიმილი სამკაული.

კიმკიმელი დიას ცა მეექუსე.

კინამო (4. 14 ქება) კინამო არს ყვავილი სუნნელი, ეგვპტეს მოვა; მძინარს კაცსა. რა პირსა დაადვა, გულის პასუხს წარმოიტყჳს.

რა ცხელთა რაშიმე შთადვა, ანუ აბანოთა შეიტანო, გააგრილებს; ხრწნილებისა მიერ შობილსა მატლსა უჩინო ყოფს.

კინალარ ანპას.

კინენი საბრძოლელია ბუმბერაზთა, მსგავსი შუბის ტარისა, სხვლი; შესაყარად და ასაზეველად ვითარ-

ნი შ უ ბ ი ს პ ი რ ს ა ც და-ასხმიდეს.
კინკარუჯა ბრწამლის კაკრა ▼.
კინკილი ცალის ფერჴით ხლტომა.
კინკირა წინწილა.
კინკლაობა მცირე ომი.
კინკლოსი ბერძულია, ქართულად ც ხ რ ი ლ ი ჰქვიან დაცხრილვისათჳს.
კინოთ ○ მონაგებით, სყიდული.
კინტი პენტელის საწკეპი.
კინტრო ესე არს ქლუკანით ცისკიდის კიდე ჩენა რაოდენისაცა, რომელსა ფრანგნი ო რ ი ზ ა ნ ტ ე დ უწოდენ 2 ნემეს.).
კინქვა ♥
კინძვა ერთმანერთზედ მიბმა.
კინწი კისერი.
კიოტიდი ბუკიოტი V.
კიოტი ცხრამუცელა V.
კიპი ისრის კილოს დაზიდვით ჴერა.
კიპკიპი ქორის ჳმიანობა.
კიპორჭი წანწალა.
კიპროს ○ შუშნიერი.
კიპრუჭი თაფლი მაგარი.
კიჟინა მრავალთ ჳმაჲ სილაღისა.
კირთება (47. 21 დაბად.) მონება მოუსვენებელი და ბეგარი დაუცადებელი.
კირი არს ქვა დამწვარი, საშენებელად სიმაგრისათჳს.
კირიელეისონ ბერძულად: უფალო შეგვიწყალენ.
კირნი (11. 6 ისო) კისერი თუ შეშა ძარღუნი.
კირკაჟი კირკიტი, ძნელ გასაფცქუნელი.
კირკიტი კნაპი ▼.
(რპ / 180) **კირკიტა** V.
კირკიტი სომხურია, ქართულად კ ი რ კ ა ჟ ი ჰქვიან.
კირნი (11. 6 ისო) შეშა ძარღვ.
კირჩხიბი არს ასთაკვ და მისთანანი.
კირჩხიბი ეწოდების ზოდიაქოსა მაისისასა.
კირჩხიბი მუწუკი მჭამელი.
კირჩხიბი წისქვლის ლითონის საპყრობი.
კირწიკორწა კისერზედ გარდაბრუნება.
კის ○ ქარქუეტი.
კისა ქისა, ქართული არ არის, თ ა ლ ი ს ა ჰ ქ ვ ი ა ნ.
კისერი (30. 28 ესაია) ქუდი და ყელი.
კისკისი (1. 6 ამბაკ.) სწრაფად მქცევი.
კიტრანი ♥
კიტრი ♥
კიშტე (24. 1 იერე.) კალათა.
კიჩირი ყურძენია ერთ რიგი.
კიცჳ (21. 2 მათე) კჳცი.
კიცხუა ქირდად აგდება.
(ლ) **კლა** მოკლა.
კლაკნა გველთ მიგრეხილ მოგრეხილობა.
კლანჭი ბაზთ ფრჩხილი.
კლდე არს მთათა, გინა ბორცუთა, ანუ გვერდობთა ნაკუწთი რაჲმე, დიდი ქვა იყოს.
ტ ი ნ ი არს კლდე გამჭკრვალი, კაცთა ჴორცისა გამკუწთელი.

სალი არს კლდე გრცელი, მაღალი, ნიამორთაგან ძნიად სავალი.

თირი არს კლდე ლბილი და ადვილი სათლელი.

გოხი არს კლდე ქვითკირის მსგავსი, ვითნი ნჯბროთის გოდლის ნალეწს უქმობენ ტყუილად.

სპონდონი არს კლდე წყლისა და ხავსისა მიერ ქვა ქმნილი.

აკრა არს კლდე ზღვს პირისა, რომლისათანა იყოს სიღრმე ზღვსა მეყსეულად.

კარკარი წყლტუ კლდე, სალი.

კბოდე არს კლდე ზღვსა და მდინარისა კიდესა ჩაუალი.

კასტირიონი არს კლდე კალისა (1 კორი: 10. 4).

კლდისდუმა ♥

კლება მოკლება, დაკლება.

კლემენტოს ○ სასურველი.

კლეოპა ○ დიდება ყოველთა.

კლერტი ყურძნის ღერო, ბურძღენი.

კლერტი (10. 4 ოსე) მდელოა მწვანე ♥

კლვა (12. 3 იერე.) მოკლვა.

კლვადი (12. 3 იერე.) დასაკლავი.

კლთომა დუღილის ამოდენა.

კლიელი (ანდრია სალოსში)

კლიმი ○ ვაზი.

კლიოროკოხი ბერძულად ნაწილი.

(რპა/181) **კლიტე** არს გასაღებელი, ხოლო მოქლონი დასაკეტელი კართა (6. 17 ბარუქ.).

კლიტე ლაწუთა (1. 2 გოდებ.) საკეთე.

კლიტორი წუწულობა, თუ მას პინძლობა.

(მ) **კმა** (22. 38 ლუკა) საყოფი.

კმარება ყოფინება.

კმინვა ლომთ ნელიად ჭმიანობა, გინა ნელი კუნესა.

კმოდა ეკმეოდა თუ კუამლობდა.

(ნ) **კნავილი** ციცას ზახილი.

კნაპი ყამბრო 🍸.

კნატუნი ნაფრცქუენის ჭამის ჴმაჲ.

კნაჭვა ავად მოკუეცა.

კნინი (3. 4 ქება) მცირეთ უმცირესი.

კნისობა სიტყვით და საქმით მაწყინრობა (ქართლის ცხ.).

კნოტი ციცას შვლი ო.

(ო) **კობალა** ხეშის სარტყელი.

კობალი ჯოხი თავ მგრგვალი.

კობლევა ზაზი კლანჭ შეკუმშვისაგან ვერ იმჴირევდეს ნადირთა.

კობრი გოჭა ✲.

კოდალა ხეკოდა ∨.

კოდვა ჭრა.

კოდი ადგილითი ადგილ მეტნაკლები იციან. არამედ სწორი საწყავი ესე არს: ახლისა ლიტრითა ათი შთაიტიოს, რომელ არს ორასისა თუხტისა წონა.

ქილაკი არს ნახევარ კოდი, რომელ არს ფოხალი.

გუში არს ნახევარ ქილაკი.

ტაგანა არს გუშის ნახევარი და კოდიკი ტაგანას ნახევარი და მათხირი კოდიკის ნახევარი.

კოდიკი კოდში იძივ.

კოდრატე მწულილი (5. 26 მათე).

კოვზი ლუკმის შთასადებელი ნიჩაბი.

კოზაკი აქლემის კიცვი ო.

კოზიმიტი მცირე კრეტსაბმელი სარკმლისა.

კოთხუჯი ეგირი ♥.

კოკა (10. 5 ოუდით) საწყავი კოკისა არს ათი ახალი ლიტრა.

ჭ ა რ ი კ ი არს ნახევარ კ ო კ ა, რომელ არს დ ო რ ა.

ჩ ა ფ ი არს დ ო რ ა კ ი, რომელ არს გ ვ ე რ დ ი, კ ო კ ი ს ნაოთხალი.

დ ო ქ ი არს ჩ ა ფ ი ს ნახევარი.

და ბ ო რ ჩ ხ უ ლ ა დ ო ქ ი ს ნახევარი.

გ ო რ ა შთაიტევს 16 დოქსა; გ ო ზ ა უ რ ი — გ ო რ ა ს ტოლი და მისი უმცროსი მოდიდო ჭურჭელი.

კოკვიტონი „ბოროტად ცხორებულნი სულნი იტანჯებიან კოკვიტონსა მას შინა, ცეცხლისა მიერ შემწუელობას, ტარტაროზსა მწარესა“.

კოკინება გოკინება, ვირის ყროყინი.

კოკინო ინდოეთისა (116. 38) (9. 30).

(რპბ/182) **კოკობა** ⚹

კოკობზიკა დუხჭირი და უგვანი ვინმე რა სილამაზესა და უსულიანობასა ცდილობდეს.

კოკობი გაუშლელი ყვავილი.

კოკოზა სათევზე, კუდმოზვერი.

კოკომჟავა პატარა მჟაუნა ♥.

კოკონა პატარა იხვი V.

კოკორინა უფრო პატარა იხვი V.

კოკოცება ქვითინი.

კოლასელი ○ ვედრება.

კოლაუზი სხვათა ენაა, ქართულად ე ტ ი კ ი ჰქვიან.

კოლბოხი მიწა, ქვის მსგავსი, რკინის საფერავი.

კოლვიზმა (3. 52 მამადცხორ.) გარდადგომით მარხულობა.

კოლვიოსი შიშველი ფრინველი.

კოლთოდა კლთოდაჲ.

კოლ ინდარი ♥.

კოლინჯი ესე ნაწლევი არს უპეს ქუეშმოთ, რომელი მიმოვალს აქათ იქით.

კოლლვირდი კეთილი პურები ერბოთა და ზეთთა და ნივთებით მზადებულნი.

კოლლურიაჲ ესე სამკურნალოთა თუალთა ს ა ო ლ ა ვ თ ა ეწოდების შემზადებულთა, რომელი მისცემს ნათელსა და გარდაილებს მ ა ნ ე ს ა, ბუხარისაგან ქმნილსა.

კოლობი მოკლე თეთრი სტიხარი.

კოლოვი იგივე მოკლე სტიხარი.

კოლომანი მწარე დიდად.

კოლონი ესე არს ნაწლევი, სადა სატკივარი იქმნების.

კოლონია (37. 40) (51.—).

კოლოტი სატყბილე ტიკი ზროხისა.

კოლოფი მომცრო შთასადებელი (2 შჯულ: 26. 2).

კოლტი ღორის ჯოგი (8. 31 მათე).

კომანა ფონთიკა თოხათი (67.—) (42. 58).

კომბოსტო ❦ ყოველთა კომბოსტოთა სახელი არს და უფროსად თავს დახვეულთა. ხოლო კ ა ლ ნ ა ბ ი კომბოსტო ყვავილიანი მსგავსი ჯონჯოლა სოკოსა.

და კ ე ჟ ე რ ა ბუნებით თავ დაუხვეველი ხ ვ ი ტ ი ა ნ ი სხუა არს და სხუა სხვა რიგნი.

კომენტარი მალე მწერალი.

30 **კომიტი** ცის მზომელობით ნავთ მყუანებელი.

კომკელი (მაკარის ცხორებაში) „კომკელთა სიმედგრენი და მზის მეტყველთა ბოროტად მიზეზნი".

კომოდია წიგნია ერთი საწარმართო.

კომონიტორი განაჩენი.

კომსი ბერძულია, დიდი რამ ხელობაა.

35 **კომში** ბია 🍷.

(რპგ / 183) **კონა** ყუავილი, ანუ მწუანვილი, ანუ წკეპლნი და ეგე ვითარნი წ ყ ო ბ ი თ შ ე კ რ ა, მას უწოდენ მცირეთა (12. 22 გამოსლ.).

კონდაკი წირვის გაგების წიგნი.

კონდაკი იკოსის ნახევარი.

კონდახი თოფის გარეშემო ხე გათლილი.

5 **კონდიო** ✳ ვარსკვლავად იტყვიან, სავნებელ ჰყოფსო წამალსა რა აღმოჰკდესო.

კონება მიკონება, შეხვევნა.

კონი თევზის საპყრობი.

კონი კონოჲ ესე იგი არს ორთავე თუალთა ბაიათა მხედვარწობაჲ ერთად შეკრებული (7 ნემეს.).

კონიო სასიკუდინე ბალახია ❦ შაშუნი მაკუდინებელსა მისის ძოვნით განერებიან.

10 **კონკი** ფარატინთ ნამკესები.

კონქი კამარა.

კონქი ტაშტსაც ჰქვიან.

ქონქილა ურმის თავის დასაყუნებელი ხე.

ქონქილიო მსგავსი არს ლოფორთქინისა, რომლისა სისხლით იტყკან პორფირის შელებასა.

15 **კონქუთი** იგივე კონქლიო.

კონცხი (1 მეფე 14. 4) ❦ კუნცხი ესე არს ცხვირი კლდეთა მაგარი და ძნელოვანი.

კონჩო დამპალი შეშა.

კონჩოლი პურის შეჭამადი წვნიანი.

კონწოლი წვენგოთა და ხულთა ტევანი.

20 **კონხლიო** იგივე კონქლიო.

კონქი კამარა.

კოპანო ნავია ერთი.

კოპე სალვინე არს, ათის თუხტის დამტევნელი.

კოპი მოუქნელი თასმა.

კოპიჭი მიწა შეყინებული.

25 **კოპიჭნარი** მრავალ მიწა შეყინებული.

კოპწია მომცრო და მოკდომილი.

კორა ბარის სატერფული.

კორაფი ბოკვი 🍷.

კორბანა ○ სამღდელო საუნჯე‘ გინა შესაწირავი.

30 **კორდი** უნამუშავარო მიწა (5. 6 ესაია).

კორდუბა (9. 4) (37. 50).
კორე Ↄ ბელატი.
კორე ○ მოწოდებული აღმომკითხველი (1 ნეშ. 9. 19).
კორვიანტი ეშმაკნი.
35 **კორიანტელი** მუშაკთ ოფლთა და მტვერთ გარდადენა.
კორინთა (51. 15) (36.55).
კორიტთა ისევ ეშმაკთა.
(რპდ/184) **კორკოდილო** ბერძულია, ქართულად ხვითქი ჰქვიან (2 ნემესიო) ∾.
კორკიმელი 🍸.
კორკოტანა ბალბა ⚘.
კორკოტი დანაყილი ხვარბალი.
5 **კორნატი** ზროხის ვეგი.
კოროლამი ○ მომზრახეობა.
კოროლიონ ფრანგულად კოროლო ძოწსა ჰქვიან.
კორომი ხენი ჯგუფად მდგარნი.
კოროსი (11. 32 რიცხვ.) ათი მოდი ერთი კოროსი არს.
10 **კორსიკა** (31.—) 40. 50).
კორტნა ხეთ მცირედ დაკოდა.
კორფო (45. 10) (38. 45).
კორძი ღლიათა და საზარდულთ ჯირკუალი.
კოსაკი ქოსა.
15 **კოსბი** ○ ტყუილი.
კოსიმბოს სამოსელია სამღდელო ეჟვანოანი, ნასკოვანი და ცუაროვანი.
კოსტანტინეპოლი (ბიზანტია) (·) (·).
კოსტანცია (28. 30) (47. 30).
კოსტოტიროს ნადირია, რომლისა საურვალი წამალია საკურნებელი და რა მონადირე სდევს მოიკუეთს და მიუყრის.
20 **კოტა** უღლის რიკი, გინა და მიუყრის.
ჭრმლის ხეტარი.
კოტვა ცხოველი რა ბუზისაგან კოტევდეს.
კოტაკი ჩჩვილთ საჭმელი ფია.
კოტვილი 2 ასორინი 1 კოტვლია (43. 14 ეზეკი).
კოტვინო გვირგვინი დაფნის რტოთაგან და ზეთის ხეთაგან.
25 **კოტიზი** ბუზალაკი ▷ ბასილისა.
კოტიზობა ჯართა რა ალაკოტიზოს, რა შეაჯდეს, ანუ უკბინოს კოტიზმა კოტვას იწყებს.
კოტორი (3 მეფე: 17. 11) პურის მონატეხი.
კოტორი ყურდგლის მართვ ო.
კოტოში მოზიდვით სისხლის გამომღებელი ჭურჭელი.
30 **კოფა** ⚘.
კოფო მარჯილთა და მისთანათა ქალზე ჩამოსაცმელი დანდალი.
კოლო Δ.
კოში ხისა და გოგრის თასი.
კოშკი წურილი და მაღალი ციხე.
35 **კოცნა** (31. 27 იობ.) ბაგით ამბორი.
ამბორი არს სულივრი.
ხოლო კოცნა—კორციელი.
კოცონი შეშა დაგროვებული.
კოწამახი მეტად მჟავე.
(რპე/185) **კოწახური** 🍸.
კოწიწი ჭურჭლის საწებავი.
კოწლები თმის ნაწნავი დალალი (მსაჯუ.).

კოწლება თმის სატანის ფოჩი (ვ. 8 ესაია).
კოჭა როკვაა ბუქნასავით.
კოჭი (ვ. 7 საქმე) ვეზი კოჭად ითქმის;
კოჭი მოკლე და მომცრო სართული.
კოჭიკური თხემის ნაპარსი მღრდლისა.
კოჭიმელი მზის ცა მეოთხე.
კოჭისანელებელი Ψ.
კოჭლი (35. 6 ესაია) მკელობელი.
კოჭობა V.
კოჭობი მცირე ქოთანი.
კოჭუპრია (ხატთ თაყუანის ცემის ნეტაფ.) „საკმეველი, კოჭუპრია, ზუჯი და მასტაკი".
კოხალია ორღანოა ძვალთა შემმუსრველი.
კოხი ქვა, რომელი ცეცხლში არ დასქდება.
კოხლით კონხლით.
კოხტა შორით ამპარტავანსა ჰგუანდეს.
კოხუჯი იმერული ქალამანი.
კოჯნაპანი ესე არს ლაშქართ თავნი: ათისთავი, ერისთავი და ასისთავი და ყოველთა მისთანათა გამრიგებელთა სახელი ესე არს.
(რ) **კრავი** (21. 15 იოან.) ცხოვართ შვილი თ.
კრავიდი ბერძულია, პატარა დუმიანს კიბორჩხალს ჰქვიან.
კრაზანა Ψ.
კრამიტი კეცის ლორფინი.
კრატირი ფეშხუმი (1 კავში.).
კრება (2 შჯულ: 17. 16. შეყრილობა.
კრებული (9. 5 ლევი.) შეყრილნი.
კრეტსაბმელი (27. 51 მათე) კარის ფარდაგი.
კრეფა ხილთ მოწილვა, გინა ყვავილთ მოწყუშდა.
კრეჭა გაკნაჭვა.
კრეხა ძრცვა.
კრვა ესე არს რაჲცა რასაცა მოახუშდრო ისარი, თოფი, თუ ქვა და რაჲცა.
კრვა არს საკრავთა ძალთა ცემა.
კრვად ითქმის ბარგთა და მისთანათა შეკოჭვა, გინა წიგნთა შეკინძვა, ანუ ლილთა და ხრიკათა და ზოსტერთა და მისთანანი.
კროიმა მცირეთ შეხლტომა: (4 ზირაქ.).
კრია მიწა ხშირად ქვიანი.
კრიალესვანი სალოცავად ასხმულნი მარცუალნი.
კრიალი კულის ჭმაჲ.
კრიანტელი (ფთრუთიანში) ფრიდონს ქორწილში გაატანეს: კრიანტელი, ჩინური და ჩალბათა.
კრიკინა ველური ყურძენი Y.
კრინვა ძლიერ ჭმის ამოღება.
კრინი შროშანი ყვავილი Ψ.
კრიჭა წისქვლის ხუარბლის სადენი.
(რპვ/186) **კრკინვა** გრგვინვა.
კრკიალა საჩინოდ სანახავი.
კრკილი ჭმელთ ჭორცთ გამრუყუნელი ჭუა.
კრკო მუხის ხული Y.

5 **კრკოლა** მოგონებული თრთოლა ტყვლი.

კროკო ზაფრანა ♥.

კრონოსი ✳ ესე ვარსკვლავი არს მეშვდესა ცასაზედა, რომელსა ეწოდების ა ლ ბ ა ს ტ რ ო;

ხოლო მოიქცევის ცაჲ ესე დასავლიდამ აღმოსავალისა მიმართ ოცდა ათთა წელიწადთა შინა ერთგზის.

ხოლო კ რ ო ნ ო ს ი ს ა სიდიდე არს ოთხმეოცდა ათჯერ ქუეყანისა ოდენი.

კრონოსისა შაბათი.

კროჭი სომხურია, კ ო ლ ო ფ ს ჰქვან.

10 **კრტიმლა** ნიადაგ უგვანი შული.

კრტნა ჩიჩქნასავით.

კრული (1. 1 ფილიმონ.) შეკრული.

კრუნე სიმარტკლე.

კრუტი ბარტყის დედა V.

15 **კრუტუა** თვალთ ნახევრედ მოხუჭვა.

კრუხი კრუტი V.

კრჩხა კაჩალოსავით.

კრჩხიალება დიაცთ კივილი.

კრცხალი ორწელ უთესველი ნარზილი.

20 **კრძალვა** (4 მეფე: 8. 11) სიფრთხილე.

კრწყილი გრწყილი ▷.

კრხიალება ფრინველთ ვაება მართუწთა ზედა.

(ს) **კსინვა** (16. 3 მათე) ავად აშლილივით ჰაერი.

კხუ (2. 6 ეზეკი) შეუჩუწველი ფრინველი.

25 (უ) **კუ** (12. 11 ისუ.) ბაღა თ.

კუალად კიდევ (4. 6 მჴლაქ.).

კუალადგება (2. 27 იობ.) კიდევ გაკეთებაო.

კუალი (1. 3 ისო.) ფეხვარი, სოფლიონი კუალს უჴმობენ ჴ ნ უ ლ ი ს ო რ ნ ა ტ ს ა და ბოსტნის მ ა რ გ ს ა.

კუამლი (17. 9 ფსალ.) ცეცხლის ბოლი.

30 **კუამნ** ცსკრპირით გამოკუამლვა მრისხანებით.

კუართი (19. 23 იოან.) ჯუბა, გინა პერანგი.

კუარცხლბეკი (5. 35 მათე) ფერჴის სადგმელი ხარისხი.

კუბაჲ (38. 38 იობ.) ბელტი მიწისა.

კუბახტი (9. 39 საქმე) ლეჩაქი.

35 **კუბო** ესე არს ქალთა და კაცთა ჩ ა ს ა ჯ დ ო მ ე ლ ი, აქლემთა ასაკიდებელი, გინა ჴ ე ლ ი თ სატარებელი.

კუდა უკუდო.

კუდბეწვა ღვარძლსა ჰგავს ♥.

კუდედი კუდის მქონებელი.

კუდი (22. 23 ლევიტე.) რომელთა ბალანი მოკლე აქუსთ (რპზ 187) ვითარცა: კამბეშთა, გარეთხათა და მისთანათა, გინა მჴეცთა, ძაღლთა და მისთანათა; რომელთამე უბალნო, ვითარ: გველთა, ხვლიკთა და მისთანათა.

ხოლო რომელთა კ უ დ ი ფ რ თ ო ა ნ ი აქუსთ, ვითარ ფრინველთა და ფ ა რ ფ ლ ო ს ო ს ა ნ ი, ვითარცა თევზი არა ითქმის კუდად არამედ ბ ო ლ ო დ.

რომელთა კ უ დ ნ ი გრძელ

თმოსანი აქუსთ, ვითარ: ცხენთა, ჯორთა და მისთანათა ეწოდებიან ძ უ ა.

ხოლო სხვათა კუდ მოკლეთა, ვითარ: ირემთა და შინა თხათა და დათუთა და ეგე ვითართა ეწოდებიან: პ ო ჩ ი.

ხოლო კუდ ბრტყელთა, ვითარ: ცხოვართა და თაჴუთა და ნასნასთა, ასთაკვთა და ეგე ვითართა დ უ მ ა ე წ ოდებიან.

კუდიანი კუდი რომ ებას.

კუდმოზუწრი თევზის საპყრობი საგოდრე.

კუდო 🍷.

კუდოვანი კუდიანი.

კუდუნი ხანხალაკი.

კუდური უკუდო (2 შჯულ: 23. 1).

კუდური კუდიანი. ამას მსოფლიოni გ რ ძ ნ ე უ ლ ს უწოდენ და არცა თჳთ იციან და არცა მჩემებელთა მისთა, თუ რაჲ არს და ვითარ არს გრძნების მოქმედება და ტყჳლსა რასმე შესწმასნიან.

კუდუხუნი საკაპკაპის ძულის წვერი.

კუვულისი დასი საეკლესიაოთა პატივის უფალი.

კუზა ზუკა, კვრტოს.

კუწთა გაწკუწთა.

კუწთაჲ იგივე.

კუწთება დაკუწთება.

კუწრექსი დიაკუნის ქადაგება.

კუწროხი (22. 4 ფსალ.) საგუწმელი ჯოხი.

კუწრი (3 მეფე: 14. 3) პური მგრგუალი.

კუწრი (41. 7 ესაია) რკინის დასაკუწრებელი.

კუწრი შაქარი და რაჲცა მობრტყედ შეჰქმნა.

კუწრნაო (6. 21 ბარუქ.).

კუწრცხი (10. 14 ესაია).

კუწსი რკინა ცეცხლის მშობელი.

კუწხნა დაიქადოს რაჲმე ცუდად.

კუთი სისქე ჴორცთა.

კუთნვა (44. 3 იერემ:) მსხუწრპლის შეწირვაჲ.

კუთხე (31. 38 იერემ.).

კუილი

კუირტი გურტი, კვირტი.

კუკი კაკთ სახე ცუდად შემზადებული.

კუკილი ცუცქილი.

კუკუ გუგულის ხმიანობა.

კუკუა ჩჩჳლთ ენით მოჯმა.

(რპ8 188) **კუკური** გაუშლელი ფოთოლი.

კუკუხო თეძოს ძვალნი.

კულა ჴის სასმისი ჭმიანი.

კულავ მერმესავით.

კულანი ერქვნის ულელთ ასაკრავი.

კულატპალატი მეფის ადგილს მჯდომელი განმგებელად.

კულბო ორმოს შიგნით მოსაჩალავი.

კულიავი ♥.

კულმუხო ♥.

კულუმბური ♥.

კულუხი ღვინის ლალა.

კუმანედ კმოდა.

კუმაში ყუმაში, ნაქსოვი.

კუმევა (1. 6 ლუკ.) საკლმის დაწვა.

კუმკუმა ვეცხლის კუტალი.

კუმპა საპონი.

კუნდიტი ღვნო მგბარი შაქრითა და სულნელებითა შეზავებული (ტიბიკონში).

კუნესა სნეულის გაება (2 კორი. 5. 2).

კუნთი (1 ნეფე 9. 24) კუთი.

კუნკრუხელა ჭიჩატელია ერთი Ƴ.

კუნკული (7. 5 მამაძ(ცხო) მონაზუანის თავსაბურავი.

კუნტუა შებღუნძვთ წოლა.

კუნტი შესრულებული თთუჱ თუ წელიწადი.

კუნტრუში პირუტყუთ ხლტომით თამაშობა.

კუნცხი (1 მეფე 14. 4) კონცხი.

კუნძი ძელთ მონაკუეთი.

კუნძკუნძი შესქელებულივით მრავალი.

კუნძული ხერთვსი, ჭალაკი.

კუნწი ხილის ღერო.

კუნწუბი მუდახილად მოხრილი.

კუნწუხი ხეთ ზუდათი წუწრვალი.

კუნჭული ბადეთ კუთხე, გინა ნაქსოვთა.

კუოდ, კვიოდ კჳვოდსთან ნახე.

კუპატი გატენილი პური მოხრაკული.

კუპვა ბაგეთ მოხრა.

კუპრი

კუპროდ კუპაროზი Ƴ.

კურაკი მცირე კურო ო.

კურატი კურაკი ო.

კურაულად (აიასოფიის გებაში) „ოქრო კურაულად განწყო."

კურთხევა (128. 8 ფსალ.) კურთხევა არს გადიდება სახელისა მისისა, გინა ლოცვისა მიღება, გინა განცხადება, გინა მოახლება ღვთისა, გინა მოახლება ღვთისა მიერ.

(რპთ 188) **კურთხევანი** წიგნი საკურთხეველი

კურივი უღრუთ და უნაჭურეტო.

კურიტთა მაცთურთა.

კურკანტელი ♥.

კურკლი სკორესთან ნახე.

კურკუმა კუმკუმა.

კურნა მდელოა ძმრის სართავი ♥.

კურნება (2 ნეშტ. 21. 18) რგება.

კურო (5. 17 ესაია) ჭარი გამოუყუწრავი ო.

კუროსთავი (7. 17 მათე) ტატაში ♥

კურტაკი, ვარმე. ესე არს სამოსელი მეომრისა, საჩინო, ჯაჭუთა გარეგან.

კურტანი სატვირთავი მაღალი პალანი.

კურტი კურტიმლები.

კურტიმლები (1 ნეშტ. 22. 3) კარის კამრები.

კურტუმი ფრინველის გავა.

კურჩხი ცერცვთ ჩელხი.

კურცხალი კრცხალი.

კურცხლვა სწრაფი ლტოლვა.

კურცხლი კუნცხი.

კუსი აღრევა.

კუსკუსი აღრევაჲ.

კუსტოდია დასი.

კუტალი

კ უ ტ ი სხვათა ენაა, ქართულად საპყარი ჰქვიან.

კუტლეული ფეთრი შაქარი (კარაბადინი).

კუტუფი „კუტუფი და ჭულბაჲ შემგბარი" (კარაბადინში).

კუფხალი (17. 6 ესაია).

კუშტაბანი (35. 23 გამოსლ.) ყელისა და გულის ღილი.

კუშტი მწყრალად მყოფი და არა მრისხანე.

კუშტობანის ხე პირიდექსიონ 🍸.

კურაბა საკაჭკაჭე.

კუწუწი ოდოშის ნატუსის ღერო.

კუჭეჭი ძვირის კსენების შესაკრებელი.

კუჭი ფრინველის ფაშვ.

კუხი ისრიმი.

(კ) **კვეთე** სწორ გვერდი. (5 ნემესიო).

კვკვლიონი გარესაჯდომი სამღრდელმთავრო.

კვკვრი კუკური.

კვკვრი ყელთან სადა ჴმიანობაში ჩაიდრიკება.

კვკვნო ბერძულია, ქართულად ა კ ა უ რ ი ჭვიან; სომხურად კ ა რ ა პ ი; თათრულად ყ უ ი ჭჭიან.

კვმატი ბოროტი ჟამი თუ ვარსკულავი.

კვნტილა კვნწილა.

კვპარი კვპაროზი 🍸.

(რკ/190) **კვპაროზი** ძლვის ხე 🍸.

კვპრი იგივე კვპაროზი 🍸.

კვრა ეწოდების ერთსა შვდეულსა. ხოლო პირველსა დღესა, რომელ არს ე რ თ შ ა ბ ა თ ი, ბერძულად ეწოდების კ ვ რ ი ა კ ე, ხოლო ქართულად ს ა უ ფ ლ ო დ ა მ ზ ი ს ა.

ო რ შ ა ბ ა თ ს ა — მ თ ო ვ ა რ ი ს ა.

ს ა მ შ ა ბ ა თ ს ა — ა რ ი ა ს ი.

ო თ ხ შ ა ბ ა თ ს ა — ე რ მ ი ს ა.

ხ უ თ შ ა ბ ა თ ს ა — ა ფ რ ო დ ი ტ ი ს ა.

პ ა რ ა ს კ ე ვ ს ა — დ ი ო ს ი ს ა.

შ ა ბ ა თ ს ა — კ რ ო ნ ო ს ი ს ა.

კვრატორი.

კვრებრივ კვირასავით.

კვრვება გაკკვრვება, დაკკვრვება, უკკვრდეს რამე.

კვრიაკე კვრაში ნახე.

კვრინე ○ უსამკვდროო.

კვრინთელი ○ მზა ყოფა.

კვრიშტავი კვრისტავი.

კვრტი მატყლ ცუდა.

კვრტოხ ზუკა.

კვრჩხა ⚹.

კვსტორი სამეუფოთა ზედა მდეგი.

(ც) **კცენა** (41. 9 იობ.) ფშვნვა.

კცენოდა ფშვნვიდა.

ლ

(ა) **ლაა** ლია.

ლაბა ხიჩატელია ერთი 🝖.

ლაბან ○ სპეტაკ ბრწყინვალე.

ლაბოს ○ მარტორქა, გინა გულის მდებელი.

ლაგაზი ტალახი ძნელად გამოსარეცხელი.

ლაგამი ცხენის საკბილაკე.

ლაგვინარი (7. 30 მამაცხო.) მცირე ლაგვნი.

ლაგვინი (14. 13 მარკ.) პირფართო სარწყული.

ლადანა ესე კ რ ი ტ ა ს ცვარი მოვალს ყვავილსა რასამე ზედა, სუნნელია.

(რჟა / 191) **ლავანოხი** მირონის სუნნელია.

ლავაში ბრტყელი და გრძელი პური.

ლავიწი ყელთან მრუდი ძვალი.

ლავრა ესე არს მონასტერი არა მრავალ საკრებულო, არამედ რაოდენთა მონაზონთა სადგომი.

ლავრინთო მთა კ რ ი ტ ა ს შინა ქვაბებიანი და მლვმეოანი, ძნელ შესავალ ამოსავალი და მსგავსთა მისთა ლ ა ვ რ ი ნ თ ო ეწოდება.

ლაზაროს ○ ღვთისა შეწევნა.

ლაზიერი ქადრაკის მეფის ვეზირი.

ლათრანი ნარდის მღერაა ერთი.

ლაინა ლალლასა ჰგავს V.

ლაინი ნარმა შეღებული.

ლაკანი (14. 11 მათე) დიდი თეფში.

ლაკარტი ბაწრის საგრეხი კავი.

ლაკედემონია (50. 15) (35. 30).

ლაკვა ჯურღმული ნაგები.

ლაკონიკური (3. 22 ესაია).

ლალვა (2 ტიმოთე 2. 24) შუღლი.

ლალი წითელი.

ლალუკი მცბიერი.

ლამაზი ესეცა ესრეთ განიყოფებიან, რამეთუ კ ე კ ლ უ ც ი არს სახე უკლებელად გაწყობილი.

კ ე კ ე ლ ა სილამაზისა და მოქდომის მცდელი.

მ წ ყ ა ზ ა რ ი სიკეთეზედ მეტი.

შ ვ ე ნ ი ე რ ი ყოვლის კეთილით შეფერებული.

ს ა ნ დ ო მ ი კეკლუცი იყოს თუ დუხჭირი მაშინც კაცს სანახავად იამოს.

ს ა ხ ნ ი ე რ ი, რომელსა ყოველი სახე გაწყობილი ჰქონდეს და საქმითაც კეთილ მოქმედი იყოს.

ჰ ა ე ჯ რ ო ვ ა ნ ი, რომელი ხატ-კეთილობით მოხდომილი იყოს.

ლამბი სეფქისა და ჩოგნის თას-მა და მისთანანი.

ლამეჭ ○ გლახაკი, გინა მკო-დოვანი.

ლამი შავი ლია.

ლამი ქნა გნებავს.

ლამოს ქნა ჰნებავს.

ლამოდა ქნა ენება.

ლამპარი (25. 3 მათე) სანათი.

ლამპრობა მრავალ სანათი.

ლამუნი ნდომის მიზევა.

ლანგი სასრევთან ნახე.

ლანდი მოლანდების ჩენა.

ლანდური ცალ ცალი ქარი.

ლანკანაკი მცირე ლანკანი.

ლანკანი ესე არს ჰურჭელი ტაბლათა: თ ე ფ შ ი, ფ ე შ-ხ უ მ ი, ბ ა ჯ ქ ა შ ი, ლ ა-კ ა ნ ი, ლ ა ნ კ ა ნ ა კ ი, ფ ი ა-ლ ი, ტ ა შ ტ ი და მისთანა-ნი.

(რჟბ/192)

ლანქერი თოვლის ღვარი.

ლანჩა ფერჴსაცმლის ფსკე-რი.

ლანძვი (27. 4 გამოსლ.) ფან-ჯარა.

ლანძღუა ავად გაგინება.

ლაპა ბრინჯის ხარშო.

ლაპარაკი მრავალ საუბარი.

ლაპი ჯოჯობთა, კაკაბთა, რო-ჭოთა, შურთხთა, ჩახრუხთა, გნოლთა, ასკატათა და მი-სთანათა მართვენი.

ლაპლაპი ილეკრო რა გადნეს სიცხოვანებით მოელვარეო-ბასა ჰქვიან.

ლაპოტი დიდი ციცხვი.

ლაჟი ☆

ლართი პირუტყუთ მორი.

ლარი (3. 8 ნაოშ.) ალყა, ძალი.

ლარი (3. 8 ნაოშ.) კუმაში, ფარჩა.

ლარი წელი შეგრეხილი.

ლარკი ორი რიგი მოსავალი ერთს საყანურში.

ლარნაკი ესე არს მსგავსად კი-დობნისა შემზადებული ფი-ცართაგან, ანუ ქვათაგან.

ლარო გალატოზის ბაწარი.

ლარტყა ბრტყელი ლატანი.

ლასლასი ავი ფრენა.

ლასტი დაწნული ილეკრო, ანუ წკეპლი.

ლატანი წვრილი და გრძელი ძელი.

ლატიფი ნაზუქივით ჩვილი და სუფთა.

ლაფათინი საქსოვრის სავარცხელი.

ლაფანი 🍸.

ლაფერი ბრტყელი კოვზი სა-ჭმლის გასაყოფი.

ლაფი ცუდმადი, ასურილი თხლად.

ლაქაჲ ○ წარსადინელი.

ლაქაში ♥

ლაქი სხვათა ენაა, ქართულად ზ უ მ ბ ჯ რ ი ჰქვიან.

ლაქის ○ გზა.

ლაქუარდი ესე არს ღრუბლი-სა და ფაშვს მსგავსად და-ფუჭვილი, გინა ოლრო ჩოლ-რო ქვა, თუ ძვალი, თუ სტო-მაქი, თუ რაჲც რამ.

ლაქუცი ძაღლის ალერსი.

ლაღანდარი ამოწერილის ფე-რი.

ლაღანოს პური ტაფამწუარი.

35 **ლალი** (1. 30 ჰრომაელ.) სილალე უწვრთელობისა ნიშები არს. სილალე არს განუკრძალველი კადნიერება, რამეთუ, რა განლაღნეს კაცი, მეტნობასა იწყებს მანქანებისასა.

ლალლალი წყალში ქანება.

ლალობა (35. 5 ეზეკი.) ლალთა მიერ ქმნილი ხუმრობა.

(რუგ/193) **ლალოზა** წურილი სარი.

ლაყაფი ქართულად — ც უ დ მ ო უ ბ ა რ ი; სპარსულად — მ ე ო რ ე ს ა ხ ე ლ ი.

ლაყვა წვიმის გუბე.

5 **ლაყი** კვერცხი წამჴდარი.

ლაყუჩი თევზის ყბა.

ლაშა ქუეყნის მანათობელი.

ლაში პირის ქუჩდა ბაგე.

ლაშკინი

ლაშლაში ცუდი საუბარი.

20 **ლაშქარა** ♥

ლაშქარი (14. 9 გამოსლ.) დიდი ჯარი სამტერო.

ლაჩაკვა მარცხენა ჴელის მკმარებელი.

ლაციცობა ჴელით აშიკთ თამაშობა.

ლაწირაკი მისათრეველი.

15 **ლაჭყორი** ლერწმისა, თუ წკეპლით დაწნული სახლი.

ლახლახი ფრინვლის ავი სლვა.

ლახორა ჯოლლო მოლლო.

ლახოსტაკი წარბთ სალებავი ქვა.

ლახტი უმკუჩთელო საცემი საომარი.

20 **ლახვარი** (19. 34 იოანე) ლახვარიცა განიყოფების: რამეთუ თ რ ო ლ ი არს, რომელსა ა კ ი ნ ა კ ა დ უჴმობენ, ლახვარი ორ პირი და ბუნ გრძელი.

გ მ უ რ ი არს ლახუარი პირბრტყელი და ბუნ გრძელი.

ს ა თ ხ ე დ ი არს ლახუარი პირბრტყელი და ბუნ ზომიერი, ვიეთნი ჴ ე ლ შ უ ბ ა ს უჴმობენ.

გ ე ო ნ ი არს ლახუარი მოწლო და სამძგიდე; ბუნი მცირედ კაცისა უმაღლესი.

შ უ ბ ი არს ლახუარი სამ ძგიდე და ბუნ გრძელი.

ხ ი შ ტ ი არს ლახუარი პირ გრძელი, ძგიდე მახჳლი ტარკოტა.

ზ უ ფ ა ნ ი არს ლახუარი მსგავსი გეონისა, ბუნ წყრთეული, შორით სასროლი, რომელ არს ლ ი ბ ა ნ დ ა კ ი.

ლაჴვა გალაჴუა, მილაჴვა, მოლაჴვა.

ლაჯი ფერჴებთ საშუალი.

ლაჰაიდოთ ○ ელვა ძჴურვალი რკინისა.

(ბ) **ლბილ** (21. 20 ლევი.) ავად მხედველი თვალი.

25 **ლბილი** რბილი.

ლბილტყავი სიპიანი, მრავალფერჯი და მისთანა.

(ე) **ლებანი** ნიგუზის გულის ნახევარი.

ლებეონ ○ ეული.

ლეგა ყომრალი.

ლეგეონი ○ მრავალი მბრძოლი.

ლევა გალევა.

ლევაისა ესე ცხროა, რომელი მოატყუჩბს სნეულებასა კეთროვანებისასა უკეთუ გაუნდადაგდა.

(რუდ/194) **ლევბელუმ** საგსონისა (28. 2) (54. 10).

ლევი O შეკრული, გინა გამორჩეული, გინა ჩემთჳს გასყიდული.

ლევიათან O შეკრულ მოყუსობა მისი.

ლევიანთან ⊀ ითარგმანების: მეფე წ ყ ა ლ თ ა, ვითარმედ წელზეით კაცი და ბოლო თევზთა მქონებელი იყოს.

5 **ლევიტელი** (2 ეზრა 10. 39) ლევის ნათესავი.

ლევიტონარი მოკლე მაზარა საბეჭური მონაზონთა.

ლევიტონი იგივე საბეჭური

ლევიქო O ქუჩ მდებარე.

ლევნა მოკლებასავით; გალევა, დალევა, მოლევა.

10 **ლეზვი** თხელი დორბლი.

ლეკვი მჴეცთა და ძაღლთა შვილი ო.

ლეკი თხლე; გინა კავკასს იქით თ ე მ ი ერთი.

ლეკი Ŧ

ლეკნა ლანკანი.

15 **ლეკურთხი** წვივსაკრავი.

ლეკური უვადო ჴრმალი, გინა ლეკეთისა.

ლელენგო (2 მეფე. 13. 8) უფოვარი ნაზუქი.

ლელი (40. 16 იობ.) წვრილი ლერწამი ♥.

ლელწამი ყანის ნაწუწლარი, გინა ჩალა (1. 31 ესაია).

20 **ლელწამი საზომისა** (40. 3 ეზეკი.) ესე არს ხალი საზომელი. ესე იყო ზომით ექუსი მტკაველი, რომელსა თურქთა გალატოზნი შ ი მ შ ა დ უწოდენ.

ლემი ♥

ლენდი ჰრომაულად არდაგს ჰქვიან.

ლენცოფა ♥.

ლეონ O ლომი.

25 **ლეონტი** O ლომი.

ლეოპოლი (43. 15) (50. 30).

ლეჟერი ნედლი ავი შეშა.

ლერდანი უგვანად ზანტი.

ლერწამი (12. 20 მათე) სხვლი ლელი.

30 **ლერწამი** (18. 24 გამოსლ.) სუნნელია უაღრესი. სხუათა სუნნელთა სამღრდელოთა საკუმეველად აღაზავებენ.

ლერწი ვენაჴის რქა.

ლესტიკი ებრაულად ს ა მ ა რ თ ა ლ ი ო.

ლესუა მახვლის ა ლ მ ა ხ უ ა, გინა წამალთა და ხუთოთა გ ა ლ ე ს ვ ა, ანუ სამხატროთა ფერებთა გ ა ლ ე ს ვ ა.

ლეუბელონ O აღსარება სარწმუნოებისა.

35 **ლექა** დიდად მთრვალი.

ლექი O ლაწვი, ყბა.

ლექსი სიტყვა სრული და რჩეული, გინა შეწყობილი ლექსი არს.

ლექსიკონი ენათა თარგმანი, გინა სიტყვათა გამოთარგმანება.

ლეღატი ესე არს ჰრომის პაპის დ ე ს პ ა ნ ი.

(რჟე 195) ლ ე ღ ა | ტ ი ეწოდების ანდერძად დაგდებულსა სახლებსა, თუ წალკოტთა, თუ კაპილონთა და ეგე ვითართა სარგებლის მომცემელთა.

ლეღვი Ŧ (13. 24 რიცხვ).

ლეღვსუარი (29. 17 იერე.) ესე არს ეგჳპტური ზრქელ ფურცელი, რომელი ფურცელთა ზედა მოისხამს ლეღუთა Ŧ.

ლეღვსულელი (2 ნეშტ. 9. 27) ესე არს, რომელსა თჳთას უჴმობენ, ვითარმედ ჰრომაულად ს ი კ ო მ ო რ ო ს ჟოლასა ჰქვიან; ვითარმედ ს ი კ ო ლ ე ღ ვ ი და მ ო რ ო ს ს უ ლ ე ლ ი.

ჩვენთა მთარგმნელთაცა ამის გამო ალუწერიათ, თვარა სადაცა ლ ე ღ ვ ს უ ლ ე ლ ი წერილ არს, ჟ ო ლ ა ს ეწოდება.

ვიეთთა ლეღვსულელი და ლეღვსუარი არა გაურჩევიათ.

ლეღვის კვერი (2 მეფე. 25. 18) ასხმული ჩირი.

5 **ლეღმა** რა ბზარი თოვლი მზემ შეალბოს.

ლეყეცობა (კვიპრიანეს ცხორებაში) „ლაღვა და ლეყეცობა იყო". „გრძნებითა და ლეყეცობითა".

ლეში სომხურია, მძორს ჰქვიან.

ლეშკი ცუდი ჴორცი.

ლეშტერი სეტყვს ღვარი.

10 **ლეშურა** ♥

ლეშხი ყვავი, წვიმაში ნახე.

ლეჩაქი კუბასტი, დედათ თავსაბურავი.

ლეწა თხილთა და მისთანათას მტურევა.

ლეწვა (18. 4 ესაია) ყანის დაბეგვა.

15 **ლეჭი** O შჯული.

ლეჯა წენგოს ნაპობი ქერქი.

(ვ) **ლვევებონომოს** ქარია ერთი.

ლვიკოსი (პერიპატიოსანთან ნახე).

ლვილი (1 მეფე. 17. 7) ქსლის ყდა.

20 (ი) **ლია** საფლობი ტალახი.

ლია O მშობელი, თუ შემწყნარებელი.

ლიანწდაგი სარჩულის საპირეზედ მიკერება.

ლიბანდაკი (2 მეფე. 18. 14) მოკლე შუბი სასროლი.

ლიბანი მთაა.

25 **ლიბანოს** O ბრწყინვალება (50 ზირაქ.).

ლიბარდა ჰრომაულად შ უ ბ ს ა ეწოდება, ხოლო ლ ი ბ ა ნ დ ა კ ი ქართულში ამისთჳს მოუყვანიათ: მოკლე შ უ ბ ა კ ი.

ლიბი წყალში ბჴდის დასაბმელი.

ლიბია O ებრაელებრ: ლ უ ბ ი ა — გ უ ლ ი ზღვისა.

ლიბრი O ჩალურჯებული.

30 **ლიგვირი** ეს თვალი ლურჯია.

ლივაი (47. 19 ეზეკი.) ჩრდილოეთი.

ლივანოტი საკმეველია სუნნელი.

ლივიელლიოსი ქარტა სიმტკიცისა.

ლივლივი ნადირთ ხლდომა.

(ჩჟვ/196) **ლიზლი** კადნიერად ხუმრობის ურიდალი.

ლიზლობა რა კაცი უალრესსა და უპატიოსნესსა თჳსსა კადნიერად და ხუმრობით ეტყოდეს და წყენას არ ერიდოდეს.

ლითონი წისქვლის საბრუნავი მგრგუალი ქვა.

ლითონი მას ადგილს ეწოდების, სადა ილეკროს სთხრიან, ანუ მარგალიტი და სპეკალი

გამოდის, რომელსა სპარსნი მადანხა და ქანს უქმობენ.

ლითოსტრო O ქვათა მიერ პყრობილი, გინა შეკრული ფიცარი.

ლიკანი თორნეში ჩაყუდებული პური.

ლიკლიკა პატარა ქურციკი ო.

ლიკნა ლეკნა.

ლიკორნა ალიკორნა (33. 30) (40. 30).

ლიკტორი მოსწავლეთ მოძღუარი.

ლილა ლურჯი სალებავი.

ლილვი ბადის საქსოვარი ჩხირი.

ლილია ჩჩვლთ მიერ ლამაზი.

ლილიფარი სხვათა ენაა, ქართულად ნინოფი ჰქვიან.

ლილმა „ესენი ანუ გარდასრულთაებრ მოიხმიან და იწოდებიან პორიზმად, ანუ გულვებათაებრ და იწოდებიან ლილმად“. (სხვა კათიღორიაში).

ლილო თოვლ ჭრელი.

ლიმენა ელლენებრივ ნავსაყუდელი.

ლიმო

ლიმოლოლოსი მსოფლიოთ საქმეთა ზედამდეგი.

ლიმონი ლიმენა.

ლინგი ფიცრის კიდე.

ლინი რვალის საჩხარუნებელი დიდი.

ლიონოტოხი ქარია ერთი.

ლიპი მთელი ადგილი გაყინული.

ლირბი (8. 5 იერ.) სომხურია, თაგხედხა, გინა ურცხუსა ჰქვან.

ლირხი ფიცარი ურიბად პირ წაჭრილი.

ლირწი (5. 21 გალატ.) ესე არს დედათა მიმართ დაუცადებელი გულის თქმა და სიმხურვალე, ჴორცთა ბოროტება.

ჭუცბურობა უკუღ არ კლებით მოძრაობა; ხოლ ლირწება უწესოთ ნამე ნავად მოძრაობა.

ლისბონა ფორთუკალისა (5.1 (39. 39).

ლიტანია (44. 13 ფსალ.) სავედრებელი, გინა საოხი, გინა სამსახურებელი.

ლიტონი ცარიელივით.

ლიტრა (19. 39 იოანე) პირველ ჟამთა ლიტრა უმცირეს იყუნეს, ვიდრე აწინდელი; ვითარცა არს აწ ჩუეულება ჰრომაელთა, ეგრე იყო პირველად ყოველთაგან.

რამეთუ ესრეთ იყო პირველთა ლიტრათა წონანი: 4 ქრთილის მარცვალი ერთი კერატია, რომელ არს რქის გურკა.

6 კერატი ერთი გრამაა.

4 გრამა ერთი დრაჰკანია.

24 გრამა ერთი უნკიაა.

6 დრაჰკანი ერთი უნკიაა.

36 დრაჰკანი ნახევარ ლიტრა იქნება.

(რუხ 197) 72 დრაჰკანი ერთი ლიტრაა.

12 უნკია ერთი ლიტრაა.

უნკია არს ორი სატირი.
3 დრაჰკანი ერთი სატირია.
1 დიდრაქმა ერთი სიკილაა.
სატირი და სიკილა სწორეა.
25 ლიტრა ერთი ტალანტია, რომელ არს ქანქარი; ზოგან ასოცდა ხუთი ლიტრა სწერია; ტყულია.
ცხრა ათასი დრაჰკანი ერთი ტალანტი იქნება. ამას მრაცხელნი მოდად უწოდენ.
ზუზა დიდრაქმაა.
ათი დრამი ერთი უნკიაა.
20 დანგი ერთი სატირია.
20 დანგი ერთი დიდრაქმაა.
1 დრაქმა ათსამეტი დანგი და დანგის მესამედია.
მწული დანგზე ნაკლებია.
ვოილნი დრამის მექუსედია.
ჩაგირდაგი დრამის მეხუთედია.
4 დანგი ერთი დრამია.
სიმისი დრაჰკნის ნახევარია.
ტრიმისი დრაჰკნის მესამედია.
ერთი დანგი ათსამეტი პაშტაა.
ერთი სასწორი ვეცხლი ერთი სატირია.
ერთი შედილი ვეცხლი ერთი სასწორია.
ერთი კენტინარი ასი ლიტრაა.
ერთი მნა ორი ლიტრა და ნახევარია.
15 ლიტრა ერთი მეტროა.
მედიმნოსი სიკილონია და სიკილონი სიკილაა.
200 სიკილონი ხუთი მნა იქმნებაო (იოსიპოსში ეწერა).
ახალი ლიტრა აღმოსავალთა აწ რომ არს, იპყარ თიცხვთ: 4 ქრთილის მარცვალი ერთი ყირათია, რომელ არს კერატი.
3 კერატი ერთი დანგია.
6 დანგი ერთი დრამია.
დრამ ნახევარი ერთი მიტყალია.
33 მიტყალი და ნახევარი ერთი თუხტია, რომელ არს სტილი.
ხოლო ქალაქითი ქალაქად ლიტრისა წონა სადამე ოცი თუხტია, სადამე მეტი და სხვაგან ნაკლები.
48 თუხტის წონა ერთი თილანია.
სპარსნი ლიტრისა ნათხალსა ჩარექს უჭმობენ, რომელსა სომხურად ნუკი და ქართულად გუჭრდი, გინა ნათხალი ეწოდება.
ხოლო გუჭრდისა ნათხალსა ქსანი ეწოდება.
სადა ლიტრათა მცირე დიდო-

ბა არს ეგრეთვე ნათხალი და ქსანი გაწიყოფვიან.

ლიუნი (23. 15) (45. 10).

ლიფი გასანთლული ნარმა.

ლიფიცხაური ქმელი ჭორცი შემწვარი.

ლიფლიფი ფანარი.

5 **ლიფსიტა** ⚹.

ლიქნა დაყუავება.

ლიჭყი მიწა ძირ გაყინული, პირ მომხუალი.

ლიხი ფრიად მაღალი შამბი.

(მ) **ლმობა** (13. 10 დანიელ.) ტკივილი.

10 **ლმობიერი** (13. 10 დანიელ).

ლმობილი ტკივნეული.

(ო) **ლობა** ტუხტისა, კომშის გულისა და მისთანათას წუწნი რომ იწუდებოდეს.

ლობიო ♥.

ლობნი O სპეტაკობა.

15 **ლოგინი** საწოლად შემზადებული ფიცარი ფეჭიანი.

ლოგორო ფოთლის დიდი კონა.

ლოდა დიდი ბადია.

ლოდაკი მომცრო ბადია.

ლოდბარი სრული მგალობელი.

20 **ლოდი** (8. 14 ესაია) დიდი ქვა.

ლოდინი (3. 18 ნაომ.) მოცდა რამე მომავალისა.

ლოთ O გამოჴსნა.

ლოინი მამალი აქლემი ო.

ლოკა (3 მეფე. 22. 39) ენის ასმით ჭამა.

25 **ლოკოკინა** წურილი ლოფორთქინი ~.

ლოლობქარი სოფლური ცუდი რჩევა.

ლოლუა თითივით პური.

ლომბიერი გონება მშვდი და წყნარი გლეხურად.

(რჟტ/198) **ლომი** ო (1 მეფე. 17, 24).

ლომი ზოდიაქო.

ლომის ფეჭა ♥.

ლონდრა ინგლიზისა (20. 1) (52. 30).

5 **ლონერა** (18. 10) (42.—).

ლობინარი ხანჭკუალა ცერცვი ♥.

ლობო ხის ქერქი წყლიანი რა შესძურეს.

ლობრი ბილწი დორბლი აქლემთა და მისთანათა.

ლორი (აპოხტში ნახე).

10 **ლორფინი** ქვის ფიცარი.

ლორწო წუწნი მძაფავი (27 ნემესი.).

ლოხი ჩრდილოს ნადირია ირემს მიჰგავს ო.

ლოსტაკო ძაღლს რომ ბალახს მოაგლეჯინებენ ♥.

ლოტ O გაუყარი მაჴლობელი.

15 **ლოტერა** (40.—) (43. 20).

ლობორთქინი ~.

ლოქო ღლავი ⚹.

ლოქორა ზღვს ლოფორთქინი ∾.

ლოღარიკი ცალ სასწორა.

20 **ლოღნა** უკბილოსაგან ცოხნა.

ლოყა პირუტყუთ ღაწვ.

ლოშნა (6. 19 ბარუ) ლოკა.

ლოშქრი ბნედიანის დორბლი.

ლოცვა არს გონებითა ღვთისა მიმართ აღსლვა, ანუ თხოვა ჯეროვანი ღვთისაგან.

ლ ო ც ვ ა არს ვედრება. არამედ ესენიცა განიყოფებიან: რამეთუ ლ ო ც ვ ა არს ლი-

ტონითა სიტყვთა ღვთისა' შემწუედ მოწოდება.

ხოლო ვ ე დ რ ე ბ ა ცრემლიანითა თვალითა და სიტყვთა.

ლოცვიდა ლოცვას უყოფდა.

ლოცვილი ლოცვა ნაქმარი.

ლოხი მძორ მძიმე ცხოველი.

ლოხორო ცარცის ანაცარი.

(პ) **ლპობა** დალპობა.

ლპობილი დამპალი.

(ტ) **ლტობა** დია დასუჳლება.

ლტოლვა გარდახუჳწა.

(უ) **ლუბრმა** მდინარე ღრმა და მდოვრე.

ლუგი უმახვლო.

ლუდი ქერის თაფლუჭი.

ლუკა O აღდგომა, გინა აღდგა.

ლუკია არკადიმიას უმაღლესი.

ლუკკა (33.—) (43. 30).

ლუკმა ერთი საცოხნელი.

ლუკუფმა ხე ჭრელა 🍷.

(რყთ/199) **ლული** ტვფი.

ლ უ ლ ი ძილის ლური.

ლ უ ლ ი სადაოზედ წარტაცებული რამ.

ლუმბა საჭედარი ცხენისა, თუ ფერვთ საცმელთასა.

ლუნებერლო (34. 50) (54. —).

ლურჯი ცის ფერი.

ლუსკუმა მაღალი საფლავი.

ლუსმარი

ლუტი კაცი უსახლკარო და უქონელი.

ლუფუნი ლატანი ხეზედ მისაყრდნობელი ზე აღსავალად.

ლუფხი ფქვლი წყალში გაქნილი.

ლუღლუღი სნეულთაგან უკაფიოდ ძნელად ამოუბნება.

ლუღნიო ლირწებრივ პოხიერება (27 ნემეს.).

ლუყი ენა ბრგუნილივით.

ლუჩერნა (26. —) (46. 34).

ლუწი ორ ორი.

(ვ) **ლვპი** ნოიჭი.

(ხ) **ლხენა** ჭირთაგან ხსნა.

ლხინება (2 ეზრა 9. 2) შვება.

ლხინი მხიარულად გახარება.

ლხობა ყინვის შედნობა.

მ

(ა) **მანი** მრავალ რიგად მოვალს ართრონად და თავადაც ყოველთასა მოვალს და ბოლოდაც ვიეთთათჳს, რამეთუ აქა მა მოვალს: მაანგელოზა, მამეფა, მაყმო, მამონა, მაუზნა, და ესე ვითარი ყოველთა ზედა სიტყუათა.

მა თავად მოეზავების ყოველთა სიტყუათა.

მაავაზაკა ავაზაკობა მაქნევინა.

მაალერსა ალერსი მაქნევინა.

მაამებელი სიამოვნის მოქმედი.

მაამო სიამოვნე მიყო.

მაამო

მაანაბრა ანაბარად მომცა.

მაანდერძა ანდერძი მათქმევინა.

მაარსა არსებად მქნა.

მაასიას O საქმე უფლისა.

(ს 200) **მაასპარეზა** ასპარეზთა მამღერა.

მაატართოთ O მოცდენა.

მააქაატრიტა O განვრდომა, გინა განშორება.

მაახლო ახლო მყო.

მაახლოვა ახლოს მიმიყუანა.

მააჯა აჯა მათქმევინა.

მაბადრაგა ბადრაგად მქნა.

მაბალოთ O ლალადება.

მაბანა აბანოთ გამრეცხა.

მაბრალა ბრალი დამდვა.

მაგ მკითხვდეს რა კაცი, ვითარმედ: ვინ გითხრა, ანუ გიყო, უკეთუ მოქმედი იგი მისთანა არს, მიუგებთ: მაგ კაცმა ქმნა.

ხოლო მიღმა მდეგისათჳს ვიტყჳთ: მან მითხრა.

და ჩვენთანა მდეგისათჳს ვიტყჳთ: ამან მითხრა, თუ ქმნა, თუ მომცა და მისთანანი, არამედ უგვაროთ.

მაგათ (2 ეზრა: 13. 26).

მაგალითი (25. 9 გამოს.) ანდაზა.

მაგან მაგასავით და უგვარიანესი.

მაგარი (36. 1 ესაია) ძნიად გასატეხი.

მაგდალენა O განდიდებული, გინა გოდოლი.

მაგდებდა განძებას ლამობდა.

მაგდენი მაგის ტოლი.

მაგე მყავე.

მაგი მოგვი, გინა ფილასოფოსი.

მაგიდა მაღალი სუფრა ფეხიანი.

მაგიერი (11. 1 გამოსლ.) მის მიერივით.

მაგინებელი (13. 3 ესაია) გინების მთქმელი.

მაგისტრო ჰრომაულია, მ ო ძ ღ უ ა რ ი, გინა ო ს ტ ა ტ ი.

მაგნა მყო.

მაგოლი თივის ძირეული.

მაგონა გონებიდ შემიყუანა.

მაგრა (30 კავშირი).

მაგრამ სიტყჳს საქცევია.

მაგრობალი კვერცხის მჩეკე-ლი.

მაგუნცა (27. 30) (50. 30).

მად ამად, იმად.

მადალოში Y.

მადაური პური ბრტყელი და მგრგუალი.

მადგინა დგენა მიყო.

მადე ჰურჰელი არს, შიდა ფუ-ტკარსა შთაასხმენ და ველ-თა გაუტეობენ და მით ჰპო-ებენ სხუათა ველურთა ფუ-ტკართა.

მადიან O სასჯელი, დავი.

მადიბადი (2 მეფე. 12. 13) ალი-ზის მოქმედი.

მადიდა გადიდებულ მყო.

მადლი (32. 5 დაბად.) ესე არს,
(სა 201) რომელმან |არცა ნაცვლის გებისათჳს, არცა მოყურო-ბისათჳს, არცა შიშისათჳს, არცა სიყუარულისათჳს კე-თილი და ქველის საქმე ქნას.

კვალად მ ა დ ლ ი არს ყოვე-ლივე კეთილი და რაჲცა ცოდვა არა არს, მადლი არს.

მადლიერი რომელმან დაინახ-სოვროს კეთილი მოქმედება მის ზედა (4. 10 ზაქარია).

მადლის გარდაჴდა ესე არს, რომელმანცა კეთილი გვი-ყოს, ნაცვალი ვაგოთ, ანუ სიტყვთ, ანუ საქმით, ანუ თაყვანის ცემითა.

მადლობა ესე არს რაჟამს მო-ვიჴსენებდეთ ქველის მოქმე-დებასა ღვთისასა, ჩვენდა ბოძებულსა, და სიხარულით აღვარებდეთ.

მადრაჯა ტალანტიაო.

მაელეთ (52 ფსალ.) ხოროთ გამოითარგმანების;

მ ა ე ლ ე თ დასაბამადაც ითქ-მის.

მაემანი სხუათა ემაა, წ უ ღ უ-ლ ო ბ ა ს ჰქჳან.

მავალი მოსიარულე (1. 16).

მავასხებელი ვალის მიმცემი.

მავი სხუათა ენაა, ქართულად ლ უ რ ჯ ი.

მავლი ფრინვლის სენია მჴარ-თა.

მავლტოდ ესე არს მლტოლვე-ლი (2 კავშირში).

მავრავი ფეიქრის იარაღი, გი-ნა მავარა.

მაზარა ზედ წამოსასხმელია.

მაზიდა ✶.

მაზლი ქმრის ძმა.

მაზმანი ბალნის მსთველი.

მაზმაროთი (52. 19 იერე.) სა-ბანელი ტაშტი.

მაზრაკი (3. 10 იოელ.) შუბი.

მაზრაპეტი სტრაპეტი.

მაზრახა მალაპარაკა.

მათ ი მ ა თ, მ ა თ და ა მ ა თ განიყოფიან; რამეთუ მ ა თ ყოვლითურთ განყოფილად ჰქონან საქმენი, ხოლო ა მ ა თ ზიარებულად (1. 10 იონა).

მათარა ნატის სასმისი.

მათე მცირე ფოსო გლეხურად.

მათემათიკა ცის მზომელობა (3 კავში.).

მათეოს O მონიჭებული ღვთისა.

მათითი საქსოვრის სამართი.

მათოთი ♥.

მათრაკი ცხენის საწკები (ვეფხისტყაო.).

მათუსალა O თვსთა სიკუდილის მთხოველი.

მათხირი კოდაკის ნახევარი.

მაიმახი ფეჴ მრუდი.

(სბ/202) **მაიმუნი** სხუათა ენაა, ქართულად ც ი დ ა მ ტ ქ ა ვ ე ლ ი, ქ ი ა, ყ ა პ უ ზ უ ნ ა და ა ნ თ ა რ ი ესენი ჰქვიან.

მაიომი ორმოცდა ათი უტევანი ერთი მაიმონია.

მაიპოსტასხებელი მაგვამებელი.

მაისი ვარდობისა.

მაიძულა დამიჟინა.

მაკარტო ხრიკი მორკინალთა.

მაკე (30. 41 დაბად.) ორსული პირუტყვი.

მაკვილაკი სიტყუა მაწყინარი.

მაკინტლობა ზროხათა და ყურდგელთ მძუვნობა.

მაკნანი ლეჩაქი.

მაკრა ქარაგმაა~სადა ეს უჯდეს სიტყუას ასო აკლია.

მაკრატელი მაკრატებელი, ღუქარდი.

მაკუტი ანძაზე შემოხუწული თივის ზვინი.

მალ მსწრაფლსავით.

მალა ზურგის ძვლის ნაკუწთი; მ ა ლ ა დამალვა; მ ა ლ ა მართლადაც ითქმის.

მალაზაოვთ O გამომეტყუწლი ეშმაკი მუცლით გამო, გინა მკუდართ ძვლებით მიერ მმისნობელი.

მალაკი (7. 15 მამაცხო.) მცირე სფირიდი.

მალაკი ჩჩვლკვცთაგანია (2 ნემესიო.).

მალათელ O მაქებელი ღვთისა.

მალალ O დამწვარი; მ ა ლ ე ლ ნაცვალი, ძლიერი.

მალამო სალბუნია.

მალატონი დიდი ტოლამა.

მალაქია O ანგელოზი.

მალაქიმ O მეფე.

მალაქონ O მეფობათა.

მალალური V.

მალე (1 მეფე. 14. 7) მსწრაფლი.

მალებურ ინდოეთისა (•) (14.).

მალემსრბოლი (2 ნეშტ. 30. 6) ჭენებით მავალი.

მალვა უცნაურ ქმნა.

მალთა მელიტონი (38. 45) (34. 40).

მალთო ფიჭვის ზეთი.

მალი დარგთან ნახე.

მალი ხარკი მწვალებელთა.

მალი სწრაფად მორბედი.

მალია გამოცხადება.

მალიად (48. 16 იერე.).

მალოქი (24. 24 იობ.) ბალბა. მოლოქი ♥.

მალულ (1 მეფე: 14. 11) დამალული.

მამა (2. 24 დაბად.) არს ღ მ ე რ თ ი დამბადებელობითა. მ ა მ ა არს შემქნელი.

მამად ითქმიან: მოძღუარი, მღდელი, აღმზრდელი, ოსტატი, გინა კაცი უხუცესი.

(სგ/203) **მამაგონა** გონებად მიგდო.

მამათმავლობა (1 კორ. 6. 9) სოდომური ცოდვა.

მამაკაცი (1 კორინ. 7.16).

მამალი ყოველივე ცხოველი მამალ დედლად ითქმიან ტოლნი.

მამამთავარი ესენი არიან: ადამ, აბელ, ნოე, აბრაჰამ და მისთანანი; ხოლო აწინდელიცა პატრიაქნი;

ხოლო გარე მთავარი ეპისკოპოზთა მიერ წარგზავნილი სამწყსოსა შინა.

მამამთილი (28. 13 დაბად.) ქმრის მამა.

მამამძუძე (4 მეფე. 10. 1) კაცი გამზრდელი.

მამასახლისი სახლთ უფროსი.

მამასურვა სურვილად მომიყუანა.

მამაცი (1 მეფე. 30. 2) მამაკაცი.

მამბრე O ხედვისაგან, გინა მაღალი, გინა გამოცხადება სახილავთა, გინა ხილვა მსოფლიოთა გულის ზრახვათა, გინა მწირობა.

მამზერ O მემრუშედ შობილი ჭირი.

მამიდა მამის დაჲ.

მამითადი ნადი ყანათათჳს.

მამით დაჲ დედინაცვლის შობილი.

მამინაცვალი მეორე ქმარი დედისა.

მამობილი მამად წოდებული.

მამონა O უსამართლოდ მოგებული სიმდიდრე.

მამრი (3. 8 დანიელ) მამაკაცური.

მამული (25. 10 ლევიტ.) მამისეული.

მამფრიდონია (42. 50) (40. 45).

მამცნედ ცოდნის მიმცნად.

მამქობელი თესლია პურის გამაშავებელი და გემოს არ გაურყუნის ჲ.

მან (53. 12 ესაი) იმან.

მანა (4. 21 მსაჯუ.) არს პალო და მომცრო მარგილი.

მანა არს სალილე ქალთა, რომელსა ზედა კერვენ.

ფილასოფოსთა სიტყვთა მან მამლად ითქმის, ხოლო მანა დედლად; მასი მამაკაცისათჳს და მასაჲ დედა კაცისათჳს.

ამისთჳს რამეთუ ესრეთ ჳერ არს თქმად სიტყუათა, რათა ბოლოსა მარცუალთა მიერ ვიცნათ განყოფა მამაკაცთა და დედაკაცთა.

ოდეს ვთქვთ წინასწარმეტყუელი გაჴსენეთ: მოსე, დავით, ესაია და გინა სხუა ვინმე მამათაგანი.

ხოლო ოდეს ვთქვათ წინასწარმეტყუელა გჳთქუამს: მარიამ, დებორა, ანნა და ერთი დედათაგანი.

აგრეთვე მოციქული და მოციქულა და მოწამე და მოწამა, მონაზონი და მონაზონა.

ხოლო უკეთუ ვთქვათ: მ ო გ ი დ ა ჵიტყვთ მამაკაცისასა და უკეთუ ვთქვათ მ ო გ ი დ ა ჲ დედაკაცისათჳს. აგრევე ყოველი საზოგადო სათქმელი განიყოფებიან.

მანაა (45. 25 ეზეკი.) შესაწირავი.

მანაემ O ნუგეშინის მცემელი.

(სდ/204) **მანათობელი** ნათლის მომფენელი.

მანალი მსოფლიონი მ ა ნ ა კ ს უწოდენ.

მანალი ბერძულია ს ა ს [ა] ნ თ ლ ე ს ჭქვან.

მანანა (16 გამოსლ.) ზეცით შთამოვრდომილად ითქმის.

ხოლო ენითა ასურულითა მ ა ნ ა ნ ა რაჲიაო; ვინათგან არა იცოდეს რა იყო, ამისთჳს იკითხვიდენ: რაჲაო და მით ეწოდა მანანა.

მ ა ნ ა ნ ა თეთრი იყო, მსგავსი ქინძის მარცუალისა, თაფლუებრ ტკბილი, მზე დაადნობდის.

მანაჲთ ძღუნით, გინა შესაწირავით.

მანახე O დავიწყება.

მანაშე შავი მჭადი ფ.

მანაცვალი ნაცვალ ყო.

მანგალი (2. 4 ესდრა) ყანის მოსაჭრელი.

მანგი მარგალიტი, გინა მთოვარე.

მანდ მაგავე ადგილს.

მანდავე (4 მეფ. 1. 6) იგივე.

მანდარი სხუათა ენაა, ს ა გ ე ბ ე ლ ი, გინა მოხლუდვილი. (სვიმეონ ალაბ.).

მანდარი (2 მეფ. 6. 19) თხელი პური ერბოთ მომწუარი.

მ ა ნ დ ა რ ი ითქმის მანდვე არს.

მანდატური ესე არს ქელ არგნოსანი, მეფეთ გარე მდეგი.

მანდატურთუხუცესი მათი უფროსი.

მანდვია მონაზონთ გარ საბლარდნელი ნაოჭიანი.

მანდიკი გაშკარანი.

მანდრაგორი (30. 14 დაბად.) ბალახია, ვაშლივით მოიბამს. ვინც სჭამს ძილს მოგურის.

მანდრინი საწანგროსთან ნახე.

მანდური ყორით ნაგები ნიში.

მანე ესე არს თ გ ა ლ თ ა ს ი ბ ი ნ დ ე, სტომაქის ალორთქლებისაგან ქმნილი.

მანთვა (32. 55) (44. 30).

მანი ესე არს, რომელსა თათარნი მისცემენ მ ი ზ დ ა დ საწოლისა ცოლთა მათთა, გულის თქმისა მათისათჳს. მ ა რ ი ც იგივე.

მანიაკი (3 ეზრა. 3. 6) საყელო მოთვალულ მომარგალიტული.

მანინკუნგე აფრიკასი (·) (7.).

მანკანა მასმორი. საცეცხლურია ილეკროთაგან ზამთარ წინ სადგმელი.

მანკი ვნება რამ დაშთომილი.

მანკიერება (6. 11 ლუკა) გულით ვნება ალუკოცული.

მანკიერი მანკიანი.

მანნაჲ (41. 5 იერე.) შესაწირავი (1. 10 ბარუ.).

მანჟალი ელლენებრ სასანთლე.

მანჟვე, მანოე O განსუენება.

მანქანება მრავალ სახე ჭერჭის ქცევა.

(სვ/205) **მანქანი** (2 ნეშტ. 26. 15) ჭახრაკი.

მანწური სხუათა ენაა, სიგლისათჳს დაურქმევიათ ცუდად.

მანძილო ბერწმსუქანი; გინა ძმარში ნალები სამწუადე.

მანჭკუალა სოკოა კუნძზე ბმული.

5 **მანჭუა** V.

მანჭუალი ჩასაყარი ლუსმარი.

მანჯანიკი ჩიგორგლის ამოსალები ჭახრაკი.

მანჯიკი მომცრო მარჯილი.

მაოცარი მაოცნებელი.

10 **მაოცი** საოცის მქნელი.

მაოცნებელი ოცნების მაჩუენებელი.

მაჟალო ტყის ვაშლი Ῡ.

მაჟარა წყალში დამწნილი მხლები.

მაჟაური (2. 11 ამბაკ.) მატლი ხის გულთა მჭამელი.

15 **მაჟმობელი** საგალობელ ჭმოანება.

მარა O მწარე.

მარა მაგრამ იმერულად.

მარაგი ცაჲ რა თხელითა ღრუბლითა შემოსილ იყოს, იგი არს მარაგი.

ხოლო აქა იქ ღრუბელი და კუალად მჩენი იალკიალ არს.

მარაგით ზრახვა არს სიტყუა ესრე გვარად სთქვა ადგილ საცნაურ არ იყოს, არამედ ვითარცა ღრუბელი რამ ემოსოს, ანუ ორ სამ რიგად, გაისინჯოს.

20 **მარადის** (50 ფსალ.) ნიადაგ მუდამ.

მარადღამე (6. 5 ფსალ.) ღამე ყოველ.

მარადღე (31. ფსალ.) დღე ყოველ.

მარაკი თხელი ტყავი ლჳძლის კერძო მუცელში.

მარანათა (1 კორინ. 16. 22) ოდეს იგი თქვა მოციქულმან; „რომელსა არა უყვარდეს უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, იყავნ შეჩვენებულ!“ ესოდენ მჴურვალითა გულითა თქვა სიტყუა იგი, რომელ მეყსეულად უფალი იხილა. ამითჳს შეუდგინა და დაწერა ასურულითა ენითა: მარანათა ვითარმედ უფალი მოვიდა.

25 **მარანი** საღჳნე სახლი.

მარაო ჴელით მოსაქროლებელი.

მარაზი სხუათა ენაა, თოკსა ჰქჳან.

მარაქა ქალთ ჯარი ლხინში.

მარბიელი მარზიკნი.

30 **მარგალიტი** (13. 46 მათე).

მარგებელი რგების მოქმედი.

მარგებენ (7. 4 იერემ.).

მარგი ბოსტნის დაკუალული.

მარგილი ხე წუწრ წათლილი, დასარჭობი.

35 **მარგლა** ბალახთ ამოგლეჯა.

(სვ/206) **მარგული** წყლული უმრთელებელი.

მარდა ესე არს არა დღითი

ფასი, არამედ გარდაკუეთით მუშაკობა.

მარდი „ვითარცა კაცი მარდი". კაცი სწრაფი, გინა სხვა რამ ცხოველი.

მარდოქე O მწარედ შემუსვრილი.

მარდული ფიჭვის ძელი მკურიანი.

მარზაპანი (3. 2 დანიელ) მონაცუალე.

მარზიკნი მბრძოლნი მაოჭარნი.

მარზო ნარდის მღერაა ერთ რიგი.

მართ ესე არს შედარებით რამ ნაკლებობა და ეგრევე შემსგავსება. რამეთუ ვიტყვთ: „მართ რომ მისთანა არს".

მართა O ნაცულად ჴმობილი, გინა საუფლო, გინა დანერგული.

მართალი (12. 24 დაბა.) უტყუარი.

მართება ვალად ედვას.

მართებული საქნელი ქნას.

მართვა მრუდის გასწორება.

მართვი (5. 7 ლევი.) ზოგად ყოველთა ფრინველთა შვილთ მართჳ ეწოდება, მწერით ვიდრე ირაოდ და ორბამდე. არამედ ბაზთა მართუეთა ეწოდების ქული;
ყვავთა, ყორანთა და მისთანათასა ბაჭალა;
ჴოჴობთა, კაკაბთა და მისთანათასა ლაპი;
ბატთა, იხუთა და მისთანათასა ჭუჭული;
სავათთა, წეროთა და მისთანათასა ბჟიტი;
ქათამთა, ფარშამანგთა და მისთანასა წიწილი;
ტრედთა და გურიტთა და მისთანათასა ჴუნდი;
მწერთა და ბუზთასა — ფუმფლა.
მართუენი ყორნისანი გაწყობისათჳს აღუწერიათ.

მართლმადიდებელი მართალი შჯული.

მართლმორწმუნე მართლის სარწმუნოებისა.

მართლუკუნ.

მართური ψ შაბუ.

მარი (2 მეფე. 16. 1) ხოისი. მარი ითქმის მომერიდე. მარი ეწოდების მოჰმადიანთა ცოლის მიზდსა, რომელსა ქებინად უწოდენ.

მარიალისა ივნისი.

მარიამ O მაღალ სიმწარით ზღვს, გინა განმანათლებელი.

მარიამხაკმელა ψ.

მარიკელნი მძნა და მისნობათა მოქმედნი.

მარილი (2. 13 ლევიტ.).

მარიოტა მას ცის გრკალსა ეწოდების, რომელსა ბუნიობასა მზე მას ზედა ვალს გასწორებასა დღისა და ღამისასა.

მარიხი არია *.

მარსიკონი მარიკელნი.

მარკოზ O ზღუდე მრჩობლი, გინა მაღალი მცნება.

მარმარა (6. 71 ბარუქ.) მარმარილო.

(სხ 207) **მარმარილო** (6. 11 ბარუქ.) დრუნგილი.

მარმენიო ბედი, სახელი არს

ბედნიერ უბედურობისა.

ხოლო სუჲ წარმართთაგან თქმულჲ რაჲმე კაცსა ზედა ყოფაჲ კეთილისა და განმარჯუებისა ვარსკულავთა მიერ მიცემულობითა.

ხოლო მ ა რ მ ე ნ ი ო სუჲ წ ი ლ ხ დ ო მ ი თ თითოეულსა ზედა, ჟამთა სიგრძე მოკლეობა, რომელთა გარეშენი უწოდენ, ხოლო ჩვენ არა შევიწყნარებთ. (კავშირის ბოლოს).

მარმიჭი ♥.

მარნა წურილი ტირიფი, ვენაჴის ასაკრავი 🍸.

მარნეული მარნას რტოთაგანი 🍸.

მარხი ნარდის მღერისა.

მარხიბპონ O დამორჩილებული.

მარტაცი კეცის პურჭელია ჭრელად და გლუსუნად შექმნილი.

მარტვილი ლათინთა ენაა, მ ო წ ა მ ე ს უწოდენ; ხოლო მესხნი ყ რ მ ა ს ა უწოდენ.

მარტვილია პენტეკოსტე (1 კორინ. 16. 8).

მარტვირო იგივე მარტვლი.

მარტო მირკანი.

მარტივი ორხ გვარად ითქმის, რამეთუ ცხად ჰყოფს ყოვლითურთსა, ვითარცა იტყვან რიტორნი: „მარტივად სათქმელ არს“, ნაცულად „ყოვლითურთ სათქმელობისა“.

და საკუთარსა, ვითარ ოდეს იტყჳს არისტოტელი: „მ ა რ ტ ი ვ ი ქმნაჲ, რომელ არს საკუთარი“ და ცუდსა ვითარმედ სცემს მას, დაჰნიშნავს მ ა რ ტ ი ო ბ ა ს ა, ვითარ ოდენ ვიტყოდით: „მარტივად ზლაპარმა თქვა ჭეშმარიტებისაჲ“.

მარტო (3 მეფე. 18. 6) ცალკე ერთი.

მარტორქა (21. 23 ფსალ) ო.

მარფუჲ ქუდია გრძელი.

მარქაფა ჯინიბი, მეორე ცხენი ო.

მარლვი დამარლუწველი.

მარლი თვალ თეთრი.

მარყუჟი ზორტულად შეკრული.

მარჩბივი (4. 5 ქება) ტყუბი ცხოველი.

მარჩილი სამი აბაზი.

მარჩილია (24. 30) (43. 10).

მარცუალი (16. 14 გამოს.) ესე არს ერთი ც ე რ ც უ თ ა, ანუ ხ ვ ა რ ბ ა ლ თ ა გ ა ნ ი; გინა წ ე რ ი ლ თ ა ა ს ო ნ ი და რაჲც ერთი მგრგუალი მცირე იყოს.

მარცხატი (ანდრია სალოსში) „ვითარცა თხა მ ა რ ც ხ ა ტ ი იხილვებოდა“.

მარცხენა (14. 23 გამოსლ.)

მარცხი საზიანო.

მარცხულ მარცხნით.

მარწუხი (6. 6 ესაია).

მარწუხები (27. 10 გამოსლ.) კარშიკი არს გრგოლის (სწ/208) მსგავსი კილოჲ, ხოლო მარწუხები კავე რამე მის საპყრობლად ჩასაგდები კარვის მაშკთა და ფლიკთათჳს.

მარწყვ ჴმილი ♥.

მარხუა (2 ეზრა 9. 1) შეწუხვა.

მარხვა (1. 14 ესაია) ჴორცის უჭმელობა.

მარხულობა მარხვა არს შენახვა. გინათგან გიტყვთ: უნჯთა დამარხვასა, ცხოველთა ანუ მკუდართა დამარხვასა.

აგრეთვე მუცლისა, ენისა, ხუაშიადისა და სწავლისა შენახვასა მარხულად სახელ ედების.

ხოლო მარხულობა იგი არს, ოდესცა განწესებულთა დღეთა, ანუ საკანონოთათჳს რაოდენ დღე მარხულობითა ვიმარხვდეთ და დღიურ ერთ გზის გჭამდეთ.

ხოლო კოლგიზმა მარხულობა ძლიერი ჴორცთა ქენჯნისათჳს.

5 **მარჯე** ღონიერი და გამძრავი კაცი.

მარჯილი დიდი; ციგა —მცირე; ნალო ეტლის მსგავსი, უთვალო, კაცთ ჩასაჯდომი თოვლზე.

მარჯანი მცირე ბაზია თვალ შავი V.

მარჯუწ (2 ნეშტ. 18. 33) მოუცდენელი.

მარჯუწნა (14. 23 გამოსლ.).

10 **მარჯულ** მარჯუწნით.

მარჯუწნით **საცმელი** (3. 2 ესაია) ქალთ სამკლავე.

მას (1. 24 მათე) იმას.

მასათი ბასრის სასრევია.

მასარი ზღუდესთან ნახე.

15 **მასარიკა** ესე არს ნაწლევი, მმარხუწლი საზრდელისა, ძარღოვანი, შედგმული ღვიძლთა, რომელსა ბერძულად ქოლოსია ჰქვან.

მასბაკი (2 მეფე. 8. 8).

მასე ცალ წუწრი და უმძიო ბადე.

მასესხა (4. მეფე. 4. 1) სესხი მომცა; გინა მას კაცს წამოესხა; ანუ მას ხილნი ებნეს.

მასეფატ სამსტოვრო.

20 **მასკნე** (17. 7. ეზეკი.) ესე არს ვაზთა და აყიროთა და მისთანათა, ძაფივით რომ აქუს, ხეზე შესახუწველად.

მასმთრი მანკანი.

მასნეფთის სელთაგან ქსოილი გჭრგჳნი აჰრონის სახურავად.

მასპინძელი სახლისა და ლხინის უფალი.

მასრა ესე არს ლერწამი, საზედაოს დასახუწველი; გინა თოფის წამლის ჩასაყრელი; გინა რაჲც კალამსავით გაჭურეტილია, მოკრძე.

25 **მასრული** ნასრულთან ნახე (2 შჯულ.).

მასსავაზა ესე არს, რომელსა ყელსა მოიხუწვენ მღრდელნი ვიდრე ბეჭთამდე.

მასტაკი ფრანგულია, ესე არს თეთრი კევი საცოხნელი; ქიოს კუნძულში ხეთა სდის.

(სთ 209) **მასტაო** დო, ბრინჯით ნამზადი.

მასტაფა დო, ჴორცით ნამზადი.

მასტიკეხობა (ნოენბრის თვესა სვინაქსარში).

მასტიკი ფეიქრის იარაღია.

5 **მასულა** სულზედ შემაგდო.

მასხარა სხუათა ენაა, ქართულად ხ უ მ ა რ ი ჰქჳან.

მატათეოს ⊙ გარდართხმული.

მატათია ⊙ ფარვა უფლისა.

მატაკარანი (39. 1 დაბად.) მზარეულთუხუცესი.

10 **მატაროცი** უთქმელის წამოთქმელი.

მატებაჲ მომატება, აღმატება, გამომატება.

მატიანე (1 ეზრა 6. 1) საღვთო წერილთა ძუელთა და ახალთა ორთავე სახელია.

მ ა ტ ი ა ნ ე დ ითქმის მეფეთ ცხოვრებანიცა.

მ ა ტ ი ა ნ ე არს მოსაჴსენებელნი საქუეყნოთა გასაგებელთა და წესთანი.

მატირა ტირილი მაქნევინა.

მატიტელა ⚘.

15 **მატლ** (21. 7 ფსალ.) მატლი ~.

მატლი (15. 20 გამოსლ.) იგივე ~.

მატლკამბი მიწის დიდი მატლი ~.

მატრაკუწი მჴევლის მჴევალი

მატუკი ⚘.

20 **მატყჳ** მაჭაკალი.

მატყიერი (4 მეფე. 1. 8) მეტად ბალნიანი.

მატყლი (1. 14 გამოცხა.) ცხოვართ თმა.

მაუზნი (13. 38 დანიელ) ძლიერივით.

მაუწყე შემატყობინე.

25 **მაფაჲ** (44. 17 იერემ.) მეფაჲ, დედუფალი.

მაფერებელი ესე არს პირს მიეტრელოს და მაქებელი და არა შემწყნარებელი.

მაფორი (6. 9 მამადცხ.) თერისტროჲ.

მაფრაშა სხუათა ენაა, ქართულად გ უ ა ლ ა გ ი ჰქჳიან.

მაქა (65. 36) (29. 10).

30 **მაქანარი** (50. 44 იერემ.) ჴევის პირი ფლატოიანი.

მაქვხიერი მქონებელი.

მაქმანი (4 მეფე. 8. 15) ბადე წურილად და თხლად ქსოვილი, ვითარცა მერდინი.

მაქო საქსოვრის ს ა ზ ე დ ა ო ს გ ა ს ა ვ ლ ე ბ ი; გინა ქ ე ბ ა შ ე მ ა ს ხ ა; გინა მ ა ქ უ ს იგიო.

მაქური დანის სასრევი.

35 **მაქციენ** (43 ფსალ.).

მაღალი ზე აღმართებით, რომელი უგრძეა, იგი არს მ თ ა ანუ ბ ო რ ც ჳ, ხ ე ნ ი ანუ ზ ღ უ დ ე და მისთანანი.

მ ა ღ ა ლ ი არს ც ა ჲ და ს ა მ ყ ა რ ო ჲ.

მ ა ღ ლ ა დ ითქმის ჰაერთა შინა ფრინველი, გინა დიდნი მეფენი, ანუ ძლიერი ჴმიანობაჲ.

მაღალი (19. 5 იერემია) საკურთხეველივით.

(სი 210) **მაღანი** მაღალი.

მაღაო ცხენის სენია ყელში.

მაღარიკონი „არა ვსუამთ სატრაპეზოდ ღჳნოსა, არამედ შეიზავების მ ა ღ ა რ ი კ ო ნ ს ა შინა ღჳნოჲ და მიეცემის ეკლესიის მნებებელთა“. (დიდი ტიბიკონი)

მალმართნი ესე იგი არს ოდეს უმჯობესსა ეზიარებოდინ.

ხოლო მ ა კ ლ ნ ი თჳსისა მყო-

ფობისაგან ოდენ უდარეს ჰყოფდეს (80 კავშ.).

5 **მაღნარი** არს მთათა შინა ტევრნალი შამბიანი (10. 18 ესაია).

მაღნიტი რკინის მიმზიდველი ქვაჲ.

მაღრანი V.

მაყარი ძმადი (ვეფხისტყაოს.)

მაყე ელას სანიშნო სუჳტი.

10 **მაყრევენ** (4. 6 მამადცხო.).

მაყუალი (3. 2 გამოსლ.) 🍸.

მაშ აბა.

მაშა, მაშ (1 მეფე. 14. 7) სიტყჳს და კითხჳს საქცევი არს, რათა ვინ რაჲ არა ქმნასა გუჳტყოდეს, დავე-კითხჳთ: „მაშ რა გუარად ვქნა?“ „მაშა ესრეთ მოჰკდე-ბა?“ და ესე ვითარნი.

მაშა ცეცხლისა ასაღებელი, გინა თოფისა. თურქთა ენაა, ქართულად ტ კ ე ც ი ეწო-დების.

ხოლო მ ა შ ა ც ე რ ც უ ს ა— ც ე ც ქ ა ჲ.

15 **მაშია** ფერჴთ საცმელია.

მაშინ (25. 34 მათე).

მიშინლა (11. 8 გამოსლ.) მა-შინ, ძვილ.

მაშინც მისვე სამოწმო.

მაშკი (4. 18 მსაჯუ.) კარვის კალთა.

20 **მაშმელი** ფუტურო (ქართლის ცხოვ.),

მაშრაპა სხუათა ენაა, ს ა რ წ-ყ უ ლ ი ს ტ ა მ ნ ი ა.

მაშუნე შემრგე.

მაშურალი (4. 6 იოანე) დაღა-ლული.

მაშუღარი შუღლის მნდომე-ლი.

25 **მაშვალა** კოკის ჩასადგმელი საზიდრად.

მაჩივლა საჩივარი მათქმია.

მაჩინა ჩინებულ მყო.

მაჩუჳნებელი დამნახუჳბელი.

მაჩქათელა მღამიობი V.

30 **მაჩხი** თვალ ჭრელი.

მაჩჳ (11. 6 ლევიტე.) ო.

მაცა მაცალეს ნაკუჳთი.

მაცადე მომიცადე.

მაცალე მოცდა მომეც.

35 **მაცახი** ესე არს ფიწალივით რკინა აკრას ამოსახუჳტი, პინასისა და ხამანწკასათჳს.

მაცთენელი სწორის შემშლე-ლი.

მაცთური (27. 63 მათე) ცთუ-ნების მოქმედი.

მაცილებელი ცილების მოყუა-რე.

მაცხოვარება (41. 16 დაბად.) ცხოვრების ქონება.

(სია 211) **მაცხოვარი** (12. 2 ესაია) ცხოვრების მოქმედი.

მაძაგა საძაგლად გამთქუა.

მაძლია მოცემა მითქუა.

მაძლევდა მომცემელობდა.

5 **მაძლევინა** ძლევა მაქნევინა.

მაძღარი საჭმლით ამოვსილი.

მაწაკი თშა ყურთ საფარი, ლუ-ლამბარი.

მაწანებელთამი (31. 2 იერემია) მოსუჳნებასავით. „ესრეთ თქვა უფალმა: ვპოე სიტფოჲ უდაბნოსა შინა მომსვრელ-თა თანა მახვილითა მიმა-ვალნი მ ა წ ა ნ ე ბ ე ლ თ ა-მ ი ისრაილისათა: ვიდოდეთ და ნუ მოსრავთ ისრაილსა“.

მაწაქი ფურცელ ბრტყელი ♥.

10 **მაწაწური** ჭურის ამოსაჴოცელი.

მაწიერი დიდხანს ეყოს რამე.

მაწოვარი ძუძუს ჟამსა დედას მაწოვნებელი და ჩჩჳლსა მაწოვარი ეწოდება.

მაწოვნებელი მაწოვარის დედა.

მაწონი წუწლა.

15 **მაჭაკალი** სიძჳს შუა მავალი.

მაჭარი ახალი ღჳნო.

მაჭი ერქვნის საჭელური.

მაჭიკი დვრიტა.

მაჭირვებელი (19. 20 ესაია) ჭირის მომცემი.

20 **მახა** ყანაა, ასლს ჰგავს ♥.

მახათი დიდი ნემსი.

მახალაკი აგბა.

მახალი (13. 12 ივლით) ხურჯინია.

მახარა V.

25 **მახარა** ხარება მითხრა.

მახარებელი სახარების აღმწერი.

მახარი კოლოტის პალო.

მახარობელი (1 მეფე. 31. 9) კეთილ მოამბე.

მახე ზოგადი სახელი არს ყოველთა შესაპყრობელთა.

ხოლო მახენიცა ჯურეთ განიყოფვიან: რამეთუ საბრკე არს მახე ჴუნდი, რომელსა შემზადებენ რკინითა, ანუ ხეთაგან და დაუგებენ მარჯუჳთა ადგილთა დიდთა ნადირთა შესაპყრობელად.

ისხერტი არს მახე შემზადებული ძელთაგან მჴეცთათჳს, თავს დასაცემელი.

ირუჭი არს მახე ხითა და თოკითა შემზადებული, რათა ფერჴითა მალლა შეჰკიდოს ნადირი.

საიფეჴო არს სხუარიგად თოკითვე ადგილზედ შეუპყრას ფერჴი.

ილინჭა არს მახე გალიათა მსგავსი სირთათჳს.

აკანათი არს მახე ძუძთა და ჩხირითა სირთათჳს.

პოტიკო არს მახე მწყერთათჳს, გრძლად ნაგები.

საცერკოდი არს მახე გრკოლითა და მშჳლდითა ტრედთათჳს.

გულყო არს მახე ყელს გარდასაცმელი ხალასა ზედა.

ხარვგუავი არს მახე დიდის მჴეცით თაგუამდე (სიბ 212) სხუა და სხუარიგად თავს დასაცემელი.

მახვა გამახვა, წამახვა, დამახვა.

მახვილი (2. 35 ლუკა) ესე არს მსწრაფლ მკუეთელი რკინა, გინა თვალი და გონება.

მახვიმალი სასებისკურე ფქჳლი.

მახინჯი ხეიბარი.

5 **მახიობელი** ხუმარნი (2. 1).

მახლახი საფეიქროს იარაღია.

მახლობელი (2. 1 ქება) ახლო მყოფი.

მახოხი სომეხთ შეჭამადი ქატოსი.

მახრა ბოსტანა ~.

10 **მახრუტი** ჭიქა არს ღრმად კოდილი და სითხით ჭრელებული (ღვთის მეტყვე.).

მახსოვარი ძუძლის საქმეთ მცოდნე.

მახსოვს არ დამვიწყებია.

მაჯა ჴელის სახსარი.

მაჯაგანი ტყავის მოსაქნელი რკინა.

15 **მაჯლაჯუნა** ესე სენია, ძილსა შინა წაეკიდების სისხლის უძრაობისა მიერ და ესრეთ ჰგონებს, ვითარმედ დააწვა ვინმე, ანუ ერკინა ვინმე და განიფრთხობს.

მაჯნა მედადი, გინა ექთი (2. 152 მამადცხო.).

მაჯუნი სხუათა ენაა, ქართულად დუბეიდი ჰქვიან.

(ბ) **მბადა** დამბადა.

მბანდა ბანებას მიზემდა.

20 **მბანდი** ბანებას მიზემდი.

მბასრობდი ბასრობას მიზემდი.

მბაქევდი ბაქს მეტყოდი.

მბაძევდი ჩემს ბაძს იქმოდი.

მბაძვიდი იგივე.

25 **მბდვინვარე** (12. 20 მათე) პატრუქი რა დაშრეტას ლამოდეს და არღარა ნათობდეს.

მბეგრავდა ბეგარას მდევდა.

მბერავი (2. 1 ნაობ.) შემბერავი.

მბილწებელი ბილწების მოქმედი.

მბირებელი გარდაბირვის მოქმედი.

30 **მბრუნავი** ბრუნვის მოქმედი.

მბრძანებელი ბრძანების მთქმელი.

მბრძნობელი ბრძნობის მოქმედი.

მბრძოლი ბრძოლის მოქმედი.

მბრძოლი პირველად ბრძოლის ამშლელი.

მებრძოლი მისი წინააღმდგომი მეპირისპირე.

მბრძოლილი კვალად ნაბრძოლი.

უბრძოლელი ბრძოლამ ვერ ავნოს.

უბრძოლი ბრძოლა არ ექნას.

(სიგ 213) უუბრძოლესი დიდდიდად მბრძოლი მეტად.

საბრძოლი ბრძოლის ადგილი.

საბრძოლელი ბრძოლის საქმარი საჭურველი.

მბრწამლი ბრწამლის რქები.

მბუდებელი ბუდის მოქმედი.

მბურავი ბურვის მოქმედი.

(გ) **მგავს** მსგავს ჩემი არს.

5 **მგალობელი** გალობის მოქმედი.

მგამა მეზრუნება.

მგბარი (25. 30 დაბად.) მოხარშული.

მგბოლვარე ნადუღარი.

მგე თჳსსა ზედა თჳსებასა მოუკლებელი.

10 **მგებელი** სიტყჳს პასუხის მიმცემელი;

მგებელი მდგომი.

მგებელი კერპთა შემწირველი.

მგებელი ამშენებელი.

მგებდე მიცდიდე.

მგელი (10. 12 იოანე) **ო.**

მგზანის გაგზავნა ჩემი ნებავს.

მგზავნის იგივე.

15 **მგლის** მგამა; რა მგლის რა მგამა.

მგლისხორხა ♥.

მგლოიარე (2 მეფ. 14. 2) გლოვის მოქმედი.

მგმობარი გმობის მთქმელი.

მგოზელი (13. 15 ეზეკი.) შემლესავი.

მგონია გონებით მომისაზრავს 4. 2 ეზეკი.).

მგორვალა პილპილი ⚲.

მგოსანი (9. 23 მათე) ვაჟნი ႣႦ ქალნი კეთილად მომღერალნი ჴმითა სამუსიკოთა ებანთა ႣႦ ბარბითთა ზედა.

მ ე გ ო დ ე ბ ე ნ ი ც ა გლოვის მგოსნად ითქმიან.

მგრაგნელი (2 შჯულ. 28. 39) ჭუა ფოთლის შემჭმელი.

მგრგუალი ყოვლით კერძო სწორი.

მგრგლოვანი.

მგრძნობელი შემტყობელი.

მგუარდლ აქათ იქით.

მგუემელი მცემელი.

მგულავს მეგულვების.

(დ) **მდაბალი** (2. 11 ესაია) უზვაო.

მდაბიო მსოფლიონი.

მდაბრ (2. 46 საქმე) „განიტეხდეს სახლ მდაბრ პურსა, რამეთუ არა აქუნდათ მათ ტაბლები, არამედ ჴელსა ზედა განიყოფდეს ႣႦ ეგრე იზარდებოდეს.

მდადი დიაცი სძლის მაყარი.

მდარე დარე.

მდგნალი ⚲.

მდგომი ზე ფერჴზე მყოფი.

(სიდ/214) **მდგური** სადგომს მდგარი.

მდებარე ადგილზე იდვას.

მდედრი დედაკაცური.

მდევარი (16. 4. ესაი.) უკან მიმწევი.

მდევნელი (51. 31 იერე.) ლაშქრის გაქცეული.

მდელო (19. 6 ესაი.) ესე არს ყოვლივე მწუანვილი ველისა, (3. 2 მალაქია წწ~ყლისა) წერილ არს, ვითარცა მდელოჲ მრეცხელისა არა რა სხუაჲ არს, გარნა არიან მდელონი, რომელი სარცხელსა განასპეტაკებს.

ხოლო მსოფლიონი მ დ ე ლ ო ს ა ზროხის ახალსა სკორესა უწოდენ, რამეთუ შართა და ხამთა იგიცა განასპეტაკებს.

მდვინვარე მბდვინვარე.

მდიდარი (5. 14 ესაი.) მრავლის მქონიარე.

მდივანი უსტართა მწერალი.

მდივნე სკორე ႣႦ მსგავსნი მისნი ნერგთა აღმაორძინებელნი.

მდინარე (2. 16 დაბად.) ესე არს წყალი დიდი მინადენი.

მ დ ი ნ ა რ ე დ ითქმის მრავალი სისხლი ႣႦ ცრემლნი, გინა სწავლისა ქადაგებანი.

მდოგვი (13. 31 მათე) ♥.

მდოვრე წყნარსა ႣႦ ჩქარს საშუალი.

მდრტვნავი ჩუმად მოჩივარივით.

მდუმარე (24. 17 ეზეკი.).

მდურვა სამდურავის თქმაჲ.

მდუღარე მეტად ცხელი ნოტიო.

მღღევარი (5. 19 გამოს.) საყოველდღეო საზრდო.

(ე) **მე** თავსა თჳსსა იტყჳს (9. 14 ჰრომ.).

20 **მე** ართრონი არს, ვითარ- მეაბანოე, მეზვრე, მეწალკოტე, მეჯინიბე, მეზროხე, მექათმე და მისთანანი ყოველთა ზედა.

მეაბანოე აბანოს მცველი.

მეაბჯრე აბჯრის მნე.

მეავილე ავილის მკურელი.

მეავლე იგივე.

25 **მეათე** (23. 26 ლევიტ.).

მეათძლე (18. 21 გამოცხ.) ათძლის მკურელი.

მეანდრო (12 იოსიპ.) „ტრაპეზსა ზედა მეანდრო აღმოტვფრეს“.

მეანი ყრმათა ამქმელი, დედათ მოურავი.

მეაფქიოე ნავის აფრის გამგე.

30 **მეალსარებე** ალსარების გამდობელი.

მეაქლემე აქლემის მწყემსი.

მებახტე უცხოებთ მროკავნი.

მებეგრე ბეგარის მოქმედი.

მებოძირი (22. 9 მათე) სადა გზანი შეიყრებიან მრავლად.

35 **მებრ** მსგავსადსა ით (2 ნემესიო) (2. 8 კოლასე.).

მებრუვე მარადის მთრვალი. (25. 20 ესაია).

მებრძოლი (10. 5 ზაქარ.) ბრძოლის მოქმედი.

(სიე/215) **მებუნებე** ბუნების მქონებელი;

მებუნეობა ბუნებით მეზოგადეობა, ერთობა.

მებურნე წურიმალთ მთლელი.

მეგობარი (37. 12 ფსალ.) ესე არს მიწყივ გაუყარი, სათანადო მოყუასი.

მედადი (1. 9 იობ.) ესე არს უფასოდ, გინა ცქთად, გინა ცუდად, გინა მაჯნად (52. 3 ესაია).

5 **მედახე** დასთ გამგე.

მედგარი (25. 26 მათე) მცონარი და მოუძლურებული.

მედგარი ითქმის მარადის ძვრისა დამმარხუჩლი გულთა შინა აღუჴოცელად.

მედგარი მსოფლიოთა ენითა მზაკვარად ითქმის, რომელმან ჭერჭითა დააკუჩთის მორკინალი თჳსი მიწასა ზედა ძლიერად.

მედგური სხუა სხჳსა საზლსა მდეგი.

მედიმნოსე სიკილათა აღმკრებელი ხარკთა.

მედიმნოსი სიკილონი.

10 **მედინი** მომდინარე, თუ წარმდინარე.

მედრეკანი ჯოხი რომ იდრიკებოდეს.

მეედანი მეიდანი სხუათა ენაა, ქართულად მერე და მინდორი და ფორე ჰქჳან.

მეეზვი ხუასტაგი მშობელი.

მეერანე შემაწყობელი.

15 **მეერდოვე** ერდოზედ მყოფი.

მეექუსე (1. 31 დაბად.) ექუსისაგანი ბოლოდ.

მეეჭუჩ ეჭჳს მოქმედი.

მევადობა ავად მიჩნევა.

მევალე ვალის გამცემი.

მოვალე ვალი თავს ედვას.

20 **მევაჟინე** სასმელებთ მნე. რომელსა შაქრითა და თაფლითა წყალთა და ხილის წუჩნთა შეაზავებენ, ვაჟინად უწოდენ.

ხოლო მ ე ვ ა ყ ი ნ ე თ ა—მისთა მოქმედთა.
მევარძმე ვარძმის მქნელი.
მევედრებელი მახუჱწარი.
მეველე ველის მცუჱლი.
მევეპე მეზღაპრე, რომელსა თურქნი ყ ი ს ა ხ ო ნ ს უწმობენ.
25 **მევერწმუნეთა** (2 კორი. 5. 11) ესე იგი არს სარწმუნოების დამმარხუჱლთა.
მეზარე ზარების მსხმელი.
მეზაფხულე აგარათა ზაფხულს მდევნი.
მეზმანა სიზმრად მეჩუჱნა.
მეზობელი (13. 4 დანიელ) ახლოს მოსახლე.
30 **მეზრახე** მოლაპარაკე (33 ნემესიო).
მეზუჱრე (18. 13 ლუკა) ზუჱარის ამღები.
მეზღაპრე მევეპე, ზღაპრის მთქმელი.
მეთანაღრება გულს მაკლდება სოფლურად.
(სივ 216) **მეთევზური** (19. 8 ესაი.) მეთევზე.
მეთქი (24. 12 რიცხ.) ესრე ვარქჳ.
მეიერუსალიმე იერსალიმს მყოფი.
მეიმწლიე ერთს წელიწადს ნაყოფიერი და მეორეს არა.
5 **მეინაკე** (12. 3 იოანე) მასთან მჯდომელი.
მეკანონე მეწესე.
მეკაპილე კაპილონის მცუჱლი.
მეკარე (10. 3 იოან.) მეკრე.
10 **მეკერმე** (21. 12 მათე) კერმის ამღები.
მეკეცე (18. 3 იერე.) ბრუტი.
მეკიცხევარნი (2 პეტრე 3. 3) განმკიცხველნი.
მეკვირნე დამკვირვებელი (5. ნემეს.).
მეკობრე მტაცებელი (დარეჯან).
15 **მეკომე** ქართ მოდგამი.
მეკრე კარის მცუჱლი.
მეკრისტონე (18 მამადცხოვრება).
მეკუდო მოკუდავი (კავშირი).
მეკუჭნავე საკუჭნაოს მცუჱლი.
20 **მელანი** (36. 18 იერემ.) შავი საწერელი.
მელევანდი (31. 50 რიცხ.) ქელსაბამი სამკაული.
მელეული ფეტჳს ძნეული, ჩერგილი.
მელთარათა (ხონოლროფში).
მელი (8. 20 მათე) ო.
25 **მელიზლა** ლიზლობა მიქნა.
მელისკაკალა წვრილი მარწყუ ♥.
მელისკუდა ♥.
მელიქნა ლიქნა მიყო.
მელმანდრაგორი მ ე ლ ბერძულად ვ ა შ ლ ს ა ჰქვიან. ვითარმედ ვ ა შ ლ ი მ ა ნ დ რ ა გ ო რ ი ს ა (30. 14 დაბად.).
30 **მელნის** თევზი შინ მელანი დგას ⚹.
მელოდე (1 მეფე. 10. 8) მიცდიდე.
მელხაბეპონი (11. 5 რიცხვ.) საზამთრო ♥.
მელტავრო აფროდიტის ცაჲ მესამე.

მელქა O მეფე, გინა განსუჟნება, გინა დედუფალი ნათლისა.

მელქიას O მეფე უფალი.

მელქისედეკ O მეფე სიმართლისა.

მელქისუაჲ მეფე მაცხოვარი.

მელხომ ამანიტელთ კერპს ესრე სახელ ედების.

მემაგე საქმართ მოყუარებისათჳს კაცის მკვლელსა და მოყჳასთასა ესრე ეწოდების.

მემათრაქე მეომრის მწურთელი.

მემარგე მერამლე, გინა მერგუბა მიყავ.

მემარტივე.

მემაშურალე (43. 22 ესაია) მაშურალი მედად.

სიზ 217) **მემაჭე** ერქვანთ მჭირავი.

მემახური (8. 1 ამოს.) მახის მიმდგმელი.

მემაჯანი მაძაბუნებელი (ვეფხისტყ.).

მემირონე (43 ზირაქ.).

მემორინე ნარდთა და ჭადრაკთა და მისთანათასა მოთამაშე.

მემრუშე (20. 15 იოან.) მრუში არს ვაჟი ცოლოსანი ბოზობდეს.

ხოლო მემრუშე ქალი ქმრიანი (13. 4 ებრაე.).

მემტილე (20. 15 იოანე) მებაღე.

მემუჩირე სთუმლში ტყბილის მომშოებელი მეკალმასე.

მემფის (46. 19 იერემ.) ქალაქია ერთი.

მემღერნი (3. 4 ესაია) მოთამაშენი.

მენა სამყოფი, სადგომი;

მენასა კახნი ტაგარსა უწოდენ და იგიცა ტყბილის სადგომია.

მენავე (1. 5 იოანე) ესენი არიან ყოველნი ნავთა მუშაკნი.

ხოლო ნავსე ეწოდების ნავის მაშენებელსა.

და ნავკოსალარი — მენავეთ მოძღვარსა.

ხოლო მეპრორე მენავეთ უხუცესსა.

მპირველობნი მენავეთ გამგებელსა.

ნავტური კატარღის მნესა.

და ნავტე მომცრო ნავის მენავესა.

ხოლო მხერვალი ნავის მავლინებელსა, უპყრიეს ტიმონი. და მეაფქიოვე აფრის გამგებელსა.

მენაკი (1. 16 ქება) ესე არს ხარისხი ცათა მზომელობისა, გინა თლილის ქვისა.

მენანე მონანული.

მენასა მეთვალწუნა.

მენდარიკო (იოსიპოსი) „თითოეული ფიალსა მოიღებდეს და ლეკანასა და სასაკმეველსა მენდარიკოთა ათთა შემძლებელთა დატევნად, აღსავსესა საკმეველთა“.

მენდიო ვეშაპის მსგავსი თევზი ✱.

მენება ნება მაქუნდა.

მენიდონ კრიტელთ მისანთა მისნობა.

მენიჯგორე ნიჟორგალი.

მენნახას ჰურიათა მღდელ მთავარნი სანიადაგო სამოსელზედ გარე მოიბლარდნიდენ ၊ მას ზედა სამღდელოთა სხუასა შეიმოსდენ.
მენოაგე (3 ეზრა. 4. 63) ჰამათა ზედა სახიობითა მსმელნი.
მენჯი კაცის თეძო.
მეოდახად რომელიმე დ ი ა ს იტყჳან, რომელიმე კ რ ო ნ ო ს ს ა, რომელიმე ბ ა ბ ი ლ ო ნ ს შინა პირველ გამეფებულსა, ანუ უკანასკნელსა, რომელსა ზედა იქმნას დაქსნა მეფობისა (50. 2 იერემ.).
25 **მეოთხე** (2 ეზრა. 9. 1) ოთხისაგანი.
მეორე ორისაგანი (1. 6 დაბად.).
მეორწილე (43. 2 ეზეკი.) წყალთა მრავალთა.
მეოტი (2 მჯულ. 19. 4) გარდანახვეწი.
მეოხება შეწევნასავით.
30 **მეპასუხე** პასუხის მიმცემი.
მეპრატაკე (10. 30 საქმე.) ტყავის მოქმედი.
(სიÜ 218) **მეპრორე** (1. 6 იონა) მენავესთან ნახე.
მეპურე პურის მცხობელი.
მეპურეთმოძღუარი (40. 1 დაბად.).
მეჟამნე ჟამნის მოქმედი.
5 **მერამლე** სხუათა ენაა, ქართულად მ ე მ ა რ გ ე ჰქჳან.
მერანი კეთილ მოარჳლი ცხენი ო.
მერარი დორაკი.
მერდინი (80. 56) (37. 40).
მერდინი თხელი საპერანგე.
10 **მერე** მეედანი, სწორი ვაკე.
მერე მერმეს ნაკუწთი.
მერვე (22. 27 ლევიტ.) რვისაგანი.
მერმე აწის შემდგომად.
მერიდის ტბა ბუხარისა (51. 15) (37. 50).
15 **მერმის** მომავალსა წელს.
მეროე ეგჳპტისა (61. 30)(16. 20).
მეროის კუნძული (61. 30) (16. 25).
მერრან O სიმწარე.
მერული ორთითი.
20 **მერქანი** ხეთ გული.
მერცხალი (6. 2 ბარუ.) V.
მერცხლისმდევარი რომელ არს ცელ მანგალა, ნამგალა V.
მერწყული (9. 21 ისო.) წყალთ მზიდავი.
მერჴი გრძელი სკამი.
25 **მესალიკე** მეთევზე.
მესამე (1. 13 დაბად.) სამისაგანი.
მესარიეოი (20 ნემეს.) „მუცლისაგან ၊ წელისა მესარიეოისა მიერ“.
მესახსუწნებლე მესაწოლე.
მესაწოლე საწოლის მნე.
30 **მესახლეობა** მეზობლად დამკჳდრება.
მესთულე (48. 32 იერე.) სთულის მქნელი.
მესია O ცხებული უფლისა.
მესიზმრა სიზმრად მეჩვენა.
მესიზმრე სიზმართ ამხსნელი.
35 **მესიკო** (·) (20.).
მესინა სიკილიისა (40. 30) (38. 30).
მესიტი O შუამდგომელი.
მესკია სკვინჩას ჰგავს V.

მესოლამ O მშვდობის მყოფელნი.

მესოპოტამია სოფელი ესრეთ თქმული, ვითარმედ ორთა მდინირეთა ტ ი გ რ ი ს ი და ე ვ ფ რ ა ტ ი ს მიერ შემოიცვებიან.

მესტრაიმ O რომელი შეიწიროდიან.

მესტუმრე (16. 23 ჰრომაე.) სტუმართ მოურავი.

მესტკრე (18. 22 გამოცხ.) სტკრის მკურელი.

მესხვეი გასხუაებული.

(სით / 219) **მესხლეტი** ფერჴის მოსაცურვებელი.

მეტაბეელ O სახიერი ღმერთი.

მეტაბლე ტაბლის მოურნე.

მეტადრე (7. 7 დანიე.) ნამეტნავზე წარზიდული.

მეტავატიკოსად მიმოდაცვალებით.

მეტაფრასი ამბავთ განვრცელება.

მეტი (6. 21 იობ.) ზომაზედ ჭარბი.

მეტიჩარა სხუათ სარიგებელთ გამგებელი, გლეხურად, რომელ არს წ ა რ მ დ ე ბ ი.

მეტკუცთილი (9. 25 იერე.) წინა დაცუცთილი.

მეტოზიკე ტოზიკთან ნახე.

მეტოქი სამყოფი მონაცვალე.

მეტროჲ ლიტრასთან ნახე. ბერძულია.

მეტყუცლი (7. 23 იერემ.) მოლაპარაკე.

მეუნჯე (22. 15 ესაია) უნჯის მცველი.

მეუფე (27. 37 მათე) დიდი მეფე.

მეუფება (18. 36 იოან.) ესე არს ყოვლისა საზღურისა და შემოკრებისა და წესისა განმყოფელი.

მეფა (44. 18 იერე.) დედუფალი მეფა.

მეფე (26. 27 საქმე) ეწოდების კაცსა ჴელმწიფესა, მაღალსა და გჳრგჳნოსანსა;

ხოლო მ ე ფ ა ქალსა, რომელ არს დედუფალი.

მეფია (44. 18 იერე.) დედოფალი.

მეფსალმუნე ფსალმუნის მთქმელი.

მეფუნდრუკე ფუნდრუკის მქნელი.

მეფუნდუკე ფუნდუკის მნე.

მეფხანი (21. 20 ლევიტ.) მქავანი.

მექმე მოქმედი.

მექონე მქონიერე, გინა ქ ო ნ ი ს მსყიდველი.

მექონოთნი (27. 19 იერე.) ალსავალთან ნახე.

მექორწილე ქორწილის მქნელი.

მექუდე ჭონი.

მექუცყნენი (14. 1 ესაი.) ცუდნი მუშაკნი.

მეყსაშინა (48. 3 ესაია) ანაზდეულად.

მეყხეული (24. 45 დაბად.) იჩქითი.

მეყჳსი ეყოდეს რითმე.

მეშვე ნაყოფის მოქმედი.

მეშველი შველების მოქმედი. (7 კავშირ.).

მეში ცუდი სამოგვე.

მეშურნე შურის მოქმედი.

მეშვლე (2 ეზრა. 8. 18) შვილთაგანი.

მეშფოთე შფოთის ამშლელი.

მეჩანგე ჩანგის მკურელი.

მეჩეჩი ვრაქია.

მეჩუჩნა მენახუა.

მეჩქურმან ეჭვის მგონებელმან.

(სკ/220) **მეჩხარი** იშვთი.

მეც სხუასთანა თავისაცა თჳსისა ჴსენებაჲ არს.

მ ე ც ითქმის მომეც.

მ ე ც ითქმის მგუცმე.

მეცა მეცა, გინა მომხუდა.

მეცადნი მცდელიო, მოსესთჳს იტყჳს.

მეცარი ტყუვილი ბებლის მცნობელი.

მეცვა მემოსა.

მეცით მომეცით, გინა მგუცმეთ.

მეცნავი (2. 8 იერემ.) მეცნიერი.

მეცნიერი (24. 16 რიცხვ.) მცნობელი.

მეცხრე ცაჲ ამას უწოდენ ბროლის ცასა, რომლისა მოქცევ[ა]სა ფილასოფოსნი ორმეოცდა ცხრა ათასთა წელიწადთა შინა იტყჳან დ~ რომელიმე ოცდა თექუსმეტი ათასთა წელთა შინა დ~ ამა ცის მოქცევისა შემდგომად სოფლისა ალსასრულთა დ~ ყოველთა ცათა სამკაულისა მოშლასა დ~ მაშინლა სასჯელსა.

მეძავი (2. 1 ისო.) ქალი უქმრო ბოზი.

მეძებარი ძაღლი მეკულე.

მეძიებელი მძებნელი.

მეძილისშინათა მესიზმრეთა.

მეძინა ძილში ვიყავ.

მეძინებოდა ძილი მინდოდა.

მეწამული (27. 28 მათე) სისხლის ფერი.

მეწეხე გამრიგე.

მეწიე შემეწიე, მომეწიე.

მეწინავე წინა მბრძოლი.

მეწყერი გუცრდობა დამხლუღეული.

მეწყინა (2 კორი. 4. 1).

მეჭეჭი.

მეჭეხა ♥.

მეხარკე ხარკის ამღებელი.

მეხვაიშნე მომჯმარე.

მეხი რა ფრიადი სიჴშო ნისლისა დადგების ქუეყანასა ზედა, აღიღებს მტუცრთა ილექროთაგან. ესენი ყოველნივე ოთხთა კავშირთაგან არიან დ~ ნისლთა მათ შინა მოკრბებიან დ~ ერთად შეგუამდებიან დ~ განფიცხდებიან; რა ჰ.ერი ველარ. იტჳრთავს, განსქდების დ~ ჩამოიჭრების. მზისაგან ესეთი სიმჴურვალე აქუს, რასასა ეცემა ცეცხლისაგან უმეტეს შესწუავს (38. 35 იობ.)

მეხრიკეობა ხრიკის ცოდნა (კათიღორ.).

მეხსიერობაჲ არს ხსენებისა დ~ აღხსენებისა მიზეზი და საუ...

მეხუთე (1. 23 დაბა.) ხუთისაგანი.

მეჴელნი მკლავნი.

მეჯადაგე მეჯლანე (ევსტათი ქართველი).

მეჯაუკე (ხალკიდონის კრებაში).

მეჯინიბე ჯინიბის მატარებელი.

(სკა 221) **მეჯლიში** სპარსთა ენაა, ქართულად ნადიმი ჰქვან.

მეჯოგე ჯოგის მწე.

მეჯორე ახოსალარი (1 მეფ. 21. 7).

მეჯურმუცე „მეკობრე, მეჯურმუცე ტ მპარავი".

მეშარი მარი, თათართ ქებინი.

ესრეთ ყოველთა სიტყუათა ზედა მე ართრონად მოვა და მნეთა და მოქმელთა გამოსაცხადებლად.

(ვ) **მვირსინი** (41. 19 ესაია) მურტი ϒ.

მვირსიონი მურტი ϒ.

(ზ) **მზა** (14. 15 მარკო.) მომზადებული.

მზადება მზა ყოფის ქნა.

მზაკვარი (5 ფსალ.) ზაკვის მოქმედი.

მზარდული (15. 8 დაბად.) გამზრდელი.

მზარეული არს საჭმლის მოქმედი.

არამედ რომელთამე წიგნთა შინა მზარეული ქონდაქარი ალუწერიათ, კაცის მკვლელობის მოქმედი, რომელი იყო ნაბუზარდან.

მზახლობა (2 შჯულ. 7. 3) მძახლობა.

მზე ✳ ესე არს მეოთხესა ცასა ზედა, რომელსა ეწოდების კოჭიმელი.

ხოლო არს სიდიდე მზისა 166 ჯერ ქუეყნის ოდენი. ესე ცაჲ ერთჯერ მოიქცევის წელიწადსა შინა დასავლით აღმოსავალის მიმართ (1. 16 დაბად.).

მზეგრძელობა დღეგრძელობა.

მზეენაობა ენა მზეობა, ენა ნათლად მეტყუელება.

მზეველი მწეველი.

მზერა ჭურეტა (13. 15 დანიელ) მზერაცა ესრეთ განიყოფებიან: ხედვა არს რა თვალით კეთილად ხედვიდეს.

ჩენა არს რა აკლდეს და მცირედ ხედვიდეს.

მზერა არს რა შორით ხედვიდეს.

ჭვრეტა არს რა ხანგრძლით დაკჳრვებით უმზერდეს რასმე.

ცქერა არს გარჩევით ხილვისათჳს ახლორე დაცქერით თვალი დააპყრას.

ჭვიროება არს რა სარკმლითგარ გამოიხედვიდეს.

მზერა არს გულის წყრომისა დამარხვა, რომელ არს დარილი.

მზესუმზურიტა ♆.

მზვარე ადგილი მზის მდები.

მზველავი ზველვის მოქმედი.

მზვლარი მეწყერი.

მზიარებელი ნაწილის მიმღები.

მზიდავი ზიდვის მოქმედი.

მზინვარება (40. 3 ეზეკი.) ბზინვა.

მზირი (49. 17 დაბად.) ყაზახი, გინა მსტოვარი.

მზიხა კვირიაკე საუფლო.

მზისიერი განჯაფის თავი.

მზის მოქცევი 28 წელიწადთა მოქცევა, მ ზ ი ს მოქცევად იწოდების, ვინათგან მას შინა არიან სლვანი წელი-
(სკბ/222) წლისანი დ თთჳს დადეგ-ნი დ დღენი ნაკთანი დ ჴელთა ცხრილები დ კალან-დრანი.

ხოლო ვინცა მათემათიკას ისწავლის, მრავალს სხუასა ჰპოებს.

მზნელი ზმნის მოქმედი.

მზორავი ზორვის მოქმედი.

მზრახველი (33. 15 ესაია) ზრახვის მოქმედი.

მზრდელი ზრდის მუშაკი.

მზრუნავი ზრუნვის მყოფელი.

(თ) **მთა** არს ადგილი მაღალი დ ცივი.

მ თ ი უ ლ ე თ ი დაბანი ქვეყნებ-თა მისთა დ მ თ ი უ ლ ნ ი მუნ მკვდრნი კაცნი.

ხოლო ა გ ა რ ა, ვაკე დ მახ-ლობელი მისი ადგილი დ გრილი.

მთაბომონი ✳.

მთავარი (66. 28 ფსალ.) ესე არს უფროსი, გინა თემის მპყრობელი.

მთავებელი გამთავებელი.

მთავნებელი სათავნოს მოქმე-დი.

მთავრობა (1. 26 დაბად.) ჴელ-ქუჱშეთა უფროსი.

მთაყუანებელი თაყუანის მცე-მელი.

მთენი მანათებელი.

მთესვარი (13. 3 მათე) თესლის მბნეველი.

მთესველი თესლის მბნეველი.

მთიბელი (9. 22 იერე.) თივის მომჭრელი.

მთიები ესე არს ა ფ რ ო დ ი ტ ი, რომელ არს ცისკრის ვარსკულავი.

მ თ ი ე ბ ი ითქმის განმანათ-ლებელად.

მ თ ი ე ბ ი რომელი (ესაიას წიგნში 14. 12) წერილ არს, იგი არს მთავარი ეშმაკთა და აწ წმიდათათჳს არს სა-ხელი იგი დ ადგილი მისი ზეცისა სასუფეველსა.

მთლელი თლის მოქმედი.

მთმობელი თმობის მოქმედი.

მთნავს სათნო მიჩნს.

მთოვარე ☾ მთუარე (1. 16 დაბად.) ესე არს უქუჱმოესთა. ცასა ზედა, რომელ ცა-სა მას ეწოდების ჭ ი რ ა ნ ო. ესე მოიქცევის დასავლით აღმოსავლისა მიმართ ოცდა ცხრა დღე ერთ ჟამ დ 33 წამსა.

ხოლო მთოვარის ს ი დ ი დ ე არს მესამედი ქვეყნის ოდე-ნი.

მთობი (7. 7 ზაქარ.) მთის ად-გილები.

მთოვარისა ორშაბათი.

მთოვირის მოქცევი ეწოდების ათცხრამეტთა წელიწდისა მოქცევათა ზედნადებთა, ხუ-თეულთა, ექუსეულთა და მცხრალის რიგთა დ ეგე ვითართა.

მთრვალი მთვრალი (3 მეფე. 20. 16).

პირველისა შესავალთა კაცთა სიმთრვალისათა ეწოდებიან

(სკგ 223) |ბრუჟობა და მაზედ მეტსა მთრვალობა და თუ ვისმე სიმთრვალე გარდაერია, ეწოდება ლექა და თუცა სიმთრვალე განიადაგდა და მრავალ ხან სუა ღრეული ეწოდების, ვინათგან გალრევდება დიდ ხანს მსმელი ღვინისა მიერ.

მებრუვე მარადის მთრვალი.

ანკანაკება არს ზედა ზედ ნადიმი და სიმთრვალე.

მთქმელი თქმის მოქმედი (1 კორი. 10. 6).

მთქნარება ფქნარება.

მთქრომი შესთქრეს ვისმე.

მთხელვართა (16. 16 იერე.).

მთხზველი მწვნელი.

მთხოველი (18. 35 ლუკა) თხოვის მოქენე.

მთხრებლი (3 ეზრა 9. 42) ესეცა განიყოფებიან: რამეთუ მღვმე არს მთხრებლი კლდისა კაცთათვს საპატიმრო, გინა თავით თჳსით შთაჳდეს სინანულისათჳს.

ჭნარცვი არს მთხრებლი მიწისა მსგავსად მღვიმისა.

ორმო არს მთხრებლი მ:წისა ხვარბალთა და მისთანათა სამარხავად.

ხარო არს მთხრებლი შინაგან ქვითკირით ამოგებული.

ჭაჲ არს მთხრებლი კლდისა, ანუ ნაგები წყალთათჳს სადგომლად. ვიეთნი ლაკვას უჴმობენ.

ჯურღმული არს რა ურწყულთა ადგილთა თხარონ მთხრებლი, რათა მუნ წყალი აღმოეცჳნოს (48. 44 იერე.).

მთხრობელთ მთქმელი.

მთხრობელი (1 მეფე. 27. 11) სათქმელი.

მთხუწვა შეყრა.

მთხუნველი (11. 30 ლევი.) ბრმა თაგვი თ.

(ი) **მი** (12. 24 გამოსლ.) მისკენის ნაკუწთი, გინა მიმართისა.

მიაბარა შენახულად მიათუალა.

მიაკადა მიუტევა სამსონს.

მიანდერძა ანდერძი მიყო.

მიაჲელ O ბრკოლების მქნელი.

მიაჯა აჯა მიყო.

მიბრკმა ბრკოლება მექნა.

მიბრჯენა ჯოხთ მიჭირება და მისთანა.

მიბრჯნა პირისა და სიტყვს დაჟინება.

მიგდება ყურის მიპყრობა, გინა საქმის მაზე დადება, გინა ზედ შეგდება რისამე, გინა კარის მიჯრა.

მიგება პასუხის მიცემა.

მიგებება (24. 65 დაბად.) წინ შემთხუწვა.

მიგვიებითი თვალის ნიშნებით საცნობელი, ანუ იგავიანად გინა მარაგით.

მიგურა ცხოველი მიართვას.

მიდამო აქათ იქითი.

მიდგინება უკან შეყენება.

მიდგმა ზედ რამ მიაკრას.

მიდგომა

(სკდ 224) **მიდგომილება** (1. 18 მათე) ორსულობა.

მიდმოგონება გონებასთან ნახე (კავში. თავს).

მიდმოდება ცუდი საუბარი, თუ საქმე.

მიდმოობა აქათ იქითობა.

5 **მიდრეკა** ძრვა დაუცადებელი.

მიეგრობა ესე არს თანა მინა-ხეთქი, თანა იქცეს და თანა ივნოს.

მიეზოგვა განუნახევრა.

მიერ (5. 21 მარკ.) მისგან, გინა მის მაგიერ, გინა იქიდამ.

მიერაჲ O სიმწარე.

10 **მიერთამდე** (13. 4 ფსალ.) ერთამდისი.

მიერთი სრულიად ყოველთა (3. 4 ბარუ.).

მიერითგან (4. 17 მათე) იქიდამ.

მიერულა (3. 18 ნაომ.) მიეძინა.

მივაბადოთ ბადებულად შევქნათ.

15 **მივაბარე** შესანახავად მივეც.

მივანდოთ გული, გინა საქონელი მივაბაროთ.

მივაყვანე (2 კორი. 12. 18).

მივერჩდი დაუჯერებდი.

მივის (4. 17 იოან.) მყავს.

20 **მივლინებული** (1. 24 იოან.) მოციქული.

მივრდომა მივარდნა.

მიზდი (22. 15 გამოსლ.) ასალები რამ სარგო, ქირა.

მიზდური (22. 15 გამოსლ.) მიზდის ამღები.

მიზეზი (24. 28 ლუკ.) დაწყებასა ერთისა საქმისასა მიზეზი ეწოდების.

25 **მიზეზოვანი, წარმოი** შეისწავე, სამ სახედ განიცადების; პირველად თჳსსა მიზეზსა შორის, რამეთუ პირველად წარმოყენებისა მიზეზსა შორის ეგოს მიზეზოანი.

კ ა ტ ე ტ ი ა ნ, რომელ არს მებრ მიზეზობით.

კ ა თ ჳ პ რ ო ქ ს ი ნ, რომელ არს მებრ მყოფობით.

კ ა ტ ა მ ე თ ე ქ ს ი ნ, რომელ არს მებრ თანა მექონებით.

მიზეზოვნებითი

მიზვინება მჴეცთაგან მიტევება.

მით (1. 10 იონა) იმით.

მითელი საპირესა და სარჩულს საშუალი სხვა კიდევ.

30 **მითრად** ძველის სპარსულის ენით მზე.

მითუალვა (5. 3 იერე.) თვალის მიპყრობა.

მითხოვება ქალის მიქორწინება.

მითხრა

მიითუალა მისგან მიბარებული, თუ მისივე მიიღო.

35 **მიიკაბალოს** კაბალად შეიქმნას.

მიიქუა (2. 28 ლუკა) მკერდს მიიკონა.

მიილე (5. 17 ჰრომ.).

მიილუაროს მიიქცეს (1 ნემეს.).

მიიხილა მიიხედა (21. 2 ეზეკი.).

40 **მიიხუნა** წაიღო.

მიკადება მიუდინოს.

(სკვ / 225) **მიკერება** სამოსლის მინემსვა.

მიკი ქალთ ასო რამ.

მიკონება მკერდზე მიყრდნობა.

მიკონის მცენარე ☙.

5 **მილანი** (31.—) (43. 6).

მილბუნოს (6. 2 ოსე.) სალბუნი დამდვას.

მილი სხუათა ენაა, ქართულად ს ო ლ ი ნ ა რ ი ჰქვან.

მილი ფრანგულად ათასი ბიჯი, გინა ორასი წყრთა.

მილიონი მილი და მილიონი ორივ ლათინურია.

მ ი ლ ი არს ათასი; ხოლო მ ი ლ ი ო ნ ი ბევრის ბევრია.

ქართულში მილი და მილიონი არ გაურჩევიათ მთარგმნელებთა.

10 **მიმადლქბა** მადლის მიცემა.

მიმადლებული ღირსი, გინა მადლ მინიჭებული, სრულიად უნაკლულო (1. 18 ლუკა).

მიმართ (12. 2 მარკო) მისკენსავით.

მიმართა (1. 12 იონა) მისკენ წავიდა.

მიმართება (23. 38 იერე.) ესე არს გალი თუ თანა ედვას, გინა შ ე ტ ე ვ ე ბ ა, გინა მიმართოს.

15 **მიმაქცეველი** მიქცევის მქნელი.

მიმდემი (29. 37 გამოსლ.) დღე ყოველ დაუცადებელი.

მიმთხრობელი (4. 14 იერე.) მოციქული.

მიმინო (11. 16 ლევიტ.) V.

მიმოყუანა მიმგუარა (1 კორი. 12. 2).

20 **მიმო** (3. 33 მარკ.) აქათ იქით.

მიმოგონება ესე არს მოგონებისა ნელიად, ნელიად მოგონება.

ხოლო მ ი დ მ ო გ ო ნ ე ბ ა მყის არა თანა მიდრეკა, არამედ ვითარცა ბიჯებით სლვითა მიწევნა საგონისთა.

მიმოდაყუნა აქათ იქით განაბნიგა.

მიმოსი მოთამაშე კაცი, რომელი იქმს საკვირველებათა და ძნელებთა არა გრძნებითა, არამედ ჴელოვნებითა (37 ლავსაიკო.)

მიმოხტვანება მიხედ მოხედვა.

25 **მიმოწვლილვა** (2 თესალ. 3. 11) ცუდი გამოძიება.

მიმოჴსენება მცირე მცირედ ჴსენება.

მიმრეცი ალმა მოგუწრდოთ სლვაში მიქცევ მოქცევა კანკელად.

მიმცემელი უქონელის გამაქონებელი.

მიმცემი მიმნიჭებელი.

30 **მიმლებელი** მიმტანი, თუ წამღებელი, გინა ამღებელი, გინა წამსმელი.

მიმწუხრი მიღამებული.

მინა ჭიქის სადგნე.

მინა ჭიქა არს ფერადი, ელვარედ შემზადებული ილეკრონთა ზედა, მხატრულად ქმნად შემზადებული.

(სკვ/226) **მინდობა** (14. 7 ესაია) უშიშრად ყოფა.

მინდობილ იყავ (2. 21 იოველ.) უშიშრად იყავ.

მინდორი ველი უმცროსი.

მინოაჲ მიონა. ამათთჳს გარეშეთა ვიეთთა უთქვამს: ქუეყანისანი სხუანი ნათესავნი რამენი უსიტყუნი, მრავალ ჟამოანნი ეშმაკნი, რომელთამე უკუდავად, რომელთამე მოკუდავად, რომელთა ჩვენ არა ვირწმუნებთ.

მინოა მჳონა.

მინორიკა კუნძული (19. 30) (40. 10).

მირთმა ძღუნის მიტანა.

მირკანი (40. 1 გამოსლ.) მარტი.

მირონი (4. 10–ქება) ესე არს კურთხეული ზეთი.

მ ი რ ო ნ ა დ ითქმის სუნნელი ზეთი.

მირქმა გულზე მიკონება.

მისანა საყანყური ~.

მისანი (2. 6 ესაია) შემტყობი.

მისგან (10. 4 ზაქარი.) იმისგან.

მისგითი თათართ შესაკრებელი.

მისდამი (1. 11 იონა) მისკენ.

მისე O იგავთ წიგნის სახელია.

მისევა შესაპყრობელად შეუზახოს.

მისი (2. 10 დაბად.) იმისი.

მისია O გარდამავალი.

მისიანი ტომთაგანი ვინმე.

მისური წნული რამ კალათი.

მისფათ სასჯელი.

მისხი ტომის ტომთაგანი.

მისხონი ესე არს ხეთ ფურცელს მარცვალივით რამ ებას.

მიტანა თან მიღება, გინა მიდევნება.

მიტევება გაშვება (34. 17 იერემია).

მიტრა (29. 6 გამოსლ.) მღდელმთავრის გჳრგჳნი.

მიტრაპოლიტი დედა ქალაქთ მთავარი.

მიტრი მოხრილი, გრძელი კიტრი.

მიტყალი დრამ ნახევარი.

მიუზლო ნაცვალი უგო.

მიუთხარ (1 კორი. 9. 14).

მიუკვალევნ (4. 74 მამადცხო.).

მიუკუნისამდე

მიუწდომელი ორად ითქმის: დასაბამი და დასასრული. დ ა ს ა ბ ა მ ა დ ვითარზეშთა შევიდეს გონება ღვთისად მიუწდომელ არს. ხოლო დ ა ს ა ს რ უ ლ ი ქუშდ: შემდგომად: უკუდავება სასუფევლისა და სატანჯველი ჯოჯოხეთისა საუკუნე, არა აქუს მიწთომილება.

მიუწოდა მიიჴმო.

მიუწონა (26. 15 მათე) წონით მისცა.

(სკზ/227) **მიფანიერება** სწრაფად დამალვა.

მიფიოსთე O პირით შეურაცხი.

მიფლო (22. 13 რიცხვ.) მფლობელ მყო.

მიქ შემიქ თუ მიზამ.

მიქა O გლახაკი, გინა მკოდოვი.

მიქადა მოცემას დამპირდა.

მიქადაგა ქადაგება მითხრა.

მიქაელ O ერის მთავარი, გინა ღმერთი ძლიერობს ღთუ-ლად.

მიქია O ვითარცა მიქაელ.

მიქმ მიქ.

მიქმა მირქმა.

მიქმნა შემიმზადა.

მიქმნა მიყო.

მიქოლ O ჵი ყოველნი.

მიქსოვა მომიქსოვა.

მიქცევა მიბრუნება.

მიღება (1. 1 ამბაკო) გაგონებას იტყჳს.
კვალად მ ი ღ ე ბ ა არს ბრძანების მიცემა, ანუ საქმისა რისამე, ანუ საზრდელისა, ანუ ჭურჭლის აღება.
მიღირს მმართებს, გინა მიმაჩნია.
მიღმა შორი ახლოს საშუალი.
მიღმართი მიღმას წაცილებით.
მიყოლა მიდევნება.
მიყრდნობა მიყუდება.
მიყრილი ახლო ახლო დ̃ ჴშირად რაჲცა იყოს;
გინა მოქლონები წ ა ყ რ ი ლი;
გინა თვალი, ყური, გული რაზედაც ე პ ყ რ ა ს.
მ ი ყ რ ი ლ ა დ ითქმის ჟამთა გამოვლა და ხანთა შემოკლება.
მიყუარენი (20. 10 იერე.) მოყუარენი.
მიყუარ მიყუარხარ (21. 15 იოანე).
მიყუარს სიყუარული მაქუს.
მიყუდება ზედ მიდება.
მიშავს დამიშავდება.
მიშლი მოშლასავით.
მიშლის საქმეს მიქცევს.
მიჩანს ვხედავ.
მ ი ჩ ა ნ ს ჩემთჳს ვხედავ.
მ ი ჩ ა ნ ს გამოჩენით მაქუს.
მიჩნევა პატივის ცემასავით.
მიჩნს მიჩანს.
მიჩუენა (22. 1 გამოცხ.) დამანახვა.
მიც მიძეს.
მიცემა არს რაჲც შენი მისად შეჰქმნა.

მიცი (1. 29 იოანე) მიცნობ.
მიცნა ნახვაზე მოვეჴსენე.
(სკჩ / 228) **მიცს** მიც.
მიძეს მაქუს.
მიძლევა ახმა დ̃ ძალის მიტანებით მიცემა.
მიძლევიეს ძლევა მიქმნიეს.
მიძღოლა წინ წაძღოლა.
მიძღუანა წინ მიტანა.
მიძღუნა ძღუნის მირთმა.
მიწა (13. 5 მათე) ქუეყანის ნაწილი.
მიწალები არჯასპი.
მიწდომა
მიწდომილება ყოველთ ცოდნის მიტანება.
მიწევა თავისკენ მიიზიდოს;
მ ი წ ე ვ ა უკან დევნით ეწიოს.
მიწევნა საზომზე მისლვა.
მიწესს (18. 3 გამოს.) მიძახის.
მიწის ლომი (2. 14 სოფონ.)~
მიწის ვაშლი ✓.
მიწოლა
მიწროვანი მიწა ჴშირი და კეთილი (2 დიოლოლო.)
მიწურვა მიახლოება.
მიწყალე (50. 1 ფსალ.) შემიწყალე.
მიწყოვ მარადის.
მიჭელტვა ჭელტვასთან ნახე.
მიჭვრიტა მიმზირა.
მიჭვრიტანა სარკე.
მიჭრა ჩქარა მისვლა;
მიჭრა მიკუეთა.
მიხანოჲთა მ ი მისკენ და ხ ა ნ ო ჲ თ ხან გამოვლით (185 კავშ.).
მიხვედრება ხუედრის მიცემა.
მიხილა მნახა.
მიხლება ზედ მიდება.
მიხმა წართმა.

მიჸდომა ზედ მისლვა.
მიჸმ (1 კორი. 12. 21).
მიჯნა მცირე რამ საზღურის ნიშანი.
მიჯრა ჯრაში ნახე.
35 (კ) **მკა** (18. 5 ესაი.) ყანის მომანგულვა.
მკადრეზელი შემმართებელი.
მკაზმავი კაზმის მოქმედი.
მკალავი კალით მფერავი.
მკალი (1. 6 მარკ.) ნათლის მცემელი რომელ მკალსა ჰამდა. რომელიმე იტყვან მწუწრვალსა მდელოთასა ჰამდაო, მაგრამ ტყუილია, მართალი მკალი იყო, რომელსაც არაბნი დღესაც ჰამენ. მოგრძეა, ფრინავს.
40 **მკალია** მხლტომელი მკალი.
მკარგავი მარიგებელი, თუ დაკარგვს მქნელი.
მკბენარი კბენის მოქმედი.
მკდემელი კდემის მოქმედი.
(სკთ 229) **მკდნარი** (3. 16 ისო.) მტკნარი.
მკედი მოსხო ძაფი.
მკელობელი (3. 2 საქმ.) კოჭლი.
მკერდი (20. 26 გამოს.) ყელსა და მუცელს შუა.
5 **მკერვალი** კერვის მოქმედი.
მკვარი ფიჭვის სანთელი.
მკვახე უმწიფარი ხილი.
მკითხავი ამბის გამომეძიებელი.
მკითხველი ამბის გამომეძიებელი, გინა წიგნის წამკითხავი.
10 **მკლავი** (15. 2 ესაი.) იდაყვს წინათი.
მკმოლვარე (7. 4 ესაი.) ეკმეოდეს.
მკობა შემკობა, ამკო.
მკოდოვანი (30. 15 გამოს.) ფრიად გლახაკი.
მკრებელი შემკრებელობის მოქმედი.
15 **მკრეხელი** ეკლესიის საჭმართ მძრცველი.
მკრთოლვარე ცეცხლივით ელვარება.
მკრჩხალითა ჭანგ მახვლი (ვეფხისტყა.).
მკრძალავი (1. 7 ნაომ.) კრძალვის მოქმედი.
მკსინვარე (2. 6 გოდე.) მაწყინრად აშლილი.
20 **მკუალავი** კუალთ მოქმედი.
მკუდარი (7. 12 ლუკა) სულ ამოსული.
მკუწთი გამკუწთი.
მკუწთრ მალ, თუ მაშინვე (7 სიბრძნე).
მკუწცრისა (5. 1 ეზეკი.).
25 **მკუთველი** (3. 12 დანიე.) მომსახურებელი.
მკულელი (43. 7 ეზეკი.) კლევის მოქმედი.
მკული შემზადებული.
მკურის კევი (37. 25 დაბად.) ესე მკურისკევი არს: რ ე ტ ი ნ ე, მ ა ს ტ ა კ ი და რაიც ხეთაგან სუნნელი გამოეწუწთების.
მკურნალი (4. 14 კოლას.) სნეულთ მლხენელი.
30 **მკვდარი** (22. 38 მათე) დანიადაგებული.

მკვრნე გაკვრვებული.

მკვრცხე (7. 20 საქმ.) მკვრცხესა და მკვრცხლსა განკრძალვით გარჩევა უნდა, ვითარმედ მწერალნი არ დაჰკვრვებიან.

მ კ ვ რ ც ხ ე არს, რომლისათვს სტეფანე იტყჳს (გამოსლვათას 2. 2 მოსე) მ კ ვ რ ც ხ ე წინაშე უფლისა, რომელსა ლათინურად ეწოდების გ რ ო ტ ო ს.

ამის თარგმანი მ კ ვ რ ც ხ სახარულევანსა, გინა სათნოსა, გინა სასურველსა, გინა შვენიერსა ეწოდების.

მკვრცხლ (14. 13 მათე; 6. 33 მარკ.) რომელსა ლათინურად ეწოდების პ ი დ ე ს ტ რ ა ს ესე არს ქუშითი, ფრჩხივ მავალი.

სადაცა რომელი სიტყუამან აძლიოს, წერილში გარჩევა ჯამს.

(ლ) **მლაღავი** მოშუღარი.

მლაღობელი (31. 5 იობ.) ლაღობის მოქმედი.

(სლ 230) **მლაშე** მარილოვანივით.

მლევანე 51. 19 იერე.) ესე არს, რომელსა გულსავსება მიეღოს ზეგარდამო შეწევნისა აწვე.

გინა მეფეთაგან გულსავსე ქმნილ იყოს.

მლეწველი (1 კორი. 9. 9).

მლიქე გალეული.

მლმობელი ტკინვეული.

მლოდინე ლოდინის მოქმედი.

მლოცავი ლოცვის მოქმედი.

მლტოლვარე (10. 18 ესაი.) ლტოლვის მოქმედი.

მლხენელი ლხინების მოქმედი.

(მ) **მმადი** ცრულთან ნახე.

მმეფობი (33. 21 იერე.) მეფედ მჯდომი.

მმიმოობა (1. 13 ეზეკი). ერთმანერთში.

მმოთხრობილი მელელი.

მმოსელი შემსუდრავი, თუ შემოსელი.

მმურკვნელი (7. 3 ესაია) მრეცხელი.

მმურკნელი (9. 2 მარკ.) მრეცხელი.

მმურკნელობითი შესქელებულივით.

მმწყელი მწყველი (2 ეფრემ).

მმწყსელთა (23. 2 იერე.) მწყემსობის მოქმედი.

(ნ) **მნა** (19. 13 ლუკ.) ებრაულად: ვ ი ნ ა ხ ა რ ე ს; ხოლო ელლენებრ ტ ა ლ ა ნ ტ ი, რომელ არს ქანქარი.

მნათე კანდელაკი (დიოლოლო).

მნათლავი მღრდელი ნათლვის მოქმედი.

მნათობი (1. 14 დაბად.) არიან ვარსკულავნი.

უმეცართ მ ნ ა თ ო ბ ა დ უთქვამთ ვ ა რ ს კ უ ლ ა ვ მ ო რ ბ ე დ ი, რომელ არს ტ ა ტ ა ნ ი.

მნატებრივთა (37 ნემესიო) „ყოფაცა უკვე მნატებრივთა საუწყოთა“.

მნატრელი ნატრის მოქმედი.

მნახავი ნახვის მოქმედი.

მნახველი ნახვა ქნას.

მნდე მინდობილი.

მნე (16. 1 ლუკა) მოჯელე.

მნებავი ნების მოქმედი.

მნებავს (2 კორი. 1. 8) სათნო მიჩნს.

მნებებელი ნების დამრთველი.

მნერგავი ნერგის დამრგველი.

მნეტარებელნი (1. 12 ესაია) ნატრის შემცემელნი.

(ო) **მო** ართრონი არს. მრავალთა სიტყუათა თავად მოვალს, ვითარცა: მოქმედი, მოქენე, მოქალაქე, მოქელე დ მისთანანი.

მო მოდის ნაკუშთი.

მოაბ ○ მამისაგან, გინა ცუალება წამებისა, გინა წყალი მამისა.

მოაბადნი მებადურნი.

მოაზრე (3. 3 ესაია) აზრის ამღები.

(სლა 231) **მოალერსე** ალერსის მოქმედი.

მოარული (39. 14 ეზეკი.) სლვის მოქმედი.

მოასპარეზე ასპარეზში წურთილი.

მოასწავე პირველვე გამოაჩინა.

მოაქამდე (1 კორი. 4. 13).

მოალსარებე ალსარების მთქმელი.

მოახლე ახლოს მყოფი (23. 13 ეზეკი).

მოახლებულარს მოახლოებულა.

მობაგული (41. 15 ეზეკი.) გარსარკმელ მოვლებული.

მობაყუა მოკეცით ჯდომა.

მობაძავი სხჳს მსგავსის მქნელი.

მობლარდნილი (27. 7 ეზეკი.) მოხუშული.

მობმა მოიბასთან ნახვ.

მობერვა ქარის მოქროლება. მ ო ბ ე რ ვ ა არს შინაგანი მოგონების მოცემა ღუთისა მიერ.

მობრტყე მცირედ ბრტყელი.

მობრუკლება მოლუგება, გინა მოლბობა.

მობუზული ფრინველი მოწყენილი.

მობლუნძვა მუქლ. შემოკეცით წოლა.

მოგარეებული (43. 17 ეზეკი.) გარეშემო.

მოგება არს საქონლის შოვნა; გინა ნ ა ძ ლ ე ვ ი ს მ ი ხ მ ა; გინა მ ო რ ი ნ ე თ ა წაგება; გინა პ ა ს უ ხ ი ს მ ო ც ე მ ა.

მოგებული ნაშოვარი, გინა ნაპასუხარი.

მოგვალე (11. 19 ტობი.) მოდი იარე.

მოგვერდი თეძოს კრვა ფუნდრუკში.

მოგკუფხვლენ (3. 12 ესაი.) კუფხალს აგაძრობენ.

მოგლა (11. 8 რიცხ.) დანაყა.

მოგიძაგეთ (26. 29 დაბად.).

მოგ ზა მოგლისა.

მოგონება ესე არს მიმოგანყოფაჲ გონებისა სხვა დ სხვათა წინა აღმდგომთა მოგონებათა მიმართ.

მოგრძე სიგრძე შეეტყობოდეს.

მოგუარება გუარიან საქმის ქნა.

მოგჳ (13. 8 საქმე) ვარსკულავთ მრიცხველი, გინა გრძნეული.

მოგჳ ჩექმა.

მოგუნიშული მოგვს მსგავსი, გინა ზაკული.

მოგურა (60. 11 ესაია) მოყუანა.

მოდა ჩანახი.

მოდგამი (1 ეზრა 5. 3) მეკომე, ჯილდის მოზიარე.

მოდგინე მომჭირნე.

მოდგინება მომჭირნეობა.

მოდეგ აქ ახლორე მოვედ.

მოდეგა ჲ.

მოდი მოვედ.

მოდი საწყავი არს 22 ქსესტიანი.

ც ხ რ ა ა თ ა ს დ რ ა ჰ კ ა ნ ს ა მრაცხელნი ერთს მ ო დ ს ა უწოდენ.

(სლბ 232) **მოდინე** მოჯამაგირე.

მოდრეკა დიდად მოხრა.

მოდღრებული მოუღონოებულივით, მოშვებული.

მოდენა (32. 40) (44.—).

მოდენა წყალთა დ̃ ლაშქართა მომავალობა.

მოეგ მოდი.

მოელული ელვისაგან წამჴდარი უმწიფარი ხილი.

მოეფიტკრა ფიტი შეემზადა.

მოვალე ვალდ თავს ედვას.

მოვანება მთოვარის გავსა.

მოვასხე (24. 1 ესაი.) ვალის ამღებელი.

მოვახშო ვახში მოჰკრიბო.

მ ე ვ ა ხ შ ე ვახშის ამღები;

მ ო ვ ა ხ შ ე ვახშის მიმცემი.

მოვედ მოდი.

მოვეკუეთოს (11. 22 ჰრომ.).

მოვეცხლული (30. 22 ესაია).

მოვიეთთობათათჳს ვიეთ ვიეთათჳს საქონი (26 ნემეს.).

მოვიდა (27. 58 მათე) მოსლვა ყო.

მოვლა მიმოვლა.

მოვლენა მოსლვა, გინა გამოგზავნა.

მოვლინებული მოციქულთან ნახე.

მოზარდეობა აღორძინებითი ძალი.

მოზვერი (12. 5 გამოსლ.) ზროხასთან ნახე ო.

მოზოპვა ცუდის სათქმლის მოამბე.

მოზლუდვილი (2 შჯულ. 9. 1) ზღუდე მოვლებული.

მოზღურენი (49. 18 იერე.) მოსამზღურენი.

მოთავნე მთავნებელი.

მოთაკილე თაკილის მოქმედი.

მოთაული თავად მყოფი.

მოთემე მისისავ თემისა.

მოთიბა (8. 12 იობ.] თივა მოცელა.

მოთმენა დათმობა.

მოთმინება ესე არს რაჲც მოუნდეს არა ქნას.

ხოლო მ ო თ მ ე ნ ა არს მოყუასთა დ̃ უდარესთა დაუთმოს.

ხოლო უაღრესთა მიმძლავრებისა დათმენასა არა ვიტყჳთ მოთმენად, არამედ მ ო ჭ ი რ ვ ე ბ ა ს ა.

მოთნე (6. 6 ეფესელ.) მესათნოე.

მოთოჴნა (5. 6 ესაია) თოჴით მოთხრა.

მოთრეული თრევით მოღებული, გინა შესვრილი.

მოთუთქუა მცირედ მოხარშვა.

მოთხე სკივრის კოლოფი.
მოთხე მცირედ თხელი.
მოთხვითი (2 ნეშტ. 34. 11) ოთხ კუთხი.
მოთხვილი ბოხჩა.
მოთხრა (8. 11 ტობი.) მიწის ამოკუეთა.
(სლგ 233) **მოთხრობათა მწერალი** რაც ესმას, აღუწერდეს.
მოიბა არს კაცმა თოკი თუ მისთანა მოიბას.
მ ო ბ მ ა ა ხილთა გამოსლვა.
მ ო ბ მ ა ა ზურგად მოყვარე, ანუ დიდი ვინმე მოიკიდოს.
მ ო ბ მ ა ა კბო, ანუ ზვარაკი დათოკილი მოიყვანოს.
მოიგრემლნა (4 მეფე. 9. 30) თვალწარბი შეილება.
მოიკანტურა თავი მოიდაბლა.
მოიპარა (31. 19 დაბა.).
მოიპრიანა უაღრესმან მოიწადინა.
მოის რა მილმიდამ მოვიდოდეს.
მოისაპყრა თავი მოიკუტა.
მოისარი (1 მეფე. 31. 3) ისრის მსროლელი.
მოისუსნა სუსნება ქნა.
მოისურვა სურვილად მოაგონდა.
მოიტაკნეს ქუშ დასცეს.
მოიცვა (3. 7 ივდით) ჴელთ იპყრა.
მოიწია მოვიდა, გინა მოიახლოვა (5. 12 ჰრომ.).
მოკამათე მაცილებელი.
მოკარული (4 მეფე. 9. 11) ცუდ მოუბარი.
მოკვერტა პირის მოშაბვასავით.
მოკიდება არს ჴელით რასაც უპყრა, ანუ თვალი, გინა ყური, ფრჩხილი, კბილი, გაზი, ჩქიფი დ მისთანანი; ანუ სიტყუა ვისმე მოჰკიდოს.
მ ო კ ი დ ე ბ ა ითქმის წურბელი, კოტოში რა კაცსა მოჰკიდო, ანუ ზურგსა რამ იტვირთო, ანუ ცეცხლი აღაგზნო, გინა მოყვარეთ მობმა.
მოკითხვა კითხვა ყოს.
მოკიცხარი ქირდად ამგდები.
მოკლე უსიგრძო.
მოკლება რაჲ მყოფმან არა ყოფად ძრვა იწყოს.
მოკრება შორიელნი ახლოს შეიყარნენ.
მოკრეფა ხილთ მოსთულება.
მოკვრა ესე არს თვალი, ყური, ფრჩხილი ანაზდად შეამთხვიოს; გინა ჩაჴვისა პირთა შეჰკრვიდეს; გინა მოჰგუემდეს ვისმე.
მოკუდა (1 მეფე. 25. 1).
მოკუდავი სიკუდილს მიახლოებული.
მოკუდინება.
მოკუმთილი (9. 26 იერე.) მოჰრილი.
მოკურცხლვა ჩქარა ლტოლვა გლეხურად.
მოკუფხლვა (6. 9 იერე.) კუფხლის მოწყუშდა.
მოლანდება თვალთა იჩქითად ეჩვენოს რაჲმე უარსებო დ არა რა.
მოლაშქრე (31. 4 ესაია) ლაშქართაგანი.
მოლბობა (4. 6 ამოს.) ლბილად შექმნა.

მოლი ახალი ბალახი ჸ.

(სლდ 234) **მოლხინე** ლხინებული.

მომადლება მომადრივლება.

მომავალი (3 მეფე. 5. 14) მოსასულელი.

მომაკლო (37. 2 ეზეკი.).

მომართ (1 კორი. 15. 10).

მომატება ზედ დართვა.

მომაძლია ძალმოტანებით მომცა.

მომაწოდა მოწუდენას ეცადა და მომცა.

მომახურება მახის დარწყმა.

მომგოზელი (13. 15 ეზეკი.) შემგოზელი.

მომგრგუალება სფეროდ შექმნა.

მომდურვება სამდურავის მოქმედი.

მომედგრება (8. 9 იერემ.) მოსუსტება.

მომზადება ყოვლით მოწყობა.

მომთმინე თმენის მოქმედი.

მომთრვალე (1 კორინთ. 6. 10) მარადის შელვინებული.

მომთხრობელი მოციქულთან ნახე.

მომკალი (3. 4 რუთ.) ყანის მომმანგულელი.

მომკუდარუნება თავი მკუდარს ამსგავსოს.

მომკულებელი (4. 30. იერე.) შესამკობელი.

მომპოვნებელი პოვნის მოქმედი.

მომჟავებული მჟავედ შეცულილი.

მომჟავო მცირედ მჟავე.

მომსრველი (1 კორი. 10. 10).

მომტმასნება ძაფთ უნასკოდ გარდაბმა.

მომუჭულ მომუჭვილი (4. 16 ზირაქ.).

მომუხვა დამშხალული, გინა დახეთქილივით.

მომღერალი სამუსიკოთა ქმიანი, გინა მოასპარეზე და მეფუნდრუკე, გინა მემორინე.

მომყმარი მეტად მომშეული.

მომცრო უპატარაესი.

მომცხრებოდა დამთრგუნვიდა. თუ გამწიხნიდა (4. 31 ბარ.).

მომწირნე მრავლად გამრჯელი.

მომჭმარო ჭმარების მოქმედი.

მომჭრე მჭარზე მდგომი.

მონა (10. 28 მათე) ნასყიდი ვაჟი.

მონაგარი გარჯილობით ნაშოვნი.

მონაგები იგივე მონაშოვი.

მონადებ (2 ეზრა. 6. 13) ესე არს ლაშქარი ფასით შეძინებული.

მონავარდე ნავარდის მქნელი.

მონაზონა ქალი მოწესე.

მონაზონი ვაჟი მოწესე.

მონათესავე ნათესავთ მოყუარე.

მონაკა (32. 50) (48.—).

მონაჲ ნასყიდი ასული.

მონაობა.

მონასკუცბა ნასკვს შეკრვა.

მონასტერი ლათინურია, ქართულად (სლე 235) ს ა მ ზ რ უ ნ ვ ე ლ ო ჰქვან, მონაზონთ საკრებულოსა.

მონატრე საწადლის მახვეწარი.

მონაღვაწი ნაჭირვები.

მონაღულე მზრუნავი.

მონივთული (22. 14 იერე.).

მონიო მდინარე წყნარი.

მოოქროვილი (30. 22 ესია.) ოქროთ მოცული.

მოოჭვილი მოთვალული ოქროთა.

მოპეტალებული (21. 9 იგავი) პეტალით მოსილი.

მოპრუწვილი მოფხუწვილივით.

მოჟლუნვა სანთლის ნამწვის მოკუეცა.

მორავაყუნი შეუმრღუეველად გაწურვილი.

მორბედი მორბენალი.

მორგვი ურმის თვალის შუა კუნძი.

მორევა მტრის ძლევა.

მორევი მდინარის სიღრმე მდოვრე.

მორეკა ძალად მოდევნა.

მორეწა (25. 49 ლევიტ.) ჭელფასის აღება.

მორვა მომგრგუალება.

მორთვა მოკაზმა, თუ მომზადება.

მორთმა უალრესთა მოსცემდეს.

მორთულება შედგმულება (2 ნემესი.).

მორთული მოკაზმული; მ ო რ თ უ ლ ა დ ითქმის რაჲც მსგავსი რისამე შემზადო.

მორთხმა (7. 16 ოსე.) მშვლდის მოზიდვა.

მორთხმული (9. 3 იერე.) მოზეული.

მორი მამაკაცის ასო სარცხვნელი.

მორიას O სიმწარე.

მორიელი ~.

მორინვე ესე არს ნარდი, ჭადრაკი, განჯაფა ‧ ‧ მისთანა სამღერელნი.
ხოლო მ ე მ ო რ ი ნ ე მომღერალი მათი და ს ა მ ო რ ი ნ ე სახლი სადა მარადის იმღერიან.

მორიონი სიმწარის ადგილი, რომელ არს თხემის ადგილი (1 იოსიპო).

მორკინალი მოჭიდარი.

მოროს ბერძულად სულელს უწოდენ.

მორტყმა წელზე შემოკრვა.

მორუსხუა მოსუსხუა.

მორფი სახე (112 კავშირი).

მორფოანი სახოვანი.

მორყუნილი (12. 12 რიცხ.) ყრმა მუცელში მოწყუედილი.

მორჩენა ჭირისაგან ჴსნა.

მორჩი ნორჩი (10. 10 დაბა.) ახალ მოზარდე.

მორჩილი სხჳს ნების მყოფელი.

მორწმუნე (17. 9 იობ.) დამჯერებელი.

მორწყვა (16. 7 ეზეკი.) წყლის მიდენა.

მორჭმა გასაქონლიანება.

(სლვ 236) **მოს** O შეხება.

მოსა O (8. 9 ნეშტი) ტკრთი.

მოსა O პური უცომო.

მოსა შემოსა.

მოსაგრე მოგარევეედ ბრძოლის მებრძოლი.

მოსავალი იმ წლის ნაყოფი.

მოსავი (10. 20) იმედნეული.

მოსავხებელი (4. 2 ზირაქ.) ესე არს ჭურჭელი ზეთისა

ბაზმათა ზედა დასასხმელი.

მოსაზვრა საზრის ქნით გასინჯვა.

მოსაკიდელი ქელსაკოცი, გინა ზურგის სატკრთავი.

მოსამართლე სამართლის მქნელი.

მოსამსახურე სამსახურის მოქმედი.

მოსარები ადგილი შემოსავლელი.

მოსართავი უნაგრის მოსაჭირებელი.

მოსარჩლე ესე არს სარჩლად მიმყოლი, რომელი მის მაგიერ ირჩოდეს.

მოსახულელი მოსლვის მოქმედი.

მოსასწავებელი უწინვე საჩუნებელი.

მოსაქმე საქმის მოქმედი.

მოსაყოფელი (25. 38 გამოსლ.) ყლუნი.

მოსაწევარი წარტყუენვა.

მოსაწმედელი (3 მეფე. 7. 43) მოსაყოფელი.

მოსახლე მსახლობელი.

მოსაჯული (13. 58 ლუკა) მოდავე.

მოსდევ თან მოჰყუები;

მ ო ს დ ე ვ ბადე მოაყარე, გინა ჭელი მოადევ და მისთანანი.

მოსე O წყლისაგან გამოვილე.

მოსელი (6. 54 ბარუქ.) სართულის ძელი.

მოსელნი რომელ არს სათნოება.

მოსიკუდიდ (2 კორი. 6. 9).

მოსკო (63. 2) (55. 10).

მოსლად სართულის ძელად.

მოსლვა მოვიდეს ვინმე.

მოსმურნი ღვნის მსმელნი.

მოსოქ O ფიცხელი მშვლდოსანი.

მოსპოლვა (12. 29 გამოს.) არღარა ყოფაჲ.

მოსპოტვა მოკოცა.

მოსრვა მოწყუწდა და დაკოცა.

მოსრულება (44. 11 იერე.) მოსპოლვასა და წარწყმედასა მოასწავებს.

მოსრული მოსული.

მოსრუტვა.

მოსტუანვა (7. 2 ისო.) გამსტრობა.

მოსულ (85.—) (36.—).

მოსურნე სურვილის მდომი.

(სლზ 237) **მოსუსხვა** შანთის წასმით მოწვა.

მოსცილდა გარდასცილდა.

მოსწრაფე (24. 46 დაბად.) სწრაფად მდომი.

მოსხლეტა მოცორვებასავით.

მოსხმა ცხოველთ მოყუანა, გინა ჩრავლად ხილის მობმა.

მოსხო ცოტად სხლი.

მოტანა თან მოაქუნდეს.

მოტაფულებული მოფიცრული.

მოტაცება (6. 4 ლევიტ.) ძალად მიხმა.

მოტევება (1. 77 ლუკ.) შენდობა, გინა გაშვება.

მოტეხა (1. 17 ლევიტ.) შემუსრვა.

მოტიხული (3 მეფე. 6. 6) სატიხარიანი.

მოტყინარე (10. 16 ესაია) ანთებულივით.

მოტყუცბა მოკუდენა, თუ შემთხუცვა.

მოტყუვება მოღორება.

მოუკვე მოვკუდი.

მოურავი (2 მეფე. 15. 3) მნე მონაღულე.

მოურნე (31. 5 ესაია) მომვლელი, გამრიგე.

მოუსუსურდენ (1. 10 იოველ.) მოსუსტდენ.

მოუქნელი ტყავი უმუშაკო.

მოულო გამოართვა.

მოფადილება ფადილთან ნახე.

მოფარდული (21. 12 მათე) მსყიდველი.

მოფენა (1 მეფე. 10. 10) ყოველგან გაშლა.

მოფენტა ზლუცთ მოფიქლვა.

მოფლე ესე არს ნაწილი უმცირესისა სხეულისა თანაშესჯა, ფონე მგონია (5 ნემესიო.).

მოფლებრივი მოფლესავით.

მოფოლხუცბა მოშვება.

მოფოთება მოფონება.

მოფოფოლება მწუხარების მცირედ მოკლება.

მოფსმა ფსლის დაქცევა.

მოფხვრა (17. 9 ეზეკი.) მოგლეჯა.

მოფხუწვილი ნაოჭის მსგა[ვსა]დ ცუდად ასხმული.

მოქალაქე (2 მეფე. 20. 22) ქალაქში მყოფი. ვიეთნიმე იტყვან: „მ ო ქ ა ლ ა ქ ო ბ ი თ ი ყოფაქცევითიცა არს და სახლის შჯულობითიცა".

მოქენე (36. 23 იერე.) მახვეწარი ეს ქენიო.

მოქლეშა (22. 25 რიცხვ.) წაგლეჯა ჭორცთა.

მოქლონი (26. 26 გამოს.) რაჲც დასაკლებჲა.

მოქმედება (1. 8 იონა) ქნა.

მოქმედი (2 ნეშტი. 34. 10) მქნელი.

მოქმედებითი ძ ა ლ ი არს, რომელი ქმნად გამზადებულ იყოს; ხოლო მ ო ქ მ ე დ ე ბ ი თ ი, რომელი იქმოდეს დ̃ მოქმედებდეს, მ ო ქ მ ე დ ე ბ ა არს ძალი ბუნებათა.

(სლც / 238) **მოქნა** ტყავის დარბილება.

მოქცევა (5. 3 იერე.) გამობრუნება.

მოქცევი ესე არს რაჲცა იქცევიან დ̃ ბრუნვენ: ც ა ნ ი, ვ ა რ ს კ ვ ლ ა ვ ნ ი, ჟ ა მ ნ ი დ̃ წ ე ლ ი წ ა დ̃ ნ ი.

ხოლო (68. 3 ფსალმუნში) წვრილი მ ო ქ ც ე ვ ი არს წყალსა რა მძიმე დაეცეს განიპოს დ̃ კვალად მ ო ი ქ ც ე ს და შეიძერწოს; გინა მ ო რ ე ვ ი ბრუნვიდეს.

მოქცეული გამობრუნებული, გინა შჯულზე მოსრული;

მ ო ქ ც ე უ ლ ი შემორღვეული, გინა სახლის ერდოდ სივიწროეზე წამოსული.

მოღალაკი მთელი მუშკი გაფკუცთელი.

მოღალატე ღალატის მოქმედი

მოღალფება ღალფთან ნახე.

მოღება (2. 21 დაბა.) მოტანასავით.

მოღერება ყელის კეთილად ჭერა.

მოღერება ჭელის, გინა ჯოხის საჯუცმრად დაღერება.

მოლმა მოშორვებით.
მოლნიშული თვალად ავი.
მოლორება მოტყუვება.
მოლუაწე (4. 16 რიცხ.) მოჰირ-ნახულე.
მოლულვილი ცხოველი მოშ-ლით მყოფი.
მოყალნე შებეგრე.
მოყვითანო მოყვთალო ფერი.
მოყვითლული ოქროსით მოფე-რილი.
მოყივნება კაცთათჳს უბადო და ავის სახელის განთქმა.
მოყირჭება ესე იგი არს დიდ-ხან ერთ საქმეში ყოფნა შე-სწყინდეს და არღარა უნ-დეს.
მოყმე ჭაბუკი.
მოყმედა მომშევა.
მოყოლა თან მოდევნება.
მოყოფა ქვლის შემოდება.
მოყრა საზომზე რაზედმე მისლ-ვა, გინა მოგროება, გინა ქვლით მობნევა მარცვალთა, გინა მარილთა.
მოყუანა ცხოველთ მორთმა.
მოყუასი (13. 8. ესაია) ამხანა-გი.
მოყუარე ესე არიან მზახალნი დ ცოლეურნი, გინა კეთილის მოქმედი.
მოშიში (3 მეფე. 18. 3) შიშის მქონებელი.
მოშლა საქმის აღარა ქნა.
მოშობრვა (მაჰმადიანში) „მომ-ზრახეობად დაჴსნად შობრ-ვისა თჳსისა ამისთჳს მო-შობრვა“.
მოშორვება შორს ქმნა.
მოშტორიკი წლის მჴეცი ო.
მოშუჱბა მოფოლხუჱბა;

მ ო შ ვ ე ბ ა მდინარის კაცთა-გან მ ო დ ი ნ ე ბ ა, გინა და-ბმულის მჴეცთა და ძაღლთ მ ო ტ ე ვ ე ბ ა.
მოშუჱ მოფონებული (2 ნემე-სიო) (29. 18 ეზეკი).
მოშულჳება წყლულის პირის მოძრცვა.
მოშურნე (3. 14 რიცხ.) შუ-რის მქნელი.
(სლთ/239) **მოშულარი** შულლის მოქ-მედი.
მოჩანაგება სახლთ მოუპატიუ-რება.
მოჩმახვა ცუდი მოუბნება.
მოჩუჱნება საოცრის რასმე ხილვა.
მოცდა წინა მოარული უკანას ელოდეს.
მოცედი ზროხასთან ნახე.
მოცემა ესე არს არა ქონებუ-ლი აქონიო.
ხოლო უკ მ ო ც ე მ ა ოდეს-მე ქონებული და ჟამ რაო-დენმე მიღებული კვალად აგოს.
მოცვი 🍷.
მოცილე (11. 3 ტობი.) შემცი-ლებელი.
მოცილვება არ მოიხუჱდროს.
მოციქული ესე არს ღუთისა მიერ მოვლინებული შჯულის მასწავლელად.
დ ე ს პ ა ნ ი არს მეფისაგან მე-ფესთან მიგზანილი მოციქუ-ლად საქმესა რასამეზედა.
ო მ ი რ ა არს დესპანი ხან გრძლად მყოფი.
მ ო მ თ ხ რ ო ბ ე ლ ი და მ ი გ-ლ ი ნ ე ბ უ ლ ი არს კაცმან

ეინმეა ამხანაგსა, ანუ უალრესსა მიუგზავნოს საქმესა რასამე ზედა (14. 32 ლუკა).

მოცლა საქმისაგან მოცალება.

მოცოროზი შვდ კვირიპ ლომი ♉.

მოცული დაკრძალულივით.

მოცხარი 🍸.

მოძაგე მძულვებელი.

მოძმე (11. 2 გამოსლ.) ბიძაშვილი და მისთანანი.

მოძრავი (3. 79 დანიელ.) ძრვის მოქმედი.

მოძრაობა (4. 5 კათილორიაში ვრცლაჲდ ჰპოო).

მოძულე (1. 71 ლუკა) ძულვების მოქმედი.

მოძღოლა წინ მოსლვა.

მოძღუანება წინ მიიყვანოს.

მოძღუართ მოძღუარი უფროსი წინამძღუარი.

მოძღვარი (9. 11 მათე) ოსტატი.

მოძღუარპეტი მოძღუართ მოძღურის უფროსი.

მოწადინე წადილის მოქმედი.

მოწამე (2. 32 საქმე) დამმოწმებელი.

მოწამე მარტჳრი.

მოწაფე (9. 27 იოან.) საწურთელი.

მოწბობა ესე არს ცხოველმან რა საზრდელი ჭამოს, მისი ძალი ბუნებით თჳსად მიმართ მიიწბოს და ნამეტნავი გაყაროს.

მოწდომა რაჲც გარ შემოსწუდეს.

მოწევა მოზიდვა;

მ ო წ ე ვ ა მორთხმა;

მ ო წ ე ვ ა წინასუკანა მოეწიოს.

მოწევნა ერთი რამ ავი იქნას.

მოწესე სამღრდელოს რიგთაგანი.

(სმ/240) **მოწვა** (16 სიბრ.) ცეცხლმან.

მოწვდილი ჴრმალი ამოღებული;

მ ო წ უ დ ი ლ ი ლვნო და ნოტიო იძაფებოდეს;

მ ო წ უ დ ი ლ ი წელ შეშინებული.

მოწითლო (13. 30 ლევიტ.).

მოწილე წილის მქონებელი.

მოწილვა ნაყოფთ მოკრეფა.

მოწირავი ხე ხილის მომცემი.

მოწიფვა მოსწრობა.

მოწიფული მოსწრებული.

მოწიწება დიდად მკრთალ ყოფა.

მოწლე (12. 10 საქმე) ესე იგი არს მოწადინითა და მხიარულითა თვალითა და გულითა.

მოწლო ცოტად წურილი.

მოწმობა დამოწმება.

მოწო ხის ლოპოს წყალი.

მოწოდება არს მოყუასთა მოკმობა.

ხოლო მ ო ხ ა დ ე უაღრესისა და დ ა უ ძ ა ხ ე უდარესთათჳს.

მოწონება კეთილად ალუჩნდეს.

მოწყალე წყალობის მოქმედი.

მოწყე მოწყენილი.

მოწყენა ხალისის გარდავარდნა.

მოწყინება იგივე მოწყენა.

მოწყუცდა დაჭოცა.

მოწყუცტა ხილთა და ყვავილთა მოკრეფა.

მოჭაკე მებოზარი.

მოჰენტა მოგრეხა, თუ ღრძობა.

მოჰიდარი ჰიდების მოქმედი.

მოჰირვა შეხუთვასავით.

მოჰირვება უალრესს მოუთმინოს.

მოჰმული მონაძოვარი.

მოჰოლვა მხალთ ნახევრამდე მოჰრა.

მოჰრა ჰრასთან ნახე.

მოჰუტვა თვალის ნახევრად მოხუჭვა.

მოხადე (4. 16 იოან.) უალრესს მოუწოდე.

მოხალინჯება მგბარის მოხრაკვა.

მოხალისე ხალისის მოქმედი.

მოხამურება მოგრეხასავით.

მოხარკე (1 ეზრა. 4. 7) ხარკთ გამომღები.

მოხარკე მომჰირნე.

მოხვედი (11. 9 ივდი.) მოხვე.

მოხვედრება ხვედრი ეცეს.

მოხვეტა (6. 28 ლევიტელ.).

მოხილვა (2. 2 ისო.) ნახვა.

მოხოშრვა ცხენის ლუსმრის გამოცულა.

მოხრა მცირედ მოდრეკა.

(სმა/241) **მოხრაკვა** ცხიმით მოხარშვა.

მოხრესა დაჰირებით მოგლა.

მოხუწჭა მოფხეკასავით (9. 5 იოვე.).

მოხუცებული (13. 5 დანიელ.) სიბერე მოწევნული.

მოჴალვა მარცვლის შეწვა.

მოჴამხე (13 სიბრძნ.).

მოჴდენა საქმის მოსლვა.

მოჴდომა თავ აუზიდრად მოსლვა.

მ ო ჴ დ ო მ ა სამკაული შეუცნოდეს (გლეხურად).

მოჴელე მნე და ზედა მდევი.

მოჴმარება შეწევნა, გინა იჴმაროს.

მოჴნვა (7. 25 ესაი.) მოერქვნა.

მოჴსენება ესე იგი არს იგრძნობს; იქნებიან თნება გონიერთა გონებისა მიერ და იქმნების მ ო გ ო ნ ე ბ ა, რამეთუ გრძნობაჲ უკუე თჳთ თავით თჳსით იჴსენებიან.

მოჯამაგირე ვეცხლით დადგინებული მოსამსახურე რასაც ხანს.

მოჯარი მდინარის მონაქონი ხენი.

მოჯმა მოსკორვა კაცთაგან.

მოჯრა ჯრაში ნახე.

მოჰაზრე (3. 3 ესაი.) აზრით მამვლელი.

მოჰკირო კირით მოგოზო.

ხოლო (6. 14 დაბადებაში) ნოეს ჰქვა: „მოჰკირო კიდობანი“ ესე იგი არს შ ე ჰ ფ ი ს ო მაგრიად წყალთა შეუვალობისათჳს“.

მოჰხვეს მოლხვეს.

მოჰკოცა ჰკოცასთან ნახე.

მოჰკოცა წარჰკოცა.

(პ) **მპარავი** (12. 6 იოან.) ქურდი.

მპარაობა ქურდობა.

მპირდებოდა პირობას მაძლევდა.

მპირველობნი მენავეთ გამგებელი (27. 29 ეზეკი.).

მპყრობელი (41. 13 ესაი.) მჭირავი.

(ჟ) **მჟავე** ესე არს, რომელი თჳთ ბუნებით მჟავე იყოს.

ხოლო პირველ არა მჟავე რაჲცა მ ო მ ჟ ა ვ დ ე ს ეწოდება წ მ ა ხ ე.

და ღჳნოსა კაცთაგან დამჟავებულსა, ანუ თჳთ დამჟავდეს, ეწოდება ძ მ ა რ ი.

ხოლო მჟავისა გარდარეულებასა ეწოდების მ ყ ვ ი რ ტ ლ ე.

რომელსა მჟავისა და ტკბილისა საშუალი გემო ჰქონდეს ეწოდება მ ხ ე.

მჟაუნა ☘.

მჟღავნება გაცხადება.

მჟღივანი წუთხი.

(რ) **მრავალთაობაჲ** მრავალ განნაწილებულივით (კათილო.).

მრავალი ესე არს ორიდამ ათასამდე.

მრავალსახელი ესე არს ერთსა რასამე და ერთ რიგსა მრავალი სახელი ერქვას.

მრავალ ურჩხი მრავალ ნაწლევი.

(სმბ/242) **მრავალძარღვა** ☘.

მრავაონნი მოარვენი.

მრგველი რგვის მოქმედი.

მრგვლიად დასაწველი (15. 3 ლევიტ.) ესე არს მსხუერპლსა რა მთლივ დასწჳდენ.

მრე (12. 4 ფსალ.) მომრევი.

მრევლი (25. 20 იერემ.) მოურნე სულიერი.

მრემლი იგივე მრევლი (25).

მრეშველი (9. 21 ისო) მეშეშე.

მრეში წაბლის ფერი, მოსისო.

მრეწავი ჭელფასის ამღებელი.

მრთელი ესე არს შეუმუსრავი, გინა უნაკლებო, გინა უსენო.

მრთველი მოსთავი.

მრიგებელი რიგის მასწავლებელი.

მრიდებელი რიდის მოქმედი.

მრისველი მპარსავი.

მრისხანე რისხვს მოქმედი.

მრისხანება რისხვს მოქმედება.

მრკენელი რკენის მოქმედება.

მრომი მრუმე.

მროქავი გამცემი საქონლისა.

მროწეული (1. 18 იოველ.) ნახირი.

მროწეული ვიეთთა ბროწეული მროწეულად აღუწერიათ, არამედ ხილსა არა ეწოდების მ რ ო წ ე უ ლ ი, არამედ ბ რ ო წ ე უ ლ ი.

მროწლე (26. 14 დაბად.) ნახირივე.

მრუდი ესრეთ განიყოფებიან: ე ლ ა მ ი არს რაოდენ გზის მრუდი გამართო აგრევე გამრუდდეს.

დ რ კ უ არს მრუდი ყოვლად განუმართველი.

გ ვ ლ ა რ ძ ნ ი ლ ი არს ვაკოანთა შინა სიმრუდე, ღელოვან ფოსოიანი, რომელსა მსოფლიონი ოღრო ჩოღროდ უწოდენ.

ღ უ ა რ ჭ ნ ი ლ ი არს სიმრუდე მიგრეხილ მოგრეხილი.

რ ა დ ი არს მცირედ ცალ მჴარეს გამრუდებელი.

მრუმე მრომი, ესე არს ბნელად საჩინარი, გინა შავი ბინდის მსგავსი (4. 1 გოდება).

მრუშება (2. 3 იოან.) მეუღლიანის ბოზობა.

მრუში (2. 9) ნაბოზვარი.

მრქენელი რქით მაწყინარი.

მრღვე ილეკრო გაუწმედელი, გინა გამოუცდელი, რომელ არს რიოში.

მრჩობლი (17. 18 იერე.) ორი, გინა ორკეცი.

მრჩოლელი ერჩოლებოდეს, აწყენდეს.

მრცხელი რცხის მოქმედი.

მრწამსი მართალი სარწმუნოება (1 კორი. 9. 18).

მრწემი (25. 23 დაბად.) უკან შობილი.

(ს) **მსაგრობელი** საგრობის მოქმედი.

მსაზრავი საზრის მოქმედი.

(სმგ / 243) **მსაზღურავი** საზღურის დამდები.

მსამობი სამდგომია. იქ ნახე. (23. 23 ეზეკი.).

მსასოებელი სასოებიანი.

მსახლობელი მუნ მოსახლე.

მსახრვალი (57. 6 ფსალ.) თ ო ი ჩ ი და მ ს ა ხ რ ვ ა ლ ი იგი არს, რომელი მოგობითა და გრძნებითა მძვნვარებანი მკვეცთანი მოამშვდიან. სიზმართ ამსხნელსაც მ ს ა ხ რ ვ ა ლ ა დ უწოდენ.

მსახური (8. 4 გამოსლ.) უფლის შინა ყმა.

მსაჯული (13. 58 ლუკა.) სამართლის მქნელი.

მსგავსი (1. 19 დაბად.) სწორება და იგივეობაჲ ერთ მყოფობასა და მისთანაეობასა მოასწავებს.

მსგეფსი ამ დღით მის სწორ დღემდე (2 დიოლოღო.).

მსევანი (2 შჯულ. 14) V.

მსერობელი სერის მჭამელი.

მსთვა (5. 24 იერე.) მსთვად.

მსთვად (142. 8 ფსალ.) ადრე.

მსთვადი და **მცხუმდი** (6. 3 ოსე.) ესე არს დილასა და საღამოს მარგებელი წვმაჲ.

მსუანი (24. 2 იერე.) ადრეული.

მსინჯავი გამსინჯავი.

მსიძავი მებოზარი კაცი.

მსკნელი დამსკნელი (9 იოსიპო.).

მსმელი (29. 8 ესაია) შემსმელი.

მსოფლელი (12. 48 გამოს.) სოფელში მდეგი.

მსოფლიო სოფლისაგანი.

მსრბოლი (8. 6 იერე.) მორბენალი.

მსრეველი მსროლელი.

მსრველი მოსრვის მოქმედი.

მსტვარი (9. 10 ოსე) ახალი ლელ ი.

მსტოვარი (2. 3 ისო) ესე არს აეშაგი მომხილავი ქვეყანისა, გინა მტერთა ლაშქართა და ეგე ვითართა უცნაურად.

მსუამარე ნესტუთ მბერავი.

მსუდრავი შემსუდრავი.

მსუმნი (11. 30 ლევიტ.).

მსუმნლომი (11. 30 ლევიტ.) ესე ცხოველი და კერძო თაგვი და კერძო ქრცვინი.

მსუნაგი ავ მუცელი.

მსუნევანი (44. 19 იერე.) ესე არს თხელი პურები ერბოთ მომწუარი, გემიერი.

მსუქანა ✤.

მსუქანი (41. 2 დაბად.) ქონ მრავალი.

მსუყე ესე არს ცხიმიანი, რო-

მელ ჭამითა კაცი მალე გაძღეს (30. 23 ესაია).

მსყიდველი სყიდის მოქმედი.

(სმდ 244) **მსწრაფლ** (14. 1 ესაია).

მსხემი (38. 14 ფსალ.) ესე არს რომელი უმკვდროთა და სხვათა ადგილთა გამოიზრდებოდეს და ადრე წარმავალიყოს.

მსხვრევა მრავლად დამტურევა.

მსხირპანე გაჭიმული (2 ნემესი.).

5 **მსხმელი** შობის მოქმედი; მ ს ხ მ ე ლ ი ილეკროს ჩამომსხმელი; ხილი მენაყოფე; მ ს ხ მ ე ლ ი ღვინის დამსხმელი.

მსხმილი მწერთ კუწრცხი.

მსხმო მუწუკი, თუ ხორა რაჲც დაჰყაროს.

მსხუწრპლი (6. 18 ფსალ.) შესაწირავი.

მსხუწრპლის საცავი (10. 1 ოსე.) სამხუწრპლო ადგილი.

10 **მსჯავრი** (1. 24 ესაია) სამართალი.

(ტ) **მტანჯუწლი** ტანჯვის მოქმედი.

მტარვალი (16. 35 საქმე) მრისხანე ბოქაული.

მტაცებელი (1 კორი. 6. 10) ტაცების მოქმედი.

მტე (6. 39 მარკ.) სძისა და საჭმლის მოზიარე.

15 **მტევეზარი** (4 მეფე. 13. 20) დამსხმელი მოლაშქრე.

მტევეზისა შემ[ნ]დობისა.

მტერი ავის მდომი.

მტერფავი დამთრგუნველი.

მტეხელი გამტეხელი.

20 **მტიერი** (4 მეფე. 2. 23) ქაჩალი.

მტილი (19. 41 იოან.) ბოსტანი.

მტირალი ტირილით მყოფი.

მტკაველი (28. 16 გამოს.) ცერი და ნეკი გაჭიმული.

მტკველი ფეტვის ბურდო.

25 **მტკივა** ტკივილი მაქუს.

მტკიცე (13. 3 გამოს.) მყარი, გინა მაგარი.

მტკნარე (3, 16 ისო.) შესქელებული, მტკნარი.

მტკუწრფობა მრავალთაგან მიხუწვა.

მტკფოლვარე ტკივილით დამწველი.

30 **მტლაშიმტლუში** უგვანი კოცნა.

მტუწრი (2. 7 დაბად.) მიწა ფქვლივით.

მტუტე მეტად მლაშე.

მტყუანი ტყუილ შემცნებული (8. 8 იეო.).

მტყუარი (14. 11 დანიე.) ტყუილის მთქმელი.

35 **მტყუწლვარე** ტყუწლვის მოქმედი.

(უ) **მუაბა** არაბთა ენათა არს, ხოლო ქართულად საკმარ ქმნილი მ ო ა ბ ა დ გარდაუცვალებიათ.

ხისაგან სნეულთ მჴრით სატარებლად შემზადებულსა ეწოდების ს ა ქ უ მ ე ლ ი.

ხოლო ახაზდად ცუდად შემზადებულსა ჩ ე ო.

ხოლო კამაროსახსა და საბურველიანსა მჴრით ტვოთჳთ, გინა ცხენებით და აქლემებით სატვრთავსა ჭ ო რ ო -

(სმე 245) ლი, რომელსა თურქნი თ ა ხ ტ ი რ ე ვ ა ნ დ ს უწოდენ.

ხოლო მკუდრის საზიდარს ს ა კ ა ც ე.

მუახლე ახლოს მყოფი (10. 9 ეზეკია).

მუახლებელი ახლო მოსული.

მუბერაზი ბუმბერაზი, თუ ძლიერი.

მუგუზი ცეცხლკიდებული შეშა. (7. 4 ესაი.).

მუდამ მარადის.

მუდარა დიდი ვედრება (ვეფხისტ.).

მუდო თაგვა დიდი და სხუარიგი ო.

მუდრეგი უპატრონო, რომელსა თურქნი ი ა ვ ა ს უწოდენ.

მუვილი ყმუილი ძაღლთა.

მუზარადი ზუჩი.

მუზაფარი ჴორცის მწნილი.

მუზნური თვლა ერთი ორად აღრიცხუა: ა, ბ, დ, ჩ, ივ, ლბ და ყოვლივე ესრეთ.

მუზრაკი ბერძულია, შუბს ჰქვიან.

მუკაშარი ცერცვის ღერღილი.

მუკენი ჩალურის ლატანი.

მუკუდი ავშრის საბელი.

მული ქრმის დაი.

მულიდი პარვით კაცის მკულელი (ქართლის ცხოვრებაში).

მულღანზარი სავარდე (ვეფხისტყაო.).

მუმია რომელიმე კაცის ჴორცი არს, რომელიმე ასფალტოთაგან.

მუმლი (8. 16 გამოსლვათა) აწ რომ კოღოს უწოდენ Δ.

მუნ იქ (2 იოანე).

მუნთქუესვე მაშინვე (69. 4 ფსალ.).

მუნი, მღერი და **ხორა** სამივ მღერია, უადვილეს უძნელესი.

მუნით იქიდამ (2 ეზრა 13. 9).

მუნქუჩსვე მუნთქუესვე.

მუნჯი უტყვი (გლეხურად).

მურა შავ წითელი ძაღლი ო.

მურაკი დუღილით მჟავეს შეასქელებენ შესანახავად, მის დროს საჭმელად.

მურასა სპარსთა ენაა, ქართულად მ ო ო ჭ ვ ი ლ ი ჰქვიან.

მურდასანგი სხუათა ენაა, შემოღებულა.

მურეშა წითელ შავი ზროხა ო.

მური (44. 9 ფსალ.) ესე შტახსისა ნაწურთა უზრქესი სუნნელი.

მური სომხურია, კუამლისაგან გაშავებულს ჰქვია; ქართულად ფ ა რ ი ლ ს უწოდენ.

მურკი კომბოსტოთ ძირთ ხვიტი.

მურკნა რცხა.

(სმე 246) **მურკლი** ნოტიოში შეკუმშვილი.

მურტი მჯრისნი 🍸 (1. 35 მსაჯუ.).

მურყანი თხმელა 🍸.

მურწი ✂.

მუსა ტახლათ მოსაგუელი.

მუსადია ბიცოლა.

მუსანდარა.

მუსიკა (3. 15 დანიელ.) ლათინურია, ჰმოანებად მოვა ქართულად ს ა ხ ი ო ბ ა ჰქვიან.

მუსრვა შემუსრვა, დამუსრა, გატეხასავით.

10 **მუსტარიბი** ქალაქის გამგებელი.

მუსტი (კვირილესაგან შეჩუენებაში) „რომელმან უვნებელობითა და მუსტითა გარდამოიყუანნა იგი ჩუენსა ამას მსგავსებასა“.

მუსუსი მეტად მდომელი (გლეხურად).

მუტული დიაცთ ასო სარცხვინელი.

მუტრიბი ქალი მეჩანგე (როსტომი.).

15 **მუტრუკი** ვირის კიცვი.

მუფარახი იაგუნდის მაჯუნი (ვეფხის.).

მუქარა სხუათა ენაა, დაქადებასავით.

• **მუქასარი** ნიფხვის ტოტი (ვისრამიან.).

მუქაფა საპასუხო (ვეფხისტ.).

20 **მუქერი** (11. 27 მამადცხო.) „ტკრთი ყოველივე წარული და ძნიად კარაულნი შეამცინა მუქერთა მისთა თანა.“

მუქიბი ძლუენთ მნე.

მულაზანა სააოდ შესაბრალისი.

მულარბარა ინდოური მურასა, რომელსა გულქანდას უწოდენ (დარეჯანი.).

მულრაიბა ქადილი (48. 2 იერემია).

25 **მულურობა** (11. 10 ოსე.) ლომური ზახება.

მუყა ოჩხრობა.

მუყრი მაჰმადიანთ მოლა.

მუშა ქუწყანისა მოქმედი.

მუშაბალი თათართ ენაა, ქართულად სართხმელი ჰქვან.

30 **მუშავაზი** ძველის ვაზის ფერი, ამბრის ფერია.

მუშაითი საბელზედ მოთამაშე.

მუშაკი (10. 10 მათე.) მუშა.

მუშამი ბარი ან მეტად ცხელი ადგილი.

მუშკი ხაზარეთის მუშკის ცხოველია, თაქვს ჰგავს. ხოლო აფრიკისა ცხენსა და მათის ასოთაგან არს მუშკი ო.

35 **მუშტი** თითმომუჭვილი ცერის კერძო.

მუჩირობა ტყბილის მოშოვება.

მუცელა ყვანას სენი.

მუცელი შიგანჭურთ საცავი.

მუცელქმნული (14. 1 ისო.) მაკე.

40 **მუცლადღება** (2. 2 გამოსლ.) ყრმის ჩასახვა.

მუცლითმეზღაპრე (8. 13 ესაი.) ესე იგი არს ეშმაკთ მკითხავი, გინა ეშმაკი მუცლით გამოუბნობ[დეს], გ[ინა] ულუკი, გინა მკუდრის ძვლითა მისნობდე]ს და რაიც მისთანა.

(სმზ / 247)

მუცლის მფარველი (29. 22 გამოსლ.) დუმა.

მუწუკი მბმო.

მუჭი ეწოდების რა მაგრად ხელთა თითნი შეიკუმშო, და უკეთუ კაცსა ცერით კერძო სცე, ეწოდების მუშტი.

ნეკის მკარე დაჰკრა, ეწოდების მჯიღთა, თუ ცერი თითებს ქვეშ დაიპყრო ეგრე სცე, ეწოდების გლიკვი.

უკეთუ თითებითა გოჯის კერძო კრა, ეწოდების ქიშტი რომელ არს ქურჯვა.

უკეთუ იდაყვთა უკუღმა უკუ-ჰკრა მ უ ჯ ლ უ გ [ა] ნ ი ეწო-დების.

მუხა (44. 14 ესაია) ესე არს კრკოს ხე.

მუხთალი დაუნდობელი, მოღა-ლატე.

მუხრუჭი ცხენთ ცხვირთ მო-საგრეხი.

მუხტი ვაზნა.

მუხუდო ქართული არ არის, ე რ ე ვ ე ნ დ ი ჰქვიან.

მუხლუხი ხის დიდი ჭია ~.

მუხუნძველი ფოთლის მჭამე-ლი ჭია ~ (3 დიოლო.).

მუჴლთ მოდრეკა დაჩოქება.

მუჴლი ფერჴის სადრეკის თავი მუჴლად ითქმის;

მ უ ჴ ლ ი ლერწმის როკსა და მისთანათა (1 მეფე. 17. 51).

მუჴლი დაიდგნა ცალის მუჴ-ლით დაიჩოქა.

მუჴლის მოყრა ორის მუჴლის მოდრეკა.

მუჴლისაფენი.

მუჯა მლაშობი ადგილი.

მუჯამარი საცეცხლური.

მუჯირი ხვარბლის მნე.

მუჯლუგანი მუჭთან ნახე.

მუშარაკი ჴელით წერილი.

(ფ) **მფარველი** ფარვის მოქმედი.

მფარველი მუცლისა (29. 22 გამოსლ.) დუმა.

მფერებელი ფერების მოქმე-დი.

მფლობელი არს კაცი თჳთ მფლობელი სიტყვიერებითა და წინა აღრჩევითა. ამი-სთჳსცა, რა წადილი მისი იყოს ბოროტ, წინა აღუდ-გების კეთილი და არა იქმს ბოროტსა, უკეთუ არა ინე-ბოს.

ეგრეთვე კეთილსა—ბოროტი.

ხოლო პირუტყუთა არა აქუს წინა აღდგომა წადილისა და არცა მფლობელ არიან.

არამედ ანგელოზნიცა მფლო-ბელ არიან, რამეთუ ეშმაკნი კეთილად შექმნა უფალმან და თჳთ მფლობელობითა იქმნა ბოროტ.

მფლობელობა არს თჳსისა ნე-ბისა ქმნა.

მფოფინარე ჩქარად მდუ-ლარე.

მფრთებელთასა (3. 13 ეზეკი.).

(სმც 248) **მფრინავი** ფრინვის მოქმე-დი.

მფრინველი ფრთოვანი (1. 29 დაბად.) V.

მფროჲ ფრიადი (კავშირის ბო-ლოს).

მფსოჳ ამხანაგნი შეყრილნი.

მფსონობა ამხანაგობა.

მფქუჳლი დაფქვის მოქმედი.

მფქურეველი ფქურევის მოქმე-დი.

მფშუჳლი სუნნელობის მდენე-ლი.

მფშვნავი ფშვინვის მოქმედი.

(ქ) **მქადაგებელი** ქადაგების მეტყუჳლი.

მქანრ დაქანებით წარმდინარე (30. 28 ესაია.).

მქარვე მქრქალ ღებილი.

მქებარე მაქებელი.

მქებელჱ მაქებელივე.

მქენებელი ქენების მოქმედი.

მქირდნელი გამკიცხველი.

მქისი დამუხვილი, გინა ხორკ-ლიანი.

მქლეშელი ქლეშის მოქმედი.

მქმნელი მქნელი.

მქნარება მდინარეთ ჩქარად და მოცვით მოდენა.

მქნელი მოქმედი.

მქონებელი ქონებიანი.

მქრქალი ფერ ნაკლები.

მქსოველი ქსოვის მოქმედი.

მქუხარე ქუხილის მოქმედი.

(ღ) **მღამიობი** მაჩქათელა (2. 20 ესაია). V.

მღაღადებელი ღაღადების მოქმედი (22. 2 ესაია).

მღდელი [1. 5 ლუკ.) გამწმედელი, გინა მფარველი.

მღდელთ მოძღუარი (11. 49 იოანე) მათი მთავარი.

მღდელობა (19. 6 გამოს.) მის ხარისხზე ასვლა

მღებავი ღების მოქმედი.

მღებარი საღებავის მცოდინარე ოსტატი.

მღერა თამაშობაში ნახე.

მღერი ძნელი მუნი.

მღვირდო (კარაბადინი) „ასვი სიქორაგი ერთი მღვირდოის წილი".

მღიერი (22. 22 ლევი.) მღერი.

მღილი (6. 19 მათე) ჭუა უნჯთ გამრყუნელი.

მღნავი ჴმა დაბალი.

მღრინავი (11. 19. ლევი.) დიდი ჭრელი ზორაყი.

მღუიერი ცეცხლიანი ნაცარი.

მღუნავი (3 მეფე. 20. 11) კაცი მოდრეკილი.

მღურივე ნოტიო არეული.

მღვე მღურივე.

მღვანი ჭაბუკი გაჯურვებული.

(სმთ / 249) **მღვმე** მთხრებლი კლდისა.

მღვნვარი მღვვანივე.

მღვძარე (1 ეზრა 8. 29) არა მძინარე.

(ყ) **მყავი** თრითინასა ჰგავს, პატარაა ო.

მყარი (2. 21 ესაი.) მაგარი, გინა მტკიცე.

მყარის დაძურა დედაკაცის ფუში.

მყაფარი ყაფარი (2 დიოლოღო.).

მყესნი მომზიდუწლი თაგუნი ძარღუთანი (26 ნემესიოში).

მყვირალი (11. 3 ზაქარ.) მაღლა მძახელი.

მყიე მჳიე, ნაცრის ფერი.

მყინვარი (6. 17 იობ.) ყინვის მოქმედი.

მყირტე უგემური.

მყის უჟამო და უმსწრაფლესი.

მყისთანადება.

მყიფე ადვილ გასატეხელი მხლის ძირი.

მყნა სხუა ხე სხუას ხეზე მოაბას.

მყო მყოფი;

მ ყ ო გამამყოფა.

მყოდოლი ვენაჴის ფანჩატური.

მყოვარ (12. 42 მარკ.) ხანდაზმით.

მყოფარიანობა მყოფის ბუნება.

მყოფი (3. 14 გამოსლ.) ზოგადი სახელი არს ყოველთა მყოფთა.

ხოლო ესე მ ყ ო ფ ი განიყოფების ა რ ს ე ბ ი ს ა მიმართ და შ ე მ თ ხ ჳ წ ვ ი თ ი ს ა.

ა რ ს ე ბ ა უკუწ არს საქმე თავით თჳსით მყოფი და არა

მოქენე სხვსა შემტკიცებისა მიმართ.

ხოლო შ ე მ თ ხ უ ჱ ვ ი თ ი არს არსებისა შინა ხილული, ვერ შემძლებელი თავსა შორის თვსსა ყოფისა, არამედ სხვსა შორის მქონებელი ყოფისაჲ ორნივე ესე მყოფ არს.

ა ა ც ა მყოფია, მაგრამ უგვარო.

მყრალი ავ სუნოსანი (6. 7 იობ.).

მყხიერობა მყისობა (32 კავ-ში.).

25 **მყუანებელი** მატარებელი.

მყუარი ბაყაყი (8. 3 გამოსლვა.).

მყუდრო მშვიდივით (3. 22 ტობია).

მყუჱდრიდა მაყუჱდრებდა.

მყურელი ძლოკი ~.

30 **მყურიმლავ** ყვრიმლის მცემელი (11. 4 ოსე.).

მყვრტლე სიმყავის გარდარეულება.

(შ) **მშთვარი** დამრჩვალი (15. 29 საქმე).

მშიერი მომყმარი (2. 18 ბარუქ.).

მშიშარი შიშის მოქმედი უპატიურად.

35 **მშიშრეული** პატიოსნად მოშიშარი.

მშლელი მოშლის მოქმედი.

მშობი მშობიერე (49. 24 იერემი.).

(სნ/250) **მშობელი** დედა (15. 8 იერე.).

მშობიერე შობით მწოლი (13. 8 ესაი.).

მშრალი უსველო.

მშუანი დიდკბილა მჴეცი და ძაღლი.

5 **მშუანთა** დიდ კბილოვანთა.

მშუჱბელი შუჱბის მოქმედი, (31. 20 იერ.).

მშვდი (12. 2 რიცხუ.) აუჩქარებელი.

შეუდგს სიმშვდესა სიჯაბნე ოდეს სხუასა ევნებოდეს და არა უშჯიდეთ ესე ს ი ჯ ა ბ ნ ე არს, ხოლო ოდეს ჩუჱნ ბოროტი შეგუჱმთხვიოს და დავითმინოთ ესე ს ი მ შ ვ ი დ ე არს.

მშვდობა (27. 3 დაბად.) სადა არა იყოს ა მ ბ ო ხ ე ბ ა, შ უ ღ ლ ი და ტ ა ც ე ბ ა მშვიდობაჲ არს.

მშვდობის მყოფელი სიმშვიდის გამფენელი.

10 **მშვლდვა** მშვლდის ჭმარება (50. 14 იერემ.).

მშვლდი ისრის სატყორცებელი (5. 28 ესაია).

მშვლდოსანი მშვილდ მქონებელი და მცოდნე მოისარი.

მშვლდოსანი მეცხრე ზოდია ⚹

მშვნვა ფშვინვა (10. 17 დანიელ.).

15 **მშვნვიერი** უტყვი ცხოველი (2. 19 დაბად.).

მშხამი შხამი.

(ჩ) **მჩატე** სუბუქი.

მჩბუნავი გამნაბავი.

მჩემებელი არ იცოდეს და ცოდნას იტყოდეს.

20 **მჩენი** (2. 11 იოელ) გამოჩენილი.

მჩორე ძაღლისა და მჴეცის სკორე.

მჩუარი ნარმათა და ტილოთ ნაჭერი.

მჩურჩნელი ჩურჩნის მოქმედი.

მჩუტე მარცუალი ფუჭი.

მჩქუჵფრ ზედიზედ.

მჩქუჵფრი იგივე.

მჩხაბავი ავად მწერალი.

მჩხავი .

მჩხიბავი გრძნების შემკრავი.

მჩხოი ცეხვა ნაკლები მარცუალი.

მჩხუბავი ჩხუბის მოქმედი.

(ც) **მცალიან** მოცალედ ვარ.

მცბიერი (29. 26 იერე.) მომაცთუნებელი, თუ მზაკვარი.

მცდელი ესე არს რა კაცსა საქმე რამე ენებოს და ნიადაგ მისთჳს იჭირვოდეს.

მცელავი ცელვის მოქმედი.

(სნა 251) **მცემელი** მიმცემელი, მცემელი, მგუემელი.

მცენარე (3. 76 დანიე.) ხენი და ბალახნი.

მცთარი შეცთომილი.

მცთომარე ცთომა ქმნილი.

მცთომი იგივე.

მცივანი სიცივის მქონებელი.

მცილებელი ცილების მოქმედი.

მცირე (22. 19. ისო.) ცოტაჲ.

მცირეკი მცირე ცუდა.

მციყვი ო.

მცლაგავი სიტყვაზედ დაუდგრომელი.

მცმელი ჯვარზედ მიმკრველი.

მცნაური მცნობელი.

მცნება (2. 1 მალაქ.) არს ღუთისა მიერ შჯულის დება, გინა მეფეთა და უაღრესთაგან ბრძანებული.

ს წ ა ვ ლ ა არს რაჲ არა იცოდეს ასწავლიდეს.

წ უ რ თ ა არს რა ზედი ზედ მოძღურიდეს, რათა არა ბოროტი ქმნას და კეთილსა ზედა დაემტკიცოს და განუმართოს დაკლებული რაჲმე.

ტ უ ქ ს ვ ა არს შენაცოდარსა რასამე ზედა არა სიძულილითა, არამედ სასწავლელად მცირედ რისხვით ასწავლიდეს.

მ ხ ი ლ ე ბ ა არს შენაცოდარსა პირს თქმა, რათა აღარაქნას.

მცნობი მცნაური.

მცოდველი ცოდვის მოქმედი.

მცოდინარე ცოდნის პატრონი.

მცოდინი.

მცოდნელი (1. 4 დანი.) ცოდნა ჰქონდეს.

მცონარება არს შიში მომავალისა მოქმედებისა, რომელ არს დაზარება.

მცონარი (6. 5 იგავი.) დაზარებული.

მცუჵდანი დაუკუჵთლად საჭურისი.

მცუჵლი (3. 3 ქება) მფარვეულივით.

მცურავი ცურვის მოქმედი.

მცურევა ვენაჴის მოკუფხლვა.

მცხუჵდი (9. 32. გამოს.) მოგვიანოდ.

მცხინვარე სინათლის სიცხე.

მცხინვარება სინათლის სიცხიანობა.

მცხრალი გავსილის მთოვარის დაკლება.

(ძ) **მძაგებელი** ძაგების მოქმედი.

მძაფრი ძლიერი და მოუკლებელი.

მძალე დამპალი ნიგოზი, გინა გემო მომწალტო.

მძახალი (34. 9 დაბად.) სიძე სძალთ მამა დედანი.

მძებნელი მაძებარი, გინა მაძეს ბნელი.

მძევალი კაცი წინდად დასმული (4 ქართლის ცხო.).

მძვინვარე მჴეცნი მრისხანენი.

მძვინვარება მჴეცური დაუპყრობელი რისხვა.

(ხნბ/252) **მძივი** (4. 9 ქვზა.) ესე არს მეგრულად ქმნილი ილექრო, გინა ქვა პატიოსანი, გინა ჭიქა გაჭურეტილი მკედზე ასაცმელი.

მძიმე ჭუშ დიპზიდველი.

მძინარე (26. 40 მათე) ძილით შეპყრობილი.

მძილი (21. 18 გამოსლ.) მჯილი.

მძლავრი ესე არს ყოვლითა უშჯულოებითა აღსავსე მეფე.

მძლაფრი ესე არს ცეცხლი, ქარი, წჳმა ძლიერი და მოუკლებელი.

მძლე (3 ეზრა 3. 10) მომრეგე.

მძლევარი (14. სიბრძ.)

მძლეველი ძლევის მოქმედი.

მძლიონი ქალის მაყარი.

მმაცვავი (2. 7. ამბაკ.) ძმაცვს მოქმედი.

მძნა ბოროტად დათქმა.

მძნელი მძნის მოქმედი.

მძნობელი (30. 19 იერე.) ძნობის მოქმედი.

მძოარა მეწუკი თმათ შაცვნებელი.

მძოვარი (5. 11 მარკ.) ბალახის მომჭმელი.

მძორი (24. 18 მათე) მკუდრის გუამი.

მძრველი ძრვის მოქმედი.

მძრომი გველი, მყვრელი და მისთანანი; ჭიაჭუა და მისთანანი.

მძრცველი ძრკჳს მოქმედი.

მძრწოლარე მთრთოლარე.

მძუენობა ძალლთა და მჴეცთ მაკინტლობა.

მძულვებელი ძულვების მოქმედი.

მძუძებანი (14. 1 ოსე) ძუძუს მაწოვარი.

მძლნერი კაცის სკორე.

მძლომი სიმაძღრის მოქმედი.

მძლუანველი წინ ძლომით ასწავებდეს.

(წ) **მწავი** ო.

მწალტე უგემური, მწარე და მომჟაო.

მწამლელი (5. 20. გალატ.) ესე არს გრძნების მოქმედი, ხოლო მსოფლიონი მწამლავსა სამსალითა კაცის მკულელსა უწოდენ.

მწარე (15. 23 გამოსლ.) არს გემო პირის დამწველი.

მ წ ა რ ე დ ითქმის სამწუხარო სიტყუა გოდებათა და ცრემლნი;

გინა ბოროტ მოუბარი ენა, ანუ გვემა და ტანჯვა სასტიკი.

უფროსად მწარე არიან უნაწელთა სიკუდილი და ჯოჯოხეთი.

ხოლო მწარე გემონიცა ესრეთ განიყოფების: რამეთუ მწარე არს ნავღელი, აბზინდა, ძიმწარე და მისთანანი.

მომწარო არს მცირედ რამე გემო სიმწარისა ჰქონდეს.

(სნგ/253) მწკალტე არს სიმჟავესა, ანუ მოტკბოსა მცირე რამე სიმწარე ჰქონდეს უგემურად, ვითა მჴნავსა და ძაჴუელსა და მისთანათა.

მწვავე არს მწარე გემოს მქონებელი, ვითა კაჴია, კოჰი, ყარამფილი და მისთანანი.

კოლომანი არს მწარე, ვითა ხახვი, ნიორი და მისთანანი.

მწაფელი ეტლთა მატარებელნი, ანუ ჭართა ულლის გამო მაშინებელი.

მწბარი ნათქლეფი.

მწბერი ყანის ნაწველარი.

მწდე (4. 0. 1. დაბად.) ღვინის დამსხმელი.

მწდეანი ღვინის დამსხმელიანი.

მწდეველი ღვინის მსმელი, თუ იყისა.

მწდომი მისწუდეს, მოსწუდეს წასწუდეს.

მწე (3. 6. ფსალ.) მეშველი, გინა მომჴმარო.

მწევარი ძაღლი მომწევი ო.

მწერალი (44. 9 ესაი.) წერის მოქმედი, თუ მხატვარი.

მწერვალო გრძელი ფრთა.

მწერი (7. 18 ესაი.) ყოველივე ბუზი ∆.

მწერი ⋇.

მწერო წერო V.

მწერტელი მჩხულეტელი.

მწვავე მწარეში ნახე.

მწველი წვის მოქმედი.

მწვიმარე (1. ნეშტი. 2. 6) ღრუბელი წვიმიანი.

მწვირე (38. 6 იერე.).

მწვისე კაცი სრული ტანითა.

მწვრთელი მასწავლებელი.

მწთოლვარე (5. 13 ქება.) მწვეთელი.

მწიალებელი წიალთა ამქმელი.

მწიგნველი (36. 10 იერე.) მწიგნობარი.

მწიგნობარი (5. 6 გამოსლ.) წერილთ ოსტატი.

მწითური (5. 10 ქება) მოწითლო ფერი.

მწიკვი თითებით ალებული მარილი.

მწიკული არს ყოველივე შემსვრელი გვამისა, რაჲც რამე იყოს.

ხოლო ესე მწიკული განიყოფების: თებოდ, გემსად და ბაყლად.

თებო არს მწიკული თმათა, ბეწუთა და მისთანათა.

გემსი არს მწიკული ნაოფლართა კაცისა ჴორცთა შემსვრელი და მისთანანი.

ბაყლი არს მწიკული სამოსელთა და მისთანათა.

ხოლო ჭუჭყი ნარცხთა მათი ჩამონალევნი (5. 27 ეფესელ.).

მწირველი (33. 22 იერე.) შემწირველი.

30 **მწირი** (7. 6 საქმე.) ესე არს უცხო ვინმე, უცხო|თა ადგილთა იყოფებოდეს და გამოიზარდებოდეს. (სნდ 254)

გინა სულსა ზრდიდეს და წმიდათა ადგილსა მოილოცევდეს (28. 18 ლუკა).

მწიხე უასაკო მცირე.

მწიფე (40. 10 დაბად.) ხილი მოჟამებული.

მწლონაობა სიტყვა უჯერო (2 ეფრემ.).

მწმახნელი (44. 9 ესაი.) შემგრეხელი.

5 **მწნეხელი** წნეხის მოქმედი.

მწნილი ესე არს ძმრით ჩადებული საჭმელი.

მ წ ნ ი ლ ს უწოდენ თაფლით გამოზრდილებთაცა, რომელ არს ნ ა რ ა ჯ ი (58. ლავსაიკო.).

მწოარი სძის მჭამელი.

მწოდებელი დამძახებელი.

მწოვარე (11. 12 რიცხ.) სძის მწოვნელი.

10 **მწონელი** აღწონის მოქმედი.

მწუადი შემწუარი.

მწუავე მწარესთან ნახე.

მწუალებელი ესე არს სარწმუნოებით გაყოფილი.

მწუანე ბალახის ფერი.

15 **მწუანვილი** (1. 11 დაბად.) ყოვვლივე ბალახი.

მწუარი (12.9 გამოს.) შემწუარი.

მწუბება წუმპეში გორვა.

მწუწრვალი წინა წვერი, გინა ზეითი კერძო, გინა უგრძესი. (2.2 ესაია).

მწუწტი წამახული.

20 **მწუთხე** მეტად მლაშე.

მწულილი (12.59 ლუკ.) ფოლის ნახუთალი.

მწურავი წურვის მოქმედი.

მწუხარე (40.7 დაბად.) მწუხარების მოქმედი.

მწუხარება (26.37. მათე) ხოლო მწუხარებისა სახენი ოთხ არიან: მ ჭ მ უ ნ ვ ა რ ე ბ ა, უ რ ვ ა, შ უ რ ი და წ ყ ა ლ ო ბ ა.

მ ჭ მ უ ნ ვ ა რ ე ბ ა უკუწ არს მწუხარება შემქმნელი უხმოობისა, რომელსა უწოდენ შ თ ო ბ ა დ.

ხოლო უ რ ვ ა—მწუხარება დადამამძიმებელი.

და შ უ რ ი მწუხარება უცხოსა კეთილსა ზედა.

ხოლო წ ყ ა ლ ო ბ ა მწუხარება უცხოსა ბოროტსა და ჭირსა ზედა. (34.7 დაბად.)

25 **მწუხრი** შელამება. (1.5. დაბად.)

მწუხრის ვარსკულავი ⚹ (9.9. იობ).

მწჳრე (38.6 იერემი.) მყრალი ლაფი.

მწჳტინი ცუდი რამ დიდად იწყინოს.

მწყავი ბალს ჰგავს Y.

30 **მწყაზარი** (5.10 ქება) სიკეთეზე მეტი.

მწყალობელი წყალობის მოქმედი.

(სნე 255) **მწყდარი** (10. 30. ლუკა.) დაკოდილი.

მწყევარი (15. 10. იერემი.) წყევლის მოქმედი.

მწყემსი მეცხვარე (26. 20. დაბადება).

მ წ ყ ე მ ს ი მლუდელი.

მწყერი V.

მწყერმარჯილი (16. 13. გამოსლვა.) V. ზრდის ფრინველსა ამას ა რ ა ბ ი ა ს სანახები ზღუათა ზედა.

მწყერმერჯი სხუაში მწყერ მარჯილის ნაცულად ეწერა (11. 31. რიცხვთაში) V.

მწყერ ჩიტა V.

მწყლველი დ ა მ კ ო დ ე ლ ი.

მ წ ყ ო ბ რ ი რაზმი ლაშქრისა. (16. 9. ესაია.)

მწყობრი შეწყობილი. (150. ფსალ.)

მწყრალი გამწყრალი (3. მეფ. 21. 7.)

მწყრთა ბაზთ დასაბმელი თასმა.

მწყრომი წყრომის მოქმედი.

მწყსოს დამწყსოს.

მწყურნები წყალ მრავალი (35. 7. ესაი).

მჭადა თხილთა, ნიგოზთა, და მისთანათა ყ ვ ა ვ ი ლ ი. ერთს ს ო კ ო ს ა ც ჰქვიან.

მჭადი ფეტვისა, სიმინდისა და მისთანათ პური.

მჭავლი ჭევლი, წყლის ჩანადენთ ჩანაგრეხი.

მჭამელი საჭმლის მცოხნელი (29. 8. ესაია).

მჭამელი წყლული კირჩხიბი.

მჭახე ღვინო მოძმარებულივით.

მჭახი ისრიმი.

მჭედელი (1. მეფ. 13. 19.) კვერის ხურო.

მჭევრი ეს არს თითო სახენი გუარნი მეტყუელებისანი, (1. მეფ. 16. 18.) რომელსა ელლენებრ ეწოდების რ ი ტ ო რ ი, ხოლო ქართულად ბ ა ს ი ლ ი კ ო ნ ი.

მჭევრობა რიტორება.

მჭელეული (37. 7 დაბად.) ჭელეული ყანისა

მჭელი პეშვი (2. 2. ლევიტელ.)

მჭენებელი ცხენის მარბენელი.

მჭვინვარე შავი ელვარე.

მჭვრინავი ბოლო ცეცხლა (1. ნემესიო.) V.

მჭთოლარე (27. ნემესიო.) ქ. „მკბენარეობისაგან ბალღამთასა მ ჭ თ ო ლ ა რ ე ნ ი დამედგრებულსა ჰყოფენ განსჯასა“.

მჭიდებელი ჭიდების მქნელი.

მჭიდრე იწრო რამ ადგილი.

მჭიდრო იგივე მჭიდრე.

მჭივანი ძელთა და ქვათაგან ჴმაჲ რაჲმე.

მჭირავი მპყრობელი.

მჭირნე საჭირო.

(სნვ/256) **მჭირსნე** მოჭირვებით, დაჭირებით.

მჭირსნედ (44. 18 ეზეკია). მოჭირებით.

მჭიშნე მეტად დასთული.

მჭიხე წამოწითლებული.

მჭკნარი დამჭკნარი, შემჭკნარი.

მჭკურველობა საფლავთ ძრცვა, გინა მაოჯარი. (1. მეფ. 13. 17.)

მჭლე ჴორც მოკლებული (41. 3 დაბად.).

მჭმუნვარე დაჭმუნებით მყოფი. (1. 10 დანიელ.)

მჭმუხველობა პირის გაუგემურება.

მჭნავი 🍸.

მჭორავი ჭორის მაუბარი.

მჭრინავი (11. 22 ლევიტ.) ესე ბოცომკალსა ჰგავს და მის.

გან უგრძე ფრთე აქუს. ბალახსა ჭამს, ვერ ახლტება.

მჭრტინავი მჩხავანი (10. 14. ესაია)

მჭუარი (68. 21. ფსალ.) მჭმუნავი.

15 **მჭურინავი** ქმა ტკბილი (8. 7. იერემ.)

მჭვნვარე შავი ელვარე.

მჭვრობელი გამომჭვრეტელი.

მხავსი ხავსი. (1. ნემესიო.)

მხაზავი ხაზვის მოქმედი.

20 **მხაზველი** ღრამმატიკოსი.

მხალი (13. 32. მათე.) ესე არს რაძც მწუანილი კაცთაგან საჭმლად დაითესების ♥.

მხალშავა ♥

მხარკელი მომჭირნე ჵ მცდელი.

მხატვარი ხატვის მოქმედი.

25. **მხე** მჟავე ტკბილ გემოიანი.

მხედავი ხედვის მოქმედი.

მხედველი თვალით სჭვრეტდეს.

მხერვალო ნავის მატარებელი.

მხერხავი ხერხით მუშაკი.

30 **მხვალი** გალხობილი.

მხვანჭავი ხვანჭის მოქმედი.

მხვეჭელი ხვეჭის მყოფელი.

მხიარული (2. ეზრა) 12. 42. გონებით გახარებული.

მხიარულობა

35 **მხიბლავი** ხიბლვის მოქმედი.

მხილავი მნახავი.

მხილება ესე არს სიტყვთა და საქმის გარჩევით ბოლოს დანახვება.

მხილველა წინასწარმეტყველა.

მხილველი წინასწარმეტყველი (1. მეფ. 9.9).

(სნზ 257) **მხილველი** მნახავი.

მხიობა ქ. „ძლით მ ხ ი ო ბ ა და უმხიობა“.

მხლებელი ნიადაგ ახლდეს.

მხოლო (21. 3. გამოსლვა) მარტო.

5 **მხრწნელი** ხრწნის მოქმედი.

მხუწვრი მსხმო მუწუკი (2. შჯული.).

მხუჭავი თვალთ დახუჭვის მქნელი.

მჴარე დარგთან ნახე.

მჴარი ბეჭთ შენადგამი (15. 3. ლუკა.)

10 **მჴარი** ოთხი წყრთა ერთი მჴარი არს, ვიდრე ორთავე ჴელთა სრულიად გაწუდა. (24. 45. დაბად.).

მჴდომი (4. მეფ. 3. 22.) მბრძოლი. თუ მომჴდომი.

მჴედართ მთავარი ლაშქართა შინა შემდგომი მეფისა, რომლისა ბრძანებასა ერჩიან ყოველი მჴედრობა.

მჴედართ მოძღუარი მჴედრობათა მასწავლებელი, ვითარძი უჴმს ბრძოლა.

მჴედართ მყუანებელი ესე არს მხედრობათა წინა მიმძღოლი, სადა ომი ჴამს და მისი არს რჩევა, ციხეთა მიდგომა და დადარნება და მისთანანი.

15. **მჴედარი** ცხენოსანი მებრძოლი წვრთილი და დიდ გუარი. (19. 34. იოან.)

მჴედრ ცხენით.

მჴევალი ყრმაა; ესე არს ქალი ნასყიდი, გინა ნაზითვი (22. 56. ლუკა).

მჴეცი (103. 11. ფსალ.) ლ ო მ ი, ვ ე ფ ხ ი, დ ა თ ჳ და

მისთანანი, რომელნიცა ჴორცთა ჭამენ და მავნებელ არიან.

ჴმელთა, ანუ ხლუათა შინა ზუელნიცა მჴეცად ითქმიან და უფროსად ე შ მ ა კ ნ ი— მჴეცნი სულთ მიმტაცებელნი.

მჴეცი ზღროჲსა (37. 33. დაბად.) მგელი.

მჴველარე ჴველების მოქმედი.

მჴიე მყიე, ნაცრის ფერი.

მჴმობი მზახებელი.

მჴმილავი ღამის დარაჯა (5. 7. ქებ.).

მჴნე შემძლებელი (1. 6. ისო).

მჴნველი ჴნვის მუშაკი. (1. მეფ. 8. 12.).

მჴოცელი დ ა მ ჴ ო ც ე ლ ი, ამჴ ო ც ე ლ ი, წ ა მ ჴ ო ც ე ლ ი.

მჴსენებელი ჴსენების მოქმედი.

მჴსნელი ჴსნის მოქმედი (1. მეფ. 12. 14.).

მჴუწდნელი ჴუწდნის მოქმედი.

მჴუმილნი მჴმილავნი (126. 1 ფსალ.).

(სნს/257) **მჴურვალე** ცხელ ქმნილი.

მჴურვალება გაცხელება.

მჴურვალი ცხელის ბუნებისა.

მჴცოანი ბერი წუწრ თეთრი.

მჴცოვანება წვერ თეთრობა.

(ჯ) მჯა ბრჯა ♥.

მჯაბნელი ჯაბნად დამაქუევწებელი.

მჯდომარე (26. 64 მათე) ჯდომით მყოფი.

მჯდომი მჯდომარე.

მჯდომი შიგანში დიდი მუწუკი (15 ნემეს.).

მჯილი ჴელთ თითნი მომუჭვილი (40. 12).

მჯობი სწორის უკეთესი.

მჯობობა უკეთესობის ჩენა.

მჳრსინი O. (41. 19 ესაია).

ნა ნარი ყოველთა მყოფობიდამ გარდასრულთა ართრონი არს, გინა სამნეოდამ გარდადგინებულთა სახელთა თავისა, ვითა: ნაანგელოზევი, ნაეშმაკევი, ნამეფევი, ნამეფარი, ნასალთხუცევი, ნაქალაქევი, ნასოფლარი, ნავენაჯარი და ყოველსა ნივთსა ზედა ესრეთ მოვალს.

ხოლო ბოლოდ: ღმერთმან, უფალმან, ანგელოზმან, კაცმან, მჯეცმან, სოფელმან, ქუეყანამან და ყოველმან არსმან.

ხოლო თავად და ბოლოდ: ნამეფარმან, ნაერისდავმან, ნაეჯიბარმან, ნაკაცევმან და ყოველსა ზედა.

გინა სამრავლოდ: ანგელოზნი, ეშმაკნი, კაცნი, ცხოელნი და ეგევითარნი.

გინა ხადად: ანგელოზნო, კაცნო, ცხოველნო, ძმანო, შვილნო და ეგევითარნი.

ნააბანოები ბანება ქმნილი.

ნააბანოევი აბანო ყოფილი.

ნააბჯარი აბჯარ ყოფილი.

ნააგარევი აგარად ყოფილი.

ნაადგილევი ადგილ ნაჩნევი.

ნაადრევი ადრე ქმნილი.

ნაათალი ათისაგან ერთი.

ნაალერსალი ალერსობა ნაქმარი.

ნაამ O შუენიერი.

ნაანგარევი ანგარებით მონაგარი.

ნაანდერძევი ანდერძად დადებული.

ნაას O გველი.

ნაასონ O გველი წყალთა.

(სნთ 259) **ნაასპარეზევი** ასპარეზთა ნამღერალი.

ნააღთქმევი აღთქმა დანადები.

ნააჯევი აჯა ნაქმარი.

ორნი ანნი მრავალთა ზედა მოვალს, ვისცა უნდეს გარჩევა.

ნაბაგევი ბაგა ყოფილი.

ნაბადები ბადება ქმნილი.

ნაბადი შეთელილი.

ნაბადი ნაქმარი (10 კავშირი).

ნაბათ O ნებსითი.

ნაბალ O უცები; ფსალმუნში ადვილი.

ნაბამი მობმულ ყოფილი (2. 19 გოდე.)

ნაბანი ბანებული წყალი.

ნაბანაკევი ბანაკთ ნადგომი ადგილი.

ნაბარები მიბარებულ ყოფილი

ნაზარები ბარში ნამყოფი.

ნაზარი ბარით ნათხარი.

ნაზალვი ნაგლეჯი.

ნაზაძევი ბაძის ამლები.

ნაზეზლები ბეზლება ქმნილი.

ნაზერტყი ბერტყით განაცვივნი.

ნაზერწყალი ცეცხლთ უმცირესი (2. მეფ. 22. 9)

ნაზეჭდი დაბეჭდილ ქმნილი

ნაზიჟევი ნახორხმალი (15. 27 მათე).

ნაზიჭუარი ბუშის შვილი.

ნაზიჯი ბიჯთან ნახე.

ნაზლარდნი ნახვევი.

ნაზო O წინასწარმეტყველთ ნიშანი.

· **ნაზოთუ** O განმწმედელი.

ნაზული შიშით გაცქნაფული.

ნაზუნებებული ბუნება ყოფილი.

ნაზუნიობა ბუნიობასთან ნახე.

ნაზუქოდორნოხორ O ტყება სასჯელის მოცვისა.

ნაგავი მონაცოცხი.

ნაგალობარი გალობა ნათქუამი.

ნაგებ O საშხრეთი.

ნაგევი ნაგავი (3. 8. ფილიპ).

ნაგერალი დაუთესლად მოსული.

ნაგინები გინებულ ქმნილი.

ნაგუდალი პურის ანაცარი (5. 4. ლევიტ.) და ჭაჭის ნაწნეხი (2. 1 ოსე).

ნაგუზალი ნამწვი შეშა.

ნაგუცმი ნაცემი.

ნაგულარძნი ჭულარძნილად ნაქმარი.

ნაგულვები გულვებით ყოფილი.

(სჲ/260) **ნაგჳრგჳნევჳ** გჳრგჳნ ნაკურთხი.

ნადაბ O სასძლო, სძალ ყოფისაებრ.

ნადამ O სათნო ყოფა.

ნადგომი დგომა ნაქმარი.

ნადები დებულ ყოფილი.

ნადედუფლარი დედუფალ ყოფილი.

ნადევნი დევნა ნაქმარი.

ნადევნი დინება ქმნილი.

ნადი მუშაკნი შეყრილნი.

ნადიმი მეჯლიში.

ნადინობი მონადენ ყოფილი.

ნადირი ველური პირუტყვი (25. 28 დაბად.).

ნადირობა ნადირთ დევნა (25. 27. დაბად.).

ნადნობი დნობილი საგანი.

ნადობდა ნადში მუშაკობდა (2. 19. ტობია)

ნადუმარი ნაჩუმარი.

ნაედომი ტრედის სკინტლი (4. მეფე 6. 25).

ნაეკლარი ეკალთ ნაადგილევი.

ნაენავი ენით ნათქვამი.

ნაეშმაკარი ეშმაკურ საქმე ქმნილი.

ნაეშმაკევი ეშმაკურის ქმნელი.

ნაეჭვი ეჭვად მიმხუდარი.

ნავალა ქნარი.

ნავანდარი ყარამფილის ფერი.

ნავარდი ფრინველთ აერში შემოვლა.

ნავთი.

ნავი (14. 24. მათე) ესე ზოგადი სახელი არს ყოველთა ნავთა.

ხოლო მცირესა ნავსა ეწოდების ნუშა და მისსა უდიდესა ვარცლი; კოპანო, კარაპა, კარჭაპა, ჯუმალდი, კარაფითა, ოჩხომელი, ოლეჭკანდერი, და კატარღა ერთი მეორის უდიდეს უდიდესნი არიან.

ხოლო ხომალდი და სტოლი—საომარნი ნავნი.

მათთა ადგილთა გარჩევით ჰპოოთ.

ნავკოსალარი ‖ მენავეთ მოძღუარი.

ნავნები ვნება შემთხვეული.

ნავროზი სხუათა ენაა, ქართულად ბუნიობა ჰქვიან დღე და ღამის გასწორებასა.

ნავროტი ❦.

ნავსად ნავის მაშენებლად.

ნავსადგური სადაცა ნავი დადგომად შესაძლებელ არს ზღუათა შინა.

ნავსაყუდელი სადა ზღუა უკუმდგარია, ვითა ტბა და მყუდრო და უღელავი.

(საა 261) **ნავსე** ნავის მაშენებელი.

ნავტე მენავეთ გამრიგებელი.

ნავტიკი მცირე ტივი გუდებ კრული.

ნავტური კატარღის მნე.

ნავღელი ნაღველი (ნ. 5. ტობია).

ნავღლიანი შავ ნაღვლოსანი (2. დიოლოღოსი), რომელ არს სევდიანი.

ნაზამთრი ზამთარ გამოვლილი.

ნაზარ O ყუავილი.

ნაზარეველი O გამორჩეული.

ნაზარეთი O წმიდაქმნილი, გინა განკუთვნილი, გინა დაცული.

ნაზაროს O მამის მიერ შეწყალებული.

ნაზაფხულარი ზაფხულ გამოვლილი.

ნაზვინები განამრავლები.

ნაზი სპარსთ ენაა

ნაზითვი ზითვად გაყოლილი.

ნაზირეველი O განწმედილი, გინა ღვთისაგან განჩინებული, გინა განკუთვნილი, გინა წმიდა ყოფილი ალთქმისაებრ. (4. 7 გოდება).

ნაზირი სხუათა ენაა, ქართულად სალაროს ნაზირს აბრამადი და ქარხნის ნაზირს ეზოს მოძღუარი ჰქვიან.

ნაზიუანი (კავშირის ბოლოს) ქ. „მის მიერ ნაზიუანთა შევიმალვით“.

ნაზმანები სიზმრად ჩუენებული.

ნაზომი ზომა ალებული.

ნაზორევი ზორვილთაგანი.

ნაზრახი ნალაპარაკევი.

ნაზუქი სხუათა ენიდამ შემოღებულა, რომელსა ქართულად ნატიფი ეწოდების, რომელ არს ჩვილად და კეთილად ნამზადი და ნაქმარი რაჲცა იყოს.

ხოლო პურებთაგან: კვერცხითა, სძითა, ერბოთი და ნივთებითა მრავალ სახენი არიან: კოლლვირ-

დი, ხათანი, ღალანოს, მანდარი, ლჱნგო, ფიფხი, პლაკუნტი: კუპატი, ქადა, ხაჭაპური მის ადგილს დაგვიწერია.

ნაზლაპრი ზღაპრებულ თქმული.

ნათალი მონათალი, გინა თლა ქმნილი.

ნათან O მიცემა.

ნათან O შეწირული.

ნათანაელ O მოცული ღუთისა.

ნათანეველი შეწირული ღთისა (1 ეზრა 7. 24).

ნათაჲელ O შეწირული ღუთისა.

(საბ 262) **ნათელი** (5. 20. ესაია) (1. 3 დაბადება) ნათელი დაბადა ღმერთმან პირველსა დღესა.

ნათესავი (1. 17 მათე).

ნათესავი სამ სახედ ითქმის: **ერთისა** უკუე სახისა მშობელობისაგან, ვითარ იგი ისრაილისაგანნი ისრაიტელად იწოდებიან.

ხოლო **მეორისა**: სახისაებრ მამულისაგან, ვითარ იგი იერუსალიმისანი იერუსალიმელად; და პალესტინისანი პალესტინელად.

ხოლო **მესამისა** სახისაებრ ნათესავად ითქმიან განწვალებული სახეთა მიმართ, რომლისათჳს არს, სიტყუაჲ ფილოსოფოსთაჲ და რომლისა გამსაზღვრებელნი იტყვან: ნათესავი არს, უმრავლესთა და სხითა განყოფილობად რაჲ არსობით შესმენილი.

ხოლო სახესაცა ორნი შესწავებანი ჰქონან, რამეთუ ითქმის სახედ ნაკუეთიცა და შესახედავი, ვითარ იგი სახე ადრიანტისაჲ, კუალად ითქმის სახედ დაწესებული ნათესავისა ქუეშე, ესე იგი არს განყოფილი ნათესავისაგან; და ამისთჳს არს სიტყუაჲ ფილოსოფოსთაჲ.

ხოლო ვინაჲთგან ნათესავისათჳს რაჲ ვიტყოდეთ, მოვიჴსენეთ სახისაჲცა მეტყუელთა, ვითარმედ ნათესავი არს განწვალებული სახეთა მიმართ და კუალად სახეთათჳს რაჲ წარმოვიტყოდეთ ნათესავისაჲ, მოვიჴსენეთ მეტყუელთა, ვითარმედ სახე არს ნათესავისაგან განყოფილი.

საჯმარ არს ცნობად, ვითარმედ ვითარ იგი მამისათჳს მყოფელნი სიტყვისანი საჭიროდ მოვიჴსენებთ ძესაცა, ვინათგან იგი არს მამაჲ, რომელსა ესვას ძე; და ძისათჳს რაჲ ვიტყოდეთ სიტყუასა, უეჭუელად მოვიჴსენებთ მამასაცა, ვინაჲთგან იგი არს ძე, რომელსა ესუას მამაჲ.

ეგრეთვე სახედ, აქაცა შეუძლებელ არს ნათესავისათჳს თქმაჲ თჳნიერ სახისა, ანუ სახისათჳს თჳნიერ ნათესავისა, რა-

მეთუ ნათესავი სახეთა მიმართ განიყოფის უეჭუელად და, რომელსა არა აქუნდეს მისგან განყოფილნი სახენი არ არს ნათესავი. და სახენი ნათესავისაგან განიყოფიან და რომელთა არა აქუნდეს ნათესავი, არა არიან სახენი. და ვითა პირველი კაცი, რომელ არს ადამ, ვითა არა მქონებელი მამისაჲ, არა ითქმის ძედ, ხოლო სახელ იდების მამად, რამეთუ ესხნეს ძენი.

ხოლო სეით ძედაც ითქმის მშობელისა მისისად, რამეთუ მამად აქუნდა ადამ და მამად იწოდების მისგან შობილისა, რამეთუ შვა ძე; ხოლო აბელ ძედ უკუე ითქმის, რამეთუ აქუნდა მამაჲ და მამად არა ითქმის, რამეთუ არა ესუა ძე.

ესრეთვე სცნობდ ნათესავისათჳსცა და სახისა: პირველი ნათესავი, რომელი არა განიყოფის ნათესავისაგან და არცა აქუს უპირველესი მისსა ნათესავი, ნათესავი ხოლო არს და არა სახე და ეწოდების ნათესაოიანი ნათესავი, რომლისათჳს განსაზღურებდენ რაჲ იტყვიან: ვითარმედ ნათესაოანი ნათესავი არს. რომელი ნათესავი ხოლო იყოს და არა იყოს სახეცა, არქონებისათჳს უზემოეს თჳსისა ნათესავისა. ხოლო მისგან განყოფილთა სახეთა უკეთუ აქუნდეს ქუეშე კერძო მათსა სხუანი სახენი, მათგან განყოფილნი სახენიცა არიან უპირატესთა მათთანი, ესე იგი არს უზემოესთანი, რომელთაგან გამოეკუეთნეს და ნათესავი მათგანთანი ესე იგი არს უქუემოესთანი და იწოდებიან ნათესავადაცა და სახედ ურთიერთასად.

ხოლო უკანაისკნელი და უქუემოესნი სახეთანი, რომელთა არა აქუნდეს უქუემოეს მათსა სხუანი სახენი, არა ითქმიან ნათესავად, არამედ სახედ არქონებისათჳს ქუეშე კერძო მათსა, ვითა ვთქუა. სხუათა სახეთა მათგან განყოფილთაჲსა. რომლისათჳსცა ითქმის სახე, რომელი არა იყოს ნათესავსახოვანად სახედ, ვითა ნათესავი, რომელი არა იყოს სახე, სახელდების: ნათესაონად ნათესავად.

სათანადო არს ცნობად, ვითარმედ საჭირო არს, რათა სახენი ნათესავისა მათისასა განსაზღურებასა მიითუალვიდენ, ვიდრე ნათესაოანად ნათესავამდე, რამეთუ სახეთა ვერ ძალუც ურთიერთას მითუალვაჲ განსაზღურებისაჲ.

პირველი უკუე და ნათესავიანი ნათესავი არს არსებაჲ, რამეთუ დალაცათუ გამოეკუეთებიან მყოფობისაგან არსებაჲ და შემთხუევითი, არამედ არა არს ნათესავი მათდა მყოფობაჲ, ვინაჲთგან სახელსა ვიდრემე მყოფობისასა მიითუალვენ, ხოლო განსაზღურებასა არა მიითუალვენ; რამეთუ მყოფსა ესრეთ განსაზღურებენ: მყოფი უკუე არს ანუ თჳთ გუამოანი საქმე, და არა მოქენე სხუისაჲ შემტკიცებისა მიმართ; ანუ ვერ შემძლებელი თავით თჳსით ყოფად, არამედ სხუისა შორის მქონებელი

(სდგ/263) ყოფისაჲ; ხოლო არსებაჲ საქმე არს, თჳთ თავით თჳსით მყოფი და არა მოქენე სხჳსაჲ შემტკიცებისა მიმართ; ხოლო შემთხუევითი ვიდრემე საქმე ვერ შემძლებელი თავით თჳსით ყოფისაჲ, არამედ სხჳსა შორის მქონებელი ყოფისა. აჰა არცა არსებამან მიითუალა ყოველი საზღუარი მყოფისაჲ, არცა შემთხუევითმან, არამედ არსებამან კერძოჲ და შემთხუევითმან სხუაჲ იგი კერძოჲ.

ხოლო სახეთა სახელსაცა და ყოველსა საზღუარსა ნათესავისასა სრულობით ნებავს მიითუალვაჲ, ვინაიცა არსებაჲ არა არს სახე, ვითარცა არა მქონებელი ზემო კერძო მისსა ნათესავისაჲ, არამედ თჳთ იგი არს პირველი და ნათესაოვანი ნათესავი.

ხოლო ესე უკუე ამას ყოველსა გონიერებით ეგანამხედვარე, რომლისა ესე რა სქიმაცა სახჳთა ნაკუეთთა წინამდებარე არს.

არსებაჲ განიკუეთების: სხეულეანად და უსხეულოდ, ვინაჲცა სხეულეანი და უსხეულოჲ სახენი არიან არსებისანი.

კუალად სხეულეანი განიკუეთების: სულიერად და უსულოდ; აჰა კუალად სხეულეანი, რომელი სახე იყო არსებისაჲ; ნათესავი არს სულიერისა და უსულოსაჲ.

კუალად სულიერი განიყოფების: მგრძნობელად და უგრძნობელად, მგრძნობელობითად, ვიდრემე ცხოველად სიცოცხლისად და გრძნობისა მქონებლად; ხოლო უგრძნობელად ნერგად—რამეთუ არა აქუს გრძნობაჲ, გარნა სულიერად ითქმის ნერგი, ვინათგან აქუს მოზარდეობითი ძალი.

კუალად ცხოველი განიკუეთების: სიტყვერად და უსიტყუელად.

სიტყვერი: მოკუდავად და უკუდავად.

მოკუდავი: კაცად სიტყვერად და პირუტყუად: ცხენად, ძაღლად და ეგე ვითარად, რომელნი არღარა განიკუჱთებიან სხუათა სახეთა მიმართ, არამედ განუკუჱთელთა მიმართ, რომელ არიან გუამნი.

ხოლო განიყოფების კაცი პეტრეს მიმართ, პავლეს, იოანეს და სხუათა თითოეულთა კაცთა, რომელნი არა არიან სახენი, რამეთუ სახენი, ვითარცა ვიტყოდეთ, არა მიითუალვენ ურთიერთას განსაზღურებათა, ვითარ იგი სხეულიანი არა მიითვალავს განსაზღურებასა უსხეულოისასა და კაცი არა მიითუალავს განსაზღურებასა ცხენისასა.

ხოლო პეტრე და პავლე და იოანე ერთსა საზღუარსა მიითუალვენ კაცისასა, ეგრეთუჱ სხუანიცა კაცნი, ვინაჲცა არა არიან ესენი სახენი კაცისანი, არამედ განუკუეთელნი, ესე იგი არს გუამნი.

კუალად განიკუჱთებოდის რაჲ სახე, გარდასცემს უქუჱშოესთა თჳსთა. სახელსაცა და განსაზღურებასა.

ხოლო პეტრე განკუჱთილი სულად და ჴორცად არცა სულსა გარდასცემს სახელსა და განსაზღურებასა მისსა, არცა ჴორცთა.

მერმეცა ყოველი განყოფილებაჲ ნათესავისაგან სახეთა მიმართქმნილი ვიდრე ორთა, ანუ სამთამდე, ხოლო, იშვით, ოთხთამდეცა გამოჩნდების, რამეთუ შეუძლებელ არს განყოფაჲ ნათესავისაჲ ხუთთა სახეთა მიმართ და უმეტეს. ხოლო კაცი ყოველთავე თითოეულთა კაცთა მიმართ განიყოფვის, რომელნი მიუწდომელ არიან რიცხვთა რომლისათჳსაც ვიეთნიმე არცა განყოფასა იტყვან თქმად სახისა განუკუეთელთა მიმართ, არამედ აღრიცხუასა.

ხოლო ვინაჲცა ცხად არს, ვითარმედ არ არიან პეტრე და პავლე, და იოანე სახე, არამედ განუკუჱთელ, რომელ არს გუამი, არცა კაცი ნათესავ არს პეტრესასა და სხუათა გუამთა არამედ სახე, რომლისათჳს სახოვანი სახე არს კაცი, რამეთუ სახე არს უზენაესისაჲ და სახე უქუჱმოესთანი. ეგრეთუჱ ცხენიცა, ძაღლი და ეგე ვითარნი მხოლოდ სახენი ოდენ არიან და არა ნათესავნი, რომლისათჳს სახოანნი არიან. ხოლო საშუალ ნათესაოანისა ნათესავისა და სახოვანთა სახეთასა ნათესავი არიან და სახენი ურთიერთას სახენი უზემო-

(სჲდ / 264)

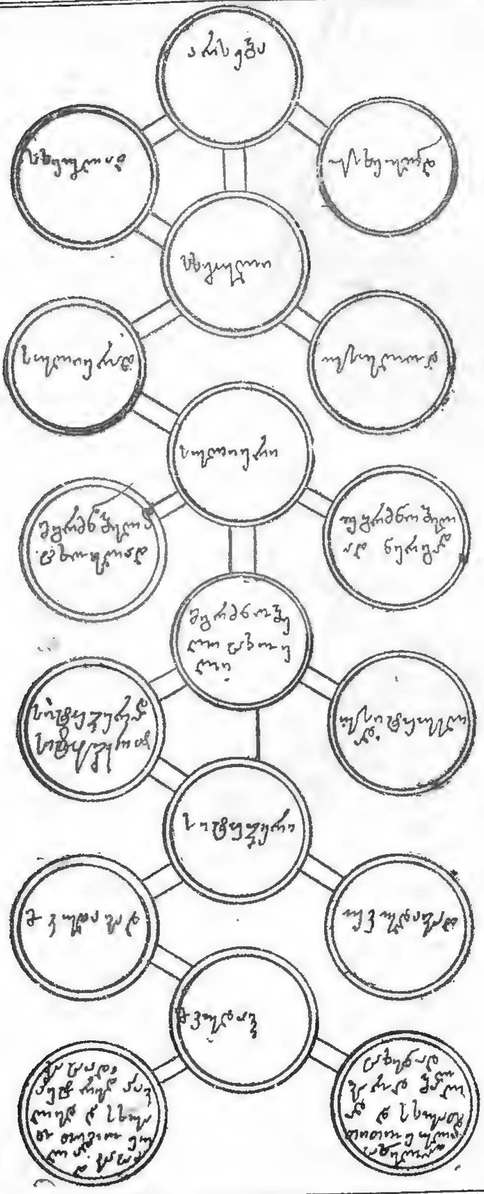

ესთანი, ხოლო ნათესავნი უქუემოესთანი და ესენი არიან: არსებითნი და ბუნებითნი განყოფილებანი და ვითარებანი, რომელნი ითქმნიან განმყოფილობითად და შემამტკიცებელობითად, ვითაგანმყოფელობითნი, ვიდრემე უზემოესთანი და შემამტკიცებლობითნი უქუჱმოესთანი,

(სჲე/265)

რამეთუ სხეულეანი და უსხეულოჲ განჰყოფენ არსებასა, ეგრეთუჱ სულიერი და უსულოჲ განჰყოფენ სხეულეანსა, ეგრეთუჱ მგრძნობელობითი და უგრძნობელი განჰყოფენ სულიერსა.

ესენი უკუჱ შეამტკიცებენ ცხოველსა, რამეთუ მივიღებ არსებასა სულიერსა მგრძნობელობითსა და შევიქმ ცხოველსა, რამეთუ ცხოველი არს არსებაჲ სულიერი, მგრძნობელობითი.

კუალად მივიღებ არსებასა უსულოსა და უგრძნობელსა და შევიქმ ქვასა.

მივიღებ კუალად არსებასა სულიერსა და უგრძნობელსა და შევიქმ ნერგსა.

კუალად სიტყვერი და უსიტყუელი განჰყოფენ ცხოველსა; მოკუდავი და უკუდავა განჰყოფენ სიტყვერსა მივიღებ უკუჱ ცხოველსა, რომელი ნათესავი არს და სიტყვერსა და მოკუდავსა და შევამტკიცებ კაცსა, რამეთუ კაცი არს ცხოველი სიტყვერი, მოკუდავი.

და მივიღებ ცხოველსა და უსიტყუჱლსა და მოკუდავსა და შევამტკიცებ ცხენსა ნუ უკუჱ ძაღლსა და ეგე ვითართა.

ხოლო განყოფილებად ითქმიან: არსებითად და ბუნებითად, რამეთუ ესენი ჰყოფენ განყოფასა სახისასა სხჳსა სახისაგან და ბუნებისა და არსებისა სხჳსა არსებისა და ბუნებისაგან.

ნათელი განმანათლებელი.

ნათესი დათესილი.

ნათლად გამოჩენით.

ნათლება განათლება.

5 **ნათლვა** უნათლავთ განათლება.

ნათლია მომნათლავი.

ნათლი დედა ნათლულის დედა.

ნათლი მამა ნათლულის მამა.

ნათლის ღება უნათლავთაგან ნათლის მიღება (3. 7. ლუკა.)

10 **ნათლის ცემა** უნათლავთ ნათლის მიცემა (3. 3. ლუკა).

ნათლული თჳთ ნათელ ცემული.

ნათმენი თმენა ნაქმარი.

ნათხაზი ნაწნავი.

ნათხოეზი მცირეს ხანს ჰქონდეს და კუალად მისცეს.

ნათხოვარი შოვნილი და წაღებულე

ნათხოვი იგივე (4. მეფე 6. 5.)

ნათხოვნი თხოვნით შოვნილი და არ წაღებული.

ნაიზარი არ დამტკიცებული.

ნაიგავევზი იგავით ნათქუამი.

ნაიდი კაენის ქალაქი.

ნაიდი ნადოზილარი.

ნაირი რიგსაჯთ.

ნაისრი ისრის ნაკრავის ადგილი.

ნაკადელი მცირე რუ.

ნაკადი წარსადინელი.

ნაკადული წარსავალი გზა წყალთა (31. 9. იერემ.).

ნაკაზმი კაზმა ქმნილი.

ნაკაპარი კაპარჭი.

ნაკბენი კბენის ადგილი.

ნაკეთვარი კეთილ ნაქმარი.

ნაკეთილარი კეთილ ქმნილთაგანი.

ნაკერპალი კერპთ ნაზორევთაგანი (15. 29 საქმე).

(სგვ/266) **ნაკვეთი** მოჭრილთაგანი.

ნაკვეთი ტანადობა შუენებით გაწყობა.

ნაკვლევი კვალ დევნილი.

ნაკი ერთსა წელიწადსა ჰქონან დღენი 365 და ჟამნი 6. **ხოლო** ოთხისა წლისა რა ოთხ-ჯერ-ექუსნი ჟამნი შეჰკრიბო ოცდაოთხი ჟამი იქნება, რომელ არს ერთი დღე და ღამე. ამისთჳს მეოთხესა წელიწადსა 366 დღე მოვალს, რომელსა ნაკად უწოდენ. მას წელსა ფ ე ბ ე რ ვ ა ლ ი ს ა თთუჱ ოცდაცხრით იქნების. **ხოლო** ამა ექუსთა ჟამთა მრთე_ჳა ჟამობასა 16 წუთი აკლია; ამისთჳს ნ ა კ ა დ უწოდენ, რა მეთუ ნ ა კ ი ნ ა კ ლ ე ბ ს ა ჰქვიან.

ესე ხალკიდონისა კრებამა გამოიძია გამოწლვილვითა. ამა ოთხთა წელიწადთა შინა. რომელ ნ ა კ ს ა მიუმატებენ. ამისთჳს დასავლისანი ასსა წელიწადსა შინა ერთსა ნაკსა მოაკლებენ, რამეთუ ყოვლთა ნაკთა დართუასა თთუჱნი წინარე მიჰყუანან, ვინ-ათგან მ ა რ ტ ს ა 25 სწორდებოდა დღე და ღამე და აღმოსავლისანი აწ ა თ ს ა მ ა რ ტ ს ა იტყვან გასწორებასა, ესოდენი წარუწევია ნაკსა.

ამისთჳს დასავლეთისათჳს დადეგი ათერთმეტითა დღითა უწინარეს დადგების აღმოსავლელთაგან.

ნაკი **ნაკლები**.

ნაკიდ მოკლებული.

ნაკიდები კიდებულ ყოფილი.

ნაკითხი კითხვა ქმნილი.

ნაკლები საზომი, ანუ რიცხვი აკლდეს, ნაკლებად ითქმის.

ნაკლულევანი ნაკლულიანი (2. სჯული 8. 9).

ნაკლული სიტყუა, ანუ ჰკუა აკლდეს, ანუ ჰურჰელი საგსე არ იყოს.

ნაკოდალი ნაკუწთ ნაჭერი ხეთა.

ნაკორდალი ნარბილი.

ნაკრავი ნაცემარი მახვილისა.

ნაკრაული მახვილ ცემული.

ნაკრაული გამონაკრავი რამ.

ნაკრტენი ფრინვლის ბუმბული.

ნაკრული ნაკლული.

ნაკრული კრულება მიღებული.

ნაკუწთი მოჭრილთაგანი.

ნაკუწრცხალი ცეცხლის ნაკუწთი (18. 12. იოან).

ნაკუკი ხილთ გულის გურკათა საცავი.

ნაკულევი კუალად ნაქმარვი.

ნაკულევი კუალად მყოფი.

(სჲბ 267) **ნაკურთენი** ქეცის მსგავსად რა სიშიშვლით გლახაკსა ჴორცი შექმნოდეს.

ნაკურთხი კურთხევა მიღებული.

ნაკურცხალი ნაწვერალარი.

ნაკუფხალი კუფხლის ანაგლეჯი.

ნალახური ლახვრის ნაკრავი ადგილი.

ნალესი ლესვა ნაქმარი.

ნალეწი ლეწვა ნაქმარი, გინა დამსხურეულთაგანი.

ნალი სხუათა ენაა, ქართულად ს ა ჭ ე დ ა რ ი და ლუმბ ა ჰქვიან.

ნალია სალობე სახლი, ფაცხა.

ნალმობი ნატკივარი.

ნალო ესე არს ეტლის მაგიერ ზამთარ საჯდომი, უთვალო მარჴილივით თოვლზე სათრევი.

ნალოცვარი ლოცვა გარდაქდილი.

ნალოცი ლოცვად მდგარი.

ნალხენი ლხინება ქმნილი.

ნალხინები ლხინება ქმნილ ყოფილი.

ნალტოლვარი გარდანახვეწი.

ნამამამთილარი მამამთილ ყოფილი.

ნამარგლი მარგლით მოფხვრილი შამბი.

ნამარხევი მიბარებული (1. 12. სოფონია).

ნამარხულევი მარხულობა ნაქმარი.

ნამგალა მერცხალს ჰგავს, ვერ დაჯდება V.

ნამგალი მანგალი.

ნამდჳილი ჭეშმარიტივით, გინა უცილო.

ნამდჳლი ნამდჳლისაგან; ჭეშმარიტი ჭეშმარიტისაგან (არიოპაგელი).

ნამდჳლმყოფი (კავშირის თავს).

ნამდჳლ საჭირო საჭიროსთანნახე.

ნამეგობრალი მეგობარ ყოფილი.

ნამეტნავი ზომაზე მეტი (7. 7 დანიელ).

ნამეფ[არი] მეფე ყოფილი.

ნამეხარი მეხნაცემი ადგილი.

ნამი სხუათა ენაა, ტ ე ნ ი ჰქვიან.

ნამკალი ყანა მომანგლული (7. 1. მიქია).

ნამკესი წვრილი ნაჭერი.

ნამკი ნამკობი, შემკული.

ნამკობი შემკული.

ნამონები მონაყოფილი.

ნამორი ძელის მონაკუწთი, გინა მომრგვალებული.

ნამოყურალი მოყუარე ყოფილი.

ნამოძღურალი მოძღუარ ყოფილი.
ნამრუშალი მრუშება ნაქმარი.
ნამურდი ქვა ცისფერი.
ნამუსი ქართულად პ ი რ ი ს წ ყ ა ლ ი, არაბულად—შ ჯ უ ლ ი.
(სუდ 268) **ნამუსრი** ნამტგრევი (15. 20 მათე).
ნამღერი ნათამაშევი (10. 15. იერემია).
ნამყენი ხე ხეზე შეძერწული.
ნამყოფი მუნ ყოფილი; ის ყოფილი.
ნამშვიდობარი მშვიდობაში ყოფილი.
ნამჴევრი სიტყუა მჴევრთ ნაუბარი.
ნამხი (კავშირში).
ნამჴედრალი მჴედარ ყოფილი.
ნამჴევლარი მჴევალ ყოფილი.
ნამჴეცავი მჴეცისაგან დაკოდილი.
ნანა სანდომი, საამო.
ნანარი წყნარი და სანდომი.
ნანდი ნადი.
ნანდვილი ნამდვილი (22. 37. რიცხუ.).
ნანჭერი თოვლი ქარისაგან შეგროებული.
ნაობლარი ობლად ზრდილი.
ნაოთხალი ოთხისაგან ერთი (23. 13 ლევიტ.).
ნაობ O ნუგეშინის ცემა, გინა შეწყალება.
ნაომარი ომგარდაჴდილი.
ნაოტები ოტებული, გაქცეული.
ნაოფლარი ოფლნადენი.
ნაოჰ მოფხუწვით ნაწყობი (5. 27 ეფესელთა.).
ნაოჰი იგივე.
ნაოჰიანი მოფხუწვით ქმნილი.
ნაოჴარი ოჴრად დარჩომილი.
ნაპარევი პარვით მონაშოვი.
ნაპარსი პარსვით მონაძარცვი.
ნაპირები პირობით ნათქუამი.
ნაპირი ზოგად ყოველთა კიდეთა სახელი არს ნაპირი.
ხოლო ზღვათა და წყალთა ნაპირსა ეწოდების კ ი დ ე.
ხოლო ფიცართა და მისთანათასა გ ნ დ ე.
მახვილთა და მანგალთა ყუათა ნაპირსა ნ ი ღ რ ი, რომელიმე გ ნ დ ე ს ა უწოდენ.
სასმისთა და ფიალათა ნაპირსა ბ ა კ ო.
დიდთა ჰურჭელთა და ნავთა ნაპირსა ეწოდების ქ ი მ ი.
ნაქსოვთა და ლართა ნაპირსა ნ ა წ ი ბ უ რ ი.
ხოლო კ ი დ უ რ ი ც ა ყოველთათჳს ნაპირად ითქმისვე.
ნაპოვარი პოვნა ქმნილი
ნაპოვნი იგივე.
ნაპოხარი პოხილ ყოფილი.
ნაპრალი განახეთქი. (2. 19 ესაია).
ნაპყრობი ნაჭერალი.
ნაჟური ძირს დანარჩომი.
ნაჟვი (2. ნეშტთა 9. 27) ხულია ფეჭვივით 🍷.
ნარაჯი შაქრითა და თაფლითა ხილებითა და მათს ქერქთა დუღებით ჩადებულს (სუდ 269) შეინახვენ, როდესაც უნდეს საჭმლად.
ნარბევი წანართმევი, ნაფორიაქალი.

ნარბენი სირბილნაქმარი.
ნარბილი კორდი ნაჴნავი.
ნარბოლი რბენილი.
5 **ნარბონა** |21. —| |43. —|.
ნარგიზი ѱ (2. სიბრძნე).
ნარდი სამორინოს სამღერელია.
ნარდი ѱ (14. 3 მარკო.) ყვავილია სუნნელი და მრავალ ფერი, რომელსა სპარსნი ს უ მ ბ უ ლ ს უჴმობენ.
ნარდიონი სუნნელი ზეთი ნარდისაგან (4. 14 ქება).
10 **ნარდომი** გასავრდომელ ქმნილი.
ნართაული ზედ დართული (12. 3მ. გამოს.).
ნართევი ჯარი მომატებული (2. 11 ივდით).
ნართი მორთული ძალი საკრავთა.
ნარი ეკლიანი ბალახი. ѱ.
15 **ნარიგები** რიგნაქმარი.
ნარიდები რიდება ქნილი.
ნარიკი რკინის კვერის წვრილი თავი.
ნარინ მეფის პირი (ქართლის ცხ.).
ნარინჯი Ÿ.
20 **ნარკენი** კაცი ნაჭიდები.
ნარკნი რომელ არს სელაპი ✕.
ნარნარი ნანარი.
ნარნი (13. 30) (42. 30).
ნარუქი პირუმლ ნაყოფი, პირუმლ ქმნილი და შემოლებული საქმე, უცხო და ახალი ჴელოვნებითა.
25 **ნარუდუნევი** რუდუნებით ნაშოვნი (23. 29 ეზეკია).
ნარქენი რქით ნაჯგუღემი.
ნარღუევი დარღუეულთაგანი.
ნარჩევი რჩევა ნაქმარი.
ნარჩევი დარჩეულთაგანი.
30 **ნარჩენი** დარჩენილთაგანი.
ნარჩიტა √.
ნარჩოლი რჩოლილი.
ნარჩომი გარდმეტებული.
ნარცეცხლა ѱ.
35 **ნარცხი** ნარეცხი.
ნარძლევი რძლადყოფილი.
ნარწმუნები სარწმუნოება ნაქმარი.
ნასადგომარი სადგომთა ადგილი.
ნასაზრი მოსაზრულ ქმნილი.
40 **ნასამალი** მესამედი.
(სო 270) **ნასამართლევი** სამართალქმნილი.
ნასარი თეთრი ვარდი, წვრილი, სუნნელი ѱ.
ნასაქმი მის მიერ ქმნილი.
ნასახლარი სახლყოფილი.
5 **ნასვამი** სუული, სმა ქმნილი.
ნასთი დასთული.
ნასი ვერ კეთილი.
ნასიკეთვარი კეთილი ნაქმარი.
ნასკვი გამოპასკული.
10 **ნასოფლარი** სოფელ ყოფილი.
ნასრანი ნასარი ѱ თეთრი ვარდი, სუნნელი.
ნასრევი ნასროლი.
ნასროლი შეტყორცილი.
ნასრული (2 შჯული) წარმართნი, რომელთა ასწავებენ საიდუმლოთა ეშმაკისათა, მას ნ ა ს რ უ ლ ი ეწოდების.
და რომელნი ისწავლიდენ იგი არს ნ ა ს რ ული.

ნასუქარი სუქებით ზრდილი.

ნასყიდი სყიდვით ნაშოვნი.

ნასწავები ნასწავლები, სწავლა მიღებული.

ნასხამი ასო ასოთა მობმული; ნ ა ს ხ ა მ ი ხილი მრავლად ბმული;

ნ ა ს ხ მ ა დ ითქმის ს ა კ უ ხ ი და ტ ყ ა ვ კ ა ბ ა ჭმარებული, გინა რო ნოტ ი ო რამ ზ ე დ დ ა ს ხ მ ოდეს.

ნასხდომი მრავალთ ნაჯდომი.

ნასხლევი რტო მონაკუეთი (3. 46 დანიელ).

ნასხლეტი ნასროლი რა მოხუდეს და აისხლიტოს და სხუაგან ეცეს.

ნასხოვარ ჭირის ნაცვალი (5. 24. ტობია)

ნასხურ (1. კორინ. 4. 13) ალსაწბელ, წარსაჴოცელ, გინა იგივე ნ ა ს ხ ო ვ ა რ.

ნასხურები სხურებულ ქმნილი.

ნატა თალათინი, მოქნილი ტყავი.

ნატამალი მიდამო განაოჭარი. (101. 8 ფსალმ.).

ნატაცები წართმული (22. 25 ეზეკია).

ნატეხი მონატეხი (13. 19 ეზეკია).

ნატვირნი კერპი გამოქანდაკებული.

ნატირალი ტირილ ქმნილი.

ნატისული ნატისუსალი, ბამბის წვის სუნი.

ნატიფი ესე არს სახლი, გინა საჭმელი თუ პურები, ანუ ჭელსაქმარი წმიდად და კეთილად შემზადო, რომელსა სხუანი ნ ა ზ უ ქ ა დ იტყვიან ენითა მათითა.

ნატკვეფი (6. 4 რიცხ) ჭაჭის ნაწნეხი შამანი.

ნატრა საწადლის მოთხოვა.

ნატრული საწადლის ვერ მპოვნელი.

(სოა/271) **ნატყუენავი** ფორიაქ ქმნილი (6. 30 მსაჯულ).

ნაუბარი ნალაპარაკევი, გინა უბეში ნადები,

ნაუბნარი ნალაპარაკევი, გინა უბან ყოფილი.

ნაუნჯარი ნასაქონლარი.

ნაუსტარი მინაწერ ყოფილი.

ნაუფლარი უფალ ყოფილი.

ნაუწყები ნასწავლები.

ნაფასები ფას დადებული.

ნაფენი დაფენილქმნილი.

ნაფერტები ხვირი, თავს ვარჯის სადგმელი (39. 26 გამოსლ.).

ნაფირი სხუათა ენაა, ქართულად ზ რ ო ხ ა კ უ დ ი ჰქვიან.

ნაფიცი ფიცქმნილი.

ნაფორიაქალი ნატაცები.

ნაფოტა ✳.

ნაფოტი ხეთანახეთქი, ანათალი.

ნაფრთხალი დაფრთხობილთაგანი.

ნაფრინავი ფრენა ნაქმარი.

ნაფრცქუენი ხილთ ანათალი ქერქი.

ნაფრცხენი მცირე რამ ანახეთქი.

ნაფსამი ფსლის ნადენი.

ნაფუზარი ნაფუძარი, ნასახლარი.

ნაფუშევი მონაშალი.

ნაფშუნეტი წვრილად მომსხვრეული.

ნაფხვენი ნაფშვნეტის უმცირესი ნაწილი.

ნაქადები მოცემა ნათქუამი.

ნაქალაქევი ქალაქ ყოფილი.

ნაქები ქება განთქმული.

ნაქმარი ქმნილი.

ნაქნარი ქმნილი.

ნაქონები ქონებულ ყოფილი.

ნაქორ O განსუენება მთავრისა, განსუენება ნათლისა.

ნაქრთამევი ქრთამით ნაშოვარი.

ნაქრცუენი ნაფრცქუენი (4. 3 ქება).

ნაქსვი ნაქსოვი, თუ შეგრეხა 33. 23 ესაია).

ნაქსოვი ლარი და კუმაში.

ნაქუთი ნაკუთი.

ნაქურთენი (30. 37 დაბად.) აფსკი რამ ანაფრცქუენი.

ნაქურდალი ნაპარევი (გლეხურად).

ნაქურჩალი ხახვთა და ნიორთა ქერქი.

ნალავღლიანი ბნედიანი.

ნალამევი ღამე გამოვლილი.

ნალამური ღამით ქმნილი.

ნალარა სხუათა ენაა, ქართულად ს ა მ ბ ი კ ი და დ უ მ ბ უ ლ ი ჰქვიან.

(სობ/272) **ნალარი** ქნულთ შუა დარჩომილი კორდი.

ნალბლი მონალები (კავში.).

ნალები სძის მონაგდები პერისაგან.

ნალებვი შელებული.

ნალევლვები ღელვა ქმნილი.

ნალიტა პირუტყვი დაჩაგრული.

ნალუარევი (3. მეფე 17. 6). კმელი კევი.

ნალუაწი ღუაწლით ნაშოვნი.

ნალუწრდალი მრავალ ნაკუწრცხალი.

ნაყარი ირმის რქის რტო, გინა ადგილზე გაცვინული რამ, გინა ზეიდამ დაყრილი, ქუწჩაყრილი და ამოყრილი და შიგ გაყრილი.

ნაყვა (7. 18 იერემია) მეტად დაგლა.

ნაყოფი (2. 2 ქება) ესე იგი არს მისგან გ ა მ ო ნ ა ღ ე ბ ი, გინა ხ ი ლ ი, გინა ნ ა ქ მ ა რ ი.

ნაყოფიერი (1. 11 დაბად.) ნაყოფის მომცემი.

ნაყრი ხუარბალთ და ცერცვთ ჩასახვა.

ნაყროანი უწესოდ გამძღომელი.

ნაყროანება უწესო სიმაძღრე.

ნაშალი დაშლილთაგანი.

ნაშაში (7. ნემჲს.) ზღუაში რო ღელვათა ჩატეხილსა და ჴევსავით ჩნდეს წყალი.

ნაშე წყლის რიყე ფიჩხ ჯაგნაროვანი.

ნაშენები შენობა ყოფილი, გინა ნ ა ქ მ ა რ ი.

ნაშველი შველება ქმნილი.

ნაშვი ნაშობი.

ნაშვილები უშვილოს შვილად აყვანილი.

ნაშთი ნაშთენი, ნეშტი, დანარჩომი.

ნაშობი მისგან შობილი (2. შჯული 7. 13).

ნაშოვნი შოება ქმნილი.

ნაშრომი შრომით ნაქმარი (3. ეზრა 4. 24).

ნაჩენი გაჩენილი, გამოჩენილი.
ნაჩენჩი მარცვალთ შემონაძრობი კილი.
30 **ნაჩი** ქუსშე ნაცი.
ნაჩნევი აჩნდეს რამე.
ნაჩუევი ჩუეულება ქმნილი.
ნაჩუქარი სტუმართ მისაცემ წაღებული.
ნაჩხენთი ბალახთ კაჭაჭი ⚘.
35 **ნაჩხიბი** გრძნებით შესაკრავი.
ნაცარი ცეცხლი დამიწებული (9. 8 გამოსლ.).
ნაცარქათამა ⚘.
ნაცარწმული ნაცრის წყალი.
ნაცდენი ცდენით ქმნილი.
40 **ნაცემი** ნაკრავი.
(სოგ/273) **ნაცვალი** მის მაგიერი (51. 36. იერემია).
ნაცთი ნაცდენი.
ნაცთომი წაცთენილი, დაშავებული.
ნაცი ნაწყლი (ვეფხისტყაოს).
5 **ნაცილი** ტყუვილი, (6. 3 ლევიტ.)
ნაცოლარი ცოლყოფილი.
ნაცოხნი ცოხნა ქნილი.
ნაცხები ცხებულ ქმნილი.
ნაცხენტალი ხიწვი.
10 **ნაცხვრი** ძელისთავი გამოქურეტილი.
ნაძაბი გაჭიმულივით.
ნაძაბუნები დამაჯნებული.
ნაძალადევი ძალად წართმეული.
ნაძებნი ძიება ქმნილი.
15 **ნაძენძი** (3. 46 დანიელ) შამბთ და ხრალთ ანაძრობი.
ნაძვი 🍸 (1. 16 ქება).
ნაძლევი ჯობნის პაემანი. (ვეფხისტ.)
ნაძოვნი ძოვნა ქმნილი.
ნაძრავი ძრვა ყოფილი.
20 **ნაძღუნევი** ძღუნად მოღებული.
ნაწადი წადიერ ქმნილი.
ნაწამები წამება ქმნილი.
ნაწამები ნამოწმარი.
ნაწამლევი წამალ ქმნილი.
25 **ნაწევარი** (1. ნემესიო) სახსართ შედგმულობა.
ნაწევი მოწევნილი.
ნაწერი წერილთ ნაწილი.
ნაწვართი წურთილება ქმნილი.
ნაწიბური ლარის კიდური.
30 **ნაწილი** წილი თუ კერძი (15 12 ლუკა).
ნაწირავი წირვა ნაქმარი.
ნაწლევი მუცლის შიგანური (12. 9 გამოსლ).
ნაწრედი ნაჟური, გინა მცირე სისველისა რამე.
ნაწუეთი წუეთის ადგილი.
35 **ნაწუეღლარი** ყანის ჩალა მონამკალი.
ნაწური წურვილის დანარჩომი
ნაწყლი უკანა კარი.
ნაწყობი წყობით შედგმულება.
ნაჭამადი რაც მამულისაგან ეჭამოს.
40 **ნაჭერალი** რაც სჭეროდეს.
ნაჭერი მონაკუეთი.
ნაჭი წინგო.
ნაჭირვები ჭირ ნანახი.
ნაჭირნახულევი ჭირნახულოვანი.
45 **ნაჭრელები** ჭრელად ქმნილი.
ნაჭუჭი კაკალთა, თხილთ, ნუშთ ქერქი.
(სოდ/274) **ნაჭყვები** გარდანაზელის ყუეღლის წვენი.

ნახაზი ხაზვლებული.

ნახარები ხარება მიღებული.

ნახარჯი დახარჯვით ნაკლები.

5 **ნახატი** ხატდადებული.

ნახევარი შუა გაყოფილთაგან ერთი (27. 10 გამოსლ.).

ნახეწი დანახეწი.

ნახვა დანახულობა, შენახვა, მონახვა.

ნახიბლი (41 კავში.) დიდის ცდით ძნიადი რამე იმეცადინოს. ქ „სხუათა აღნაგი და მეოლეუწ თვსთა ნახიბლთა სხუათ ნახიბლად".

10 **ნახირი** მროწეული, ზრ[ო]ხის ჯოგი.

ნახიჭო ქონის ნადნობში მწუარი.

ნახლი ნაქსოვია ძვირფასი.

ნახოკი ღაწვის ნაგლეჯი (ვეფხისტყაოს.).

ნახორი ნაცეხვის ანაბერტყი.

15 **ნახორხმალი** საჭმლის ნამტვრევი.

ნახოჭი ნახოკი.

ნახპეტი ნახაპეტი (3 ეზრა 5. 1) მეურნეთ უხუცესი.

ნახურავი ხურვით ჭმარებული (1 ეზრა 8. 36).

ნახუწჭი მონატაცები.

20 **ნახუცვარი** ხუცეს ყოფილი.

ნახშირი ნაკუერცხალი გაცივებული (4. 8 გოდება).

ნახჭი უსულოზე ამოჭრილი.

ნაჯადი გარდაჯდილი, მოჯდილი.

ნაჯაჯი ნახოკარი.

25 **ნაჯეჩი** კერძო ჩანახეთქი.

ნაჯლეჯი ჯორცი მონაგლეჯი (3. 12 ამოს).

ნაჯოცი მოკლულები.

ნაჯსოვნი ჯსოვნება ქნილი.

30 **ნაჯუთევი** ნათხოები, გინა ნაწინდარი (18. 12 ეზეკია).

ნაჯახი მცირე ცული.

ნაჯდომი ჯდომის ადგილი.

ნაჯობნი ჯობნა ქმნილი.

(დ) **ნდობა** მინდობა, მონდობა განდობა.

35 **ნდობა** წადილის ქნა (8. 6).

(ე) **ნეაპოლის** O ახალქალაქი.

ნებ O ჩვენ.

ნება (22. 21 გამოსლვ.) აღრჩევა ერთისა რისამე მრავალთა მათგან მოგონებათა კეთილ, გინა ბოროტისა.

ნება სამად განიყოფებიან: ერთი იგი *ჯორციელებრივი*, რომელი იგი *ნაყროანებისა* | *განსუცნებისა* და *გემოთმოყვარებისა*, ხოლო მეორე საშუალ არს ერთისა მის უმაღლესი; (სოფ 275)

ხოლო მეორისა ვერ სრულიად და წმიდად მისაწდომელ; ხოლო მესამისა სულიერად, რომელსა შორის სისრულე იხილვების, სრულიად საღუთოსა მოქალაქობისა.

ნებანებასა მიმო (ვისრამიანში).

ნებებით (3. 12. მალაქი). ნებით და ნებით.

ნებეულად (147. 17. ფსალ.) ნების ტოლი

ნები (3. მეფ. 18. 44.) ჴელის სიბრტყე შინაგანი.

5 **ნებიერი** ნებაზედ მყოფი.

ნებოვანი ნებიანი, გინა ბრტყელი რქა ირმისა.

ნებროთ, ნევროთ O მჴდომი.
ნებს არსება [არსებისა და ბუნების ნებისაებრ.
ნებსითი (15. 3. რიცხ.) არცა იძულებით, არცა უმეცრებით ქმნილი.
ვინაჲცა ნებსითი ვიდრემე არს, რომლისა მიზეზი თავსა შორის თჳსსა მოაქუნდეს.
არიან რამე საშუალ ნებსითისა და უნებლიეთისა, ვითარ იგი ნავისა დანთქმისათჳს, გარდამნევა ჭურჭელთა ნავისათა.
წადიერება, წინა აღრჩევა და ჯერ ჩინება ნებათგანი არიან.
10 **ნეგო** ♆.
ნედლი (1. 14. ლევიტ.) უშუშმჭნარი.
ნევმია O ნუგეშინის ცემა.
ნევზურლუმ [31. 45] [48. 4].
ნერვის ძარღვა სისხლ მცირე.
15 **ნეზვი** (30. 35 დაბად.) თხანი დედალნი ო.
ნეკენჩხალი ⚲.
ნეკერი ხის კუკური, ზამთარ წარმოჩენილი.
ნეკი კჳეითი თითი.
ნეკტარი ელლეთა ენაა, ორი მდინარე შეზავებული, რომელსა თანგრუზად უწოდეთ.
20 **ნეკუსტან** O სპილენძი.
ნელა საამოვნოდ, გინა წყნარივით.
ნელი საამოვნო სუნი, გინა მცირედ ტფილი, გინა წყნარი.
ნელიად საამოვნოდ, წყნარად.
ნელსაცხებელი (2. 3 ქება) სუნნელი ზეთი.

25 **ნემან** O მისგან.
ნემროთ O ნებროთ, მჴდომი, გინა წინა აღმდგომი.
ნემსი სამკერვალთ წვრილი რკინა.
ნემსიპარია თათარა Δ.
ნემსმახათი დიდი ნემსი.
30 **ნეოპოლი** [39. 30] [41.—].
ნერადინი ჭიმკა.
ნერბი დედალი ცხოვარი ო.
(სოფ/276) **ნერბუა** ცხოვართ მაკინტლობა.
ნერბცხვრი მაღალი ცხვრი.
ნერგვა ხეთა და ბალახთ დარგვანი.
ნერგი (5. 7 ესაია) ხე და ბალახი დარგული.
5 **ნერჩი** ქუშდა კერძო.
ნერწყვი (9. 6 იოან.) დუჟი.
ნესვი (11. 5. რიცხ.) ხმილი მოლთა ♆.
ნესვპუმპულა ♆.
ნესოვანი (1. 8. ესაი) ნესვის ბოსტანი.
10 **ნესტკ** რაჲც საკრავი განჭურეტილნი არიან. ნესტვად ითქმიან (31. 6 რიცხვ.).
ნესტო ცხვრის ჭურელი.
ნეტა ნეტარების ნაკუშთი.
ნეტავი ნატრის მსგავსი.
ნეტამც ნეტავი მექნა, თუ იქნას.
15 **ნეტარება** ესე არს ყოველთა კეთილთა შესაკრებელი, რომლისა არც ერთი მოკლებული იყოს.
ხოლო უბადრუკება წინა უკმო: ყოველთა შესაწუხებელთა და ვნებათ განსაცდელი.

ნეტარი (5. 3 მათე) ნეტარება ქმნილი.

ნეტარული ნეტარებით მყოფი.

ნეტარძი ნატრა რასამცა.

ნეფთალიმ O ფართოება, გინა განვრცობა, გინა შეწევნა.

ნეფთალიმ |69. 36| |34.6.|

ნეფხუა (31. 4 დაბად.) ჭმელი ყინვა ძნელი.

ნელრო ბოტნე კუნძული (53. 40) (38. 15).

ნეშთა (15 ნემესი) ქ „ხოლო გულისა მიერ დრეკა ძარღუთა მოქმედებისა არს, არამედ ნ ე შ თ ა ჲ ვნება, რამეთუ მისგანვე არს და ნ ე შ თ ა ც ა დრეკა, არამედ არ ბუნებით“.

ნეშო ხვარბლის ნაჩეჩი ♥.

ნეშტი (15. 20. მათ.) დანარჩომი.

ნეჭა სუფთა ჭილოფი.

ნეხვბალახა ♥.

ნეხვი სკორესთან ნახე.

ნეხთარი დაფლული.

ნეხოათა (39. 2. ესაი.) ესე არს ყ ა რ ა მ ფ ი ლ ი, კ ა ს ი ა, კ ა კ უ ლ ა, ხ ე ხ ო და მისთანა სუნნელები საჭმელნი.

(ვ) **ნიენი** აწის უსწრაფესი.

(თ) **ნთება** სანათო ანთება.

(ი) **ნი** ართრონი არს სამრავლო:

ა ნ გ ე ლ ო ზ ნ ი, კ ა ც ნ ი ც ხ ო ვ ე ლ ნ ი და მ ი ს თ ა ნ ა ნ ი.

ნიადაგ მარადის.

ნიადაგი მარადის მყოფი.

ნიავი (4. 16 იობ.) მცირე ქარი.

ნიავქარი (5. 28. ესაი.) კეთილი ქარი.

(სოზ 277) **ნიავწვლილი** (3. მეფ. 19.2) ჰაერთან ნახე.

ნიამორი (შჯული 14.5) კლდის თხა.

ნიანგი სპარსთა ენაა, ნ ა ა ნ გ ქართულად ზ კ თ ქ ი და ბერძნულად კორკოდილი ჰქჳ-ნ.

ნიახური ♥.

ნიბლია V.

ნიგოზაკები (25. 33 გამოსლ.) ნიგვზის სახეები.

ნიგოზი (30. 37. დაბადე.) 🍸.

ნივთი (39. 22. რიცხვ.) ესე არს ყოველივე საჭმარი ნივთი, რომელსა სპარსნი მ ა ს ა ლ ა ს უჭმობენ.

ვიეთთა ოთხნი კავშირნიც ნ ი ვ თ ა დ აღუწერიათ.

ნ ი ვ თ ი ე რ ი ნივთით შეზავებული.

ნივნივი სართულის გარდანაჭდობი.

ნიზბი ქობაზე გკრისტი.

ნიკაელ დედაკაცთ მეფობის სახელის მწოდებელ არს.

ნიკაპი ყბათ შესაყარი.

ნიკარტი ფრინკლის ტუჩი.

ნიკველი ღორის ცხვრი.

ნიკია |57.—| |41.40|.

ნიკომიდია |57. 30| |42. 30|.

ნიკრისი სენია, ავიქარი (2. 2. დიოლოლო.).

ნინევი O ყურე შვენიერი, გინა მიცემული.

ნინევი სადა იონამ ქადაგა |78.—| |36. 4|.

ნინველება ყრმათ სიჩჩოება.

ნინველი კაცთან ნახე.

ნინოფი ლილოფარი ♥.

- **ნიორაკთმოძღვარი.**

25 **ნიორაკი** ესე ორივ სომხურია, ნივირაკი მოსაქმეს ჰქვან.

ნიორი (11. 5. რიცხვ.). ✦.

ნიჟარა ხამანწკა.

ნიჟარი (4. მეფ. 21. 13) ფარფური.

ნიჟი ცვარის უმცირესი ნაწილი.

30 **ნიჟორგალი** (1. მეფ. 14. 5) მეკაპარჭე.

ნიჟუგო კაპარჭოსანი

ნირი სავაჭროს ფასთ გარდაკუეთა.

ნისლი (17. 10 ფსალ.) მზის სიმხურვალე წყალთა ქვეყანათა ნოტიოთაგან ორთქლს აჰკრეფს და შეიქმნების ნისლი.

უკეთუ მრავალი ალიდო მისგან იქმნების წვმანი და თუცა მცირედი ალიდო მანანად შეიქნების.

ხოლო ნისლიცა ესრეთ განიყოფიან: მცირესა [და თხელს ნისლსა ეწოდების ფოშფოში.

ჴმელსა და მტუერის მსგავსსა ნისლსა ბორიაყი.

ხოლო ნოტიოსა ნისლსა ბორი [და ნისლსა მონათოვსა ბუერი. და ნისლსა ზრქელსა და ძლიერად მქროლვლსა, რომელი შეკრბების მთათა ზედა არმური.

(სოძ 278)

ნიტა იპატონი და ნიტა სამჯუსთა ძალნი არიან, შეწყობილნი ზილით ბოხამდე (2. კავშირი).

ნიტრიონი ყოვლთა თეთრთა ლართა სახელი არს; ბამბისათა, სელისა და მისთანათასა.

ნიუკი ქალაკოდა ✦.

ნიფხავი (6. 10, ლევიტ.) წვივსაცმელი.

5 **ნილრი** (40. 20 იობ) მახვლის ყუის გნდე.

ნიყვი სოკო წითელი.

ნიშადური.

ნიშანი (18. 3. ესაი.) ნიში, სასწაული.

ნიშატი ესე არს ბუნებითი ძალი, რომელსა არაბნი ხასიათს უწოდენ.

10 **ნიში** ნიშანთ ნაწილი (4. 21. გამოსლ.).

ნიშოვანი ნიშნოვანი.

ნიშნოვანი (30. 42. დაბად.). ნიშნიანი.

ნიჩაბი (3. 12. ჯვათ) სახვეტელ).

ნიჩვრი (40. 21. იობ) ჩიჩვრი.

15 **ნიცა** |28.—| |43. 30|.

ნიჭი (3. ეზრა 4. 46). საბოძვარი.

ნიჯადი ლაშქარი შეშველი სხვათა თემში შემწე (ქართლის ცხოვ.)

ნიჯგორი საისრე დიდი კაპარჭი, ხოლო მენიჯგორე და ნიჟორგალი მნე მათი.

(ო) **ნო** ართრონი არს ბოლოსათვს, ესრეთ: კაცნო, ცხოველნო, ქვანო, ხენო, ბალახნო. ყოვლთა სახელთა ზედა ესრეთ მოვალს.

20 **ნოაგი** (3. ეზრ 5. 59) ესე არს ყოვლივე სამწყობრო საკრავი.

ნოაგობა (2. ეზრ. 12. 27) სამწყობროთ განცხრომა.

კლემექსსა შინა ნოაგობა არა საჭმელთა სახელი არს, არამედ გემოანი საჭმელი უფროსად სიამოვნესა მისცემს ნოაგობათა შინა.

ნობა საყვირი დაფდაფნი.

ნობათი საყვირდაფი.

ნოე O დაცხრომა, გინა: განსუსნება.

ნოემა O შუენიერება.

ნოემბერი ტირისკონი.

ნოიამაჲ ძალი გაგონებისა.

ნოინი დიდი თავადი, ბეგლარბეგი.

ნოიჰი (4. მეფ. 4. 39) ისრიმი.

ნოლა ¦40. 15¦ ¦40. 45¦.

ნოლინ 31. 30 ¦49. 30¦.

(სოთ 279) **ნომიკოსი** კავიდარი.

ნონ მირონის სუნნელია.

ნოჲემინ O სიტკბოება.

ნოჲტონი გასაგონოსა და ზეშთა მდებარისა.

ნორჩა ¦38.—¦ ¦42. 44¦.

ნოტარი ეპისკოპოზთ მომწოდებელი.

ნოხოლი ❦.

ნოტია ჩრდილოეთი.

ნოტიო (17. მ იერე.) ლკნო, წყალი, ზეთი და რაჲცა დასათხევებელი რამ არის.

ნოტოჲხი ქარია ერთი.

ნოტრონ ეპისკოპოზთ მომწოდებელი.

ნოქეი ძნელ სავალი გზა.

ნოღრათი ტარიანი სასმისი.

ნოყა ლია.

ნოყიერი (25. 26 ლევიტ.) პოხიერივით.

ნოშიო სოკოა ერთი.

ნოშო ფოთლიანი შტო.

ნოხი გრძელი ოხოვა, ვიწრო.

(უ) **ნუ** არა ქმნა.

ნუაგი ნოაგი.

ნუგბარი სპარსთა ენაა, ქართულად პტულთან და ნარუქთან ნაწე.

ნუგეში გულის დასალები.

ნუგეშინის მცემელი (13. 2. ესაი.) იგივე ნუგეშის მთქმელი.

ნუგეშის ნუ გეშინიან.

ნუზლი ესე არს მოყვარემან რა მოგზაურს საზლო მიუძღვანოს.

ნუთუ არათუსავით.

ნუკეული (2. შჯულ. 28. 52). ნახუკვარი.

ნუკვა თხოვნა.

ნუკრი (2. 9. ქება) ირემთა, ქურციკთა, შველთა. ნიამორთა, არნთა, არჩვთა და მისთანათათი კანთა ნუკრი ეწოდების.

ნუნა ფრჩხილთ გარემო ტყავი.

ნუქრი ხის თია გამონაბამი.

ნურა ბალანთ გასაცვნავი წამალი.

ნუსადა (12. 10. გამოს.) არსად.

ნუსადია ბიძას ცოლა.

ნუსხა ჩქარად აღწერილი.

ნუ უძუჱ (2. 9. ქება) ესე იგი არს, ვითა საეჭვ რაჲმე, ე გ ე ბ ი ს და მისთანანი.

ნუ უჳე არა ნუ უკუჱ არს, არამედ მსგავსი რაჲმე მისი, ვითა ა რ ა მ ე დ და მ ს გ ა ვ-ს ი მ ი ს ი.

(სპ / 280) **ნუყიერება** სისავსე.

ნუშა ნავთ უმცირესი.

ნუში 🍸.

ნუშია V.

ნუღლი.

(ქ) **ნქრევა** შელმა შებნევა რისამე.

(ჩ) **ნჩქრევა** წყალთ ძრევა.

(ჯ) **ნჯღლევა** მძინარის კაცის რყევა.

Ω

ესე ჲე ბოლოდ მრავალთათჳს მოვალს და თავად არა დია.

ჲე.

ჲესო მაცხოვარებაო.

ჲესო მაცხოვარი.

ჲროელ იროელ

ონი ჭმიანი ასოა და ბოლოდ ყოველთათჳს;

ო ქარაგმით ითქმის უფალო.

(ბ) ობა ულუსთ სადგომი.

ობარა სპარსთა ენაა, ქართულად ღ რ ე ღ ი ჰქჳან.

ობი ტენიანმან ადგილმან, ანუ საჭმელმან ხანიერმან თეთრი ბიძგი მოიკიდოს, მას ობს უჭმობენ, გინა პ ა ქ ს ა; ხოლო ღვნისასა—ბ რ კ ე ს ა.

ობობა ბაბაჭუა ~.

ობოლი უდედმამო (2. 17 კოლასე.).

(გ) ოგი ესე არს ს ა ს ა ნ თ ლ ე თ ა, ტ ა შ ტ თ ა და ს უ რ ა თ ა, თ ა ს თ ა ქუეშ გასაფენი.

ოგრა ბრინჯით ზავებული თხელი გბოლვილი.

ოგური პირუტყუნი მეგობარნი.

(დ) ოდა თურქთა ენაა, ს ე ნ ა კ ს ა ჰქვიან.

(სპა 281) ოდელა ჲ.

ოდენ (34. 25. დაბად.) ესე არს სიტყჳსა რამე საზომი, ღირსი საქმეთა.

ოდენი ტოლივით.

ოდეს (3. 7 დანიე.) როდის.

ოდესი ჟამსა ცხად ჰყოფს, რამეთუ კითხულნი თუ: ო დ ე ს ი ქ მ ნ ა? ესე ვიტყჳთ: შ ა რ შ ა ნ, შ ა რ შ ა ნ წ ი ნ, ძ ო ჳ ლ ა ნ, გ უ შ ი ნ, წ ე ლ ა ნ, რამეთუ სამ არიან სახენი

ო დ ი ს ო ბ ი ს ა ნ ი:] აწმყოფი, გარდასრული და ყოფადი.

ოდვისეოჲს როდისობისათჳს.

ოდი წჳმა მზიანით ნაწყენობა.

ოდიდგან (44. 7 ესაი.) როდინდლითგან.

ოდიკი წმინდა ბარძიმის ქუე საფენი.

ოდისსეოჲსა როდის (კათიღორ.).

ოდოში ნ უ შ თ ა, ნ ი გ ო ზ თ ა და ეგე ვითართა ც ე რ ც უ თ ა, ს ი მ ი ნ დ თ ა და ეგე ვითართა დაუჭამებელსა და სიმაგრე ნაკლებსა ო დ ო შ სა უწოდენ;

ხოლო ყანათასა—ე ტ ე რ ხ ა.

ოდრიკალი მოხრილი დრეკმული.

(ე) ოელატი ელატთან ნახე.

ოესპასიანე (77. ფსალმუნის თარგმანი) ქ. „და შთაჭადნეს ოესპასიანეს მიერ ჩრდილოდ დასავლით“.

(ვ) ოვბაბ ◯ ბუნებითი.

ოვბადიას ◯ მონა უფლისა.

ოვბედ O ედემ, მონა კაცთა.

ოვბეთ O მონა მუცლით გამომკითხველისა, გინა მორჩილი.

ოვგ ○ მეორედ ნაცარში გამომცხვარი პური.

ოვდილამ და ოდილამ ○ მოწმობა მათი.

ოვერტს ○ კიდურნი.

ოვირუთივნ ○ ახოვნება.

ოვკინ O კაცი.

ოვნა O მზის სახლი.

ოვრ ○ ალტეხა წყრომათა.

ოვრა O ხილვა საუკუნოთა.

ოვრაკ O ბანაკი.

ოვსადა O ფრინველი მძორის მჭამელი, ფრთე ჭრელი.

(ზ) **ოზია** O ძლიერება უფლისა.

ოზიელ O ძლიერება ღუთისა.

ოზირი ნასთავთა დიდი შული.

ოზო O ოზიას ებრვე.

ოზორთ O სუბუქი.

(თ) **ოთლოთოთლო** თოხლო კვერცხი.

ოთხი (2. 10. დაბად.). ორჯელ ორი.

(სპბ/282) **ოთხმეოცი** რვა ათეული.

ოთხმეოცდაათი (4. 5 ეზეკია) ცხრა ათეული.

ოთხო საბაითი გლეხურად.

ოთხოპოდი ოთხტაპოტი ⋇.

ოთხფარგელი ოთხ გნდვანი.

ოთხფერჴი (1, 25. დაბადება) პირუტყვი. ოთხით მავალი.

ოთხყური ♥.

ოთხშაბათი ერმისა.

(ი) **ოი** ქარაგმით უფალი.

ოიხი გალობის კილოა.

(კ) **ოკდონბერი** სთულისა.

ოკტაედრი მიმდრეკი (5. ნემესიო).

(ლ) **ოლარი** (19. 12 საქმ.) სარტყელი.

ოლარი მღდლის ყელის საკიდი.

ოლაჸკანდერი ნავში ნახე.

ოლე (5. 1. ოსე) ბრყენა 🍸; მოგრძე ტყე ველთა შუა.

ოლენა ♥.

ოლვა წამწმის მოსურმვა.

ოლვილი აშიიანი სამოსელი.

ოლვიმპიადო ოთხი წელიწადი ერთი ოლვიმპიადოჲ არს.

ოლვისიო ივლისიოსთან ნახე.

ოლლა O ამაღლება დასაწველი.

ოლოლი V.

ოლოლო სარცხვნელი ჴმაჲ არს, ვითარმედ ვირთა ალრევა.

(მ) **ომაინი** სპარსთა ენაა, ქართულად ბოლო კარკაზი ჰქვიან V.

ომახიანი მამრ სანახავი სიტყვთა და საქმითა.

ომბოხო ფერჴმოკვეთილის კაცის ფერჴის სანაცლო შემზადებული.

ომი (14. 12. ივდ.) საბრძოლველად შებმა.

ომიდი კონხლიოსავით არის.

ომილია ზეპირ თქმა, ლათინურია.

ომირა დიდი დესპანი.

ომფორი ეპისკოპოზთ მჴართ მოსახვევი.

(ნ) **ონ** ქარაგმით უფალმან.

ონავარი ფუტკართ მეკობრობა (დარეჯანიანშიაც მის მსგავსად მოუყვანიათ).

ონამ O ჰირი.

ონანაჲ O ჰირი, გინა უაჯო ლმობა.

(სპგ 283) **ონგალი** ქუტში შესადგმელი ბოძივით.

ონე (15. 19 გამოსლ.) ცხენი გუარიანი.

ონესიმოს O სარგებლიანი.

ონკანი ხრახნილი, ღ ვ ი ნ ი ს ა და ნ ო ტ ი ო თ ა გამოსაშუები და დასაპყრობი.

5 **ონკოლი** ხოკის სენი.

ონკოს რომელ არს ზვავი.

ონოტო სამხრეთი.

ონტკოფა დუდლუბა.

ონჩხომელი ნავთან ნახე.

10 (ჲ) ოჲ ქარაგმით უფლისა.

(ო) **ოოლა** O ტალავარი.

ოპიონი მძიმესა სალმობასა ჭორცთასა დააყენებს.

ოპისტონი სენი არს კაცსა ზურგსა ზედა, მშვილდსავით გარდასდრეკს.

ოჟორა რკინის ჯაზვალი.

15 (რ) **ორ** O ცეცხლი (29. 16 დაბად).

ორ ორის ნაკვეთი.

ორაგული ⚹.

ორანო ბერძულად ცა, ზე ალსახედი თუ სახლუარი ზენა. (50 კავშირი).

ორბი (11. 15. ლევიტ.) რომელი ფრინველი ასაკითა დიდ არიან, ადვილ ალმავალი ჰაერთა სიმაღლესა, ყოველთავე მძორთა მჭამელთა ჭწოდების.

ხოლო ფ ს ა ლ მ უ ნ ი ს ა თარგ მ ა ნ ი არა ო რ ბ ი ს ა განახლებასა იტყვის, არამედ ა რ წ ი ვ ი ს ა ს ა, რომელი არს ბოლო თეთრი და წყლის პირს მებუდრობს, თევზისა ჭამისათვს. (102. 5 ფსალ.).

ხოლო ნ ე მ ე ს ი ო ს ორბსაყოველთა ჭანგიანთა და ჭორცთა მჭამელსა ფრინველთა იტყვს ო რ ბ ა დ.

20 **ორგზის** ორჯელ (41. 32 დაბად).

ორგნით ორსავე მჴარეს.

ორგული (23. 14 მათე) ერთს პირზე დაუდგრომელი.

ორე საძალლე ჭურჭელი.

ორებ O ყუავი.

25 **ორენა** ორპირი კაცი.

ორთავი (10. 18 ეზეკია) ზლურბლი.

ორთაყვრი სატივე ხოპი.

ორთი ბერძულია, დღეობასა ჰქვიან.

ორთითი ძნის ასაღებელი ორკაპი.

(სპდ 284) **ორთომელი** დიდი სასმისი

ორთოჭი ორგნითვე სათხროლი (ეფრემ).

ორთუქი ცხენის გავის საფარი.

ორთქლი ცხვირ პირთა და ნოტიოთა კუამლი რამე ანადენი (7. 8 ქება).

5 **ორი** ერთი და ერთი (23. 13 ლევიტ).

ორიას O ცეცხლი უფლისა.

ორიონი რა მზე აღმოჩნდებოდეს და შუქნი მოახლოებულიყოს (13. 10 ესაი.).

ორკიოლი სათბობი წყლისა ჭელადა.

ორლეანი |20. 40| |147. 10|.

10 **ორმეოცი** ოთხ ათეული (4. 6 ეზეკია).

ორმეოცდაათი ხუთათეული.

ორმო მთხრებლი მიწისა (1. მეფე. 13. 6).

ორმუზი 92.—| 29.—|.

ორნატი (64. 11 ფსალმ.) საკნ-ველთა მიერ გაკუალული; კუალი არ რასა ეწოდება, ფერჳთა დანაჩნევთა კიდე.

ოროკო მიწა ბაქან ბაქნად მო-ვაკებული.

ოროლი (1. მეფე 26. 11) შუ-ბი.

ორონ რომელი ითარგმანების ძეგლად წერილისა და საზ-ღურად სიტყჳსა საღმრთოჲ-სა მის მოქალაქობისა.

ორონთა ორიონივე.

ორორი ორი და ორი.

ორპირი კაცი ორ ენა.

ორპირი მახვილი ორგნითვე მკუეთი.

ორტაბახი გრილსა და მჴურ-ვალეს საშუალი.

ორფერი სხუა და სხუა ფერი.

ორფერი ♥.

ორლანო საკრავია საბერვლია-ნი. (140. 4. ფსალ.).

ორლანო ჭურჭელია, იარაღი.

ორშაბათი მთოვარისა.

ორჩო ფერჳა მაშია, წინა უკან ჭუსლიანი.

ორცხოვლი ესე არს ჴმელზე რო ცოცხალ იყოს და წყალ-თა შინაცა; არცაჲ წყალთა ოდენ იყოს და ჴმელთა ზე-და მოკუდეს, ანუ ჴმელთა ოდენ იყოს და წყალთ ში-ნა შეიშთოს.

ორძილი აღორძინება.

ორძის აღორძინების.

ორხოვა ხაოიანი საფენი.

ორჯოიკი არჯაკელი ♥.

ოსანა ○ კურთხევა, გინა მა-ღალთა მსგავსება, | გინა (საბ 285) დიდება, გინა გუაცხოვ-ნენ, გინა კურთხეულ არს მამავალი, გინა უფალი მაც-ხოვარი, გინა ძლიერი, მეუ-ფე მშვიდობისა, რომელი მომავალ არს მაღლით.

ოსარო თევზის საპყრობი.

ოსეე ○ მაცხოვარი, გინა გან-მარინებელი.

ოსბი ○ (25. 34 დაბადე.).

ოსტატი ჴელოსანთ უფროსი.

ოსტერა 🍷.

ოსტიგანი სასმელ საჭმელთ მნე.

ოსტი რიზიონი მირონის სუნ-ნელი.

ოსტის ვენაჴი 1.

ოსტრაკუ ფრანგულად სტრი-დიას ჰქვიან (1. ნემეს).

ოსტრია ქართულად სტრი-დიას ჰქვიან, ხამანწკას ჰგავს, უზრჭესია ⚔.

ოსტრიდი ოსტრიაივე ⚔.

ოსურნელა ♥,

ოსჭიო (24. ნემესიო.). ქ. „ძარ-ღუნი და გულის ბჭენი იჭ-მნებიან მჴდომის სახედ და ლაჭუარდისა სახედ თანა თხზული ო ს ჭ ი ო თ ა მიერ და იგი არს ნოტიოთა მმურ-კნელობითი“.

(ტ) **ოტა** ვირბინოთ; ო ტ ა გაიმე (დარეჯან.).

ოტარიდი ერმი.

ოტება გარდახუეწა.

ოტებული გარდახუეწნილი.

(ფ) **ოფა** ცხენის ქაჩაჩის სენი.

ოფაზი (5. 11 ქება) ესე არს ოქრო ყოვლისა შერყუნილებისაგან უცხო და არა რიოში.

ოფი 🍸.

ოფიკალი მოქელე.

ოფირი O მიწისაგანი.

ოფიჭო ბლის ქერქის სარცხელი.

(სპვ 286) **ოფლი** ქორცთ ცუარი (8. 6 იერე.).

ოფნი O მჯიღი, მუჭი.

ოფო მცირე საგუბარი წყალთა.

ოფოფი (2. შჯული 14. 18) V.

ოფოფიკი ესე იგი არს ეპისკოპოზი რა თჳთ ვერ მივიდეს და თჳსად მონაცვალედ დიაკონი თჳსი წარგზავნოს.

ოფიტონი ღორის აპოხტი.

(ქ) **ოქიმო** (14 კავშირში) რომელ არს ე ტ ლ ი ნ ა თ ლ ი ს გ უ ა რ ი, ვითა ამათ ციერთა მნათისა.

„ესე ე ტ ლ ი არა თუ ჟამითისა მიზეზისაგან წარმოსდგომია მათ, სულისა ო ქ ი მ ო უსხეულო არს". ასრე ეწერა.

ოქოს O განზრახული.

ოქოქა აჩაჩა, ულლის ქარის საქნველი.

ოქრო (44. მ დაბადება).

ოქრომკედი

ოქრომჭედელი (10. 5. იერემ.).

ოქროს თმა ესე არს ოქროს ძაფი, რომელსა სპარსნი ს ი რ მ ა ს უწოდენ.

და რა თმა იგი გასტკიცო და ბრტყელ იქმნას, ჰქვიან ს ხ ე პ ლ ა, რომელსა სპარსნი ჵ უ ყ ა ი შ ს უწოდენ.

ხოლო სხეპლა რა ძაფს შეასთვა, ოქრო მკედი იგია.

ო ქ რ ო ს თ მ ა ძაფსა შეასთო, ზ ე ზ ი არს.

ოქროს ქვა ესეარს ყ ჳ თ ე ლ ი ი ა გ უ ნ დ ი და თ ი ლ ი ა, რომელ არს ხ რ ვ ი ს ო ლ ი ნ თ ო ს.

ოქროს ქსოვილი ზარბაბი.

ოქროცხებული დაფერილი ოქროთა (1. ეზრა 8. 27.)

ოქსინო ოქროსქსოვილი ხავედი, გინა მისი ფარდაგი მოსაფარდაგავი.

ოქსიო კალამ გაკრული ‿ ასრე.

(ღ) **ოღალო** სიცრუით მოგონებული.

ოღი საყურის გრგოლი.

ოღონ ოდენსაეით რამ არს.

ოღრო ჩოღრო უსწორო ადგილი.

(ყ) **ოყა** თათართა ენაა; 8 თუხტის წონაა.

ოყალი ამართული.

ოყარი V ყანჩი.

(შ) **ოშივარი** დიდი ორთქლი.

(სპზ 287) **ოშმე** ღვნის ამოსალები კვახი.

ოშოში ψ.

ოშხივარი ოშივარი.

(ჩ) **ოჩოპინტრე** ცრუმონადირენი ნადირთ წიმამძღურად იტყვიან.

ოჩხარი მუყა.

ოჩხი თევზთ საბუნაგო ადგილი ნაშენები.

ოჩხოლი ურჩხული ~.

ოცდაათი სამ ათეული.

(ც) **ოცი** ორ ათეული (31. 34. დაბადება).

ოცდა ათი სამ ათეული.

ოცნება ხოლო ოცნებითი არს ძალი უსიტყუელისა სულისა მოქმედება გრძნობათა მიერ, რომელი სახვლ იდების გ რ ძ ნ ო ბ ა დ, რამეთუ რომელი არა ჭეშმარიტ და არა არსებით იყოს, ცხად არს, ვითარმედ ს ა გ ო ნ ე ბ ლ ო ბ ი თ და ო ც ნ ე ბ ი თ იქმნების, ვითარმედ არარა სადმე (6 ნემესიოს).

(წ) **ოწინარი** ძელი შემზადებული ადგილად დიდთა ქვათ ასალებელად და მაღლა ოსტატისა თანა მისატანელად.

(ხ) **ოხა** შველა, გინა მოჴმარება.

ოხვრა განალა ჴმაჲ არს.

ოხითა მოჴმარება.

ოხონტე (41 კავშირი) წარივლტიან.

ოხრა (17. 13. ესაია) აგრეთვე ჴმაჲა სამწუხარო,

ოხრამუში სათავისთაო.

ოხრახუში მაკიდონი 🍷.

ოხრიდენ (10. 14. ოსე). ჴმოან კუნეოსდენ.

ოხჴანი ბო ლოს ეწოდების სომხურებ, რომელი ქართულადაც ზუარისაებრ ენისა სომხურთასა დაუცთ. (118. 96 ფსალმუნში).

(ჴ) **ოჴერი** (1. 7 ესაია) შენობა სადა უშენობ ქმნილიყოს.

ოჴრება უშენობლობა (2. ნეშტთა 30. 7.).

ოჴრობა

(ჯ) **ოჯინჯახი** ნიგუზის გული, გაქნილი წყლითა.

ოჯიჯი ბადე მეგრულად.

(სპწ/288) **პაემანი** დროს პირობა.

პაერმენიდიო პლატონის წიგნია ერთი.

პაექრობა (6. 2. მიქია) ცილობა და გამოძიება.

პავასიკი (1. 14. იგავი) ტაცებით, გინა ბოროტად შეკრებული საუნჯე (46. 6. ესა.). იგივე და უბრალო ქრთამი გინა უზომო სარგებელი.

პავია ¦31.—¦ ¦44. 50¦.

პავლე ○ საკვირველი, გინა რჩეული, გინა მზრახუცი.

პაზიონი ეს თუალი თეთრი იაგუნდია, ინდოეთს ტოპაზის ქალაქს იპოვება.

პაიკი ნარდთა და ჭადრაკთ კაცები.

პაიჟი ფერჯის სამოსი.

პალაკარტი მონაზონთ სამოსელი ფართო და ნაოჭიანი, წმიდის ბასილის მოგონილი.

პალამ მძლავრი და დიდი ასპიტი.

პალამოს ასოთა მღერა, კრთომასა რა იწყებს.

პალანი (31. 34 დაბადება) აქლემის კურტანი.

პალატანა ძელქვის ქერქსა სივრცისაგან ეწოდების, რამეთუ პალატა ჰქვიან სივრცესა ბერძულად.

პალატი (4. 6. ესთე.) ვრცელი და დიდი სახლი.

პალაური სათევზე.

პალდუში ჯორთ საბარკლე.

პალეგავტი პალეკარტიგე (39. 25 გამოს).

პალეკარტი პოდირი (7. 10 მამად ცხ.)

პალერმო ¦37.—¦ ¦38.—¦.

პალესტინე ○ ნაცარსხურებული

პალვანდი დუშაყი.

პალო მცირე მანა, პალო ფრანგულია.

პამი ელენთ ღმერთი.

პამპლავაქი მეტიჩარა მარიგებელი.

პამპლონა ¦ ¦ ¦43¦

პანა ელენთ ღმერთი.

პანარი წიგნია ერთი, წმიდის ეპიფანესი მწვალებელთა მიმართ.

პანაშვიდი მკუდართათჳს ლოცუა

პანდუქსიონი ფუნდუკი, ესე არს ყოველთა შემწყნარებელი ადგილი.

(სპთ/289) **პანდუხტი** სომხურია, მწირსა ჰქვიან.

პანტა ტყის მსხალი 🍸.

პაპა მამის მამა.

პაპა ბერძულად მღდელი.

პაპანება უზომო სიცხე.

პაპი დედის მამაჲ.

პარაკად (27. 32. მათე) უნებურად, გინა გზად.

პარაკლიტონი ნუგეშინის საცემელი.

პარაკლისი ნუგეშინის მცემელი.

10 **პარასკევი** განმზადება, დიოსისა.

პარაფსიტი (7. 14. ლევიტელ.) საკმევლის ჭურჭელი.

პარეხი კლდე გამოქვაბული.

პარეხი ძაღლი ბანჯვლიანი, გრძელი.

პარვა ქურდობა.

15 **პარვიმა** ძუელთაგან რჩეული.

პარი პირველივით ითქმის (3. 2 იონა).

პარი (1 მეფე 10. 5) ლინი; პ ა რ ი სომხურად ს ა მ ა.

პარიზი |24. 20| ,48. 40|.

პარიკონომოსი უფროსი გამგებელი.

20 **პარკი** ჩაჩვი.

პარმენიდიო პლატონის წიგნია სიღრმ-სა.

პარმიკარი (7. ოკდომბერს).

პარსვა მოკრეჭა, თუ მოპარსვა.

პარტახტი მჭურვალის სენის მსხმო.

25 **პარტახტი** უნამუშავრო ოჯერივით.

პარშუკი წვრილმანი ბარგი.

პასენაკი წინაშე მდგმელი (ნინოს ცხოვ.)

პასექი (23. 5 ლევი.). გარდმოსავალი, გინა ზესთასავალი.

პ ა ს ე ქ ი ითქმის ებრაულად გ ა ნ ს ლ ვ ა დ; ხოლო ბერძულად ვ ნ ე ბ ა დ.

პასკუნჯი ფასკუნჯი V.

30 **პასტოფორიონი** ტაძარი სამეუფეო (35. 4 იერემ.).

პასუხი სიტყვის შეძცევა (20. 12 იერემ.).

პასქა O ეგვიპტით ლტოლვის მოჴსენება, გინა აღვსება, გინა განსვლა, გინა გარდასვლა (26. 18 მათ.)

პასხა პასქა.

პატარა ცოტასავით.

35 **პატარძალი** უმცროსი რძალი.

პატახში ეპარხოზი ტაძრისა.

პატივი კეთილის მიპყრობა (21. 22 გამოსლ.) სიტყვით და საქმით.

ხოლო პ ა ტ ი ჟ ი წინა უკმო: უ პ ა ტ ი უ რ ა დ და შ ე ჭ ი რ ვ ე ბ ი თ პ ყ რ ო ბ ა.

პატიმარი შეუკრავად პყრობილი.

პატიოსანი პატივსაცემელი.

40 **პატიჟი** პატივთან ნაწე (21. 20 გამოს.).

(სვ 290) **პატნეზი** (3. მეფე 20. 12) მებრძოლთა ციხისა და მისთანათას საფარად მიწა, ანუ რაჲცა მოუტანონ ასაღებლად.

პატონი ბატონი.

პატოშნი სარკმელი (7. 20. მამად ცხ.).

პატრი მამა ლათინურად.

5 **პატრიარქი** ბერნულად მამამთავარი.

პატრიკი ერისთავთ ერისთავი.

პატრიქი პატრიარქი.

პატრონი უფალი.

პატრონიკე სასამართლო ადგილი.

10 **პატრუქი** 12. 20. მათე) სანთლისა და ბაზმის ჩლა.

პატრუქაკი (1. მეფ. 25. 11)

ტარიგი, გინა თ ხ ა სახორ- ცე ო.

პატუა |32. 50| |44. 50|.

პაფო |63. 35| |36. 10|.

ბაქსიმატი ბერძულია, ო რ- ც ხ ო ბ ი ლ ა დ ითქმის, გი- ნა კ მ ე ლ ც ხ ო ბ ი ლ ი.

ბაქსი ობი.

ბალკ დიდი მუცელი.

ბალული კიდობანივით.

ბალური უკან მუქლის ამო- კურა.

ბალური ბერძულად დიდს კ ი ბ ო რ ჩ ხ ა ლ ს ჰქვიან, რომელსა ქართულად კ ა რ- კ ი ნ ო ეწოდების.

პაშტა ერთი ქრთილის მარ- ცულის წონა.

ბაშტი პურის საკაზმავი ცხრი- ლი.

პაწა მცირეთ ნაწილი.

ბაწაწა იგივე.

ბაჭანაგი საკოჭური პაიჭისა.

პაჭანიგი ერთი თემია კავკას- ში.

პაჭენესი (4. 8. ესთერ) როარ- ტაგისა გარდანაწერი პირი.

პახტი ერთს წელიწადსა ერთს თემს რაც მოსავალი გამოვა სრულ ერთობით.

პაჰაკი მცუწლი, სომხური მგო- ნია.

პაჰრაკი მლალავი, ანუ შემ- პყრობელი.

(ღ) პღ ქარაგმით პირველად ითქმის.

(ჲ) **პეანი** ქმოანებით და ლექ- სით მაქებელნი (14. იოსიპ).

პებული დაპობილი (27. 5. ეზეკია).

პეკკე O ნაკუწრცხალი, გინა ღრუბელი.

პეიტარი ცხენის მკურნალი.

პელაგონი ზღვის სივრცის მკარე.

პელალონი იგივე პელაგონი.

პელაპონისური პელაპონური თემი.

პელლპონისიაკო პელაპონით მრავალი.

პელოპონნი თემია ერთი.

(სჟა / 2ყ1) **პელტ** ეწოდების მცირესა ფ ა რ ს ა სხუათაგან უკუწ სათარად შექმნილსა.

ხოლო მძლავრთაგან სატან- ჯულად შეცუალებულსა, მოსხმითა მახვილებისათა, ამისათჳს პ ე ლ ტ ი ს ა წილ, კ ა პ ა პ ე ლ ტ უწოდეს, რა- თა მატებით ასოთათა ცხად ყონ.

პენტა ბამბათ გადვრინვა.

პენტატეუქ O ხუთი წიგნი.

პენტეკოსტე O ხუთ ათეულთა დღეთა.

პენტელა მეჯვრინე.

პეპელი (8. 9 ლევიტელ.) Δ.

პეპელიკი ღამე სანთლის პე- პელა Δ.

პეპლვა ფრინველთ აღრევა.

ბეფო წყალთ პერეული.

პერანგი.

პერატე O.

პერაქალი სიწმიდის საფასე- ბელი.

პერესიაჲს მრავალი.

პერთე O სიტყვის მგებელი,

პერი ქაჟი.

პერიაერისაჲ (75. კავში.) მრა- ვლად.

პერი ერგიაჲ ნამეტნავი მეძიებელი.

პერი ერმინიაჲ სიღრმე გულისხმის საყოფელი; ერთს წიგნსაც ჰქვიან.

პერიკმები (3. 21. დანიელ) შალვრები.

20 პერიპატიოჲ (18. კავში.). პლატონ მას უწოდს, რომელიცა ფილასოფოსნი შევლენ არკადიმიათა შინა, ანუ ლჳკოსსა შინა და ჰყოფენ მოყუასთა მიმართ ქცეულებასა სხეულთა უმარჯუეს ქმნისათჳს, გამომეტყუელებასა გამობრწყინუებულად, რამეთუ, ვითა აქუს ორღანო, საქმითაცა ეგრეთ გამოაჩინნეს ჴელოვნებანი.

პერისატიო (5. კავში.) საშუალ ერთისა და სიმრავლისა პერისატიო ეწოდების, ანუ ატიო პერისა. ესე არათუმე ერთსა შინა იხილვებიან მოქმედებით, არამედ ზეშთა ძალად და არა ესე ვათარ ძალად, რომელი უსრულისაგან მოვიდეს მოქმედებად, არამედ, გვისწავეს, ვითარმედ გონიერთა შორის აღმკულთა; ხოლო სულთა შორის არცა ხრწნიან ერთი ერთსა და არცა განეწყობიან და შეაიწრებენ სულსა და არცა კუალად შეარწყმენ და შეჰრევენ თჳსთა თჳთებათა.

(სჟბ 292) პერიტტო (21 კავში.) არტიო ნამეტნავის ეწოდების, ხოლო პერიტტო ნამეტნავის შემასრულებლად, რომელ არს გუარი.

პერიფრასის რაჟამს ვინმე ორნი რაჲმე ერთისა მიერ გარე შეიცვნეს (ლექსისა დამასკელის სარწმუნოება 2 ბ).

პერპერა რომელ არს ფუდულობა. ყოველივე რაჲც არა არს სახმარად, არამედ საშუენებლად მოიგების, პერპერასი აქუს შესმენა.

პერსე O გამოსცადა.

პერსეტიმინ O წინა დაცუეთა.

პერსეპოლი შირაზი |93. 40.| |37. 4|.

პერუჯა |35. 20.| |42. 56|.

პერლამ |56. 50.| 41. 8|.

პეტაკი თევზის ბადეა ერთი.

პეტალი ილეკრო ქარტასავით შექმნილი (28. 36. გამოს.).

პეტაფრე O არტეო, გინა გულისიტყუა ამაო.

10. პეტი (5. 2. ივდით) საქმით უხუცესი.

პეტი V.

პეტრე O კლდე, გინა ფიქალი, გინა განმარტება, გინა განჴსნა, გინა გულისხმის ყოფა.

პეტრე იყო ქალაქით ბეთსაიდით, ძმა ანდრიასი და მან დაამოწაფა ქრისტესა. ჴელოვნებითა მებადური, თავი მოციქულთა, რომელსა ეწოდა კლდე. პირუელად ქადაგა ანტიოქიას, მერმე ალექსანდრიას და წარვიდა რომედ. ოცდახუთ წელ მუნ დაყო და ნერონის მიერ თავ დამოქცევით ჯვარს ეცვა— წლისა.

პეფიკენი არისო (173 კავშირში).

პეშვი ორი ჴელი რა მოხაროს ჭურჭელსავით.

(ვ) **პვიერიას** არტოსთან ნახე.

პვითმენა ღრმა ადგილი.

პვირიანი ესე ქვანი არიან, ურთიერთას დრესითა აღაგზნებენ ცეცხლსა: პ ჳ რ ი ა ნ ი (კათოლორ.).

პვირსოთა პირთა (29. 43 კავშირი).

(ი) **პიგმეი** O ებრაულად ითქმის: გ ა მ ა გ ი მ კაცი დაბალი.

პიდალიო ნავის მყუანებელი ტიმონი.

პიდალიტოს იგივე ტიმონი, ფიცარი.

პითალორა დიდი ფილოსოფოსი იყო.

პითიკი ასაკ მცირე კაცი.

პითონი (16. 16 საქმე) ადგილსა მას მისნობისასა ეწოდების, რომელსა ზედა აღმართებულიყო ს ა მ ფ ე რ ჴ ი ა პ ო ლ ო ნ ი ს ი, რომელსა ზედა გარდილაჯის დედაკაცმან და სული ბოროტი აღმოუჴდის წყვილთა მისთა და აღიესის სიბოროტითა და როკუად იწყის და მეტყუელებად უგუნურებით.

(სცგ/293) **პიკრიდონ** ♥.

პილატე O პირ შემრღუეული.

პილენძი (38. 30 გამოსლვა.) სპილენძი.

პილიკი შედგმული (86. 94. კავში).

პილისკა შედგმულთა შორის.

პილო სპილო ო.

პილპილი Ÿ.

პინა დიდი ჯამი.

პინა ბერძულად და პ ი ნ ა ს ი ქართულია, ს ა დ ა ფ ს ა ჰგავს და გრძელია (1 ნემესი.) ⚹.

პინაკი (25. 29. გამოსლ.) ჯამივე.

პინასი პინასთან ნახე ⚹.

პინჩი ცხვირის ჭურელი.

პიპიზი საჭედრის ნატეხი.

პიპო ბუზია მწარედ მკბენელი Δ.

პირ პირველი.

პ ი რ — პირი; პ ი რ ითქმის პ ა ე მ ნ ი ს დადება.

პირადობა პირს თქმულობა.

პირად პირადი (44. 10 ფსალ.) ფერად ფერადი, თუ სხუა და სხუარიგი.

პირამიდი ქვის სუეტი მაღალი, მთელი იყოს, თუ უცხოდნაგები (5 ნემესიო), გინა ამართული.

პირალმართი ესეცა განიყოფების ესრეთ: ე ა ჴ ე ს ა რა მცირე აღმართობა შეეტყობოდეს, უწოდენ ა მ რ ე ც ს ა და მის უნამეტნავესსა — შ ე მ რ ე ც ს ა;
მაზედ მეტსა გ უ ე რ დ ო ბ ა;
და მასზედ უ ძ ნ ე ლ ე ს ს ა — შ ე ღ მ ა რ თ ი;
და მისსა უძნელესსა ა ღ მ ა რ თ ი;
და სრულიად ძნელი — ფ რ ი ა ლ ო და ყ ა ფ ა რ ი.

პირბამბა ♥.

პირბმული მჴეცთაგან დაღერღილი.

პირდავტი სამღდელო მოქელე რამ არის.

პირდაპირ პირის სისწორე.

პირეაჲსა (იოსიპო) ქ. „უდელავ იყო ლიმენა სიდიდითა, ვიდრემე მსგავსი პ ი რ ე ა ჲ ს ა ჲ და შთაყუანებულთა მქონებელი შიგან მეორესა ლიმენასა".

პირველი უწინდელი, გინა უძუელესი, გინა დასაბამი (23. 11 გამოსლ.).

პირველნაყოფი პტული, რაჲც პირველ მოვა, ნაყოფი თუ მოქმედებული (18. 13 რიცხუთა).

პირი სიტყვერობისა კარი.

პირი არს, რომელი თჳსთა მოქმედებათა და თჳსებათა მიერ ცხადსა და თანა მეტომესა თჳსგან ყოფითა გამოსაზღურებულთა საცნაურებასა მომცემდეს ჩუენ.

ხოლო გ უ ა მ ი, გ ა ნ უ კ უ ე თ ე ლ ი და პ ი რ ი მასუე (სჟდ/294) ერთსა დანიშნავს; არამედ პირუტყუთა ზედა არა ითქმის, არამედ სიტყვერთა ზედა.

პ ი რ ი არს ბაგეთა აღმა;

პ ი რ ა დ ითქმის პირისახე კაცისა;

პ ი რ ა დ ითქმის პირობისა და პაემნის მიცემა;

პ ი რ ა დ ითქმის ზღუათა და წყალთა კიდური;

პ ი რ ა დ უწოდენ ჭურჭელთა ბაკოსა;

პ ი რ ა დ უწოდენ ლახუართა და მახჳლთა მკუეთელობათა.

პირიანი პირობის გამთავე.

პ ი რ ო ა ნ ი — მახვილი მკუეთი.

პირიდექსიონ კუშტობანის ხე, ინდოეთს არის 🍷.

პირიმიკრიონი მელამპრე.

პირისახე შუბლს ქუეშეთი, ყურებს წინათ.

პირის მბრძოლი სტომაქი (2 ნუმესიო).

პირისპირ პირდაპირ (17. 13 ესაია).

პირისწყალი უაუგო ქცევა.

პირმეტყუელი სიტყვიანი (5. 273 დიონო.).

პირმომწოე მაჭარი ტკბილი და პირს მაჭიდარი.

პირმშო (1. 23 მათე) პირველ შობილი.

პირობა პაემანი.

პირობიანი პაემანის გამთავე.

პიროქრო მძიმე ოქროქსოვილი.

პირსაკოცი.

პირუტყვი (8. 8 ფსალ.) უტყვი ცხოველი.

პირლოჲ გოდორი (8 93 მამად ცხორ.).

პირწმიდა ♥.

პიტაკი სავედრებელი მინაწერი.

პიტალო ილეკრო, რომელიც ერთ ერთი შეურყუნელ იყოს.

პიტიახში პატახში.

პიტნა ♥.

პიტნაკი (23. 23 მათე) პიტნა.

პიტო ახალ ნერგი ნაძვი, ადვილად მოსაგლეჯელი 🍷.

პიტუნი (31. 8. ეზეკია) პიტო 🍷.

(ლ) **პლაკა** ელენთ ენაა, ფ ი ც ა რ ი.

პლაკუნტი ფოფხი, ხვეული ქადა.

პლატე წვრილი პიჭყინა ✱.

პლატონ ფილოსოფოსი, ბევ-ბრტყელობისათჳს უწოდეს. ათინელი იყო. პირუელად მხატვრობა ისწავა, მერმე ფილასოფოსობა, რომელ ყოველთა უაღრეს იქმნა. 81 (სფ 295) წელიწადი იცო|ცხლა და ტილის სიმრავლემ მოკლა და განხრწნა.

პლალონიო ♥.

პლიადი ჴომი.

(ო) პობა გაჴეჩა.

პოდირი სამოსელი მსგავსი წმიდის ბასილის პალაკარტისა (28. 4 გამოსლ.).

5 პოვნა (2. 5 იერემ.) დაკარგულის ხილვა.

პოზნამა (3. 22 მსაჯულ.) ჩობალი.

პოიტი სასწორის ულლის საშუალი.

პოლვიმორფად მრავალ სახედ (41 კავშ.).

პოლვისტრი (დიდს ტვიბიკონში) ქ. „შავი და პ ო ლ ვ ი ს ტ რ ი ს ა თ ა ნ ა თეთრი, გინა იოლვისტრი“.

10 პოლი ღორის კოჭი.

პოლიტი მოქალაქე (ბერძულ.).

პოლოტიკი (3 მეფ. 20. 8) რკინის ფიცარი, ბრძოლაში მკერდთა და ღლიათა დასაკრავი.

პოლტიკი მცირე სალა.

პონგინი სადაფს ჰგავს ✱.

15 პონტიუ O რჩეული მზრახველი.

პოპლიკა უბალნო.

პოპპინება ცხენის ფშოფშო.

პორიზმა მრავალ მეტყუელება.

პორფირი (3. 10 ქება) სისხლის ფერი.

20 პორფირი და ბისონი სისხლის ფერობა. მეფეთა და მღდელთ მთავართა სამოსლად მოასწავებს, რათა დასთხიონ სისხლი მათი, ვითა ქრისტემ ერისათჳს.

პორფირი ფილოსოფოსი იყო ტირიელ დიდებულის შვილი, ა გ რ ი ლ ი ა ნ ო ს კეისრის ჟამსა, ქრისტეანეთ დიდად მტერი. ათხუთმეტი წიგნი დაწერა ქრისტიანობის წინაალმდეგი. პორფირი მისთჳს ეწოდა, პორფირის სამოსელს იცუემდა ზვაობისათჳს, თუარა მ ა ლ ა ქ ო ერქუა.

პორფირის ქვა.

პოტიკო კაკბის მახე.

პოტირიტი პაპის მონაცუალე.

25 პოჩი მოკლე კუდი.

პოხიერი (30. 23 ესაია) *სიმსუქნიანი.

პოხილი მსუქანი (5. 9 ესაია) ნივთთ მეტნობა.

პოჭოჭიკი თეძოსთავის საბრუნავი ძვალი.

(რ) პრასა (11. 5 გამოსლ.) ♥.

30 პრასიკურო.

პრასტინი სამყოფი ადგილი (ბერძულ.).

პრალა 39. 15| |50. 10|.

(სფ 296) პრალმა ქონება კეთილისა, გინა ბოროტისა (194 კავშირში).

პრაწი პირით წაკუილი.

პრეკონი პატივის უფალი.

პრელატი რომის ეპისკოპოზის შინა ყმა.

პრეპოტისი ათასისთავის შემდგომი.

პრეპოტიტორი ათასისთავის შემდგომი.

პრეტორი სამსჯავრო ტაძარი.

პრიალი ანაზდად ცეცხლის ანთება.

პრიანება უზესთაესთაგან წადილი.

პრიმატა პირველ მოსაყდრე (შჯულის კანო.).

პრიმიკრიონი მელამპრე.

პრინკისპოსი კაფიდანთ მთავარი.

პრკე ღვინის ობი.

პროელიტუს O მოხრული მწირი.

პროერესი ებრაულად ნებისა ჩუენისა, კეთილის და ბოროტის აღმასრულებელს ეწოდების.

პროესი იგივე.

პროვატიკაჲ O ცხოვართა საბანელი.

პროვლიმაჲ წინა ჩამოსაგდებელი სიტყუაჲ (1 კავშირში).

პროზიმა ყამ.სად დამარხული, გინა გარდასული.

პროკლე ლიჩიელი ფილასოფოსი იყო. მოწაფე პლატონისა და მოძღუარი მ ა რ კ ო ზ ა ნ ტ ო ნ ი ნ ე კ ე ი ს რ ი ს ა. პ ო რ ფ ი რ ი ს შემდგომად მეორე მტერი დიდი ქრისტიანეთა.

პრომითიაჲ განგება (17 კავშირში).

პრონვია მოქმედება პირველ გონებისა (120 კავშირი).

პრორის მეჭრორისა, რომელ არს მენავისა.

პროსითა (სხუა კათილო.) ქ. „რამეთუ სახელმოდგამ ითქმიან რავდენთ ვისგანმე განყოფილთა და პ რ ო ს ი თ ა სახელისაებრ წოდება აქვს“.

პროსოდიანი ათნი იგი ხიშანი ქარაგმათანი.

პროტანიდოჲხა (იოსიპო.).

პროტარია პირველ თქმული.

პროტასეო პირველად სათქმელი.

პროტასია პირველად სათქვამი.

პროტალორას წიგნია ერთი.

პროტიკორი ქელჯოხიანი.

პროტისთიარი მზარეულთ უხუცესთ უფროსი.

პროტონოტარი მწერალთ უფროსი.

(სჯზ/297) **პროტორეპიკონი** ზერძულად განჭ.ნადი.

პროტოს სპათარი მეჭრმლე მეფისა.

პროფორიკონი მსწრაფლ მოგონებული სიტყუა, კეთილი თუ ბოროტი.

პროჭი ტიკის ნაჭვრეტის გამოსაკრავი.

პრპენი ბ. პენი.

პრწკენა ჩქმეტა მცირე.

პტეროჩუსა მოსწყდეს რა გონებასა, უგუნურ იქმნეს.

პტოლომეოს O თვთ მფლობელი, ალექს.ნდრიელთა მეფესა ეწოდების.

პტოსის სახელი არს ღრამატიკათა ათთა თავთაგან ერთისა.

პტული პირველ ნაყოფი, ნარუქთან ნახე.

(უ) **პუმპულა** პაწა ნესვი ჰრეული ✤.

პუნგია ე'ე არს ტკბილნი ნამზადებნი, რომელსა თურქნი ჰ ა ლ ვ ა ს უწოდენ.

პურადი პურად უხვი.

პურაძვირი დიად ძუნწი.

პური

პურის მტე (6. 39 მარკოზ). ერთად პურის მჭამელნი.

პურის წვენი კონჩოლი.

პურობა (9. 12 ტობია) ნადიმი.

პუჰურიკი დიდი ქინქლა Δ.

(ყ) **პყრობილი** (27. 15 მათე). შებორკილებული, გინა პატიმარი (19. 20 დაბადება).

(სჟ૭/298) ჟა̄ ქარაგმით ჟამსა.
ჟალი შავმოწითლო.
ჟამი ერთი დღე და ერთი ღამე არს ოცდა ოთხი ჟამი და ერთი ჟამი 4 წუნტილი;
ჟ ა მ ი ეწოდების წელიწადსა (4. 13 დანიელ);
ჟ ა მ ა დ ითქმის თაობა მეფისა ერთისა (1. 14 დაბად.).
ჟამკანონი ჟამთ ლოცვის წიგნი.
5 ჟამნი ჟამები, გინა ჟამკანონი.
ჟამნობა ჟამკანონთ ზეპირთქმა.
ჟამობა ჴმოანებით თქმა.
ჟანგარო ჩინი სახატავი სპილენძისაგან.
ჟანგი რკინის გესლი.
10 ჟანტი მცირე რამ სისუელე.
ჟარე იარე (მესხურად).
ჟატყო წყლიანი თოვლი.
(ე) ჟეჟა ჴორცთ დაჟეჟვა.
ჟერო ნიკარტ კოვზა ოყარი V.
15 (ვ) ჟვავი ლეში.
ჟვერი ფოთლიანი რტო.
(ი) ჟ̃ი ქარაგმით ჟამი.
ჟივილი მრავალ ყრმათ ტირილი.
ჟივჟივი თვალ მომაჩხოდ მოჴდომილი.
20 ჟინი მოუშლელი წადილის ქნა.
ჟინიანი ჟინის მქნელი.
ჟინჟილი სხვილი წნელი.
ჟინჟლი წვრილი თქორი.
ჟიჟინი მრავალთ სირთ ჴმიანობა.
25 ჟირი ესე არს შ ა ქ ა რ ი, ანუ თ ა ფ ლ წ ყ ა ლ ი, ანუ ვ ა ჟ ი ნ ა მეტად ტკბილი იყოს;
ჟ ი რ ა დ ითქმის საკრავთა ძალნი მ ს ხ ი რ პ ა ნ ე ს ა და ბ ო ხ ს ა ს ა შ უ ა ლ ი ც ა.
(ლ) ჟლეტა მრავალთ სირთ სრვა
(ო) ჟოლა თუთა ❦.
ჟოლო გრიკი ❦.
(სჟთ/299) ჟონვა მცირედ რამ გადენა ნოტიოთ.
ჟოჟორაკი (2 ეზრა 5. 18) ჴბო.
ჟოქო გაწყალებული ღვნო.
(რ) ჟრიალი მრავალთ ყეუანთ ჴმაჲ.
5 ჟრჟუ დაბუჟებული ასო ეკალსავით სჩხვლეტდეს.
ჟრუანტელი ტანში ზარისდავლა.
ჟრუნვა (2. 10 ნაომ.) გაშიშულებულთ განსხმა წარტყუენვილთა.
ჟრუნი შურთხი V.
(უ) ჟუვილი დაბუჟებულის ჴორცის ჩხულეტა.
10 ჟუჟუნა თვალმიბნედილი მოჴდომით.

ჟუჟუნი დალბობა.

ჟუჟლი წყლულის მონადენი.

(ღ) ჟღავილი შეშინებული ჴმანი.

ჟღერა (4 მეფე. 7. 6) ეტლთ სლვათ ჴმა.

ჟღვინტი დიდი წვინტლი.

ჟღვლემა ავად ზელა.

ჟღმურტლი თქორთ უმცირესი.

ჟღრიალი ეჟვნის ჴმა.

ჟღუნი სანთელსა და კერასთან ნახე.

ჟღუნი არს სანთლის ნამწვის მოსაკუეცი და მოჟღუნვა მით მოკუეცა.

ჟღურტული მეგრელთაგან მრუდი ლაპარაკი, გინა ჩხიკუთა და კაჭკაჭთაგან ლაპარაკი.

ამა წიგნთა შინა რაოდენი ადგილთა ბერძული სიტყუა სწერია, რომელიც წიგნით შევიტყევი, სწორედ დავწერე.

ერთი მღდელმონაზონი იყო, ბერძულს ჩემობდა. რომელიმე მისი სიტყვით დავწერე და მას უკან ვსცან, არა იცოდა რა.

ვინც საზომს მისწუდეთ, გასინჯეთ, ესრე მომიჴდა. მე სხუა ენა არ ვიცოდი ქართულის მეტი.

(ტ/300) რ̃ ქარაგმით ითქმის რამეთუ.

რა რაჲ არს.

რა̃ რათა ქარაგმით.

რაამ O ზვავი, გინა ძლიერი.

5 **რაარსობა** რაჲა კითხუა; (რ ა ა რ ს ო ბ ი ს ა თ ჳ ს კ ა თ ი ღორიას მერვეს თავსა იხილე).

რაბამ როგორსავით (4. 10 ქება).

რაბა O მრავალ ასო და მძლე, გინა გმირული მამა ჩემი.

რაბი O მოძღუარი (9. 4 მარკოზ).

რაბიგონ O კურთხევის სასჯელი.

10 **რაბუნი** O მოძღუარი (20. 16 იოან.).

რა გაგუა რა გენაღვლება.

რაგავ O ვნებული.

რა გავა რა გაგუასავით.

რა გგლის რა გრჯის.

15 **რაგინდრა** რაც რამ.

რა გუარი რას გუარისა.

რაგუშლ O მწყემსი ღუთისა.

რად რასათჳსავით.

რადგან (14. 8. ესაია) ვინადგანსავით.

20 **რადი** მრუდი.

რადმე (1 მეფე. 24. 10) რასათჳსმე.

რაები რანი (კათიღორია).

რავენა |35.—| |44. 20|.

რავეხშნი შინაური (ვისრამიანში).

25 **რაზა** კარის გარდასაცმელი რკინა.

რაზდონ მორონის სუნნელია.

რაზმი მწყობრი ჯართა.

რაზომი სიმრავლის საზომი.

რათა. რ ა ს ა ერთისათჳს ითქმის, ხოლო რ ა თ ა მრავლისათჳს.

30 **რათამცა** რათასავესავით.

რათისხიბუნა |63. 32. 42. 34|.

რათურთით (8. 22 ის.) რაითაცა რით.

რაი (16. 15 ესაია).

რაიმე (13. 20 იობ.) რამ.

35 **რაინდი** ესე არს ცხენთა გამწურთელი.

რაკა (5. 22 მათე) ასურულითა ენითა ვაჲ (ტა/301) | შენ, გინა სანერწყუშლი.

რაკრაკი კულის ჴმა, გინა კლდეში კენჭის ჩაყრის ჴმა.

რაკუზა |44. 40.| |42. 30|.

რაკუნი ჴმა რამ ტკეცებისა.

რამ O მაღალი.

5 **რამ** სახელი არს ერთის რასამე ნივთთა, გინა საქმეთა ყოველთა მოეზავების.

რამე იგივე რამ.

რამეთუ ის რომ.

რამისეს O ოხრა მღილთა.

რაჲ რა და რაჲ იგივე და ერთ (16. 15 ესაი).

რაოდენობა რამდენობა. ესე არს შეკრებაჲ ერთთაჲ, რამეთუ ერთსა უკუჱ არა იტყჳან რაოდენად, არამედ დასაბამად რაოდენობისად, რამეთუ ერთისა და ერთისა იქმნების ორი, ვინაჲცა არა განმწვალებელი არს რაოდენობაჲ, არამედ შემკრებელი (სრულიად 33 კათიღორიაში იხიე).

რასა (2. 11 გამოსლ.) კითხვა, თუ: „მაცოდინე“.

რასამიმართი ესე იგინი არიან, რაოდენნი ვითარ თჳთ იყუნენ, ეგრეთვე, სხვათა ყოფად იქმოდიან, ვითარ იგი მამა ძისად, რამეთუ მამა ძისად ითქმის მამად და მოყუსისა მიმართ, ვითარ დიდი მცირისა მიმართ და ეგე ვითარნი. (სრულიად 34 კათიღორიას თავსა იხიე).

რასაშინაობა (21 კათიღორიაში).

რასიდონ ○ მცოდინარე.

რაულად რარიგად (5 ნემესიო.).

რაფაელ ○ კურნება ღთისა.

რაფათა პურის საცხობი ბალიში.

რაფაიმ ○ გმირნი მკურნალნი.

რაფიკობა მოყუსობა აჩემებული ერთი მეორეზედ ნამეტნავად, უსაყვარლესად.

რაფინდი დაფნი 🍷.

რაქაელ ○ ნივავი ზეშთა ძლიერი, გინა მაცხოარი, გინა სამწყსო ღუთისა, გინა ცხოვარი ღუთისა.

რაქოვ ○ მცოდინარე.

რაყა ფერი თხელი.

რაც.

რაცა რაც და რაჲცა ყოვლობისა რასმე საქმეთა წარმოაჩენს. ესრეთ, რამეთუ ვიტყჳთ: „რ ა ჲ ც ი ც ო დ ა, თქვა“; გინა: „რაჲც აქუნდა, მ ო ი ღ ო“ და ეგე ვითარნი.

რაც რამ რაც ყოველი.

რაჲი რაიცა (2. 4 გამოსლ.).

რახარუხი ფიცართ ჴმანი მრავალნი.

რახი ბერძულია, ა რ ა ყ ი არაბულია და ი ყ ი ქართულად ჰქვან.

(ტბ/302) **რახსი** შავმოწითალო ცხენი ო.

რახტი თურქთა ენაა, ქართულად ა ღ ვ ი რ ე დ ი ჰქვან.

რახუნი ფიცრის ჴმაჲ.

რაჴსი იგივე რახსი ო.

რაჴსი არაზის მდინარე.

რაჭაბ ○ რახაბ, ვრცელი, გინა თან განხრწნილი.

რაჭკა ○ უგუნური, გინა ცოფი.

(ბ) **რბევა** დარბევა არს ერთისა ანუ ორისა კაცისა ხვასტაგთა წარტაცება;

ა ფ ო რ ი ა ქ ე ბ ა ყოველთავე რაჲცა აქუნდეს ყოველითურთ წარხმა;

მ ო რ ბ ე ვ ა სოფლებთა და თემთა ყოვლისავე წარტაცება;

ა კ ლ ე ბ ა, რომელ არღარა დაუშთინოს;

ონავარი არს კაცნიცა მოსწყვდონ და ალაფი და ხვასტაგი იავარ ყონ.

რბევა რბოდეს, გინა შენება.

რბენა სირბილით სლვა.

რბიან (1. 16 იგავი) დარბიან.

რბიედ (1 კორი 9. 24).

რბილი.

რბოლა იგივე.

(გ) რგება წამალმა რა ულხინოს სნეულსა; რგება არს შირგეულის შეწევნა, გინა წილად რაჲცა მიხუდეს (47. 12 ესაია).

რგვა ნერგთ დარგვა.

(ე) რე ესე არს სიტყვათა შემნიერ მყოფელი, რამეთუ ვეტყვთ თანა მავალთა ჩვენთა: „ვიდოდე წინარე“, გინა მოამბეთა: „გკთხრა უჭეშმარიტესადრე“ და ეგე ვითარნი.

რეა *გამოითარგმანების: დედასა მდედრსა ძალისასა.

რება სლვა.

რებეკა ○ მსუქანი, გინა სიხარული, გინა მოთმენა მრავლად.

რებლაჲ ○ რებლათა არეულობა.

რეგონი მთავარი გუთთა ენითა.

რეგუა დიდად დასეტყუა.

რეგუწნი გიჟთან ნახე.

რევა შერევა, არევა.

რევა მორევა, ძლევა.

რევანდი ♥.

რევანი რევმაჲ.

რევმაჲ ესე არიან ოთხნი იგი ასონი ცხოველთანი: მწითური ნაღველი, რომელ არს საფრა; შავი ნაღველი, რომელ არს სევდა; ფლეგამი, რომელ არს ბალღამი და სისხლი;

ხოლო ვიეთთა ფლეგამი რევმად აღუწერიათ.

რევნა მორევა.

რეკა კარზე დარაკუნება;

რეკა მორეკა ნადირთა;

რეკა სარეკლის კრვა.

რეკანათი |40.—| |43. 22|.

რემა] უჭედი ცხენი თ.]

(ტგ/303) რემაკი უჭედი ჭაკი ცხ; ნი თ.

რემის ფრანციაში |22. 15|. |48. 45|.

რემონ ○ ბროწეული.

რესფა ○ განსხირპა ძალისაებრ.

რეტი ცხოვლს რა ტვნი შეუშინდეს და ცნობა მოეკადოს.

რეტინე (4. 3. 11 დაბად.) ხის მანანაა, ჭველებას არგებს, ტკბილი და მწუანეა.

რეფერენდარი კატასტეოსი.

რექაფ

რეცა (2 კორი. 10. 10.) ვითამსავით.

რეცხა გარეცხა.

რეწა მუშაკობით მოშოება.

რეჯიო კალაბრიასი |43. 10| 38. 15|.

რეჯო ლომბარდია |32. 30 |43. 30|.

რეშანი სხუათა ენაა, ქართულად შაშპრა ჰქვიან ♥.

(ვ) რვა ორჯელ ოთხი.

რვალი (1 კორინ. 13. 1) ესე არს: სპილენძთა და კალათა

შერევენ და მას შთამოასხა-
მენ სარეკელ ზარად, ლინად
და ეჟუნად ოხრისა და ჴმა
ჟღერისათჳს.
ვიეთთა ნაცულად სპილენძთა-
სა ალუწერიათ, გასწორე-
ბა სჯობს.
რვითმოჲს (34 კავშირ.) ქ. „და-
ნართი არსთა რვითმოჲსაჲ
თანა მოიგონე".
რვილი ერქვნის ხე.
(თ) **რთვა** მორთვა.
20 **რთხმა** გაზიდვა, გაჭიმვა, გარ-
თხმა.
(ი) **რი͞** რომელი ქარაგმით ითქ-
მის.
რიალი ბოროტი მთქმელობა.
რიგა სოკოა ერთი.
რიგი განწესებასავით.
25 **რიგიტი** ბრტყელი ჭუა.
რიგონი რეგონი.
რიდე ესე არს თავსახვევი ინ-
დოთა, სპარსთა და არაბთა,
ქუდისა წილ საბურავი.
რიდება (15. 5 იერემ.) რიდის
ქონება.
რიდი (20. 17 ეზეკი.) მორი-
დება, დარიდება.
30 **რიზარინ** მირონის სუნნელია.
რიკი სამღერელი ჯოხია ერ-
თი მუჭა.
რიკრიკა მდინარის მონატანი
ჩინჩხვარი.
რიმა რიმათა შორის თანა მო-
სახელეობა ვერა ვჰპოვეთ.
რ ი მ ა ნ ი თჳთ თავით თჳსით
სახელებ არიან და დანიშვ-
ნენ რასმე.
რიო მეორესა პირსა დაჰნიშ-
ნავს, რამეთუ ვითარ სხუა
არს სული სულიერისაგან, ეგ-
რეთვე სხუა გონება გონები-
საგან. ოდეს სთქვა: „სული
და სულიერიო", გინა: „გონე-
ბა და გონიერიო" და ეგე-
ვ ითარნი (14 კავშირი).
რიოში შერყუნილი.
(ტდ 304) **რიჟურავი** (1. 35 მარკო.)-
ბინდ ბანდი.
რისვა ცხოვართ პარსვა.
რისხვა (3. 8 კოლას.) ესე არს
ვნება ურიდი და ურცხჳ-
რ ი ს ხ ვ ა უაღრესისათჳს ით-
ქმის;
ლ ა ლ ვ ა სწორისათჳს და-
დ რ ტ ვ ნ ვ ა უდარესისათვ-
ის.
რიტინი (5. 8 იერე.) რომელ
არს კულმუხი. ასე ეწერა.
5 **რიტორი** ელლენთა ენაა, ქარ-
თულად ბ ა ს ი ლ ი კ ო ნ ი
და მ ჭ ე ვ რ ი ჰქვან.
რიტორება არს ძალი ჴელოვ-
ნებითი, დამრწყმელი სიტ-
ყჳსაჲ საქმესა შინა სამოქა-
ლაქოსა და დასასრულად
მქონებელი კეთილად მეტ-
ყუელებისა.
რიყე (1 მეფე 17. 40) წყლის
პირი ქვავნარი.
რიცხვ (25. 16 გამოსლ.) სა-
თვალავი.
რიხი მოკლომილი ტუქსვა.
(კ) 10 **რკენა** ჭიდებასთან ნახე.
რკვევა გარჩევასავით.
რკვეული წმიდაში ნახე.
რკინა (44. 12 ესაია).
რკო (2. 13 ესაია) კრკო მუ-
ხა .
15 **რკოცხი** კუნცხი.
რლ͞ ქარაგმით რ ო მ ე ლ.
(ნ) **რ͞ნ** ქარაგმით რ ო მ ე ლ მ ა ნ.

(ო) **რობა** ჭელგობი.

რობინ მხალი ფქვლით შემზადებული.

20 **რობუამ** ○ თანაგამტევებელი ერისა.

როგო ხის სკა.

როგორ ვითარსავით.

როდი ○ ვარდი.

როდინი სანაყელი.

25 **როდის** ოდეს.

როდოხ კუნძული [58.—] [35.—].

როკვა (14. 6 მათე) სამა, ცეკვა და მისთანანი.

როკი ხის შტოს ძირი.

რომ სიტყუა საქმეთა მოჴსენება.

30 **რომა** ○ მაღალი [36. 30] [41. 56].

რომე იგივე რომ.

რომელი ესე თუ იგი.

რომელმან ამან თუ იმან.

რომელობა ე' ე არს, რომელობითაცა რა იკითხვდიან (კატიღორიასა შინა ვრცელად იძიე).

35 **რომლისა** (1. 8 იონა) სადავისსავით.

რონინი ჭელით ტარება (27 ლავსაიკონი).

როპანაგი (29. 28. გამოსლ.) სარჩულიანი ნიფხავი.

როპი რომელ არს ძალი.

როსკიპი (2 შჯული 23. 17). ურიდად მეძავი.

(ტე/305) **როტვა** შეუგვანი საუბარი.

როჲვი რობა.

როჭი გასაცემელი.

როღაი იგივე საბოძვარი.

5 **როყო** მაღალი და უშნო ჴმა.

როში სხვლად დაფქული.

როჩელა [16. 30, 47. 10].

როჭი ოოჭიკი.

როჭიკი (3 ეზრა 4.55) ულუფა ესე არს სამეუფოთა გამოს-ზრდელი, შჯულიერი მთავრობისა ნიჭი.

10 **როჭო** V.

რტო შტო ხისა.

(ტ) **რტყმა** დარტყმა, შერტყმა.

(უ) **რუ** ეს არს: წყალი სარწყავად გაღებული.

რუბენ ○ მხილველობისა, გინა სული ძისა.

15 **რუბი** ქართულად რ უ მ ბ ი, თათრულად ნ ა ო თ ხ ა ლ ი.

რუდუნება (25. 23 ლევი.) გარჯილი შრომა.

რუთი ○ მაძღარი, გინა მოსწრაფე.

რუკა შეწყობილი, გინა მობმული.

რული (131. 5 ფსალ.) მცირე რამ ძილი.

20 **რუმა** ○ მაღალი.

რუმბი ზროხის დიდი ტიკი, რუბი.

რური ხაროსთან ნახე.

რუსხმული მაღლა შეშენებული რუ.

რუხა ყომრალ ჭრელი;

შ უ რ ა და ი ნ დ უ შ ა შავ წითელი;

მ რ ე შ ი წითელ სისვი.

ლ ი ბ რ ი ლურჯ მოისფრო;

ყ ვ ი ჟ ი ლ ი შავ მოისფრო;

ს ი ს ვ ი შავთეთრ ნარევი;

ვ ე ჟ ა ნ ა ლომისფერი.

25 **რუჯვა** ცეცხლში გ-ვლება.

(ქ) **რქა** (21. 22 ფსალ.) რქა არს პირუტყუთა თავსა ნაზამი;

რქა ეწოდების ვენაჯის ლერწსა (79. 12 ფსალ.);

რქა ეწოდების, რომელსა ჭამდა უძღები შვლი (15. 16 ლუკა);

რქა ეწოდების ხილსა ერთსა, ლობიოსა ჰგავს;

რქა ეწოდების ასოსა ზედვთ წარზიდულსა. იოტასთან ნახვ (5. 18 მათე).

რქენა (21. 28 გამოსლ.) რქით ჯგუღემა.

რქოსანი (24. 32 იგავი) რქაბმული; გველი.

რქუა ჰრქუა, უთხრა.

(ღ) **რღვევა**.

რღვნა (7. 8 დაბა.) წყლით მოცვა.

რღვნა გარცხა.

რღია ბარბაროზთ ლაშქრის წინამძღუარი.

(ყ) **რყევა** (1. 15 იონა) დიდი ძოვა.

რყუნა გარყუნა, მორყუნა.

რყუნილება შერყუნილება, გარყუნილება.

(ტ8 306)

(ჩ) **რჩევა** გამორჩევა.

რჩენა დარჩენა, გამოზრდა.

რჩეული გამორჩეული (1 კორი 11. 19).

რჩოლა ავნოს რამე.

რჩომა სარჩომელი.

რჩული შჯული.

(ც) **რცხა** გარცხა.

რცხილი გარცხილი.

(ძ) **რძალი** ძმის ცოლი.

რძე სძე.

რძიანა ♥.

(წ) **რწევა** აკვნის ქანება.

რწმენა (2. 13 დანიელ) დაჯერება.

რწმულნი რწმუნებულნი.

რწმუნება დაჯერება.

რწყევა (2. 6 დაბად.) ნთხევა.

რწყმა მახის დადგმა.

რწყუა წყლის მიშვება ნაყოფზე.

(ჭ) **რჭმა** დარჭმა.

(ჯ) **რჯა** გარჯა.

(ტზ 307) **ხანი** არს მრავალ რიგი ართრონი და თავადაც ყოვლთა სიტყვათასა მოვალს და მოეზავების და ბოლოდაცა და მყოფთა და ადგილთა გარჩევენებსთ; ესრეთ: ს ა ღ უ თ ო, ს ა ა ნ გ ე ლ ოზ ო, ს ა ე შ მ ა კ ო, ს ა მ ოქ ა ლ ა ქ ო, ს ა ს ო ფ ლ ო, ს ა კ ა ც ო, ს ა დ ე დ ა კ ა ც ო, ს ა ყ მ ა წ ვ ლ ო, ს ა ბ ე რ ო და მისთანანი.

ხოლო ს ა ნ ი თავსა და ბოლოს ვითარ მოვა ამა წიგნისა თავსავე დაგვიწერია, ყოვლსა სიტყვასა ზედა ესრეთ მოვალს, რომელიც გინდეს.

(ა) **სა** სადას ნაკუწთი.

საბანოე აბანოსათვს ნაქმარი.

საბეზრო აბეზართ ადგილი.

5 **საბრეშუმე** აბრეშუმთ ადგილი.

საბჯრედ აბჯართათვს საკმარად

საადგილო ადგილად საქნელი.

საავაზაკო ავაზაკთ სადგური.

საავოდ ავისათვს.

10 **საზრო** აზრად საქნელი.

საალერსოდ ალერსისათვს.

საამებელი სიამოვნის მქნელი.

საანდაზო ანდაზად დასადები.

საანდერძო ანდერძად დასაგდები.

15 **საანჯამო** საჯარო.

საარაო არ მიქნიად სათქმელი.

საარება (1. 15 იოელ) იავარ ქმნა.

საარებელი საქონლისა და მამულის იავარყოფა (20. 8 იერ.).

საარებელი (1. 10 იოელ.) საგლეჯი.

20 **საარებული** საარებელივე (15. 8 იერე).

საფ O მზრახველი.

საქაო ეს სოფელი.

საალაპო ალაპისათვს.

საალვსებად ალვსებისათვს.

25 **საალლუმედ** ალლუმისათვს.

საალსარებე ალსარების სანდო კაცი.

საალსარებო გასანდობელი სიტყვა.

საახლოდ ახალზე მისაცემლად.

საავჯო სავედრებელი.

(ტჱ 308) **ოროთი** ანი ასრე მრავალზედ მოვა, უფროსად ანზე რაც სახელია, მაზედ.

საბა O მოხუცებული, გინა მოქცევა წარტყუენილთა, გინა გარე მოვლა.

საბადური ბადის მოსადგამი ადგილი.

საბაზიერო სახლი ბაზთა და ბაზიერთა.

საბათა O გარე მოსილი.

5 **საბაითო** ოთხის ვეგით მღერა.
საბაკ O ღობე.
საბალახე ბალახთ ბეგარი .
საბანაკე ბანაკთ ადგილი.
საბანელი (4. 2 ქება) აბანო, გინა ავაზანი, გინა ემბაზი.
10 **საბანი** ზედ სახურავი.
საბაოთ O (1. 9 ესაია) ძალთა, გინა მჴედრობათა.
საბაყო ბაყთა ადგილი.
საბარგე ბარგისათჳს.
საბარებულობა შენ გებარაო.
15 **საბარკალი** (13. 8 ივდით) ესე არს მოკლე ჴრმალი ცხენზედ დასაკრავი.
საბარკული (2 ეზრა 4. 18) საწვივე აბჯარი.
საბარო მცირე ურემი.
საბასრობელი ბასრობის საქნელი.
საბასტანი O სახლი შუშნიერი, გინა ქონდარი.
20 **საბატონო** ბატონთა საფერი, გინა ადგილი.
საბაციალ O ზედ დადგრომილი.
საბბატისმუს O შუშბა და განცხრომა.
საბბატუმ O იგივე.
საბეგრო ბეგარათათჳს.
25 **საბედნაწილოდ** ბედის წილად.
საბეკი O (22. 13 დაბად.) ხე გამოჴსნისა, გინა მიტევებისა, გინა ვერძისათჳს.
საბელი ზოგადი სახელი არს ყოელთა შეგრეხილთა:
მჴედის უსხოთა და გრძელთა ეწოდების ხ ე ზ ი;
ხეზისა უსხოსა ბ ა წ ა რ ი;
ხოლო ლ ა რ ო ხეზისა მსგავსი არს;
შ ს შ თ ჳ ლ ი არს საბელი სარჩობელი;
და თ ო კ ი მაზედ უსხოსი;
ს ა კ ო ჭ ა ვ ი არს საბელი საპალნის შესაკრავი;
ჭ ა პ ა ნ ი არს საბელი სხვლი და ურემთა ალსატკრთველი;
ბ ა გ ი რ ი არს საბელი ყოელთა უსხოსი; ნავთა ღუზათა მოსაბმელი;
წ ა ლ ა ე ძ ი არს თოკი კარავთა გასაბმელი;
მ უ კ უ დ ი არს საბელი ცხენის ყელისა მოსაბმელი;
ტ ო ი ლ ო არს საბელი ცხენის ფერჴზედ მოსაბმელი;
გ უ ა რ ლ ი არს საბელი თივათაგან შეგრეხილი;
ა ვ რ ი ტ ი არს საბელი ხის ხლართაგან შეგრეხილი;
ს ა გ დ ე ბ ე ლ ი არს საბელი შორით შესატყორცი, რემათა შესაპყრობელი.
(ტთ/309) **საბერველი** (6. 29 იერე.) ქარის შესაბერავი.
საბექური მოკლე მაზარა.
საბიძალი ნიფხჳს უბე.
საბლარდნელი (2 ეზრა 5. 13) შესახვეველი.
5 **საბნელო** გლოვის კარავი.
საბოგანოო ბოგანოს ადგილი.
საბოდიშო ბოდიშის სათქმელი საქმე.
საბოლოო ბოლოს მოსაგონებელი.
საბოძვარი უალრესთაგან მისა ცემი.
10 **საბრი** ქართული არ არის ა ზ უ ა ჰქჳან.
საბრძანებელი ბრძანების გასავალი.

საბრძოლი საქმე საშუღარი.
საბრძოლელი (9. 10 ზაქარ.). ბრძოლის ადგილი.
საბრჭო მაცილებელთ გასასინჯავი.
საბრჭე მახესთან ნახე (90. 4 ფსალ.).
საბუდარი (10. 21 იერე.) ბუდის ადგილი.
საბუნაგე დასაბუნაგებელი ადგილი.
საბურავი რაჲც ზეიდამ დაიბურვოდეს, გინა ფრინველის წერვალოს ზეითი ფრთა.
საბურველი ზედ დასაფარებელი.
საბურველი მუცლისა (29. 22 გამოსლ.) დუმა.
საბულიდაო საზღაური.
საბუქარი საფუქარი, ქელსაცვამი.
საბძელი საბზეე სახლი.
საბწინი (34 კ-ვში.) ქ. „მარადის ყუავილი საბწინთა და ინდალმათა მის პირველისა შუენიერებისამან“.
საგალი თევზთათვს სამსალა ჲ.
საგალობელი (14. 4 ტობი.) გალობის სათქმელი.
საგანგიო სახლნი სამოჳელიონი.
საგანი (3. 12 გოდება) ისრის ნიშანი.
საგანმზრახოთ სახლი სალაპარაკო.
საგარეო გარეობისათვს.
საგარი (40. 5 იერე.) ნუზლი.
საგბოლიხი ბაზრის სამზარეულო.
საგდებელი საბელთან ნაჴე.

საგდოლი კარის მიგდების გასაყრები.
საგებელი (51. 56 იერე.) ქვეშსაფენი, გინა მისაგებელი.
საგები მარადის სამყოფი; საჭიროსთან ნახე.
საგენცობელაჲ (16. 5 ესთე.). გენცთან ნახე.
საგზალი გზათ მავალთ საზრდო (1 კ-რი. 9. 7).
საგზაურ (11. 16 ესაია) გზად სავალი.
საგზებელი კეცის ჭურჭელთ გამოსაწვავი.
საგინებელი გინების ღირსი.
საგიობელი (20. 8 იერემ.) გიობის ღირსი
(ტი 310) **საგლახაო** გლახაკთათვს.
საგლეხო გლეხთ საფერი.
საგლოელი (2 მეფე. 14. 2) გლოის ღირსი.
საგმირო გმირის საფერი.
საგმობარი გმობის ღირსი.
საგოდისი საგოდებელი.
საგოზელი (13. 12 ეზეკი.) გასაგლესელი.
საგონებელი (2 მეფე. 13. 33) გონებად მოსასვლელი.
საგორავი ლოდი დასაგორებელი.
საგრაგნელი წასახვეველი.
საგრემილველი (4. 30 იერე.) წარბთ სალებავი.
საგრილო (1. 16 ქება) საგრილობელი.
საგრკუწლი (1 მეფე 5. 6) ესე არს უკანა კარი, გინა ჭვრელი ძარღვთა.
საგრობა (1 ტიმოთ. 1. 18) გარეობით მგზავრ ბრძოლა და მიჴდომა პირმილმა.

15 **საგრძნობელი** ასონი, რომლისა მიერ ვიგრძნობთ, არიან ხუთ და გრძნობანიცა ხუთ:

პირველი საგრძნობელი თ ვ ა ლ ი, რომლისა საკუთარ მისა არს ფერი და ადგილი, სადა იყოს სიდიდე და სიმცირე, მოძრაობისა და დგომისა, სიმქისე დ სიწყლტუვე, ვაკე და უვაკობა და ესე ვითარი;

მეორე ს ა ს მ ე ნ ე ლ ი ც ა მგრძნობელი ბგერათა და ჴმათა, რამეთუ შეტყუებითა განარჩევს სიმახვლესა და სიგვიანესა და სიდიდესა მათსა;

გრძნობაჲ არს ყ ნ ო ს ა ც ა, რომელი ტვინი ორთქლთა მიერ იგრძნობს სუნნელობასა და სიმყრალესა.

გრძნობაჲ არს გ ე მ ო ს ხ ი ლ ვ ა ც ა, ვითარ სიტკბო, სიმწარე, სიძრმე, სიმჟავე, სიმლაშე, სიმსუქნე, სიმქლე და ესე ვითარნი;

გრძნობაჲ არს შ ე ხ ე ბ ა ც ა: ტფილი, გრილი, ლბილი, მაგარი, მძიმე, სუბუქი, რამეთუ მხოლოდ შეხებითა ოდენ იცნობებიან ესენი.

საგხვალი (13. 48 ლევიტ.) საქსვალი.

საგუდალი (6. 4 რიცხ.) გუდაში ჩასასხმელი.

საგუწმელი (31. 19 იერე.) გუწმის საქნელი.

20 **საგულე** შიგნით საცვამი.

საგულითადო გულის საშინაო.

საგუნითო | 14. 36 | | 39. 40 |.

საგუშაგო გუშაგთ ადგილი.

საგძალი საგზალი.

25 **სად** სადას ნაგუშთი.

სადა (3. 14 ბარუქ.) ადგილსა ცხადჰყოფს.

სადა O ყოვლად კმაყოფა.

სადაგველი შანთი დასადაღავი.

სადაგი ძნელსა და ადვილს საშუალი (26. კავში.).

30 **სადავე** (2. 3 ნამ.) ლაგმის საპყრობი.

სადამე (18. 3 დაბად.) სადაზე მეტი.

(ტია 311) **სადაო** წასადაგებელი, გინა სად არისო.

სადარაჯო დარაჯთა სადგური.

სადარბაზოდ დარბაზს მისასულელად.

სადარი შესადარი, დასადარი.

5 **სადარნო** (8. 7 ისო) საბუსუნო.

სადარითო O განკერძოებული.

სადაფა ❦.

სადაფი მარგალიტის კეცტყავი.

სადგამი ცხოვარი კეთილ მეეზვე ო.

10 **სადგენი** დგენა შესაძლებელი.

სადგისი ტყავის საჴურეტელი.

სადგმელი (9. 16 მათე) საკერებელი.

სადგომი დასადგომი ადგილი.

სადგური (10. 34 ლუკა) სადგომი.

15 **სადგურის** მოლვაწე (10. 35 ლუკა) მესადგომე.

სადდაისაჲ (1. 24 ეზეკი.) ყოვლთა საყოფი, რომელ არს ღმერთი.

სადები რაც რაზედ დაედება, ყვალა სადებია.

სადედუფლე დედუფლობის ღირსი.

სადეთ საიდამსავით.

სადერმოთ Ο ლეღვი.

სადეროდ Ο სახლი ღუთისა.

სადეროთ Ο ფოლორცი.

სადველი ჴმელი წურილი ყვე-ლი.

სადით სადეთ.

სადილი (43. 25 დაბად.) დი-ლის საჭმელი.

სად მომწყჳდე ავი სოკო.

სადმე ადგილს მონახავს.

სადრისტავი სასალუქო.

სადუმარი საჩუმარი (51. 18 იერე.).

სადუკ Ο მართალი.

სადუკეველნი Ο მართალნი.

სადუნი სხვადასხვა ენის მცო-დინარე კაცი.

სადღვებელი დოს გასათქვეფი.

საელვებელი რკინის სარკე.

საეპისკოპოსო ეპისკოპოსის ადგილი.

საერთო საზოგადო.

საერკოლატო (11. 5 გამოს). მთავართ საჯდომი.

საერო ერისგანთათჳს.

საეშმაკო ეშმაკთ საქნელი.

საეჭვო ეჭჳს საქნელი.

სავაზირო რჩევისათჳს.

სავათი V.

სავალებელი ვალად ასაღები.

სავალი (16. 9 ესაი.) სასიარუ-ლო.

სავანე (14. 8 იერე.) დასასად-გურებელი.

(ტიპ 312) **სავარგებელი** ვარგის საქ-მის მოქმედი.

სავარდე ვარდის ადგილი.

სავარდი ესე არს 150 მარცვა-ლი კრიალესგანი, ფსალმუ-ნის სათვალავზე, საუფლო საიდუმლოთათჳს ლოცჳს სა-თქმელი.

სავარდისწყლე ვარდის წყლის ჵურჭელი.

სავარცხელი თმათ დასავარ-ცხნელი.

ს ა ვ ა რ ც ხ ე ლ ი ეწოდების ფიცრის ლ ა ფ ა თ ი ნ ს ა, ლერწმისაგან შეწყობილსა, გინა კარის ფიცართა გ ა რ-დ ა ს ა ბ ა მ ს ა, გინა ერთსა თ ე ვ ზ ს ა, ხამანწკასა ჰგავს; ს ა ვ ა რ ც ხ ა ლ ი ჰქჳან ერთ-სა მ ძ რ ო მ ს ა ც ა, ვითა ჯოჯო, მ ვლიკი და მისთანა.

სავარძელი (3 მეფე. 22. 10) ხის სკამი.

სავატო ებრაულად მეშვდე, გინა შაბათი.

სავალალი (13. 51 ლევი.) საქ-სველთ ქსელი.

სავაჭრო (17. 5 საქმე) ბაზარი.

სავნებელი ვნების მომცემი.

სავონა |40. 30| |44. — |.

სავსე (3. 15 რუთი) უნაკლუ-ლო.

სავსებელი ასავსებელი, დასავ-სებელი.

საზავებელი სუნნელნი საჭ-მელთ სართავნი.

საზამთრო ესე არს რაჲცა ზამ-თრისათჳს შეინახება;

ხოლო მას ხილსა, რომელი ნესვთან მოვა, მ ე ლ ს ა ჳ ე-ჳ ო ნ ი ეწოდება.

საზარდული ბარკლის სად-რეკი.

საზარელი ზარის დასაცემელი სასმენელი ესმას, ანუ საოცარი რამე იხილოს, შიშისა და წყენისა ზარმა ესე შეიპყრას, დიდხან შემშთვარივით იყოს (დიოლოღ.).

საზაფხულო ზაფხულისათჳს.

საზედაო ქსელში გასავლები ძაფი.

საზეპირო ზეპირად სათქმელი.

საზეპურო (19. 5 გამოსლ.) ზეცას პურის მტე.

საზიანო ზიანის საქნელი.

საზიარებელი სიწმინდე მისაღებელი.

საზიარო საამხანაგო.

საზიდავი ზიდვის საქნელი.

საზიზღარი წამალი, თუ საჭმელი ეზიზღოს.

საზიზღებელი იგივე.

საზოგადო საერთო.

საზოზღნარი ზოზღნით სათქმელი.

საზომი (5. 6 ზაქარ.) ესე არს გოჯი, ციდა, მტკაველი, წყრთა, ადლი, მჴარი, ბიჯი, და რაცა ზომათა შესატყობია.

საზორავი (1 ეზრა 3. 3.) დასაწუწლი.

საზორველი (3 მეფ. 7. 48). შესაწირავი.

(ტიგ/313) **საზრახავი** ზრახვად სათქმელი.

საზრდელი (40. 35 დაბად.). სასმელ საჭმელი.

საზრი გონებითი მოსინჯვა.

საზროხე (2. ნეშტ. 32. 29). ზროხათა ადგილი. საცხვარე, საღორე, საცხენე, საძაღლე. ყოელთა ცხოველთა სადგომი ესრეთ მოვალს.

საზრუნავი სანაღვლო საქმე.

საზუტრე (2. 14 მარკ.) ზვერის ადგილი.

საზურგე ზურგისათჳს, გინა ორხოის საზედაო.

საზღაური ზღვევინების მონაცემი.

საზღუარი (7. 24 მარკ.) საზღუარი არს სიტყვა მოკლე საცნაურ მყოფელი საქმისა წინა მდებარისა, არსებობისა მსწრაფლ გარე-შემცველი, ძალსა გულის ხმის მყოფისასა;

ხოლო ს ა ზ ღ ვ ა რ ი განსაძღურებასაცა დაჰნიშნავს და საზღვრის დადებასა და დასასრულსა, ვითარ იგი ს ა ზ ღ ვ რ ა დ სახელისა ითქმის დ ა ს ა ს რ უ ლ ი მისი და ს ა ზ ღ ვ რ ა დ ადგილისა სხვაოა ადგილი და რიცხჳ, რომელ საზღვარ ყოს ვინმე.

სათავე დასაწყისი.

სათავნო სასარგებლო.

სათაკილო უკადრისი საწყენი.

სათალი დასათლელი.

სათამაშო თამაშობის საქნელი.

სათანადო თანგაუყარი.

სათანაო თან წასატანი.

სათარი შეშა მოთრეული.

სათასე წედად სადგმელი.

სათაყვანო თაყვანის საცემელი.

სათბობი თუნგი.

სათვალე.

სათველი (5. 10 ესაია) საწყავი (80. ქსესტია).

სათი გიშერი.

სათიბელი ბალვი, ალერდის მოსაპრელი.

სათიბი გასათიბავი.

სათივე თივის სასათიბრო.

სათითე თითის საცმელი სამკერლოდ.

სათიჴარი ჴრლმის ბუნიკი.

სათლელი გათლად შესაძლისი.

სათმე თმის სატანი.

სათნო (1 მეფე. 18. 5) ნების მყოფი.

სათნოება არს საშუალი ნამეტნაობისა და ნაკლებობისა;

ს ა თ ნ ო ე ბ ა არს საშუალო უსამართლოდ მოხვეჭისა და უწესოდ ნარგებისა;

უკეთუ ძლიერება სიმართლისა და სიბრძნისაგან განშორებულ იყოს, არა არს სათნოებაჲ.

(ტიდ/314) **სათრომელი** (13. 47 მათე) ესე ბადე გრძელი და შორს მოსაყარი სათევზედ.

სათუალავი რიცხვი.

სათუალე ბროლი არს თვალთა საფარი, წიგნთა კეთილად წასაკითხავად;

ს ა თ ვ ა ლ ე ს უწოდენ მძივსა რასმე შესაბმელსა, რეცა არა თვალის ცემად;

ს ა თ ვ ა ლ ე ს უწოდენ ზუჩის თვალის სახედველსა.

სათუთი უტუქსარად ზრდილი.

სათუნალი (3 ეზრ. 3. 8.) თავსადები.

სათუო თუ დასატანებელი.

სათქვენო თქვენ მრავალთათჳს.

სათქმელი თქმა მართებული.

სათხელი (43. 18 იობ.) მოკლე შუბი (ლახვართან ნახე).

სათხეველი (140. 10 ფსალ.) სასროლი ბადე.

სათხელელი (1 ეზრ. 5. 8.) ესე არს კედელში დატანებული ძელი სიმაგრისათჳს.

სათხეპელი (1 ეზრ. 5. 8.) იგივე სათხელელი.

სათხოელი თხოის ღირსი.

საია უჭრელო.

საიბედით ბედით თუ მოჴდეს.

საიგაო იგავ საყოფელი.

საიდუმლო (8. 10 ლუკ.) ხვაშიადი, გინა დაფარული.

საინაჭე საჯდომი ადგილი.

საისრე (6. 22 სიბრძნ.)

საისრელითა (24. 8 რიცხ.).

საიფექო მახესთან ნახე.

საიქით მერმის სოფელი სიკუდილის უკან.

საიძულო დაჟინებული.

საკაზმავი კაზმის საჭმარი.

საკათიელი ძნელის მსგავსი.

საკანი საპყრობილესთან ნახე.

საკანონი ცოდვის საზღაური.

საკარგავი გასარიგებელი.

საკართული წვივ საკრავი.

საკარცხული მცირე სკამლოგინი (ნ. ნ. დიოლოლო).

საკაცე (5. 15 საქმ.) მკუდრის წასაღები.

საკაცრავი საქციელ მართებული.

საკახარობ კალვიქსი ♥.

საკლემელი (2 კორი. 11. 21) კლემის საქნელი.

საკვეთე (1. 2 გოდებ.) ესე არს თვალის ქუთუთოს დასასრული ცრემლთა ადგილი.

საკეთილო საკარგო. (ქ. მაქსიმე ალმსარებელში).

საკელარი (ქ. მაქსიმე ალმასაშებელში).

საკერძო საწილოსავით.

საკვართი კართ ასაყარ ჩამოსაყარი.

(ტიე / 315) **საკვესე** მცირე ჩანთა.

საკვითარი საკუთარი.

საკვირველი (135. 4 ფსალ.)

საკვლადიოდ მას სხვასა წელსა.

საკითხავი (8. 8 ლევიტ.)

საკინძავი შესაკრავი.

საკინძი შესაკრავი.

საკინძეული იგივე შესაკრავი.

საკიხარი აზარმაცის წვერის სამაგრებელი.

საკლავი (21. 10 ეზეკი.) საჴორცე საკლველი.

საკლიტე კლიტის შესაყოფელი.

საკლიტე სასის ჩამონაკიდარი.

საკმაებელი კმა საყოფელი, საყოფინარი.

საკმეველი (140. 2 ფსალ.) რაჲცა სუნნელი დაიკმევა.

საკმელი.

საკმუნია.

საკოჭავი საბელთან ნახე.

საკოჭური პაიჭის ლანჩის თასმა.

საკრავი ყოველი სამწყობრო ძალთა და ნესტუთანი.

საკრავი არს: ისარი, თოფი, ქვაჲ, და მისთანანი.

საკრავად ითქმის შესაკრველიცა.

საკრამანგი სკარამანგი. იქ ნახე.

საკრებელი პერანგის გულის პირის მარგალიტი.

საკრებელი საუნჯე, შესაკრებელი.

საკრებო კრების ღირსი.

საკრებულო კრებულთ ადგილი.

საკრეფი კრეფად მოწევნილი.

საკრველი (4. 8 ეზეკი.) შესაკრავი.

საკრულავი კრულვის წიგნი.

საკრძალავი კრძალვით საქნელი.

საკუჳთელი ერქვნის მახჳლი.

საკუჳთელი რაჲც გამკუჳთელია.

საკუჳთი გასაკუჳთი.

საკუჳრთხი (50. 18 ფსალ.) ესე არს მსხუჳრპლი მრგულიად დასაწველი.

საკუჳხნარი დასაკუჳხი რამ.

საკუთარი ესე არს განთჳსებული საქმე.

საკუთხი კუთხის ქვა.

საკურთხეველი (50. 18 ფსალ.) მსხუჳრპლის საცავი.

საკურნებელი კურნების შემძლებელი.

საკუჭნაო საჭმელთ სამარხავი სახლი.

საკუზი ტოლამა, გინა წამოსასხამი, გინა დურა.

სალა ბრტყელი ქვა სამღერგული.

სალაგმე ცხენის დიდი კბილი.

სალათა ფრანგულია, ქართულად ტ ა ბ უ ც უ ნ ი ჰქვიან.

(ტივ / 316) **სალათაველ** O კითხვა ღუთისა.

სალაკიმ O ქვაბი, გინა ჭურგლი ლომისა.

სალალავი საშუღარი.
სალამანდრა იტყვან ცხოელი არსო, ჰაერით შთამოიგდებისო, სწორი ისავროჲსაჲ, გინა მცირისა ხვთქისა, ცეცხლსა შინა შევალსო, თვთ არ დაიწვსო და ცეცხლი დაშრტებისო.
5 **სალამური** ზურნაიკი.
სალაპარაკო სასაუბრო.
სალარო ლართ საუნჯე.
სალალობელი ლაღურად საქნელი.
სალაშქრო ლაშქართათვს.
10 **სალბილობელი** ესე არს სნეულთათვს შემრგე და უწყინარი საჭმელი.
სალბუნი (1. 6 ესაია) მალამო.
სალდა ჸ.
სალე ○ მოვლენა.
სალერნუმ |40.—| |40. 40|.
15 **სალესავი** ესე არს ქვა ბრტყელი, რომელსა ზედა გალესვენ სამხატროთა ფერებთა, გინა ხუთოთა და მისთანათა, გინა ფ ი ც ა რ ი ქარტათა გასალესავი.
სალი მაღალი ტინი კლდე.
სალი ○ მადლი.
სალიმ ○ მშვიდობა, გინა მადლი.
სალიმ ○ აღმოდინება.
20 **სალიხბუქი** 35. 40.| |47. 40|.
სალიჭნელი ლიქნის სიტყუა.
სალლათა ○ აჩრდილი შიშთა.
სალმათიკა ,50.| |40. 15|.
სალმობა (2 შჯულ. 2. 25.) სატკივარი.
25 **სალმობიერი** (30. 13 იერე.) სატკივრიანი.
სალმონ ○ მშვდობის მყოფელი.
სალოკელი მჟავე შაქრით შეგბოლილი სნეულთათვს შესალოკად.
სალოკი ცერის შედეგი თითი.
სალომე ○ მშვდობა.
30 **სალომით** ○ მშვდობის მყოფელი.
სალომონ ○ მშვდობის მყოფელი.
სალოცველი ლოცვის სათქმელი.
სალპინგი საყვრი მკუდართა აღდგომისა.
სალპინგად ითქმის სარეკელიცა ლოცვად აღმადგინებელი.
სალპინი იგივე სალპინგი.
35 **სალუქი** შემკობის მოყვარე.
სალხენი საშველებელი.
სალხინებელი ლხინების შომცემელი.
სალხინებელი (9. 1 ამოს.) ტრაპეზზე გავალაკი.
სალხინო ლხინის საქნელი.
(ტიზ/317) **სამ** (29. 34 დაბად.) სადმეს ნაკუწთი.
სამა როკვა შუშპარი.
სამაჲ ○ სასმენელი.
სამაგალითო (8. 2 იერემ.) საანდაზო.
5 **სამაგდანი** 12. უნკიას წონა (6. 6 გამოცხა.).
სამაგიერო საქმის სანაცვლო.
სამადლო მადლისათვს.
სამადლობელი დასამადლებელი.
სამალავი (23. 24 იერემია) დასაფარავი.

10 **სამალდი** აპაური.
სამალი ისართან ნახე.
სამალიჲლ O მშვდობა.
სამანგიო საგანგიო.
სამანდრო ელვარე საპურველი.
15 **სამანი** სომხურია, ს ა ზ ღ ვ ა რ ს ჰქვიან (4 მეფე. 23. 17).
სამანახარ O მშვდობა შეკრული.
სამანქანი ჯაჭვთან ნახე.
სამარაგდე ზურმუხტი (6 ლავსააკ).
სამარად სამარადისო, გინა შენს ამარას.
20 **სამარადისო** (16. 3 ესაი.) სამუდამო.
სამარგალიტე მარგალიტის ადგილი.
სამარე (24. 31 ისო.) საფლავი.
სამართალი (118. 102 ფსალ.) სამართალი არის შჯა, მართლად გამყოფელობა ღირსებისებრ თითოეულებასა.
სამარი მისი იმედნეული.
25 **სამარია** O დაცვა ნადირთაებრ, გინა შეულლვილი, გინა ვნება.
სამარიელ O მცუწლი.
სამარილე მარილის ჰურჭელი.
სამარტჳლე მოწამეთ სასაფლაო.
სამარხო დასამარხავი.
30 **სამარხო** მარხვაში საჭმელი.
სამახალო საგუშაგო.
სამასპინძლო მასპინძლობის ძღვენი.
სამაჭ O შეწევნა.
სამაცხოვარებო სალხინებელი (5. 2 ამოს.).

35 **სამახარნო** სადა ღჳნოს ჰყიდიან.
სამბაკ O ჭმა, გინა მოგებული.
სამგდარე ამოჭურეტილი.
სამდგომი (15. 4 გამოსლ.) მას იტყჳს: მებრძოლმან, რომელმან სამთა რაზმთა ბრძოლა ყოს: პირველისა, მეორისა და მესამისა.
სხვანი იტყჳან საჭმარებისათჳს მბრძოლთასა და დთა ეტლთა შეიქმოდენ, რათა ერთი ინიოხობდეს, ხოლო ორნი იბრძოდიან.
ანუ სამთა ცხენთა ზედა მსხდომარეთა, რამეთუ ძუწლნი კაცნი ბრძოლათა ორთა ანუ სამთა ცხენთა ზედა მიმოვლდებოდიან.
(ტიც 318) ანუ ს ა მ დ გ ო მ ა დ იტყჳს რემელი მესამედ დგეს სადა მეფე მჯდომარე იყოს, ესე იგი არს მესამე აქუნდეს ადგილი.
სამდურავი მადლიერობის წინაალმდეგი.
სამდღევრო საყოველდღეო.
სამე (62. 15 ფსალ.) სადმეს ნაკუწთი.
სამება ერთი ღმერთი სამგუამოვანი, ერთი არსება და ერთი უფალი.
5 **სამეგარ** O მწირი.
სამელისზაგო უკეთურთათჳს შესაწირავი.
სამენ O მომზადებული.
სამეოცი (7. 8 ესაია) ექუს ათეული.
სამეოცდაათი შჳდ ათეული.
10 **სამერჩულები** ბულაურები.

სამვიკი (3. 10 დანიელ.) მცირე ნალარა.
სამზარეულო (46. 24 ეზეკი.).
სამზერელი დასანახავი.
სამზეური საჩრდილო.
15 **სამზირალი** მზირის ადგილი.
სამზრახი (ქ. კათიღორიაში).
სამზრუნველო მონასტერი.
სამთავრო (40. 11 დაბად.) საბატონო.
სამთხული (23. 15 ეზეკი.) ესე არს მრავალ საკვრველი, გინა მრავალფერი.
20 **სამი** (25. 21 ლევიტ.) ორი და ერთი.
სამინდალი ბერძულია, ქართულად ზ ა ნ დ უ რ ი ს ფქვლს ჰქვან, რომელ არს თ ა თ უ ხ ი. ვიეთთა ს ა მ ი ნ დ ო დ აღუწერიათ, რომელ არს ჴ ლ ა ჩ ი. სამინდო (1. 13 ესაია) ესე არს ზ ა ნ დ უ რ ი ს ფ ქ ვ ლ ი, რომელ არს ჴ ლ ა ჩ ი წვრილად გაცრილი.
სამისმნველი (22. 7 რიცხვ.) მისნის შესატყობი.
სამკალი (23. 10 ლევიტ.) ყანა მოსამკელი (11. 15).
სამკაული შესამკობელი. (10 კორი.).
25 **სამკერდული** ცხენის მკერდის მოსადები.
სამკვეთო ყველის შესადედებელი.
სამკჳდრებელი (3 მეფე. 21. 3.).
სამკლავე მღდლისა.
სამკლავე ჰელნავი.
30 **სამლოცველო** სალოცველად მისაცემელი.
სამნეთ (16. 3 ლუკა) სახელი.
სამოგვე ტარსიკონი.

სამოთხე (2. 8 დაბად.) წალკოტი შვენიერი, გინა ფუფუნება, გინა ყვავილთა მტილი, რომელ დაასხა ღმერთმან აღმოსავალისა მჴარესა ქვეყანასა ზედა.
სამოთხველი (42. 23 იობ.) სასეირნო.
35 **სიმონ** ○ მაღალი ელლენებრ.
(ტით 319) **სამონველი** ცხენის საფხანი.
სამორინე სახლი მენარდეთა.
სამოს |52. 40| |41. 15|.
სამოსელი (41. 42 დაბა.) ტანსაცმელი.
5 **სამოსმური** მემთრვალეთ შესაკრებელი.
სამოქალაქო ესე არს სრულისა ქალაქსავით შემკობაჲ. ვიეთნი მოქალაქეობითი ყოფაქცევად იტყვან.
სამოცი სამჳოცი.
სამოციქულო მოციქულთ სიტყვა.
სამოძღრო სასტატო.
10 **სამოწაფო** მოწაფისათჳს.
სამოწფო სასწავლო.
სამბიკი სამვიკი, ნალარა. (3. 10 დანიე.).
სამრავალკაცო (2. 23 იერე.) ჯეობა.
სამრავალკაცო (19. 2 იერე.) საძვლე აკალდამა,
15 **სამრევლო** (3. 3 დიოლოღ.) სამწყსო.
სამრეწლო მოსარგებლი ადგილი.
სამროწლე (18. 6 დაბად.) სანახირო.
სამხალი წამალი მაკუდნებელი.

სამსახურებელი სასამსახურო.
სამსახური მონებრივი ქცევა.
სამსგეფსო მსგეფსის საკმარი.
სამსონ ○ მზე სახელ ნართაული.
სამსტოვრო მსტოვართ სასინჯავი ადგილი.
სამსტრო (41. 9 ესაი.) იგივე სამსტოვრო.
სამსჭვალი (41. 7 ესაი.) ლურსმარი.
სამსხვერპლო მსხვერპლისათვს.
სამსჯავრო სასამართლო.
სამტერო მტერთ საქმე თუ ადგილი.
სამუელ ○ თოვლი ღუთისა, გინა მიცემული ღუთისა.
სამუმლე (10. 9 ივდით) ესე არს თხელი კარავი, ზაფხულის მუმლთა მაყენებელი.
სამურავი მკუდართ შესასუნნელებელი.
სამურავი ო.
სამურკნო სამრეცხლო.
სამუსთა საკრავთა.
სამუსი საკრავი ძალებიანი (2 კავშირ.).
სამუქფო საქმის საპასუხო.
სამუშაო სამოქმედო.
სამუშავო იგივე სამუშაო.
სამუჩირო მუჩირობასთან ჰპოვებ.
სამუხოელი ჩიგორგალის ამოსალები.
სამფარჩხი სამწყვრე ჯოხნი.
სამფირონი საფირონი.
(ტ. 320) **სამყარო** (1. 5 დაბა.) ესე ცაჲ არს უძრავი და მყარი გარეგან სხვათა ცათა.
სამყი თუთუბო ❦.
სამყოფი სადგური.

სამყური ❦.
სამშაბათი არიასი.
სამშვიდობო მშვდობის საქმე.
სამშვინველი (2. 22 ესაია) უტყვ სული.
სამშობლო დედის სახლი.
სამშვილდველი (51. 11 იერე.) ხილიფა.
სამცუელო დაცვს ქმნისათვს.
სამძიმარი მძიმედ დასადები.
სამწერობელი მწერთა წარსადევნელი, რომელი დიაკონთა უპყრიათ სიწმინდის მოსაქროლად, სერაბინთ სახენი.
სამწვანო ❦.
სამწიგნობრო სახლი მწიგნობართა.
სამწიკვლე აბანოს ქისა.
სამწუხრო (14. 7 ზაქარ.) მწუხრის დროსა.
სამწყელო დამწყებელი.
სამწყობრო მუსიკათა გაწყობა.
სამწყობრო რაზმთა ადგილთა.
სამწყსო ცხოვართ სადგური (1 კორი. 9. 7.).
სამჭედური ესე არს ყოვლივე კ ა ვ ი თევზთა შესაპყრობელი;
ხოლო უპატარავესსა ჰქვან ანკასი, რომელ არს ნ ე მ ს კ ა ვ ი;
ხოლო გრძლად ნასხამსა ანკასსა წ ი ლ კ ა ვ ი ეწოდების.
სამჭელნი ჰაჰუკთ მღერა.
სამჭელო.
სამხარი (43. 16 დაბად.) ჰამადთა ჟამთა სახელი არს; ვინათგან ორთა ჟერთა ჰამენ, შუადღე ჰამადი არს

ს ა მ ხ ა რ ი, ხოლო მიმწუხრი ჭამადი ს ე რ ო ბ ა.

უკეთუ სამხარი არა შუადღე მიიღო და უადრესად ჭამა, მესამე ანუ მეორე ჟამსა უწოდენ ს ა დ ი ლ ს ა და არა სამხარსა.

დილაზე მცირესა საჭმელსა ეწოდების ს ა უ ზ მ ე და სამხრისა შემდგომად ჭამადსა ზ ა რ მ ე ლ ი და უკეთუ სერობისა შემდგომად ჭამადი მიიღო, ს ე რ ი ს კ უ დ ი ეწოდება.

25 **სამხეეწილო** კარის ზეითი ქუდი.

სამხრეთი (47. 19 ეზეკი.) ბ ღ უ ა რ ი, თ ე მ ა ნ ი, ო ნ ო ტ ო, ო რ ი ო ყოველივე სამხრეთის სახელია.

სამჴარი (28. 4 გამოსლ.) ვაკასი.

სამჴარი კართ საცუმელი.

სამჴრე (8. 7 ლევიტ.).

30 **სანაგუჱ** ნაგავთ დასაყრელი.

სანადირო ნადირთა სამყოფი.

სანადიროდ ნადირთათჳს.

სანავე ნავის მიზდი, გინა ნავისათჳს (27. 5 ეზეკი.).

(ტკა 321) **სანავო** ნავთ სავალი.

სანათესაო ნათესავთ საქმე.

სანათი ბაზმა და ცეცხლი.

სანათური სინათლის შემოსავალი.

5 **სანაკავში** ესე არს გალატოზთა სასწორი და რუთაგასალებელი.

სანაკვერცხლე.

სანამეტნაო მეტად საქნელი.

სანანელი სინანულის საქნელი.

სანაპირო კიდურთა ადგილი.

10 **სანაჟურე** ნაჟურთ ჭურჭელი. ყოველთა ნივთთა ჭურჭელთა სახელი ესე გვარად ითქმის.

სანასრელა მკედის ამოსახვეველი.

სანატრელი (3 მეფე. 10. 8.) ნატრა სათქმელი.

სანაყელი დასანაყელი.

სანაძლეო ნაძლევით მონაგარი.

15 **სანაწილე** ნაწილთ ჩასადები.

სანაჭყეპო მღდელთაგან ბეგარა ყოფილა, სჯულს ამოუკუჱთია.

სანახავი ნახვის ღირსი.

სანახაპეტო (13. 3 ისო.) სამთავრო.

სანახები (19. 2 დაბად.) ახლომახლო.

20 **სანახევრო** შუა გასაყოფი.

სანახშირე ესე არს მესისხლენი დაზავდენ, პირველად სანდო რამე მისცენ სისხლის გარდაჴდამდე.

სანახშირე ნახშირის ადგილი.

სანგი დიდი კვერი რკინისა.

სანგორელი (2 პეტრ. 2. 22.) საგორვებელი.

25 **სანდალი** (6. 9 მარკ.) ფერჴთ საცმელი.

სანდალი ხეა სუნნელი ინდოეთს T.

სანდალი (6. 63 მამადცხო.) ნავია მომცრო.

სანდო მისანდობელი.

სანდომი მოსაწადი, სანდომი მოინებოს.

ს ა ნ დ ო მ ი მისანდოსავით.

30 **სანდომობა** სილამაზის მარილი.

სანელებელა ერთი სოკოა.

სანელებელი ესე არს რაჲცა სუნნელი საჭმელს შეანელებს.

სანერწყვე ჩასადუჟებელი.

სანეშტე ავხანა.

სანთელა ✱.

სანთელი (15. 8 ლუკ.) ალსანთებელი.

სანიადაგო სამარადისო საჭმარი.

სანიავო (22. 14 იერე.) ნიავის მოსადენი ადგილი.

სანიშნო ნიშანთან ჰპოო.

სანიჭარი ქორწილის შესაწევარი.

(ტკბ 322) **სანიჭვარი** იგივე.

სანოვაგე (27. 4 დაბად.) სალხინო საჭმელები.

სანუზლე ნუზლისათჳს.

სანუკვარი ესე არს, რომელსა სპარსნი მ ა ზ ა ს უჭმობენ, გინა სათხოელი რამ.

საოლავი (3. 18 გამოც.) თვალის სურმა.

საოლავი ცხენის ქაჩაჩს ზეით.

საოლველი აშია სამოსელთა.

საომარი ომის საქნელი.

საონ ○ ჟამი მოიწია, ჟამთ წარმოჩინებული.

საორახე ძვალთ საკაფავი.

საორძლე საკრავთა.

საოსტატო ოსტატის მიზდი.

საოსტინგო საკუჭნაო.

საოფლე ესე არა სნება გარდამდები.

ს ა ო ფ ლ ე არს ოფლისათჳს შემზადებული რამე.

საოცარი (16. 30 რიცხჳ.)

საოცრება (25. 23 საქმე.) საკჳრველის დიდებითა.

საოხი მოსაჴმარებელი.

საოხრელი (30. 6 იობ.).

საპალნე ულაყის სატჳრთავი.

საპალურო არს კეთილი სათევზე ადგილი სხვათა რითამე შესაპყრობელი.

ხოლო ს ა ს ა ლ ი კ ო ბადეთა მოსაყრელი ადგილი და მ ე ს ა ლ ი კ ე—ქელმარჯვე მებადური.

საპარავი მოსაპარავი, გინა ზროხის მუცლის ჴორცი.

საპატიმრო პატიმართ ადგილი.

საპატიო პატივ სადებელი.

საპატ-ჟო პატიჟის საქნელი, თუ ქნა.

საპირე ორკეცსა ზედათს საპირე და ქვედათს ს ა რ ჩ უ ლი ეწოდების.

საპკურებელი (13. 1 ზაქარ.) სასხურებელი.

საპონი ფრანგულია, ქართულად წერილით შენაზავები და განსაწმედელი ეწოდების, ხოლო სოფლურად კ უ მ პ ა.

საპფირი (9. 2 ეზეკია).

საპფორი სომხურია, წურწუმას ჰქჳან.

საპყარად შესანახავად, გინა საპყართათჳს.

საპყარი ფერჴებ დაშავებული.

საპყრობილე (11. 2 მათე) საპყრობილე განიყოფებიან სამად: დ ი ლ ე გ ა დ, ს ა კ ა ნ ა დ და ს ა პ ა ტ ი მ რ ო დ. დ ი ლ ე გ ი არს სახლი საპყრობილე შებორკილებულთანი.

ს ა კ ა ნ ი არს საპყრობილისა ფსკერთა ქუეშე ბნელი საპყრობილე.

და ს ა პ ა ტ ი მ რ ო საპყრობილე სახლი ხსნილი უჯაჭო.

საჟამწე ჟამთ საჩვენებელი საათი.

(ტკ8 / 323) **სარა** ○ უფალი დედაკაცი, გინა მყნოსელი.

სარავარები (3. 21 დანიე.). ნიფხავ-პერანგი.

სარაი ○ უფალი დედაკაცი ჩემი.

სარაკოცა |18. 10| 40. 40|.

სარან ○ წინა აღმდგომი.

სარანგი ესე არს რაოდენთა კაცთა უფროსი, რათა მათ მიერ ბოროტნი კაცნი შეშინდნენ.

სარახალი ნაქსოვია დიდ ფასისა.

სარასინი ქ. „რაჟამს წარსდგე ლოცვად წინაშე ღთისა, შერაცხე თავი შენი მსგავსად ჭინჭლისა ს ა რ ა ს ი ნ ი ს ა და მწერისა“.

სარაფარდა კედელთ ფარდაგი.

სარალუჯი ქალთ თავსახურავი.

სარაჯა ქვისა და ძელის დარივით რუსათჳს.

სარაჯი ეგივე ღარულად ნაქმარი.

სარბიელი სარბენელი ადგილი.

სარბიკი საზედაო.

სარგაბი (2 კორ. 11. 33) მაგარი დიდი სფირიდი.

სარგებელი (2 ნეშტ. 2. 4.) თავნის მონაგარი.

სარგებელი (30. 13 იერე.) რგების მომცემი.

სარგი სარგო (23 ნემესიო).

სარგილი კოლოტის ჩხირი, ტიხი.

სარგნით (2 კორი. 11. 33). სარგანით.

სარგო მნეთ სარგებელი.

სარდენია კუნძული |30. 20| |38. 30|.

სარდიონი ესე თვალი სისხლის ფერია, სენთა ჰკურნებს.

სარდიონიქო ბრტყელი მოგრძე მომრგვალებული იყოს.

სარდოს |29. 20 43. 40|.

სარეგუავი მახესთან ნახე.

სარეკელი ლოცვაზედ მისაწოდებელი.

სარეკი ნადირთ მოსალალავი.

სარეფთა ○ იწრო ზაკვა, გინა სიმჭურვალე, გინა მოკლება პურისა.

სარეცელი (31 ქება) ჭუჩმ საგები.

სარეცხი გასარეცხელი.

სარეწავი (16. 16 საქმ.) ჭელფასი.

სარვაგი ეს არს გასინჯვა მის მის ალაგს იყოფინოს და მოუკლებლად იქონიოს და ცუდად არ წარაგოს.

სართვანელი (6. 69 ზარო.) საფთხული.

სართი საცვალზე დასამატი.

სართული (8. 8 მათე.) სახლთ ზედა კერძო.

სართხმელი სათხეპელი.

სარი ვაზის მანა.

სარიგებელი რიგის გასაგებელი.

სარიგო რიგის ჩასაგდები, ანუ რიგზ მოდებული გამოსალები, გინა სადები, გინა ხნება გარდამდები.

სარიდო რიდის საქნელი.

(ტკე/324) **სარიოში** წყლის დიდი ჯა-მი წედათა. გასარცხელი.

სარკე მიჭურიტანა.

სარკინოზი სარას ძალლი.

სარკმელი (2. 9. ქებ.) სახლთ სასინათლო გარდასაჭურეტი.

5 **სარმუზა** მაშია.

სარო ჟ.

სარო (2 ნეშტ. 2. 8.) კვიპაროზი Ÿ.

სართი პატიოსანთა თვალებთა და ალრალებთა დასთლიან და მით შეაწყობენ ხატთა და ყვავილთა ძვირფასთა, იგი არს ს ა რ თ ი.

სარონ სარონა ○ გასწორება.

10 **საროსბიკე** სახლი სამეძაო.

სარრა ○ მთავრობა, გინა მშობელი, გინა ხილვა ცხენისა.

სარსარაკი V.

სარტყელი (3. 4 მათე) წელსარტყამი.

ს ა რ ტ ყ ლ ა დ უთქვამთ შვდნი იგი სფერონი ცისანი, რომელთა ვლენან შვდნი ცთომილნი.

ხოლო მოთვალულსა ოქროჲს სარტყელსა ეწოდების ზ ო ს ტ ე რ ი.

ხოლო თოკისა ცუდსა სარტყელსა კ ე ნ დ ო ჲ.

სარქუანი. (3 მეფე 17. 12.) მცირე დერგი.

15 **სარქუცლი** პურის პირს საფარი.

სარჩა ისართან ნახე.

სარჩელი (2 ნეშტ. 19. 10.) მოსამართლესთან ჩივილი.

სარჩვლა სხუა მის მაგიერ ჩიოდეს.

სარჩო გამოსაზრდელი.

20 **სარჩული** საპირესთან ნახე.

სარცხელი გასარეცხელი.

სარცხვინელი (18. 12 ლევიტ.) აუგი.

სარწმუნო (2. 22 ესთერ) დასაჯერებელი.

სარწმუნოება (11. 1 ებრა.). სარწმუნოება ვიდრემე მრჩობლი არს: რამეთუ არს ს ა რ წ მ უ ნ ო ე ბ ა ჲ ს მ ე ნ ი თ გ ა ნ, რამეთუ გუესმოდინ რაჲ სალუთონი წერილნი, ვირწმუნებთ მოძღურებასა სულისასა;

არს კვალად ს ა რ წ მ უ ნ ო ე ბ ა ს ა ს ო ე ბ ა თ ა გ უ ა მ, საქმეთა მამხილებელ არა ხილულთა, შეურყეველი და შეუორგულებელი სასოება ლუთისა მიერ აღთქმულთაჲ ჩვენდა და ლოცვათა ჩვენთა მიმთხუევისაჲ. პ ი რ ვ ე ლ ი უკუე ჩვენისა ჯერჩინებისაჲ არს, ხოლო მ ე ო რ ე მადლი სულისათაჲ.

25 **სარწყავი** წყლის მოსავლები.

სარწყული (24. 45 დაბად.) ჭურჭელთან ნახე.

სარჯელი საქმის მიჭირვება.

სასა (2. 2 ქება.) ენას ზედათა ჭაჭა.

(ტკე/325) **სასგნო** ასაბადი, ესე არს მშვლდოსანნი, სადა ნიშანსა დასდებენ ისარსა სასროლელად, ჴელის წაყრის სიმარჯვესათვის.

სასაკმევლე საკმევლის ჭურჭელი.

სასალიკო ბადის მოსაყარი ადგილი წყალში.

სასანთლე (25. 31 გამოსლ.).

5 **საფლავი** საფლავთა ადგილი.

სასახლე სახლთა ადგილი, გინა სახლები,

სასახლის შჯული თჳსა სახლთა შემკობა და გარიგება.

სახდუნი მწჳრის გასადინარი ნაჭურეტი.

სასთაული (11. 5 გამოსლ.) ბამბის ბალიში.

10 **სასთუნალი** თავსადები ფიცარი თუ რაც.

სასთუნლით (3 მეფე 19. 4.) თავით კერძო.

სასიტყველი (17. 6 იობ.) სალაპარაკო.

სასკე საფუტკრე.

სასმელი (10. 42 მათე) წყალი, ღჳნო და მასთანა.

ხოლო ქრისტეს მიერ თქმული ერთი იგი ს ა ს მ ე ლ ი სიკუდილი არს (26. 42 მათე).

და რაჲც დაესობის ს ა ს მ ე ლ ა დ ითქმის.

15 **სასმენელი** ყური (11. 18 იერე.).

სასო (9. 10 ფსალ.) იმედი.

სასოება (34. 28 ეზეკი) იმდენეულობა.

სასოებიანი იმედიანი.

სასოწარკუეთა იმედის გარწყუეტა.

20 **სასრბო** (8. 6 იერე.) სარბიელი.

სასრევი განიყოფებიან შჳდად:

ს ა ს რ ე ვ ი არს ქვა ჯრმალთა, ხანგალთა და ცელთა ალმლესელი;

ხ ო ლ ა ზ ნ ა არს ქვა სამართებელთა და შაშართა ალმლესელი;

მ ა ქ უ რ ი არს ქვა დანათა და მისთანათასა ალმლესელი;

ხ ა რ ტ ი არს ქვა ცულთა, წალდთა და პირ ბლაგუათა ალიხარტველი;

ა ფ უ ა რ ი არს ქვა სასრევი, მრგვალი და მბრუნავი;

ლ ა ნ გ ი არს ქვა სასრევთა უკეთესი და ალლესულთა პირის მომწყობელი;

მ ა ს ა თ ი არს ბასრისაგან მსგავსი მაქურისა.

სასროლი (13. 13 ეზეკი.) შესატყორცი.

სასტვარი სამსტოვრო სასინჯავი.

სასტი (1. 1 ამბაკ.) ბრძანების მიღებად ითქმის.

25 **სასტიკი** (2. 2 საქმე) დიდად ძლიერი.

სასტური სასტვარივე.

სასტკნველი (3. 7 დანიე.) სტკრები.

სასუამადი სასმელები (ეპიტაფიაში).

სასუცნებელი (2 შჯუ. 6. 7.) ქვეშაგები.

30 **სასულე** ყარყანტო (2 ნემესიო).

სასუმლობა შჳლობილობასავით. რამეთუ უკეთუ კაცი მოკუდეს და ცოლი მისი დაშთეს უშჳლოდ და იგი შეირთოს მოყუარემან მისმან და აგარაკიცა მისი მოიგოს, ვითარცა ყო ბოოს რუთისა, რომელსა ესასუმლა და არა ისასუმლა სხვა მან მისთანა ს ა ს ა ს უ მ ლ ო- (ტკვ 326) მ ა ნ, ესე იგი არს მის მკდრისა დედასა ეშჳლოს

და იგი ეუფლოს ყოვლსავე.

სასურველი (4. 8 ეკლეს.) სურვილით სანდომი.

სასუფეველი (5. 3 მათე) ესე არს სამყოფი ანგელოზთა, სადა წმიდანი არიან.

სასყიდელი (6. 1 მათე) ფასი.

სასწაული (2. 11 იოანე) საქმე გამოჩენილი.

5 **სასწორი** (19. 35 ლევიტ.) ასაწონი.

სასწორი ერთი ერთი სატირია (4 მეფ. 4. 23).

სასწორი მეშვდე ზოდიაქო.

სასხლევი (1 მეფე 13. 20) მევენახის დანა.

სასხრტოჲ დასასხლეტით სასროლი.

10 **სასჯელი** (142. 3. ფსალ.) საშჯელი.

სატა (2. 17 ანგი.) ერთი მოდი და ნახევარი.

სატალი სენია, მუცელა მომსვრელი.

სატანა O წინა აღმდგომი, გინა მჴდომი.

სატაცური ❦.

15 **სატები** სარჩილობლები.

სატევარი ხანჯალი.

სატეხი საჭრეთელი ძელისა.

სატვიროსი მამა ანტონი იხილა მაცთური რაჲმე, ასაკით ციდა მტკაველისა ოდენი, სრულიად კაცის მსგავსი და რქანი და ჩლიქნი თხისანი.

სატირალი ტირილის ღირსი.

20 **სატირი** (17. 26 მათე) სამი დრაჰკნის წონა.

სატიხარი (3 მეფე. 7. 17.) შუა ჩასაყარი ფიცარი.

სატკბური გართხმული მუწუკი.

სატლი სატალი, სენი მუცლისა...

სატლი საკიდარი ქვაბივით მცირე (დიოლოღო.).

25 **სატლობა** ხშირი მუცლით ყვანა.

სატონ (2. 17 ანგია) ვიფი, საწყაგია.

სატრაპესთა სტრაფთა.

სატრფიალო ტრფიალების ღირსი.

სატრფო იგივე სატრფიალო.

30 **სატურფალი** ტურფათ უკეთესი.

სატუხელი რა ფრიად კეთილი ფრიად ბოროტად შეიცვალოს.

სატფურება (1 ეზრა 6. 16.) განახლებასა საქმისასა იტყჳს წლითიწლად.

სატყვეო ტყჳსათჳს.

სატყორცი (19. 13 გამოსლ.) შესატყორცი.

35 **სატყუარი** მოსატყუარი.

საუბარი სალაპარაკო.

საუდიერო ბევარაზედ მეტი ალებული.

(ტკზ 321) **საუკუნო** საუკუნოდ ითქმის თითოეულისა მყოფთაგანისა ცხორება;

კვალად საუკუნოდ ითქმის ათასეულთა და ასეულთა წელიწადთა ჟამნი;

კვალად საუკუნოდ ითქმის ჟამნა ესე აწინდელისა ცხორებისა და საუკუნოთა მიმართ ყოფადი იგი დაუსრულებელი განსუცნება;

ხოლო მხოლო არს საუკუ-

ნ ე ღ მ ე რ თ ი შემოქმედი ყოველთა საუკუნეთა;

ხოლო ს ა უ კ უ ნ ე საუკუნო ცხორებასა და საუკონოსა ტანჯვასა ცხადყოფს ყოფადისასა;

ს ა უ კ უ ნ ე ო ბ ა მარადის მყოფად ითქმის.

საულ ○ (1 მეფ. 9. 2.) შელი.

საულ ○ მთხოველი ნაცვლად, გინა თანამდევი.

საუნჯე (6. 45 ლუკ.) შესაკრებელი საქონლისა.

საუნჯენი სამხრისანი (9. 9 იობ.) ქარია სამხრისა საწკმარი;

საურავი განსაგებელთათჳს მოვლა.

საურავი ცხენის მოფხანა და გაქოცა.

საურვალი ყვერი.

საური ხარკი.

საურწყო სძე, ერბო, ყველი და მისთანა.

საუფლო უფლისა.

საუფლისწულო უფლის შვილისა.

საუცხოო უცხოთათჳს.

საუძაო ქნა შეუძლებელი.

საფათერაკო ფათერაკ საქნელი.

საფან ○ ცხოველი ფეჴმოკლე.

საფანელი მცირე ფქვლი მოსაყარი.

საფანვალი მაღლა ვიწრო თარო, რომელსა სპარსნი რ ა ფ ა ს უწოდენ.

საფარ ○ მსაჯული.

საფარდული (27. 20 ეზეკ.) სამოსასყიდლო.

საფარველი (25. 5 ესაია) დამცველობა.

საფარი პატნეზი, ბრძოლაში მოსაფარებელი.

საფახე (10. 24 მარკ.) საქონელი, უნჯი.

საფეთქელი წარბის ბოლოს ქვეითი.

საფეთქი ბაზთ საჩვენებელი.

საფენი გასაშალი.

საფერებელი პირფერობის სიტყვა.

საფერი მისი შესადგანი.

საფერცხე მიმინოს სამჭარილლიე.

საფიდა ელლენებრ მაღალი.

საფიო.

საფირონი ლურჯი იაგუნდი, იისფერი და მყიისფერი, სამსავე ჰქვან.

საფიცარი ფიცის წერილი.

საფლავი (27. 53 მათე) მკუდართ სამარხო.

(ტკ / 328) **საფლობი** ესე არს ღრმა ტალახი, რომელსა შინა დაეფლვს ცხოველი რა შევიდეს;

ხოლო ღერწმოანთა საფლობთა ეწოდებიან ლ ი ა;

და წყალთა და ზღვათა საფლობსა უ ყ ე;

და ტევრთა შინა და მინდორთასა ეწოდებიან ნ ო ყ ა.

საფოელი პურის ცომი აღსაფოებელი.

საფრთე ისრის ყობული.

საფრთხილო გასაკრძალავი.

საფრთხოლო (6. 69 ბარუ.) დასაფრთხობელი.

საფრთხული (6. 69 ბარუ.) იგივე საფრთხოლი.

საფრინავი ფრინველთ მკლავი.
საფრჳე მახესთან ნახე.
საფსალმუნე ესე არს წერილთა აღმოსაკითხავი მაღალი ჭონქი, გინა ყოელი სამწყობრო (3. 5 დანიელ.)
10 **საფუარი** საფოელი.
საფუძველი (1 კორი. 3. 11) საძირკველი.
საფქავი ხვარბალი საფქვლე.
საფქველი (18. 6 მათე) წისქვლი სავირე.
საქანელი ჩამობმული თოკი, თუ ლატანი.
15 **საქანელი ცათანი** (7. 11 დაბად.) (მალაქია 3. 10.) კარად ითქმის, გინა სარკმელად.
საქებელი ქების ღირსი.
საქივარი საქირდალი.
საქირდალი საკიცხარი.
საქიქელი (7. 16 ოსე.) უკუსაწბილებელი.
20 **საქლეში** საფხეკი.
საქმე მოქმედება სიტყვერი და რაჲცა.
საქონდაქრე ჭორცთ საკაფავი, გინა თავის მოსაკვეთელი.
საქონელი უსულო ხვასტაგი.
საქორწილე ქორწილად განმზადებული.
25 **საქორწილო** ქორწილისათჳს.
საქრისტიანო ქრისტიანთ რაჲც.
საქუეყნო ქვეყნისათჳს.
საქულბაქე.
საქუმელი მოაბასთან ნახე.
30 **საქუსალი** ქსელი საქსოვი; სადამე ს ა გ უ ა ს ა ლ ა დ აღუწერიათ, სადამე ს ა ვ ა ლ ა ლ ი. ს ა ქ უ ს ა ლ ი უმჯობეს ჰგავს.

საქუსლე ქუსლთა ადგილი.
საქუფთე (22. 36 ლუკ.) მახალაკი, გინა შთასადებელი.
საქცევი მუსიკათა კილოთა გასაყოფელი, გინა სხვადასხვარიგად აქციოს რაჲმე, რომელ არს სხუჱბრ ჩვენება, სხუჱბრ სმენა;
ს ა ქ ც ე ვ ა დ ითქმის საყანურთა დასასრული;
კვალად ს ა ქ ც ე ვ ა დ ითქმის დასაცველი რაჲცა.
საქციელი კაცის ქცევის საქმე.
35 **საქცოჲ** საქცევი.
(ტკთ 329) **სალარი** შუბლ თეთრი ცხენი ო.
სალებავი შეღების ქნის საქნელი.
სალვინე ჭურჭელთან ნახე.
სალონე ბადის ანაკეცი მუჟურო.
5 **სალრტილი** კაჲ.
სალრტილი უნაგრის საწყვეტი.
სალუაწო (4. 16 რიცხ.) მოსალვაწი.
საყალნო ისართან ნახე.
საყანური (21. 11 ისო) ყანის ადგილი.
10 **საყანყური** სხუათა ენაა, ქართულად მისანა ჰქვან ~.
საყდარი (5. 34 მათე) ტახტი.
საყდარნი ს ა ყ დ რ ნ ო ბ ა ნ ი გამოითარგმანებიან განკურვებულად და გამფენელ სიბრძნეთა;
ხოლო ზეცისა ძალთა ცხრა დასობათა კარგნი ესრეთ განიყოფვიან: პირველი კარგი:— ს ა ყ დ ა რ ნ ი, ს ე რ ო ბ ი ნ ნ ი და ქ ე რ ო ბ ი ნ ნ ი;

მეორე კარგი: უ ფ ლ ე ბ ა ნ ი, ძ ა ლ ნ ი და ქ ე ლ მ წ ი ფ ე ბ ა ნ ი;

მესამე კარგი: მ თ ა ვ რ ო ბ ა ნ ი, მ თ ა ვ ა რ ა ნ გ ე ლ ო ზ ი და ა ნ გ ე ლ ო ზ ი.

საყა დასასაყავი ხალა.

საყე (30. 17 ესაი.) იგივე ხალა.

საყევარი მარჯილის ქელნები.

საყელე (30. 18 იობ.) საყელო.

საყელო (39. 21 გამოსლ.) ყელის სამოსი.

საყვავე სართულის ზეითი ლატანი.

საყვარელი (12. 6 მარკ.) შეყვარებული.

საყვარლობა სიყვარულის ქნა.

საყვედური ყვედრების ნაწილი.

საყვინელი (7. 20 ესაია) სამართებელი.

საყვირი საყვირნიცა მრავალ რიგნი არიან, მხაზებელნი მაღალმდაბლობითა: ბ უ კ ი, ი ო ბ ე ლ ი ს ნ ი, ყ კ რ ო ს ტ კ რ ი, ზ რ ო ხ ა კ უ დ ი, და სხვანიცა.

საყინულე ყინულის ჭურჭელი.

საყირმუზა სამუქლე პოლოტიკი.

საყნოსელი (20. 28 ეზეკი.) ცხვრთ სასუნე.

საყოელთაო ყოველთათჳს საქონი.

საყოფაქცეოდ. ესე არს თავთა თჳსთა შემამკობელი და ყოფაქცევათა მისთა და ცხორებისა მისისათა.

საყოფელი (4 მეფ. 6. 2.) ადგილი რამ სავანე.

საყოფი არც მომეტდეს და არც დააკლდეს.

საყუდელი (4. 7 იერე.) სამყოფი.

საყუჱდრელი (2. 7 იოელ.) ყვედრების ღირსი.

საყუნელი (7. 20 ესაი.) სამართებელი.

საყური (32. 2 გამოსლ.) ყურის სამკაული.

საშევარი ფაჩხსა და ორხოის დგიმი.

საშველებელი (4. მეფ. 4. 13.) შველების მქნელი.

საშველი შველების ღირსი.

(ტლ 330) **საშვილო** შვილის ადგილის ნაწლევი.

საშინელი (2 ნეშტ. 26. 15.) შიშის დამტეხელი.

საშიშარი შიშის ადგილი.

საშიში შიშის საქმე.

საშლელი მოსაშლელი.

საშო (3. 11 იობ.) საშვლო.

საშოვარი შოვნის ქნა.

საშრდილო დარღვეული, თუ ოხერი, თუ დატევებული.

საშრეტი ცეცხლის დასაფსვები.

საშრიალი შესაპყრობელი.

საშრობელ ბადეთა. (26. 14 ეზეკი.) ბადის საშრობი.

საშუალი (31. 37 დაბა.).

საშუალო ეწოდების ყოელთა შუაობით მყოფთა, რომელი ორთავე საქმეთა შორის იყოს და არც ერთი მოკლებული იყოს, ვითა ს ო ფ ე ლ ი ესე საშუალ ს ა ს უ-

ფვველისა და ჯოჯოხეთისა;
ვითა საქმე საშუალ მადლისა და ცოდვისა;
ვითა სადაგი საშუალ ადვილისა და ძნელისა;
ვითა სათნოება საშუალ უსამართლოდ მოგებისა და უწესოდ წარგებისა;
ვითა საყოფი საშუალ ნამეტნაობისა და ნაკლებობისა;
ვითა მდოვრე საშუალ სიჩქარისა და სიწყნარისა;
ვითა მილმა საშუალ შორისა და ახლოსა;
ვითა ორტაბახი საშუალ მჴურვალისა და გრილისა;
ვითა ფანდალი საშუალ მძიმისა და სუბუქისა;
ვითა ფარსაგი საშუალ კეთილისა და ავისა;
ვითა ხოშორი საშუალ სხვლისა და წვრილისა;
ვითა შანარი საშუალ დენთისა და დუნისა;
ვითა შანდაკი საშუალ გრცელისა და იწროსა;
ვითა სიმჭიდროე საშუალ გასაძლისისა და გაუძლებელობისა;
ვითა შეხმუხი საშუალ ჭკვანისა და უჭკოჲსა;
ვითა ფეროჲ საშუალ თეთრისა და შავისა;
ვითა ჟივჟავი საშუალ თვალშავისი და მაჩხისა;
ვითა ჯინჯიხი საშუალ თბილისა და ცხელისა;
ვითა ძუნძული საშუალ სირბილისა და სლვისა;
ვითა ხრტილი საშუალ ძვლისა და ჴორცისა;
ვითა თირი საშუალ ქვისა და მიწისა და ესე ვითარი.

საშუცბელი (2. 15 დაბად.) უზრუნველი ადგილი.

საშურველი შურად ასალები.

საშური დასაშურად საქნელი.

საშჯელი (142. 3 ფსალ.) სასჯელი. უკუც არს სიტყვა მოვლინებული არა ქმნისათვს ქმნადთა, პატივითა ვიდრემე მსმენელთათვს, ხოლო პატიჟთა ბრძანებულთა წარმსმენელთათვს.

საშჯული შჯულის საქმე (1. 6 ზაქარ.).

საჩემებელი ჩემების საქნელი.

საჩემო ჩემი საფერი.

(ტლა 331) **საჩენი** დასანახავად სამყოფი.

საჩეხი ქართულად დერეფნის პირის საჩრდილობელს ფიცარს ჰქვან, ხოლო სხვათა ენითა ბუჟუჟიანს ცხვრის ტყავსა.

საჩივარი ძალდატანების ამბავი.

საჩინო (2. 2 ესაია) გამოჩენილი.

საჩუმარი ჩუმად სათქმელი.

საჩურჩნელი ჩურჩნით სათქმელი.

საჩუქარი სწორის ძღვენი.

საჩქარო სწრაფად საქნელი.

საჩხვეპელი დამჩხვლეტელი.

საჩხვლეტელი საწერტელი.

საჩხუბარი ჩხუბის ასაშლელი.

საცა სადას ნაკუწთი.

საცავი (1 ნეშტი. 23. 32.) საჴმილავი, გინა სადარაჯო, გინა შესანახავი, გინა სიმაგრე.

საცანდავი ერქვანთ რაჲმეა.

საცემელი მისაცემელი, გინა ქ რ თ ა მ ი, გინა ს ა გ უ წ მელი (25. 6 დაბად).

საცერე ცერზე შესაცმელი.

საცერი ფქვლის გასაცრელი.

საცერკოდი ფაცერკოდი.

საცეცხლე არს სადა მარადის ცეცხლი ეგზების, გინა ცეცხლთა ჭურჭელია.

საცეცხლური (16. 16 ლევიტ.) სამღდელო საკმეველთ დასაკმეველი.

საცეხველი (23. 31 იგავი.) მარცვალთ საძეგვი.

საცთენი ცთომის საქნელი.

საცთომელი კეთილზე მოსაცდენელი.

საცთური (19. 4 იობ.) საცთომელი.

საცილობელი სასარჩელო.

საცინელი (17. 6 იობ.) სასაცილო.

საციქველი სამოცოქულო.

საცნაური (1. 19 საქმე.) საცნაური ეწოდების თჳთ საცნობელსა; ხოლო მ ც ნ ო ბ ე ლ ი თჳთ მის მიერ ცნობილსა. საცნაურნი ანგელოზნი.

საცნობელი ცნობად მოსაღები.

საცო (18. 3 რიცხ.)

საცოდავი ცოდვის მომატყუწბელი.

საცუმელი კართ აქათ იქით კედელთ კუთხენი.

საცხადო ცხადად საქნელი.

საცხებელი (1 მეფ. 10. 1.) ზეთი სუნელი, გინა ფერები.

საცხინველი ესე არს მარგალიტთა სამკაულთა სარევად თვალნი დათლილნი და ოქროჲს მძივები.

საცხოვარი (9. 3 გამოსლ.) ცხვრის არვე.

საძაბუნო ძაბუნად გასაკადი.

საძაგელი (2. 20 ესაი.) ძაგების ღირსი.

(ტლბ/332) **საძაგრავი** ცხენის მეორე ჩული.

საძალნი კარის ურდული.

საძალო ძლიერთაგან საქნელი.

საძახელი ძახილით სათქმელი.

საძებნელი ძებნის საკამსო.

საძეგველი მცირედ დასანაყელი.

საძელი ჭურის სარცხელი.

საძიებელი საძებნელი.

საძირკველი (3. მეფ. 7. 9.) კედლის დასაწყისი.

საძირკვი ქვეშ მდებარე იგივე.

საძლები შესაძლები.

საძნაური (10. 4 ესაი.) საძნელო.

საძნე ბულო, ძნის სახლი.

საძნელო ძნიად საქმარი.

საძოვარი (7. 25 ესაი.) ხვასტაგთ სამჭმო.

საძრაობა გაძვრის ღონე.

საძუე ცხენთ საკუდური.

საძულველი ძულების ღირსი.
საძლნო ძლუნად გამზადებული.
საწადელი (44. 9 ესაი.) სანდომელსავით.
საწათხე დუგუნი.
საწამებელი დასამოწმებელი.
საწამლავი სამსალა, გინა სახიბლავი.
საწანგრო.
საწაფი უღლის დასამძიმებელი.
საწდე სალვინე.
საწევნელი (3. ეზრა 8. 15.) შესაწევარი.
საწერელი (19. 24 იობ.) მელან კალამი.
საწერი წერად მდებარე.
საწერტელი (2 კორი. 12. 7.) საჩხვლეტელი.
საწესო წესის წილი.
საწვივე პაიჭი და მისთანა ჯაჭვსა.
საწვიმარი ღრუბელი წვიმის მომყუანი, გინა სამოსელი წვიმის ჟამისათჳს.
საწვრთელი წურთათ სიტყვა.
საწიგნე წიგნთა ადგილი.
საწილი ერქვანთ მეორე უღლეული ჭარი.
საწინაო წინ დასაგდები.
საწინასწარმეტყუელო.
საწინაშო უალრესთ წინ მისაღები.
საწინწკარა ფრინველის ლავიწი.
საწირავი წირვისათჳს.
საწკეპი ერქვანთ მესამე უღლის ჭარნი.
საწმართული შალვარი. ქ. ერთში ს ა წ მ ა რ თ უ ლ ო ეწერა, მეორეში პ ე რ ი კ მ ე ბ ი. ერთსა ჰქვან ორივ.

საწმისი (6, 36 მსაჯ.) მატყლი.
(ტლგ/333) **საწნეხელი** (16. 6 ლუკ.) ყურძნის საჭყლეტი.
საწოლი (16. 26 ივდი.) სახლი საძილო გინა ცხედარი.
საწოლის მწიგნობარი საწოლთა წიგნის მკითხავი.
საწონი (8. 5 ამოს.) ლიტრა თუხტი და მისთანა.
საწუთო წუთის ხნისა.
საწუთრო ეს სოფელი (5. 277 დიონოსი) (2 კორი. 8. 17.).
საწული მამაკაცის ასონი.
საწუნარი (49. 15 იერე.) წუნის დასადებელი.
საწუხარი წუხილის საქნელი.
საწყალი საბრალო.
საწყალობელი (9. 19 იერ.) შესაბრალისსავით.
საწყავი საწყაული.

ს ა წ ყ ა ვ ი და ს ა წ ყ ა უ ლ ი ეწოდების ჭურჭელთა რაჲცა აიწვის: ნოტიო კოკითა, გინა მარცვალი კოდითა და მოდითა და რაჲცა.

ხოლო რიცხჳ კოკისა და კოდისა თემითი თემად სხვადასხვა არს: რომელსამე ადგილსა ათორმეტი ახალი ლიტრა დამტევნელი, რომელსამე ათი და სხვაგან რვა და რაჲცა.

ხოლო სწორე ათლიტრიანი არს.

ყოელი საწყაულთა სახელი დიდ მცირობით ესე არს:

ქ ს ე ს ტ ი, მ ა რ ი, ი ნ, ხ ო ი ს ი, ს ა თ უ ც ლ ი, კ ო ტ ვ ი ლ ი, ს ა ტ ა, მ ო დ ი, ვ ა დ ო, ა რ ტ ა ვ ი, ღ ო მ ო-

რ ი, კ ო რ ო ს, გ რ ი ვ ი, კ ო დ ი, კ ო კ ა, ჩ ა ფ ი და მისთანანი (5. 10 ესაია).

საწყევარი (25. 18 იერ.) წყევის ღირსი.

საწყეო (46. 44 ეზეკ.) საწყავი.

საწყვეტი უნაგრის თასმა რისაც ჩასაკრავი და ძაფი გარდასაბამი, გინა მდინარის შტო გარდასაგდები.

საწყობი დაწყობის საქმე.

საწყრომი წყრომის სახე.

საჭაბუკო ჭაბუკთ საქმე.

საჭამადი (47. 12 ეზეკ.) საჭმელები.

საჭამაო ჭამის საქმე.

საჭანგე ბაზთ მოყვანის მიზდი.

საჭარბე სასწორის აბრა.

საჭე (27. 40 საქმე.) მენავის ხალა.

საჭედარი ცხენის ლუმბა.

საჭერი გასაკუწთი.

საჭეშმო საჭეშმარიტო (22. კავში).

საჭირო.

ს ა ჭ ი რ ო ს ა ორგვარად იტყვან, რამეთუ: საჭიროდ უწოდენ ს ა ქ მ ა რ ს ა, ესე იგი არს შესაწევნელად, ვითარ იგი: შესხმა, ჩაცმა, რამეთუ შეეწევის არა განხრწნისათჳს სხეულთასა.

მეორედ ს ა ჭ ი რ ო დ ითქმის წინა უკმო განწვალებულიცა საგებელისაჲ, რომლისა თჳინიერ ყოფაჲ შეუძლებელ არს; ვითარ: საჭირო არს მქონებელთა სამშჳნველისათა აღმოფშჳნვაჲ უეჭველად, რათა ცოცხალ იყოს.

ნამდვლ ს ა ჭ ი რ ო ვიდრემე უკუწ არს, მარადის იგივეობისა მქონებელი და საჭიროებით მყოფი.

(ტლდ / 334)

ხოლო ს ა გ ე ბ ი, რომლისა ძალითად ჰქონდის მყოფობაჲ ორთა წინააღმდგომთა, ვითარ იგი აღმოკითხვსა და არა აღმოკითხვსაჲ, არა რომლისა უკუწყოფაჲთა, არამედ ძალსა შინა, ხოლო მყოფად სახილველობითა.

ხოლო გ ა მ ყ ო ფ ე ბ უ ლ ი არს მოქმედებად მოყვანებული მდგომი ს ა გ ე ბ ი, რამეთუ ყოველივე რაჲცა არს ს ა ჭ ი რ ო ანუ ს ა გ ე ბ, ანუ გ ა მ ყ ო ფ ე ბ უ ლ ი იგი ნ ა ნ დ ვ ი ლ ი ც ა არს.

საჭიქე ჭიქის სამზადისი, გინა ჭიქის ადგილი, გინა ჭიქით სმაზე დასდებელის თქმა.

საჭმელი (2. 16 რუთი) საზრდო.

საჭმუნავი ჭმუნვის მომმატებული.

საჭრეთელი ძელის ამოსაკრეტი რკინა.

საჭურველი (18. 16 მსაჯ.) აბჯარი აღსაკაზმავი.

საჭურისი ყვერული (19. 12. მათე).

ხოლო ს ა ჭ უ რ ი ს ა დ სახელიდების სხვაჲცა შინა მოსამსახურე მეფისა, რომელსა აქუნდეს საჭურისთა თანა ადგილი ყოფისა. (39. 1 დაბა.).

საჭურჭლე მას სახლსა ეწოდების, სადა საომარი ჭ უ რ ი და ა ბ ჯ ა რ ი შეინახვებიან

და საჭურჭლედ უთქვამთ კიდობანიცა.

სახაზავი ხაზის იარაღი.

სახამებელი.

სახანო ხანის ადგილი, ორს კედელს საშუალია, კაცმან გაიაროს.

სახარება სახარებელი. სახარება არს სიბრძნე, სიმართლე და ძლიერება. სამივე სწორე და ერთ.

სახარო სახარულევანი (27. 7 კავში.)

სახარულევანი სასიხარულო.

სახასო სხვათა ენაა, ქართულად ბლისტი ჰქვან.

სახე (4. 31. ლევიტ.) შესახედავი.

სახე ნათესავთან ნახე.

სახედველი თვალი.

სახელდებ სახელწარმოთქმით.

სახელდობრ იგივე.

სახელი (10. 2 მათე) საწოდებელი.

სახელმოდგამი.

სახელმოდგამ უკუე არიან სახელითა ვიდრემე ზიარნი, ხოლო საზღურითა, ანუ წარწერით განყოფილნი, ვითარ იგი: სახელი ძაღლისაჲ სახელმოდგამ არს, რამეთუ ცხად ჰყოფს ჴმელისასაცა და ზღჳს ძაღლსა; გარნა სხვა საზღუარი აქვს ჴმელისასა და სხვა ზღჳსასა, ვინათგან სხვადასხვა არს ბუნება მათი;

ხოლო წარსწერენ სახელმოდგამთა ესრეთ: სახელმოდგამ არიან, რომელთა სახელი ზოგადი იყოს.

სახელნართაული სხვა სახელი, მომატებული, რომელსა, მსოფლიონი უკან საყივრად უწოდენ მეორე სახელსა.

(ტლე/335) **სახელოვანი** (1. ნეშტ. 17. 8.) სახელ დიდი.

სახეწი ძაფთ ჩასასწორებელი.

სახვედრი მისი საწილო მისაცემელი.

სახვეპელი სახოპელი, ბადეა ერთი.

სახვეწარი სავედრებელი.

სახვეწი იგივე ნაკლებად.

სახვეწნარი იგივე.

სახვრეტელი ყავა, თერმონი, ჩოკოლატა, და მისთანანი.

სახიდ (2. 3 ესაი.) სახლად.

სახიერი (19. 17 მათე). ჭეშმარიტი სახიერება იგი არს, რომელი სიმართლისა და სიბრძნისა და ძლიერებისა თანაშეწყობილ იყოს, რამეთუ უსამართლოჲ და არა ბრძენი და უძლური არა არს სახიერ.

სახილავი (23. 18 იერე.) სანახავი.

სახილველი ეს არს სარკესავით რამ შემზადებული.

გინა სანახავი, გინა სიზმარი და ჩვენება, გინა მისთანა აღმოსაცნობელი, გინა მაღლით გამოსამზერი.

სახიმარი ცხენის კუდი უძუოდ.

სახინძავი სამალავი ადგილი.

სახიობა (3. 7 დანიელ) ესე არს მუსიკა მწყობრი ძალთა და საკრავთანი და ჴმოანება

ტკბილი, გალობა, თუ სიმღერა.

სახის მწერალი სახით მეტყუელებით თქმულს სიტყვას ჰქვან.

სახის შემოღება იგავის მოყვანა.

სახიჩარი გაუწყობლობა რამ საწყენი.

სახლაკი მცირე სახლი რამ.

20 **სახლები** მრავალ სახლნი, გინა სახლებელი, გინა ეხლოს რამე.

სახლი (12. 3 იოან.) სახლი ზოგადი სახელი არს ყოველთა სახლთა, არამედ ყოველთა სხვადასხვა რიგთა სხვადასხვა სახელი სძეს.

სახლიერობა (3. 6 იერე.) სახლის თესლობა.

სახლის ნაშჳ (17. 27 დაბად.) სახლში ნაშობი ვისიცა. (2. 7 ეკლეს.) მჴევლის ბუში, ორივე ერთი მგონია.

სახლი სულმწარისა სახლი განმამწარებელთა.

25 **სახლისწული** (17. 12 დაბად.)

სახლტომი ხლტომის ადგილი.

სახნიერი კეთილი სახნავი.

სახოიანი სახე კაცი, ცხენი, ძაღლი, და მისთანანი.

სახოიშნო მოსახმარებელი შველად.

30 **სახრვა** მოგობის შელოცვა.

სახსარი ცხოვლთ ნაწევარი, გინა ტყვეთ გამოსახსნელი.

სახსნილო ხსნილში საჭმელი.

სახსოვარი არ დასავიწყარი.

სახუედრი მისახუედრი.

35 **სახუმარი** განსაცხრომელი.

სახურავი რაჲც ზეიდამ დაეხურვის ცხოელსა, სახლსა, ჭურჭელსა.

სახურავი ეწოდების ქუდსა კაცისასა.

(ტლვ/336) ხოლო საბურავი — ქალთა თავს საბურველთა.

საჴამრობელი კაცთ ფერჴთ საცმელები.

საჴამსო რაჲც ჴამდეს.

საჴედარი (27. 2 ესაი.) ცხენი ნიადაგ საჯდომელი, ჯორი, აქლემი თუ რაც. (3 მეფ. 22. 4).

საჴელი მკლავის სამოსი.

5 **საჴელო** მისი გასაგებელი.

საჴევინი სხვენი.

საჴივი (27. 2 იერე.) ქედის ბორკილი.

საჴლე ფერჴთ გასაშალი ნაქსოვი.

საჴმარი ჩასაცმელი, შესასხმელი და რაჲც შესაწევნელი.

10 **საჴმიანო** ჴმის გასასუელელი.

საჴმილავი (3. 6 ფსალ.) სამი ჟამი ღამისა ერთი საჴმილავი არს მჴმილავთა წესითა.

საჴმილი (3. 6 დანიელ) ესე არს ცეცხლთა საგზებელი კაცთა დასაწვავად, გინა აბანოს საგზებელი და მისთანა;

თუნი არს კეცის ჭურჭელთა გამოსაწვავი;

თაკარა არს ჭიქათა დასადნობელი და შესაქმნელი;

ღუმელი არს პურის საცხობი, რომელსა ფურნედ უწოდენ;

თ ო რ ნ ე არს ღრმად პურის ჩასაკრავი;

ა კ უ თ ა არს ქვაბთა ქვეშ შე-საკეთებელი;

ბ რ ძ მ ე დ ი არს ილეკროთ დასადნობელი ადგილი.

საჭნველი (9. 62 ლუკა) ერ-ქვანი, ჯილდა, ოქროჭა და მის-თანა.

საჭნისი (2. 4 ესაი.) საჭვნელის სათხრელი.

საჭხარი (21. 30 გამოსლ.) გა-მოსაჭხნელი.

საჭსნე უკანა ნაწლავი, სკორის საუნჯე (1. ეფრემ 89. 39).

საჭუთნი (2. 6 ისო.) სხუენი.

საჭუნდარი ნადირთ მოსავალი ადგილი.

საჭშველი (5. 6 ქებ.) კართ დასამაგრებელი.

საჯაგვავი ჭშირად სასაქმო.

საჯარო ჯარისათჳს.

საჯაროდ ჯართ საცნაურად.

საჯერო დასაჯერებელი.

საჯი ურთხლი 🍷.

საჯილდოე ჯილდოს ღირსი.

საჯილდოო ჯილდოდ მიცე-მული.

საჯინიბო ცხენთ საბამი ადგი-ლი.

საჯობინარი საუკეთესო.

საჯოგე ჯოგთ ადგილი.

სდ ქარაგმით სრულიად ითქ-მის და რიცხუში ორას და ოთხად დაჯდების.

სდევ (21. 6 იოანე) დევნას უყოფ;

ს დ ე ვ ბადე მოაყარე.

ს დ ე ვ ზედ დადევ.

სდვა ბადე მოაყარა, გინა მ ო ს-დ ვ ა რამე.

სებასტე 68. 6| |42. 26|.

სებინი ბაიასა, ხრალისა და ქილის ნათხაზი.

სეგოვია |8. 30| |38.—|.

(ტლზ / 337) **სეგორ** O მცირე.

სეგორი სიმდაბლე.

სედეკ O სიმართლე.

სედეკიას O მართალი უფალი.

სედრაკ O უდალმართო.

სედუკე O მარტოება.

სეერნობა მოსვენებით მისვლა მოსვლა.

სევასტოსი თაყვანისსაცემელი.

სევდა სავდა. სხვათა ენაა, ქართულად შ ა ვ ი ნ ა ვ ლ ე-ლ ი ჭქვან.

სევი O აღდგომა.

სევინი სებინი (7. 4.) მამად-ცხო.)

სეთ O დაბადებული.

სეით O სმა.

სეირა O (2 22 გამოსლ.) ქა-თამი, სირა.

სეირ O ბალნიანი, გინა ხრჭე-ლი.

სეკდემბერი ბერძულია, ქარ-თულად ახალწლისა.

სეკრეტიკოსი საეკლესიო დასი; პატივის უფალი.

სეკრეტონი სახლი თავის წინა საჯდომი.

სეკუნდიკარი.

სელა O განმჭსნელი, ძე იუდას ცმელებ.

სელაპი ღალეოსი ⚹.

ძ ა ღ ლ თ ე ვ ზ ი და ს ე ლ ა პ ი უჭკრითოდ შობენ შვლთა.

სელევკო ტარბი V.

სელი (2. 6 ისო) ♥.

სელი სკამი შესაკრავ გასახსნელი.

25 **სელისა** O მესამე.

სელმონ O მოსაგებელი, გინა სათნოება.

სელოვამ O მოვლინებული.

სელომა O წყარო, გინა განგდება, გინა უსამართლობა.

სელუმ O მობანავე, გინა მშვიდობის მყოფელი.

30 **სელქანი** ზუმილთან ნახე ✲ (2. ნემესიოჲ).

სელშავი მოცჳ ♥.

სემ O სახელ დიდი, გინა განსუენება.

სემეი O მშჳდი,

სემეი O (1 ნეშტ. 2. 8) სახელი ჩემი.

35 **სემეფ** O მსგავსება.

სემეფთაჲ O დიდებული.

სემია O ისმინე ჩემი.

სემპფორა O მოხედვა, გინა შვენიერება.

სენაკაპანი (3 ეზრა 3. 4) მესაწოლე.

40 **სენაკი** (4. მეფ. 9. 6) მცირე სახლაკი.

სენი რაჲცა ავადობა დაესენების ცხოველსა, ანუ გარდედების.

ს ე ნ ა დ ვიტყჳთ ყოვლთა ქცეულებათა ბუნებისასა.

სენნექერიმ O სენექერიმ, ცალიერი, გინა ჴმელიერობა.

სეონა O ჴმობილი.

(ტლტ/338) **სეოტი.**

სეპფორა O მხიარულება და სიკეთე.

სერა ქოთნის პირის მოსაკრავი.

სერანგი ლარია ყუმაშთაგანი.

5 **სერაპიონ** O სერაფიმ.

სერაფიმი O ცეცხლის პირება, გინა მომწველ პირისა.

სერი (12. 39 მარკ.) ესე არს მიმწუხრი საზრდელის მიღება;

ს ე რ ს უწოდენ მოგძედ წარზიდულ გორასა;

ს ე რ ს უწოდენ მეცხორენი ცხოვართ ყურის დაჭდევასა.

სერობა (23. 2 იოანე) მიმწუხრის საზრდელი.

სერსერი გორის სერი და სერი.

10 **სერსეროთი** (2 ნეშტ. 3. 16.) რკინა დაწნული ბადის სახედ.

სერტყი (2 შჯულ. 16. 21.) ნერგი კერპთანი საზორავნი.

სესხი (2. შჯულ. 23. 20.) ვალი უსარგებლო.

სესხებული (15. სიბრძ.).

სეტიმ O განპყრობა.

15 **სეტყუა** (9. 18 გამოსლ.) წჳმასა შთამომავალსა უკეთუ ეკუჩთა ქარი ცივი შეჰყინდების და ს ე ტ ყ უ ა დ იქმნების. ამისთჳს მრავალგზის ვიხილავთ ს ე ტ ყ უ ა ს ა შინა ბზესა, ბალანსა, ვინაიდგან ცუარნი თანა აღიხმენ შარავანდედისა მიერ.

სეფარუაჲმ O (2 მეფ. 22. 13.) წიგნი თუ მწიგნობარი.

სეფე დიდებულთათჳს.

სეფექალი დიდებულთ ქალი.

სეფეწული დიდებულთ ვაჟი.

20 **სეფილა** ხონჩა, სიფლი.

სეფისკუჩრი დიდებულთა კუჩრი.

სეფისტინი წიგნი საფილასოფოსო.

სეფორა (2. 15 გამოსლ.) შეუნიერი, გინა საყვარელი.

სეფური ესე იგი-არს მრავალჯერ ქნით საქმე გაიადვილოს, რაჲ ენების საქნელად, გინა სწავლად (ითიკაში.).

სეფქა ისართან ნახე.

სეხნა ორთავ რომ ერთი სახელი ერქვას (2 ნემესიო.).

სეშონ O ფესვით აღმოფხურა.

სვავი V.

სვე უმეცარნი და წარმართნი იტყვან: ს ვ ე არსო მაიძულებელი ძალიო, რათა იძულებული მის მიერ აღესრულებოდეს ვარსკვლავთა ზედა შობისა მიერ.

სვეკინტოსი რაღაცა მოქელვა.

სველი დალტობილი.

სვენება მცირედ დაყოვნება სლვათა, ლაპარაკთა თუ მუშაკობათა.

სვეტი (13. 21 გამოსლ.) ბოძი.

სვია ⚹.

სვია ფშალა ♥.

(ტლთ / 339) **სვილლოგიზმოსანი** ესე შესიტყვა რამე არს, ვითარმე შეყრა სიტყვათანი.

სვილოგიზმოს იგივე.

სვილი ქვავი ♥.

სვილინე O საბაა, მეფე საბაასთა.

სვიმონ O მორჩილი.

სვინა O შვლის მომნათლავი.

სვინაქსარი შეკრება.

სვინალროსი ვაქილი, ს უ ი ნ ო ღ რ ო ს ი ბერძულია.

სვინგელოზი მოწესეთ მოციქული.

სვინდიკოზანი მომნათლავი.

სვინდიმოს სუნდიმოს (4. ნემესიო) ქ. „ტენონი ორთაგან არს: ს ვ ი ნ დ ი მ ო ს ა გ ა ნ და ძარღუწბრივთა ინოთაგან".

სვინდისი სუნიდისი (1. 4 ზაქა.) მამხილებელი გონება (48. კათიღო.).

სვინკელი სვინგელოზივე.

სვინკლიტიკოსი ტაძრეული დარბაზის ერი.

სვინკლიტობა ტაძრეულობა.

სვინტრო ♥.

სვირი მცველი.

სვირინგება უკეთუ კაცსა, რომელსა ზედა იქმნას მათ შორის ნიშნები, იგი კეთროვნებისაჲ არს.

ხოლო რომელსამე ზედა ტყავისა შინა მისსა წყლული ჯორცი დამწვარი ცეცხლითა, იგი სვირინგებაჲ არს (13. 30 ლევიტ.).

სვისტატიკოსი სამოწმო უსტარი ბეჭდებიანი.

სვიქემ O ბეჭედი.

სვლა გლეხურია, სლვა უნდა.

სვლეპა ძაღლთაგან წვნის სმა.

სთავს ძაფს გრეხს.

სთესავს თესლს ფანჩავს.

სთვა (35. 26 გამოსლ.) ძაფთ გრეხა.

სთველი შემოდგომა, გინა ყურძნის მოკრეფა.

სთვლისა ოკტომბერი ქართულად.

სთნავს ნებავსავით.

სიავე (1 მეფე. 2. 14) სპილენძის ქვაბი.

სიათა თოფია ერთ რიგი.

სიალა ჩჩვლთ ტარება, ტაატი.

სიამე სიამოვნის ნაკუწთი.

სიამოვნე საამებელი საქმე.

სიამპარტავნე ამპარტავნების ქონება.

35 **სიარული** (9. 8 ზაქარ.) სვლის ქმნა.

სიასამური სხვათა ენაა, ქართულად ხ ა ზ ი დ ი ჰქვან.

სიახლე ახალყოფა.

სიახლე ახლოს ყოფა.

სიახლოვე ახლო ყოფა.

40 **სიბა** სარტყლის ადგილი.

სიბა O ძალი მხედრობათა.

(ტმ/340) **სიბილა** ქალწულ წინასწარმეტყუელი. ამისათვს ეწოდა სახელი, ვინათგან კერპთ ღმერთთ საიდუმლონი გამოეცხადებოდნენ და ათნი სხვანი იყვნენ სიბილანი.

სიბოლეთ O ტვრთი.

სიბორგილე განბორგებათ კარი.

სიბრალული შებრალების ქონება

5 **სიბრძნე** (6. 2 მარკ.) ესე არს მშობელი ჰკუისა და განმსინჯველი ცნობათა;

ს ი ბ რ ძ ნ ე და ს ი ვ ე რ ა გ ე ემსგავსებიან; ს ი ბ რ ძ ნ ე კეთილ, ხოლო ს ი ვ ე რ ა გ ე არა.

სიბრჯგუწ სიგვიანე.

სიბუშქე ბუშქთან ნახე.

სიგელი წყალობის წიგნი.

სიგემე გემოს ნაწილი.

10 **სიგემრიალე** გემრიელობის მქონებელი.

სიგვესე მზაკრობა დიდი (7. 5 მამადცხო.).

სიგვიანე არ სისწრაფე.

სიგიჟე გიჟთან ნახე.

სიგლახაკე გლახად ყოფნა.

15 **სიგლისპე** დიდი სიანჩხლე.

სიგრილე სიცივის ნაწილი.

სიგრძე წარზიდული.

სიდაბლე მაღლის შკლებობა.

სიდედრი (4. 38 ლუკა) ცოლის დედა.

20 **სიდიდე** (11. 3 ზაქარ.) დიდობა.

სიდირიტიდონ ♥.

სიდონ O მაჭირვებლი, გინა ნარდი.

სიდონ |68. —| |34—35|.

სიდონი O სანადირო ურგები.

25 **სიდონი** თეთრი ლარი.

სიენ· |34. 20| |42. 50|.

სიეშმაკე ეშმაკობის კარი.

სივაკე ვაკეობად შესავალი.

სივილი გველის სისინი.

30 **სივილია** |,—| |37,—|.

სიზმარი არს ძალი სულისა მშვენიერისაჲ და რა დაეძინოს სხეულსა, სული მშვენიერი და სული გონიერი არა მძინარე არს და სული გონიერი ზრახავნ თავსა შორის თვსსა და გონებითა განიცდის რაჲსაცა;

იქნების ს ი ზ მ ა რ ი ო თ ხ თ ა რ ე ვ მ ა თ ა მიერ და იქნების ჩაყოლითა დღისი წადილისა და ნდომისა მიერ;

ხოლო უფროს ადრე ეშმაკისა მანქანებითა;

ხოლო საღუთოთა ძალითა ჩ ვ ე ნ ე ბ ა ს ა არა ეწოდების ს ი ზ მ ა რ ი.

სიზრქე სქელობა.

სით სადეთის ნაკუწთი.

(ტმა/341) **სითბო** თბილის წინა ბჭე.

სითეთრე თეთრობის წინა ბჭე.

სითიკანი მამამთავართ საჯდომი ადგილი.

სიიეფე ხშირი იეფობა.

სიკეთე წინა ბჭე და ეზო კეთილობისა.

სიკერა O სიმთვრალე.

სიკილა (30. 23 გამოსლ.) ერთი დიდრაქმა.

სიკიმა O სასწავლო გვემა.

სიკრიტონი სეკრიტონი.

სიკრული (1 მეფ. 28. 12). ულუკის სამეცრო.

სიკუდიდ (6. 17 ბარუ.) სიკუდილად.

სიკუდილი (3. 5 დაბად.) სულისა და ჴორცის გაყრა.

სილა წულილი ქჳშა.

სილა რაჲც საწყაო პილპილ თავშეუდგმელი.

სილავშარა.

სილაჲ O ნათელი.

სილალე (12. 7 ზაქარ.) წინა ბჭე ლაღობისა.

სილენძი თჳსის ნებით დაჴსნილი, ზანტი.

სილი ჭჳლების სენი.

სილირბე თავკჳდობა.

სილოე O მოვლინებული.

სილოჳამ O მოვლინებული.

სიმაგრე მაგარი ადგილი.

სიმალე მალეობის ქონება.

სიმამრი (3. 1 გამოსლ.) ცოლის მამა.

სიმართლე მართლობის ქონება.

სიმარტოე მარტო ყოფნა.

სიმარჯვე (11. 18 იერე.) მარჯვედ ქცევა.

სიმაღლე (2. 17 ესაი.) მაღლობის ქონა.

სიმაძღრე (1. 14 ესაი.) მაძღრობის ქონა.

სიმახვილე მახჳლთან ნახე.

სიმრგვლე მრგუალობის ქონება.

სიმდაბლე (29. 15 ეზეკი.) გული აღუზვავებელი და შემუსრვლი.

სიმდედრე დედობრიობა.

სიმდიდრე მდიდრობის ქონება.

სიმედგრე მედგრობის წინა ბჭე.

სიმეონ O მსმენელი სასმენელთა.

სიმთელი (13 სიბრძნე).

სიმთვრალე მთვრალობის შესავალი (23. 32 ეზეკი.).

სიმიათა მწერალი წარსაგებელის მწერალი, გინა მონასმენის მწერალი.

სიმიაჲ რომელ არს წერტილი.

სიმიკინი სარტყელი, გინა ჴელმანდილი.

სიმინდი ❦.

სიმკაცრე (7. 16 დანიელ) სიფრთხილე.

(ტმბ/342) **სიმკოდოვნე** ფრიად სიგლახაკე.

სიმონ O მშჳდ ჰმუნვილი, გინა სმენად წუხილი.

სიმონ ეწოდა პეტრე მოციქულსა.

ს ი მ ო ნ კ ა ნ ა ნ ე ლ ი, რომელსა ეწოდა მოშურნე, ძე იყო კლეოპასი. ქადაგა მავრიტანიას და აფრონთას და უკანასკნელ ხერხითა განიხერხა.

სიმრავლე (32. 32 ეზეკი.) მრავალყოფა.

სიმრთელე მრთელობის ბჭე.

სიმსივნე ხორცთ გასივება.

ხოლო შუპილი მცირესა და ადრე საკურნებელსა ეწოდების და დჯჯირჯვება ძალად რა სხეული დასივდეს და ადრე განქარდეს.

ხიმსიმი შიოს ცხორებაში. ქ. „აჰკიდეს კერძო ვირთა ზეთი, სიმსიმი, თაფლი და ლეღვი“.

ხიმტიერე (13. 40 ლევიტ.) სიქაჩლე.

ხიმტკიცე მტკიცეობის ქონება.

ხიმღერა (32. 6 გამოსლ.) მსოფლიო ხმაანება.

სიმღიერე მუნიანობა.

სიმქვირტლე სიმყავის გარდარეულება.

სიმყრალე ავი სუნი.

სიმყრალე ეწოდების ყოველთა ბილწთა ყნოსათა, მძორთა და მისთანათა;

ხოლო წარმართნი და მისთანანი კაცნი, რომელნი ყარან, ანუ სამოსელი მათი, ეწოდების ხინხლი;

ხოლო მისსა უდარესსა ავსუნობასა ფსუტი;

და სახლთა ნოტიობით ავსუნობასა, გინა მის მსგავსსა ღვინისა, ანუ სამოსლისა სუნთა ეწოდების შმორი;

საჭმელთა სიჩქარით ალისა მიერ ასუნებასა ხრაწი;

მატყლთა წვსა სუნთა ტრუსი;

ბამბათა და ფარატინთა ნამწვსა სუნსა ნატისული.

სიმშვიდე მშვდობის ეხო.

სიმცირე სიცოტავე.

სიმძიმე მძიმობის ქონება.

სიმძლავრე (11. 11 რიცხ. მძლავრობის ქონება.

სიმძულვარე ძულვებასთან ნახე.

სიმწარე (21. 25 იობ.).

სიმწვისე (1 მეფ. 16. 7.) სისრულე ტანითა.

სიმჭიდროე საშუალთან ნახე.

სიმჭლე უქონობის სენი.

სიმჴნე ძალი და შეძლება.

სანზედ ინ—მობმული ყოველი სიტყვა და სახელი ესრეთ მოვალს.

სინ O (16. 1 გამოსლ.) მაყლოვანი.

სინ O აბჯარი.

სინა O წყურილი, გინა გამოცდა.

სინა |104. 30|. |40. 35|.

სინა რვალი არს უთეთრესი და ხმა კეთილმჟღერალე.

ხოლო სინაჲ უშავეს და უდარეს მისსა.

სინათლე ნათლის ნაწილი.

სინანული ესე არს ცოდვის ($\frac{ტმ}{343}$) ქნისათჳს მწუხარება და ვაება;

ხოლო შენანება საკანონოს გარდახდა (3. 8 ლუკ.).

სინგორი და სინგური წითელი სახატავია. ვერცხლის წვალთა და გოგირდთა ცეცხლში გამოადნობენ.

სინგური იგივე.

სინდისი (16. 10. 13 ეზეკი.) ვირაკინთი.

სინდიყი ვეცხლის წყალი.

სინდონი კარვის ზღუდე.

სინიბი (6. 3 ზირაქ.) ცხენი და გამძლე.
სინოპე |63. 4|. |43. 30|.
სინოხი (29. 26. იერე.) კატარ-რა.
სინჯაბი რუსული თრითინა.
10 **სინჯვა** გაჩხრეკასავით.
სინჯი ნახულთ წუნი.
სიო სიო[illegible]ილის ნაწილი.
სიონ ✲ (2 მეფ. 5. 7.) სავალი, გინა ორ ზღუდე.
სიონ O (2 შჯუ. 4. 58.) ღა-ლვა.
15 **სიონი** O სამასალო, გინა დე-ტი.
ს ი ო ნ ი სადგური ღუთისა, ტაძარი, გინა უ ფ ა ლ ი, გი-ნა მ ც ნ ე ბ ა;
სიონი ეწოდების მ ა ღ ა ლ სა, რომელ არს ეკლესია.
სიორძლე აღორძინების ქნა.
სიპი ქვა პირგლუსუნი.
სიპიანი პინას ჰგავს, მოგრძეა და ჩვლკეცი ✳ (2. ნემეს.).
სიპინოს ♥.
20 **სიპონტუმ** |42. 50|. |40. 30|.
სიპოხე (17. 4 ესაი.) სიმსუ-ქნე.
სიპრტყე (40. 47 ეზეკი.) პრტყე-ლობა.
სირა (28. 32 გამოსლ.) მორი-გებითი.
სირა (მამად ცხორება) ესე არს ბაიათა, გინა ჰილთა და ხრალთაგან სამ თითთა სი-ფართეღ დასწვნიდენ და მით სფირიდთა და მისთანათასა შეჰკერვიდნენ და შეიქმოდენ.
25 **სირაკუზა** |40. 30|. |37. 30|.
სირაქლემი (2 შჯულ. 14. 15.) V.
სირახოხა V.
სირაჯა თურქთა ენაა, ქართუ-ლად კ ა ტ უ ჯ ა რ ი ჰქვან.
სირბილე რბილობა.
30 **სირბილი** ჰენებასავით.
სირვა სქელი ერბოკუწრცხი.
სირვაშლა 🍸.
სირი ჩიტი V (10. 29 მათე).
ს ი რ ი სირაქლემს იტყჳ (43. 20 ესაი.); (4. 3 გოდება).
სირიკა ალისფერივე.
35 **სირიკონი** ალისფერივე.
სირინი ბერძულია, ქართულად უ რ ჩ ხ უ ლ ი ჰქვან.
სირინოზი V (50. 39. იერე.).
(ტმდ / 344) **სირინოზი** ✳ (43. 20 ესაი.) ამას იტყჳან ზღვა-ში ცხოველსა, წელს ზეით ქ ა-ლ ი ს მსგავსსა და ბოლოს თ ე ვ ზ ი ს ა ს ა, ტკბილად მხმობელსა.
სირიფი წულილი სარტყელი.
სირკაჭკაჭი V.
სირმა სხვათა ენაა, ქართულად ო ქ რ ო ს თ მ ა ჰქვან.
5 **სირსვალი** რაიც მარცვალი წყლით ოდენ მოიხარშება, მას ეწოდება.
სირჩა კათხა ჭიქისა.
სირცხვილი (22. 10 ეზეკი.) შიში უბადოთა საქმეთა ზე-და.
სისანი ყოველთ სირთ უმცირე-სია V.
სისარა მხილველი ცხენთა.
10 **სისვი** თეთრშავ არეული ბა-ლანი.
სისიკონი ქ. (ეფთჳმე ქართვე-ლისა).
„აგარათა მონასტრისათა ვი-თარ ს ი ს ი კ ო ნ ი არს და

კარავნი და სხვაცა ესე ვითარნი თავის განსარომელნი მოეცემოდინ".

სისინი ბატის სივილი.

სიხრა (63. ფსალ.) გატყორცნა.

სისხამი ნაკრავთაგან თვალთ სიმწარე.

სისხლი (7. 19) გამოსლ.).

სიტკბო თაფლთა და მანანათა გემო და მისთანანი.

სიტკბოება კაცთაგან ტკბილად მოუბნება.

სიტყბო ტყბილის გემო.

სიტყბო სიბრტყე.

სიტყუა (1. 1 იოან.) განიყოფების სიტყვერებაჲ სულისაჲ შინაგან მდებარე სიტყვსა და ხმოანისა მიმართ;

და არს შინაგანი მდებარე უკუე სიტყვა მოძრაობა სულისაჲ, განმსიტყვებლობითისა ძალისა შინა ქმნილი, თჳნიერ რომელი ესე ვიდრემდე ჴმა ყოფისა, რომლისათჳს მრავალგზის მდუმარენი სრულითა სიტყვთა ვეზრახებით თავთა ჩვენთა და სიზმართა შინა ვზრახვდით და უფროჲსად საცნაურება სიტყვერებისა ჩვენისა ვინაჲთგან ყრუნიცა და სენისა რასამე შემთხუევითისა მიერ წარმწყმედელნი ჴმისანი, არა უდარეს ჴმიანთასა არიან;

ხოლო წარმოჩენილსა სიტყვსა ხმასა შინა სიტყვს გებათა აქუს მოქმედებაჲ, რომელ არს ენისა და პირისა მიერ წარმოჩენილნი სიტყვაჲ, რომლასათჳს წარმოჩენილად სახელიდების;

ხოლო არს იგი ქადაგ მოგონებათა და ამის გამო მოზრახველადაცა ვიქმენით ჩვენ;

სამ სახე არიან მზრახველობანი ჴმოანთა სიტყვათაგანი: ზეშთა სიტყვა უაღრესთათჳს და სწორი მოყვასთათჳს [illegible]და ამხე ხელქუეშეთათჳს.

სიტყვერი სიტყვს მქონებელი.

სიტყვლა სიტყული (5. 11. 33. 40. ნემესიო.)

სიფემ O რიცხჳ.

სიფიცხე (4. 6 ესაი.).

(ტმე 345) **სიფლი** მოგრძე ტაბაკი.

სიფონი ქარი რამე არს, ხლვთ აღმოსრული, რომელი აღანქრევს წყალსა ზღვსასა და აღმოჩნდების ვითა სუეტი რაიმე, ამფქურეველი წყლისა და ავნებს ნავთა, უკეთუ მახლობელ არს.

სიფართე (40. 48 ეზეკი.) ფართობა.

სიფრიფანა ესე არს, რომლისა სიგრძე და სივრცე განიზომებოდეს და არა აქუნდეს სიღრმე განსაზომი, ვითა ქარტა და მისთანანი, რომელსა ელლინი ეპიფანიად სახელსდებენ.

სიფუდუნე ფუდულობასთან ნახე.

სიქადული ქადილად სათქმელი (1 კორი. 9. 15.).

სიქორაგი წონაა თუ საწყავი. ქ. (კარაბადინში).

სილალორი ქ. „ალარდენი, სილალორი, ლეღვი და ბროწეული".

სილამე ღამის მოწევნა.

10 **სილოდა** (5. 21 გალატ.) ესე არს მთრვალისა მიერ ხუმრობა, მასხარაობა, ზველვა, სიმღერა, როკვა, გინა სამეძაო ტრფიალებათა აღსაძვრელი რამენი;
გინა ლვნით ცნობის მიღებით ხმოანება უკაფიო და უშვერი.
გინა მემთვრალობისათვს ვალის აღება.

სილოდანი იგივე.

სილრმე (4. 5 მარკ.) ღრმის სიგძე.

სიყმილი (15. 14 ლუკ.) შიმშილობა.

სიყუარული (2 კორი. 5. 14).

15 **სიში** შიში.

სიშუკე (13. 44 ლევიტ.) ბელატი.

სიჩქარე ჩქარობის ქონება.

სიჩქური (24. 11 ლუკ.) ესე არს საგონებლობით და არა ჭეშმარიტად, გინა ნაცილად.

სიჩხიე ჩიხად სანახავი (4 კაგშირი).

20 **სიჩხინტე** მცირე რამე ცხიმი.

სიცბილი (9. 7 ისე) ცბის ქონება.

სიცივე ცივი ჰაერი.

სიცივეცა განიყოფებიან შვიდად: სიოდ, სიგრილედ, სუსხად, ტეხვრად, ხვატად, ნეფხვად და ყინელად.
სიო არს სიცხესა შინა მცირედი რამე სიგრილე;
ხოლო სიგრილე საამოვნო მცირე სიცივის მსგავსი;
სუსხი არს სიცივის ნაწილი რამ, დამწველი და დამაჭნობელი;
ტეხვრა არს ზამთარ თოვლში სიცივე;
ხვატი არს მისგან უძლიერესი სიცივე;
ნეფხვა არს ზამთარ ხმელი და მოუთმინარი სიცივე;
ხოლო ყინელი ესეთი სიცივე ლბილი წყალნი ქვებრ შექმნას და ჭირხლი შეაყინოს.

სიცილი (8. 21 იობ.). განყოფანი სიცილთანი ესე არს:
ღიმილი არს სიცილი
(ტმ3/346) სიმშვდით უჴმო ბაგეთა ოდენ შეეტყობოდეს;
სიცილი არს მცირედ ხმიანი და მდაბალი;
კაშკაში არს სიცილი მაღალი და მოხდომილი;
კასკასი არს სიცილი მაღალი წულილი;
რახრახი არს სიცილი მაღალი და უშვერი;
თქართქარი არს სიცილი მრავალთაგან შეხმობილი;
ღინცილი არს სიცილი მიწყივ უწესო;
ხოლო ფრუსტუნი ვის არა ენებოს სიცილის გამოჩინება და ერთს საცინელს საქმეზედ წარსცინოს და მალიად დაიდუმოს.

სიცონილი (3. 1 ფილიპ.) დახარებულობა.

სიცოფე (2. 10 ისე.) ცოფიანობა.

სიცოცხლე (2. 7 დაბად.) ცოცხალ ყოფა.

სიცრუე (7. 15 ფსალ.) დიდი სიმტყუნე.

5 **სიცქაფე** სისწრაფესაგით.

სიცხე (3. 66 დანიე.) სითბო გარდარეულის, ჭრტიალი.

ს ი თ ბ ო ეწოდების სიცივის წინა აღმდეგსა რასამე მცირესა ნაწილისა;

მ ზ ვ ა რ ე არს მზე მდეგი ადგილი მოთბო;

ყ უ დ რ ო არს სადა ქარი ძლიერად ვერ ხურდებოდეს, გინა ხმელთა, გინა ნავთსაყუდელსა მშვდთა;

ს ი ც ხ ე არს გაძლიერებული სიმხურვალე მზისა, თუ ცეცხლისა, გინა ჰაერისა, გინა სნებითა განხურვებულისა;

ხ ვ ა ტ ი არს მეტად ძლიერი სიცხე მზისა;

პ ა პ ა ნ ე ბ ა არს მოუთმენარი სიცხე მზისა;

ჭ რ ტ ი ა ლ ი არს რა მზემან კლდენი, გინა ბარნი ადგილი განაჭურვოს და თვალნი ვერ შემძლებელ იყოს შედგმად, გინა ილეკრო გამდნარი ცეცხლისაგან ელვარობდეს სახარლად;

ხოლო უ ნ ჯ უ ფ ა აბანო ცხელი, გინა სახლი მისთანა.

სიძაგული საძაგლად მიჩნევა.

სიძე (25. 6 მათე.) სულის სიხარული ქრისტე.

სიძე ქალის ქმარი.

10 **სიძვა** (5. 19 გალატ.) უშჯულოსაგან ბოზობა.

სიძვირე ძვირობის ქნა.

სიძნელე ძნელობის ბჭე.

სიძნოვით სიძნელით.

სიძულილი ძულვებასთან ნახე.

15 **სიძუნწე** არა უხუცბა.

სიწმიდე (7. 6 მათე) ყოველის ბიწისაგან თავისუფალი.

სიწრფოება (2 კორი. 11. 3.).

სიჭაბუკე (13. 3 ზაქარ.) სივაჟკაცე.

სიჭარტლე მრავალ მოუბრობა.

20 **სიჭრელე** ჭრელობის ქონება.

სიხარბე ხარბობის ქონება.

სიხარულით (50. 14 ფსალ.) ესე არს ყოვლისა ჭმუნვისაგან თავისუფლება.

სიხაშმე (2 შჯულ. 15. 21.) ხაშმიანობა.

სიხვეხტე (16. 12 ივდით) სილაღესაგით.

(ტმბ/347) **სიჯშო** ესე არს ღრუბელი თუ ნისლი და მისთანანი ხრქელად და ხშირად იყოს.

სიჯაბნე გულ დედლობა.

სიჯიმი სხვათა ენაა, ქართულად ხ ე ზ ი ჰქვან.

სიშორ ○ შავ დუხჭირი.

5 (კ) სკაფუტკრის სახლი. წნელით წნულსა ეწოდების ს კ ა;

ხოლო რ ო გ ო და ფ უ კ ა ხის გამოთლილსა (ბ. დიოლოღში).

სკამი ბერძულია, რომელიც სკამი შეიკურის და გაიხსენების ს ე ლ ი ეწოდების;

სხვა კეთილ ჭრელებულსა დასადგმელსა ს ა ვ ა რ ძ ე ლ ი;

გრძელსა და მრავალთ სასხდომელსა მ ე რ ხ ი;

მეფეთა და მღდელთ მთავართ საჯდომელსა და ზედ გავალაკიანაა ს ა ყ დ ა რ ი, ვითარნი ტ ა ხ ტ ს უწოდებნ.

სკანთარი∼.

სკარა ესე არს ფეხედი რკინა

განწყობილი მწყადთა შესაწყავი.

სკარამანგი ესე არს ძვრფასად და ყვავილოვნად ნაკერი ოქროჲს თმითა და ჩიგინითა.

სკაროსი თევზია აღმომცოხნელნ ♐.

სკვილლი უსიტყუ და უკუდავად უთქვამთ ტყუილად (კათილო.).

სკვინჩა V.

სკვიტორი მეფის მოსამსახურე რამ არის.

სკივრი.

სკიმატი მთავარ ანგელოზთ ხელთ რომ აქუსთ, მგრგუალი.

სკინდაფსნი.

სკინტლი ფრინვლის სკორე.

სკიპტრა (6. 13 ბარუქ) ელლენთა ენაა, სამეფო ჯ ო ხ ი; ქართულად ფ ა ე ნ ი ჰქვან.

სკირადათა განზიცებისათა (48. 31 იერე.) ესრეთ ითქმის თიჴის კედელი განხმობადი.

სკირა (48. 31 იერე.) თიჴის კედელი.

სკიფი ვეცხლის საჩხირე, გინა სატანტრაზეჩე.

სკიჯი სკიჯი (1 მეფ. 1. 18; 2. მეფ. 16. 1.) ჩამიჩი.

სკმა დაკვრა.

სკნელი რამეთუ ვიტყვთ: ზე ს კ ნ ე ლ ი, ქ ვ ე ს კ ნ ე ლ ი, გ ა რ ე ს კ ნ ე ლ ი და უ კ ა ნ ა ს კ ნ ე ლ ი. ესე არს, ვითა დ ა ს ა ს რ უ ლ ი რამე კ ი დ ე თ ა.

სკნიხვი ჩალის კალათა.

სკოპოსი პირი საქმისა.

სკორე (5. 15 ესაია) განავალი.

ს კ ო რ ე ზოგადი სახელი არს ყოველთა განავალთა ცხოველისათა;

ხოლო ფრინველთასა ეწოდებიან ს კ ი ნ ტ ლ ი;

თევზთასა ტ უ რ ტ ლ ი;

მძრომთასა ც უ რ ც ლ ი;

ცხოვართასა დ ე ნ გ რ ა;

თხათა და გარე თხათა და მისთანათასა კ უ რ კ ლ ი;

კამბეშთასა ნ ე ხ ვ ი და კ ე ლ ი;

ღორთასა ჩ ხ რ ი ნ კ ე ლ ი;

ცხენთა და ვირთასა ჩ ო ნ ჩ ო რ ი კ ი;

ძაღლთა და მხეცთასა მ ჩ ო რ ე;

კაცთასა მ ძ ღ ნ ე რ ი;

ხმელსა ნეხუსა წ ი ვ ა და ფ უ ნ ე;

თხელსა სკორესა ტ რ ა წ ი;

ტრედის სკინტლსა ნ ა ე დ ო მ ი (4 მეფ. 6. 25).

(ტმც/348) **სკრიზონი** ქვრივთა და ობოლთ მსაჯული.

სკრინიარი ხარტოფილაქსი.

სკული გამოსკნილი.

სკუნელი 🍷.

სკუპა პატარა ქუდი.

სკუტრი |40. 30| |44.—|.

(ლ) **სლვა** (33. 2 რიცხ.).

სიარულიცა მრავალ სახე არიან, რამეთუ სლვანი სხვადასხვაობით განიყოფებიან: ნებიერად კაცთა სლვასა უხმობენ ვ ი დ ო დ ა ს ა და ს ლ ვ ა ს ა; ეგრეთვე ნავთასა;

ხოლო ჰმუნვათა განმქარვებელად წალკოტთა, ანუ მინდორთა მიმოვლისა მ ო თ ხ ვ ა ს ა და ი მ ო თ ხ ვ ა-

სა, რომელსა მსოფლიონი ს ე ი რ ნ ო ბ ა ს ა უხმობენ;
ჩქარა სლვასა გ ვ ა ლ ე;
ზოგან მრავალთაგან სლვასა ტ რ ვ ა და ტ ა რ ე ბ ა;
მალიადობასა ს რ ბ ა;
შეშინებულისა მიერ სრბასა ლ ტ ო ლ ვ ა;
მალლად კისკასად რეცა შეფრენასა ხ ლ დ ო მ ა;
უსაქმოდ ცუდად სიარულსა ტ ა ნ ტ ა ლ ი;
სნებოანთა მიერ უსუსურსა სიარულსა დ ო ნ დ ი ლ ი;
ფერხ გადგმით სლვასა ბ ა ჯ ბ ა ჯ ი;
ჩჩვილთაგან ოთხზე სიარულსა ჩ ო ჩ ვ ა და ბ ო რ დ ღ ვ ა;
მუცლითა და თეძოთ სლვასა ც ო რ ვ ა;
ჩჩვლთ ხელმოკიდებით ტარებასა ტ ა ა ტ ი;
მოგზაურთაგან სიარულსა ი ა რ ე და ჟ ა რ ე;
მონადირეთაგან ნადირთ მისაპარავად მუცლით ცოცვასა ც ო რ ვ ა;
პირუტყვთა სლვასა ს ი ა რ უ ლ ი;
მათსა მალიად სიარულსა რ ბ ე ნ ა და ჭ ე ნ ე ბ ა;
პირუტყუთა ხლდომასა ხ ლ ტ ო მ ა;
მათსავე ჰაერში გრძლად გახტომასა ლ ი ვ ლ ი ვ ი;
მათს თამაშობით რბენასა კ უ ნ ტ რ უ შ ი და ი ბ ე კ ნ ი;
მათსავე ავად სიარულსა ჩ ა ქ ჩ ა ქ ი;
ცხენთა გოგმანით სიარულსა თ ო ხ ა რ ი კ ო ბ ა;
სხვა რიგ კეთილსა სიარულსა მ ე რ ნ ო ბ ა;
ავს სიარულსა ჯ ა გ ჯ ა გ ი;
ფერხი რომ ვერ ანდოს, კრთომით სიარულსა ბ ო ბ ვ ა;
უბადო ცხენის ავს სიარულს ჩ ა ნ ჩ ა ლ ი;
ფრინველის კეთილად სიარულსა გ ო გ ვ ა;
მისავე ავად სიარულსა ლ ა ხ ლ ა ხ ი;
გველთათა გ ლ ი ნ ვ ა;
მძრომთასა ძ რ ო მ ა;
ჭია ჭუათასა დ ო ლ ვ ა;
მელთასა ც ა ნ ც ა ლ ი;
სლვისა და სირბილისა საშუალსა ძ უ ნ ძ უ ლ ი;
თევზთა და ზღვერთასა ც უ რ ვ ა;

სლოკინი.

სლუკსლუკი ტირილთან ნახე;

10 (მ) **სმა** (1. 5 იობ.) სასმელთან ნახე;

სმენა ყურით შეტყობა (51. 46 იერე.).

სმნიერი (1 მეფ. 1. 24.) სამწლისა.

(ტმთ 349) **სმული** ნასვამი; ს მ უ ლ ი დასობილი; ს მ უ ლ ი მჯდარი.

სნატი სუზანი, საფენი.

სნება სნეულება.

სნეკვა კუნესა.

5 **სნეული** (2 მეფ. 13. 2.) სენის მქონებელი.

სნეულება (42. 5 დაბად.) სენთ დართვა.

(ო) **სოგმანი** ქვასა, ანუ ფიცარსა მცირე აკლდეს, მისი გამოსაწყობელი.

სოდომი O კიდეგანობა მათი.

სოთი კეთილი ცხვრი.

სოინარი სტვრნი შეწყობით შენებული.

სოისოი ბატთ გადენის ხმა.

სოკო.

სოკო სენია ერთი.

სოკო ფიჩხა ხის ხმელი სოკო.

სოლი ძელთ გასაპობი.

სოლინარი წყალთ მილი.

სოლინჯი ♥ ლვალოსა ჰქვან.

სოლომან ○ მშვდი.

სოლომონ ○ მოწყალე, გინა ჯეროვან მეტყველი.

სომერ ○ მცველი.

სომეხი (3. 38 ესაი.) ჰაოსიანი.

სომი (1 ნეშტ. 29. 2.) საკამრე ქვა მოხრილი.

სომი ხუთი აბაზი, მინალთუნი.

სონდასობა შრომისაგან განსუენება.

სონიჯი (28. 25 ესაი.) სოლინჯი.

სონლული V.

სორგა ხეხის დასახვევი ხე.

სორეტი სრუტე წყალთა.

სორექი ○ (5. 2 ესაი.) რჩეული, გინა ვენახი.

სორეს ○ ვენახი.

სორეკ ○ ვენახი.

სორო (48. 28 იერემ.) მხეცთ ჩასაძრომელი; სოროდ ითქმის საფლავი.

სორსალი დასორსალებული.

სოსანი ♥.

სოუდა ♥.

სოფელი სამ სახედ ითქმის: საუკუნო იგი სოფელი და წუთის სოფელი და კაცის ბუნებაც სოფლად ითქმის.

სოფია |80.—| |36. 55.|.

სოფირი (13. 12 ესაი.) ახალს ქვეყანას არს.

სოფირი ლურჯი იაგუნდი.

სოფონია ○ განმსტრობა, უფლისა.

სოფისტიკი სოფისტიკა, ლგიკოსი, ლოგიკა, დიალოგიკა, დრამატიკოსი, ექსოთერიკა, (ტნ 350) აქსომათიკა, ისალოგია, ანალვიტიკა, პერიერმინაი, სეფისტინი, პროტოლოროს, ფედრონი საფილასოფოსო წიგნები არიან.

სოფირიმ ○ მსაჯული.

სოფრომ ○ მზის თვალი.

სოქალი სპეკალი.

სოლდა ყვავილია მრავალფერი.

სოლო დიდი ქათამი.

სოყილი რაცალა სენია.

სოჰი (31. 8 ეზეკი.) ♀.

სოხანო სახანო.

სპა მჴედარი.

სპანი მჴედრობანი V.

სპანია.

სპათარი (დიოლოლოში). (სვიმეონ სალოსისა).

სპათარკოვკლარი მჴედრობათ ალმწერელი.

სპანქერი „დაუქცია ტაბლები მსყიდელთა სპანქერისათა".

სპანძელი ♥.

სპარაზენი (4 მეფ. 9. 24.) სამდგომი.

სპასალარი სპარსულია, ქართულად სპასპეტი ჰქვან.

სპახიაკი სამეფო წამოსასხამია.

სპასპეტი (3. 3 დანიელ) მხედართ მთავარი.

სპეკალი ყოვლი თვალი პატიოსანი.

სპერე სარკმელი შესადებელი.

სპერიმური სპილენძ ჭური.

სპეტაკი (9. 2 მარკ.) თეთრი.

სპეტი უმარილი.

სპეტი მრავალთა ზედამდევი.

სპილენძი.

სპილენძ ჭური დიდი ნალარა.

სპილნე სალბუნი.

სპინთირა ესე არს სალთო ხურვილის ცეცხლი ჩვენ შორის ძალისა მიერ სულისა წმიდისა.

სპირა სფერო.

სპირა |27. 40| |49. 30|.

სპოლეტო |36. 20|. |42. 45|.

სპონგინი ოსტრიდთან ნახე.

სპონდი შესაწირავი.

სპონდიო ქვასთან ნახე.

(რ) **სრა** სახლი.

სრავალი საფენი ხვარბალი.

სრბა (2 მეფ. 18. 22) სირბილი.

სრბოლა რბენა.

სრელი პირუტყუთა, რომელსაც ზურგზედ ვრცლად სხვა ფერი წასდევს.

სრევა გასროლა.

(ტნა/351) **სრესა** ხელით და თითებით დაჭყლეტა.

სრვა (2. 19 ესაი.) სენი მომსრველი.

სროლა შეტყორცა.

სრსვილი (2 ტიმოთ. 2. 17.) ჭორცთ მძოარი.

სრულებიხა (29. 34 გამოსლ.) შეწირვისა.

სრული (2. 1 დაბად.) გასრულებულს ჰქვან, უნაკლულოსა.

სრულიად (23. 3 იობ.) უნაკლულოდ.

სრუტი ესე არს სადა ზღვა დავიწროვდება და ხმელეთი ახლო ახლო მოიწევს; მდინარის სივიწროვეცა.

სრუტნა ამოწოვასათვის.

(ტ) **სტაგი** რუს სათავე.

სტადიონი უტევანი.

სტავრა სირმის ნაქსოვი.

სტამბა ესე არს დასაბეჭდავი.

სტამნი (7. 4 მარკ.) სარწყული პირფართო.

სტაფილო .

სტაქანი მოღრმო თასი.

სტევი აქლემის მატყლი.

სტევოედი სტევნარევი.

სტერეონ ქვეყნის მზომელობათა ნიშანი არს ჟ ამგვარად.

სტერი შტერი, რომელ არს მოკლებული.

სტეფანე O გვრგვნი.

სტეჭობა (სხვა კათიღორია) ქ. ჯგანაჩენის ლოცვსა მბრძანებლობისა ს ტ ე ჭ ო ბ ი ს ა ნ ი და სხვანიცა არიან უკეთუ მწვლილებით განვიხილოთ".

სტვანვა განმსტრობა.

სტვენა (22. 14 იერე.) ბაგით წივილი.

სტვირო (18. 22 გამოცხ.) სასტვნავი.

სტვიქონი სტუქოსთან ნახე.

სტივა ცხედარი.

სტილმა წერტილი.

სტიხარი სამღვდელო კვართი.

სტიხონი სტრიქონი.

სტოვა (35. 11 გამოსლ.) კამარა.

სტოლი მრავალი ნავი საბრძო-

ლელი.
სტომანი ამპოლი.
სტომატეოს წიგნია ერთი კლიმისა.
სტომაქი (1 ტიმოთ. 5. 23.)
სტომი და წერტილი სხეულთა შორის ყოველთა უმცირეს და ურაოდენო არიან.
სტოქლამა |27.—| |60. 30|.
სტრაპეტი სტრაპი.
სტრაპი ქალდეურის ენით—თ ა გ ა დ ი და ხაზარულად—მ ო უ რ ა გ ი.
სტრატიკოსი ბერძულად მ ხ ე დ ა რ თ მ ყ ვ ა ნ ე ბ ე ლ ი.
სტრატილატი ბერძულად მ ხ ე დ ა რ თ მ თ ა ვ ა რ ი.
სტრატიოტი ბერძულად მ ხ ე დ ა რ ი.
სტრატილოსი ბერძულად ე რ ი ს თ ა ვ ი.
(ტნბ/352) **სტრატული** ჯორთ შჳდეული (42. ითიკა).
სტრიგონია |42. 30.| |48—|.
სტირიო ტრიობის მქნელი.
სტრომატოს სტომატეოს.
სტრომი კეცტყაოვანია ✕.
სტრუკი ესე არს რეცა ა რ ა რ ა:
გინა მ დ ა რ ე, ლ ნ ი ო შ ი, ნ ა კ ლ უ ლ ე ვ ა ნ ი, მ კ ო დ ო ვ ა ნ ი;
გინა ს ა ხ ლ ი ს ნ ა შ ჳ შ ე უ რ ა ც ხ ი რამე.
სტულობა (4. 2 მალაქ.) ხლტომა.
სტუმარი.
სტურაკი საკმეველია, გუნდრუკს ჰგავს.
სტუქო ესე არს ოთხთა კავშირთა ანაჴსვნი, აღსლვა და მოხრანი, რამეთუ ქ ვ ე ყ ა ნ ა გრილი და ხმელი არს;
წ ყ ა ლ ი გრილი და ნოტიო; წ ყ ა ლ ი სიგრილით ეზიარების ქვეყანასა და ნოტიობით ჰაერსა;
ჰ ა ე რ ი ნოტიო და მხურვალი არს; ნოტიობითა ეზიარების წ ყ ა ლ ს ა და სიმხურვალითა, ც ე ც ხ ლ ს ა;
ც ე ც ხ ლ ი მხურვალი და ჴმელი არს; სიმჴურვალითა ეზიარების ჰ ა ე რ ს ა და სიჴმელითა ქ ვ ე ყ ა ნ ა ს ა.
სუ (9. 1. ესაი.) სვი.
სუარი უჟამო.
სუბუქი (19. 1 ესაი.) მომჩატე.
ს უ ბ უ ქ ი არს ლრუბელი, ჭარი, სული და მისთანა;
მ ჩ ა ტ ე არს ქვა სუბუქი და აგური და მისთანანი;
ქ ო ი ე ტ ი არს ნოტიონი, რაც უსუბუქესი იყოს.
სუბუქი (5. 26 ესაი.) მალი, სწრაფი.
სუდა შვრია ❦.
სუდარი (20. 7 იოან.) მკუდართ სახვეველი.
სუზა |88. 35.| |34. 5.|
სუთი გავის ქონი ანაძრობი.
სუკი ზურგის ძვლის ხორცი.
სულა შაქრის ლერწამი ❦.
სულადი საზრდო.
სულამიტის O მშჳდობა სრულობით.
სულგრძელება (15. 15 იერ.) აუჩქარებლობა.
სულელგა ცხენთ დასამშჳდებელი სტუჩნა.

სულეული (25. 2 მათე.) გიჟთან ნახე.

სულთამდის სულამდის.

სულთამხუთავი მსოფლიონი სულის ამომხდელს უწოდენ.

სულთქმა (6. 5 გამოსლ.) ამოხვნეშა.

სული (2. 7 დაბად.) ნერგნიცა სულიერად ითქმიან, რამეთუ აქუს მათ მოძრაობისა და აღორძინებითისა და თესლოვანებისა ძალი;

ხოლო სული პირუტყუთა, რომელ არს სამშვნველი სისხლისაობითი და სიცოცხლით განმატფელობითი, მოძრაობითი ნივთიერისა ძალისა მოქმედება და გრძნობის ქონება;

ხოლო კაცთა სული სიტყვერი, არსება გონიერი, უსხეულო, უცნაური, სიტყვერი და უკდავი, არსება წულილი, უსახო, ხატი და მსგავსი ღუთისა;

(ტნგ/353) სული ანგელოზი სიტყვერი და გონიერი არს და მეორე ნათელი;

და ეშმაკნიცა, რომელთაცა თვთ დაიბნელეს თავნი თვსნი ამპარტავანებითა;

და სული, სულიწმიდა დამბადებელი ამათ ყოელთა პირველი ნათელი და მიუწდომელი;

ქარიცა სულად უთქვამთ.

სულიერი სულიანი (1 კორი. 10. 3.)

სულის დადება სულის გაწირვა.

სულის დალება დაჩუმება.

სული სიბრძნისა (1. 6 სიბრძ.).

სულისკვეთა სულისავე საქმე არს მოქმედებაა, რამეთუ თაგუნი მყესნი არიან განმლებელ მკერდის თავთა საკუთართა სულის კვეთისათა ორღანოთა და იჩქითი და სულის თქმითი სულის კუეთა დიდთა ზედა წუხილთა ქმნილი აჩვენებს სულთა მოქმედებასა;

ესეცა განიყოფებიან, რამეთუ სულთქმა არს შეცოდებულთა მიერ სინანულით სულის კუეთა;

კვნესა არს სნეულისაგან ლმობით სულის კუეთა;

ქოშინი არს სირბილით სულის კუეთა;

ექშა არს დიდად მაშურალისა მიერ სულის კუეთა;

ახიოს და ოხრა არს გამწყრალისა მიერ მოუთმენლად სულის კუეთა;

ოხრა, ახიოს, ამოხვნეშა სულის კუეთისა ნაწილნი არიან.

ხოლო ექშა, ქშინვა, ქოშინი—დაშრომისაგან სულის კუეთანი არიან.

სული წმიდა (2 ეზრა 9. 30.) სულიწმიდა სული ღუთისა, რომელი მოგუეცემის ძისა მიერ აღთქმა იგი მამისა;

ხოლო წმიდა სული არს სული ანგელოზი და წმიდათა სულნი.

სულმოკლე რომელმან ვერარა მოითმინოს და მყის შეწუხდეს.

სულმცირე სულმოკლესავით.

სულტანი დიდს მეფედ ითქმის.

სულუგუნი გარდაზელილი ბრტყელი ყველი.

სულშემოხილი (9. 7 ოსე) სულით აღსავსე.

სუმბული სხვათა ენაა. ქართულად ნ ა რ დ ი ჰქვან ✱.

სუმპერაზმა თან გასავალი გვართა ურთიერთისა კიდურისა (1. კავშირი).

სუნად სუნელად (1. 13 ლევიტ.).

სუნამიტის O მძინარე.

სუნგალი ფშვნა და არა ძრვა.

სუნდიკსი (გუჯარში) ქ. „ფილონი ა სუნდიკსისა, ა ოქსინოსა და სა საკარმანგისა".

სუნება ყნოსა.

სუნთქვა სულის კვეთა.

სუნი სუნნელთან ნახე.

სუნნელი მრავალთა სულნელად აღუწერიათ;

(ტნდ / 354) არა ეწოდების სულნელი, არამედ სუნნელი, ვინათგან ს უ ლ ი ეწოდების სულსა კაცისასა, ხოლო სახელი ს უ ნ ნ ე ლ ი ს ა არს ს უ ნ ი, ვინათგან უსუნებთ და ვისუნებთ საყნოსლითა, რომელსამე ავი სუნი უვა და რომელსამე კეთილი სუნი და ნელი.

სუნტაქსვა სხვა კათილორიაში სვინტაქსვა. ერთი ოთხთა თავთაგანის მესამე ღრამატიკისა, რომლის მიერ გვესწავებიან სიტყვისა შეთხზათ წყობილობანი. ქ. „ვითარ სახედაცა დასასუნტაქსვებელად. მერმე ვითა ჩვენდა მომართ პირველობა არიან თანადმდებარენი განსაზღურებისა მიერ შესწავებულნი, ვინაიდალაცა თუ არ სხუცბრ ასუნტაქსვა".

სურ O გამცხრომელი.

სურა ილეკრის სალვნე.

სურავანდი.

სურათი [116. 25] [21. 10].

სურდო საყნოსელის სენი (6. ნემისიო).

სურეულნი ბეგარი.

სურვა ✱.

სურვიელი (15 სიბრძ.).

სურვილი შეყრის წადილი.

სურია O ნათელი მათი; გინა განცხრომა.

სურმა სხვათა ენაა. მოსაქდომის სურმას ქართულად საოლავი ეწოდების და სამკურნალო საოლავს — კ ო ლ ლ უ რ ი.

სურნელი მხალნი სუნნელნი შენაყილნი.

სურო ელიანდრე, ✱ ზმილაკი.

სურწყუნისა ფებერვალი.

სუსანაჲ, სუსან O ვარდი.

სუსტი (8. 27 დანიელ) უსუსური.

სუსუნატი ავ მუცელი.

სუსხი მცირედ დაზრობა.

სუსხუნი გატყორცის ხმა.

სუფევა (3 მეფ. 6. 1.) მაღალი მეფობა.

სუფთა განწმედილსავით.

სუფრა სპარსთა ენაა, ქართულად ტ ა ბ ლ ა ჰქვან.

სუქარი O საჩრდილობელი.

სუქური საჩრდილობელი, შესაკეცელი (ქართლ.)

სუჭი ნახშირი.

სუხსური დიდი იხვ V.

სჳმპერაზმი სუმპერაზმა.

სჳარი ტაგარი.

სჳერო ესე არს სიმრგულე ცათა და მსგავსი მისი, რომელი ყოვლით კერძო მრგვალ იყოს არა მხოლოდ ზედუთა, არამედ ქუშდათაცა, რომელი იყოს მიზეზი ერთი მეორისა, სადა იწყოს, მუნვე დასრულდეს და, სადა დასრულდეს, მუნვე იწყოს.

სჳინლო უგვამო რამ არის, ვითა კენტავროსი.

სჳრიდი (15. 37 მათე) ჰურჰელთან ნახე.

სჳრმიგლოსი ქ. (ეკატირინას.) ფილასოფოსსა და რიტორსავით რამ არის. შეამოწმე.

სქდა დასქდა.

(ტნე 355) **სქელი** ესე სქელი ითქმის ნოტიოთა და სისხლთა და წვენთათჳს;
ხოლო ზ რ ქ ე ლ ი ყოვლისა სხეულიანისათჳს და გაუმჭჳრვალისათჳს.

სქესი რომელ არს თანა მინახეთქი, ანუ თანა მიეგრობა.
ს ქ ე ს ი არს ვითა კიბე რამე, გინა ნ ი შ ა ნ ი რამ განმყოფელი, ვითა განეყოფვის ა ღ ს ა ვ ა ლ ი შ თ ა ს ა ვ ა ლ ს ა სქესითა, უკეთუ ხელოვნებისა მიერ, ვითარ იგი მ ო ძ ღ ვ რ ი ს ა ჲ მ ო წ ა ფ ი ს ა მიმართ, ანუ ბ ე დ ი ს ა მიერ, ვითარ იგი მ ე ფ ი ს ა ჲ მ ო ნ ი ს ა მიმართ, ანუ წინა აღრჩევისა მიერ, ვითარ იგი მ ო ყ უ ს ი ს ა ჲ მ ო ყ უ ს ი ს ა მიმართ, ანუ ბუნებით, ვითარ იგი მ ა მ ი ს ა ჲ ძ ი ს ა მიმართ;
ხოლო აწ თქმულთა ამათ ს ქ ე ს ი ბუნება არს.

სქეტი დაუპყრობელი (8 კავშირი).

სქიდიანობა კავშირის ბოლოს ქ. „შეპყრობანი მრავალ სქიდ ი ა ნ ო ბ ი ს ა ნივთთასა“.

სქიმა ბერძულია, ნაკვეთს ჰქვან.

(ყ) **სყიდვა** მოსყიდვა, გასწყიდვა.

სყიდული ნასყიდი.

სჩმახავს ცუდს უბნობს.

სცა მისცა; ს ც ა სცემა; ს ც ა ჰფარა.

სცავს ჰფარავს.

სცბოდიან ემცდენელებოდიან.

სცნობს იცნობს, გინა აგრძნობს.

სცნობდიან იცნობდიან, გინა აგრძნობდიან.

სცნობენ აგრძნობენ, გინა იცნობენ.

(ძ) **სძალი** ძის ცოლი (38. 24 დაბად.);
ს ძ ლ ა დ გ ე ითქმის მაზლისაგან ძმის ცოლი; ს ძ ა ლ ი არს ქორწილოსანი ქალი;
ს ძ ლ ა დ ქრისტესა ითქმის უბიწონი სულნი ქალწულთანი (25. 1 მათე);
ს ძ ლ ა დ იწოდების ეკლესია „ქება ქებათა“ შინა;
ხოლო ბ ი ძ ი ს ც ო ლ ს ა არა ეწოდების ს ძ ა ლ ი, არამედ ნ უ ს ა დ ი ა (1 კორი. 9. 7.).

სძე ეწოდების ცხოველთა ძუძუთა ნადინებთა;
ხოლო რ ძ ე მსგავსსა მისსა ლელვსა და რძიანასა და მისთანათასა ნაკვეთსა.

(წ) **სწავლა** არს რაიცა არა იცო-

დეს, უთხრას და სწვართოს (13. 9 ეზეკი.);
სწავლა არს ქადაგება
ხოლო სხვა სწავლა არს საკანონოდ შოლტის მიღება, ვითა წერილი არს (2. 12 ფსალ.). (23. 16 ლუკ.) „ვსწავლო ეგე და განუტეო“.
სწამობს ეწამება რასმე.
სწორე არა მრუდი.
სწორი მისთანა.
სწრაფა (15. 8 იერე.) სიმალე.
სწრაფი სიცქაფის მოქმედი.
სწრობილი დასწრობილი.
სწუნობს ნაკლებად უჩანს.
(ჭ) **სჭირს** ზნედ აქუს.
სჭორავს ჭორს ამბობს.
(ტნ/366) **სჭურჭტს** უმზერს.
(ხ) **სახლი** 🍷.
სხამი შხამი.
სხაპასხუპი ჩქარად და ზედიზედ თქმა, გინა წვიმაჲ.
სხარტი სამწყერაო ჯოხი კაპედი.
სხდა (3 ეზრა 9. 45.) იჯდენ.
სხდომა მრავალთ ჯდომა.
სხენან სხედან.
სხეპა გარდაკაფვა.
სხეპლა (39. 3 გამოსლ.) ესე არს ოქროსა და ვერცხლის თმა გაზრტელებული, რომელსა სპარსნი მუყაიშს უწოდენ.
სხეული (12. 4 ლევიტ.) საქმარ არს ცნობად, ვითარმედ წერტილი ურაოდენო არს, რამეთუ არა ალირიცხვს და არცა განიზომების, ვინაიდგან არა აქუს არცა ერთი განფენილობაჲ;
ხოლო გრამმსა, რომელ არს ხაზი, აქუს ერთი განფენილობა, რამეთუ არს იგი სიგრძე უსივრცოჲ და ესე შერწყმული რაოდენობად აღიყვანების, რამეთუ ერთისა მქონებელი განიზომების;
ხოლო ეპიფანია, რომელ არს სიფრიფანა, არს გარეგნითი კერძო სხეულისაჲ და საჩინოჲ და აქუს ორ კერძოვე განფენილობაჲ: სიგრძედ მიმართ და სივრცედ;
ხოლო სხეულსა ჰქონან სამი განფენანი: სიგრძედ, სივრცედ და სიღრმედ, რომელ არს სიზრქე და ერთობისა მქონებელი განიზომების და კერძოთა მისთა აქუს ზოგადად საზღუარ შემარწყმელად მათა ეპიფანიაჲ;
ხოლო უსხეულო არს, რომელსა არარა აქუნდეს ამათგანი არცა ერთი საზომი და სიზრქე და რაიც რავე. (სრულიად კათეღორიას 33 თავში იძიე, განყოფილებისათჳს თქმული).
სხეულის მცველი ესე არიან კაცნი, შეჭურვილნი მეფისა თანა მარადის მყოფნი, რათა ბოროტი ვერავინ იკადროს.
სხვება თავთავთა და ფოთელთ წაგლეჯა.
სხვილბარკალი (146. 10 ფსალ.) ესე არს მუხლზედით თეძომდისი.
სხვილი მსხვილი.

სხივი მზისა, ვარსკვლავთა და მნათობთა გარშემო განფენილი ბრწყინვალებაჲ.

სხივილი შხივილი.

სხირპვა გაჭიმვა თუ დაჭირება.

სხირტლი შტოების წურილი წანაკაფი.

სხლეტა დასხლეტა არს რა ერთი რამ უნებურად გავარდნასავით რომ იქნას, გინა თვთ ს ა ს ხ ლ ე ტ ი დასხლიტოს;
ა ს ხ ლ ე ტ ა არს რა ნასროლი ადგილს მოხუდეს და იქიდამ გაექანოს და სხვაგნით წავიდეს;
მ ო ს ხ ლ ე ტ ა არს ფერხი თუ რაიცა რაზედაც მოუცორდეს.

სხლვა (2. 12 ქება) რტოთ მოკუეთა.

სხმა ხილთ მრავლად ბმა.

(ტნზ / 357) **სხმა** შვლთ ყოლა.

სხმა წყალთ დასხმა.

სხმა საკუხთა და წამოსასხამთ წამოსხმა.

სხოლარი სახლი ფილასოფოსთა.

სხოლასტიკოსი სხოლარის მნე.

სხოლით წიგნთ თარგმანი გარეშემოწერილი.

სხრტე ნედლნი ხენი, რომელიმე გარდადრეკილი, რომელიმე ნახევარ კვეთილი, გარზლუდედ მოვლებული, რტო ამონახეთქი, ჴშირად, სიმაგრისათჳს.

სხუა (12. 5 მარკ.) არა იგი.

სხუაგან სხვას ადგილს.

სხუჩენი სართულში შესანახავი.

სხუნვა დაჭინჭვრა.

სხუნი ბაქან ბაქნად ხით ჩაკიბული მიწა.

სხურება წყალთ შეფრქუჩვა.

სხურვბული შერეული (დაბად.)

სჯი (3. 2 ტობი.) სამართლობ.

სჯული რჯული (2 ეზრა 9. 24). შ ჯ უ ლ ი არს სიტყვა ბრძანებლობით , ვიდრემე, რომელ რომელთა ჯერ არს ქმნაჲ და უ ა რ მ ქ ნ ე ლ ი უ შ ჯ უ ლ ო არს.

(3) **სჰინოჲ** ხეა სუნნელი მაცრემლებელი.

(ა) ტაბაკი ტაბაკისაგან (2. 5 ლევიტ.).
ტაბარაკი (2 მეფ. 12. 31.) ვიეთთა ხ ე რ ხ ი მითხრეს, ვიეთთა ს ა ფ ხ ე კ ი.
ტაბარზადი შაქარია ერთ რიგი.
ტაბარი სპარსთა ენაა, ნ ა ჯ ა ხ ს ჰქვან.
ტაბარუკი გლეხი ახალ მოსული.
ტაბარძენი სპარსულია, უნაგირზე დასაკრავს ნ ა ჯ ა ხ ს ჰქვან.
ტაბასტა სისხლის დინება.
(ტნ8/358) ტაბასტო (2 მეფ. 17. 18) ლები.
ტაბაცობა თამაშობა.
ტაბასტაკი ტაბასტი.
ტაბახტა ცხენის სასის ჩამოსვლა.
ტაბელა ჩადუნასავით არის ♥.
ტაბითა ◯ ქურციკი.
ტაბიკი უღლის სახელური.
ტაბლა (15. 13 გამოსლ.) ფიცრის სუფრა ფეხედი.
ტაბლაისანა საქანჩავის ძირის ფიცარი.
ტაბლაკი მცირე ნაღარა.
ტაბლი საქორე ნაღარა.
ტაბლი სენისაგან რა მუცელში წყალი შეიქნების, რომელსა ბერძულად ტ ო ვ ა ნ ი ს ეწოდების.
ტაბლი ბერძულად ნ ა რ დ ი ს ფიცარი.
ტაბუცი მრცხელის სატყეპელი.
ტაბუცუნი სალათა ზეთ ძმრიანი.
ტაბუხი მუხლის თავი (გლეხურად.)
ტაგანა გუშის ნახევარი.
ტაგარი (2. 17 ანგია) ტყბილის სადგომი.
ტაგრუცი მაღლა ნაგები საფლავი.
ტაეპი წიგნის მუხლი.
ტავარნა ფეხთ ანაკრავი ტალახი.
ტავარჯუხი სომხურია, ქართულად ხ ა ლ თ ა ჰქვან.
ტავრო ცალი პეშვ.
ტაიჭი გამოყვერული ცხენი ო.
ტაკვი ხელმოკუეთილის მკლავი.
ტაკუკი (16. 33 გამოსლ.) მომცრო ჭურჭელი სალვნე.
ტალა მოგზაურთ დარაჯა ლამით.
ტალავარი (9. 33 ლუკ.) საჩრდილობელი.
ტალავრობა (3 ეზრა. 5. 51.) ესე არს პასექიდამ მეერგასისე დღე.
ტალანტი (25. 22 მათ.) ოქროსა და ვეცხლის ზოდი.

ტალახი თიჴა.

ტალი კაჟი; ტალი კბილის ანაზეთქი.

ტალითაკუმი O (5. 41 მარკ.) „შენ გეტყჳ, ყრმაო, აღდეგ!"

ტალიკი აბჯრისა.

35 ტამაზლუხი ხვასტაგი მომშობელი.

ტანადობა ზრო შვენიერება ტანთა.

ტანახობა ასპარეზთა შინა მჴედართაგან მღერა.

ტანება გატანება, წატანება.

ტანი გვამი ცხოველთა.

40 ტანისამოსი.

ტანტალი ცუდი სიარული.

ტანტალობ.

ტანტრაზეჩი კბილთ საჩიჩქნელი.

(ტნთ / 359) ტანჯვა უწყალოდ გვემა.

ტაო ქუნთის გძელი ხაო.

ტარაბუა საშულოვე.

ტარატურა ჩქარ მოუბარი ვერ კეთილად.

5 ტარაქონა |16. 20.| |41.—|.

ტარზი V.

ტარება სიარული.

ტარეხი დამარილული.

ტარი ქალთ თითის ტარი (13. 19 იგავი);
ტარად უწოდენ დანისა, ხანჯლისა და ხიშტის კოტასა;
ტარად უწოდენ მსოფლიონი შუბთა, ცელთა და მისთანათა ბუნსა.

10 ტარიგი (1. 36 იოან.) კრავი უბიწო ლ.

ტარკოში ტარიანი სასმისი.

ტაროხი დარი და ამინდიცა განიყოფებიან:
ამინდი არს რაჲცა ჟამსა შვენოდეს წჳმა, თოვლი, ანუ დარკეთილობა ჴნვისა, თესჳსა და ნადირობისათჳს დროის შეხდომა, რაიცა არგებს;
ტაროსი არს ამინდის მსგავსი მოგზაურთათჳს, კეთილი დარი თუ ბოროტი ზღვასა, თუ ჴმელზე შეხუდეს.

ტარსიკონი (35. 7 გამოსლ.) სამოგვე.

ტარსო |რ6. 14| |38. 56.|

15 ტარტარი ცუდი მრავალი უბნობა.

ტარტაროზი (40. 15 იობ.) ჯოჯოხეთი.

ტარფი ოთკუთხად ოქრომკედით ნაკერის შენადგამთაგან ერთი.

ტარხუნა სხვათა ენაა, ქართულად ტეგანი ჰქჳან ჲ.

ტასტი ტაშტი.

20 ტატაზო დიდი ღილი, ცალგვერდ პრტყელი.

ტატანი ვარსკვლავ მორბედი; ესე არს რა მზისა შარავანდედი აღიხუამს ორთქლსა რასამე ქვეყანისაგან და ორთქლი იგი სიმაღლესა ჰაერისასა მზისა და ეთერისა მიერ შეგვამდებიან და იქმნების ვითა ცეცხლი და მნათობი და სადაც ჰაერისა სიზრქე არს მუნ დაადგრების და რა ძლიერი ქარი ეკუეთების განტაცებს და გამოჩნდების მორბედად, ვითა ვარსკულავი.

ტატაში სომხურია, ქართულად ქ უ რ ო ს თ ა ვ ი ჰქვან ♥.

ტატი ჩჩვლით ხელით ტარება.

ტაფა საგბოლველი.

ტაფაკი (4. 3 ეზეკი.) მოსახრაკავი.

ტაფაკისაგან (2 მეფ. 6. 19.).

ტაფელა სარიკაო ჯოხი.

ტაფილი (1 მეფ. 28. 24.).

ტალანა ქ. „ბოსტანსა მას რომელსა ტ ა ლ ა ნ ეწოდების".

ტაში ნების ნებზე ცემა.

ტაშიყი ბაზთ საუზმე.

(ტ2/360) **ტაშტი** (4 მეფ. 12. 13.) ხელის საბანი.

ტაცება (18. 12 ეზეკი.) წართმევა.

ტაძარი (8. 9 გამოსლ.) სახლი საუფლო.

ტაძრობა (2. 4 იოზ.) ნადიმობა.

ტახი ღორი მამალი.

ტახტი (1. 6 ესთერ.) სკამთან ნახე.

ტაჯგანალა მათრახი (2 დიოლოღო.)

(ბ) **ტბა** (3 მეფ. 18. 3.) ზღვა არს მომცრო;

ტ ბ ა ს უწოდენ ნავთსაყუდელსა (27. 22 საქმე.)

ტბორე ავი გუბე.

ტბოში მაღალი გრძელი სუფრა.

(ე) **ტეგანი** ტარხუნა (22. 42 ლუკ.);

ბ ე რ ძ უ ლ შ ი სხვა მხალი სწერია და

ლ ა თ ი ნ უ რ შ ი—სხვა და

ს ო მ ხ უ რ შ ი—სხვა.

ტევანი (40. 10 დაბად.) მთელი ყურძენი.

ტევება დატევება, მიტევება.

ტევთოლდი ზუმილთან ნახე (2 ნემეს.).

ტევნა დატევნა.

ტევრი დიდი და ხშირი ტყე.

ტეში ნედლი და ცუდი შეშა.

ტენა გატენა.

ტენება (4 მეფ. 7. 17.) ჯრია.

ტენი მცირე სისველე.

ტენიანი ყოველი ძარღუ მგრძნობელი არს მრგვალი და უჩჩუსი და დასაწყისი ტვინიდამ აქუს;

ხოლო ტ ე ნ ო ნ ი ს ა დასაწყისი ძარღუთაგან აქუს და ძარღუთა უფიცხლესი და და უგრძნობელი და ოდესმე ბრტყელ (26. ნემისი.).

ტენცო წყლის პიტნა ♥.

ტერევინთო ბელეკონი Y.

ტერი (2 მეფ. 17. 18) ესე ტერი არს ქვეშ საფენელი და საგებელი: ო რ ხ ო ა, ძ ო ლ ო, ფ ი ჩ ჳ, ხ ი რ ა უ ლ ი, ტ ა ბ ა ს ტ ო, ს ა ბ ა ნ ი, შ ა ტ ქ უ ნ ი, ნ ა ბ ა დ ი, თ ა ქ ნ ა ბ ა დ ი, ქ უ ნ თ ი, კ ი ლ ი კ ი და მისთანანი,

ტერფი (49. 17 დაბად.) ფერჯის ქვეითი სიბრტყე.

ტერფმოხილნი ცხენი, ჯორი. ვირი, და მისთანანი (1 ნემეს.)

ტეტერი გიჟთან ნახე.

ტეტიქსი V.

ტეტრა ფარმაკოს რომელ არს ოთხ წამალი (5 ნემესი.).

ტეხა მწარე ტკივილი.

ტეხა მოტეხა, გატეხა.

ტეხვრა დიდი ყინვა,

(ვ) **ტვია** (55. 13 ესაი.) გია 🍸.

(ი) **ტიალი** არ სადა შენობა, ანუ დასაფარვებელი, არამედ ყოველი კერძო საჩინო იყოს.

ტიარები (3. 21 დანი.) ხ ო ი- რ ი, მრავალფერად ნაღებავი.

(ტჲა / 361) **ტიბერიოს** O ხილვა თჳსი.

ტიგრისი O სული ღუთისა, გინა სული წყალთა ზედა.

ტიგრისის მდინარე |84.—| |32·36|.

ტივი V (2. შჯულ. 14.).

ტივი (2 ნეშტ. 2. 16.) ძელნი შეწყობილნი წყალთ სავალად.

ტიზვნა განკრება ტილთა.

ტიზი სარგილი.

ტიკი სომხურია (1 მეფ. 10. 3.) ქართულად თ ხ ი ე რ ი ჰქვან.

ტიკისა მუცლის ხმიანობის სენია, რომელსა ბერძულად ა ს ფ ი ტ ა ჰქვან.

ტიკმორა სომხურია, ქართულად თ ხ ი ე რ ა კ ი ჰქვან.

ტილი მკბენარი ხორცთა.

ტილისმა ჭაჴრაკებით მორთული ფარულად რამ მოძრაობდეს; გინა ვარსკვლავთა გამო შეკრან რამე წერითა.

ტილო (19. 40 იოან.) სელთა და კანაფთა ლარი.

ტიმეოს O ბრმა, გინა სიბრმე.

ტიმოთე O პატივი ღუთისა.

ტიმონი ფრანგულია, ქართულად პ ი დ ა ლ ი ო ჰქვან.

ტინბანი ლათინურად ე ბ ა ნ ი.

ტინი კლდესთან ნახე.

ტიოლეთო |10.—| |40—|.

ტირი O ებრაულად ს ო რ ი მ, აჰირვოს.

ტირილი (15. 2 ესაი.) ტირილიცა ესრეთ განიყოფებიან: რამეთუ ც რ ე მ ლ ი არს უხმო ოდენ ცრემლის დენა;

ვ ა ე ბ ა არს ავაჯითა და კეთილის სიტყვთა სატირალს რასმე იტყოდეს და ცრემლეოდეს;

გ ო დ ე ბ ა არს ხმა კეთილობით და ზრუნ შეწყობით გულის სატკივართა სიტყუათა მგოსნობა;

ხოლო ზ რ უ ნ ი შებანება მისი:

ქ ვ ი თ ი ნ ი არს მწარეს ტირილზედ გულშეწუხებულისაგან უკაფიო, მაღალი დაძახილი, რომელ არს კ ო- კ ო ც ე ბ ა;

ს ლ უ კ ს ლ უ კ ი არს გულამოსკვნილისაგან სულდაულებლად ტირილი;

წ უ წ უ ნ ი არს გულ უტკივარი, უცრემლო, უგვანი, უნდომი რეცა ტირილი;

ბ ღ უ რ ი ა ლ ი არს ყრმათა მიერ მაღალი ცუდი ტირილი;

ჩ უ ხ ჩ უ ხ ი არს ჩუმი და უხმო მწუხარების ტირილი, ვითარცა ქვაბი ადუღებული, გულითა.

წ უ წ კ უ ნ ი არს მცირეს ლეკვისა ტირილი;

ხოლო წ კ მ უ ი ლ ი ძაღლის ტირილად ითქმის.

ტირისდენი დეკემბერი.

ტირიფი 🍸 ესე ტირიფი ორგვარია:

ძეწნი არს კაცთა მიერ დანერგული, წვრილ ფურცელი;
მდგნალი არს ბრტყელ ფურცელი, ვიეთნი კატატირიფას უხმობენ, რომელსა სპარსნი ბედმუშკად სახელ სდებენ;
(ტპბ 362) წნორი არს თვთ მდგარი წყლის პირთა;
ხოლო მარნეული ვენაჴთა შესაყელავი.

ტირისკონი ნოემბერი.

ტიტა ♥.

ტიტანო თეთრი, სპეტი.

ტიტე ○ საპატიო.

5 **ტიტველი** სრულობით შიშველი.

ტიტიბი ბროწეულის ნარჩევი ქერქი.

ტიტინი ცუდი საუბარი.

ტიტრიბი წინათ მცირე რამ წაშვერილი, ჴელის უმცირე.

ტიფარი ფიცარი შეწყობილი.

10 (კ) **ტკაცანი** ტაშის ჴმა.

ტკბანური პირის წლაპუნივით.

ტკბილი თაფლის გემოსავით.

ტკეპნა დატკეპნა.

ტკენა ტკივილის ნაწილი.

15 **ტკეპნა** დალერფვა.

ტკეცება შეხეთქება.

ტკეცი ნაკვერცხლის ასალებელი რკინა, გინა თოფის ფითილის საპყრობი.

ტკვერა კუნეტა.

ტკივილი ლმობა.

20 **ტკიპი** ~.

ტკრციალი ცეცხლის ტკრცოლა.

ტკრცოლა მჴურვალის ჴვის დახეთქა.

(ლ) **ტლანჭი** უსუფთაოდ შექნილი.

ტლაპო თხელი ტალახი.

25 **ტლე** სიცხინის სადები წამალი.

ტლიკვი უროკო არას მოედვას.

ტლინკი წიხლი არს ცალის ფეჴის კრვა, გინა დაცემა;
ხოლო ტლინკი ცხენთაგან, წყენით ორის უკანას ფეჴის გაქნევა.

(ო) **ტობია** ○ სახიერი უფალი.

ტოგუნი მაღალი საჯდომი მოვლებული.

30 **ტოზიკი** უშჯულოთ დღესასწაული და მეტოზიკე მისი მოქმედი.

ტოილო ცხენის ფეჴის მოსაბმელი.

ტოკვეცი მოკლე კეტი.

ტოლამა ფართო სამოსელი ბეწვანი.

ტოლგიბი მხალი მაკუდინებელი ♥.

35 **ტომარა** საცალო.

ტომარი (1 ეზრა. 6. 3.) გრძლად გარდაბმული.

ტომი (2. 36 ლუკ.) რამეთუ ოდეს ითქვას: ნათესავი, რომლისა ნათესავისაგანიცა, ვიტყვთ: ისრაილისა, შემდგომად ვიტყვთ: რომლისა ტომისაგან? ვიტ- (ტპგ 363) ყვთ: რუბენის ტომისაგან, გინა ლევისა, გინა სხვათა;
რამეთუ ერთი ნათესავი განიყოფების ტომად-ტომად;
ხოლო ტომი განიყოფების სახლად-სახლად და

სახლი განიყოფვის კაცად-კაცად;

ტომად ითქმის გუამოვანთა განყოფილებაჲცა სიმრავლედ დას დასობათა.

ტონთიო ოქროჲს ძთა.

ტონი საზომი და მისთანა.

ტოპაზიონი (39. 10 გამოსლ.) თეთრი იაგუნდი და თილია ტოპაზიონი არიან.

ტოპვა წუნპეში ვლა.

ტორანტოსი (1. 6 ესთერ.) ქ. „ტორანტოსები ვეცხლისა" და სვეტები ბრინჯისა".

კარვის სვეტის გარდასაბმელი მგონია.

ტორი სამეცხოვრო ჯოხი.

ტორტმანი ცხენზე ბარბაცი.

ტორუა V.

ტორლალო წატოლებასავით.

ტოტი წინა ფეჴი მჴეცისა, გინა ნიფხვს ცალი მჴარე.

ტოლი ვეგის ჯდომა.

ტოხვისა სიფ..რთე მტკაველზედ მეტი და გრძელი.

(რ) **ტრაბახი** ნამეტნავი სიტყვა ამპარტავნული.

ტრაკი საჯდომი.

ტრაკუნტი ✕.

ტრალი საკვრველი მპარავი.

ტრამალი ესე არს გრძელი და ვრცელი ნაყოფიერი მინდორი ვაკე;

ხოლო მინდორი არს ფორო ადგილი, რომელსა თურქნი მეიდანს უჴმობენ;

ხოლო ველი არს უტყეო ვაკე იყოს, თუ გვერდობა დიდი და ვრცელი.

ტრაპეზი (30. 28 გამოსლ.) ბერძულია, ტაბლას ჰქვან.

ტრაპიზონი 71.—| ,44. 3.|

ტრაქონელთა O მოკლება სალეწავისა.

ტრაყვი დიდი რამ ფუშნი.

ტრბუ ერთ საქმეზე დაუდგრომელი და ცუდი.

ტრედა სოკოა ერთი.

ტრედი (8. 8 დაბად.) V

ტრედფილო სინის როდინი.

ტრელი ფერობასთან ნახე.

ტრენთო |33. 40. |45. 20.|

ტრვა (40. 35 გამოსლ.) მრავალთ სლვა.

ტრიალი ტარაბუასავით შემობრუნება.

ტრიბონი სპასალარი.

ტრიგონი ✕.

ტრიზა ცხენის ფერჴმა რომ კაცს ტალახი შეასხას.

ტრიმისი დრაჰკნის მესამედი.

ტრიობა (4. 16 ოსე) ბოზთ ტრფიალება დაუტევნელი.

ტრიონი ფართო სამოსელია (ტჲდ / 364) ფილასოფოსთა ბალანთაგან, შეურაცხებისათჳს იქმნ.

ტრიონი კაცნი არიან ერთის თემისანი.

ტრიფოლო |68. 10| |35. 40|.

ტრიფსიდი მირონის სუნნელია.

ტრიქონი წერილთ ნაწერთ რიგი.

ტრილონი ტრიგონი ✕.

ტრიხაპოტი სინდისი (16. 13 ეზეკი.).

ტრიხონი უგვამო რამ არს, გითა სფინლოსი.

ტრო ბრტყელი ჭიქაა სარკმლის სანათურის ასაფარად,

რომელსაცა თურქნი ჯამრუხს უწოდენ.

ტროპი კავშირში ეწერა: ტროპი, რომელ არს ცხოველთ ზურგიო;

სხვაში ეწერა: რომელ არს აღშენების ნივთი, რომელ არს ტროპი;

ეს ორივე ერთი მგონია. ნემესიოსის 27 თავში ზურგის ძვლად იტყჳს, გინა ნავის საძირკულად.

ტროული ერთი თემია.

ტროფონ ვიეთის ქარაგმის სახელია.

ტრუმანი ქელის შალაფი.

ტრუსი მატყლის წვის სუნი.

ტრფიალება (16. 16 ეზეკი.) ესე არს დაჯშირება ნებისა საწადლისა.

ტრფიალი (22. 26 იერე.) ტფრიალების მოქმედი.

(უ) **ტუბალიამ** ○ მსოფლიო მონაგები.

ტუინონი (ნემესიო.) ქ. „ტუინონი სვინდიმოსაგან არს". ქ. „ტუინონი ორთაგან არს სვინდიმოსაგან და ძარღვისა ინოთაგან".

ტუკი წლის წიდნა ♥.

ტულამბა მატლთ ფუჳლით ძრვა.

ტულამბა თევზთ პეპლვა.

ტუნინი ტვინონივე

ტუნქია მცირე ჩაჯვი.

ტუპკირი საწნეხლის ლასტი.

ტურა ꝏ.

ტურტლი თევზის სკორე.

ტურფა უცხო რამ ლამაზი.

ტუსგა თმათ წვა.

ტუტა ხართუთა ♥.

ტუტი ესე არს ნაცრის წვენი კუმასასათჳს; გინა გვარჯილის მიწის წვენი საგვარჯილედ და მისთანანი.

ტუტუნი ჩუმი დრტვინვა.

ტუტუცი ტეტერი.

ტუტყი ჩაბანი მწიკული.

ტუფი ბოსტნის კვალედი ყვერბი.

ტუქსვა საწურთელი რისხვა.

ტუღრული V (ქართლის ცხო.)

ტუჩი პირთ ორივე ბაგე.

(ტჲგ 365) **ტუხი** ღორის მოწოდება.

ტუხილი სატუხელი, გატუხვილი.

ტუხტი ♥.

ტუხტი 𝕿.

ტუხუნი ღორის ჴმიანობა.

(ფ) **ტფილი** (3. 16 გამოცხ.) თბილი.

ტფილისი | | | |.

(ყ) **ტყავი** (3 21 დაბად.) კაცისა და ცხოველთ ჴორცთ გარეგანი საფარველი.

ხოლო ვინათგან არიან ტყავნი, რომელიმე ბეწუ კეთილნი, ვითა: ხაზიდი, კვერნა, ყარსალი და ეგე ვითარნი, რომელსა სითბოსათჳს სამოსელთა დაუდებენ კაცნი წამოსასხმელად, საკუხსა უწოდენ, ხოლო მსოფლიოთნი ტყავსა უკმობენ, ამისათჳს რამეთუ ტყავი არს ცხოველთა საფარველიცა ჴორცთა დამატფობელი.

ტყაიერი ტყავთაგანი (ლევიტ.).

ტყავკაბა ბეწვანი ჩასაცმელი.

ტყაპნი ბრტყლად დაცემისა ჴმა.
ტყაფუჩი ცხვრის ტყავი შეკნილი სამოსლად.
ტყბილი ძველნი ყურძნის წვენს ტკბილსა ესრე ტყბილს უწოდენ.
ტყბილისკვერი თათარა.
ტყე (2 შჯული 19. 5.) მრავალ ხენი Y.
ტყება (50. 10 დაბად.) თავსცემა.
ტყემალი Y.
ტყებულარს თქმულა.
ტყვედრი წარტაცებულნი.
ტყველვა ჴელთა ჴელზედ მიდება.
ტყვენვა აფორიაქება.
ტყვეობა (15. 2. იერე.) ტყვედ წაყვანა.
ტყვია ბრპენი.
ტყინება ცეცხლის გზნება.
ტყირპი (6. 5 ტობი.) ფიწალა.
ტყიხჭათამი V.
ტყიურა ♥.
ტყლეჟა ცომის ავად ზელა.
ტყორცა შორს გასროლა.
ტყრუშული სხვლის წნელის ღობე.
ტყუბი ზოდია.
ტყუბი უკეთუ იყვნენ ყრმა ორნი მუცელსა შინა ეწოდების მარჩბივი;
ხოლო ჴირუტყუთა ორთა, აწუ ხულთა და მისთანათა ორთა ერთსა ბუდესა შინა ეწოდების ტყუბი.
ხოლო ხილთა და ხმილთა ორთა შეერთებულთა ეწოდების ტყუპი.

ტყუვა (6. 3 ლევიტ.) იმტყუვნა.
ტყუვილი (11. 11. ოსე) ტყუილი განიყოფების სამად:
(ტჲვ 366) ცრუობად, ცილად და ჭორად;
სიცრუე არს სრულიად ტყუილი იყოს;
ცილი არს შეწამებული და მსგავსი ტყუილისა;
ხოლო ჭორი არს რა ამბავი გაისმის და ჰამბის მიმღები არა საცნაურ იყოს და არცავინ ჰამბისა მის ჭეშმარიტობა იცოდეს.
ტყუწ (31. 26 დაბად.) ტყვე არს ლაშქართაგან წარტაცებული; გინა მძლავრებით აყრილი; გინა მპარავით გასყიდული.
ტყუწდრი წარტაცებული.
ტყუნა კაცთაგან ქალის დამდაბლება.
ტყურბლა ხის სოკო საჭმელი.
ტყუჭი ტყუბთან ნაზე.
(ვ) ტჳნი (23. 2 იობ.)
ტჳრთი (44. 11 დაბად.) საკიდარი
ტჳფარი მომაღლოდ ამოჭრილი.
ტჳფა ჰაერი კვამლეჲრ ჩნდეს.
ტჳფონი ქარია უმძლავრესი ღრუბელთაგან სიჴმოსაგან.
ტჳფრვა ეგმაკიო, ბრწყინვალედ შექმნა.
ტჳქი ბემონი.

უ

უნი ჳმიანი ასო არს და ართ-
რონი უმრავლესთა და თა-
ვად მოვალს ყოვლისა უ ქ ო-
ნ ე ლ ო ბ ი ს ა და უ ყ ო ლ ე-
ლ ო ბ ი ს ა, ვითა: უ ღ ვ-
თ ო დ, უ კ ა ც ო დ, უ ც ხ ე-
ნ ო დ, უ მ ა მ უ ლ ო დ, უ ს ა-
ქ ო ნ ლ ო დ, უ თ ვ ა ლ ო დ,
უ ჭ ე ლ ო დ. ესრეთ ყოველთა
სიტყვათა და სახელთა ზედა
მოვალს.

უ ქარაგმით უ კ ე თ უ დ ით-
ქმის.

(ა) უავადო არ ავად მყოფი.

15 უაზნო უგვარდიდო.

უამავრი ურიცხვ.

უანდერძა (11. 10 იერე.) ან-
დერძი უყო.

უაოდ არა მყოფი.

უარესი უკეთესის წინააღმ-
დგომი.

20 უარი (26. 70 მათე) არას თქმა.

უარს უვლის.

(ტაბ/367) უარშიო კაცის გაუწყობე-
ლი.

უალრესი საქმით უნამეტნავესი
(5. 275 დიონის.).

უაწ ა წ ი არს აჰა, წამსა შინა;
ხოლო უ ა წ, ანუ უწინარეს,
ანუ შემდგომად მყიაობით.

(ბ) უბადო ცუდი, ავი.

5 უბადრუკი ნეტარებასთან ნახე.

უბანი (3. 2 ქება) ერდო, გინა
ქალაქთ ერთი კერძო.

უბარი უზრახი.

უბე სიღრმე (3 მეფ. 22. 35);
უ ბ ე ნავისა (1. 5 იონა);
უბე მსოფლიოდ წიაღს უწო-
დენ.

უ ბ ე ლარი ოთხ კუთხი, უ რ ი-
ბ ა დ შეკეცილი.

უბედური არ ბედნიერი.

10 უბელო ცხენი აღუკაზმავი.
(8. 10 მამადცხო).

უბეჳო დათვ უბოკვრო.

უბირი უმეცარი და უცნობი
კაცი.

უბიწო (118. 1 ფსალ.) ბიწ-
შეუხებელი.

უბნობა ლაპარაკი.

15 უბოროტესი ბოროტის უარე-
სი.

უბოროტო ბოროტისაგან უც-
ხო.

უბორჯღლა პაემანი მისცა.

უბრალო (44. 10 დაბად.)
ბრალთაგან უცხო.

უბრკმა დაბრკოლება ექმნა.

20 უბუნებიერესი უფროსად ბუ-
ნებიანი.

(გ) უგანთვისებულესი უფრორე
განთვსებული.

უგანმსჯელობითესად უფრო-
რე განმსჯელობით.

უგბილო თვს ჰკუაზედ დ ა ჟ ი-
ნ ე ბ უ ლ ი;
გინა შ ე უ მ გ ბ ა რ ი (50. 42
იერე.).

უგდო მიუგდო ჩაუგდო.

უგე უკმიე, გინა შეწირე (1 კორი. 10. 20).

უგებდეს უკმევდეს.

უგემურად სნეულ რამე.

უგემური არ რა გემო ჰქონდეს (4. 8 ლავსა.).

უგვანი უმსგავსოჲ.

უგვარო.

უგი უკრაოდ მეწველი.

უგლარგაჯი წურთა შეუსმინარი.

უგლიმი (49. 4 იერე.) გულ ქვასავით.

უგო უკმია; უ გ ო პასუხი სცა.

უგონ (2. 11 ისო ნავ.) გონ მილებული.

უგრეხელი ქვიშნა ♥.

უგრეხელი დაუგრეხელი.

უგრძნობელი არა მგრძნობელი.

უგუამო არა მყოფი, გინა შემთხვევითი.

უგულებელს ყოფა (2. 9 მალა.) გონებით გარდავარდნა.

უგულისყურო დაუსწავლელი, გინა შეუსმინარი.

უგუნური (13. 1 ფსალ.) გონება დაბნელებული.

(ტ.ლ. 368) (დ) უდაბნო უშენობო (9. 1 გამოსლ.).

უდაბური უსოფლო.

უდარესი საქმით ნაკლები სხვაზე (5. 275 დიონის.).

უდბება უდებება.

უდბი უდები.

უდგრუში ბრიყვად დაჟინებული.

უდებ (3 ეზრა 6. 32.) ესე არს მცონარებით, გინა თუ დამწყებელისა მოლბობა, გინა დაუდებელი.

უდვისსეოჲს ოდვისსეოის. ქ. „ვითარ მას რომელსამე სხეულსა შორის სითეთრე, ანუ უდვისსეოჲსა შორის ბრძვილი, რომლისაგან იცნობებოდა იგი“.

უდი ხეა სუნნელი 🍷.

უდიდებულეს (16. სიბრ.).

უდიერი ძალის დატანება სიტყვით თუ საქმით.

უდილადოსა არ დილაზედ. (ვეფხისტყაო.).

უდინად მოუდინებლად.

უდინო მოუდინებლად.

უდრეკი მოუდრეკელი.

უდუთ O ოთხნი იგი ასონი არიან ესე: იოთ, ალფ, უდუთ, გ ი თ, რომელი მარადის ცხოელობასა ღვთისა და სამარადისოდ ყოფობასა მისსა არს მომასწავებელ.

არიან ოთხნი ესე: იოთ, ალარ, უ, ა ნ ე. ხოლო ესენი მარადის სამარადისობისა ღმერთი წარმოჩინებულ არს.

(ე) უელი მოგრძე მარწყვი ♥.

უერთის (21. კავში.).

უეცი უვიცი.

(ვ) უვაბადოთ მას მივაბატოთ (50. კავშ.).

უვაზირა საქმე ურჩივა.

უვალნი (2. 6 იერე.) ქვეთაგან უხვედრი.

უველისკოხითა ველისწყოსთან ნახე.

უვის (6. 10 ტობი.) ჰყავს.

უვიცი უცოდინარივით (ქათილო.).

უვლი გარე მოვიხილავ.
უვნ უვნებელის ნაკვეთი.
უვნებელი. ვნება უქნელი.
(ზ) უზაბარი ო.
უზადო უზადო არს მ ა რ ტ ი ვ ი, რომელსა შიგ არა რაჲ ერიოს და არცა შეიცვალოს ერთობიდამე, ვითა წ მ ი დ ა და ურაოდენო;
უ ზ ა დ ო არს პირველად რათა ერთი იყოს და მეორედ სრული (1. 4. 29. 114 კავშირი).
უზავი (2 ტიმ. 3. 3.) უწესო, გინა უპირობო.
უზამს უყოფს.
უზანი Y.
უზარმაზარი საზარლად დიდი.
უზეშთაესი (18. 22 გამოსლ.) უმაღლესი.
(ტდთ / 369) უზვერული არ დასაზვერავი ადგილი.
უზვი ბერწი ცხოელი.
უზმა (27. 21 საქმე) არა ეჭამოსრა.
უზმო (24. 6 იობ.) უზმა.
უზომო ზომა შეუგებელი.
უზორეს უკმრეს.
უზორვიდეს უკმევდეს, თუ შეს-წირვიდეს.
(თ) უთავა გაუთავა.
უთავა თავ კაცად ექმნა.
უთავს ვერავინ ითავსოს.
უთვალა მრავალგზის მიუმცნო.
უთვალა მრავლად დათვლა უყო.
უთვალავი დაუთვლელი.
უთინუმ |35,—| |46. 30|.
უთმო (22. 21 იობ.).
უთნო უღვთო.
უთნო (5. 23 ესაი.) ესე არს უღმრთო მოუთმინარი; გინა ყოვლად უკეთური.
უთო ნაკერავის გამძეგვი.
უთუალა თვალი მიუპყრა.
უთვს ბა.
უთქმიდა (1 კორი. 10. 6).
უთქმელი არ სათქმელი.
უთქოჲ თქმა შეუძლებელი.
უთხრა ეტყოდა.
(ი) უილიკრინეს (18. კავში.) თანავ। ხოლიოსა ზედა ეწერა: „ნუთუ უძლიერეს?"
(კ) უკადრისა ძაღლის ენა ტ.
უკადრი უკადრისის ნაკვეთი.
უკადრისი არ იკადრებოდეს.
უკან შემდგომსავით, გინა ზურგისაკენ (8. 2 ისო ნავე).
უკანასკნელი (2 მეფ. 13. 16.) უკან ბოლო.
უკანას არი ნაუსტრის ზურგი.
უკანსაყივარი ნართაული სახელი ცუდი.
უკასრველი უშურკვნელი (11 3 ეფრე.).
უკაცრავად კაცთ უკადრისად.
უკაცრავი იგივე.
უკაცრაული კაცთ უკადრისი.
უკეთესი სამჯობინარში რომელ სჯობდეს, ხოლო უ ა რ ე ს ი დასაწუნარი (14. 21 მარკ.).
უკეთუ (3. 7 ლევიტ.) თუმცასავით.
უკეთური (7. 11 მათე) ესე არს მრემებელი კეთილისა და მოქმედი ბოროტისა.
უკვირდა (17. 8 იობ.) საკვირველ უჩნდა.
უკიმირ უსამკაულო.
უკმეხი საწყენის სიტყვა მიმგები.

უკმიდენ კუდის ქნევით უკმინვიდენ.

(ტო 370) **უკმო** უკმობრუნებასავით.

უკმოსაგებელი ნაჭამადი ესე არს რაჲცა აგარაკისაგან ეჭამოს, ყოველივე უზღოს.

უკმოქცევა (11. 5 ოსე) გამობრუნება.

უკმოცემა წანართმევი მასვე მისცეს.

უკუდავა მოლია კლდისა ✿.

უკუდავება უსიკუდილობა, სამარადისოდ ცხორებისა განგრძობა.

უკუდავების წყალი.

უკუდავების წამალი.

უკუდავი არ მოკუდეს.

უკუზღვა ეს არს რაჟამს შემდგომსა საკითხავსა შინა პირველისა საკითხავისათჳს მოვიჴსენებდე, ვითარმედ მჳნ ესრე ვთქუ.

უკუშ ლასავით (1 კორ. 9. 25.).

უკუთქმა (კათილღრი.) რამეთუ ჯერ ჩინება წ ა რ თ ქ მ ა დ ითქმის, ვითარ იგი ვითარმედ „კ ე თ ი ლ ა რ ს";

ხოლო უ ა რ ი ს ყ ო ფ ა ჲ — უ კ უ თ ქ მ ა დ, ვითარ იგი ვითარმედ: „ა რ ა კ ე თ ი ლ ა რ ს".

უკეთუ ვთქვათ ვითარმედ: „ი გ ი ვ ი ნ მ ე ბ რ ძ ე ნ არს", წართქმაჲ არს;

ხოლო უკეთუ ვთქვათ: „იგი ვ ი ნ მ ე ა რ ა ბ რ ძ ე ნ ა რ ს", იგი უკუთქმაჲ არს. ესრეთ არს ყოვლი წ ა რ თ ქ მ ა ჲ და უ კ ე თ ქ მ ა ჲ.

უკუმოქმედის მოქმედება უკუაბრუნოს.

უკუმართთამი (7. 24 იერე.) უკულმართისაკენ.

უკუნერწყვის შენერწყულ ექნების.

უკუნი ბნელი წყუდიადი.

უკუნითი საუკუნოდამ.

უკუნისამდე საუკუნომდე.

უკუნისფრა (კავში.) ესე არს უ კ უ ი ს ფ ე რ ო ვ ა, ვითარმედ სფერო ყოფა მოშალა.

უკულმა წალმას წინაალმდგომად.

უკულმა ნაზარდი 🍷.

უკულმართ (19. 17 დაბად.) პირუკულმა.

უკულმართი არა წალმართის მოქმედი.

უკუწბილება საკდემელის საჭმეზე შერცხომა და დაკრთომა.

(ლ) **ულამი** მრავალ ტკრთული გრძლად მომავალი.

ულაყი საკიდარი ც ხ ე ნ ი, ჯ ო რ ი და მისთანანი.

ულბო ✿.

ულვაში ბაგის თმა.

ულვიმპიაჲ ქარია ერთი.

ულიტონესი (15 სიბრძ.)

ულო ძნის შესაკრავი.

ულუ დიდად ითქმის (ქართლის ცხ.).

(ტოპ 371) **ულუკი** (1 მეფ. 28. 7.) ესე არს დედაკაცი, რომელსა მუცელსა ეშმაკი უჯდეს და მუნითგან გამოუბნობდეს, ანუ ეშმაკისა მიერ მეტყველებდეს, ანუ მკუდრის ძვალთა ჰკითხვდეს და ყოველივე მსგავსი მისი.

ულუმელი ილუმელი.

ულუმპია მოელვარე, გინა მძლე.

ულუმპიანი ელვაროვანი, მძლეველი.

5 **ულუსი** თურქთა ენაა, ზანაკს ჰქვან.

ულუფა სხვათა ენათაგან შემოღებულა, ქართულად გ ა კ უ ჱ თ ი ლ ი ჰქვან და რ ო ჯ ი კ ი.

(მ) **უმადური** არას დამმადლებელი.

უმანვან გაუმანავებია (27 კავშირ.).

უმანკო (10. 16 მათე) გულითა გონებითა და საქმითა წმიდა, გინა ძკრუქსენებელი.

10 **უმარა** უამრავი.

უმართლესი უფროსად მართალი.

უმართლობა (13. 22 იერე.) არა სიმართლე.

უმარილი კალის ნაცარი.

უმარილო (9. 49 მარკ.) მარრილ უქონებელი.

15 **უმალვებს** შეასმენს, თუ დაარისხებს.

უმალლესი.

უმენესი აპკი (2 ნემეს.).

უმეტესი (5. 27. მათე) უმეტესობაჲ არს გ ა ნ ვ რ ც ო ბ ა ჲ, ხოლო უდარესობაჲ შ ე მ ო კ ლ ე ბ ა ჲ.

უმეცარი თჳთ არ იცოდეს. თუ ვინმე სიმთვრალით, ანუ გულმწყრალობით ქნას რამე, ანუ აბრალებს უმეცრებასა, ვინათგან ნებსით დაითრო; არამედ ესე არს უმეცრება, რომელმან ჩვეულობისა მსროლელმან მამა ანუ ძმა წარმავალი დახუდა, წყლა და მოკლა.

20 **უმეცრება** (26. 10 დაბა.) უმეცრებაჲ სამ სახე არს:
პირველი: ა რ ც ა ს მ ე ნ ა და ა რ ც ა ს წ ა ვ ლ ა;
მეორე: ი ჭ ჳ თ ც ო დ ნ ა და ა რ ა მ ა რ თ ლ ა დ და ს ხ ჳ ს გ ა მ ო კ ი თ ხ ვ ა მ დ ე ქნა;
მესამე: ა რ ც ა მ ა რ თ ლ ი ა დ ც ო დ ნ ა და ა რ ც ა ს ხ ჳ ს ა კ ი თ ხ ვ ა, რათა არა დაემალოს და ვერღარა ქმნას. დიდი გარჩევა ჰჯამს.

უმზირდა მოკლვად ეძიებდა.

უმთხოველობდა არას ითხოვდა.

უმი ნედლი ხორცი.

უმიზეზო (9. კავში.).

25 **უმიხნიან** (8. 16 მამადხც.).

უმისო მის გარდა.

უმისოდ მისდა უცოდინრად.

უმკვირცხლესობა უმალ ქვეითობა.

უმოქენო (9. კავშ.)

30 **უმრკნველი** (9. 16 მათე) გაუხეველი.

უმრუმ არ მრუმე (31. კავში.).

(ტომ 372) **უმრწემესი** (15. 13 ლუკა) მერმე შობილი.

უმსგავსო უსწორობასა და სხუჱბრობასა და ცვალებასა ცხად ჰყოფს.

უმსუამრეობა უნესტგთმბერაობა.

უმურკუნელი (9. 16 მათე.) გაურცხელი.

5 **უმყვირტესი** გარდარეულად გარდამეტებული.

უმცირესი უმცროსი.

უმცროდვად უცროდავად.
უმცროსი ზოგადი სახელი არს ყოველთა უმცირესთა;
ხოლო ესე უმცროსი განიყოფების ექუსად: უმცროსად, ცოტად, პატარად, დარედ, მრწემად, და კნინად;
უმცროსი ითქმის ყოველთა სულიერთა და უსულოთა გვამოვნებასა ზედა, სადა ითქმის უფროსი მისთა უმცირესთა უმცროსად სახელ ვსდებთ;
ხოლო ცოტაჲ ითქმის ნოტიოთა და სასმელ საჭმელთა ზედა, რამეთუ მრავლისა უმცირესი ცოტად ითქმის;
ხოლო პატარა ჭურჭელთა და ქვათა და ძელთა და მისთანათა, რამეთუ დიდისა უმცირესთა პატარად ვიტყვით;
ხოლო დარე პატივის უფალსა ზედა, რამეთუ უალრესისა უმცირესი უდარესი არს;
ხოლო მრწემი კაცთა ზედა ოდენ ითქმის, რამეთუ პირველ შობილსა უხუცეს უწოდენ და შემდგომად შობილსა მრწემი;
ხოლო კნინი ყოველთა მცირეთა უმცირესი არს, ვითა ზვავი დიდთა უმეტესი, რამეთუ ზვაობა მეტად დიდობა არს;
ხოლო მოლექსეთათჳს სიტყვა და ლაპარაკი არა დაიდება, რაჲც გაეწყობა, მას იტყვან. ვითთა მთარგმნელთაცა ესრეთ უქნიათ. ვინცა სიტყვას რიგით გააწყობს იგი უმჯობესია.
უმწყსი უმწყსი ზოგადი სახელი არს ყოველთა გაუწვრთელთა: უმწყსთა კაცთათჳს—უწვართი;
უმწყსთა პირუტყუთათჳს—რემა;
და უმწყსთა ფრინველთათჳს—ქსუჳ.
უმხარკესად მოჭირვებით.
უმხარკესადრე უმოძჭირვებულესადრე (4 ნეშს.).
უმჯობესი უკეთესი. (1 კორი 10. 33.)
(ნ) უნა უნდას ნაკუწთი.
უნაბი Ƴ.
უნანარესი უფრო ნანარი.
უნანელი.
უნაგირი (15. 9 ლევიტ.) ცხენის შესადგმელი.
უნათესავესი. ნათესავი რამეთუ ითქმის უნათესავი ვიდრემე ყოველთა მის ქუეშეთა ნათესავთა და სახეთა და განუკუეთელთა (კათეღორ.).
უნასი (10. 17 გამოსლ.) ქ. „ამას ჯერსა შელამიწყნარეთ მე ამას უნასსა ზედა“.
უნაყოფო.
უნდი ჯ.
(ტოგ/373) უნდილი არა დაჭამუბული.
უნდო (4 მეფ. 17. 15.) არაჲ საჭმარი.
უნდოდა ნდომა აქუნდა.

უნდომი არად სანდომი.

უნებელი (2 მეფ. 13. 20.) ნება დაურთავი.

უნებლიეთი (კორი. 9. 17.) უნებლიეთი უკუე არს, რაჟამს სხვისა მიერ ვიძულებოდეთ რაჲთურთით არა მრწმუნებელი.

უნებური უნებლიეთი.

უნივთო.

უნიშნო (30. 42 დაბად.) ერთფერი.

უნკია ლიტრაში ნახე.

უნოსკოპოსი ფრინველთ მძნელი.

უნჯი საქონელი.

უნჯუფა სახლი მეტად თბილი.

უოცნო არა საცნებელი.

(ღ) **უღ** უღრის ყოფასა ცხად ჰყოფს (35 კათილო.).

(პ) **უპატიო** (6. 25 ბარუ.) პატივ აჴდილი.

უპატიოეხი (11 სიბრძ.).

უპატიური პატივ წარწყმედილი.

უპე (7. 2 ქება) ჭიპი.

უპირატესი (23. 28 გამოსლ.) უპირველესი.

უპირველესი უპირველესი ოთხსა დანიშნავს: უ ს ა კ უ თ რ ე ს ს ა და ს ა კ უ თ ა რ ს ა; მეორედ: ბუნებით უპირველესსა, ვითა ცხოველი უპირველეს არს კაცისა; მესამედ: წესითა, ვითა ა ნ ი, ბ ა ნ ი და მისთანა; მეოთხედ: პატივთა, ვითა: ე პ ი ს კ ო პ ო ს ი ხ უ ც ი ს ა და მისთანა.

უპირო კაცი პ ი რ ო ბ ი ს გ ა მ ტ ე ხ ი;
გინა ი ს ა რ თ ზ რ ო;
გინა შ უ ბ ი ს ბ უ ნ ი პ ი რ დ ა უ ს ხ მ ე ლ ი.

უპირობდა (15. 14 ივდ.) ესე არს საგალობელთა და ძნობათა წინა უძღოდეს ჭმითა.

უპირობო პირგაუთავებელი.

უპირობს პირს უდებს.

უპოოთ უ ოვარი.

უპრიანებია მოუწადინებია.

(ჟ) **უჟადადუჟი** მჟეცური დაუნდობლობა.

უჟამო (22. 16 იობ.) ჟამ უჭონელი.

უჟიკეთი (2. 8 საქმე.) ბალდადი.

(რ) **ურა** ახტა კიცვი ო.

ურათისლავია 40.— 51. 10.'.

ურაკი (49. 27 იერ.) ურაკპარაკი.

ურაკპარაკი (16. 37 საქმ.) საჩინო წარსაგალი ადგილი, გინა უბანი, გინა თიატროთა ზედა წარჩინებულთა სადგომი.

ურანო ცაჲ, გინა ზე აღსახედი.

ურასტი სიმრავლესავით.

ურბინთ 34. 10 43. 4.

(ტომ 374) **ურგები** (44. 10 ესაი.) არ მარგებელი.

ურდო სხვათა ენაა, ქართულად მეფის ჯარი ჰქჳან.

ურდული კართ წასაყარი კეტი.

ურემი (17. 13 ესაი.) ძნისა, შეშისა და მისთანათ საზიდავი;
ს ა ბ ა რ ო არს მცირე ურემი;
ე ტ ლ ი არს ურემსავით შემზადებული, ზედ საჩრდილო-

ზელი, პატიოსანთ კაცთა საჯდომი;
მ ა რ ჯ ი ლ ი არს ურმის მსგავსი და უგოგორო, თოვლზე სათრევი;
მ ა ნ ჯ ი კ ი არს მომცრო მარჯილი;
და ც ი გ ა პატარა მარჯილი;
ნ ა ლ ო არს მარჯილი, ეტლსავით შემზადებული, თოვლზე სათრევი, კაცთა საჯდომი;
ფ ო რ ა ნ ი ბზის საზიდავი ურემი.

5 **ურემქარნი** (9. 9 იობ.) ესე არს ზ რ ო ხ ა ვ ა რ ს კ ულ ა ვ ი; შჳდნი არიან, რა ალმოჰჴდება წჳმა მოვა.

ურვა (26. 37 მათე) მწუხარება დამამძიმებელი.

ურვაგი ზავის გარდამავალი.

ურვება ცხენის დაფხანა.

ურვეული შეწუხებული.

10 **ურვილი** (6. 18 ლუკ.) შეჭირვებული.

ურთავი (40. 14 ეზეკ.) სართული.

ურთიერთს (2 მეფ. 14. 6.) ერთმანერთს.

ურთხლი ძელი ულპოლველი 𝕐.

ური ესე არს დასასრული ერთისა ადგილის სახელისა, რამეთუ რა უცხოსა ვისმე ვიკითხავთ: „სადაური არს?“ გვეტყჳან: „აქაური, იქაური“ და ესე ვითარი.

15 **ურიას** O განათლება უფლისა.

ურიბი ირიბი, მრუდად გაჭრილი.

ურიგო რიგის უცოდინარი.

ურიდო (3 ეზრა. 8. 69.) არ მრიდებელი.

ურიელ O ცხოველი სალუთო.

20 **ურიონ ვოოტა.** ოცდაორნი იგი ვარსკულავნი იწოდებიან უ რ ი ო ნ ა დ, რომელსა ვიეთნი ვ ო ო ტ ა დ სახელსდებენ და არიან იგინი კერძოსა ჩრდილოჲსასა ერთბაშად, ვითა ერთი ვარსკულავი.

ურიოში შეუმრლოუწველი.

ურიშა ♥.

ურმისთვალნი (1. 9. ეზეკი.) ეტლის თვალი.

ურო ♥.

25 **ურო** რკინის ჭვედა.

ურტყა დაჰკრა.

ურუხი ხვასტაგთ გვარი.

ურქველი (19. 15 რიცხვ.) დაუბურავი.

ურქინა რქა ჰკრა.

30 **ურჩი** (17. 10 რიცხვ.) არ მორჩილი.

ურჩეულესი (1. 5 ამოს.) რჩეულზე მეტი.

ურჩულო (2 შჯულ. 4. 16) უშჯულო.

(ტოვ 375) **ურჩხი** უკანა ნაწლევი.

ურჩხული (50. 39 იერე.) ესე არს, რომელსა ბერძენნი ს ი რ ი ნ უწოდენ, ხოლო ლათინნი დ რ ე გ ო ნ ს ა.

დიდის გ ვ ე ლ ე შ ა პ ი ს ტოლია, ფრთენი ასხენ, ვითა მლამიობთანი, არა თუ საფრინავად, არამედ სლვისა სამალებელად. მრავალ წელ იცოცხლებს. უმრავლეს ხნიერნი, ვითა ვასილისკო, თვალითა კაცსა ავნებს. ინდოეთის თემს გვაროზს. ორ-

გვარი არიან: ერთი არა გესლოვანი და კაცნი მის თემისანი ჭამენ.

ურცი ❦.

ურცხვი უსირცხვლო.

ურცხვინო იგივე ურცხვი.

ურწანი ცხენი უზვი ო.

ურწყო (74. 9 ფსალ.) უწყლო.

ურწყული (91. 2 იგავი) ქვეყანა უწყლო.

ურჯუკი უშჯულოსავით.

(ს) **უსაგნობა** საგანთ სროლა არ იცოდეს (4. 260 დიონოსი).

უსაზმნო.

უსაზომო (შჯულ. 28. 22) ზომა მოუწდომელი.

უსაკუთრესი ყამითი უპირველესი.

უსამართლო (3. 7 ბარუქ.) არა სამართალი.

უსასო (18. 2 ესაი.) უიმედო.

უსასყიდლო (1 კორი. 9. 18).

უსაფრთულო (9. 3 ეზეკი.) სართულ აღძრცვლი.

უსაყოველთაოესი უფროსად საყოველთაო.

უსაცილო ცილ უქნელი.

უსახეესნი სახენი სახე სახეზე უზემოესი (კათილო.).

უსახი.

უსახური (18. 2 ესაი.) კეთილის უმოქმედო, გინა უსახო.

უსიანი კაცთაგან უხვედრი.

უსიტყუწლი.

უსიტყვი უთქმელი.

უსიტყუწსი უსამართლესი და უსაკუთრესი წარმოთქმა სათანადოთათვს.

უსიტყვერესი ნამჭევრი რამე სიტყვა შესატყვსი.

უსკურა ესე არს ილეკროთაგან ჯამნი ხუთნი, ანუ მეტ ნაკლები ერთსა ლანკანასა ზედა, ღეროიანად ქმნული სხვადასხვა საჭმელთათვს.

უსმი (37. 15 ფსალ.) არა ესმოდეს რა.

უსნო ქ. „უვნებელ და უსნო“. უ ს ე ნ ო მგონია.

უსო გლეხთ დიაცთ უპატიოსნესი.

უსრული არა გასრულებული (77 კავშ.).

უსტარი მინაწერი.

უსტიქა კუნძული და ქალაქი |37. 30| |30. 45.|

უსუარი კაცთან ნახე.

უსულადი უსაზრდელო.

(ტოვ 376) **უსული** მოკდომილობა.

უსუპი (50. 9 ფსლ.) ❦. უსუპი არს ბალახი სუნნელი და ფრიად გამრეცხელი სარცხელთა; უ ს უ პ ი თ ასხურებდენ ერსა განსაწმედელად; უ ს უ პ ი კონდარიაო.

უსურვაზი კრიკინა ვაზი 🍸.

უსუსური (7. 22 ივდი.) სუსტი.

უსქეტო არა სქეტიანი (3. 21 კავშ.).

უსწრო დაასწრო.

უსხეულო სხეულთან ნახე. უდიდო (17. კავშ.).

უსხეულსაქმეთ (34. 4 ეზეკი.) სხეულის მოვლა.

უსხი (22. 4 მათ.) ზროხა საკლავი მსუქანი ო.

უსხო წვრილის უზრქელე.

(ტ) **უტევანი** (11. 18 იოან.) უტე-

ვანი არს ს ტ ა დ ი ო ნ ი, რომელსა სომეხნი ა ს პ ა რ ე ზ ს უწოდენ;
ხოლო ლათინნი და ელლენნი ს ტ ა დ ი ა ს, რომელი 143 ბიჯი იქნების.
უტურა გრძელი ლილი.
უტუსუნა ჴ.
უტყვი მუნჯი.
უტყუა (9. 2 ოსე) მოატყუა.
უტყუარი არა ტყუილი.
(უ) **უუპატიოსნეს** უფროსად პატიოსანი.
უუნდოესი (49. 20 იერ.) სრულიად უნდო.
უუსა ქ. (სხვა კათილიკრია.) ქ. „ხოლო ნუ უკუჱ უ უ ს ა ესე ვითარი ძალით ფრიადობით ღმრთაჲრინა.
უუსრულეს უფროსად სრული.
უუფლო (2. 31 იერ.). უპატრონო.
უუქმეს უფროს ად უქმი.
უუცხადოესი უფროსად ცხადი.
(ფ) **უფალა** პატრონი ქალი (24. 2 ესაია.).
უფალი (12. 1 დაბად.) პატრონი ვაჟი, გინა ღმერთი.
უფასო ფას დაუდებელი.
უფასოდ ფას მიუცემლად.
უფლება უფლება არს უდარესთა ზედა ოდენ ქონებაჲ უმეტესობისაჲ, არამედ ხოგად ყოველთა კეთილთა და სახიერთა ყოვლითურთ ყოვლად მომგებელობაჲ და ჭეშმარიტი და ყოვლად განუვრდომელი მტკიცედ პყრობაჲ, ვინაცა უფლად ითქმის მფლობელობისათჳს სიმტკიცისა და საკუთრებისათჳს.
უფლებანი მეოთხე დასი ანგელოზთა.
უფლო მფლობელობა.
უფოველი (5. 11 ისო.) უცოდმო.
უფრო უდიდესავით.
უფროხად უფრო დიდად.
(ტომ 377) **უფროსი** (1. 45 რიცხ.) უმცროსთან ნახე.
უფსკრული (1. 2 დაბა.) სიღრმე მიუწდომელი, რომლისა სახელი ნივთისა უზომობასა დაჰნიშნავს. (5 ნემეს.)
(ქ) **უქველისმოქმედე** ქველის მოქმედება უყავ (13. სიბრ.).
უქმელი უქმი.
უქმი (12. 36 მათ.) არ სასაქმო.
უქმნოჲ შეუქმნელი (2. კავშ.).
უქმობა (5. 11 ისო) უქმის დამარხვა.
უქონო მქლე.
უქონო არა მქონებელი. (53 კავში.).
უქუჱკერძო ქვეშეთი ადგილი.
(ღ) **ულალი** (10. 21. გამოსლ.) ძნელ სავალი.
ულელი (2. 3 ფსალ.) ჴართ ქედთ სადები ხე შესაბმელად;
გინა სასწორის საკიდარი (6. 5 გამოცხ.);
ანუ ქრისტეს სათნოებისა აღება.
ულირს (1 მეფ. 25. 3.) უყვარსავით, გინა ეფასების.
ულირსი არა ღირსი.
ულმრთო (18. 23 დაბა.).
ულმრთოდ არა ღმრთიდ.
ულნარი კაპან ტყიანი.

უღონიოდ ვითნი ნივთად სწერენ და ღონემოლებულსავით; უთუოდ ქმნად ჩანს.

ღონისძიებო ღონისძიება უქნელი.

უღონო ღონის უქნელი.

(ყ) **უყავ** 10. 11 ესაი.) უქენ.

უყე საფლობთან ნახე.

უყო (10. 11 ესაი.) უქნა.

უყრველო ერთი (22 კავში.).

უყუავებდა (3. 17 მალაქ.) დაყვავებას უხედა.

უყუაოდა (3. 17 მალაქ.) უყვავებდა.

უყუაოდა ყვავილი გაშლოდა.

უყუარდა (1 მეფ. 19 2.) შეყვარებული იყო.

უყურჭუმა თავი წყალში ჩაუყო.

(შ) **უშანა** და კაკა რაცალა წამალია.

უშენებია პირველ ვისმე უგია.

უშენი (18. 4 იობ.) არ მოშენებული.

უშენებო არ შენობიანი.

უშვ უნაყოფო, უსრული და უქმი.

უშვერი (23. 29 ეზეკი.) უპატიური.

უშვი (15. 9 იერე.) უშვილო.

უშვილო (20. 30 ლუკ.) შვილ უყოლელი.

უშნი უშის თქმა.

უშნოო არ შნოს მქონებელი.

უშორესი მისგან შორის უფრო.

უშორიელესი.

(ტოც / 378) **უშრეტი** დაუვსებელი.

უშტი ესე არს რიცხვ ქართულის ანგარიშისა ყოველთა რიცხვთაგან სხვა რიგი;

რამეთუ ათჯერ ათი არს ასი.
ასჯერ ასი არს ათასი:
ათჯერ ათასი არს ბევრი.
ათჯერ ბევრი არს ბევრის ბევრი.
ათჯერ ბევრის ბევრი არს უშქარი.
ათჯერ უშქარი არს უშტი.
ათჯერ უშტი არს უშტის უშტი.

აჰა სახეცა თან დამირთავს:

10	ათი.
100	ასი.
1.000	ათასი.
10.000	ბევრი.
100.000	ბევრის ბევრი.
1.000.000	უშქარი.
10.000.000	უშტი.
100.000.000	უშტის უშტი.

უშუცრი (23. 29 ეზეკი.).

უშურველი არა შურდესრა.

უშქარი უშტთან ნახე.

უშხუნი ♥.

უშჯულო (1. 4 ესაი.).

(ჩ) **უჩიგანი** კენჭით მღერა.

უჩინარი დანახვად უხილავი.

უჩინო (34. 25 ეზეკი.) გამოუჩენელი.

უჩმაჩიგან უჩიგანისავეა.

უჩურჩულა ყურში უთხრა.

უჩუხი მუცლის ჭიდება დიდი.

(ც) **უც** უძეს ნაკვეთი.

უცა გველმან და მისთანამ უკბინა.

უცალო მოუცლელი.

უცბი უცები (1 კორი. 14. 16.).

უცები (1 მეფ. 17. 59) უცოდინარი.

უცვავი (6. 20 სიბრძ.)

უცვალებელი მარადის შეუცვლელი.

უცთომელი არ შეცთომილი.

უცნაური არ ცოდნილი (33 ნემესით.).

უცნაური ნესტჳ ტყავთა და ქორცთ ნაკვრეტი, სადა ოფლნი დიან.

უცნოჲ, უცნოჲსა უცნაური (11. კავშ.).

უცოდველი ცოდვისაგან შორი.

უცომო (19. 3 დაბად.) უსაფუვრო.

უცომოობის დღესასწაული (14. 1. მარკ.).

უცონველი დაუზარებელი.

უცხადესი უფროსად ცხადი;

უ ც ხ ა დ ო არა ცხადი;

(ტოთ 379) უ უ ც ხ ა დ ო ე ს ი სრულიად ცხადი.

უცხო სხვა ქვეყნისა.

უცხო თესლი (1 მეფ. 26. 1) სხვა გვარის, უშჯულო.

უცხო ტომი (2. 6 ესაი.) სხვა გვარისა.

(ძ) უძეს შიგ აქვს.

უძვირესი უარესი.

უძლიერესი უფრო ძალიანი.

უძლური (11. 1 იოან.) შეუძლებელი, გინა სნეული.

უძრავი ძრვა უმოქმედო.

უძუნწესი უფროსად ძუნწი.

უძუნწო არა ძუნწი.

უძლებება საქმართ მეტნობა.

უძლები ყოვლის საქმით გაუძლომელი.

უძლოდიან მიუძლვებოდიან.

(წ) უწანო მცირედცა უსინათლო.

უწესო (3 მეფ. 27. 23) ურიგო.

უწესს უჭმობს.

უწიგნო არ წიგნიანი.

უწინ წინ მოსლვით.

უწინარეს (12. 1 იოან.) უწინ ყოფით.

უწმიდესი უფრო წმიდა.

უწოდა (2. 8 გამოსლ.) დაუძახა.

უწყალო (5. 9 იგავი.) მოწყალებისაგან უცხო.

უწყება (1. 1 ლევიტ.) შეტყობა.

უწყვეტი შეწყობილის სასიმაგრო გასაყარი.

უწყვეტელი მოუკლებელი.

(ჭ) უჭინტარი დაუცადებლად ზედი ზედ.

უჭიო არა ჭიანი.

უჭნო იუჭნო, დაუჭნობელი (27. კავშ.).

უჭოჲ (2. 6 იოელ.) პერი ჭმირი.

უჭუარ (2. 28 ფილიპ.) უჭმუნავი.

უჭურველა ხავსში ფოთლი რამ.

უხანო არ ხან გრძელი.

უხანწეს უხმაწეს.

უხვაიშნა მოექმარა.

უხვაიშნო მოუქმარებელი.

უხვი (11. 26 იგავი.) მრავლის გამცემი.

უხილავი (1. 2 დაბად.) ვერ სანახავი.

უხმაწეს თოკი წაუჭირეს.

უხრწნელი რაჲ რაჲთა მოუკლებელი, არცა ვნებული, არცა ბრძოლა შესაძლებელი, არცა განსალეველი (1 კორი. 15. 53).

უხრწოჲ უხრწნელი (27 კავში.) (1 კორი. 9. 25).

უხსარი დაუხსნელი.

უხუცესი (25. 23 დაბად.) უმცროსთან ნახე.

(ჴ) **უჴადი** ჴუი მ ო უ ჴ დ ე ლ ი, გინა ს ნ ე უ ლ ე ბ ა არ ე კ ა დ ო ს.

(ტ3/380) **უჴამლო** (1. 8 მიქი.) ფეჴშიშველი.

უჴამსი რაც არა ჭამდეს.

უჴდებოდა წინა აღუდგებოდა.

უჴდებოდა კარგა შვენოდა.

უჴდური საურწყო.

უჴედი დაუჴედნელი.

უჴმარი არად სახმარი.

უჴმდა (2. 25 მარკ.) საჴმრად უნდოდა.

უჴმო მოუწოდა.

უჴმო ჴმა უჴონელი.

(ჯ) **უჯერო**.

უჯმაჯური მას ეწოდების კვამლი, ანუ ღრუბელი მჴეცისა, ანუ პირუტყვს სახედ აღმოჩნდეს.

უჯმნა (6. 46 მარკ.) გაიცალა.

ფაგედანა ესე არს წყლული უმრთელებელი, რომელსა სდის მარადის ბაყლი და შალალი ყვერის კაკალთან. (24 ლავსაიკო.)

ფადილი სიტყვთ ჴელზე ხვევა.

ფადიშა ინდოეთის მეფე.

ფაენი სკიპტრა, ჯოხთან ნახე.

ფაზარი ესე არს ქვაჲ ნაღველთა შინა, რომელი ნიამორთა უფროსად გვაროებს. სამკურნალოდ საჭმარი.

ქვათაგანც იქმნების ფ ა ზ ა რ ი რომელთამე თემსა.

ფათალო სურო.

ფათენი ფართოსავით.

ფათერაკი მოულოდებლად და უნებლიეთ იქმნას რამ ანაზდათ.

ფათილა (6 ნოემბრის მეტაფრასში)

ქ. „სასმელი წამალი რამ იყო" (მთავარ ანგელოზის საკითხავში.)

(ტპა / 381) **ფათხა** ბადის საქსოვარი ჩხირი, ჩხართი.

ფაიკი შიკრიკთაგანი არს.

ფაიტოტთა თემია ფაიტოტი.

ფაკეე O განმლებელი.

ფაკელი თავს სახვევი.

ფაკლა ილეკროთაგან შემზადებული ცეცხლის ასანთებელი არს, წინ საძღომად განსანათლებელად.

ფალანგი ნაბდის სახლი;

ფ ა ლ ა ნ გ ი ეწოდების კედელთ სიმაღლისათჳს გალატოზთ ფერჴის სადგმელსა;

ფ ა ლ ა ნ გ ი ბერძულად ეწოდება ჴ ე რ ჴ ს ა.

ფალდასა O დაცემა მოქენეთა, ანუ დაცემა სიგლახაკისა.

ფალენე.

ფალი თურქთა ენაა, ქართულად მ ი ს ნ ო ბ ა ჰქვან.

ფალტინი.

ფალუტაკი.

ფამფალაკი ერქვნის იარაღია.

ფამფარა.

ფანარი ფრანგულია, ქართულად ლ ი ფ ლ ი ფ ი ჰქვან.

ფანდაკი მაშიისა და მოგჳს მაღალი ქუსლი.

ფანდალი არც მძიმე, არც სუბუქი.

ფანოსი არაბულია, ფ ა ნ ა რ ს ჰქვან.

ფანუელ O მხილველი ღუთისა, გინა პირი ღუთისა.

ფანქლი (9. 9 გამოსლ.) ფაქლი.

ფანჩატური ფოთლის დერეფანი.

ფანჩვა დაფანტვა.

ფანცქალი გულის ჩქარი ძგერა.

ფანჯარა თურქთა ენაა, ქარ-

თულად კანკელი და ლანძ და არდაბაგი ჰქვან.

25 **ფარა** ნადირთ ჯოგი.

ფარაგი წელთ სარტყამი ჯიბიანი ჩასადებელი.

ფარან O ნაყოფიერი.

ფარანდა ფრინველად გამოითარგმანება.

ფარაო, ფარაონ, ფარეოს O გამგებელი, გინა განგდება, გინა სამწყსოს მრქენელი, გინა დაყენებული შუა გამოსული.

ხოლო ფარაო, მეგვპტელთ მეფე.

30 **ფარატინი** ძველის ნაგლეჯი.

ფარაქი ფარაგივეა, ჯიბე.

ფარგა .

ფარდა კანის საცერი.

ფარდაგი კედლის შესამოსია.

კოზიმიტი მცირე ფარდაგი: სარკმელთ წამოსაფარებელია და კრეტსაბმელი უდიდესი ფარდაგია, კართა ჩამოსაკიდირი.

35 **ფარდი** ტოლ-ტოლი.

ფარდული წალმის სართული.

(ტ 18/382) **ფარეზ** O განყოფილი ძე, იუდასი, გინა განკუეთა.

ფარეზ O ხლუდე, გინა ლონის მიღება.

ფარეს O (1 ნეშტ. 7. 16 ცხენოსანი.

ფარეში რკინის ჭანჭიკი.

5 **ფარეში** შინა მოსამსახურე.

ფარეხი (2 მეფ. 7. 8) საცხვრე.

ფარვა დაფარვა.

ფართო (2 ნეშტ. 18. 9.) განიერი.

ფართოება (26. 22 დაბად.) გაშლილი განიერი.

10 **ფარი** (4. 4 ქება) დასაფარებელი საჭურველი.

ფარიკა ცხენის სარცხენელთ დადუხჭირების სენია.

ფარილი ბაზმის მური.

ფარისეველი O განყოფილი, გინა განშორებული, გინა განჩინებული, გინა განკუთვნილი (23. 13 მათე).

ფარისხი სპარსულად ეჯს ჰქვან.

15 **ფარმანი** სხვათა ენაა, ქართულად დასტური წიგნი.

ფარნა ზროხა ფერდ თეთრი თ.

ფარონი ბადე თვალაყრილი.

ფაროსანი (2 მეფ. 10. 8.)

ფარსაგი საშუალთან ნახე.

20 **ფარსანგი** სხვათა ენაა, ესეც ეჯია.

ფარტენა მატყლის ფთილა.

ფარუემისთა (2 ნეშტ. 3. 6.) ოქროა განწმედილი.

ფარული (11. 33 ლუკა.) დამალული.

ფარფლი თევზის ფრთე.

25 **ფარღია** სახლი გვერდლია.

ფარღული (8. 26 მსაჯ.) მარგალიტის ყელსაბამი.

ფარშავანდი (ქ. ი. დარეჯანიანი.) ქ. „მზეჭაბუკ ფარშავანდი მოკუდებოდა“.

ფარშამანგი V (3 მეფე. 10. 22).

ფარჩა თურქთა ენაა, ნაჭერს ჰქვან.

30 **ფარჩი** საღვნეა მომცრო.

ფარჩხატი შორიშორწყობილი.

ფარცხი კაბდოს ლასტი.

ფასათი, ფსათი ბერძულია, ჭილობს ჰქვან.

ფასგა O გორა.

ფახე ◯.

ფასეკი ◯ წიაღსლვა.

ფასეხ ◯ მაცხოვარება პირმშოთა.

ფასი (2 შჯულ. 3. 7.) სასყიდელი.

ფასისსაცავი (12. 41 მარკ.) თეთრის შესაკრებელი.

ფასკუნჯი (2 შჯულ. 14. 13.) პასკუნჯი.

ეთიოპიას გვარობს ტანითა მსგსვსი ლომისა; თავი, ნიკარტი, ფრთე და ფერჴი მსგავსი არწივისა; ნაკრტენ მრავალი. რომელიმე არს ოთხ ფერჴი და რომელიმე ორფერჴი. პილოს აიტაცებს, ცხენთ მაზიანე|ბელ (ტპგ/383) არს. სხვა გვარიც არის სრულიად არწივის მსგავსი დაფრიად დიდი.

ფასო |73. 6. |46. 16.|.

ფატარი ფუტურო.

ფატუშლ ◯ დიდებული.

ფაფა დუღებით შესქელებული.

ფაფარი ცხენის კისრის თმა.

ფაფარუჭი იშნის მხიარულობა.

ფაფუჭი სხვათა ენაა, ქართულა დ ჩ უ ს ტ ი ჰქვან.

ფაფხვა ცხენის მიტუქსვ მოტუქსვა ზედ ჯდომით.

ფაქლი (9. 9 გამოსლ.) წყლულება არს ჴორცთა ამაქავებელი და განმაფიცხებელი.

ფაშარი პური საფხუნელი.

ფაშატი ჭაკი კიცვი ო.

ფაშიდაჯი ქ. (კარაბადინში.).

ფაშ.

ფაჩარი სასირცხოს ბალანი.

ფაჩვნიერი (27. 12 დაბად.) ბალნიანი.

ფაჩქა ფეტვ ❦.

ფაცახი მაღყლი სხვლ ბეწვ.

ფაციფუცი აჩქარებით მიმოდენა.

ფაცერი თევზის მახე.

ფაცერკოდი ტრედის მახე, საცერკოდი.

ფაცფაცი ფეჴზედ ვერ შემაგრება.

ფაცქიკუკუ კუკლით ხლტომა.

ფაცური მცირე გაძრვა.

ფაცხა წნული სახლი.

ფაწალა ტყირპი (27 ნემესიო.)

ფაჭა ცვლის ნაწური.

ფახანგარი ცუდი ბარგი.

ფახაფუხი ცუდი ბაქი.

ფახუნი იგივე ცუდი ბაქი.

(დ) ფდ ქარაგმით ფრიად.

(ე) ფებერვალი სურწკუნისი.

ფედრონი პლატონ-ს წიგნი.

ფეთი ღამით საოცრისაგან შეშინება.

ფეთმაგი წვვის სახვეველი.

ფეთქა ბაზი ჴელზე არ დადგეს.

ფეიქარი ლარის მქსოველი.

ფელამუში სქელი თათარა.

ფელგამი ბალლამი. ვიეთთა ბ ე ლ გ ა მ ი რ ე ვ მ ა დ აღუწერიათ;

ბ ა ლ ღ ა მ ი სხვათა ენაა, ქართულად ფ ე ლ გ ა მ ი ჰქვან.

ფელიკი (36. 9 გამოსლ.) კარვის ზღუდე.

ფელიკი შაშხის ნაკუწთს უწოდენ გოჯენი.

(ტპდ 384) ფელმონი ○ ნიშნეული.
ფელონი (2 ტიმოთ. 4. 13.).

ფელოსი ბადის ზეითი რიკი დასაკრავი.

ფელღამი ფელგამი.

5 ფენა დაფენა, მოფენა.

ფენეეს ○ პირნი შეშწენი.

ფერადი სხვადასხვა ფერი.

ფერადფერად იგივე (1 ნემესიო.).

ფერდა ალკაპი.

10 ფერდელა ზროხა ფარნა ო.

ფერდელა სენია ფერდის ტკივილი.

ფერდი გვერდს ქვეშეთი.

ფერდილი გამოფერდილი.

ფერეზელნი ○ განბნეულნი.

15 ფერეზიკი ესე არს, რომელი ს ა ვ ა ჭ რ ო თ ა ა ტ ა რ ე ბ ს შუკათა შინა და არა დაზდებს სავაჭროთა და დუქანთა.

ფერი (4. 7 გამოსლ.) თეთრი, წითელი, შავი და მისთანა.

ფერიმჭამელა პირზე მსხმო რამე.

ფერმიქდილი ფერწასული.

ფეროჲ (30. 33 გამოსლ.) თეთრსა და შავს საშუალი.

20 ფერობა ესე არს რა კაცი ვინმე სწორედ თქმასა ვერ შეასმენდეს სხვს ლონისძიებით, ანუ ქებით კეთილი აქნევინოს;

ხოლო ტ რ ე ლ ო ბ ა უწესოდ ყოვლთა მიფერება საშოვრისათვს.

ფერსო ურმის თვალის გარშემო.

ფერფლი ნაკვერცხლის ნაცარი.

ფერცხალი (2. 21 დაბად.) გვერდის წიბო.

ფერცხალი მოქლონის ენა და მისთანა ნაწყობებთაგანი.

25 ფერჴგრძელი ∼ .

ფერჴთ სადგმელი (2. ნეშტ. 4. 16.) ზედადგარი.

ფერჴი (21. 24 გამოსლ.).

ფერჴი დაიპყრა (1 მეფ. 174. 41.) დაიცადა.

ფერჴისა მრავალთ მობმით როკვა.

30 ფერჴის ფერჴი (41. 2 ესაი.) კვალისკვალ დევნა.

ფერჴმრავალი ⊿ ზღვს თევზი. რა მონადირეს ნახავს, კლდესა მიეკრვის, ვირე ფერჴნი არ მოსწყდეს ვერ მოგლეჯენ.

ფერჴსამოსი ესე არს: წ ი ნ დ ა პ ა ი ჭ ი, კ ა რ ა ჭ ი ნ ი, წ უ ლ ა, ფ ე თ მ ა გ ი და მისთანანი.

ფერჴსაცმელი მ ა შ ი ა, წ უ ლ ა, ჩ უ ს ტ ი, ქ ა ლ მ ა ნ ი, ს ა ნ დ ა ლ ი, მ ო გ ვ და მისთანანი.

ფერჴული მრგვალთ წყობა.

35 ფესანგი ჭრელი ცხოველი.

ფესართ |35. 20.| |43.—|.

(ტპე 385) ფესვედი ჰურიათა მწიგნობარნი ფ ე ს ვ თ ა გამოიბემდენ სამოსელთა ქვეშე მოსაჴსენებელად მცნებათა უფლისათა.

ფესვი ძირის ჩინჩლი.

ფესვი ფესუწდი (23. 5 მათე.)

ფეტელონი ○ მეძიებელი უშჯულოებისა.

ფეტვი ♥ (28. 25 ესაი.)

ფეშო ცალი ჩანასხეპი.

ფეშხვე (25 კავშირ.) ქ. „იტყვის ვითარმედ ფეშხვე გარდაეცაო ზესთა სრული“.

ფეშხუმი (37. 16 გამოსლ.) თეფში.

(ვ) **ფვილიტი** ~.

ფვინიკსი ქარია ერთი.

(თ) **ფთა** ერქვანთ საგვერდული ფიცარი.

ფთილა ბამბის სორსალი.

(ი) **ფია** უძუძურის ჩჩვლის შეჭამადი.

ფიალა (9. 15 ზაქარ.) ღვნის სასმისი.

ფიალი (5. 13 ქება.) ტაშტი.

ფიაფალი სურვილით გონება დასაყრელი.

ფიდაკი ხალი პირისა.

ფივო (2 შჯულ. 13.) მტყუან მისანსა პ ჳ თ ი ა ს ა ს ა უწოდენ.

ფითილა ბამბის წნული თოფისათჳს.

ფითლა ოქრო მკედის დასახვევი.

ფითრი ⚱.

ფითხი რკინის ნიჩაბი ნაკუწრცხლის ასაღები.

ფიკია ფუკია ♥.

ფილაგი პატარა დათჳ; სპარსულად ცა.

ფილადელფია [64. 24] [39.—]

ფილავტორიონი ძველის სპარსულით ბ ი ა ლ ო ნ ი.

ფილაკვანი ჟამთა პირველთა ციხის მებრძოლნი ს ა ს ხ ლ ე ტ ს ა რასმე მომართევდენ დიდის ლოდის სასროლად ციხის შესამუსრავად.

ფილაკვანი ვარხუს ჰქჳან ფრანგულად.

ფილასოფოსი სიბრძნის მოყვარე.

ფილენჯი სენია დამგრეხელი.

ფილეხმა წათხი, მლაშე ბალღამი.

ფილთამეხი ყუმბარის ზარბაზანი.

ფილი (11. 8 რიცხვ.) ტაშტი ჴელის საბანი;
ფ ი ლ ა დ ითქმის დიდი როდინი;
ფ ი ლ ს უწოდენ ცვლის კვერსა.

ფილიმონ ○ მომადლებული, გინა საკვრველი.

ფილიპოს ○ შეტყობითი ცხორება.

ფილიპპე ○ პირი ჴელთა, გინა პირი ლამპრისა.

ფილისტია ○ ფილისტიმელთა, ნაცრით განბნეულთა.

ფილონი სამღდელო შესამოსი.

ფილოპატი ადგილი არს შემოზღუდვლი სხვადასხვა ნადირთა შესაწყუდეველი ქალაქთა მახლობელად. (ტპვ 386)

ფილოტიმია პატივის მოყვარება ელლენებრ.

ფილჯამი დიდი ჯამი.

ფინთი შერყუნილი.

ფინთ-ფუნთი მრავალ ფინთი.

ფინი (ქ. ექუსთა დღეთა).

ფინიკი ბერძულია, ქართულად დ ა ნ ა კ ი ს კ უ დ ი და ვ ა ლ ა ნ ო ს ჰქჳან ⚱.

ფინიკი ბერძულია, ხურმას ჰქჳან ⚱.

ფინიქსი V იტყჳან ამა ფრინველსა რა დაბერდება შეშასა შეჰკრებსო და ზედ ჯდომით მუნამდე უბერავს, ცეცხლი აღედგ-ს და დაიწვას. ხოლო ნაცართა მისთა შინა არს რამე, რომელი მზისა სიცხისაგან მ ა ტ ლ იქნების და აღიზრდების და იგივე ფრინველი აღორძინდების.

ფირტვი (3 მეფ. 21. 34.).

ფისა |33. 30| |45—.|.

ფისი ფიჭჳს ნაღნობი.

ფისონ ○ მობერვა ღუთისა კაცთა მიმართ.

ფისონი სტუმართ საჭურველთ შემნახავი.

ფისტა თურქთა ენაა, ქართულად ბ უ ს ტ უ ღ ი ჰქჳან 🍸.

ფისტოია |33. 20| |23.—.|.

ფისუა კატა ო.

ფიტა ✂.

ფიტი თაფლის ნაჩენჩი.

ფიფანური ბისტია, ოთხი ფოლი.

ფიფინა ბრინჯის ფუშრუკი.

ფიფქი ახალი თოვლი.

ფიქრი არაბთა ენაა, ქართულათ ს ა გ ო ნ ე ბ ე ლ ი, გ ა ნ ზ რ ა ხ ვ ა, გ უ ლ ი ს თ ქ მ ა, და წ გ ლ ი ლ მ ო გ ო ნ ე ბ ა ჰქჳან.

ფიშო ეკალ ჩალა.

ფიჩვი (2 მეფ. 15. 30.) მატყლის ფარდაგი. ~

ფიჩხაური მომცრო საღვნე.

ფიჩხი შტოედი შეშა. (2 დიოლოღ.).

ფიჩხული ✂.

ფიცარი (14. 1 გამოსლ.) ბრტყელი.

ფიცი (14. 7 მათე.).

ფიცხელი (25. 24 მათე.) ძნელ მაგარი.

ფიცხი გამაგრებული.

ფიცხლავ გლეხურად ს წ რ ა ფ ა დ.

ფიწალი (2. 44 დანიე.) თითებიანი ნიჩაბი.

ფიჭჳ 🍸.

(ლ) **ფლავი**

ფლანგი დასაფლანგავი.

ფლასი ბალნის ძაძა (7. 10 მამადაცხ.)

(ტაბ 387) **ფლასკი** ხის საღვნე.

ფლატე მიწა ჩამონგრეული.

ფლაფნა უკბილოს ლაპარაკი.

ფლვა დაფლვა.

ფლიდი ესე არს, ვინც ოდენ ენოვანებითა მოიმადლოს კაცი და თჳსი ნება აქმნიოს, სიცრუვით ამაოთი და არა შეირცხჳნოს.

ფლისკინა ბირჟი.

ციხესა და ქალაქსა გარშემო აღუშენებენ სიმაგრისათჳს, რომელიმე წყალთა შეუყენებენ, რათა მტერთ ბრძოლით ადვილად ვერ აიღონ.

ფლობა შეძლების ქონა (1 კორი. 11. 10).

ფლომი დათჳ წყლულს გამოიტენს და მით იკურნებს ♥.

ფლური დრაჰკანი.

(ო) **ფოგორ** ○ ფრუსტუნი.

ფოთე დაღურა, გინა დაჴსნა.

ფოთე მოშუებული (კათიღორ.).

ფოთოთი ꝟ.
ფოთოლი ფურცელი ეწოდების ხეთა და მოლთა მწუანეთა;
ხოლო ფ ო თ ე ლ ი ყვავილ-თაგანსა ერთსა ფურცელსა.
ფოთქვი ხე მალ გამტეხი.
ფოკინი ზღჳს ძაღლია ო.
ფოლადი სხვათა ენაა, ქართუ-ლად ბ ა ს რ ი ჰქვან.
ფოლი ფული.
ფოლიო ꝟ.
ფოლორცი (14. 23 ლუკა) შუ-კა.
ფოლორცის ბალახი ꝟ.
ფოლხვე მოფონებული.
ფომფლე მოფონებული.
ფონე მოშვებული, მოფონებუ-ლი.
ფონი მდინარის გასავალი.
ფორანი ბზის საზიდარი ურე-მი.
ფორეჯი ზუთხს ჰგავს ≺.
ფორთომმინთაგან (1. 3 დანი.) ფორთომმინად იოსიპოსი სხვა ნათესავთაგან პ ო ლ ი ხ რ ო ნ ო ჲ ს ი ს იტყჳს;
ხოლო ვიეთმე რჩეულთა თარ-გმანეს, რამეთუ ებრაელთას მიერ ნ ა თ ე ს ა ვ კ ე თ ი ლ ი მდებარე არს;
ხოლო იოანე ოქროპირისაჲ ფ ლ ო ს თ ა მ მ ი ს ა დ ნა-თ ე ს ა ვ ი ა რ ს ბ ა რ ბ ა-რ ო ზ ი;
ხოლო შეენდობის ესე რათა, თანა შეშჳით გამოჩნდეს ყოვლად ძლიერი ძალი ღმრ-თისა.
ფორთხალი ჭვილზედ თევზის ძრვა.
ფორი მეედანი.
ფორიაქი საქონლის აკლება, რბევასთან ნაწე.
ფორო ფორი.
(ტპს 388) **ფორო** ვეგი ამოლრუტვნი-ლი.
ფორღელი მსუნევანი.
ფორხვენა ꝟ.
ფოსვი ფოსო, მცირე დაღრ-მობილი.
ფოსო ფოსვივე.
ფოსრონიკი დედათ ლხინთ გამ-რიგე დიაცი.
ფოტორო ფლატე.
ფოფინება დუღილივით.
ფოფინი ჩიზვლთაგან შჯორკა-ლი.
ფოფრი ꝟ.
ფოფხი ნაზუქთან ნაწე.
ფოლორი (რიცხ.) გამოითარგ-მანების დ ა ვ ა ლ ა დ, ანუ პირად ტყავისად, ესე იგი არს მწუწრუალად გემოთ მოყვარებისად და მკუდ-რობად სიტყჳსად, რომელთა-მიერ მეცადინეობდა ბ ა ლ ა-ა მ წყვვად ღმრთისა.
ფოლორო ხის ღრუ.
ფოშნანია |42.—| .52. 45!.
ფოშფოში თხელი ნისლი.
ფოჩი ძაფის კონა.
ფოცხვერი ო.
ფოცხვი ქ-როს უქმობენ გლე-ხნი V.
ფოცხი ესე არს ჭნულთ ასაო-შავი თითებიანი კაბდოსა-ვით.
ფოხალი ნახევარი კოდი.
(რ) **ფრდა** სყიდვა.
ფრდილი სყიდული.
ფრე წყარო ჰისა.

ფრენა ფრინველის ჰაერში სლვა.

ფრეწა

ფრთე (19. 4 გამოსლ.) ფრინველის მკარი;

ფ რ თ ე ნ ი ეწოდებიან გრძელს ნაკრტენს ფრინველისასა, რომელითა ფრინვენ;

ხოლო თ ე ვ ზ თ ა და მ ლ ა მ ი ო ბ თ ა და უ რ ჩ ხ უ ლ თ ა სა არა ეწოდებიან ფ რ თ ე, არამედ ფ ა რ ფ ლ ი, ვინადგან არა ნაკრტენთაგან არიან, არამედ გაბანდულ კანთა მსგავსი;

ხოლო ბ უ ზ თ ა და ბ ზ ი კ თ ა და ფ უ ტ კ ა რ თ ა, პ ე პ ე ლ თ ა და მისთანათასა ეწოდებიან ქ ე რ ე ქ ი;

ფ რ თ ე ეწოდების კალთასა (11. 12 ესაია.);

ფ რ თ ე ეწოდების ოთხთა კერძთა ქვეყანისათა (11. 12 ესაია).

ფრთედი (3. 13 ამოს.) ჩარდახი გარდმოკიდებული.

ფრთოგუნება საკრავთ კრვათ რიგია.

ფრთონგუთა საკრავთ შეწყობა.

ფრთოსანი ფრთიანი.

(ტპთ 389) **ფრთხვინვა** ცხენთ შიშის კჳიანობა.

ფრთხილი განკრძალული.

ფრთხოლა პირუტყუთ შეშინება.

ფრიად (26. 13 დაბა.) დიადდიად, გინა მრავლად.

ფრიალი ქართაგან სამოსლის ქაჲება.

ფრიალო (1 მეფ. 24. 3.) მეტად ციცაბი.

ფრინვა ჰაერში სლვა.

ფრინველი (1. 22 დაბა.) V ფრინველი არს ფრთოსანი ცხოველი;

ხოლო მ ფ რ ი ნ ვ ე ლ ი რა მოფრინვიდეს მაშინ.

ფრტვინვა კუნტრუში და ტლინკვა (24. 21 ეზეკი.).

ფრტიალი ფრინველთ გაუფრენლად ფრენის ჴმა.

ფრუსტნი სიცილთან ნახე.

ფრუსტუნი პირუტყუთ დაცხიკვება.

ფრუტი ნისლიანი თქორი.

ფრფინვა გუნებით შეხარილი.

ფრქვევა პკურება, გინა ბნევა.

ფრქვეული შებნეული.

ფრჩხილი არს კაცის თითისა რქანი;

ჩ ლ ი ქ ი არს ზროხათა და მისთანათა განპებული ფერჴის ფრჩხილი;

ქ ა ჩ ა ჩ ი არს ცხენთა, ვირთა და მისთანათა მრთელი ფრჩხილი;

ჭ ა ნ გ ი მჴეცთა ფერჴის მოდრეკილი ფრჩხილი;

კ ლ ა ნ ჭ ი არს ბაზთა და ფრინველთა ფრჩხილი.

ფრჩხილი თვალში რამ მცირე თეთრი შევა ტკივილითა.

ფრცქვნა ქერქის შემოთლა.

ფრცხილთვალი (39 13 გამოსლ.) ეს თვალი მოწითალო, ინდოეთს იპოვება.

ფრცხილი ფრჩხილი. (11. 3 ლევიტ.).

ფრცხილი ♈ ესე არს მსგავსი

ს ნ ლ ი ს ხისა და ნაყოფთა ფრჩხილის მსგავსსა მოისხამს ფრიად სუნნელსა.

ფრჭივ ქვეითად ფერჭით.

(ს) **ფსა** მოფსა.

ფსათი ბერძულად ჭ ი ლ ო ბ ი.

ფსალიტი ბერძულად ყ უ რ ბ ე ლ ა.

ფსალმუნი საგალობელი, გინა ლმობიერ მყოფელი.

ფსასქი ქ. (კარაბადინში). ქ. „დაიწყოს ტკივილმან მისმან მოდნობად ფ ს ა ს ქ ი ს შუაჲ და კოლინჯის ფუფალსა."

ფსელი (4 მეფ. 18. 27.) შარდი.

ფსიადი ფსათი.

ფსილი ქარაგმაა ჟ ამ გვარი, სადა სიტყვას უჯდეს, წულილად, ანუ უკუ საქცევად.

ფსინი ესე არს მამალს დანაკის კუდს თავში ვითა ფქვლი უძეს.

ფსკერი (9. 18 იგავი.) ნ ე რ ჩ ი, ი ა ტ ა კ ი და ძ ი რ ი განიყოფებიან:

ფ ს კ ე რ ი არს კიდობანთა და
(ტვ / 390) ჭურჭელთა ნავთა და მისთანათა შინაგანი ძირის კერძი;

ხოლო ნ ე რ ჩ ი გარეგანი ქუშდაჲ მიწის კერძოჲ, რამეთუ ფ ს კ ე რ ი გამოითარგმანების ს ი ღ რ მ ე დ;

ხოლო ი ა ტ ა კ ი ფსკერი-სახლისა;

და ძ ი რ ი ეწოდების ხეთა და ბალახთა ქვედა კერძოსა.

ფსმა ფსლის დათხევა.

ფსოვი V. ესე არს რომელსა აწ მსოფლიონი ა რ წ ი ვ ს უწოდენ, რომელსა ბოლოს წვრვალი შავი აქუს და უკანა კერძო თეთრი, რომელი კ უ ს ა ალიტაცებს და ჰაერით გამო კლდესა დასცემს და რა განიპება ჭამს.

ფსომთოფანის (46. 45 დაბა.) O მთარგმნელი, რომელსა გამოეცხადა ყოფა, ა ს ფ ა ნ ი ს ს ა ფ ა თ ფ ა ნ ი ს ასურულად მეცნიერი დაფარულთა, დაფარულთ მთარგმნელი, ანუ სიზმრათ ამხსნელი, გინა სიზმართ მსაჯული.

ფსტვირი (2 ნეშტ. 29. 26) სტვირი.

ფსუტი ხინზლის სუნი.

(უ) **ფუ** სიტყვა სანერწყვლი.

— **ფუდულობა** ბერძულია. ესე არს საქმართ ნამეტნაობა, რომელ არს ქართულად პ ე რ პ ე რ ა ჲ.

ფუვილი (7. 1 ამოს.) ბუზთა და ჭიათა მრავლად რევა.

ფუზა ზეთიანი მატყლი, ფერქრის საგარცხელზედ წასასმელი.

ფუზე (32. 16 იგავი.) სამკვდრებელი.

ფუთხი ფინთი სიქაჩლე.

ფუკა ესე არს ხეთაგან ნათალი: ტ ა ბ ა კ ი, ს ი ფ ლ ი, რ ო გ ო, თ ე ფ შ ი, პ ი ნ ა, კ ო კ ა და რაჲცა ძელთაგან ჭურჭელია.

ფუკია ზღვს ბალახია, (1 ნემესი.) ჲ.

ფუკინი ⊁ დელფინისა და ფუკინისას იტყვან, ოდეს შეშინდეს მართუჩთა მათთა შეისხმენ საშოსავეო;
ამას კიბორჩხალიცა იქს ცხრაფეჴა.
ფუმფლა მწერთ მართვე Δ.
ფუნდრუკი თამაშობასთან ნახე.
ფუნდუკი პანდუქსიონი.
ფუნდურა ნეხვს დამამგრგუალებელი ჭუა Δ.
ფუნე (4. 12 ეზეკი.) წივა.
ფუნთუში კეცში ნამცხვარი ფუანი.
ფუნჩი ცხვრმომრგუალო.
ფურთხი დიდი დუჟი.
ფური (21. 10 იობ.) ზროხა ლედალი ლ.
ფურისენა ⚘.
ფურისულა ⚘.
ფურნე ფურნო. ლათინურია, ქართულად ღ უ მ ე ლ ი ჰქვნ.
(ტუა/391) **ფურჩი** ილეკროს შუა ნაკეცი რომ დაჰყვეს.
ფურცელი (23. 40 ლევიტ.)
ფუტი ფიტი:
ფ უ ტ ი ხის ქერქი ანაძრობი;
დიდი ფ უ ტ ი ავი კვამლი.
ფუტკარი (7. 8 ესაი,) Δ.
ფუფული გართხმული მუწუკი.
ფუფუნება (2 შჯულ. 5. 12.) ნებიერად განსუჩნება.
ფუფუნი მატლთ რევა.
ფუფქი ცხელი ნაცარი.
ფუქსავატი თვალში საცოტაო.
ფუქუა გაბერილის დაცლა.
ფუღურო ხე ღრუიანი.
ფუყი ბოლოკი და მისთანა დაღრუებული.
ფუშვა მოშლა.
ფუში ყვერმეტი.
ფუშნიერი (4. 11 ლევიტელ.) ფაშვ ფულანგი.
ფუშრუკი ფქვლის შეჭამადი.
ფუცი (23. 16 მათე.) ფიცი.
ფუცუნი ქვანი დაბზარული.
ფუცხვი (38. 3 გამოსლ.) ესე არს კავოედნი რკინა ქვაბით ჴორცთა აღმოსაღებელი.
ფუძე ფუზე.
ფუძნვა საძირკულის დამტკიცება.
ფუჭი უგულო.
ფუხალი 🍸.
(ქ) ფქვა.
ფქვილა სოკოა ერთი.
ფქვილი ნაფქვავი (24. 41 მათე).
ფქნარება მთქნარება (17 ლავსაიკო.).
ფქურევა შებნევა, თუ შეპკურება.
ფქურეული შებნეული, თუ შეპკურებული.
(შ) **ფშა** მდინარისაგან წყარო მუნვე ახლო გამოდენილი.
ფშანი მრავალ ფშა.
ფშალა ⚘.
ფშატალა გაზაფხულ წყალი თოვლ ნარევი.
ფშატი 🍸.
ფშვა (5. 13 ქება.) სუნნელების დენა.
ფშვიერი მშრალი წურილი მიწა.
ფშვინვა მძინარისაგინ სულის ბერვა;
ხ უ რ ი ნ ვ ა მძინარისაგან ხრტინვა;

ხრტიალი მოკუდავის ხრლინვა;

ღრიალი ბნედიანისა და მისთანათა ქმაყოფა:

ჭმრინვა ვეფხთა, ფოცხვერთა, კატათა და მისთანათა კრუტუნი;

ხრუტუნი მაჩვსა, ყურდგლისა და მისთანათას ფხუკუნი.

(ტჟბ / 393) ფშვნა პურის დაწვრილება.

ფშვნეტა ქვათა და მიწათა დაწვრილოვანება.

ფშიკი გაფშიკული, ავად გამქმარი.

ფშოლდა სუნნელს სუნს ადენდა.

ფშო ფშო ცხენის დაყვავება.

(ჩ) ფჩილი ფრჩხილი.

ფჩხილი ფრჩხილი (39. 13 გამოსლ.) ხეა სუნნელი 🝖.

ფხა თევზთა და გველთა ძვალი.

ფხა ყანის თავთავის ეკალი; ფხად ითქმის მახვილის პირთა მლესულობაცა.

ფხაკანი ჴმა რამე არს.

ფხაკო გვერდობა კლდიანი.

ფხანა (2 შჯულ. 28. 27.) მოქავება.

ფხაჭა თევზთ ლაყუჩთ ასო ხერხებრივი.

ფხიზელი ძილისაგან უძილო, გინა სიმთრვალისაგან განფრთხობილი.

ფხიკიანი ავგული, ყველა მალე ეწყინოს.

ფხინი რქა ქსლის სასწორებელი.

ფხიჭო ზურგ მწვანე ჭუა Δ.

ფხურა თმათ გლეჯა.

ფხუკიანი ცხენი ფხიკიანი.

ფხუკუნი ყურდგლისა და მაჩვს რეცა საშიშარი ჴმიანობა.

ფხუნა დაფშუნეტასავით.

ფხუწვილი ნაოჭიანი.

ფხუწნი.

ქ̃ა ქრისტესა, ქარაგმით ესრეთ ითქმის.

ქა ქალი, ნაკვეთი გლეხურად.

ქაბაბი ფუხთუში.

ქაბარათ ○ მადიდებელი სიტყვათა.

(ტ98 / 393) ქაბნა სიტყვს გარდაცქაფნა.

ქაბრაწოვანი მეტად დიდი პური.

ქადა ერბოთ ზელილი პური.

ქადაგება (41. 43 დაბ.) მაღლის ჴმით სწავლება.

5 ქადაგი (3. 4 დანიე.) მაღლა მძახებელი სწავლისა.

ქადე ○ ებრაელებრ ქ ა დ ი მ ეშმაკი.

ქადება (5. 17 ესაი.) ნათხოვის დაპირება.

ქადილი არს სიტყვთ თ ჳ ს ს ა ს ი კ ე თ ე ს ა იტყოდეს;

ხოლო კ ვ ე ხ ნ ა ესე არს თ ჳ ს ს ა ჴ ე ლ ი თ გ ა მ ო მ ა ვ ლ ო ბ ა ს ა, გინა მართლიად ანუ ცრუობით იქადდეს;

მ უ ღ რ ა ო ბ ა არს განძჳნებულის რისხვით ქადილი: ესრე ვიქ და ესოდენსა ბოროტსა შევამთხუეო;

ხოლო დ ა მ დ ა მ ი ვ ა მსგავსი მუღრაობისა და წადილი მისი.

ქავილი ფხანის ავარდნა.

10 ქაზათ ○ ტყუილი.

ქათამი V ძ მ.ლ დედლობა ყოველთა სულიერთა ზედა ითქმის, არამედ ფრინველთათჳს უფროსად საკუთარ არს;

ხოლო ქათმისა მართვესა ეწოდების წ ი წ ი ლ ი და მისსა უდიდესსა ვ ა რ ი ა; უკეთუ ვარია ს ა დ ე დ ლ ე ა უწოდენ წ რ ი ა პ ს ა და სამამლესა — ჩ ი ო რ ა ს ა და დიდსა ჩიორასა — ყ ჳ ნ ჩ ი ლ ა ს ა (24. 74 მათე).

ქათინაური ტკბილად და ტყუილად მოუბნება.

ქათმის კუჰეჰა ჸ.

ქალამანი მობაწრული ფერჴსაცმელი.

15 ქალაქი (24. 43 დაბად.) თანამრავლობასა და თანასახლობასა ქ ა ლ ა ქ სახელდების, ვინათგან კაცი ერთი ვერ ჴმა ეყოფის თავსა თჳსსა, არამედ რათა შეეწეოდეთ ერთი მეორესა და სარგებელსა მივანაყოფებდეთ.

ქალაქაპეტი ქალაქის უფროსი (3 მეფ. 4. 16.).

ქალაჯოში დოს კონჩოლი.

ქალბანა სუნნელი ხე არს დაბალი, ჭმელი და ნედლი, ორივე მფშველი, ინდოეთს არის. ესე არს ბანე Y.

ქალბანა ჯარაოტი. ეს მყრალია.

ქალი (1. 16 გამოსლ.) დიაცი ჩჩვლით ბებრადმდე ქალი არს.

ქალდეველი შუა მდინარელი, ბაბილონის თემი.

ქალწულა (21. 12 მსაჯ.) ქალი უბიწო.

ქალწული ვაჟი უბიწო.

ქამ ○ განჭურვებული, გინა წარმდები.

ქამა ნეჩვს სოკო.

ქამანდარი სპარსულია, ქართულად ჩ უ ბ ი ნ ი ჰქვან.

ქამანი სუსტი მშვლდი.

ქამარი თურქთა ენაა, ქართულად ზ ო ს ტ ე რ ი ჰქვან,

ქამხა ნაქსოვია.

(ტჟდ / 394) **ქანან** ○ ვაჭარი მოღვაწე.

ქანდა ოქროს ვარაყი.

ქანდაკებული (10. 10 ესაი.) გამოყვანილი.

ქანდაკი ამოყვანილი, გინა ამოჭრილი.

ქანდარა ფრინვლის საჯდომი ლატანი.

ქანება ჩამოკიდებულის რყევა.

ქანთილი ბუშტი, პარკი ფსლისა, ხოლო სახელსდებენ ნავღლისასა, პარკი ნავღლისა და აგებულებით ქანთილისა ვინათგან ჰგავს.

ქანი სხვათა ენაა, ქართულად ლ ი თ ო ნ ი ჰქვან.

ქანკელი კანკელი.

ქანტვირიონი ასისთავი.

ქანქარი (38. 24 გამოსლ.) ტალანტი.

ქანჩი ხრახნილის მოსაჭირებელი.

ქანცი მეტად დამაშურალი.

ქარა ნაკაფი ხისა; ქ ა რ ა უყურო ცხოვარი.

ქარაბაკი ნაყოფის ბაკი.

ქარაბიჭა უჟამოდ მაკე ო.

ქარაგმა ასო ნაკლების ნიშანი.

ქარაგოზი ქვის ხავსი რამ მცირე.

ქარადული მაწონი გაწურვილი.

ქარავანი სხვათა ენაა, მოგზაურს ჰქვან.

ქარაი საია ხარა, უსახო ოქრო ქსოილი.

ქარასტა ქართულად ჭიქის კრიალესონი, სხუათა ენით მ ა ს ა ლ ა.

ქარაფი დიდი კლდე.

ქარაძენძი ❦.

ქარახსი დიდი ყანწი.

ქარგა სხვათა ენაა, ჯ ა ლ დ ა ს ჰქვან.

ქარვა ესე არს ნივთი რამე, ყვთელი, რომელი გამოიღების ლიტოვის ზღვდამე. ვიდრე წყალთა შინა არს, ლბილ არს და რა გამოიღების, განფიცხნების. ამისთჳს იხილვების მას შინა ჯინჭველი, ბუზი, და რაჲცა; ხოლო მისსა იტყვან რომელი-

მე¯თევზთა შავათა და რომელიმე ხეთა გომიზთა და რომელიმე სხვათა.

ქარვასლა სხვათა ენაა, ქართულად ფ უ ნ დ უ კ ი ჰქვან.

ქარი (3. 65 დანიელ.) ქარი არს მზისა და ვარსკულავთა

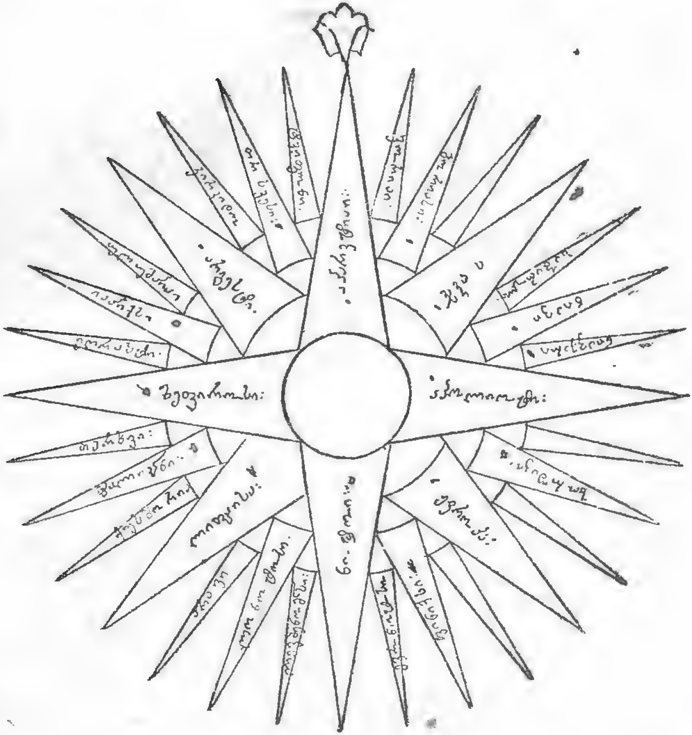

მიერ ქვეყანით აღტაცებული სიმჴურვალისა და სიჴმელისა აღორთქლებაჲ და ჰაერთა შინა მოძრავი; უკეთუზე აღჴდა ღრუბელთასა იქმნების უცივეს, ხოლო უქუშმოესი უთბოს.

ხოლო ქართა გარეშემოწერანი ესე არიან და სახელებიცა მათნი რაოდენი არიან, ანუ სადით ქრიან; ხოლო ქრიან ქარნი აღმოსავლით დღისა და ღამის გასწორებისაჲთ ა პ ო ლ ი ო ტ ი

და დასავლით ზ ე ფ ი რ ო ს ი,

სამხრით ნ ო ტ ო ჲ,

(ტყ1 395) და ჩრდილოთ აპარკტია; აპოლიოტსა და აპარკტიასა საშუალ კეკიაჲ;
აპარკტიასა და ზეფიროსს საშუალ არგესტი;
ზეფიროსსა და ნოტოჲს საშუალ ლიფსი;
ნოტოჲსსა და აპოლიოტსა საშუალ ევროპი;
აპოლიოტსა და კეკიაჲს საშუალ ნიავი;
კეკიაჲსა და აპარკტიას საშუალ ბორიასი;
აპარკტიასა და არგესტისა საშუალ თრასკესი;
არგესტისა და ზეფიროსის საშუალ იაპიქსი;
ზეფიროსისა და ლიფსის საშუალ ჭალიკონი;
ლიფსისა და ნოტოჲს საშუალ ლიონოტო;
ნოტოისა და ევროპის საშუალ ფინიქსი;
ევროპისა და აპოლიოტისა საშუ-ლ ხორშაკი;
აპოლიოტისა და ნიავისა საშუალ ნიავქარი;
ნიავისა და კეკიაჲს საშუალ საბარული;
კეკიაჲსა და ბორეაისა საშუალ ...;
ბორეაისა და აპარკტიას საშუალ ვოთიაჲ;
აპარკტიასა და თრასკესის საშუალ ტვფონი;
თრასკესისა და არგესტის საშუალ კირკიდო;
არგესტისა და იაპიქსის საშუალ ულუმპიაჲ;
იაპიქსისა და ზეფიროსის საშუალ ელოასტი;
ზეფიროსისა და ჭალიკონის საშუალ თერხჳ;
ჭალიკონისა და ლიფაისას საშუალ ჭუსბორიაჲ;
ლიფაისის და ლიონოტოსის საშუალ არავი;
ლიონოტოსსა და ნოტოისა საშუალ ლევბემონოსი;
(ტყ3 396) ნოტოისა და ფინიქსის საშუალ ევრონიოტოსი;
ფინიქსისა და ევროპის საშუალ...;
ევროპისა და ხორშაკის საშუალ...;
ხორშაკისა და აპოლიოტის საშუალ...;
ესრეთ არს ყოველი ქროლა განმხილველთა.

ქარიშხალი წჳმა ქარიანი მძაფრი.

ქარმელ () კარმელსავით.

ქარსალა წურილი ჭიჭყინა ზღჳსა ✕.

ქარტა (36. 2 იერე.) ქაღალდი.

5 **ქარტლი** (17. 13 ესაი.) ესე არს რა ქარი მტუერთა ალტაცებს და ტრიალით წაილებს.

ქარქაბი ზურთხი V.

ქარქარაკი წყალთაგან გამონაყარი წურილი შეშა.

ქარქაში (18. 11 იოან.) ესე არს ჴრმლისა, დანისა და მისთანათა ჩასადებელი, გინა კაპარჭი.

ქარქუშტი (28. 3 საქმე.) ჴმელი კაჭაჭი.

10 **ქარყენილობა** (8. 18 ოსე) ქარისაგან წაჴდენა.

ქარშიკი არლანჩი, ბრტყელი საბელი.

ქარცი წარბ უფერული.

ქარწბია ქვა ჭიქის მსგავსი.

ქასრი (4. 25 გამოსლ.) ცის ნატეხარის ქვის დანაკი.

ქასუნი ჭელით დაცემა.

ქატო ანაკუჩთი (6. 42 ბარუქ.).

ქაფი სხვათა ენაა, ქართულად პ ე რ ი ჰქვან.

ქაფი ჯავშანთ სამკარლლიე.

ქაფური ხეა, ინდოეთს დაჰკოდენ, ქ ა ფ უ რ ს გამოიღენს.

ქაფქირი სხვათა ენაა, ქართულად ქ ი ტ ი ჰქვან.

ქაფშია ⚹.

ქაქანი მაშურალის სულის კუჩთა.

ქაქუნი დედლობის თანა ძრვა.

ქალალდი ქარტა (2. 84 მამადცხ.).

ქაშაგი მოზრდილი ტყვე და ბ ა ლ ა ნ ა ჩჩვლი ტყვე.

რასათჳს დაწერა ს უ ლ ხ ა ნ ს ა ბ ა მ ესენი? ამისთჳს, რამეთუ მას ჟამთა ლ ი ხ თ ი მ ე რ ე თ ს უ მ ე ფ ო ბ ა ი ყ ო და უ ღ მ რ თ ო ე ბ ა ს ა დ ა ე პ ყ რ ა დ ი დ ნ ი და მ ც ი რ ე ნ ი და ქრისტეს სისხლით მოსყიდულთა კაცთა მაჰმადიანთ მიჰყიდდენ. და კაცთასა, არა თუ ოდენ ჴორცთა, არამედ სულითურთ ჰამდენ და გასასყიდელთა ტყვეთა ასაკისა მათისა მსგავსთა სახელსა უწოდდენ.

ქაშანი | . | | . |.

ქაშანი შამბთა და თოვლზედ გაქელილი გზა.

ქაშაპი ⚹.

ქაშთაჯი წამალი არს მარცულედად შეზელილი, რომელსა თურქთა მკურნალნი ჰ ა ბ ა დ უწოდენ.

ქაში ფეტჳს ფაფა სძითა.

(ტუზ/397) ქაშოეთი ჴორცის დარღვევა წყლულებითა.

ქაშქანი ჯავშნის სამკარლლიე.

ქაშქის წყალი ნადუღარი ქერის წუჩნი.

ქაჩაბური სამწყემსო დიდი ჯოხი.

ქაჩალი მტიერი.

ქაჩაჩი ცხენისა, ვირისა, და მისთანათა გაუპობელი ჩლიქი.

ქაცვი ხის ეკალი 🝖.

ქაცქაცა ხის ტკეცი.

ქაჯი მაცთურთა რასმე იტყჳან საეშმაკოთა, ვითა: მინოათა ჰიმკათა, ალსა, კორვიანტსა და ირონსა.

ქაჯიანი ქაჯთაგან შეპყრობილი.

ქე ქარაგმით იტყჳს ქრისტე.

(ე) ქება შესხმა დიდება, გინა კეთილთა მისთა წარმოთქმა, გინა მადლობა, გინა მოთხრობა ქ ეყნის მოქმედებისა მისისა (2 კორი. 6. 8.).

ქებათაქება (სოლომონის წიგნი მესამე).

ქებრონ ○ სასწორი, ანუ ხილვა საჩინო, გინა მოყუსობა

ქებულება ქებაები.

ქებული (2 ნეშტ. 21. 12.) ქება ქმნილი.

ქედანი დიდი ტრედი V.

ქედი გორთა გარდასაჭურეტი.

ქედი (4. 4. ქება) კისერი.

ქედმაღლობა ბრიყული ამპარტავნობა.

ქედფიცხელი (33. 3 გამოსლ.) კისერ მაგარი, გინა დაუჯერებელი.

ქევქევი ცხენის მიქუსლ-მოქუსლვა.

ქეზება სიტყვთ აღაზვაონ ბოროტის საქნელად.

ქეთომცნდი სელისაგან ითქმის ებრაელებ ქეთონ სელს ჰქვან.

ქეიბური ისართან ნახე.

ქელვა ბალახთ გალაქვა.

ქელინი რქიანი ცხოვარი ლ.

ქელონი სადაფივით არის ☆ (1 ნემესი).

ქენება (19. 17 იობ.) ხვეწნა: ჩემი ნება ქენო.

ქენჯნა (22. 23 გამოსლ.) გარჯა, გინა გაგლეჯა.

ქერეას ○ მხიარული.

ქერეთი საპყრობილეში მუშაობა (37. 14 იერე.).

ქერეთინი და **სვფერეთინი** ○ შურდულოსანი, მშვილდოსანი.

ქერელი სელთა, კანაფთა და მისთანათა ქერქი.

ქერეჭი ფრთასთან ნახე.

ქერი (28. 25 ესაი.) გაზაფხულ ნათესს ქერი ეწოდება, ხოლო შემოდგომისასა ქრთილი.

ქერმელ ○ კარმელსავით.

(ტფ. 398) **ქროზ** ○ ვმოძღური მრავლ მეცნიერთა.

ქეროზინი ○ გული აღდგომილი.

ქეროფიმი ○ მეცნიერება და გულის ხმის ყოფა.

ქერქეჭანა ფიჭვის განაყარი ქერქი.

ქერქი (13 სიბრძ.). ქერქი საზოგადოდ ითქმის ყოველთა ქერქთათვს, არამედ ქერქი საკუთარ არს ხეთა კანისათვს;

ხოლო ტყავი ეწოდების ქერქთა ცხოველთასა;

ხოლო ფრინველთასა კანი;

თევზთა, გველითა და მისთანათასა ქეცედი;

კუთა, ოსტრაკუთა, სადაფთა და მისთანათასა კეცტყავი და ქეცოვ-ნი;

კირჩხიბთა, ასთაკუთა, ლოკოკინათა და მისთანათა ჩჯლკეცი;

დიდთა და ზრქელთა ხეთასა ფუტი;

ხეთ შენაძრობთა ქერქთა, თხელთა, ჭურჭლად და ბოყვად საქმართა, ხაფანგი;

თელათა, ცაცხუთა, ლაფანთასა და რომელნი დაიხევიან და მისგან ნეჭა და საფირიდი მოიქსოვებიან და ავრიტნი შეიგრიხებიან, ეწოდებიან ხრალი;

ხის ქერქთა შიგნით აფსკათა ეწოდების ქურთლი და ჭურთენი;

ხილთა ქერქთა ნაბრცქვეხები და ნაჭრცვენი კვერცხთასა ხუჭუჭი:

ნიგოზთა, ნუშთასა, თხილთასა ნაჭუჭი:

წაბლთა, წიფელთა, და მისთანათასა ხეჭბი;

ხახვთა, ნიორთა და მისთანა-
ნათასა ნ ა ქ უ რ ჩ ა ლ ი;
შამბთა, რომელთა ქერქი საქ-
მარ არს: სელთა, ეჭვს-
უნჯთა, ჯინჭართა და მის-
თანათასა ქ ე რ ე ლ ი;
ტუნთა გარემოთა, გინა კვერ-
ცხის ხეჭეჭსა შიგნით თხელს
რასმე და მისთანათასა ა ფ-
ს კ ი;
ყურძნისა და რაჲც გამოიწურ-
ვიან ჭ ა ჭ ა;
ცერცუთა და ლობიოთა პარკ-
თა ჭ ო ტ ი;
ხოლო სხვა მარცვალთასა ქუ-
ჩ უ ბ ო ეწოდებიან.

ქერტლი თმათ ანაცვენი თებო.

ქექა ცუდი ფხანა.

ქეშელი მოუკუპრავი თხიერი.

ქეშეო ხაზსა და ხაზს შუა სა-
ზომი.

ქეჩერა მოკოხტაო მოშუღრის
მსგავსი.

ქეჩო ამოზეული კისერი.

ქეჩხო მოქნილი ცხვრის ტყავი
ბეწვიანი

ქეცი (11. 11 ლევიტ.) თევზის
ქიცვ.

ქეცი მქავანი ძნელად საშვე-
ლებელი.

ქეჯიმი სამკაულია, ცხენთა
გვერდთა საფარი, შეჭედილი,
ანუ ოქრომკედოვანი, მოსახ-
დომელადცა და ომში საფა-
რად.

(3) **ქვა** (29. 2 დაბად) ქვაჲცა ესრეთ
განიყოფებიან: რამეთუ ს ი-
ლ ა არს ვითა გ ა ც რ ი ლ ი;
ქ ვ შ ა ხვარბალთა ოდენი;
კ ე ნ ჭ ი ცერცვთა ტოლი და
უდიდესი;
ღ ო რ ღ ი ნამტვრევი და მისი
უდიდესი, ვიეთნი ჭ ო ჭ ყ ს
უჴმობენ;
(ტუთ 399) ხ ვ ნ ჭ ა არს კენჭი წყალ-
თა შინაჲ;
რ ი ყ ე ქვა-ქვშა წყლის კი-
დურისა;
კ ა ჭ ა რ ი უწყლოს ალაგს
რიყის მსგავსი ქვაჲ;
ლ ო დ ი არს ქვა დიდი;
ა რ ძ ა ნ ი არს ქვა კაცთაგან
აღებად საჭირო; მარილის
ქვაჲცა ა რ ძ ა ნ ა დ ითქმის;
ბ ა ლ ა ვ ა რ ი არს უდიდესი
და საძირკულად დასადები
კედელთათვს;
კ ა რ კ ა ლ ი არს ქვანი ლოდ-
არძანთა სიმრავლით მოყრი-
ლი ვრცლად;
ს ა ლ ა არს ქვა ბრტყელი,
ვაჟთ სამღერელი;
ფ ი ქ ა ლ ი არს ქვის ფიცარი;
ს პ ო ნ დ ი ო არს წყალთა მი-
ერ ქვა ქმნილი;
ს ა ს რ ე ვ ი არს ქვა მახჳლთ
ალმლესველი;
ს ი პ ი არს ქვა გლუსუნი და
ცეცხლში მტკრცოლელი;
გ ო ხ ი არს მქისე და ცეცხლ-
ში არა მტკრცოლელი;
კ ა ჟ ი არს ქვა ცეცხლის მშო-
ბელი;
ქ ა რ წ ბ ი ა არს ქვა ჭიქის
მსგავსი;
გ ო ხ ი არს ქვა ქვითკირის
მსგავსი, ვიეთნი სოდომის
ნალეწს უჴმობენ;
კ ი დ ო ნ ტ ი არს ქვა გიშრის
ფერი, ოქროსა და ვეცხლის
გამომცდელი;
ა ღ რ ა ლ ე ბ ი არს ქვა ძოწი

ამარტა და ლაჟუარდი და მისთანანი;

სპეკალი არს ქვა ყოელილივე თვალი პატიოსანი და ძვრფასი.

ქვაბი (2. 19 ესაი.) კლდე გამონაკაფი.

ქვაბი (1 მეფ. 2. 14) სპილენძისაგან სადუღარი.

ქვაბისყური კარბა.

ქვა კაპოეტი (2. 12 დაბად.) ზურმუხტი.

ქვამწუანე (2. 12 დაბად.) ზურმუხტი.

ქვაპატიოსანი სპეკალი.

ქვაფენილი (19. 13 იოან.) ქვით დაზღვავებული.

ქვაფორე ქვის ორე ამოთლილი.

ქვებუდანი ჩუმი ვერაგი.

ქვებურობა ს ი წ მ ი დ ი ს წინააღმდეგი არს უ ძ ღ ე ბ ე ბ ა; ხოლო უ ძ ღ ე ბ ე ბ ი ს ა ოდესმე ს ი წ მ ი დ ე, ოდესმე ქ ვ ე ბ უ რ ო ბ ა;

ხოლო ქ ვ ე ბ უ რ ო ბ ა არს აღუძრველობა ვნებათა; უძღ ე ბ ე ბ ა უკეც არს მ ო კ ლება ს ი წ მ ი დ ი ს ა;

ხოლო ქ ვ ე ბ უ რ ო ბ ა გარდამატება მოკლებისა.

ქვემეხი ზარბაზანი.

ქვევრი კეცის ჭური.

ქველი (6. 1 მათე) მოწყალე, გინა კეთილი.

ქველის მოქმედი მოწყალების მოქმედი.

ქველის საქმე (3. 2 საქმ.) მოწყალების საქმე.

ქვითინი ტირილთან ნახე.

ქვირდემლი ქვრდემლი, მყარი, გინა მაგარი.

ქვირითა თევზის კვერცხი.

ქვისლი ორთა დათა ქმარნი ქვისლნი არიან და ორთა ძმათა ცოლნი შილნი არიან.

ქვიქვირი კისრის მიდამო.

ქვიშა ქვშა (2. 26 მათე.) ქვასთან ნახე.

(უ/400) **ქვიშარი** ნარდის პაიკის მარტო ჯდომა.

ქვიშნა ქვშნა, უგრეხელი ♥.

ქვიჯა მცირე როდინი.

ქვრიმა ღოჯს ჰგავს, ფეტვია ♥. (ვეფხისტყ.).

(ი) **ქია** ყაპუზუნა, ანთარი, ციდამტკაველი სხვა და სხვა გვარი მაიმუნებია (3 მეფ. 10. 22.).

ქიეტი ნოტიოთ სისუბუქე.

ქილა სხვათა ენაა, ქართულად დ ე რ გ ი ჰქვან.

ქილაკი ბერძულია, ფ ო ხ ა ლ ს ჰქვან.

ქილვაში წვერთაგან ულვაშის შენადგამი.

ქილიკი მოხუმარი.

ქიმი ნაპირთან ნახე.

ქიმია გ რ ი გ ო ლ ნ ო ს ე ლ ი ს წიგნში სწერია: არაბთა ენითა გამოითარგმანების მ ო ს ა ჩ უ ც ნ ე ბ ე ლ ი.

ქინქლა Δ.

ქინძი ♥ (16. 14 გამოსლ.).

ქინძისთავი თავ მრგვალები ქალთ თავის სარჭობი.

ქინძმაძუკა ♥.

ქინჯილოჯა ♥.

ქირა სხვათა ენაა, ქართულად მ ი ზ დ ი ჰქვან.

ქირაფქა ჯაჭვთან ნახე.
20 **ქირდვა** თავსსაცილი.
ქირქირი.
ქირშმონი ♛.
ქიტი ქაფქირი.
ქიტონთი საბლარდნელი რამ.
25 **ქიტონისკნი** იგივე.
ქიშა საწდეა.
ქიშვადი თემია (როსტომიანში).
ქიშვადიანი გვარია. (როსტომიანში).
ქიში ჭადრაკის მღერის წადი.
30 **ქიშმიში** თურქთა ენაა, ქართულად სკიჯი ჰქვან.
ქიშპი ავის მდომი.
ქიშტი ბლიკვი.
ქიჩილორია ჩოგნის ბრუნება.
ქიცვი თევზთა და გველთა ტყავზე ქეცი რომ აქუს.
35 (ლ) **ქლამინდი** (1 მეფ. 24. 6.) სამეფო წამოსასხმელია, ფილონის მსგავსი, უსაქლო.
ქლეშა ძლიერი ხეხა.
ქლიავი 🍸.
ქლიბი რკინის გასაფხეკი.
ქლოველი (1 კორინთ. 1. 11.) გამომეძიებელი.
40 (მ) **ქმარი** (2. 22 დაბად.) ცოლის მეუღლე.
ქმნა (1. 1 დაბად.) ქმნა ვიდრემე არს არა მყოფიბისაგან მყოფად მოსლვა, რამეთუ რა იგი არა იყო, პირველ იქმნა;
(უა/401) ხოლო ხრწნა წინა უკმო, მყოფობისაგან არა მყოფად შეცვალება. ქმნილთაგანი რომელიმე ჩვენ ქვეშე არიან, ხოლო რომელიმე არა ჩვენ ქვეშე. ჩვენ ქვეშე ვიდრემე არიან, რომელთა ჩვენ ვართ მფლობელ ქმნისა და არა ქმნისა მათისა, ესე იგი არს ყოველივე ნებსით ქმნილი ჩვენ მიერ, ხოლო არა ჩვენ ქვეშე იძულებით ქმნილი. საკმარ არს ამისი ცნობად, ვითარმედ გამორჩევა საქმეთა მარადის ჩვენ ქვეშე არიან; ხოლო ქმნად დავეყენებით მრავალგზის სახითა რათამე წინა განგებისათა.
ქ̃ნ ქარაგმით ქრისტემან.
(ნ) **ქნა** ქმნა.
ქნარი (5. 12 ესაი.) ჩანგი.
ქნარი ვარსკვლავი ✳.
5 **ქნევა** არ დაჰკრას და საშიშრად მოუქნიოს, გინა მარაოთ უგრილებდეს, გინა საქმე აქნევინოს.
ქობა სამოსლის კიდურის სადები.
(ო) **ქობინი** კარავითა სვეტის თავთა ზედა, გინა ეტლისა კამარათა ზედა, ანუ გავალაკთა და დორიულთა ზედა ოქრო ცურვილთა ვაშლისა ანუ ყვავილის სახეთა და ეგე ვითართა ჩამოაცმენ.
ქოგური ხის ბურთი.
ქოდქოდ ○ ასპიტი.
10 **ქოთანი** (11. 8 როცხ.) სადუღარი.
ქოთანკავლონი დიდი ქვაბ ქოთანი.
ქოთაო ცხენის ყულჭირება.

ქოთარეთი (2 ნეშტ. 4. 12.) სუწტის თავზე მრგვალი.

ქოთება ხეთქება.

15 ქოლასტიკოსი მოწაფეთაგანი.

ქოლვა ქვის დაკრება.

ქოლიკი ურქო ცხოვარი ლ.

ქონდა ადგილი დაუფენელი.

ქონდა აქუნდა, გინა ჰქონდა.

20 ქონდარი ♥.

ქონდაქარი (39. 10 იერ.) მკულელობის მოჯელე.

ქონება უსულო საქონელი, ანუ სიბრძნე სწავლა და მისთანანი ქონებად ითქმის; ხოლო სულიერთა არა ქონებას ვიტყვთ, არამედ ყოლასა.

ქონი (15. 27 იობ.) ჴორცის სიპოხე.

ქონიერი მქონებელი (2. დიოლოღ.).

25 ქორაკანდელი საკიდარი ჴომლი.

ქორაკი ავშარა.

ქორანიკონი წლის რიცხვ.

ქორაფი ♥.

ქორაფი კორაფი 🍸.

(უბ/402) ქორებ O ორებისაებრ.

ქორეი O წყარო.

ქორეპისკოპოსი უ-ეცარსა მწერალსა ქართლის ცხორებაში გაურყუნია ქ ო რ ი კ ო ზ ი ქარაგმით ქ ო რ ე პ ი ს კ ო პ ო ზ ი ჰგონებია.

ქ ო რ ე პ ი ს კ ო პ ო ზ ი უსამწყსო ეპისკოპოზს ეწოდების ბერძულად და ქ ო რ ი კ ო ზ ი მეფის მონაცვლეს ჰქვან.

ქორი V. (11. 15 ლევიტ.).

5 ქორი (1 ნეშტ. 28. 20.) სახლზედ სახლი აგებული.

ქ ო რ ე დ ქ ო რ ე დ ი ოთხი, ხუთი სახლი სახლზედ შენებული.

ქორიკოზი მონაცულე მეფისა, რომელმან ვერ იკადროს მეფედ სახელის დება, არამედ გამოითარგმანების მწყესად.

ქორისოს O ცხებული.

ქორწილი (29. 22 დაბად.) სძლის მოყვანა.

ქორწინება (1. 5 ესთერ.).

10 ქოსა სხვათა ენაა, ქართულად პ ო პ ლ ი კ ა ჰქვან და კ ო ს ა კ ი.

ქოსი ჩხირებით სამღერელი.

ქოსი სხვათა ენაა, ქართულად ს პ ი ლ ე ნ ძ ჭ უ რ ი ა.

ქოსმენი სასუქი ლორი ლ.

ქოქი ეკალი ჩირგვიანი 🍸.

15 ქოქონაკი ღრუდოს გამომთხრელი და ჴელოვნებით წყლის გამომყვანებელი.

ქოში ვაციკი წლის ბოტი ლ.

ქოშინი დამაშურალის სულის კუწთა.

ქოჩაბანდი რა მებრძოლთა ციხე ქალაქნი გარემოიცვან, არცავინ შეუშვან, არცავინ გამოუშვან.

ქოჩი შეპარდული ხენი 🍸.

20 ქოჩორი მგრგულად შემოკუწცილი თმა.

ქოცო მცირე ჭური.

ქოჴი ხეთაგან შემზადებული ვირის საკიდარი, კოკის ჩასადგმელი, წყალთ საზიდავად.

ქოხი ფოთელთა და ჩალათაგან სახლაკი.

(რ) ქრთამი (5. 23 ესაი.) საცოდავი ძღუწნი.

ქრთილი ქერთან ნახე ❦ (9. 21 გამოსლ.).

ქრისტე (1. 20 გოდე). (9. 25 დანიელ.) ცხებული უფლისა, გინა ღმერთი და კაცი სრული.

ქრისტეს ბეჭედა ❦.

ქრისტეს სისხლი ❦.

ქრისტეს ჭელა ❦.

ქრისტვნა მირონის ცხება.

ქრისტიანი ქრისტეს მოსავი.

(უ8/403) ქრმიელი ქმროსანი.

ქროლა (7. 27 მათ.) ქართ მობერვა.

ქრცვინი ლ. (11. 30 ლევიტ.) ო.

ქრცხებული კეთილ ფურცლოანი შავ ქრცხილა 🍸.

ქრცხილი თეთრ ქრცხილა 🍸.

ქ̃ს ქარაგმით ქრისტეს.

(ს) ქსანი ერთი თეხტი და თუხტის ნაოთხალი.

ქსელი (2. 20 ტობი.) საქსოვარი.

ქსენდოკსი ბერძულია, უცხოთ სადგური.

ქსენდუქსი იგივე.

ქსენონი სასნეულო სახლი.

ქსერქსი 🍸.

ქსესტი 2 ძველი ლიტრა და ნახევარი.

ქსვისტოს O.

ქსირიანი წამალი, რომელი წყლულსა გააჭმობს და მოამშრალებს.

ქსიროზინ მირონის სუნნელია.

ქსიფენი ✲.

ქსოა ქსელის ზედით შეძერწვა.

ქსუვი ფრინველი შეუჩვეველი.

(უ) ქუბი ღორი დედალი ო.

ქუბი ჭვავი ❦.

ქუდი კაცის თავსახურავი.

ქუდუნა ❦.

ქუჵ (5. 30 ესაი.) ქუჵით კერძო.

ქუჵგანჩედვა (1. მეფ. 18. 9) ავის გულის დადგმა.

ქუჵმო (2. 5 ბარუ.) ქუჵით კერძო.

კუჵით ქუჵშეთ.

ქუჵითი ფრჴივ მავალი.

ქუჵითკენ ქუჵდა კერძო.

ქუჵმდებარე ოთხ სახედ ითქმის ქუჵმდებარე: ერთი ვიდრემე მ ყ ო ფ ო ბ ი თ, ხოლო სხვა იგი შ ე ს მ ე ნ ი თ.

მ ყ ო ფ ო ბ ი თ უკუჵ ვითარ იგი ქუჵ უც არსება შ ე მ თ ხ უ ჵ ვ ი თ თ ა და მის შორის მქონებელ არიან ყ ო ფ ი ს ა და თჳნიერ მისსა ვერ წარმოიჩინებიან;

ხოლო შ ე ს მ ე ნ ი ს ა მიმართ ქუჵმდებარე არს კ ე რ ძ ო ბ ი თ ი, რამეთუ ქუჵუც კ ე რ ძ ო ბ ი თ ი უსაყოველთაოესსა შესასმენელად, ვინათგან უკუჵ უსაყოველთაოესი შეისმინების კერძობითისად, ვითარ იგი ცხოველი შეისმინების კაცისად და ეწოდების საყოველთაოეს, უკუჵ საქუჵმდებარეოდ, ხოლო კერძობითსა ქუჵმდებარე შესასმენელად;

კ ვ ა ლ ა დ ითქმის შ ე მ თ ხ უ ჵ ვ ი თ ი ც ა ქ უ ჵ მ დ ე ბ ა რ ი ს ა შიდა არსებისად.

ხოლო ა რ ს ე ბ ა ჲ ქუჵმდებარედ მყოფისა მიმართ.

ქუჵმჭურვალი მიწის სიმჴურვალის ზე ამოხვევა.

ქუჵსკნელი (2. 10 ფილიპ.) ჯოჯოხეთი.

(უდ/404) **ქუცყანა** (1. 1 დაბად.) ქუცყანა ე რ თ ი არს ო თ ხ თ ა კ ა ვ შ ი რ თ ა-გ ა ნ ი, ჴ მ ე ლ ი და გ რ ი-ლ ი, მ ძ ი მ ე და უ ძ რ ა ვ ი არა მ ყ ო ფ ო ბ ი ს ა გ ა ნ ყ ო ფ ა დ პირველსა დღესა მ ო ყ უ ა ნ ე ბ უ ლ ი ღთისაგან;

ხოლო ქუცყანისა შინა კერძო არს ჯ ო ჯ ო ხ ე თ ი.

და ქუცყანა გარე შეცულ არს ჰ ა ე რ ი ს ა გ ა ნ;

ხოლო ჰ ა ე რ ი შეცულ არს ე თ ე რ ი ს ა მიერ;

და ე თ ე რ ი შეცულ არს ცათაგან.

ქუცყნიერი ქუცყანაზე მყოფი.

ქუცყნის გული სოკოა, წამალი.

ქუცყნის მზომელი გეომეტრი.

5 **ქუცყნის მჯმობელი** (19. 3 ესაი.) მისანი.

ქუცშ ძირსავით.

ქუცშე (1. 9. დაბა.) დაბლა.

ქუცშეთ ბოლოს კერძო.

ქუცშ ნიგვზისა ~.

10 **ქუცშსაგები** საფენელ საგებელი.

ქუცწარ ქუცით კერძო.

ქუცწარმავალი (1. 21 დაბა.) მიწაზე მავალი.

ქუცწარმძრომელი (15. 9 ესაი.) გველი და ჴუანი ~.

ქუთუთო თვალის საფარი.

15 **ქულა** მართვესთან ნახე.

ქულბაქი სხვათა ენაა, ბ ა ზ ა რ ს ჰქვან.

ქუმალი ჴალის ფქვილი.

ქუმეჯაკი (29. 20. გამოსლ.) კუართი.

ქუნთა კუნთა, ბოჭკოიანი ქსოილი, საგებელი.

20 **ქუნთრუში** სენია, წითელასა ჰგავს.

ქურანი წაბლის ფერი ცხენი ო.

ქურდი მპარავი გლეხურად.

ქურდუცი (2. ეფრე.)

ქურთენი ქერქთან ნახე.

25 **ქურთლი** ქერქთან ნახე.

ქურივა ქალი მეუღლე მკუდარი.

ქურივი ვაჟი მეუღლე მკუდარი (2. 27. ლუკ.)

ქურო არს ორთავე ჴელთა შესაყოფელი ფართო ბეწვანი სითბოსათჳს.

ს ა ბ უ ჴ ა რ ი არს ჯირისა, ცალის ჴელის გაწყობილი, თითებიანი;

ხოლო თ ა თ მ ა ნ ი წინდურად ნაქსოი, ს ა ბ უ ჴ რ ი ს მსგავსი.

ქურუმი (3. მეფ. 22. 10.) კერპთ მღდელი, მისანი.

30 **ქურუსა** წარბ შეჭუხვლი.

ქურუხა იგივე.

ქურქუმა (4. 14 ქებ.). ყვავილია, სუნნელი, ყვითელი და ორტაბახი.

ქურციკი (2. 9 ქება) გარეთხა ო.

ქურჯგა მძიღის წაკვრა.

(უე/405) **ქუს** O ეთიოპია.

ქუსავს ქსოვს (11 კავში.).

ქუსბორია ქარია ერთი ეთიოპიისა.

ქუსეტი (3. 3 ლევიტ.) გრძელი ნაწლევი.

5 **ქუსლი** (13. 22 იერ.) ფერჴის უკანა კერძო.

ქუქუნაკი მოკლე ტოლამა.

ქუქუნი (23. 20 ეზეკი.) ესე არს ცხოველთა მამალ დედლობისა აღრევათა შინა ძრვა, რომელსა გლეხნი ქაქუნს უწოდენ.

ქუშად ქუშობით მყოფად.

ქუში ძველი ჭველა.

ქუშობა ბწყრალის მსგავსობა, რათა ადვილად სიტყვა ვერ შეჰკადროს კაცმან.

ქუჩუბო მარცვალთა ქერქი.

ქუჩულა ყვავთ დამათრობელი წამალი.

ქუჩქუჩი ერთს ძირზედ მრავლად აღყვავებული.

ქუხილი (9. 23 გამოსლ.) ქუხილი იქმნების ქართა მიერ ღრუბელთა კუწთებათა, რამეთუ ჰაერთა სიკმოთა შინა არიან ტ ა ტ ა ნ ნ ი მრავალნი;

ხოლო ჰაერთა შინა რა ურთიერთს წინააღმდგომნი ქარნი იწყებენ კუწთებასა, რომელიმე ტფილნი რომელიმე ცივნი ეკუწთებიან, ტ ა ტ ა ნ ნ ი ღრუბელთა თანა ჰყვებიან და ღრუბელთა სიღრუვისა და ტატანთა შემუსრვისაგან გამოვლენ ჴმანი ქუხილისანი;

და უკეთუ ქარმან ერთისა კიდითა სძლოს, გაივლტის ტ ა ნ ი იგი განხეთქილი მისგან გამოჰკრთებიან ე ლ ვ ა ნ ი.

ქუჯო ფქვლის მოსაგველი.

(შ) **ქშენა** ესე არს სჩეულისაგან საძნელო სულის კუწთა, რომელი მჴართა ატანებინებდეს;

ე ქ უ ა არს დამაშურალისა და ნარბენისა ცხოველისაგან სულის კუწთაჲ, რომელსა მსოფლიონი ქ ო შ ი ნ ს უწოდენ;

ქ ა ქ ა ნ ი არს მაშურალის ძაღლისაგან, გინა ძუსა ზედა ქოშინი;

ფ შ კ ნ ვ ა არს მძინარისაგან სულის ბერვა.

ქში ქში ქათმის შერისხვა.

(ც) **ქცევა** არს კაცი კეთილის ყ ო ფ ა ქ ც ე ვ ი თ ა, გინა ბოროტითა იქცეოდეს;

ქ ც ე ვ ა არს მგალობელი და ჴმოანი რა სხვასა და სხვასა კილოთა აბრუნებდეს;

ქ ც ე ვ ა არს მკნავე ნავსა, ანუ ინიოხი ეტლსა, ანუ რაჲნდი ცხენთა კეთილად ავლინებდეს, მიმობრუნებასა შინა;

ქ ც ე ვ ა დ ითქმიან ნაშენებთა დარღუწვა.

ქჳრდემლი მყარი, გინა მაგარი.

ქჳშა (7. 26 მათე) ქვასთან ნახე.

ქჳშნა უგრეხელი ყ.

(ჟვ 406) ლა ე'ე ლაჲ არს ბოლოდ ართრონი, საექუთა ზედა გვარიან მყოფელი სიტყვათა. რამეთუ ოდეს საექუი ვიკითხნეთ, დაურთავთ; ლ ა ს ა და ვიტყვთ წამსულელთათვს: წ ა ვ ა ლ ა? ანუ წარსრულთათვს; მ ო ვ ა ლ ს ლ ა? გინა ყოფისათვს: ა რ ი ს ლ ა? ანუ ქმნისათვს: ი ქ მ ნ ე ბ ი ს ლ ა? ესრეთ ყოვლთა საექუთა დასასრულად და ბოლოდ.

ლ͡ა ქარაგმით ღმერთსა.

ლაბაბი ყელის ჩამონაშვები.

ლაბუა ქათამი ულვაშიანი.

ლადარა წურილი ნაკვერცხალი.

ლადარი კაცი დაუნდობელი.

ლადალუდა კაპანი ავი სავალი.

ლადირი ქედი გორაკთა წარზიდული.

ლადო ზღვს ღელვის ნჩქრევა.

ლადრობა დაუნდობლობა.

ლავლავი შეთქმულობა უბრალოთა ზედა.

ლაზარინელი (5. 15 დანიე.) სიზმრის ამხსნელი, გინა ვარსკულავთ მრიცხუჩლი.

ლაზირი ქ. (კარაბადინში) „შეექმნას მისსა ბუნებასა ლ ა ზ ი რ ი ს ა ს ა და შეექმნას საზრდელად მისთვს ოთხთა ძარღუთა ლ ა ზ ა რ ი ს ა თ ა“.

ლაზლა მატყლის მკედი სხვლი.

ლაზო შურთან ნაჩე.

ლალა ყანის ბეგარა.

ლალანგარი მირონის სუნნელია.

ლალატი მუხთლად მოკვლა.

ლალეოდი ⊿.

ლალვაჲ (51. 33. იერე.) სამკალი.

ლალია სუნნელი ზეთი.

ლალოსი (20 იოსიპ.)

ლალფირა წიგნია წმიდისა კვ რ ი ლ ე ს ი თქმული.

ლალლა V.

ლამე (1. 5 დაბად.) ლამე ეწოდების მ წ უ ხ რ ი დ ა მ ვიდრე გ ა თ ე ნ ე ბ ა მ დ ე;

ხოლო მ წ უ ხ რ ი დასლვასა მზისასა;

და შ ე რ ი ყ უ ე ბ ა მცირედლა მოღამებასა;

ხოლო ბ ი ნ დ ი ეწოდების უსი- (ჟზ 407) ნათლობასა, სადა ძვლ ჩნდეს რამე დ ი ლ ა ს ა თუ ს ა ღ ა მ ო ს;

და წ ყ უ დ ი ა დ ი ფრიად ბნელსა, სლვა შეუძლებელსა;

და უ კ უ ნ ი მი განუბნელესა;

ხოლო კ ა კ ა ჩ ი მთოვარიანს ლამესა.

ლამისთევა ლამე გაათენოს.

ლამის მკმობელი (11. 16 ლევიტ.) V.

ლამორი (11. 19 ლევიტ.) ლამურა V.

ლამურა ღამის ფრინველია, გუგულსა ჰგავს V.

ლანუკობა გაზაფხულის დრო.

ლანძილი სომხურია, ქართულად ჯიშკილა ჰქვან ♥.

ლაპალუპი ჴშირი წუეთი.

ლაჟო ჯიჯ́ვა V.

ლაჟლაჟა ფურცელთ ფერადობა.

ლართი საწჳმარი ნაბადი.

ლარიბი გარეშე წერილში სწერია, უცხოსა ჰქვან.

ლარლილი მცირე რამ ჰაზრი.

ლატაკი უსიოცხვლო გლახაკი.

ლაფალი არს ლაფლობა: კაცი დიდად გაკრძალული, ანუ თჳთ მოსცდეს, ანუ სხვამან მოაცთუნოს და განუკრძალველად იპოოს.

ლაფიტი მირონის სუნნელია.

ლალადება (3. 8 გამოსლ.) ესე ითქმის ყოველივე ჴმამაღლობით ჴმა ყოფა.

ხოლო ლალადებაცა ესრეთ განიყოფების:

შორით ერთისა კაცისა მაღალსა უკაფიოსა ჴმასა ეწოდების კივილი, ხოლო ჴმიანითა სიტყვთა ლალადისსა ყივილი;

დიაცთა კივილსა ეწოდების კრჩხიალი; მრავალთა ერთა უსმინართა ლაპარაკთა ყაყანი;

დიაცთა ყაყანსა ძიძგინი და ჯიჯგინი;

ომთა შინა ლალადებასა კიჟინა;

მტერთა განრომილთა კაცთაგან სასიხარულო ჴმა ყოფით ლალადებასა ზრიხვა;

შეწუხებულთა საგლოველს ლალადისსა ზრიალი;

უგვანსა მაღალსა ჴმიანობასა ყვირილი;

ქათმისა და მისთანათა ზახილსაცა ყივილად იტყვან.

ლალადყო (7. 37 იოან.) ლალადება ქმნა.

ლაწვი (5. 13 ქება.) ლოყა.

ლაჭალუჭი ცოხნის ჴმანი.

ლაჭუნი იგივე.

ლაჭლაჭი ვრონოხო. (27 ნემესიო.).

(ე) ლება გალება, მოლება.

ლებვა დაფერადება.

ლებილი (1. 18 ესაი.) შელებული.

ლელალუნტა ♥.

(უჩ / 408) ლელე (ი9. 7 ფსალ.) ლელედ ითქმის ჴევი მცირე; ხოლო დული მისი უდიდესი ხოლო ჴევი უდიდეს და უღრმეს დაწყლოვანებითაცა მეტი ლელეთასა;

და ნაღვარევი ლელე ჴმელი თჳნიერ ღვართასა;

ხოლო ხრამი უდიდე და უღრმე და ფრიად კლდოვან.

ლელვა (27. 14 საქმე.) ზღვს აღშფოთება.

ლელვა გვემული ლელვისაგან შეიწრებული.

ლელვილი ლელვისაგან გატანჯული.

ლეო ძნა მდგარი ხუთეულით ოცეულამდე.

ღერი (25. 31 გამოსლ.) სასანთლის შტოები.
ღეპები ფრთის ღერო.
ღერო ჩალის ღერი ❦.
ღერო მხალთა და ბალახთ გვამი.
10 **ღერო** ბეჭდის გრგოლი.
ღეროვის აღეროვებულა.
ღერღედი ბატი V.
ღერღილი (2. 14 ლევიტ.) ღერღილი არს მარცვალნი ცერცვთა და მისთანათანი საფქჳსეულზედ ხოშრად დალეწილნი.
ღ ე რ ღ ი ლ ი ითქმის მჴეცთა და ძაღლთა კბენილი.
ღ ე რ ღ ი ლ ს უწოდეჲ მცირეთა კიტრთა.
ღერძი (14. 25 გამოს.) საბრუნავ გას ყარი.
15 **ღეჭა** მცირე ცოხნა.
(ვ) **ღვალო** ❦.
ღვალოშმაგა ❦.
ღვარძლი მარცვალი მაწყინარი ❦ (13. 25 მათ.)
ღვაფი დიდი ცვარი.
20 **ღვაწლი** (3 მეფ. 22. 35.) გაჭირებული ომი.
ღვედი თასმა.
ღვედკეცი Y.
ღვეძილი პურში საჭმელს გამოაცხობენ გემოიანს.
ღვია Y.
25 **ღვივის** წითლად ჭვრს.
ღვინო
ღვინჭი (8. 17 იობ.) კენჭი წყალთა.
ღვინჭილა ~.
ღვლერჭი წნელი.
30 **ღვლიაპი** ფრინველის მართვე უნაკრტენო.

ღ͠ი ქარაგმით ითქმის ღმერთი.
უკეთუ დ. მბადებელსა ღმერთსა ქარაგმა დაუსვა ზ ე დ ე თ ჭ ა მ ს დ ა ს მ ა;
ხოლო ც რ უ ს ა და ა მ ა ო ს ა ღ მ ე რ თ ს ა კ ე რ პ თ ა ს ა ქ ვ ე შ ე თ ჭ ა მ ს დ ა ს მ ა ქ ა რ ა გ მ ი ს ა, რათა გაირჩეოდეს.
(ი) **ღია** არ დაჭშული.
ღილი (26. 10 გამოსლ.) ღილი არს მგრგუალი და კილო გარდასაცმელი შესაკინძველი;
ზ უ ზ უ მ ა არს დიდი ღილი და ბოლო გრძელი, დასაკერებელი;
უ ტ უ რ ა მოგრძე თაოანი და მობრტყე ბოლო დასაკერებიანი, ნახევარი ბრტყელი ღილი;
ღიმი ❦.
ღიმი ღიმილის ნაკვეთი.
ღიმილი სიცილში ნახე. (21. ზირაქ.).
ღიმღიმი პირის შეცინილი.
5 **ღინცილი** უბადო სიცილი.
ღინწი დანა მცირე და წულილი.
ღირება ფასის დადება.
ღირება დასაკრავად დაჭანება.
ღირსება მართებულის გება.
10 **ღირსეული** მართებულიანივით.
ღირსი (3. 87 დანიე.) მართებულივით.
ღირღალი ღელე-ღულე ადგილი.
ღირღვილოვანი დამშხალული. რა სიფიცხე უწყნარობასა შეერთოს, ღ ი რ ღ ვ ი ლ ო ვ ა ნ ე ბ ა ს ა შეიქმს.

ხოლო წ ყ ნ ა რ ო ბ ა სიმტკიცესა რა შეერთოს, წ ყ ლ ტ უ ო ბ ა ს ა შეიქმს (7 ნემესიო.).

ღირღიტი ბაზთაგან დაცქერა და თავის ქანება.

ღირღიტი მცირე გოგორა.

ღირღოვანი ღირღვილოვანი (40. 4 ესაი.).

ღიტინი ხიჩინი.

ღიღველი ფრინველი ნაკრტენ დაცვივნული.

ღიღინი საამო ჴმის თქმა.

ღიჭა ♉.

ღიჭი პრწამლი 🍸.

ღიჭინი უგვანი ვედრება.

(ღ) **ღლაბუტა** პატარა ლოქო ⋇.

ღლავი ლოქო.

ღლავკოსი (2 შჯულ.) V.

ღლანი ⋇ ლოქო.

ღლაკნა კლაკნა.

ღლაპი თაგჳთ შვილი ო.

ღლია (38. 12 იერე.) მკრის ძირი.

ღლოფო წჳმასთან ნახე.

(მ) **ღმერთი** (3. 6 გამოს.) ღმერთი არს ს უ ლ ი ნ ა თ ე ლ ი, დ ა უ ს ა ბ ა მ ო და მ ი ზ ე ზ ი ყოველთა დ ა ს ა ბ ა მ ი ე რ თ ა და დ ა მ ბ ა დ ე ბ ე ლ ი ყოველთა.

ღმერთი გამოითარგმანების ხ ე დ ვ ა და წ ვ ა.

ღმრთაება ითქმის ყ ო ე ლ თ ა მ ხ ე დ ვ ე ლ ი წინა გამგებელობისათჳს, ვითარ ყოვლისავე მოიხილავს და შემოკრებით აღავსებს თჳსითა მოწყალებითა და იპყრობს.

(ნ) **ღ͞ნ** ქარაგმით ღმერთმან (1. 1 დაბად.).

(უი/410) **ღნიოში** ფინთი.

ღ͞ჲ ქარაგმით ღმრთის (5. 34 მათე.).

ღ͞ო ქარაგმით ღმერთო.

(ო) **ღობე** (5. 5 ესაი.) ზღუდესთან ნახე.

ღობე დაჭენებული (61 ფსალ.).

ღომენარხი ბერძულად ადგილის მ თ ა ვ ა რ ი.

ღომი ♉.

ღომინტარი უცხოდ მოსამსახურედ დადგინებული.

ღომორი (16. 16 გამოს.) ღომორი არს მანანას ტ ა კ უ კ ი ც ა, რომელი შთაიტევდა სამთა კ ო ტ ვ ი ლ თ ა;

ხოლო მ ც ი რ ე ღ ო მ ო რ ი არს მ ო დ ი ათი და დ ი დ ი ღ ო მ ო რ ი მოდი ათხუთმეტი;

ხოლო სხვა ღ ო მ ო რ ი არს მეათედი დიდისა საწყავისა, რომელ არს ა რ ტ ა ბ ი; ესე იქმნების შვდი ქ ს ე ს ტ ი და ქ ს ე ს ტ ი ს ნახუთალი;

სხვა ა თ ი კ ო ტ ვ ი ლ ი ერთი ღომორი არს;

საწყავი თემითი თემად ზოგან მეტია ზოგან ნაკლები, რაც ვჰპოე იგი დავსწერე.

ღონა სომხურია, ქართულად ღ ო რ ჯ ო ჰქჳან ⋇.

ღონე ნაწილი სიმჴნისა და ძლიერებისა.

ღო͞ი გონი, კერპი.

ღონღილი სლვაში ნახე.

ღორგია დიდებულთ საჯდომი საზარო.

ღორდათჳ მიწის ბობოლი შავი. ~.

ღორთა მგორვალა სენია მსხმო.

ღორი ო (11. 7 ლევიტ.) ღორსა მამალსა ეწოდების ე შჳ და დედალსა—ქ უ ბ ი; შჳლთა მათთა თ ე ლ ი და გ ო ჭ ი; დიდსა გოჭსა ბ უ რ ვ ა კ ი; გამოუყვერავსა ტ ა ხ ი და კ ე-რ ა ტ ი; სასუქად წყუდეულსა ქ ო ს მ ე-ნ ი.

ღორტავა გვერდელა.

ღორღი ქვათ ნალეწი.

ღორჯო ⊿.

ღონღაშო მრგვალი წურილი ქლიავი 🍷.

ღოჯი დიდი კბილი პილოსა და მისთანა.

(ღ) ღრამმატიკოსი ელლენთა ენაა. ესე არს ყოვლთა ს ა ბ ჭ ო-თ ა და ს ა ს ი ბ რ ძ ნ ო თ ა ც ო დ ნ ი ს ა გ ა ნ მ ა რ ტ ე-ბ ა, რომელ არს მ წ ი გ ნ ო-ბ რ ო ბ ა, რომელ ქართულ თარგმანებითა ეგრე მოვალს: ღ რ ა მ მ ა ტ ი კ ო ს ი მხაზუელი; ღ რ ა მ მ ა ტ ი-კ ო ს ო ბ ა მხაზველობა და ღ რ ა მ მ ი ხაზი. (33. 18 ესაია).

ღრამმი სიგრძე უსივრცო, რომელ არს ხ ა ზ ი.

ღრაჭა ძვალთა და რბილთ საშუალი.

ღრაჭუნი კბილთ ღრჭენა.

ღრე დაფლატული ადგილი და სოროვანი.

ღრედი ობარა V.

ღრეკილი კაცი მოდრეკილი.

ღრეული სიმთვრალით აღარა ესმოდეს რა.

(უია/411) ღრეჯა დაღრეჯა.

ღრიალი (1 მეფ. 15. 14) უკაფიო ყვირილი.

ღრიანკალი ~ (2. 6 ეზეკი.).

ღრინვა ძაღლთა და მჴეცთაგან წყრომა.

ღრინჭოლა ♥.

ღრიპონი ბადე დიდი და გრძელი.

ღრიფა ღრმასავით (17 კავში.).

ღრილოჲ ოღროჩოღრო.

ღრმა (4. 11 იოან.) ძნელი ჩასაწდომი.

ღრუ ესე არს ქვეყანათა შინა შეჭურეტილივით ს ო რ ო ს მსგავსნი; ვიეთნი ხ ი ს ფ უ ღ უ რ ო ს ა ც ღ რ უ ს უწოდენ.

ღრუბელი (5. 6 ესაი.) წყალთა და მიწათა ჰაერისა ორთქლისა მიერ შეიქმნებიან.

ღრუბელი (19. 29 იოან.) ესა არს გასაჭოცელი ღრუბელი. არის რამე ზღვათა შინა მცირე ც ხ ო ე ლ ი, იგი შეიქმს თჳსად ბუდედ და ქვათა მოაბამს ზღჳს კიდეთა, ვითა მხავსთა; და არს სხვა, რომელი ხეთა ფუღუროთა შიდა შეიქმნების, ვითა ს ო კ ო.

და იტყვან სხვასაცა სხვა რიგთა ღრუბელთაცა-

ღრუდო ესე არს ორმო და ორმო ამოთხრილი და გამოჯურეტილი წყალთ პოვნისათჳს ურწყულთა ადგილთა, რომელსა სპარსნი ქ ა ჰ რ ი ზ ს უწოდენ;

ხოლო მსოფლიონი ღ რ უ დ ო ს უწოდენ მდინარისა კიდეთა წყაროსა, გამომდინარესა კლდის ჴურელთაგან, ზამთარ თევზთა ს აპუნაგოსა.

ღრღნა ძვალთ ხვრა.

ღრძილი კბილთ საპყრობი ჴორცი.

ღრძობა დარჩობა ჩუმად.

ღრძობა ფერხის და ხელის მოჰქნტა.

ღრჭენა კბილთ ღრაჭუნი.

ღრჴა ისართან ნახე.

ღრჯნა.

(ს) **ღსრულება** ასრულება გასრულება.

(უ) **ღუარი** (173. 5 ფსალ.) ღ უ ა რ ი ეწოდების წყალსა წჳმისასა;

ღ ე შ ტ ე რ ი წყალსა სეტყვსასა;

და ღ ა ნ ქ ე რ ი წყალსა თოვლისასა ნადენთა.

ღუარძლი (13. 27 მათე) ხვარბალი მაწყინარი.

ღუალვაშობა სიხარული რამ უმაგავსო.

ღუაწლი (3 მეფ. 22 35.) გაჭირებასა და ომში ყოფა.

ღუაწლისამძლე ბრძოლაში გახარჯვებული.

ღუდღუდი ნელი ცეცხლის ხმა და დუღილისა.

ღუედი თასმა, გინა ევანი და იმანტა.

ღუელფი ნაკუწრცხალი შეგროებული.

(ფიბ/412) **ღუზა** ხოჰალდის კავი.

ღუწლფურნი შეგროებულნი.

ღუწრფი (8. 29 ისო.) შეგროებული.

ღულამბარი ზილფი, მაწაკი, წინამო.

ღულარჭნილი (30. 3 გამოს.) მიგრეხილ-მოგრეხილი.

ღულე წურილი ღელე.

ღული ხერხივით მანგალი.

ღუმელი (2. ეზრა 12. 37) ფურნე.

ღუპვა წყალთაგან დაწთქმა.

ღურინვა ღორის ჭყვრილი (3. 12 დიოლოღო.).

ღურკანი ბეჭში წახრილი.

ღურტუმი გულ ბოროტ აღუჴოცელი.

ღურღულა მუცლით ხშირად ყვანა.

ღურჭუმელა დაყვინთვა.

ღუღუნი წარზიდული ჴმა.

ღუყი

ღუწა (13. 19 ეზეკი.) ძნელი მოჭირვება.

ღუწოლა მოლვაწება.

(ჷ) **ღწოლა** მოლვაწება.

(ჳ) **ღვა** (55. 13 ესაია.) ხე ფოთელ ქაცვანი 🍸.

ღვნო (5. 11 ესაი.) ღ ვ ნ ო ნ ი ც ა განიყოფებიან; რამეთუ,

რა დაიწნიხა ყურძენი, ეწო-
დებიან ტ ყ ბ ი ლ ი;
უკეთუ ტ ყ ბ ი ლ ს ა ალაზავეს
წყალი დ გ ვ ი ფ ი ნ ა ს უწო-
დენ;
და უ რ წ ყ ო ს ა ტყბილსა შ უ-
მ ს ა;
ვიეთნი ა რ მ უ ნ ჯ ს ა უკმო-
ბენ;
უკეთუ ნაწნეხსა ჭაჭასა წყალი
დაასხა და გამოქანჩა უწო-
დენ შ ა მ ა ნ ს ა;
უკეთუ ტყბილსა ძლიერად არ
დაედუღოს ა მ ბ ო ხ ი;
ახალსა ღვნოსა მ ა ჭ ა რ ი ეწო-
დების დ შემდგომად ღ ვ ნ ო;
და გაწყალებულსა ღვნოსა
ჟ ო ქ ო ეწოდების.
ღვძილი არა ძილი.
ღვძლი (29. 13 გამოსლ.).

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული,
რომელ არს
ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის
რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949

ყ.

(ჳიგ / 413) ყ̃ა ქარაგმით ყოვლისა.
ყაბაჩა ლაბადა, რომელსა სპარსთ ქალნი შეიმოსენ მოკლესა გარეგნივ (გეფხის ტყაო.)
ყადავახად ბრიყულ მოქმედებით, უგზოდ.
ყავა მარცვალია იამანეთისა სახვრეტელად.
5 ყავარი თხელი და ვიწრო ფიცარი.
ქავარჯენი თავ ჯვარედი ჯოხი.
ყავ (31. 16 დაბად.) ქენ.
ყავ სიყვარული სიყვარული ქენ, გინა ჩ ვ ე ნ თ ა ნ ჰ ა მ ე.
ყავყავი ყრიალი კაცთა.
10 ყაზმინი | . | | . | .
ყათარი სხვათა ენაა, ქართულად ს ტ რ ა ტ უ ლ ი ჰქვან.
ყალანი ბეგარა.
ყალალანი უგვარო მაღალი და სუსტი.
ყალბი სხვათა ენაა, ქართულად რ ი ო შ ი ჰქვან.
15 ყამბრო კნაპი 🍸.
ყამირი ძველი კორდი.
ყანა (21. 33 დაბად.) ♥.
ყანობირი (20. 17 რიცხვ.) ♥ ყანები.
ყანჩი (11. 15 ლევი.) ოყარი V.
20 ყანჭყაჭი ფიალა წიბოიანი.
ყაპი მცირე თოქლი.
ყაპუზუნა (2. ნეშტ. 9. 21) მაიმუნი.
ყაპყაპი ჰურიის ყვავი V.
ყაპყი ყაპი.
25 ყაყანური ქვაბის ნაძირალი საჭმელთაგან.
ყარამფილი მიხაკი ♥.
ყარამფილის ყვავილი ♥.
ყარანა V.
ყარაულა V.
30 ყარაული თურქთა ენაა, ქართულად დ ა რ ა ჯ ი ჰქვან.
ყარაყურა ცუდმადი რამ.
ყარს ავი სუნი უვა.
ყარხალი თეთრი მელა ო.
ყარტლი გულის სიბილწე და სიმყრალე.
35 ყარყატი V (108. 18 ფსალ.) ესე არის, რომელსა ბერძენნი
(ჳიდ / 414) ე რ ო დ ი ო ს უწოდენ.
ყარყანტო ხორხი პირუტყუთა.
ყარყარა სარწყული სმაში ხმის მცემელი.
ყარყუმი თეთრი ბეწვა ქრცვნსავით ო.
ყარხილა წეროსა ჰგავს V.
5 ყაფარი ამართულივით (დიოლოლო.)

ყაყანი მრავალთ ლაპარაკი.
ყაყაჩო ⚘.
ყაყაჩოვარა ⚘.
ყაყაჩო კლდისა ⚘.
ყაყაჩო რქიანი ⚘.
ყაყაჩო ტყისა ⚘.
ყაყაჩო ჭრელა ⚘.
ყაყაჩორა ⚘.
ყაწიმი ხრმლის სამხარლლივ.
ყაჭი ბოჟი გამოხარშული.
ყაჭყაჭი კრიალესუნის მოლი ⚘.
ყაჯირი სხვათა ენაა, ძერძვ-როუკსა ჰქვან.
ყბა ლაწვს ძვალი.
ყბაჩუა ყბა მრუდი.
ყბედი უდარესისაგან უშვერი პასუხის მიცემა.
ყ~დ ქარაგმით ყოვლად.
ყდა საქსოვის გასაბამი.
ყდა წიგნის საგვერდული.
ყე (5. 27 ესაი.) კის მსგავსია და შვენიერი.
ყევარი ორუღლეული ხარნი.
ყელე (15. 27 იობ.) ხანჯალი.
ყელი (1. 9 ქება.)
ყელობა წვმა ჴშირობა.
ყელსაბამი ფარღული.
ყენება დაყენება, შეყენება.
ყერო ზღუდესთან ნახე.
ყეფა ძაღლთ ქადილი.
ყეჯალი კაპიანი ლუკმის ასალები საჭმელთა.
ყვავი V (11. 19 ლევიტ.).
ყვავის ჭანგა ⚘.
ყვავფრჩხილა ⚘.
ყვავისხრმალა ⚘.
ყვანა მუცლის ტარების სენი.
ყვანცალა ⚘.
ყვანჭა საბურთალი ჩოგანი (ვისრამიან.).

ყვიბარი მომცრო ჭური.
ყვიბარო ღომის კუფხალი.
ყვითელი (15. 18 ესთერ.).
ყვითლობს ყვითელ ფერობს.
(უივ/415) **ყვინჩილი** ქათამთან ნახე V.
ყვიჟილი ლურჯ ისფერ საშუალი.
ყვირილი უგვანი ზახილი.
ყვიროსტკრი მომცრო საყკრი.
ყვიციანი ყვითელ ფეროვანი.
ყვლივი მხრის ძვალი.
ყ~ი ქარაგმით ყოელი.
ყია ყელის ყარყანტო.
ყიბარჩობა დასიტყვა რამე წინა აღმდგომი.
ყივილი (24. 14 ესაი.) ღაღადებასთან ნახე.
ყინელი (3. 69 დანიე.) ყინვა.
ყინტორი წყაროს ყინული.
ყინული ზოგადი სახელი არს ყოელთა შეყინებულთა;
გაძგიფა—წყალთა მცირედ შეყინება;
უკეთუ ესრეთ შეიყინა კაცთა სავალად შექმნა, უწოდენ ხორგსა და ხორდსა.
თუცა ხორგა მოსქდა და შესქელებით ზედ შეიყინა უწოდენ შოლარსა;
გზანი, ანუ ადგილი თოვლითა ნადნობითა მოიყინა, ლიპი არს;
ნაწვეთთა შეყინებულთა, გინა ზაფხულის წყაროთაგან შეყინებულსა უწოდენ ყინტორსა;
მიწათა ქვეშე გიყინულსა და პირმხუალსა უწოდენ ლიჭყსა;

მიწათა ქვათა ოდენსა შეყინებულსა—კ ო პ ი ჭ ს ა.
ყიპყიპი შავარდნისა და გავაზთ ხმიანობა.
ყირა ცხოელთ თავზე შემართვა ალას.
ყიტა წელი უკანა დიდი ნაწლავი.
ყიფი ამაყი.
ყიყინი გველთა, მყვართა და ბატთა ხმიანობა.
ყიშტი სავაჭროთა ხარკი.
ყლაჶტი წყალში კენჭის ჩაგდების ხმა.
ყლარტა თეთრი სატაცური ♥.
ყლე მამაკაცის სარცხვენელი.
ყლუნტი ერთ შესმად ჩანთქმა.
ყმა (44. 21 ესაი.) მის ალაგში მოსახლე.
ყმა ჭაბუკი ყმადაც ითქმის.
ყმუილი ძაღლთა და მგელთ კივილი.
ყმუნვა დაყმუნება, შეყმუნება
ყ̄ნ ქარაგმით ყოელმან (10. 43 ისო ნავე).
ყნოსა სუნება.
ყნოსვილი სუნებული.
ყო (5. 7 ესაია) ქნა.
ყობული საისრე საფრთხე.
ყოდალი ისართან ნახე.
ყოველთა სადგური ფუნდუკი, გინა კაპილონი.
ყოველი სრულიად უკლებელი (23. 23 ეზეკ.).
(ფივ/416) **ყოვლად** სრულიადსავით.
ყოვლად დასაწველი (43. 23 ესაი.). ესე არს მრგულად დასაწველი ურიათა მღდელთა მიერ
ყოვლის მპყრობელი (12. 5 ოსე).
ყოვნება (14. 1 ესაი.) დაგვიანება.
ყოთურმაჯა საჭლის ჩაქი.
ყოლა (4. 6 ივდი.) ქონებასთან ნახე.
ყოლბი კაცნი გარ შემორიგებულნი.
ყოლე სრულიადსავით.
ყორანი (3. მეფ. 17. 6.) V.
ყორე უტალახოთ ლიტონის ქვით ნაშენები;
ს კ ი რ ა თიჴითა და ქვით ნაგები;
კ ე დ ე ლ ი კირითა და ქვით ნაგები (2. 6 ოსე.).
ყოს ქნას.
ყოფა (9. 4 მარკ.) მყოფობის ქნა.
ყოფაქცევა მართებულის ქნა.
ყოფილა
ყოფინება რაჲც რიგით იკმაროს.
ყოფნა მყოფობა.
ყოყდა მუხლ აშვერით ჯდომა.
ყოყდანი ორი რამ ტოლი სვეტნი ამართულნი.
ყოყმანი სიტყვს თქმა არ ენებოს და ზარობდეს.
ყოში მაჯის საჭლის გარდასაკერებელი.
ყრა დაყრა, გაყრა.
ყრა უპატიურად მრავალთა დება.
ყრანტალი ყორანთ ხმიანობა.
ყრდელი ხასი ♥.
ყრდენა მიყუდება.
ყრიალი მწეროთ ხმიანობა.
ყრიდეს თავთა (27. 39 მათე) თავს უხრიდეს.
ყრილი ჯაჭვს თვალი აკლდეს

ყრმა (2. 40 ლუკ.) კაცთან ნახე (34. 9 ესაი.).

30 ყრმა მონა, გინა შეგირდი.

ყრმა შაგირდს უწოდენ.

ყრმაა (34. 9 იერემ.) მხევალი.

ყრმააკი (41. 1 იერე.) ყრამაცუდა. ფილასოფოსთა მიერ ეწოდების მოწაფესა მათსა, რომელსა მსოფლიონი შაგირდს უწოდენ;

ხოლო მამალ დედლურითა ენითა ვაჟისათჳს ითქმის ყრმა და ქალისათჳს ყრმააჲ;

მონისათჳს ყრმა და მხევლისათჳს ყრმაა;

და მონათა ანუ ყრმათა სუბუქ სახელად ყრმააკი.

ყრმაჲ (34. 16 იერე.) ქალწულას უწოდენ.

35 ყროყინი ვირის ხმიანობა.

ყრუ უსმი (7. 37 მარკოზ.).

ყრჩოლა მცირედ შეკვამლება.

ყრჩუ ადგილი იწრო და ცხელი.

(ყიზ/417) ყუავილი (2. 11 ქება.).

ყუა მახვლის გნდე.

ყუა პურის კიდური.

ყუავილი სენია.

5 ყუავილოვნება აყვავება.

ყუარება სიყვარულის ქონება.

ყუდრო ადგილი ქარ უხვედრი.

ყუედრება (1. 25 ლუკ.) საყუწდური, ყველაკას დადება.

ყუელა ყოელივე.

10 ყუელაკა ყოელივე.

ყუელი

ყუერი მამაკაცის სარცხვნელი წყვლნი.

ყუერბი ესე არს საცეცხლე კერის ადგილი, გინა ბოსტნის მარაგი.

ყუვილი ძვალთ ნელად ტკივილი.

15 ყუწრი საურვალი ყვერი.

ყუწდრება (15. 15 იერე.) შეურაცხად ჴსენება, გინა კეთილ მოქმედსა ჰქირდევდენ და ნაკეთვარს ამწარებდენ სიტყვთა.

ყუწრული ყვერ დაკვეთილი.

ყულაზანი საზედაშე.

ყუმაში კუმაში, ლარი.

20 ყუმუშყუმუში მფსონი და მფსონი.

ყუნა ქმნასავით მრავალი.

ყუნთვა ყურჭუმელა.

ყუნცი ძაღლის ალას ჯდომა.

ყუნცული სამ ურმეული ძნა.

25 ყურა უყურო.

ყურა სოკოა ერთი.

ყურადღება (44. 8 ესაი.) ყურში შესმენა.

ყურბელა ~

ყურბეული (18. 6 დაბად.). შაფართხელა.

30 ყურდგელი (11. 5 ლევი.) კურდღელი.

ყურე ესე არს წარზიდული რაიმე ადგილი ხმელეთით ზღვათა შინა;

ანუ ზღვასა და მდინარესგან უკუმდგარი ხმელთა შინა მცირე თუ დიდი რამე. (3. 6 სოფონ.).

ყურება ყურთ მიპყრობა.

ყურედი ყურიანი.

ყურთაგლეჯა ალაფალა.

ყური (5. 9 ესაი.) სასმენელი; ყურად ითქმის ძგიდეცა.

ყურიმალი (4. 21 მსაჯუ.) ყურის გარეშემო.

ყურიმლვა ყურიმლის ცემა.

ყურიმლისცემა (14. 65 მარკ.) ხელის შემოკრვა ყურიმალთა ზედა.

(უიც/418) ყურყუმელა თავდაღმა წყალში ჩასვლა.

ყურშა ო კატას ჰგავს, ლომს მსახურებს.

ყურცემულ (14. 13 დაბად.) მოყვასი მორჩილი.

ყურძენი (13. 1 რიცხვ.).

ყურჭი (2. შჯულ. 14. 13) მახარა V.

ყურჭუმელა ყურყუმელა.

ყუჯა მეტად შავი.

ყუყუნი გუამში კუნესა.

ყუჩება დაყუჩება.

ყცოლა გაცუება.

შ.

შინი არს ართრონი თავად სიტყვათა, რომელთა შემატებასა ცხადყოფს, ვითა: შეზევა, შეთქმა, შეთჳსება და ეგევითარნი; თავად მოვალს მრავალთა.

შ˜ა ქარაგმით შინა ითქმის.

შაბა შაბა ინდოთა ენითა იტყვან: მოსაწონი, მოსაწონი!

შაბათი (20. 10 გამოს.) ებრაული არს, განსუჱნებად გამოითარგმნების;
ხოლო ქართულად შაბათისა სახელი არს კრონოსისა;
კვირიაკისა—მზისა და საუფლო; ორშაბათისა — მთოვარისა;
სამშაბათისა—ერმისა;
ოთხშაბათისა—ერმისა;
ხუთშაბათისა — აფროდიტისა;
პარასკევისა—დიოსისა.

შაბათის გზა ათასი ბიჯი.

შაბათობა (29. 35 ლევიტ.) განსუჱნების დღე.

შაბარდუხი შავი დიდი და გვარიანი ქორი V.

შაბაში შაბა.

შაბი.

შაბიამანი.

შადი ნაქსოვია.
ვეფხისტყაოსანში რომელთა მწერალთა შარდად აღუწერიათ უმეცრებით.

შავა ესე არს ნდომა ხალისიანი უცხო სანახავთა, გინა საჭმელთა და რაჲსაცა.
კარაბადინში ცხოელთ თესლიც შავად აღუწერიათ, ვინათგან იგიცა ნდომისაგან არს.

შავარდენი V.

შავარნა ესე არს მზისაგან დამჭნარი მხალი რა მოირწყოს, განედლდეს და აღემართოს, ანუ ნადირმა დაშვებული ბეწვ აღიმაღლოს.

(უით / 419)

შავბალახა Ψ.

შავბედი ბედ დაშავებული.

შავი (1. 4 ქებ.) ყორნის ფერი.

შავფურცელი Ψ.

შავცეცხლი ყუმბარა.

შათირი არაბთა ენაა, ქართულად შიქრიკი და სხვები ჰქვან. შიქრიკთან ნახე.

შათქუნი დოშაქი.

შაირი ლექსი ოთხ მუხლად.

შაკი V.

10 **შაკიკი** რიგითი თავის ტკივილი დროსა და დროზედ.

შალალი (16. 2 გამოცხ.) სქელი და მყრალი ნადენი წყლულებისა.

შალაფი ფიცრის სახურეტი.

შალაშინი.

შალგი ♥.

15 **შალვარი** ბერძულია, ქართულად ორკეცს ნიფხავსა როპანაგი ჰქვან და გარე ამოსაცმელსა შალვარსა — საწმართულო და პერიკამი.

შალთა ესე არს საბლარდნელი სამოსელთათჳს, რათა არა გაბაყლიანდეს.

შალი მატყლის ნაქსოვი.

შამანი ღჳნოში ნახე.

შამახია |.| |.|.

20 **შამბი** (2. 3 გამოს.) მაღალი და სხჳლი ბალახი.

შამი |.| |.|.

შამფური მწვადის შესაწვავი.

შანა სანდო ნიშანი.

შანარი დენთსა და სუსტს საშუალი.

25 **შანდაკი** ვრცელსა და იწროს საშუალი.

შანთი (41. 10 იობ.) გახურებული რკინა.

შანთი ოქროსა და ვეცხლის შუშა.

შაპრი ♥.

შარა ბრტყელი გზა.

30 **შარაგული** ესე არს წკეპლითა, ბრწკლითა, ღვედკეცითა, ლერწმითა, ჩალითა, ბაიათაგან დაწნული პირღო, გოდორი, აშალური, კიშტე, სკნისი, ლანკანი, ყობული და რაჲცა მათგან სუფთად დაიწვნიან რაჲმე, ანუ სუფთად დაწნული ღობე.

შარავანდედი (2. შჯული 28. 25) მზის სხივის ძლიერება, გინა მეფედ მეფობა.

შარავანდი სამეფო გჳრგჳნი, მსგავსი სხივთა.

შარავი სახელი არს ყოელთა წყლულთა ნადინებისა;

წალა არს შარავი, ვითა წყალი;

წუთხი არს სისხლნარევი მკუდართ ნადინები;

(ჟკ/420) ჟუჟლი არს|წუთხი ცოცხლის წყლულთა ნადენი;

შალალი არს ზრქელი და დიაღ მყრალი ნადენი;

თხრამლი არს მუწუკის ზრქელი ბაყლი ნადენი.

შარან შარშან.

შარდი ფსელი.

შარავანდოსანი (1 მეფ. 12. 13) მეფე.

შარი კეთილი ნარმა.

5 **შარიტი** სხვათა ენაა, ქართულად გრეხილი ჰქვან.

შარუხი (ვისრამიანში.). ქ. „ის დრო წავიდაო, რომ ერთმა კუმ ორი შარუხი დასცესო“.

შარშან წლეულს უწინ.

შარშანსწინ ორი წლის უწინ.

შატროვანი (7. 21 ისო.) ესე არს ქვეშაგებზედ, ანუ ცხენზედ გარდასაფარებელი ნაკერი მძიმე ფასისა, გინა ნაქსოვი.

10 **შაური** ათი ფულის ვერცხლი.

შაფართხელი ხმიადი ნაცარში მცხვარი.

შაქარი ინდოურისა ენითა თაფლი შეყინებული ითქმის.

შაქი ვეგის ჯდომა.

შაქრიელი შაქარი სხვადასხვა რიგად შემზადებულნი.

შაქრის პური შაქრითა და ნივთებითა სხვადასხვა რიგად პურნი მცხვარნი.

შალავათი სხვათა ენაა, უხმარი და ცუდი.

შაშარი სისხლის გამოსაშვებია.

შაშვი V.

შაშპრა რეჰანი ♥.

შაშხი აპოხტთან ნახე.

შაჰალი

შაჰვა შავა.

შაჰნარი ხილთ ნაწური წვენი. (კარაბადი.).

შ͠დ ქარაგმით შემდგომად.

შე შენის ნაკუწთი.

შე ართრონი არს, ყოველთა ქმნილთა წინა კერძო თავი, რამეთუ რაჲცა ქმნად გვენებოს, ვიტყვთ ესრე: შევიწყალებ, შევიწყნარებ, შევრისხავ, შევბორკილავ, შევიქმ და ეგე ვითარნი;

გინა სხვათ ვეტყვთ ქმნად: შეიწყალე, შეიწირე, შეიძლვენ, შექენ, შეკარ, შეაერთე და ეგე ვითარნი.

შ͠ე ქარაგმით შემიწყალე.

შეაბრძჳლა ერთმანეთზე გარდააბა.

შეალნება მსოფლიოდ მიტევება.

შეამტკუტფრა (2 მეფ. 10. 13) მიახჳვა.

შეაფერა ფერები შეაწყო.

შეაქცია შეუბრუნა, გინა ათამაშა, გინა მისკენ ქნა.

შეაშვს (1 ეზრ. 7. 18) შეერთჳს თუ მაშვნე ექმნების.

(უკა/421) **შებანდული** შეყინებულივით.

შებარდული ბარდით შეფარული.

შებერვა პირით სამშვნველის მიდენა.

შებელილი გამოყვანილი, თუ გასრულებული, თუ სრულობით შელებილი.

შებმა ომში მხნე ბრძოლა;

ქელთა, ყელთა და რაზედაც ნიშანი შეაბა;

გინა ჴარნი დაუდლო.

შებორკილება (14. 3. მათ.) ბორკილის შეყრა.

შებრალება ბრალისათჳს შეწყალება.

შებრკმა დაბრკოლება.

შებრკოლება დაბორძიკება, იგივეა.

შებრუჟება შელვინება.

შებრძჳლება (33. 6 იერე.) გარდაბმა.

შებრძჳნება (36. 13 გამოსლ.) იგივე.

შებლალვა (30. 14 იობ.) შესვრა.

შეგარევლა გარ შემოვლა.

შეგბობა (24. 5 ეზეკ.) მოხარშვა.

შეგდება ქვეიდან ზე ააგდო რამე;

გინა კაცსა სულზედ ფიცივით მიანდო.

შეგესემინ შეგესმას.

შეგევტყვების ჩვენში შეიტყობის.

შეგინება შებილწება.

შეგინებული შებილწებული.

შეგმანება შჯულიერობის გმობა.

შეგნება შეტყობასავით.

შეგონება გონებად მიიყვანოს.

შეგუბება დაჭერასავით.

შეგუვილი შეჩვევასავით.

შეგულარძნილი (3. 3 ტობი.) დამსხურეული.

შეგულისიტყუა ესე არს სიტყვაჲ, რომელსა შინა დასხმულთა რათასა სხვათა რათამე მათ მდებარეთასა საჭიროდ შემთხუევითისა იგივე ყოფაჲ. მათ თანა ამითვე სახითა შეისაბამებს ზედ დართული წარმოჩენასა, რამეთუ, ვითა იგი უსაფუძვლო რაჲმე და მიმდგომ და არა უეჭველად ჭეშმარიტ (48. კათილო.).

შედარება მისი ფარდი ქნას.

შედგინება მიაყოლა, თუ მოაბა.

შედგმული (3 მეფ. 7. 6) შენადგამთან ნახე.

შედგომა (8. 16 ისო.) მიდევნება.

შედება არს ხორცთა რა კეთროვნება აღმოაჩნდეს;

ანუ ცეცხლი რასმე შ ე ე კ ი დ ო ს;

გინა ცეცხლსა ანუ სარკმელთა და ჭურელთა შინა შ ე დ ვ ა ს რამე;

ანუ მაღალთა ანუ თავთა და მხართა ზედა შ ე დ ვ ა ს რამე:

შ ე დ ე ბ ა არს რაჲც საქმე თავს გამოიდვას, ანუ უაღრეს ვისმე სიტყვა ს ა მ ა ლ ა ვ ი ცხადად უ თ ხ რ ა ს.

(უკბ 422) **შედგინება** თან მიდევნება.

შედეგი ჩამო, გინა მაზედ ნაკლები.

შედედება შესქელება.

შედრგინება შედგინება.

შეედვა ცეცხლი შეეკიდა, სნეულება მიეფინა.

შეევაჭრა სყიდად შეეძლია.

შეერაბამების შეარაბამებს.

შეერაცხა (4. 9 ჰრომ.)

შეერთება გაყოფილ საქმეთა საქმით შემოკრებით ზიარება.

შეერთჰმავდენ (7. 2 ესაი.) ერთ სიტყვა იქმნეს.

შეესემინ შესმენა იყავნ.

შეეტყო შეტყობა ექნა.

შეეფერა საფერი შეექნა.

შეექსოვა.

შეელო შეეტანა, გინა კარი შიგნით შეელო.

შეეყო (19. 5 მათ.) შეეერთა.

შეეშინა შიში დაეცა.

შეეჩვენა

შეეცილა დაიმისნა.

შეეძლივა თავის ხლება უთხრა.

შევაგდე საპყრობილედ შევსვი, გინა სულსა და ნამუსზე მივანდევ;

გინა მაღლა ავტყორცე.

შევაფარილე ფარილით შევსვარე.

შევედრება შეხვეწება.

შევიტყუნეთ (1. 18 ესაი.) შევსიტყუდეთ.

25 შევრდომა (2 ეზრ. 9. 37.). ორისავ მუხლით დაჩოქება.

შევსლბი (87. 16 ფსალ.) ავრიე, გინა დავბნდი.

შევსცბუნდი (8. 21 იერ.) გავშტერდისავით.

შეზავება (18. 16 გამოს.) შერთვა და შერევნა ითქმის ხმელთა განყოფად შესაძლებელთა, ვითარ იგი: თესლთა იფქლთა და ეგე ვითართათჳს; ხოლო შეზავება ნედლთა ნოტიოთა, ვითარ იგი: ღვინოთა, წყალთა, ზეთთა და მისთანათათჳს.

შეზელილი (12. 39 გამოსლ.).

30 შეთავება შესრულება.

შეთვისება თჳსად შექმნას.

შეთვლა სხჳს პირით ათქმიოს.

შეთიანი სნეული ხელის მსგავსი.

შეთქრომა (9. 3 ამოს.) მიფრენასავით.

35 შეთხზვა დაწვნა.

შეთხზული დაწნული.

შეთხუნვა შესრვა.

შეიგანი (2. 4 ნაომ.) უბანი, გინა მეიდანი.

შეიკდიმა.

40 შეიკუნძა (4. მეფ. 4. 34).

შეიოჭა შეიხრუსტა.

(უკ8/423) შეის ალმა მავალს.

შეისმინე. ისმინე ითქმის რომელსა ვიტყვთ ესე მისმინე; ხოლო შეისმინე ესე იგი არს, რომელსაცა აწ ვითხოვ და რაჲ მნებავს სათქმელად და რაოდენი სახე და ძალი აქუს სათქმელსა ამას, ყოველივე მისმინე მის ქვეშე მყოფი. (6. თავს კათეღორიაში 142. 1.).

შეიტანა თან შეიდევნა.

შეიფარილა შეიმურა.

5 შეიწრება (2. კორი. 6. 12).

შეიჭკო შეიოჭა.

შეიჭუა (4. 5 დაბა.) შეიჭუხა.

შეკერვა (3. 7 დაბა.) მიკერება.

შეკერტება თვალის შეცქერა.

10 შეკეცა გაშლილის შეხვევა.

შეკეცილი შეხვეული.

შეკიცული წარბ აზეული.

შეკრება (5. 7 მიქია.) შეგროვება.

შეკვრა (27. 2. მათ.) შეკრვა არს ჯაჭვთა და საბლით შებორკილვა და შესკუნა.

შეკვრა არს წიგნის შეკინძვა;

ყვავილთ—შეკონვა;

ბარგთა და საპალნეთ — შეკოჭვა;

ღილთა და ხრიკათა—კილოში ჩაგდება;

ლოგოროთა ფოთელთა—შეკონვა;

კაცთა კანონისა მიერ —შეკრვა;

გინა ფარაოს მსგავსად— ცოდვითა შეკრვა.

15 შეკრული (46. 1 ესაი.).

შეკუმშა შეამრგვალასავით.

შემასმენელი მაბეზღარი.

შემასრულებელი გასრულების მოქმედი (2 ნემისიო.).

შემაწუხებელი (8. ზირაქ.).

20 შემდგომად (2. 3 რუთ.) მასუკან.

შემდგომი (1. 3 ლუკ.) მასუკანი.

შემთხუჱვა შემოყრა.

შემთხუჱვითი შემთხუჱვითი არს, რომელი იქმნებოდეს და უჩინო იქმნებოდეს თჳნიერ განხრწნისა ქვემდებარისა და კვალად რომლისა შესაძლებელ არს მისივე ყოფაჲ და არაყოფაჲ, რამეთუ შესაძლებელ არს კაცისა თეთრ ყოფაჲცა და არა თეთრ ყოფაჲ, ეგრეთვე გრძელ და ცნობილ და ნიშნოვან ყოფაჲ;

ესეცა შემთხუჱვითი განიყოფების ორად: საზოგადოდ განყოფილებად და განთჳსებულად განყოფილებად;

საზოგადო ვიდრემე განყოფილებაჲ არს განშორებადი შემთხუჱვითი, ვითარ იგი ჯდის ვინმე და სხვაჲ დგის. შესაძლებელ არს უკუჱ აღდგომა მჯდომარისაჲ მის და დაჯდომა მდგომარისა მის და განშორებაჲ განყოფილებათა მათთაჲ და მიღებაჲ მათი სხჳსაგან ნაცულად სხჳსა;

თავისა თჳსისაგანცა განყოფილად განშორებისაებრ შემთხუჱვითისა, რამეთუ განეყოფვის თავსა თჳსსა დაჯდომითა და აღდგომითა, ჭაბუკობითა და დაბერებითა, სნეულებითა და განმრთელებითა და ეგევითარითა.

(უკდ 424)

ხოლო განთჳსებული განყოფილებაჲ არს განუშორებელი შემთხუჱვითი ვითარ იგი: იყვის ვინმე ნიშნოვან, რამეთუ შეუძლებელ არს განშორებაჲ მისგან ნიშნოვანებისაჲ, ეგრეთვე სიჩხიისა და ეგე ვითართაჲ და ამათ უკუჱ განუშორებელთა შემთხუჱვითთაებრ განუკუეთელი განუკუეთელსაჲ ესე იგი არს გუამსა და გვამოვანსა.

ხოლო თჳთ თავსა თჳსსა განეყოფვის არა ოდეს, არამედ ესენი არა შეისრულებიან განსაზღრულებისა თანა, რამეთუ შესაძლებელ არს კაცისა ნიშნოან ყოფაჲ და არა ყოფაჲ და განეშოროს რაჲ სიჩხივე, არა უდარეს ჰგიეს კაცადვე კაცი.

შემკმარი თავშეცული.

შემკული (23. 41 ეზეკი.) მოკაზმული.

შემოგარენი გარეშემონი (ეპიტაფია).

შემოგდება ესე არს ქვემოდამ ზეით ამოუგდოს რამე, გინა ძვრფასი იაფად იშოვნოს, გინა ცხენის გავასა ანაზდად კაცი შეისვას, ანუ ღლიათა ყრმა ვინმე იტჳრთოს და მისთანანი.

5 შემოდგომა ახალწლისა, სთულისა, ტირისკონი ესე სამი თვენი შემოდგომაჲ არს.

შემოდგომა მტერთაგან ციხის

მოცვა, გინა წყალთაგან წელამდი თუ მეტ ნაკლები შემოწდომა.

შემოვედრება შემოხვეწება.

შემოვიგდევ შემოგდება გვასწავლის.

შემოთარჯუა საზღვარსავით აქა იქ დანიშვნა.

შემოთვლა ზეპირი ამბავი მოუვიდეს.

შემოთლა ძელთა და ქვათ გარშემოჭრა.

შემოიკდიმონა (41. 42 დაბად.) კდემულ იქმნენ.

შემორტყმა წელზედ შემოკვრა.

შემოსა (41. 42 დაბად.) ჩაცმა.

შემოუწერელი შემოწერასთან ნახე.

შემოქმედებითი შემქნელობითი.

შემოქმედი ყოელთა შემქმნელი (1 მრწამსი.)

შემოღება ახლის საქმის მიღება.

შემოყრა ესე არს წინ კაცის შემთხუჳვა;

შ ე მ ო ყ რ ა დ ითქმის ჯარის მოგროება;

შ ე მ ო ყ რ ა არს გულის მიბნედა;

შ ე მ ო ყ რ ა არს ქვათა და ძელთა და რაისაც გარედამ შინ შემოგდება და მისთანანი.

შემოჩენა ესე არს სხვამან სხვას მზაკრობით კაცი აახლოს, რათა ჰამბავსა უთვლიდეს, გინა მოღალატე.

შემოცილება ადგილთა თუ ხვასტაგთა ცილობა უყოს, გინა სლვაში წამოუსწროს.

(უკე 325) **შემოწერა** ესე არს ჟამთა შინა ქმნილიყოს, ანუ თვალითა და გონებით გარმოევლებოდეს;

ხოლო შ ე მ ო უ წ ე რ ე ლ ი არს, რომელი ამათგან უცხო იყოს.

შემოწმება ორთა და სამთა კაცთა სიტყვანი შეასწორონ, გინა წერილნი აგრეთვე.

შემოხვეწნა შემოვედრება.

შემრგე უწყინარი და მაშვენე.

შემსხმელი (9 17. იერემ.) მაქებარი.

შემტკიცება შემყარებასავით,

შემუსრვა (32. 19 გამოსლ.) დამტურევა.

შემყარება შემაგრება.

შემყოფი (27. 16, 17 ეზეკი.). თანამესადგომე, თანამეკარვე, მასთან მდგომი.

შემცთარი გზა დაკარგული.

შემცნევა შეატყო რაიმე.

შემცოდე (6. 17 ბარუ.) დანაშაულის მქნელი,

შემწე (2. 20 დაბა.) მომხმარო.

შემწველი (4. 1 მალაქ.) წვად მიახლებული.

შენ (26. 24 მათე.) თავი თჳსივე აჩვენა.

შენა თჳთ შენ იყავ.

შ ე ნ ა დაშენა.

შენადგამი ესე არს რაიც ზედეთსა ქვეშედამ შ ე უ გ დ ო, ანუ თანა მიადვა.

ანუ პირველსა უკან შედგმულ აქუნდეს;
მაღლა შედგმული რამ იდგას.

შენაზავები (13. 17 დანიე.) საპოვნი.

შენანება (11. 8 ოსე.) სინანულთან ნახე.

შენაჩუენები (7. 1 ისო.) შეჩუენება დადებული.

შენაჩუენები არს ალნათქუამი

შენაწევრება (26. 24 გამოს.) გარდაბმა, გინა მორთული

შენახუა დამარხვა.

შენდა (1. 22 იოან.) შენთჳს.

შენდამი (24. 1 ფსალ.) უმაღლობელეს არს ვიდრე შენ წინაშე.

შენდობა მისი ნებისად მიმადლება.

შენება აშენება.

შენ ება შენ დაბმულ იყო.

შენება შენი ნება.

შენი შენის თავისა.

შენი (3. მეფ. 9. 13.) აშენებული.

შენობა კაცრიალობა.

შენოპეგია ◯ დღესასწაული ტალავრობისა.

შეპარვა (1. მეფე. 14. 8.) პარვით შესვლა,

შეპილტვა სისავსით თავს გარდადენა.

შეპირება პირობის მიცემა.

შეპოება რიდის ქონება.

შერ რჩეულ.

შერაცხა (37. 11 დაბა.) მიჩნევა, თუ ანგარიშში ჩაგდება.

შერგება საჭმელი, გინა ჰაერი, გინა ადგილი მაშუნე ექნას.

(უკვ/426) **შერევნა** (11. 9 დაბა.) ერთმანეთში ჰრევა.

შერთო (3. 40 დაბა.) შეურივა.

შერი რჩეული.

შერიგება მწყრალთ შეწყობა.

შერიგებით რიგით შედევნებით.

შერიუუცბა (4. 6 ქება.) ბინდის პირი.

შერტყმა წელთ შებმა.

შერჩულვა სწავლით დანახუცბა.

შერწყმა შერევნასავით.

შესაგუანი შემსგავსებული.

შესადგომელი

შესავალი (11. 4 მარკ.) კარი, გინა პირველ დასაწყისი.

შესავედრებელი (35. 25 რიცხ.) შესახვეწნელი.

შესაკრებელთ მთავარი (5. 22) საკრებულოთა ადგილთა უალრესი და მპყრობელი.

შესაკრებელი (1. 9 დაბა.) ყოველთა მისასულელი ადგილი.

შესაკუთრება საკუთარ ყოფა.

შესამოსელი (28. 4 გამოს.) სამღდელო სამოსელი.

შესაძინელ (1. 21 ფილიპ.) შეშესამატებელ.

შესაძლებელი ქნა ექმნებოდეს.

შესაწირავი (5. 26 რიცხ.) შეძღვნილი.

შესაწყდობილო (37. 15 იერ.) შესაწყუდეველად.

შესახედავი დასანახავი (2. კათილორ.)

შესახვა დასახვა.

შესდვა შედებასთან ნახე.

25 შესვარე (18. 6 დაბა.) მოზილე.

შესვრა (3. 9 იერე.) შეთხუნვა.

შესვარული (1. კორი. 6. 5, 6.) მოზელილი.

შესთრქა (6. 3 ტობი.) მიეტევა თუ მიჰფრინდა.

შესიტყუა სიტყჳს თქმა.

30 შესმენა მოკლედ შეისმინესთან ნახე და გრძელად 6 კათილორიას თავში.

შესრულება გასრულებასავით.

შესულიბნა (10. 10 ისო.) არივა.

შესცა.

შესცილდა გარდასცილდა.

35 შესცილდენ ცილება დაიწყეს.

შესცოდა (40. 1 დაბა.) აწყენინა.

შესძინა (25. 1 დაბა.) შემატა.

შესწავება შესწავლა.

შესწავებული (27. 26 მათე.) თავნაჩენი.

40 შესწავლა კეთილად ცნობა. (63. 16. ესაი.)

შესწბა უკუწბილდა (2. 142 მამადცხ.)

შესწრფა შეკდემის უკნინე (2. 153 მამადცხ.)

შესხივებული შეერთებულებივით;

(უკზ 427) შესხივებული სხივ შემოსხმული.

შესხმა (2. ეზრ. 12. 46) ქება, შემკობა;

გინა ს ა მ კ ა უ ლ თ შ ე ბ მ ა; გინა ნ ო ტ ი ო რაიმე შ ე ა თ ხ ი ო.

შესხირკვა მოსხრეკა.

შეტაბუტა ჩქარ მოუბარი უგვარო.

5 შეტაკება მაგარს რასმეს ეცეს.

შეტანა თან უსულო შეიდევნოს.

შეტკეცა მიჭრა.

შეტუსვა (9. 24 გამოს.) მორუჯვა.

შეტყელვა ორნივე ხელნი რა ერთად შეჰკრიბო.

10 შეტყობა (2. 36 დანიე.) სცნასავით, გინა გამოცნობა.

შეტყორცა (4. მეფ. 19. 32) სროლა.

შეტყუვილი (4 მეფ. 19. 33) შეტყუვება.

შეუგად შეუგებლად.

შეუგებელი არაში ვარგიყოს.

15 შეუგნებელი ვერა გაიგოსრა.

შეუდგა (15. 41 მარკ.) მიედევნა.

შეუვიდა გარეგანი რაიც შიგნით შეჰხდეს.

შეუვიწყებელი.

შეურდვა (7. 25 მარკ.) დაუჩოქა.

20 შეუმჭკოლა შეახეხა.

შეუპოვარი რიდება უქნელი.

შეურაცხება (31. 41 დაბა.) მიუჩნევლობა, თუ ანგარიშში არ ჩააგდოს.

შეურჩუმელი არ შერწყმული.

შეუძლებელი რაც ვერ შეიძლოს.

25 შეუძნდა (1. მეფ. 14. 29.) გაუძნელდა.

შეფერება ფერების შეწყობა.

შეფერვა ფერის მიცემა.

შეფრობა შეჭირვება (ვისრამიანში).

შეფრუშკვა წარბის შეჭუხვა.

შეფრფინვა გუნებით შეხარილი.

შეფუცება შეფიცვა.

შეფუცხვილობა შეხრუსტვა.

შეფქვა წულილად დალეწა.

შექუჩება მოსიარულეთა მცირე ხანს ერთად შედგომა.

შექცევა წართმეული აგრეთვე მისცეს.

შექცევნა თამაშობასთან ნახე.

შელმა პირალმა.

შელვნება მცირე სიმთვრალე.

შეყენება (14. 3 მათე.) დილეგთა რა კაცი დააპყრა; გინა ალმართთა მავალყოს; გინა მოწყსედ შეასაკუთროს; გინა შეცთომილი მასვე გზასა ზედა დააყენოს.

შეყმუნება დაყმუნებასთან ნახე.

შეყო (4. 20. ლუკა.) წიგნი შეკრა.

(უკბ / 427) **შეყოფილი** გაერთებული.

შეყუარება (5. 1 ესაია.) სიყვარულის დაწყება.

შეშა (2. შჯულ. 19. 5) საწვავი ხე.

შეშაკეცი ძოწი და მისთანა.

შეშაძარღვ სადრეკი სხვილი ძარღვ.

შეშინება (2. 5. მაკაბ.) შიშის მიცემა.

შეშჯა შესწორებასავით (ნეშეს.)

შეჩუენება (25. 5 რიცხ.) ესე არს შჯულიერად ალმოფხურა, გინა წარწყმედა, გინა განძება.

შეჩუენებული (1 ეზრა. 10. 8)

შეცბუნება გაშტერებასავით.

შეცემა შიგ შერჭმა.

შეცთომილი (37. 15. დაბა.) გზა დაკარგული.

შეცილება ცილების ქნა.

შეცოდება ცოდვის ქნა.

შეცული ვერავინ მიეახლოოს.

შეძგერება ორნი გაჭენებულნი რა შეიტაკნენ.

შეძერწვა შეერთება.

შეძინება შემატება (1. კორი. 9. 28).

შეძლება ძალედვას ქნას.

შეძლივა მიღება, გინა მისვლა უთხრას.

შეძრობა ქერქის შემორთმა.

შეძრწუნება (1. 29 ლუკა.) შიშით ათრთოლება.

შეწამება შემოწმება.

შეწამება ქნა დასწამოს.

შეწდომა მაღლა აწევა.

შეწება (41. 4 იობ.) წებოთ მიბმა.

შეწევა შიგნით შესვლის ცდა.

შეწევნა (69. 2 ფსალ.) მოხმარება.

შეწირვა საღმრთოდ შეძლუნა.

შეწმასნა მეტად შეგრეხა.

შეწუა ცეცხლზედ მწუადად ქნა.

შეწუხება (26. 38 მათე.) წუხილის მომატება.

შეწუხებული (4 ზირაქ.) მჭმუნვარე:

შემაწუხებელი მისი დამაჭმუნებელი.

შეწყალება მოწყალების მიღება.

შეწყნარება (4. 24 ლუკ.) კეთილად ითანიოს.

შეჭამა (31. 15 დაბა.) მოცოხნით შთანთქმა (18. 11 მსაჯუ.).

შეჭამადი მარხვს საჭმელი.

შეჭკნობა მცირედ გახმობა.

შეჭმა ჭამის ქნა.

შეჭმით (3. 15 დაბა.) ჭამის ქნით.

შეჭმუხვა წარბთა შინა წყენა შეეტყოს.

შეჭრა მახვლზე ქელის დაკოდა.

შ ე ჭ რ ა არს ჯარში ანუ სახლში ანუ წყალსა და ცეცხლში ჩქარა შეირბინოს.

(უკთ / 429) **შეჭურვილი** (11. 21 ლუკ.) აბჯრით შეკაზმული.

შეჭუხვილი ჭმუხვა აჩნდეს.

შეჭყლემული (12. 28 ლევიტ.) დაშავებული.

შეხამება ფერად ფერადი რომელი რომელს მოუხდეს მისი ქმნა.

შეხდომა გრძლად მიხდომა (35 კათილორია).

შეხება (19. 12 გამოს.) მიხლება.

შეხვეწება შევედრება.

შეხმუხი ჭკვანსა და ხელს საშუალი.

შეხრუსტვა კანის ცეცხლში მობლუნძვა.

შეხუთვა დაუხსნელად შეიპყრას.

შეჴდა ქმრქის აძრობა.

შეჴვლიფა ჟანგისაგან რკინის ამოჭმა.

შეჴლა (2 მეფ. 11. 20.) კლდის ტაკება.

შეჴოცა მრავალთ შეკდომა.

შეჴოცა სველის შეწმენდა.

შეჯერება (1. მეფ. 24. მ.) მოჩივარი ალარ აჩივლოს.

შეჯლეხა ცხენის შექუსლვა.

შეჯრა შეტკეცა.

შეჰგავს (26. 14 იერე.) მსგავსება აქუს.

შეჰპალავანდა პალავანდით შეკრა.

შეჰხადა ტყავი შვაძრო.

შეჰხდა ზე ალვიდა.

შეჰხოცა სველი შეჰწმინდა.

შვა (1. 2 მათე.) შობა.

შვავი თოვლის მეწყერი.

შველა შეწევნა.

შველი ლო.

შვენის (1 კორი. 11. 13).

შვეტი სწორე, გაუხრელი.

შვიდი (23. 8 ლევი.) ორჯელ სამი და ერთი.

შვიდი საიდუმლო.

შვიდხერი შვიდრტოედი.

შვილაკი ცუდ შვილა.

შვილი (3. 4 რიცხვ.) ნაშობი.

შვილიერი (12. 2 იერე.) შვილიანი.

შვილიშვილი ბადიში.

შვილობილი ნაშვილები.

შვრივა ♥.

შთაგდება ჩაგდება.

შთაილურჭუმო (3. 14 ნაო8.) დაიყვინთო.

შთამართ (1. მეფ. 25. 20) დალმართში.

შთამოგდება ჩამოგდება.

შთამოვარდნა ჩამოვარდნა.

შთამოთხევა ჩამოქცევა ნოტიოსი.

შთამომაქუცბელი დამამდაბლებელი (28. 8 ეზეკი.).

(ულ 430) შთამოსატევებელი გულის პირის მარგალიტი.
შთანთქმა (28. 4 ესაი.) ჩაყლაპვა.
შთაპარეხუა ნაპრალში ჩაგდება.
შთასადებელი (16. 23 გამოს.).
5 შთაუნთქმი (20. 18 იობ.) ჩაუყლაპავი.
შთალვა შთასლვა (21 კავშირ.)
შთაწერილი (17. 1 იერე.) ჩაწერილი.
შთაქდა ჩავიდა.
შთობა დარჩობა.
10 (ი) ში შიგ.
შია შიან.
შიაზავა.
შიბაქი ჩჩჳლთ ჩასაფსმელი.
შიბბოლეთ ◯ ეკალი.
15 შიბი ყელის ჯაჭვი თვალ მარგალიტისა.
შიბი ერთი ნაქსოვია.
შიგ შიგნით დებული.
შიგა (2 ნეშტ. 4. 6) შიგ.
შიგა მდებარე სიტყვა ესე არს სიტყვა სულისა ჩვენისა უქმო, რომელ გონებით ვეზრახებით თავთა ჩვენთა.
20 შიგნიერი ფაშუ წელები.
შიგნით შიგას შიგ.
შიგნიშიგან შიგნითის უშიგნითესად.
შიდა (11. 33 ლევიტ.) შიგა.
შიება იხუოს რამე.
25 შიება შიმშილი.
შივება შიმშილი.
შითი მატყლის ძაფი.
შიის (5. 27 ესაი.) შიან.
შილა წითელი სამოსელი.
30 შილი მაზლის ცოლი.
შილინგი ესე არს სასიხარულოსა საქმესა ზედა ზარბაზანთა და თოფთა სროლანი, ნესტუჩბთა და საყვრთა ბერვანი, გინა როკვათა ფერხთა სწრაფად რამ ჴმარებანი.
შილიფი გაძრცვლი და გაუწყებელი საომარი.
შიმალი ახალ მოზარდი ხე.
შიმუნვარი (2. 5 გამოს.) ქალი მხლებელი.
35 შიმშიდ (4. 12 ფილიპ.) შიმშილად.
შიმშილი (1 მეფ. 14. 31.) სიყმილი.
შიმშილობა დიდი სიყმილი.
შინ სახლს შიგან.
შინაგან შიგნით (16. 11 ესაი.).
40 შინაგანმცემელი (2 ტიმოთ. 3. 4).
შინათგამო შიგნითიდამ.
(ულა 431) შინდი 🍸.
შინება (4. 17 საქმე.) აშინებდეს.
შიპი ნაწნავის მსგავსი ნაკერი.
შირაზი პერსეპოლისთან ნახე.
5 შირვანი |.| |.|.
შირიმი ბუშტისა და თირკმლის ქვა.
შიქრიკი არის მჴედართ წინა მავალი და სადა გარდაჴდეს, ცხენი შიქრიკმან იპყრას; წ ი ნ ა მ ც უ რ ვ ა ლ ი არს დიდებულთა წინა მავალნი ჴელთ მპყრობელი გეონთა და ხიშტთა და ყოელთა საჭურველთა ეგე ვითართა; ე ვ ს ტ ა რ ი არს ეგრეთვე წინამავალი და უპყრიეს ჴელთა ნაჯახი და ჰამბავთა ძოილებენ;

იქვრივისი არს მოგზაური ქალაქითი ქალაქად, სწრაფად ჭამბისა მიმღები და უსტართა მიმტანი;
ხოლო იფრინდა ამათში საქებელი უმაღლესად სწრაფად მავალი.
შიშაგი ო.
შიშველი (2. 25 დაბად.) წერილთა შინა ორ რიგად ითქმის შიშველი:
ითქმის ჴორცთა ზედა არა რა ემოსოს;
მეორედ ნიფხავ კვართი ოდენ ემოსოს და ზედა სამოსელი არა;
ხოლო ძონძ მოსილსა, რომელსა ჴორცი სადამე უჩნდეს ტიტველი ეწოდების;
და დიდთა ფრინველთა ნაკრტენ დაცვენულთა ღიღველი;
ხოლო მართვეთა მათთა უნაკრტენოთა ღვლიაპი.
შიშთვლი (27. 5 მათ.) სარჩობელი.
შიში სიში (1 იოან. 4. 18) ხოლო შიშიცა განიყოფების ექუსად: მცონარებად, კდემულებად, სირცხვლად, განკვრვებად, განცჳფრებად და უღონოებად.
მცონარება ვიდრემე არს შიში ყოფადისა მოქმედებისა;
ხოლო კდემულება, შიში მოლოდებითა ძაგებისათა და კეთილ არს ესე ვნებაჲ;
ხოლო სირცხვლი შიში ბილწებისა რასამე საქმესა ზედა და არცა ესე უსასო არს ცხორებისაგან;
და განკვრვება შიში დიდისა ოცნებისაგან;
ვგრეთვე განცჳფრება შიში უჩუეველისა საოცისაგან;
ხოლო უღონოება შიში განვრდომილებისა, რამეთუ შევვეშინის რაჲ ჴვებულ ყოფასა უღონოებითა. ამას ზეითი იოანე დამასკელის წიგნში ეწერა. ხოლო ნემესიოსის წიგნთა განკვირვების ნაცულად წყლვა ეწერა, ვინადგან გულნი კაცთანი განკვრვებასა რა შთავარდებიან, იწყლვიანცა და უღონოების ნაცულად ზრუნვა ეწერა.
შიშინი მცირე დუღილი.
შიშლიგი მეცხოვრის საკლავი ო.
შიშნეული (41. 18 იერე.) შეშინებული.
(ულბ / 432) **შიშხინი** ქონის დუღილის ჴმა.
შიხაული სტუმართ ზედა მდევგი.
(ქ) **შკიჭი** სკიჭი (6. 3 რიცხ.).
შკუენი (9 დარეჯანიანში).
(ლ) **შლა** მოშლა, დაშლა, გაშლა.
შლეგი გიჟთან ნახე.
შლილი მოშლილი, დაშლილი, წაშლილი.
შლუ ჭკუა ნაკლები.
(მ) **შმაგა** თუ კაცმან ჭამა შეშლის *.
შმაგი გიჟთან ნახე.
შმორი სიმყრალესთან ნახე.
(ნ) **შნდო** მჭევლის ზედეთ მდოვრე.
შნიში დედიდაშვილი, მამიდაშვილი.
შნო მოჴდომილობა.
(ო) **შობა** (1. 16 გამოს.) გამოსალვასავით.

შობლისა.

შობრვა (მოჰმადიანში). ქ. „ესე ვითარნი მოშობრვანი არა ღ˜თისა მიერ შეუწყნარებიეს". ქ. „ესრეთ მომხლაპრველი გარდაჰკუცთს შობრვასა".

შოვნა მოშვება.

შოვრად (36. 3 იობ.) შორისად.

შოვრის (4. 1 რიცხ.) შორის.

შოთი მოგრძე და მოსქე.

შოთხვი 🍸.

შოლარი ხორგის ხორგზე შეყრა.

შოლდო მგრგვალი ჭილი ♥.

შოლტა ერქვნის იარაღია.

შოლტი (27. 26 მათ.) მათრაკი სამ ოთხ ღერი.

შოლტი ტყავის ანაჭერი გრძლად.

შორენკეცი ჭრელი აგური.

შორიელი (1 ეზრა 6. 6) შორს მყოფი.

შორის (19. 18 იოან.) შუაში, შოვრის.

შორს (15. 13 ლუკ.) მილმას იქით.

შორსათვალე დურბინი.

შორშოფი გიჟური ტყება ტირილი.

შოხარი ცხელის ცულის წასაპირავი.

(პ) **შპაგა** ფრანგული წვრილი კრმალი.

შპეტი სპეტი.

შრამლი სამკუთხი სახლი ხისა.

შრანდელი (2 კორინ. 8. 10.) შარშანდელი.

შრატი ახლის ყველის წვენი.

შრე კლდეთ წკეპლადი ნიშანი.

შრეტა ცეცხლის დავსება.

შრეში თიოში ♥.

შრიალება კრჩხიალება.

შრიალი ქართაგან ფურცლის კმა.

შრობა სველთ გაკმობა.

შრომა.

(ულგ / 433)

შროშანა ზამბახი ♥.

შროშანი V.

შროშანი კრინი. (12. 17 ლუკა.) ესე არს ყვავილი მრავალფერი და სუნნელი.

(ს) **შ~ს** ქარაგმით ითქმის შორის.

(ტ) **შტანგი** (2. 18 ისო.) ესე არს ნიშანი რამე, შორით დასანახავი საცნობი.

შტახსი (44. 9 ფსალ.) ესეც ნივთთაგანი არს მურისა უწლოსი, სახე მტუცერისა ყვავილთაგან და მწუცრვალთა მურისათა. რა დასწურავენ სუნნელსა მას, ა ვ რ ე ზ თ ა განადენი არს შ ტ ა ხ ს ი, ხოლო უზრქესი, ა ვ რ ე ზ თ ა შიგან დანარჩომი, არს მ უ რ ი.

შტერი გიჟთან ნახე.

შტო ხის რტო (1 მეფ. 18. 9.), გინა მდინარის გარდანადენი.

შტოში ხილი რამეა ♥.

(უ) **შუა** (25. 6 მათ.) არცა ერთი კერძო მიზიდული.

შუაგი თავის საფარი საჩრდილოდ.

შუადღე (15. 8 იერე.) დღის განზოგება.

შუათანა საშუალ დიდისა და მცირისა.

შუათითი.

შუამავალი დამზავებელი.

შუანი (57. 7 ფსალ.) მკეცთა

და ძაღლთა მაგარნი და დიდნი კბილნი.

შუაღამე (11. 4 გამოს.) ღამის გახზოგება.

შუალვნო წყალნარევი ღვნო, გუმურა.

შუბი (39. 9 ეზეკი.) ლახვართან ნახე.

შუბლი (7. 3 გამოცხ.) წარბს ზეით.

შუგა შუაგივე.

შუვილი ფრინველთ ფრენის კმა.

შუწბა ნებიერ ყოფა.

შუწბა მოშუწბა.

შუწნიერი (11. 10 ზაქარ.) შეფერებული.

შუწნის ეფერების.

შუკა ფოლორცი.

შულდაკი შთასადებელი მჯართ სატკრთავი.

შულო ნასთის ბოკელი.

შულტა გზირი.

შუმი უწყლო ღვნო.

შუნი დედალი ჯიქვი ო.

შუპილი მცირე სიმსივნე ანაზდეული.

შურდულვა შურდულის სროლა (ეფ˘ე).

შურდული (1 მეფ. 17. 40.) ქვის გასატყორცი.

შურვება შურის ქონა.

ზურთხი V.

შური (31. 2 რიცხ.) შური არს მწუხარებაჲ სხვსა კეთილსა ზედა;

ხოლო ლახობა არა თუ ოდენ მწუხარებისა (უღდ 434) ქონებაჲ, არამედ უძვრესიცა, რამეთუ ენებოს მოსპოლვა კეთილმოქმედისა მის მოყუსისა;

ხოლო გუაჯი არს არათუ მწუხარებაჲ, არამედ სხვს წინაალმდგომად ანუ უადრეს ანუ შემდგომად ქმნას;

ხოლო ბაძი ჰგავს შურსა, არამედ განეყოფვის, რამეთუ უკეთუ კეთილი ნახ ას მოყუსისა, გინა ბოროტი და კეთილად აღუჩნდეს, წადილით, მსგავსად მისსა, ქმნას და ეგრე იქცეოდეს.

შურისგება (31. 2 რიცხ.) შურის მიცემა.

შურობა შეშურვება.

შუქი მზისა, გინა სინათლის სინათლე განფენილი.

შულლი სიტყვთ ბრძოლა.

შუყა ქარტის ნათხალი.

შუშა დამანი, ილეკრო შოთად შექმნილი.

შუშვა ოფლიანის გამოშრობა.

შუში ამადანს ჰქვ-ნ.

შუშტყემალი შინაური ტყემალი, რომელსა სპარსნი ალუჩას უჴმობენ 🍸.

შუშხუნა ცეცხლის სათამაშოები.

შუშხუნი ჯოხის გატყორცის ჴმა.

(ფ) **შფოთი** (24. 19 ესაი.) ჩხუბი, გინა აღტეხა.

(ქ) **შქერი** 🍸.

(ხ) **შხამი** გესლი გველთა და მძრომთა; ხოლო მოლნიცა არიან გესლოვანნი.

შხაპი ჩქარი წვმა.

შხეპი წყლის ნაჩქარევი ნიჟი.

შხერო V ესე არს მსგავსი კაკბისა, პატარა, რომელსა სპარსნი თ უ ვ ი ს უკმობენ.

შხივილი სხივილი; ესე არს მჴურვალი ილეკრო, გინა ქვა წყალთა შთააგდო მისის ჴმის გამოცემა; გინა დამდნარის ილეკროს მეტად ადუღებულის ჴმის ცემა.

შხნაკვი მწარისა და ავის გემოს მქონებელი.

შხორკალი ჩჩვლთ ყრმათაგან ჩქარი ფორთხალი, გინა გაკვეთილის გველის ძრვა.

(ჯ) **შჯა** განშჯაში ნახე.

შჯად (13. 6 დანიე.) სამართლის მდომი.

შჯიდა (1 მეფ. 7. 15.) სამართლობდა.

შჯულვილნი (18. 19 ეზეკი.) შჯულის სასწავლებელნი.

შჯული (2 ეზრ. 9. 16) ესე არს მოსეს მიერ მოღებული, რომელი ღმერთმან ფიცართა ქვისათა დაუწერა ათნი იგი ტაეპნი. მოქალაქობა და შესმენა მათი.

შჯული, ს ჯ უ ლ ი, რ ჩ უ ლ ი, რ ჯ უ ლ ი ყოველივე ერთი და იგივე ერთი არიან.

ჩ.

(ულე/435) ჩინი ყოელთა დამხვობათა თავი არს, ვითა: ჩამოსლვა, ჩამოღება, ჩამოჯდომა, ჩამოქცევა, ჩამოჭრა, ჩასლვა, ჩადება, ჩამოქვეითება და ესე ვითართა ყოელსა ზედა მოვალს.

ჩაბალახი ესე არს თავსახურავი საომარი, გინა წყმაში თავს ჩამოსაცმელი რამე.

ჩაბეჭა ქსლის ჩაკრვა.

ჩაგდება სიღრმეში ჩატევება; გინა მშვლდის საბლის გარდაცმა; გინა კავი რასმე მოსდვა; გინა ჴელი რასმე ჩაუპყრა; გინა ამოვარდნილი ძვალი მისვე ადგილს დასდვა.

5 ჩაგება მახვლის ქარქაშში ჩადება.

ჩაგვრა დაბლა ჩაყვანა.

ჩაგირდაგი სხვათა ენაა, ქართულად ვოილი ჰქვან, დანგის მეხუთედია.

ჩაგლესა გლესასთან ნახე.

ჩადალი თივის ძნეული.

10 ჩადება სიღრმეში რამე დადვას.

ჩადი ქუჱ ჩავლე.

ჩადუნა გვამრა ⚘.

ჩავედ ჩადი.

ჩავიდა ცხოელი რა სიღრმისაკენ ჩავლიდეს; გინა მზე და მნათობი შთაჯდეს; გინა ჭურჭელთა შინა საჭმარი რამე შთაეტიოს.

15 ჩათათხვა ავად დატუქსვა.

ჩათლაყუჩი.

ჩათმა ნაქსოვია ერთი.

ჩათრი ჴელძარივით ლასტი, სპარსულად კედლის ფალანგს ჰქვან.

ჩაიგდო ჩაგდება თჳთ ქნა.

20 ჩაის ქუჱ კერძო ჩავლით.

ჩაიტანა სიღრმეში თან ჩაიღო.

ჩალა ⚘.

ჩალათა ესე არს მშვლდისა და შუბისა და მისთანათასა შთასადებელი; გინა წიგნთა და უსტართა შთასადებელი, რომელსა მსოფლიონი ბუდედ უწოდენ.

ჩალამბარა ⚘.

25 ჩალამგელა საჭმელი ჭილი ⚘.

ჩალახეში ჩჩვლის საგებელი.

ჩალბათა (ქ კრიანტელთან ნახე).

ჩალიკვა მარცხენას ჴელის მჭმარებელი.

ჩალისობა რიგით და რიგით ომი.

30 ჩალიჩი საფუნდრუკო საგვემელი ტილოსი.

(ულვ/436) ჩალუმელი მხლის სირსვალი.

ჩალხანა სხვათა ენაა, კარდალას ჰქვან.

ჩამბალილა როკვაა ერთი.

ჩამივარდა ჩაიგდოსავით.

ჩამიჩი სომხურია. ჭძელი ყურძენი, ქართულად *სკიჭი* ჰქვან.

ჩამიჩუმი მცირე რამ ჴმა.

ჩამოსხმა გადნობით ჩასხმით რაც იქმნას.

ჩამოცმა.

ჩამოჴდომა მაღლით დაბლა ჩამოსლვა.

ჩანასხეპი ჩანაჭარი ჴორცი.

ჩანახი სხვათა ენაა, ქართულად *მოდი* ჰქვან.

ჩანგი მოდრეკილი საკრავი.

ჩანდრაბუხი მესამე ლუწი.

ჩანედ (23. 27 მათე) ჩანს.

ჩანთა სხვათა ენაა, ქართულად *ხილინდარი* ჰქვან.

ჩანჩალა ცხენ ცუდა ო.

ჩანჩუხი ჴელზე ნახვევი ნასთი.

ჩანჩქერი წყალი კლდეზედ გარდმონადენი.

ჩანჩხურა ასხმული მძივი.

ჩაპარვა ქუშ პარვით ჩავლა.

ჩაჟუჟვა რა მუგუზლები დაიწვას და არ გატეხილი ჩამტურიოს.

ჩაჟუჟუნება ჩალბობა.

ჩარა კათხასავით სასმისია ყურიანი.

ჩარადილნი სენია პირის სახეთ განმრყუნელი.

ჩარბი არწივთა, შავარდენთა, ქორთა და მისთანათა ნიკარტთა *ჩარბი* ეწოდების; ხოლო სხვათა ფრინველთასა *ნიკარტი*.

ჩარყაფი ქარგა.

ჩას (22. 13 იობ.) ჩანს.

ჩასაბეჭი ქილის ჩასაკრავი.

ჩასლვა ჩავიდასავით.

ჩატანა თან ჩაიდევნოს.

ჩატეტკილი ანაზდად ფერმკრთალი.

ჩაუქი ცქჳტი და შეძლე.

ჩაფენა ღრმაში ჩაგება.

ჩაფი (7. 16 მსაჯუ.) კოკის ნაოთხალი.

ჩაფლვა დაფლვა.

ჩაფულა ფერჴის საცმელი.

ჩაფხუტი (27. 10 ეზეკი.) ზუჩთან ნახე.

ჩაქი კალთის შენახევი.

ჩაქჩაქი სლვაში ნახე.

ჩაღანა მეჩანგეთ სამღერელია.

ჩაღმა დაღმა მიმავალი.

ჩაღმართი დაღმართან ნახე.

ჩაყოფა დადებასავით.

(ულხ 437) **ჩაჩაბა** ქატა ცუდა.

ჩაჩი გრძელი ქუდი.

ჩაჩრა ნაჴურეტში რამ ჩაშჯარო.

ჩაჩქანი ზუჩთან ნახე.

ჩაჩხვა ცხოელთ განპება.

ჩაცმა სამოსლის შემოსა.

ჩაცქერა თვალთ დაღმა დამზერა.

ჩაწდომა სიღრმეედ ჴელის მიხლება.

ჩაწოლა ცხენს მჯდომს კაცს *ცხენი დაუწვეს*: გინა *ცხოველი სიღრმეში დაწვეს*; გინა *კაცი სხჳს საგებელში დაწვეს*; გინა *შარდთა სიმღურივის დალექება*; მსოფლიონი *სახლის დანგრევასაც ჩაწოლად*

უჯმობენ, თუცა არავის ავნორა.

10 **ჩაწყობილა** ❦.

ჩაწყობილი ღრმაში წყობით დებული.

ჩაჭრა თავი ჩაიგდოს ღრმაში; ჩ ა ჭ რ ა ჩაჰკუწთოს განირაჲმე.

ჩახთაული ლაშქართ უკან მარიგებელი.

ჩახი საჭიე კონა ბოჟისათჳს.

15 **ჩახლათვა** არევით მიბმა-მობმა.

ჩახლათული არევით დაბმული (ვეფხისტ.).

ჩახმახი თურქთა ენაა, მ ო კ ვ ე ს ი ლ ი ჰქჳან (ქართლ.).

ჩახრაკულა ❦.

ჩახრუხი V.

20 **ჩახრჩობილი** ადგილი ფოსო და ცხელი.

ჩაჴვი პარკი.

ჩაჴვრეტილი.

ჩაჯრა ღრმაში გაჯრა.

(ბ) **ჩბუნვა** რა პირუტყჳ შიშით მიწასა გაერთხას;

გ ა ნ ა ბ ვ ა არს ფრინველთ გართხმა;

გ ა ც ქ ნ ა ფ ა—თაგვთა და მისთანათა;

გ ა კ მ ე დ ა—კაცთაგან. ესრეთ განიყოფებიან.

25 (ე) **ჩეკა** კვერცხთ გამოტეხა საწიწილედ.

ჩეკი ცეცხლის საჩხრეკელი.

ჩელთი (23. 24 ეზეკი.) ბრტყელი მხლი.

ჩელტი ლასტი.

ჩელხი ხვავის ულეწავი ანაკაზმი ❦.

30 **ჩემ** (3. 3 ზირაქ.).

ჩემდა ჩემთჳსავით.

ჩემდამო (8. 3 ესაია.) ჩემკენ.

ჩემება დაიმისოს.

ჩემებრივ (9. 32 იობ.) ჩემდა მსგავსად.

35 **ჩემი** (1 კორი. 9. 3).

ჩემმა ჩემა კერძმა.

(ულტ / 4ჺ8) **ჩენა** თვალის ხედვა.

ჩეო ცუდი მოაბა.

ჩერანი წვივის გნდე.

ჩერგილი მელეული.

5 **ჩერია** თითის ტარი.

ჩერო მცირე ჩრდილი.

ჩერხულა ჭელძარი.

ჩეფიჩი სხვათა ენაა, ქართულად წ ა ლ ი ჰქჳან.

ჩექა გოგირდი.

10 **ჩექმა** სხვათა ენაა, ქართულად მოგჳ ჰქჳან.

ჩეჩა მატყლის დასწორება.

ჩეჩო ჩამოსაკიდებელი შიგ შესადგმელი საჭმელთა.

ჩეჩქვა მცირედ დანაყვა.

[ვ] **ჩვეულება** (1 კორი. 11. 16).

15 **ჩვილი** დაუქამებელი.

ჩვილკეცი კეცტყაოანთან ნახე. (1 ნემეს.).

(ი) **ჩ˜ი** ქარაგმით ჩემი.

ჩიბა ასაკ მცირე ძაღლი.

ჩიბე ღორთა და თაჴუთ საწოლი.

20 **ჩიგორგალი** ხამი აბრეშუმი.

ჩივილი მაწყინარის ჭამბავი.

ჩითახური წულილი თეთრი.

ჩითი ჭრელი ნარმა და ლაინი.

ჩიკორი ქვის დიდი გუნდა.

25 **ჩილბური** კვერცხი ძმითა და ერბოთ ნამზადი.

ჩიმბური ჩხირცმული სარჩობი თოკი.

ჩინებული (22. 3 მათე) ესე არს რომელთა ბრძანება აქუნდეს დაობაზს მისლვისა;

ხოლო წ ა რ ჩ ი ნ ე ბ უ ლ ი მათში უაღრესი;

ხოლო გ ა ძ ო ჩ ი ნ ე ბ უ ლ ი თავჩენილი კაცი.

ჩინი თვალის ჩენა.

ჩინი V სხვათა ენაა, ქართულად ა კ ა უ რ ი ჰქვან კ ა რ ა პ ს ა.

ჩინი ზეთის ხის ფოთლის ფერი.

ჩინური ჩინეთით მოსული.

ჩინჩვლა უასაკოსაგან დადედლობა რამე.

ჩინჩლი წურილი ფესვები.

ჩირგვი ცუდი ბუჩქი 🍷.

ჩირთი ახალი ჩვლი ფურცელი.

ჩირი ჴმელი ხილი.

ჩირქი თათართ ენაა, ქართულად მ წ ი კ უ ლ ი, ბ ა ყ ლ ი და ჲ ე მ ს ი ჰქვან.

ჩიტვაშლა 🍷.

ჩიტი წურილი ფრინველი V.

ჩიფჩიფი ფლაფნით ლაპარაკი.

ჩიქვი ⊀.

ჩიჩვირი პილოს ხორთუმი.

ჩიჩილაგი ჭენჭის საცხები ჩხირი.

(ულთ 439) **ჩიჩინი** მარადის იდუმალ საქმეს ურჩევდეს.

ჩიჩლათანი ხის ქერქის ქალამანი.

ჩიჩობი მწბერის ჭილობი.

ჩიჩქი ჩრჩილი ~.

ჩიჩქინური ბ დეა ერთი.

ჩიჩქნა აჲად თხრა.

ჩიხა თვალად სახიჩარი.

ჩიხრიხი ბამბი გურკის სარჩევი.

(ლ) **ჩლა** ნაძენძი რამე.

ჩლა სკლატის კიდური.

ჩლიგი ენა ლასზე მოუბარი.

ჩლიქი ფერჴ განპებულის ფრჩხილი.

ჩლოქი იგივე ჩლიქი.

ჩლუ იგივე ჩლიგი.

(მ) **ჩმახუა** ცუდი სიტყვს მითქმა მოთქმა.

ჩმახული მით ქმა მოთქმული.

(ნ) **ჩნდორი** წამახული ჯოხი სათხროლად.

ჩნოხავი კლდე კაპანი.

(ო) **ჩობალი** მუცლის ქონბადე.

ჩობაყო სოკოა ერთი.

ჩოგანი საბურთალი კავი.

ჩოდოლო მციოე სახლი გლახაკთა.

ჩოთირება ხიჩაობა.

ჩოლფოტი უღონო მო იარულე.

ჩონდარი ჩნდორი, ხის სათხროლი.

ჩონჩორიკი სკორესთან ნახე.

ჩონჩხი ფერჴის ზურგი.

ჩოლანო ♥.

ჩოლრათო ტარღარიანი ჯამი.

ჩოჩვა ოთხით სლვა.

ჩოჩი ვირის ხადილი.

ჩოჩორი მწყრის მართჳ V.

ჩოხა მატყლის სამოსელი.

ჩოჴასტერი.

ჩოჴოსანი ჩოჴა შემოსილი.

(რ) **ჩრა** გაჩრა, ჩაჩრა.

ჩრდილი აჩრდილი დიდი;

ხოლო მცი ეთა ხეთა და ქვათასა ჩ ე რ ო ეწოდები ;

ხოლო ბალახთასა ბ ა ო.

ჩრდილოეთი (10. 6 რიცხ.) ნ ო ტ ი ა, ა რ კ ა ტ ი ო, ბ ო რ რ ა ჲ ს ა ყოელივე ჩრდილ ეთს ჰქვან.

ჩრჩილი ბეწვს განმრყუნელი ჭუა ~.

ჩრჩნა ფრინველთაგან ნიკარტით ფხანა.

(უ) **ჩუბინი** ესე არს კაცი ისართა, თოფთა, ქვათა უცდენელად ისროდეს.

ჩუბუტო მცირე რამ ფოსო ხეთა, ანუ ილეკროთა, გინა ქვათა ზედა.

(უმ / 440) **ჩუგლუგი** მცირე წერაქვი.

ჩუდკეცი (1 მეფ. 28. 14) საპიოიან სარჩულიანი წამოსასხამი მღდელთა.

ჩუენ. მე ერთისათჳს; ჩვენ მრავალთათჳს.

ჩუენება (28. 12 დაბად.) განკჳირვებით ხილვა.

ჩუენებური ჩვენის თემისა.

ჩუეულება დაჩვევა.

ჩუკენი (1 კორი. 6. 9) ესე არს ჴელით დაცემა.

და იოსიპოსში სადაც ჩუკნობა და სიჩუკნე სწერია სიჯაბნედ და კაცის გულდედლობად ალუწერიათ.

ჩუკლუკი სომხურია, მცვედანს ჰქვან.

ჩუკნობა ზეით ნახე.

ჩუკუნა მცირე სახლაკი.

ჩული სხვათა ენაა, ქართულად სახურავი ჰქვან.

ჩულუხი დიდი საჭრეთელი.

ჩუმა უმი ერბო.

ჩუმი ხმა ამოუღებელი.

ჩუმპე მუცელი დაშვებული.

ჩურეხი ცერცუთ ჩელხი.

ჩურო ფუნდრუკია ერთი.

ჩურქული მსუქანი ბარკალი.

ჩურჩა გურკა გამოღებული.

ჩურჩერახი ქართლის ცხოვრებაში. ქ. „მისცა ჩურჩერახობა მარუშიანსა, ძესა ჩურჩერახისასა“.

ჩურჩნა მცირე ჩურჩული.

ჩურჩნიდეს (2 მეფ. 12. 19).

ჩურჩული ყურში ლაპარაკი.

ჩურჩხელა ასხმული კაკალი.

ჩუსტი ფერჴსაცმელი.

ჩუქება ნიჭი, ბოძი, და ძღვენი განიყოფებიან: რამეთუ ჩუქებაჲ არს სტუმრს რაჲ მასპინძელმან მისცეს რამე;

ხოლო ნიჭი უაღრესისაგან უდარესის მინაცემი;

და ძღუენი არს მოყვარემან მოყვარეს ანუ სწორმან სწორს შორით წარუგზავნოს;

გინა უდარესმან უაღრესს მიუძღუნას, ანუ თჳთ მიართვას;

ხოლო ბოძი არს პატრონმა რა თჳსსა ყმასა თჳსითა ჴელითა მისცეს რამე;

კაცისა და უსტარისა გაგზანასაცა და ეგევითართა ბოძებად ვიტყჳთ.

ჩუქვა (მაქსიმესი).

ჩუჩა სარცხვენელი ასოს საფარი ტყავი.

ჩუჩლუბა (30 ნემისიო.). ქ. „ვინათგან მიზეზი დასაბამი თჳთ თჳს შორის უპყრიეს მათ ლირწთა ჩუჩლუბათაგან ვნებათა და აღვლად წარტყუწნილი იძ გეაიან“.

ჩუჩნა მცირე და წყნარი მუშაობა.

ჩუჩუნი ძრვასავით რამ მცირე.

(ქ) **ჩქარი** ესე არს კაცი გულ ჩქარი, გინა საქც͞ელ სწრაფი, ანუ სიტყვთა და მისთანანი; (უმა 441) ანუ ც ხ ე ნ თ ა ავის წურთილობისაგან გ ჯ ა ნ და-წ ყ ნ ა რ დ ე ს;

გინა მდინარე ჩალმა სწრაფით ჩ ა დ ი ო დ ე ს და მისთანანი.

ჩქაფი წჳმა ღუარულად ჩამონადენი.

ჩქეფა ნოტიოს სხმა, თუ დინება.

ჩქერა მდინარის ჩქარი სიარული (4 ზირაქ.).

ჩქლეთა დაწყლულება ჴორცთა.

ჩქამლვა მეტად დამალვა.

ჩქმეტა ბოწკენა.

ჩქოლი ახალ მოზარდი, ნორჩი. წურილი.

ჩქონი დაბალი ნაშე.

ჩქუთი ძელთ ამოსათლელი.

(ჩ) **ჩჩვილი** ყრმა მცირე; ჩჩვლად ითქმის ლ ბ ი ლ ი სამოსელი (11. 8 მათ.) და სხვანიცა ჩ ვ ლ ე ბ ი რამე.

ჩხაბვა ავი წერა.

ჩხავილი მჩხავანთ ერთი რამ ჴმიანობა. მჩხავანნი არიან: ყ ვ ა ვ ი, ყ ო რ ა ნ ი, კ ა ჭ კ ა ჭ ი და მისთანანი.

ჩხაპუნი წყალში გასლვის ფერჴის ჴმა.

ჩხაჟი ბადის საჴსოვარი ფათხა.

ჩხართი ბადის საქსოვი ფათხა.

ჩხართჳ ✳.

ჩხართჳ V.

ჩხვერა მუცლის გურემა.

ჩხვლეტა შაშრითა და სადგისით კრვა.

ჩხიბვა გრძნებით შეკრვა.

ჩხიბი გრძნებით შესაკრავი.

ჩხივილი ჭენჭთა და ფისთ შიშხინი.

ჩხიკვი V.

ჩხიობა ჩიხაობა (4 კათილორ.).

ჩხირი ხეთ მცირე მონატეხი.

ჩხმატი მჟავე მაჭარი.

ჩხნდე მორევში შეყრილი შეშა.

ჩხორვა ცუდად აშენება ან წყობა.

ჩხრიალი წყალთ დანჩქერის ჴმა.

ჩხუბი ორთ მოყვასთ შუა შფოთის გაშლა.

ჩხუბვა ჩხუბის ქნა.

ჩხუკუნი მარადის ბოროტის ჩხუბის ქნას ეტყოდეს;

გინა ხალითა წყალსა და ჩხნდესა ს ჯ გ უ ლ ე მ დ ე ს.

ჩხუნკალი მცირე კინკლაობა.

ჩხუპვა მცირე წყალში ვლა.

ც.

(უმბ 442) ც ესე ცანი ბოლოსა ართროაი არს გამყოფელობისა, რამეთუ განარჩევს, პირველსა მეორისაგან; ვინადგან ვიტყვთ:
უფალსაცა და მონასა;
ყრმასა და ბერსაც;
ცხოველსა და მკუდარსაც;
სულიერსა და უსულოსაც და ესე ყოველთა სიტყვათა ბოლოდ მოვალს.

ცა ზე აღსავალი (1. 1 დაბა.) ცაჲ არს გა~ე შემცველი ყოველთა დაბადებულთა და შექმნილთა ნივთიერთა;
ხოლო ცანი შეცულ არიან სასუფეველისაგან, სადა არს საყოფელი ანგელოზთა და წმიდათა;
ხოლო მხოლოდ ღმერთი არს ყოველთა შემცველი და გარე შემოუწერელი;
ცისასა რომელნიმე ოთხთა კავშირთაგან იტყვან შემზადებასა, ხოლო რომელიმე გარეშე ოთხთა კავშირთასა ქმნილსა შემოქმედისა მიერ;
ქუეყანა არს მრგუალი და გარე შეცული ჰაერისაგან;
ხოლო ჰაერი გარე შეცული ეთერისა მიერ;
და ეთერი მთოვარის ცისა მიერ, რომელსა სახელდების ჸირანო;
და მერმე ერმის ცა, რომელსა ეწოდების ცორანო;
და მერმე აფროდიტის ცა, რომელსა ეწოდების მელტარო;
მერმე მზის ცა, რომელსა ეწოდების კოჵიმელი;
მერმე არიას ცა, რომელსა ეწოდების ჵიწჵიმელი;
მერმე დიას ცა, რომელსა ეწოდების კიმკიმელი;
მერმე კრონოსის ცა, რომელსა ეწოდების არბასტრო;
მერმე ვარსკულავთ ცა, რომელი აღმოსავლით დასავლად მიიქცევის;
მერმე მეორე მძურელი ცა; და მერმე პირველი მძურელი ცა, რომელი ყოველთა ცათა აღმოსავლით დასავალად გარდააბრუნებს და მსგავსი არს ბროლისა;
ხოლო გარეგანი ცაჲ არს სამყარო, რომელი შეცულ არს სასუფევლისაგან.

ცად ცაში.

ცაზე ცასზედედამ.

5 ცათ ცებთა.

ცათმოხილვა ცების ნახვა.

ცათაგან ცებიდამ.

ცალბარი საპალნის ნაოთხალი.

ცალგნით ერთ კერძო.

ცალი ორის ტოლისაგან ერთი.
ცალიერი (3. 21 გამოსლ.) მოცლილი.
ცალკე გათჳსთჳსებით.
ცალყუა მობმული სამა.
ცამდის ზე კამდის.
ცამეტი ორჯელ ხუთი და სამი.
(უმგ 443) ცან (47. 10 ესაი.) სცან.
ცანდალი ფერჴსაცმელი სანდალი.
ცანდარი ნაკადის ბლაგვები.
ცანდი ქჳაბის საკიდარი ჯაჭჳ.
ცანთ (19. 3 იობ) იცანით.
ცანი ცათანი (2 შჯულ. 10.) ცა ცებისა.
ცანკვილი კენტი ჴარი (1 კათიღორ.).
ცანკუჭულელი ლუწი და კენტი.
ცანცალი აქა იქ სლვა დაუდგრომელი.
ცანცრაკი გაუსინ ავად ჩქარი.
ცარიელი ჭურჭელში არა იყოს რა.
ცარცი.
ცას.
ცაცუნი ჭელის მოსმა.
ცაცხვი.
ცახე რა მზის შუქი სახლად შედგეს, ჲას შინა იხილვებიან ვითა მტუერი ალმავალი, მას მცირესა ეწოდების.
ცახი ჩახი.
(ბ) ცბა მოცთუნება.
ცბის (4 მეფ. 18. 32) მაცთუნელოჲს.
ცბოდიან მაცთუნელობდიან.
ცბოლა მაცთუნელობა.
(დ) ცდა საქმის შებმა.
ც დ ა არს რაჲ არა იცოდეს და მის სწავლას ეცადოს; ანუ რაი არა აქუნდეს შოება, მოიჭირვოს და ეგე ვითარნი.
ცდენა მართალი შეაცთუნოს.
ცდუნება მართლის შეცთუნება.
(ე) ცებნა ცნობა (2. 78 დიონის.).
ცეკვა ფერჴით თითებით როკვა.
ცეკვანა ელვანა. წყალზედ რომ შავნი მრავალნი ჭუანი რბიან.
ცელი (1 მეფ. 13. 20) ბუნ გრძელი სათიბი.
ცელქი ყრმა დაუწყნარებელი.
ცემა არგნით გუემა, ცემა; საბოძურის ბოძები.
ცემლი (66. 3 ესაი.) მოცემული.
ცენდარი (1. 60 კათი). ბლაგვი.
ცენება აღმოცენება.
ცერეცო (23. 23 მათე).
ცერი უსხო თითია.
ცერცველა ცუდ ცერცვა.
ცერცვი (4. 9 ეზეკი.).
ცეცება ბრმის პირუტყჳს სლვა.
ცეცქა ცერცჳ, ინდოთ საჭმელი.
ცეცხლი (148. მ ფსალ.) ცეცხლი არს ე რ თ ი ო თ ხ თ ა კ ა ვ შ ი რ თ ა გ ა ნ ი, სუბუქი და უზეალმავალესი სხვათა, მწუელობითი და განმანათლებლობითი, მჴურვალი და ჴმელი, პირველსა დღესა დაბადებული შემოქმედისა ჩიერ.

ხოლო ცეცხლი რა ტალკვესისაგან | იშვების, ეწოდების წინწკალი;

(უმდ / 444) ხოლო რა ცეცხლი ნივთსა აღედვას, ანადენსა ეწოდების ალი;

და ზე აღნადენსა წინწკალსა ნაბერწყალი;

უკეთუ ცეცხლით მრავალი ნაბერწყალი გამოჰკრთა, ეწოდების ბურჯღული;

ერთს ნაკუწთს ცეცხლისასა —ნაკვერცხალი;

ხოლო მრავლ ნაკვერცხალსა —ღუწლფი;

ნაკვერცხალსა და ნაცარსა აღრეულსა—ღადარი;

მცირესა ნაკვერცხალსა—დაკვლი;

ნაკიდებთა შეშათა--მუგუზი;

უკეთუ მთათა და ველთა ცეცხლი აღეგზნა—ხანძარი.

ცეხვა ცემით მარცვლის ქერქის შეძრობა.

(ვ) **ცვა** დაფარვასავით.

ცვალება გამოცვლა.

ცვარი ღამის ნოტიო მდგარი.

ცვილი თაფლის სანთელი.

ცვლა გამოცვლა.

ცვრევა ნასთულევის მოკუფხლვა.

[თ[**ცთენა** ცთომასავით.

ცთომა (48. 11 ეზეკი.) გზის გამრუდება.

ცთომილი (5. 6 იგავი.) შეცთომილი.

ცთომილნი.

შვდნი იგი ვარსკულავნი უკუწ ითქმიან ცთომილად, რომელნი შვდთა მათ ცათა შინა თვთეულნი არიან, რომელთა სახელები მათი ესე არს: ქართულად, არაბულად და იტალურად.

მთვარე, ყამარ, ლუნა.

ერმი, ოტარიდ, მერკურიო.

აფროდიტი, ასპიროზ, ვენერა.

მზე, შამს, სოლე.

არია, მარიხი, მარტე.

დია, მუშთარ, ჯოვე.

კრონოსი, ზუალ, სატურნო.

ესენი არიან რომელიმე განმანათლებელად ქვეყანისა, რომელნიმე დარებთა სასწაულებად;

რამეთუ, რომელსამე გაუპირდაპირდების მთოვარე, მით იქნებიან გუალვა, წჳმა, სეტყვა, ქარნი და ყოველივე დარი;

ხოლო ათოთხმეტისა დღისა მთოვარე ოდეს გაივსების, პირის პირ უჭვრობს მზესა;

და სრბასა შინა უკეთუ ორთავე შორის დაეპყრა ქვეყანა და ქვეყანისა ზედა იყოს მთოვარე და ქვეშე ქვეყანისა მზე ვერღარა იხილავს მზე პირსა მთოვარიისასა და მოაკლდების მთოვარესა ნათელი, რამეთუ აჩრდილი ქუეყანისა დააბნელებს, ვინათგან მთოვარესა თავით თჳსით არა აქუს ნათელი, არამედ ვითა სარკე არს ქმნულება მისი და რა-

ოდენსა ხედავს მზე, ეგოდენი აქუს ნათელი;

ხოლო ოცდაცხრისა მთოვარე ვერა ჰხედავს მზესა, ამისთჳს უნათლო არს;

(უმე 445) და უკეთუ სრბასა შინა უნათლო მთოვარემან განვლო ქვეშე სისწორ მზისა დაჰფარავს ნათელსა მზისასა და მოაკლდების მზესა ნათელი და დაბნელდების.

[ი] **ციაგი** მზის სხივი.

ციალი მცირე რამ ელვარება.

ციბა ასაკ მცირე ძაღლი ლ.

ციბაკი ციბა ცუდა ლ.

5 **ციბრუტი** ფიცართ საკურეტელი.

ციგა მცირე მარჴილი.

ციდა (2 ნეშტ. 4. 5).

ციდამტკაველი მაიმუნი ლ.

ციერი ვარსკულავი.

10 **ცილა** კვერცხის თეთრი გული, გინა ხის ქერქის შიგნითი კანი.

ცილება (18. 16 გამოს.) ორნი, რომელ ირჩოდენ.

ცილი (10. 14 იერე.) ტყუილთაგანი.

ცილის შეწამება ტყუილის დაწამება.

ცილისწამება ტყუილის მოწმობა.

15 **ციმციმი** მცირე წყალთ ჩამჴევლება.

ცინგლი თხელი წვინტლი.

ცინტალი კატის კნოტი მოდიდო.

ცირცელი Ÿ.

ცისადცისად (4. 24 მათე.) მ თოვარესა და მთოვარეზედ დაბნედა ეშმაკეულებათა.

20 **ცისარტყელა** ცის მშჳლდი.

ცისიერი ესე არს ჰაერთა შინა რაჲც იქმნების: ელვა, ქუხილი, მეხი, ტატანი, ვარსკულავ კუდედი, სეტყვა, და რაჲც შუქი და ნიშანი გამოჩნდების.

ცისკარი (5. 21 საქმე.) მოწევნა განთიადისა.

ცისკრის ვარსკულავი მთიები.

ცის მშჳლდი რა ნისლი ამაღლდების და ღრუბელთამდე მიიწევის მზის შარავანდედისაგან ნისლთა ცვარნი გაზრქელდებიან და შეიმკობიან;

კეთილი ნიშანია მრავალგზის მისი გამოჩინება.

25 **ცისნატეხა** (5. 2 ისო.) ქვა შავი ჭიქის მსგავსი.

ცისფერი ლურჯი.

ცისხეული (35. 7 გამოსლ.) ლურჯი.

ციღვი დანა მოსაკეცი.

ციცა ნიგოზთა და თხილთ მჭადა.

30 **ციცაბი** დალმართთან ნაჴე.

ციცი კატა ლ.

ციცინათელა Δ.

ციცქნა მცირე მონატეხი.

ციცხვი (4. 7 რიცხვ.) დიდი კოვზი.

35 **ციხე** სიმაგრე ნაშენები.

(უმე 446) **ციხოვანი** ციხის მქონებელი.

(ლ) **ცლა** მოცლა, დაცლა.

ცლაგვა ერთს სიტყვაზე დაუდგრომლობა.

ცლევინება საქმე ადროოს.

ცლილი, მოცლილი, დაცლილი.

(მ) ცმა შემოსასავით.

ცმა ლ..რით მიკრვა.

ცმადირობა (ქ. მაქ.იმესი).

ცმაცური ოდენ რყევა.

ცმელი (16. 10 ფსალ) ცხიმთან ნახე.

ცმორი ⚹.

ცმუტვა ადგომას ლამოდეს და იძროდეს.

]ნ] ცნდ ლი სალბუნი.

ცნება ცნობის ნაწილი.

ცნობა (1. 4 იგავი.) სულის გულისხმის ყოფასავით.

ცნობილი ცნობიანი.

(ო) ცოდა (9. 2 იოან) ცოდვა ქნა.

ცოდვა (12. 31 მათე) ავის ქნა. (2 კორი. 5. 21).

ცოდვა ბუნების გარეგანი სოდომური და პირუტყუთანა.

ცოდვა მომაკუდინებელი ყოველივე დიდი ცოდვა.

ცოდვა შემთხუევითი ანაზდეულ ქმნილი და არა ჩვეულებითი.

ცოდვა შესანდობელი მცირე და არა მომაკუდინებელი.

ცოდვა ჩვეულებითი შეჩვეული და მრავალგზის ნაქმარი.

ცოდვილი (7. 37 ლუკა) ცოდვის მოქმედი;

ცოდვილი ეწოდების ქრისტიანესა შემცოდესა;

ხოლო უშჯულო წარმართთა და ქრისტეს ურწმუნოთა. რომელთა არა იციან ცოდვა თუ რაჲ არს.

ცო ნა ესე არს უწყება, გინა თ მისა და ქპის სწავლების შეძლება.

ცოთი სასწორის შესასწორებელი, რომელსა თურქნი აჭ.რას უწოდენ.

ცოლეუ~ნი ცოლის მოძმენი.

ცოლი (2. 23 დაბად.) ქრმოსანი.

ცოლოსანი ცოლიანი.

ცომი (12. 15 გამოსლ.) თბესთან ნახე.

ცომოანი (12. 19 გამოსლ.) ცომიანი.

ცონვა დაზარება.

ცორვა თოვლსა და მოლზე ჩაგლინვება.

ცორანო ერმის ცა.

ცოტა უმცროსთან ნახე.

ცოფი (5. 22 მათ.) გიჟთან ნახე.

ცოცვა სლვაში ნახე.

ცოცხალი სულდგმული.

(უმბ/447) ცოცხი მოსაგველი.

ცოცხობა ♥.

ცოხნა კბილით დაწულილება.

ცოხნილი დაცოხნილი.

(რ) ცრა საცერში ფქვლის გადენა.

ცრავალი საფქვავის საფენი.

ცრემლი (9. 1 იერე.) თვალის წყალი.

ცრიატი დღე ღრუბელ აშლილი, ცივი.

ცრინტილა მცირე რამ გარდამდები სენი.

ცრუ (26 59 მათ.) ?იდად მტყუანი.

ცრუული (!) (კავშირის ..ალოს.) ქ. „მე კაცი დავხუდი ლმობასა შორის ჩემსა მმადო

ტკივილთა შორის გონებისათა, არვე ც რ უ ლ ი (!) სარეცელთა მომდორვებისა".

ცრუ მოწამე (26. 60 მათ.) მტყუანი მოწამე.

ცრუტი მჟავით ნამზადი ჭარხალი.

(უ) **ცუარი** (5. 2 ქება) წვმასთან ნახე.

ცუდად უსარგებლოდ.

ცუდდიდება მოგონებული დიდება.

ცუდვა გაკერვა რამ.

ცუდი (21. 11 გამოსლვ.) ამაო, გინა ბედითი.

ცუდმავალა უსაქმოდ მოარული.

ცუდყვავილა სენია ყვავილივით.

ცუილი ქვეშეთ ბერვა.

ცულთოჯი ცალგნით სათხროლი, ცალგნით საჭერი ჰქონდეს (ეფრემ.).

ცული (10. 15 ესაი.) ხეთ საჭერი.

ცულისპირა ცერცვა მრუდი.

ცუნდრუკი (40. 8 ფსალ.) ესე არს ჩურჩნით და თვალის დაწამწამებით მოყუსის ბოროტის ზრახვა და ვერა პირის პირ თქმა.

ცუნცული მელის სლვა.

ცურვა (27. 43 საქმე) წყალში გლინვით გავლა.

ცური ძუძუს ძირი.

ცურცვლა ესე არს შელონებულისაგან ლონისძიება რამე (4 დარეჯანიანი).

ცურცვლა მძრომთაგან მოსკორვა.

ცურცლი მძრომთ სკორე.

ცუცუნა მეტად პატარა.

ცუცურა ჩჩვლთ ჭუჭუა.

ცუცურაგი მჴცოვანი ცელქი.

ცუცქილი კუკილით ჯდომა.

(ქ) **ცქაფი** ჴელფერჴ სწრაფი (ვეფხისტყაოსანში).

ცქერა თვალის შეშტერება.

ცქეტა დანახვს ნდომა.

ცქვრინა პატარა ზუთხი.

ცქიმურა წვრილი თევზი.

ცქიტი კარაკინის საშუალი ადგილი.

ცქრიალი თაგუთა და ჭუათა ჩქარი სირბილი.

(ხ) **ცხადი** (10. 2 გამოსლ.) არა სიზმრივ.

ცხავი მიწის გასაცარი.

(უმმ/448) **ცხარი** (9. 13 იგავი) მწვავესავით.

ცხება (9. 24 დანიელ.) ცხება არს წმიდა ზეთი, ანუ მირონი, ანუ სუნნელი ზეთი, ანუ წამალი რამ შესცხონ.

ცხებული (2. 26 ლუკ.) მეფე, გინა ქრისტე, გინა კურთხეული.

ცხედარი (3 მეფ. 21. 4). ცხედარი ითქმის შ ი შ ვ ე ლ ი საგებელთაგან;
ხოლო ს ა რ ე ც ლ ა დ—დაგებული და გარდაგებული;
ხოლო ს ტ ი ვ ა—უმცროსთა კაცთა დასაწოლთა;
და თ ე ე ჲ—პატიოსანი უფროსთა კაცთა.

ცხელება ჴურვება.

ცხელი გაჴურვებულივით.

ცხემლები (ეპიტაფიაში) ქ. „...ცხემლები ჴელთა, ქვები

მომზადებული, კვერთხები განზადებული".

ცხენი ო (31 ფსალ.) მამალსა ცხენსა ეწოდების ახტა და დედალსა—ჯრდალი და ჭაკი;

შვლთა მათთა—კიცვ, რომელსა მსოფლიონი კვიცად უწოდენ;

ხოლო კიცვსა ახტასა ურა და ჯრდალსა ფაშატი ეწოდების;

სარემაესა კურატსა—აჯილდა;

გამოყვერულსა—ტაიჭი;

აღსაჯდომელსა ცხენსა—საჭედარი;

გვარიანსა და კეთილსა ცხენსა—ჰუნე და ჯინიბი, რომელ არს მარქაფა;

უმწყსა ცხენსა—რემა;

ასაკ მცირესა ცხენსა—გერგე;

ვირთა და კერძო ჯირთა, რომელ არს ჯორი, ახტა და ჯრდალობა ითქმის;

ხოლო კიცვთა მათთა—მუტრუკი;

და აღსაჯდომელსა ვირსა—კარაული.

ცხენის კბილა ძაღლის ნიორა.

10 **ცხენის წაბლა** სხვა რიგი წაბლია, ხე შვენიერი, კაი ყვავილი და ხილი მწარე.

ცხენკაცი (პავლე თებაელის ძიებაში) ცხენკაცის მსგავსი მაცთური ნახა წმინდა დიდმა ანტონი.

ცხენოდინ აღცხენდინ (1. 8 ამბაკო).

ცხენოსანი (26. 7 ეზეკი.) ცხენიანი;

ცხიმი. ესე ცხიმი ზოგადი სახელი არს ყოველთა ცხიმიანთა;

ხოლო ცხიმიანნი განიყოფებიან ცხრად: კარაქად; ერბოდ, ჩუმად, ქონად, ცმელად, დუმად, ჭენჭად, ზიპად და ზეთად;

კარაქი არს ცხიმი ახალი, ერბო დაუმარილებელი და, ოდეს კარაქი დაიმარილოს, უწოდენ ერბოსა;

ჩუმა არს ერბო არა მაწონთაგან, არამედ სძისაგან გამოღებული ერბო;

ქონი არს ცხოველთა გუამთანი სიმსუქნე გარდადნობილი;

ხოლო ცმელი იგივე ქონი გარდუმდნარი:

დუმაჲ არს ცხოვართა, თაკვთა და ეგე ვითართა კუდთა განისა ცხიმი, გინა აქლემთა ზურგის ქონი;

ჭენჭი არს ცხიმი მწუადთა მწუწთარობისაგან და მისთანი;

ზიპა არს ცხიმი თევზთა, რამეთუ ქონსა თევზთასა არა ეწოდებიან ქონი, არამედ ზიპა;

ხოლო ზეთი არს ცხიმი

(უმთ 449) ზეთის ხილთა, ნუშთა, ხიგოზთა და მისთანათა, გინა ბალახთა თესლებისაგან გამოიწურვიან;

ხოლო ს უ თ ი არს გავის ქონი.]

ცხობა ცეცხლით გამოჴმობა.

ცხობილი (46. 7 ეზეკი.) პური ნამცხვარი.

ცხოვარი (26. 14 დაბად.) ცხოვარსა მ ა მ ა ლ ს ა ეწოდების ვ ე რ ძ ი და დ ე დ ა ლ ს ა—ნ ე რ ბ ი;

ხოლო შ ჰ ლ თ ა მათთა—კ რ ა ვ ი;

დიდსა კრავსა და უბიწოსა —ტ ა რ ი გ ი;

ჩჩჳლსა კრავსა—ბ ა ტ კ ა ნ ი;

წლის კრავსა და მცირედ ნაკლებსა—ბ უ წ ი;

წელიწადს უკან—შ ი შ ა გ ი;

ორის წლისასა—ა ზ მ ა ნ ი;

გამოყვერილსა—ჭ ე დ ი ლ ი;

კეთილ ურუხიანსა—ს ა დ გ ა მ ი;

დამნერბავსა—ე რ კ ე მ ა ლ ი;

ცხოვარი თუ თხა, რომელი უკრაოდ იწველის—უ გ ი;

უჴამოდ დამაკებულსა კრავსა და თიკანთა ქ ა რ ა ბ ი ჭ ა დ სახელსდებენ;

მ ჭ ლ ე ს ა და ცუდსა ცხოვარსა—ბ ა ლ დ ი, რომელ არს ჟ ო ჟ ო რ ა კ ი.

ცხო(ვ)ელ არს უფალი და ცხოელ არს სული შენი, (4 მეფ. 4. 30) ესე არს არა თუ კერპთა უსულოთა ვხადი, არამედ ცხოველსა ჩვენსა უფალსა და ცხოელსა სულსა შენსა არა დაგიტეობ.

ცხო(ვ)ელი (2. 19 დაბად.) ცოცხალი.

ცხო(ვ)ელნერგი სადაფი და პინასი და ოსტრია და მისთანანი ცხოელნერგად აღუწერიათ, ამისთჳს რამეთუ კლდეთა, ანუ უყეთა ზღჳსათა შ ე წ ე ბ უ ლ ა რ ი ა ნ და ვ ე რ ა ვ ლ ე ნ ა ნ, ვითა ნ ე რ გ ნ ი, ხოლო მ გ რ ძ ნ ო ბ ე ლ ო ბ ი თ ი ძ ა ლ ი აქუსთ. უკეთუ მაიძულებელი რამე მიეახლოს, პირთა შეიკრებენ და უკეთუ მარტოებენ, ჴსნილ არიან.

ცხო(ვ)ელობა სიცოცხლე.

ცხო(ვ)ელსმყოფელი გამოცოცხლებული.

ცხონება დღეგრძელობა.

ცხონებული დღეგრძელებული.

ცხონდა დღეგრძელდა (დაბა.)

ცხორება (30. 5 იერე.) ცოცხლობა.

ცხორებული ცოცხლებული.

ცხრა სამჯერ სამი.

ცხრამუცელა V.

ცხრატყავა 🍸.

ცხრაფეჴა მრგუალი კიბორჩხალი ✕.

ცხრილი ხვარბლის გასაცხრილავი.

ცხრილი კინკლოსი.

ცხრო ცივების სენი (2. შჯულ. 28. 22). ყოველდღე ცხროებას ეწოდების ე ნ ა მ ე რ ო ს და ა ფ ი კ ა რ ო ს;

მეორის დღის ცხროებას, რომელ შუა ერთი დღე დარჩეს, ეწოდება ლ ე ვ ა ი ა; რა ორი დღე გამოუშვას და მესამეს დღეს გააცხროოს, ეწოდების ე ტ რ ა ტ ე ო ს.

(უნ/450) **ცხრომა** გავსებულის მთოვარის მოკლება.

ცხუჰური ვეცხლია ერთის ჟამისა. –

ცხუნება ცეცხლზე მიშვერა.

ცხვრი (2. 22 ესაი.) საყნოსელთ ორღანო.

5 **ცხვრი** სერსერი ჩამოზეული (15. 2 ისო.).

ცხვრსატეხელა ✤.

ცხვრსაჴოცი.

ცხვრხცემა დაცხიკვება.

ძ.

ძაბა მცირედ გაჭიმა.
10 **ძაბრი.**
ძაბუნი სიმყრალისაგან მოშლილი.
ძაბუნობა ძაბუნად შექმნა.
ძაგება ბოროტად ჴსენება.
ძაგებული ბოროტად ჴსენებული.
15 **ძაგძაგი** სიცივით ძლიერ კანკალი.
ძალა ძლიერების ნაწილი.
ძალად ძლიერებით.
ძალაქა |88. 20| |42. 50.
ძალაყინი ძელი რამეა კართა საძგერებელი, გინა მძიმეთა ქვათა ასაზიდი.
20 **ძალი** წელის ალყა.
ძალი (2. 3 ლევიტ.) ძალითი.
ძალითი არს, რომლისა ქმნა შეგვეძლოს, განალა არა ვქმნეთ;
ხოლო მოქმედებითი — რომელსაცა ვიქმოდით;
ვითა კვერცხი ფრინველი არს ძალითი და არა მოქმედებითი, რამეთუ შემდგომად მცირედისა იქმს კვერცხი მფრინველობისა მოქმედებასა;
და ყრმანი ქვეყნის მზომელ არიან ძალითი და არა მოქმედებითი. ალიზარდონ რა, იწყებენ ქვეყანის მზომელობისა მოქმედებად და ეგე ვითარნი. (1 ნემესიო.)
ძალნი (24. 29 მათე) ანგელოზთ დასნი.
ძალოვანი ძლიერების მქონებელი.
25 **ძამორა** |8.—| |49. 5|.
ძანძახი წყალთ სმით რა სიცივე ეკვეთოს კაცსა.
ძარი ქორის საჯდომი გოდორი.
(უნა 451) **ძარღვ** (32. 32 დაბა.).
ძარღოვანი ძარღვნარევი.
ძარძაყი უნაგრის საშუალი.
ძაფი არს წვრილად დასთუელი აბრეშუმი, ყაჭი, სელი და მისთანანი;
ხოლო მკედი—მისთანავე ხოშორად დასთული;
შითი—წვრილი მატყლის ძაფი და ლაზლა—სხვილი;
აშკი—რკინისა და სპილენძის ძაფი;
და ოქროს თმა—ოქროსა და ვეცხლისა ძაფი.
5 **ძალარა** ბეწვის გარ შემონაკერები.
ძაღლაპურა კონჩოლი.
ძაღლთა ძაღლებისა (15. 26 მათე).
ძაღლთევზი სელაპი ✱.
ძაღლი (56. 10 ესაი.) ლ ძაღლთა

და მხეცთა მამალსა ხვადი და დედალსა ძუ და შვლთა მათთა ლეკვ ეწოდებიან;

ასაკ მცირესა ძაღლსა—ციბა, ვიეთნი გომიშას უჴმობენ;

მის უდიდესსა და ცუდსა—ციბაკი, ვიეთნი ფინიას უჴმობენ;

დიდსა ძაღლსა მიდამოს მცუცლსა—თართი;

მეკვლესა—მეძებარი;

სწრაფსა და გვარიანსა—მწევარი;

მწევრისა და თართისაგან შობილსა—ნაგაზი;

მეძებრისა და თართისაგან შობილსა—ყაზილა;

თუმცა ნაგაზი მგლისა მიერ იშობა, იგი უმჯობესია;

ძაღლი სამთა ნათესავთა ეწოდების: ჴმელისასა, ზღვსასა და ვარსკულავსა ერთსა.

ძაღლი ვარსკულავი *.

ძაღლის ენა უკადრისა ❦.

ძაღლის მწერი (8. 21 გამოსლ.) Δ.

ძაღლის ნიორა ❦.

ძაღლის ყურძენა ❦.

ძაძა (3 მეფ. 21. 27) ლაზლის შალი.

ძახა (39. 8 გამოსლ.) მეორე ძაფის შესთვა.

ძაჴველი 🍸.

(გ) **ძგერა** გულის ფეთქა.

ძგერება ძლიერად ორთ შეჴლა.

ძგიდე (43. 13 ეზეკი.) შუა გასატიხრავი მუცლისა თუ ბეღლისა, კიდობნისა თუ მისთანათასა.

ძგიფვი მცირედ შეყინებული.

ძე (1. 35 ლუკა.) ვაჟიშვილი.

(ე) **ძებნა** (1 მეფ. 10. 14) მონახვა.

ძეგვა მცირედ დანაყვა (მსაჯუ.).

ძეგლი (31. 13 დაბად.) სამძღვარივით, წერით და ძეგლი ორონად ითქმის.

ძეებ ვაჟებ.

ძევნა მოძიება.

ძეილონ კუნძული ინდოთა | —.— | | —.— |.

(უნბ 452) **ძელი** (1 კორინ. 3. 12.) ხე მოკუცთილი.

ძელი ულპოლველი ურთხლი 🍸.

ძელქვა (39. 37 დაბად.) 🍸.

ძელყორე ქვითა და ძელით მოზღუდვლი.

ძენოქი კუნძული | 95. 40 | | 19. 40 |.

ძერა (34. 11 ესაია.) V.

ძერი ძერა (11. 15 ლევიტ.).

ძერქორი (11. 15 ლევიტ.) თეთრი ძერა V.

ძერძერუკი (11. 17 ლევიტ.) ყაჯირი V.

ძეს მდებარე არს.

ძეძვი (9. 14 მსაჯუ.) 🍸.

ძეძკვი წურილი ჯაჭვი.

ძეწნი (23. 40 ლევიტ.) ტირიფთან ნახე 🍸.

ძვილი ძლივსავით.

ძვინად (7. 13 ოსე.) მისთჳა სარისხველად.

ძვინვა ძლიერი ჯავრი.

ძვინთა ბანთასა (2. 153 ბამადცხო.).

ძვირი (22. 7 ეზეკი.) ბოროტივით.

ძვირის ზრახვა (12. 2 ესთე.) ბოროტის ზრახვა.

ძვირის მეტყველება განკითხვასთან ნახე.

ძვირის მოქმედი ბოროტის მოქმედი.

ძვირის შეჩვენება ბოროტის ყოფა.

ძვირის ჴსენება ავ ნაქმრის მოგონება.

ძვირობა სასყიდლის ძვირფასობა.

ძვირფასი დიდსასყიდლოვანი.

ძვირხილული ავის მნახავი.

(ი) **ძი** (5. 14 მარკ.) რასავით.

ძია ბიძია. მამიდა-დედიდათაგან ძმისწულ დასწული ძ ი ა დ იწოდებიან.

ძიება არს გარეწარ ძებნა და უკეთუ ვერ პოვა, არაზრუნვა;

ხოლო გ ა მ ო ძ ი ე ბ ა მას უწოდიან, ძნიად საპოვარი გ ა მ ო ი ძ ი ო ს და გულსავსებით დაჯერებულად გამ ო ა ჩ ი ნ ო ს.

ძივთი სხვათა ენაა, ფისსა ჰქჳან.

ძილი (31. 40 დაბად.). ძილი არს აღორთქლებაჲ სტომაქისაჲ რა აღვალს ტჳნად, შევალს ძარღუთა საგრძნობელთასა და დაჳშავს ორღანოთა: თვალთა, ყურთა და ენათასა, ხოლო სხეული თჳნიერ ამათსა უქმ იქმნების და მდებარე.

ძილის შინა (23. 25 იერე.) სიზმარი.

ძილის შორისნი (2. 28 იოელ.) სიზმარი.

ძიმწარე ♥.

ძირაკი (23. 23 მათე.) ზირა ♥.

ძირი (40. 24 ესაი.) ფსკერთან ნახე.

ძირის მჭამელი ~.

ძირკვალი ყელის კორძი.

ძირნაოტი საგალი ♥.

(უნგ 453) **ძირტკბილა** ♥.

ძირწითელა ♥.

ძირხვენა ♥ ესე არს ყოველთა მხალთა და მოლთა ძირები, რომელიც კაცთაგან იჭმების.

ძიძა სძის მაწოვნებელი.

ძიძგინი დიაცთ ყაყანი.

ძიძირა |84. 45| |37. 14|.

(ლ) **ძლება** შეძლება, გაძლება.

ძლევა (3 ეზრა 3. 9) მორევნა.

ძლევა მიძლევა, აძლევს.

ძლეული მორეული.

ძლიერი (102. 20 ფსალ.) ძალ დიდი.

ძლიერება ძალ დიდობა.

ძლივ ძალ მორევით.

ძლით (1. 3 იოველ.) ძალ მორევით.

(მ) **ძმა** (24. 29 დაბად.) დედის ნაშობი ვაჟი.

ძმადი (14. 20 მსაჯ.) მაყარი.

ძმაითი აზმაითი.

ძმარვა მჟავის წარწყევა.

ძმარი (6. 3 რიცხ.) ღჳნო მყვირტლე.

ძმაცვა (37. 18 დაბად.) ესე არს მტერთათჳს გამორჩევა

ბოროტის ღონისძიებისა, გინა ძვრის ზრახვა.

ძმისწული (1. 15 ქება.) ძმის ვაჟი.

ძმობა ძმა ყოფა.

ძმობილი ძმად შექმნილი.

(ნ) **ძნა** (17. 5 ესაი.) ყანის კონა ♥.

25 **ძნელბედი** ავბედი.

ძნელი (49. 8 იერე.) გარჯით საქნელი.

ძნელოვანი (19. 6 იობ.) საძნელო.

ძნელსუნობა სიმყრალე.

ძნეული (13. 30 მათე).

30 **ძნიადი** ძნელი (5. 7 ჰრომ.).

ძნობი (150. 4 ფსალ.) შეწყობილი ჴმაჲ.

ძნობით (3 მეფ. 1. 40.) შეწყობილის ჴმით.

ძნონი თიჴისა და ქჳშის საშუალი.

(ო) **ძოვა** (30. 23 ესაი.) მოლის მოჭმა.

35 **ძოვნა** მოლის მოჭმა.

ძოვდენ (1. 14 იობ.) მოლს მოსჭამდენ.

ძოლო მცირე ორხოვა.

ძონძი არს ყოველივე სამოსელთაგან ძველი და ნაგლეჯი;

ბ ე ბ კ ი—ძველზედ ძველი დაკერებული;

ფ ა რ ა ტ ი ნ ი—ბებკის ნაგლეჯი რამე;

ჯ ი ნ ჯ ო თ ი—ჩოჴის ნაგლეჯი;

ბ რ ა ნ ძ ი—ძონძი ფარატინისა.

ძოღან (31. 2 დაბად.) ესე არს სამ ოთხ დღეს უწინდელი და შარშანს აქეთი.

40 **ძოწეული** (1. 18 ესაი.) ძოწის ფერი.

(უნდ / 454) **ძოწი** არს მსგავსი რამე მდელოსი ჯ ე ნ უ ა ს ზღვასა შინა, ვითა შვლისა რქანი, ბროწეულის ყვავილის ფერი, არამედ შავი და თეთრიც იპოვების; რა სილრმით ამოიღების უმაგრეს იქმნების ყოველთა ქვათასა;

კ რ ი ა ლ ე ს ვ ნ ა დ დასთლიან და სხვა რიგადაც მრავლად საჴმარ არს.

(რ) **ძრახვა** ზრახვა.

ძრვა არს მიდრეკა რამე საჩინო.

ძრვა მიწის რყევა (45. 3 ფსალმ.). ძრვა ამის გამო იქმნებიან, რამეთუ ქვეყანათა შორის არიან ღრუნი და სორონი და ყოველივე სიღრუვე სავსე არს ქარითა და ვინადგან ვერღარა დაიტევს გასთქდების მიწა, გამოვალს ქარი და ქართა სიძლიერისაგან შეირყევიან ადგილი გარემონი;

ვიეთთა ფსალმუნი უმოწმებიათ: „რომელი მოხედავ ქვეყანასა და ჰყოფ მას შეძრწუნებულ“ და იცილებიან ამის გამო. ესე არა თუ რყევისათჳს თქმულა, არამედ მ ე ო რ ე დ მ ო ს ლ ვ ი ს ა თ ჳ ს იესო ქრისტესსა, რამეთუ მაშინ შეძრწუნდენ ყ ო ე ლ ი პ ი რ ი ქ ვ ე ყ ა ნ ი ს ა, არა თუ ამა ერთისა თემისა შეძრვასა აგრძნობს ქვეყანა.

5 **ძრომა** მძრომთ სლვა.
ძრცუა განშიშულებასავით.
ძრწოდა (15. 8 იერე.) თრთოდა.
ძრწოლა (54. 6 ფსალ.) ძრწოლა არს ყოელთა შეძრწუნებულთა მიერ თ რ თ ო ლ ა ჲ;
ხოლო თ რ თ ო ლ ა—ანუ სენისა ანუ სიბერითა ძრწოდეს;
კ ა ნ კ ა ლ ი არს მშიშარისა მიერ ძრწოლა;
ძ ა გ ძ ა გ ი — სიცივისაგან ძრწოლაჲ;
კ რ კ ო ლ ა—მოგონებული და ცუდი ძრწოლა;
თ ა ხ თ ა ხ ი—ხის ჭიდისა და ცუდის სართულის ქანება;
ხოლო რ ყ ე ვ ა—მიწის ძრვა;
ხოლო ქ ა ნ ე ბ ა—ხის რტოთა და დაკიდებულთა რამეთა მიდმოდენა.
(უ) **ძუ** (4. 10 იობ.) ძაღლთან ნახე, ძუვი.
10 **ძუა** ცხენის კუდის თმა.
ძუალი (2. 23 დაბად.).
ძუელი (13- 52 მათე.) ძუჱლად ითქმის საქმენი და ჭამბავნი პირველნი, გინა მოსეს შჯულის წ ი გ ნ ი, გინა ს ა ჭ უ რ ვ ე ლ ი პირველ ნაქმარი, გინა ს ა მ ო ს ე ლ ი ნაცვეთი და სხვა რამე ხ ნ ი ე რ ი.
ძულვება საძაგლად მიაჩნდეს.
ძუმელა წითელა ♥.
15 **ძუნძული** სლვაში ნახე.
ძუნწი აქუნდეს და წარგება მართებდეს და არ გაიმეტოს.
ძურწა ♥.
ძუძუ (4. 5 ქება) რძის სადინარი.
ძუძუსმტე რძის მოზიარე.
20 **ძუწკი** სრულიად უჭმარი.
(უნე 455) (ღ) **ძღარბი** გძღარბი ო.
ძღოლა გაძღოლა, მოძღოლა.
ძღომა გაძღომა.
ძღუამლი კრიკინა 🍷.
5 **ძღუანვა** მიძღუანა, გაძღუანება, მოძღუანება.
ძღუენი გასაგზანი, გინა მისართმეველი (2. 1 ლევიტ.).
ძღუნად (66. 20 ესაი.) შეძღნობად.
ძღუნობა ძღუენთ დახშირება.

წ.

წა
ესე წ ა არს თავი რამე ართრონვილთა სიტყვათა წარზიდულთანი, რამეთუ წარზიდვით ვიტყვთ: წ ა ვ ი დ ა, წ ა ი ა რ ა, წ ა ი ტ ა ნ ა, წ ა ი ლ ო, წ ა ი რ ბ ი ნ ა, წ ა მ ი ტ ა ნ ა, წ ა მ ი ვ ი დ ა, წ ა მ ა რ თ ვ ა, წ ა მ ო მ ექ ი დ ა ესრეთ მოვალს უმრავლესთა სიტყვათა ზედა.

წ͞ა ქარაგმით წმიდა.

წა წარვედის ნაკვეთი.

წააბრუნვა გაბრუნებასავით.

წააგო წაგება უყო.

წაადევნა მიდევნება უყო.

წაარება წარონინება.

წაართვა მიუღო.

წააქდინა მოშალა.

წაბიჯება ბიჯის გარდადგმა.

წაბლი .

წაგება დაკარგვასავით.

წაგვრა წართმა, გინა მიყვანა.

წადი გვალე.

წადივრი მოწადინებით მდომი (1 თესალ. 2. 17).

წადილი ნდომის ქნა.

წ ა დ ი ლ ი განიყოფების სამად: გ უ ლ ი ს თ ქ მ ა დ, გ ულ ი ს წ ყ რ ო მ ა დ და გ ა ნზ რ ა ხ ვ ა დ.

წავარნა კლდის ბილიკი (ვეფხისტყაო.).

წავიდა აქადამ გავლო.

წავლა მცირედ წასვლა.

წათი (26. 47 მათე.) აფთ-შუბა.

წათხი მლაშე ბალღამი (2 ნემესიო.).

(უნ3/456) **წაიტანა** თან მიიდევნა.

წაკიდება გარდაკიდება.

წაკიდებული გარდაკიდებული.

წაკიდებული წინ წარზიდული.

წალა შარავთან ნახე.

წალაები (36. 11 გამოსლ.) კარვის თოკები.

წალამი ვაზის ნასხლევი.

წალდი ფიჩხის საკაფი.

წალეკვა მდინარისაგან გარდავლა.

წალი ჩეფიჩი (28. 15 რიცხვ.) ლო.

წალიკა .

წალკატი ორწვეროსანი წერაქვი.

წალკოტი ხილის ადგილი, ბაღი.

წალო საგებლის დასაწყობი.

წამალი ნივთი საკურნებელი (16 სიბრძ.).

წამართ დღეის იქით, გინა მეტი (2. 19 ანგი.).

წამახული წვერმახვლი.

წამგრგუალება მოგრძედ დამგრგუალება.

წამგრგუალებული მოგრძედ შექმნილი.

წამა (1. 15 იოან) იმოწმა.

წამართ (39. 22 ეზეკი.) ამას იქით.

წამართსითამი (7. 24 იერე.) წაღმართისაკენ.

წამება ესე არს ნაჭმართა ზედ ღირსებითისა კუ[illegible]თხევისა მიერ, ანუ წყევისა შემწყნარებელთა სჯულისათა ნაცულის გება.

·**წამება** მარტვლობა.

წამებული მარტვლი.

წამი. აქუს ჟ ა მ ს ა ერთსა წამი სამოცი;
ხოლო ერთსა წ ა მ ს ა წუთი სამოცი;
წ უ თ ს ა ერთსა—კესი 60;
ერთსა კ ე ს ს ა—მასი 60;
ერთსა მ ა ს ს ა—არდი 60;
ერთსა ა რ დ ს —მეყი
ერთსა მ ე ყ ს ა—წენი 60;
ერთსა წ ე ნ ს ა—ვაწე 60;
ერთსა ვ ა წ ე ს ა—ბლისი 60;
ერთსა ბ ლ ი ს ს ა—ნვინი 60;
ესე არს ცის მზომელობათა რიცხჳ ხარისხთანი.

წამი თვალის ქუთუთოთ ნიშნება.

[illegible] სასწორისა (11 იბრძ.).

წამიხყოფა (3. 16 ესაი.) თვალის ქნა.

წამლობა წამლის ქნა.

წამლუა მოგობა და გრძნება.

წამოდლარძვა ბრიყული წოლა.

წამომეჭიდა შემოჭიდება მიყო.

წამოჭეხება კაცთ გაწითლება.

წაჰრეცი დაღმართთან ნახე

წამუყო (1. 22 ლუკ.) ანიშნა.

წამწამი (30. 13 იგავი.) ქუთუთოს ბეწვი.

წამწე კიდის ყურზედ ძელნი ჯვირგუ ლად წარზიდული კიდის სიმაგრისათჳს.

(უნზ/457) **წანდილი** მგბარი ხვარბალი.

წანწალა კიდთან ნახე.

წანწკარი წყლის წვრილად დინება.

წარ მცირედ რამ წარზიდული.

წარამურა ცუდ მოუბარი.

წარაფი წურილი მოგრძე ტყე.

წარბი (14. 9 ლევიტ.).

წარგება დახარჯვა.

წარდგომა (1. 6 იობ.).

წარე წადი.

წარევა სიტყჳს როტვა (დიოლოდო).

წარემართა (29. 1 დაბად.) წავიდა, გინა ჴელი მოემართა.

წარვედ (4. 16 იოანე.) წადი.

წართვა ერთმანერთზედ მობმა.

წართვით ერთმანერთზედ მობმით.

წართმა საქონლის მიღება.

წართქმა უკუთქმასთან ნახე.

წართხელი წირთხლი.

წარიტრა (46. 1 დაბად.) აიყარა და წარვიდა.

წარკაფა მცირედ გარდაკაფა.

წარკუეთა სრულიად გარდაჭრა.

წარმავალი (1. 20 დაბად.) გამვლელი.

წარმართება კეთილად მოსლვა.

წარმართი (28. 19 მათე.) უშჯულოებით მავალნი.

წარმატება საქმით და სწავ-

ლით მატება სხვაზე (1 კორი. 12. 28).

წარმდებება წარმდების მქნელი.

წარმდები (2 ტიმოთ. 3. 4) თ ა ნ ა მ დ ე ბ ი არს, რომლისა საქმისა ქმნა მართებდეს საქნელად და მასზე დაედვას, ვითა მოვალესა;

ხოლო წ ა რ მ დ ე ბ ი ყოვლადვე მისგან უქნელი და უგზო და არა იყოს მისი საქმე, მისი მოქმედი.

წარმდინარე (30. 25 ესაი.) მდინარე, მავალი.

წარმდინარე სამოსელი გრძლად მეთრევი.

წარმდროვებელი (11. 20 დანიე.) დროს მეძიებელი.

წარმეტყუელი პირველი მთქმელი.

წარმო.

წარმოდლეება.

წარმმართებელი (2. 6 მალაქ.) წარემართოის მქნელი.

წარმონა წარმოდგომილი, მიზეზოანი და წარმოჲ სამ სახედ განიცდების: პირველად თჳსსა მიზეზსა შორის, რამეთუ პირველ წამოყენებისა მიზეზსა შორის ეგოს მ ი ზ ე ზ ო ა ნ ი, რომელსა ელლენებრ ეწოდების კ ა ტ ე ტ ი ა ნ, რომელ არს მებრმ ი ზ ე ზ ე ბ ი თ;

უნტ 458) კუალად კ ა თ ჳ პ ა რ ა ქ ს ი ნ, რომელ არს მებრ მ ყ ო ფ ო ბ ი თ;

კუალად კ ა ტ ა მ ე თ ე ქ ს ი ნ, რომელ არს მებრ თ ა ნ ა მ ე ქ ო ნ ე ბ ი თ (კავშირ.).

წარმონაქსვი წარმოქსოვილი (კავშირში).

წარმოჲ წარმოსადგომი (კავში.)

წარნაქი (22. 14 იერემ.) ესე წითელი სახატავია, კაპადუკიას გამოვა, ერთი უწითლესია, მეორე უმქრქალესი, მესამე ცუდია.

წარსაგებელი დასახარჯავი.

წარსმენა სმენის უგულებელს ყოფა.

წარტყუჳნვა (14. 2 ზაქა.) სრულიად დატყუევება.

წარუსწრო (11. 3 ტობი.) გაუსწრო.

წარქცევა წინ წაყრა.

წარჩინებული ჩინებულთან ნახე.

წარცემა გაგზავნა ძლვენთა.

წარწერა (კათიღო.).

რამეთუ გ ა ნ ს ა ზ ღ ვ რ ე ბ ა ჲ არსებისაგან აჩვენებს საქმესა, ხოლო წ ა რ წ ე რ ა — შემთხუევითისაგან;

წ ა რ წ ე რ ა დ ითქმის, ვითა აჩრდილსა წერად მყოფი, რამეთუ ვითარ მწერალთა მიერ აჩრდილისა წერაჲ ცხად ჰყოფს სადმე მსგავსებასა ხატისასა, გარნა არა დაჯოშებულსა, ეგრეთვე წარწერაჲცა აჩრდილისა რასმე საქმისასა წარმომიდგენს ჩვენ; ხოლო გ ა ნ ს ა ზ ღ ვ რ ე ბ ა ჲ თჳთ მას საქმესა ცხად წინა დასდებს, ვითა სრული დაწერა, რამეთუ რომელთა საქმეთა

ზედა ვერ ძალ გვედვას განსაზღურებათა განჩენაჲ, ქუტ წარწე¬ისა მიერ გვიყუარს დანიშუნა მათი.

წარწყმედა (11. 9 ესაი.) დაკარგვა.

წარხმა ციხე ქალაქთ აღება.

წარჴდა (16. 4 ესაი.) გაიარა.

წარჴდომა გავლა.

წარჴოცა (7. 38 ლუკ.) მოჴოცა.

წასორხალება გრძლად წამგრგუალება.

წასწრება სასწრაფო საქმეზედ წადგომა.

წასხმა ცხოელთ წაყუანა, გინა პირით სისხლი, ანუ ნათხევი წაყაროს და მისთანანი.

წატანა თან წაღება უსულოთა, ხოლო წ ა ყ ვ ა ნ ა სულიერთათჳს ითქმის.

წატანება თან მიდევნება.

წატანება მიფრენა, წალამუნება.

წაქა განაწურთ წვენი; მაწუნისა და მისთანანათა რაჲც გაიწურების.

წაქანება მახჳლის მიქანება.

წალა ჩუსტ ქალამანი.

წალმა სისწორ.

წალმართი უკუღმართის წინაალმდეგი.

წალრძობა ჩუმად დარჩობა.

წაყვანა წატანასთან ნახე.

(უნთ 459) **წაყრა** ცხენის ლაგმის პირიდამ შ ე ხ ს ნ ა,
გინა ცხოველნი წინ წ ა ი რ ეკ ო ს და მისდევდეს,
გინა ჴელით კ ა მ ა თ ე ლ ი და მისთანა გ ა ა ბ ნ ი ო ს,
გინა მოჴლონთა და ურდულთა წ ა რ ზ ი დ ო ს,
გინა ჴ ე ლ ი ს წ ა ყ რ ა საქმის ქნით გაადვილება.

წაშვერილი წინ წარზიდული.

წაშლა ნაწერთ მოშლა.

წაშლილი ნაწერი მიშლილი.

წაჭრა მცირე კიდურთ მოკუტთა.

წაჭრილი მცირე მოკუტთილი.

წახნაგი (5. 12 ქება.) გათლილილი თვალი.

(ვ) **წვა** (7. 5 მსაჯუ.) თქლეფა.

წბილად უკუწბილებულად.

წბილი უკუწბილების ბჭე.

წბილება არს რაჲ უნდოდეს საქნელად და ვერა ქნას და შერცხუტნდეს და ესე გვარი რამე სარცხვენელი.

წბოლა თქ᾽ეფა.

(დ) **წდევა** (5. 22 ესაი.) ღჳნის დასხმა.

წდოლა (2. 10 ნამ.). ა ყ რ ა არს კაცი თჳსისა ნებითა დედაწულით აიყაროს და სხვაგან დასახლდეს;

წ ა რ ტ ყ უ ე ნ ვ ა ჲ არს რა მოძალემან მძლავრებით ა ჰ ყ ა რ ო ს და სხვაგან გ ა ნ ა ბ ნ ი ო ს და ქონებაც მიუღოს სრულობით;

წ დ ო ლ ა არს მძლავრთაგან აყრა და სხვაგან დასახლება და არა აფორიაქება, არამედ პ ა ტ ი ვ ი თ და ნ ე ბ ი ე რ ა დ . წ ა რ ყ უ ა ნ ა;

ყ რ უ ნ ვ ა არს სრულიად შიშველთ გამოსხმა და სადა უნდა წარყვანა (აყრასთან დაწერე).

წდომა მოწდომა, მიწდომა.

(ე) **წე** ქარაგმით წინაშე.

წებო მისაწებებელი.

წედა (3 მეფ. 7. 26) ესე არს ყოელივე ღჳნის შესასმელი ჭურჭელი.

წევა მოწჳვა, მიწევა, გაწევა, მოწევნა.

წევნული (3. 12 ფილიპ.).

წელ წელიწად (89. ფსალ.).

წელაწადი (64. 12 ფსალ.) წელიწადი დედალი.

წელი ნაწლევი.

წელი (13. 2 იერე.) სიბა.

წელი (89. 5 ფსალ.) წელიწადი.

წელიწადი (1. 14 დაბად.). ჰქონან წელიწადსა ერთსა თ თ უ ე ნ ი 12;
შ ჳ დ ე უ ლ ნ ი 52;
დ ღ ე ნ ი 365 და ჟამნი 6;
ყოველნი ჟამნი დღეთა და ღამეთანი 4380.
მათი წენტილიანი ორი ბევრი და ათას ასი;
ზედეთ რომ ექუსი ჟამნი სწერია მას ათექუსმეტი წამი აკლია და სხვანი ერთის დღისა და ღამის წამნი არიან 1440.

წელკავი სიბის შეკმობა.

წელს ამ წელიწადს.

(ჟდ/460) **წენგო** ნიგუზის ლეჲა ახალი (იგავი 10).

წენტილია ჟამის ნაოთხალი.

წენწურა ავი გოჭი ო.

წერა (10. 1 ესაი.) კალმის მოსმა.

წერა დახატვა.

წერაქვი (23. 29 იერე.) ესე არს ცალგნით სათხროლი აქუნდეს კლდეთ დასარღვევად;
წ ა ლ კ ა ტ ი არს ორგანითვე საკვეთი აქუნდეს ქვათა სათლელად;
ხოლო ჩ უ გ ლ უ გ ი—წერაქვი ხელთ საპყრობი საომრად.

წერეული (3. 7 რუთ.) ყანის ნაკრეფი შეკონვილი.

წერი საწერავი, ამოწერილის საღებავი.

წერილი (26. 54 მათ.) წერილი ეწოდების ყოველსა კალამთაგან აღწერილსა, გინა ბეჭდის ტჳფართა;
ხოლო ს ა ღ რ თ ო წ ე რ ი ლ ი არს ძველის შჯულის მატიანე და ახალი აღთქმა.
ხოლო წ მ ი დ ა თ წ ე რ ი ლ ი არს მათი თარგმანი და ღთის მეტყუელებანი და წმიდათა ჰამბავნი;
გ ა რ ე შ ე წ ე რ ი ლ ნ ი არიან მსოფლიონი ჰამბავნი, ლექსნი და იგავნი რამენი და მისთანანი;
ხოლო ზ ღ ა პ რ ო ბ ა ნ ი—საწარმართონი, საცრუო მოგონებულნი და ტყუილნი შემჭევრებულნი;
წ ი გ ნ ი ეწოდების ერთსა წერილთაგანსა მრთელსა, ვინც იყოს;
ხოლო მინაწერსა მოკითხვათა და სასაქმოთა—უ ს ტ ა რ ი;
უდარესისაგან უაღრესის მინაწერსა—ი ე რ ლ ა ყ ი;

მეფეთაგან მეფესთან მინაწერთა —პატრუცაგი;
მეფეთაგან მინიჭებისა წერილსა—სიგელი;
აგარაკთა და სოფლებისა დამტკიცებისა წერილსა—გუჯარი;
მეფეთაგან ბრძანება შეუცვალებელსა წერილსა—რუარტაგი;
ვალის აღების ჴელით წერილსა და მისთანათა—მოჭარაკი;
მცირესა ნაწერსა—ავთრათი, ვიეთნი ბარათსა უჴმობენ;
სამეფოთა მოსაჴსენებელსა—მატიანე;
წარსაგებელთა აღწერილთა—დივანი:
გრძლად გარდაბმულთა წერილთა—ტომარი;
განსაგებელთა წერილთა—კომონიტორი და განაჩენი;
განყრისა და განშორებისა წერილთა—განსაშორებელი;
სამოწმო წერილსა—სვისტატიკოსი, რომელსა თურქნი გუამაზარს უწოდენ;
ხოლო რუარტაგთა და სხვათა უსტართა სახესა გარდანაწერთა—პაჭენისი, რომელსა სპარსნი სავადსა უჴმობენ;
ღვთისა, გინა მეფეთა ბრძანებასა ენდალმა ეწოდების;
და წიგნაკი ცუდსა წიგნსა;
ლივიელლიოსი—სიმტკიცისა ქარტასა (კათიღორია).

10 **წერნაქი** წარნაქი.

წერო მწერო V.

წეროს წვივა სოკოა ერთი.

წერტა ჩხულეტა.

წერტილი (კათიღორია) წერტილი არს კალმით დასხმული (უᲓᲐ/461) მცირე წინწალი, გინა ნემსით ნაჩხვლეტი, რომელი არა განიზომების და არცა აღირიცხვს;
ვიეთთა წენტილად აღუწერიათ გაუსინჯავად.

წერწეტი ტანად წვრილი.

წესი (16. 21 გამოსლ.) წესი უწოდიან ჩვეულებასა განმტკიცებულსა და მდგომარესა, ვინაჲცა ჩვეულება არა ოდენ მისი სახელი არს, რომელსა ჟამ ქმნითა ჩვეულებად შეჰქონდეს, არამედ ოდესმე მისცა, რომელი ბუნებით ოდეს რამე იყოს წეს განმტკიცებული, ვინაჲცა უსულოთა და უძრავთა აქუს ესრეთ დაბადება, რამეთუ წეს ეწოდების მსგავსებითსა და შემსგავსებულსა საქმესა.

წესიერი წესის მოქმედი.

წესნიერი მოწესე.

5 **წეფხი** მჭლე და ცუდი მიწა.

წელან აწის უწინ.

წეწა ჴელით ყაჭის გაჩენა.

წეწება უღონო სლვა.

წეწონი ნიგოზი დამარილული.

10 (ვ) **წვა** (6. 18 ბარუქ.) ცეცხლით დაწვა.

წვა იწვა, მწოლარე იყო.

წვალება (24. 14 საქმ.). წვალებად უწოდთ ყოვლად ყოვლითურთ განჭრითა და თვთ მის სარწმუნოებისაგან უცხო ქმნილთა; ხოლო განხეთქილებად —კურნებად შესაძლებელთა, რათამე მიზეზითა დაგებათათჳს საეკლესიოთა ურთიერთას განყოფილთა. კუალად შესაკრებლად —შემდგომად დაუმორჩილებელთა ხუცესთა, ანუ ეპისკოპოსთა უსწავლელთა ერისა მიერ ქმნულსა რასამე კრებათა.

წვდილი (21. 18 ეზეკი.) მახჳლ მოწდვილი.

წვეთი (5. 7 მიქია) ცვარი ჩამოვარდნილი.

15 **წვენი** (6. 19 მსაჯ.). წვენი არს საჴსნილოჲ, თუ სამარხო ნადუღარი;

ხოლო ახლისა ყველისა განაწურსა ჰქჳან შრატი;

და ძველთა ყველთასა—ნაჭყუმპი;

და სხვაჲ რაჲცა გაიწურვიან, მას განადენსა—წაქა;

და სხვათა ღნიოშთა—წუნწუხი.

წვივი (19. 31 იოან.) კაცის კანჭი.

წვივსაცმელი ეწოდების ყოველთა სხჳლ ბარკალთა სამოსელსა;

ნიფხავი არს ტილოსა ანუ ნარმისაგან შეკერული ცალკეცი;

როპანაგი არს ორკეცი საპირე, რაც იყოს და სარჩული სხვაჲ;

პერიკმები არს ნაქსოვისა, ანუ ხავედისა საპირე იყოს და სარჩული სხვაჲ;

ხოლო საწმართულო გარეგან საცმელი, რომელსა შალვარს უჴმობენ.

წვიმა (5. 6 ესაი.) მზის შარავანდედი მიწათა და წყალთაგან აღიღებს ცვართა და შერთავს ღრუბელთა და ღრუბელი ველარ დაიტევს ჩამოადენს წჳმათა;

(უდბ 462) წჳმათა სახელნიცა განიყოფებიან;

ცუარი არს სინოტივისაგან ჰაერისა უღრუბლოდ მოსული ღამით და დილეულ ფურცელზედ მდგარი;

ნიჟი არს ცვარის უმცირესი ნაწილი და ღუაფი ცვარისა უდიდესი;

თქორი არს წჳმა წვლილი და კაცთაგან ძნიად სახილავი;

თქეში უსხოსი თქორისა, ვითა აღნაცარი რამე;

ფრუტი არს თქეში ნისლოვანი;

ჟღმურტლი არს ფუტისა უდიდესი და უფროსად ნისლოვანი;

დელგმა არს წჳმა დიდი და გვიან მომდარებელი;

ისხარი წჳმა სწრაფი და ადრე მომდარებელი;

ღოლფო წჳმა დიდი და დამაბნელებელი და ღვაროვანი

ქ ა რ ი შ ხ ა ლ ი არს ქარნარევი ძლიერი წჳმა;

შ ხ ა პ ი არს ანაზდი და ჩქარი წჳმა;

ხოლო ხეთა ფურცელნი რა წჳმას იტჳრთავს და შემდგომად წვეთას დაიწყებს ლ ე შ ხ ს ა და ჟ ვ ა ვ ს უწოდენ.

წვინტლი. ც ი ნ გ ლ ი არს ცხჳრით მონადენი, ვითა წყალი.

ხოლო წ ვ ი ნ ტ ლ ი უსქესი მისი;

და ბ ო ტ ო ტ ი დიდი და სქელი და ჟ ღ ვ ი ნ ტ ი ბოტოტის უმცირესი.

წვლილი და წვრილი განიყოფებიან: წ ვ ლ ი ლ ი არს სხეულობისაგან მოკლებული და სახე ბროლისა, ვითა სული და აერი და მისთანანი და წ ვ ლ ი ლ მ ო გ ო ნ ე ბ ა (20. 10 იერე.).

ხოლო წ ვ რ ი ლ ი—მცირე, ვითა ქჳშა და მკედი და უდიდესი უდარესი.

წვლილმოგონება (20. 10 იერე.) ფიქრი.

წვრთა არს რა კაცი კაცსა ტკბილითა სიტყვთა ა ს წ ა ვ ლ ი დ ე ს კეთილსა;

და უკეთუ სიტკბოთ არ შეისმინა ტუქსვითაც ჰამს;

პ ი რ უ ტ ყ უ თ უმწყსთაცა მოწურთად ითქმის, რომელ კაცთა ნებისად მ ო ს წ ვ ა რ თ ო ნ.

წვრთილი წვრთა ქმნილი.

წთოდა (66. 9 ფსალ.) წვეთდა.

წიალა მცირე ქინქლა.

წიალთა ჭქვა ახლო ჩუმად უთხრა.

წიალი (4. 6 გამოსლ.) კალთა და უბე.

წვრილი (41. 6 დაბა.) წვლილთან ნახე.

(ი) **წიალკერძო** ახლო ნაპირად.

წიალმოსლვა აქათ კერძო მოსლვა.

წიალმოსული აქათ მოწევნილი.

წიბო ერთი გვერდის ძვალი.

წიგნაკი წიგნ ცუდა.

წიგნარა ნაკეციანი ფაშვ.

წიგნი (36. 21 იერე.) წერილთაგან ერთი.

წიგნი მოგებისა (32. 11 იერე.) მონასყიდობისა.

წიგნის საცავი სახლი საწიგნე.

წიგნის ტყავები (2 ტიმოთ. 4 13.) ეტრატი.

წიდა რკინისა და ილეკროს ნადნობი.

წიდა სიბილწე და ფინთი ჰამე.

(უდგ/463) **წიდნა** ვენახის გარდაფლვა (17. 6 ეზეკი).

წიდოვანი (15. 19 ლევიტ.) დიაცი დაშტანი.

წივა ჴმელი ნეხვი.

წივილი წვლილი რამ ჴმაჲ.

წივწივა V.

წითელა სენია.

წითელა ძუმელა.

წითელი ცეცხლის ფერი.

წითს (16. 2 მათე.). წითლობს.

წილ (1 მეფ. 24. 18) ნაცულად.

წილი კერძიგით.

წილი (1. 7 იონ.) წილის გდება.

წილია ტილის კვერცხი.

წილკავი სამჭედურთან ნახე.

წინ (ე. 2 ესაი.) პირის კერძო.

წინა დასაბამი, გინა პირველი, გინა გუნდთ პირველ მთავარი, გინა ნავისთავი და მისთანანი რაჲცა (30. 38 დაბა.).

წინაალმდგომი (41. 11 ესაი.) მჴდომი, მბრძოლი.

წინაალრჩევა უწინ გამორჩევა. (35 დამასკელისა; 32 ნემესიოსში ვრცლად იძიე).

წინაბეგა თითოი სატაცური ♥.

წინადადება იგავი, გინა სხვას წინ რამ დაუდვას.

წინადაცვეთა (17. 11 დაბად.) მეტკუწთილება.

წინათ პირის კერძო.

წინამბრძოლი პირველ შემბმელი.

წინამდებარე წინ ხილულად რაც ედვას (2 ნემეს.).

წინამეტყუელი წინასწარმეტყუელი.

წინამეწყვე წინა გამწყოდ მდევი.

წინამო (4 მეფ. 4. 39). ესე არს თმა ლაწვთ მაშვენებელი, რომელ არს ღულამბარი.

წინამორბედი წინა მორბენალი.

წინამოსაჯული (5. 25 მათე) მოდავე.

წინამსრბოლი შიქრიკი.

წინამცუწლი მჴმილავი.

წინამცურვალი (4 მეფე 10. 25). შიქრიკთან ნახე.

წინამძღუარი (49. 25 დაბად.) წინამძღუარი ეწოდების კრებულის უ ფ რ ო ს ს ა, გინა მგზავრთა ე ტ ი კ ს ა, გინა ბრმის წინა მ ყ ვ ა ნ ე ბ ე ლ ს ა;

ხოლო სამღრდელო მონასტერთა წ ი ნ ა მ ძ ღ ვ ა რ თ ა განყოფილებანი ესრეთ არიან: ერთის მონასტრის კრებულის უფროსსა ეწოდების წ ი ნ ა მ ძ ღ ვ ა რ ი;

ხოლო შვდთა და რვათა მონასტრის წ ნამძღვართა ზედა მდეგსა, რათა იგი განაგებდეს, მ ა მ ა ს ა ხ ლ ი ს ი;

ხოლო მრავალთა მამასახლისთა ზედამდეგსა მ ო ძ ღ ვ ა რ თ მ ო ძ ღ ვ ა რ ი;

და მრავალთა მოძღვართ მოძღვართ ზედამდეგსა მოძღვართა პ ე ტ ი ეწოდება.

(უდდ 464) **წინაპარი** პირველადი (2. 4 ანგია.).

წინაპარი (3. 4 მალაქია) წინა პირველი.

წინასაცავი (2. 5 ნამო.) წინა საჴმილავი.

წინასწარი (32. 20 დაბა.) პირველი.

წინასწარმეტყუელა (4. 4 მსაჯუ.) ქალი წინასწარმეტყუელი.

წინასწარმეტყუელება წინასწარმეტყუელთა თქმული.

წინასწარმეტყუელი (1. 21 იოან.) ვაჲი წინასწარ მთქმელი.

წინაუკმო და უკანაწარ წინა უკულმა და უკულმა **წინა**.

წინაშე (27. 20 დაბა.) წინ ახლოს.

10 **წინდა** მოქსოილი ფერჯის საცმელი.

წინდი (38. 13 დაბად.) გალისათჳს მძევალი.

წინმოსაფენი ესე არს მოსარტყმელი სამუშაკო სამოსლის დასაფარავად, რომელსა ბ ო-ქ ნ ო ც ს ა უწოდენ.

წინწალი წერილთ მიჯნა.

წინწანაქარი პირველ გამონადენი ტყბილი.

15 **წინწიბური** ბალახთ საგლეჯი მშჳლდაკი.

წინწილა ლინი (150 ფსალ.).

წინწილი ტკბილი საკრავია.

წინწკალა ნაბერწყალთ ნაწილი.

წიპწიპა ზონარი საჩეხიანი.

20 **წირვა** ღუთის შეძლუნა.

წირთხლი (12. 7 გამოსლ.) კარის ანყოლი.

წირი არს ვაკოვანთა შინა არა რაჲ მყოფსავით რამე ჩენა მხედვარეობასა შინა;

ანუ დახატული, რომელი მსგავს ცხოველისა ჩნდეს და მისთანანი (7 ნემეს.).

წირიხტა კვერცხით მოზელილი ერბოში მოხრაკული პური.

წირპლი თვალის ბაყლი რბილი.

25 **წისქვილი** დიდი საფქველი.

წიტი სენია, განსავლით ზიდება.

წიფება შეძლება.

წიფელი Y.

წიფვა მოსწრება.

30 **წიფხი** წვრილი და გრძელი ყლორტი.

წიქარა წითელი ზროხა ო.

წიწაკა ბალახის პილპილი ♥.

წიწაკი ფრინვლის სენია.

წიწანი ცუდი ბაკი.

35 **წიწვა** მოწიწებასთან ნახვ.

წიწიბო წიფლის ხილი Y.

წიწილი ქათმის მართჳ V.

წიწილკურა ♥.

წიწინი ალყის ჴმა.

40 **წიწკანა** V.

წიწლაკიანი ყრმა სწრაფად მოშუღარი.

(უდ/465) **წიწმატა** ♥.

წიწმატი ♥.

წიწნეული (2 შჯულ. 8. 9) მოწიწებით მყოფი.

წიხლი (9. 4 იერე.) ფერჴის კრვა.

5 **წიხნა** (9. 5 საქმე) წიხლვა.

(კ) **წკავილი** ლეკჳს ჴმიანობა.

წკაპიწკუპი წულილად ცემის ჴმა.

წკაპნი წვეთის ჴმა.

წკარნი ილეკროს ჴმა.

10 **წკენტა** მუწუკის გამოკჳმობა.

წკენტი რძე ძჳრად მდენი.

წკეპა ჴელით ცემა.

წკეპლი წვრილი ჯოხი მედრეკი.

წკაპარტი თითის კვრა.

15 **წკიპურტანა** მცირე მშჳლდაკი.

წკირი წვრილი ჩხირი.

წკმუილი ძაღლის ტირილი.

წკრიალი რვალის ჴმა.

წკრივად გრძლად წყობით თითო.

20 (ლ) **წლაპუნი** პირის ტკბანურების ჴმა.

წლევა ჴორცთ პატივი და მოსვენება.

წლევანდელი ამ წლისა.
წლეულ ამ წელიწადს.

(მ) წმასნა მეტად შეგრეხა.
წმასნილი მეტად შეგრეხილი.
წმახი უძრმო მწნილი.
წმედა მოჴოცა.

წმიდა (2. 23 ლუკა) წმიდა მოასწავებს დიდებულ იყავ, ქებულ იყავ და ამაღლებულ იყავ; წ მ ი დ ა ითქმის მხოლოსა ღვთისა ზედა და რომელნი ღმერთმან წმიდა ყვნა მსახურნი და სათნო მყოფელნი მისნი;

და მღდელნი რა მიიღებენ ღვთისა მიერ კურთხევასა წ მ ი დ ა ჰ ყ ო ფ ე ნ პურსა, ღჳნოსა, წყალსა, ზეთსა კურთხევითა მით;

ზ ე შ თ ა წ მ ი დ ა იჰქმის წმიდასა სამებისა და ღვთაებისათჳს და წმიდისა ჴორცისა და სისხლისათჳს ქრისტესისა და მარიამ ღვთის მშობელისათჳს;

უ ფ რ ო ს ა დ წ მ ი დ ა ანგელოზთა და თავთა მოციქულთა და წ მ ი დ ა ყოველთა წმიდათათჳს და კურთხევით განწმედილთათჳს ოდესმე კაცთათჳსცა და გულთათჳს კაცთასა;

ხოლო შეუმრდველთა ღჳნოსა, წყალსა, ზეთსა და ეგევითართა არა ვიტყვთ წმიდად, არამედ დ ა წ მ ე დ ი ლ ა დ და კ ა მ კ ა მ ა დ და მ ო რ ა ვ ა ყ უ ნ ა დ;

ხოლო კაცთა მბანებელთა და სამოსელ განრცხილთა და ჭურჭელთაცა განრცხილთა ვიტყვთ ს უ ფ თ ა დ;

გზათა და მიდამოთა განწმედასა დ ა ფ ა ლ ვ ა ს ვიტყვთ;

ოქროთა და ილეკროთა ოფაზთა ურიოშოდ გ ა მ ო ც დ ი ლ ა დ ვიტყვთ;

ფქვილსა—ჴ ლ ა რ ჩ ა დ;

(ჳდვ/466) ხვარბალსა—რ კ ვ ე უ ლ ა დ და სხვათა ღნიოშთა—წ ა რ ჴ ო ც ა დ.

წმიდა არს (6. 3 ესაი.).
წმიდა ზეთი (30. 25 გამოსლ.) ნაკურთხი ზეთი.
წმიდანი ღთის მსახურნი.
წმიდა პური სეფის კვერი.
წმიდა სული (1. 5 სიბრძ.).
წმიდა წმიდათა (40. 11 გამოსლ.) საკურთხეველი.
წმიდა წყალი აიაზმა.
წმული ნაცრისა და მისთანათა წვენი;

(ნ) წნ̃ ქარაგმით წმიდამან.
წნელი ღვლერჭი მოუგრეხელი.
წნეხა ფერჴით ყურნის დაწურვა.
წნოანი წვენიანი.
წნორი ველური ტირიფი.
წნული დაწნული.

(ჲ) წჲ̃ ქარაგმით წმიდაჲ.

(ო) წო̃ ქარაგმით წმიდაო.
წოდგელი ცელია სხვა რიგი.
წოდება დაძახილი.
წოდებული (23. 7 ლევიტ.) დაძახებული.
წოვანა სოკოა ერთი.
წოვარი.
წოვნა ძუძუს ჰამა.

წოლა დებით ყოფა.

წოლილი წოლა ყოფილი.

25 წონა სასწორის შესწორებული.

წონწილი წაქცევას ლამოდეს.

წობი.

წორო 🍸.

წოტი პატარა ბუჲ V.

30 წოქო თოხლო კვერცხი.

წოწინება წონწილი.

წოწოლა მოდიდო წოტი V.

წოწოქა ჴმელის მჟავის გამონაწურს წ ო წ ო ქ ა ჰქვიან და ნედლის მჟავისას წ უ ა ვიეთნი ს ა წ ე ბ ე ლ ს უჴმობენ.

(რ) წრაპაკანი ყოველთა სირთა უმცირესია V.

35 წრახნილი მეტად შევრეხილი.

წრე მგრგულად ხაზი მოვლებული.

წრეტა სრულიად წარმოცლა.

წრიალა V.

წრიალი მახვლის ჴელზე წასმის ჴმა.

40 წრიაპი სადედლე ვარია.

წრიაპი ეს არს რკინა შემზადებული კბილებიანი ტერფთა ამოსაკრავად, რათა ფრიალოთა მავალსა კაცსა ფერჴი არა მოუცურდეს. (უძბ/467)

წრიმლი წირპლი.

წრიპინი შეშინებულთ ბაზთ ჴმიანობა.

წრტიალი ტკივილთ ნამეტნაობა.

წრუწუნი ბაგეებით ქორთ მოწოდება;

გინა ცხენთ ჴმის ცემა.

5 წრფელი (3. 3 მათე) წრფელი არს უზაკველი საქმე; წ რ ფ ე ლ ი არს ყოელივე საქმე მართალი და ს წ ო რ ე—სადა არა იყოს ბორცვები, ჴევნები და ღირღოვანი, არამედ ყოვლად სწორე იყოს.

[უ] წუა დაწვა.

წუაა დაწვაა.

წუელა მოწველა.

წუევა (12. 33 გამოსლ.) მიწოდება.

10 წუელი ❦ (7. 4 მათე). წუელი არს ყანის ძირი ვიდრე ჴუვლამდე.

ხოლო ჴუვლი იგი თავ წარსხმული ოდენ.

წუერი თმა ნიკაპთა (2 მეფ. 9. 4).

წ ვ ე რ ს უწოდენ თავსა მთათა და ბორცუთასა, გინა წ ვ ე რ თ ა ლახვრისა და მახვლისათა;

გინა კ უ ნ წ უ ხ თ ა ხეთასა;

გინა ჯ გ უ ჱ რ თ ა კვერთხისათა (6. 21 გამოსლ.);

გინა ს ა ბ ე ლ თ ა მკედისა დასასრულთა.

წუთი (1 მეფ. 14. 9) წამთან ნახე.

წუთხი (7. 5 იობ.) შარავთან ნახე.

წუილი თოფის ტყვიის ჴმა.

15 წული (34. 24 დაბად.) ვაჟი.

წუმბე მყრალი ლაფი ფინთი.

წუმპე იგივე ლაფი.

წუმწუმა (19. 23 დაბად.) ზეცით ცეცხლი არს, რომელი აწჳმა სოდომს გოგირდითა.

წუმწუმა გოგირდის კერასი.

20 წუნება თვალსა და გულში არ მოეწონოს.

წუნი წუნების ნაწილი.
წუნკელა უპატიური, წუნკალა.
წუნწკლი წუმთთ ნაწუმთი.
წუნწუბა გოგირდი. იოსიპოსი საგონებლობით ასფალტოს წუნწუბად იტყვს.
წუნწუხი წუმთთან ნახე.
წურბელი (30. 15 იგავი) ~.
წურვა (6. 6 ამოს.) გაწურვა, დაწურვა.
წურწუკი უდუმო ცხოვარი კუდიანი.
წურწუმა კუმკუმა.
წულა სამოგვს ფერჯსაცმელი.
წუწა ფრთე დაუღერებელი.
წუწი ჭმელი წირპლი.
(უ2ჩ / 468) **წუწკნა** ბაკით ამოწოვნა.
წუწკუნი ლეკვს ტირილი.
წუწუნი უნდომი ცუდი ტირილი.
წუხვა (3. 44 გოდე.) შეწუხება თუ დაწუხვა.
წუხილი თუ ვინმე სენთაგან, ანუ საზრუნავთაგან დიდად შეჭირვებულ იყოს.

(ყ) **წყალი** (1. 2 დაბად.) წყალი არს ერთი ოთხთა კავშირთაგანი კეთილად დაბადებული ღვთისაგან პირველსა დღესა;
წყალი არს ნივთი ნოტიო, გრილი, მძიმე და ქუშდამზიდველი და ადვილად დასათხეველი;
ქვეყანა უმძიმეს არს წყალთა;
და ჰაერი უსუბუქეს წყალთა;
და ცეცხლი უსუბუქეს ჰაერთა;
წყალი ეწოდების ზღვასა, ტბასა, მდინარესა, წყაროსა ფშასა, ჯურღმულთა, წვმათა და თოვლისა ნადნობთა და ამათ მიერ იქმნებიან ნათლისღება;
ხოლო ვარდის წყალთა და სხვათა მიერ ნოტიოთა არა იქმნებიან.
წყალი მიტევებისა (47. 3 ეზეკი.) ნათლისღება.
წყალი მოცვისა (3. 14 ნამ.) წყალი გარმოვლებული სიმაგრედ.
წყალი ცხოელი (19. 17 რიცხ.) წყაროს წყალი.
წყალმანკი წყლით მანკიერი.
წყალობა არს მწუხარება სხვსა ბოროტსა ზედა (50. 2).
წყალწყალა V.
წყარო (2. 6 დაბად.) ზღვათა და მდინარეთაგან განვლიან სოროთა ქვეყანისათა და ზღვსა სიმწარესა ქვეყანა დასწურავს და შესვამს და ვითართა ადგილთა განვლიან წყარონი, კეთილთა, ანუ ცუდთა ეგე ვითარნი იდინებიან გემოთა;
და უკეთუ გოგირდისა ლითონთა განვლო, ტფილნი იქმნებიან წყარონი, ვითა შდულარე;
უკეთუ მდინარისა მახლობელად მისგანვე გამოდიან წყარონი არა უწოდთ წყაროდ არამედ ფშად;
ვიეთთა ჯურღმულიცა წყაროდ ადუწერიათ;
და რა წყარონი შეკრბებიან და ჩავლიან, ჭევი ეწოდების;

და ჯევები რა შეერთდებიან, მდინარე შეიქმნების;
უკეთუ წყალი მაღალთა კლდეთა ჩადის—დანჩქერი და დაბალთა კლდეთა ჩამდენსა—ჩანჩქერი;
ხოლო ლოდნართა მჩქერვალოსა—ჩოჩგოჩანა;
სადა ღრმად და მდოგრედ მიდის—ლუბრმა;
და სადა წყნარად და არა ლუბრმად დიან—მონიო;
სადა მჩქერვალო დაწყნარდების და ერთსა ადგილსა დაღრმავდების—მორევი;
დანჩქერი ღრმად ჩაიჭრების და ამოდუღილივით ზე აღმოიჭრების—ზვირთი;
სადა მონიო წყალი ჩაიღუღარჭნება—ჭვლი;
სადა მდინარეთა გასავალია—ფონი;
სადა მდინარენი დასრულდებიან წყალთა მათ შესაკრებელსა უწოდენ ზღვასა;
სადა ზღვა დავიწროვდება—სრუტსა;
სადა გარე შემოევლების უწოდენ ტბასა;
(უძთ/469) ცუდსა მცირესა ტბათაგანსა—ტბორე.

წყე საწყეო.

წყევა საწყეოთ წყვა.

წყევა (27. 12 დაბად.) წყევლა.

წყევი (27. 25 იობ.) აწყვა.

5 **წყევლა** დარისხება.

წყენა.

წყეული დაწყევლილი (2 შჯულ. 27. 15) ესე არს კურთხევისაგან განშორებული და მოკლებული.

წყვდევა (1. 14 აბდი.) დაპყრობა სახლში.

წყვილი ლუწივით.

10 **წყვილი** (24. 2 დაბად.) ორნი ბარკალნი, ანუ ყვერნი და მისთანანი.

წყირთლი (12. 7 გამოსლ.) წირთხლი.

წყლვა არს მახვლით დაკოდა, გინა შიში დიდისა საოცრისაგან რა ეცეს, იწყლვის, ვითა განგურემილი.

წყლიანი მოქდომილ შვენიერი.

წყლიერნი წყალში მყოფნი.

15 **წყლით მანკიერი** (14. 2 ლუკ.) ესე არს სრულიად განსივებული და კურნება შეუძლებელი.

წყლის საქანელი ესე არს სიღრმიდამ წყლის აქოსალებული;
გინა ზოდიაქო მეათერთმეტე, იანვარს 20 რა მზე შევალს.

წყლტუ უმქისო.

წყლტუ (27. 11 დაბად.) უბალნო.

წყლტუ კლდეობა (26. 14 ეზეკი.) სალი კლდე უგალი.

20 **წყლული** (1. 6 ესაი.) დაკოდილი.

წყმდების წარწყმდების.

წყმედული წარწყმედული (50. 6 იერე.).

წყობა (14. 3 ზაქარ.) წყობა ლაშქრობის რაზმი;

გინა რ ი გ ი ა ნ რაც დ ა ს-დ ვ ა;
გინა დ ა ზ ა ვ ე ბ ა და მისთანა.

წყრთა (3. 47 დანიე.) წყრთა არს იდაყვითგან თითის წვერამდე;
ხოლო ხონოლროფში წყრთა მ ჭ რ ა დ დაუწერიათ მრუდად და სომეხნიცა ეგრე იტყვან.

წყრომა მცირე რისხვა.

25 წყუდიადი (10. 22 გამოსლ.) ძნელი ბნელი.

წყუწდა მოსრვა.

წყურვეული მოწყურვებული.

წყურვილი (5. 13 ესაი.) წყლის სმის ნდომა.

წყურიელი (25. 5 ესაი.) მოწყურებული.

30 წყურტი სნეულობა არს, რომელი მრავალს წყალსა ასმევს კაცსა და განაჭმობს სიმჭლით.

ჭ.

(უო/470) ჭა ჯურღმული წყალთა.
ჭაბუკა (2. 5 რუთ.) ახალ-გაზდა ქალი.
ჭაბუკი (25. 27 დაბა.) ახალ-გაზდა ვაჟი.
ჭაბუკიდი ჭაბუკა.
5 ჭადარი ხე ჯავარიანი ♈.
ჭადრაკი სამორინოა (გრიგოლის ცხოვრ.).
ჭავლი სხვლი ნაწნავი თმა.
ჭავლი წყლისა (17 სიბრძ.).
ჭაკი ჭრდალი ცხენი და ვირი.
10 ჭაკუნტელი ტკბილი ჭარხალი (51. 20 ესაია). ♥.
ჭალა წყლის პირი ნაყოფიერი.
ჭალაკი (23. 2 ესაი.) კუნძული, გინა ჭალა.
ჭალი ურმის მანა.
ჭალიკონი ქარია ერთი სასტიკი.
15 ჭამა (2. 17 დაბად.) გაძღომის ნაწილი.
ჭამადი (5. 43 მარკ.) საჭმელი.
ჭამბარი მწყემსთ კარავი.
ჭამებული (15. 23 ლუკ.) ნასუქარი.
ჭანარი ✕.
20 ჭანგა ♥.
ჭანგი ფ რ ჩ ხ ი ლ ი არს კაცთა თითთა რქანი;
ჩ ლ ი ქ ი და ჭ ლ ა კ ი არს ზროხათა და რაჲც ფერჴ განპებული არს მათი ფრჩხილი;
ქ ა ჩ ა ჩ ი არს ცხენთა და მისთანათა ფერჴის მრთელი ფრჩხილი;
ჭ ა ნ გ ი არს მჴეცთა ფერჴის ფრჩხილი;
კ ლ ა ნ ჭ ი არს ბაზთა და ფრინველთ ფრჩხილი.
ჭანგი უმეცარნი ლჴნოსა მოძმარებულსა რომელიმე ჭ ა ნ გ ს ა უწოდენ და რომელიმე კ ა ნ ჭ ს ა. არცა ერთია მათი სახელი,—ანუ მ ო ძ მ ა რ ე ბ უ ლ ი, ანუ ჭ მ ა ხ ი არს.
ჭანდარი (24. ზირაქ.) ♈.
ჭანჭალი ყვერთ ძარღუნი კაცთა მიდამონი.
25 ჭანჭიკი ჩხირთაგან ფარეში.
ჭანჭრობი კორდი წყლიანი ნოტიო.
ჭანჭყალი ნაკლული ჭურჭლის ჴმა.
ჭაობი სათიბი ნოტიო ადგილი.
ჭაპანი საურმე თოკი.
30 ჭაპი ბანდულთა და წაღათ შესაკრავი.
ჭარბატელა ♥.
ჭარბი ნამეტნავი.
(უოა/471) ჭარი ჭარო (11. 15 ლევიტ.) V.
ჭარიკი ნახევარი კოკა.
ჭარკვანი იკანკელი.
ჭარმაგი თეთრზე შავით დაწინწკლული ლ.

5 **ჭარმალი** ჭალარა.

ჭარო V ქორსა ჰგავს, ხეზე ჯდების, თევზს ამოიტაცებს წყლით და სჭამს.

ჭარტალი სომხურია, მრავალ მეტყუელსა კაცსა ჰქვან.

· **ჭარხალი** ♥.

ჭაუკა ძურწას ჰგავს, ფეტვ წამჭდარი ♥.

10 **ჭაფალა** ნაფოტას ჰგავს ⊀.

ჭაქნი ჭიქის გატეხის ჴმა.

ჭალარა წვერ ჭრელი.

ჭალვი სათიბელი.

ჭაშა შუბლის ზეითი თავის ძვალი.

15 **ჭაშაკები** (52. 19 იერე.) სასმისი ჭურჭლები.

ჭაშმაგი ბერი მჴნე შემძლებელი.

ჭაჭა ყურძნის ქერქი.

ჭაჭანება გლეხურად ჩამიჩუმი.

ჭაჭვი პეშვი.

20 **ჭახრაკი** სასთავთ საბრუნავი.

(დ) **ჭდე** ხე დაჭდეული.

ჭდეული დაჭდობილი.

(ე) **ჭედა** (41. 7 ესაი.) ცხენის ფერჴის მორკინვა, გინა ილეკროს მუშაკობა.

ჭედილი გამოყვერილი ცხოვარი ო.

25 **ჭევლი** მდინარის ჩაციმციმება.

ჭელესირა ○ მიდრეკილი ასურასტანი; ქვეყანა ასურასტანი.

ჭელტვა ესე არს კაცი რა საქმეს ხალისიან და ზედაზედ **იქმოდეს**;

გინა ესრეთვე ალერსით შეაყვაროს თავი თჳსი უალერსთა და ზედაზედ **იახლოს**.

ჭენება გაქცევა.

ჭენჭი ცხიმთან ნახე.

10 **ჭეო** კლდის ნაწყობი.

ჭეოდჭეოდ ნაწყობ ნაწყობად.

· **ჭერამი** Y.

ჭერი სართული.

ჭექა აბჯრის ცემის ჴმა.

35 **ჭეშმარიტი** სწორედ მართალი (2 კორი. 6. 7).

ჭეხა დიდი ქუხილი.

(ვ) **ჭვავი** ♥.

ჭვარტლი კვამლთაგან შემურვილი.

ჭვილთი ხოჭივით არის.

40 **ჭვინტა** V.

ჭვინტი ფერჴთ საცმელთ წინა წუწრო.

ჭვირი შეხედვა.

(ზობ / 472) **ჭვირობა** (41. 16 ეზეკი.) ჭვრეტა.

ჭვირს გამოსჭვრეტს.

ჭვრეტა მხერა.

(ი) **ჭაა** ესე არს აბრეშუმისა და ყაჭის მატლი;

ხოლო ჭ უ ა სხვანი წვრილნი მძრომნი;

და ბ ო ბ ო ლ ი მათი უდიდესი მძრომი ~.

5 **ჭიანური**.

ჭიაფუნდურა ნეხვს მზიდავი ჭუა ~.

ჭიაყელა წითელი გრძელი ჭია ~.

ჭიაჭუა ჭია და ჭუანი ~.

ჭიგო დიდი სარი.

10 **ჭიდება** არს მჴეცი და კაცი რა შეიჭიდნენ, გინა მჴეცი ანუ პირუტყვ და პირუტყვ; ხოლო კაცი კაცსა რა ეჭიდებოდეს რ კ ე ნ ა ეწოდების.

ჭივილი ჴმიანობა რაშეა.

ჭივჭავი ჭავჭავი V.

ჭივჭივი ჭავჭავივე V.

ჭიკარტი ♥.

ჭიკჭიკი ფრინველთ სიმღერა.

ჭილი ♥ (19. 6 ესაი.) ჭილიცა სამ ოთხ გვარი არს:

შ ო ლ დ ო არს დაბალი და ღერო მგრგვალი ჭილი;

ჯ ჯ ლ ო ს ი არს მაღალი და მგრგვალი ჭილი;

ჩ ა ლ ა მ გ ე ლ ა ფოთელ ბრტყელი ჭილი;

და სხვა გვარიც არიან.

ჭილიბი ურმის თვალის ჭანჭიკი.

ჭილო ნიორთა და მისთანათა ერთი შენაძრობი ძირთაგან.

ჭილობი ჭილთაგან წნული;

ჭილობიცა სამ ოთხ რიგია:

ნ ე ჭ ა კეთილი და სუფთა;

კ ე ლ მ ე ნ ი სხვლი და ცუდი და სხვა რიგნი.

ჯილყვავი შავი ყვავი V.

ჭიმა გაჭიმა, აჭიმა.

ჭიმი კანაფის ავშარა.

ჭიმითა (31. 9 ფსალ.) გაჭიმითა.

ჭიმკა მაცთურად იტყვან გლეხნი.

ჭიმონი გუდა სტვრა.

ჭიმური ესე არს პური დაფხვნილი, გინა ბრინჯი, ანუ სხვა მარცვალნი მგბარი ერბოსა, ანუ ზეთში მოხრაკონ, რომელსა სპარსნი ფ ლ ა ვ ს ა უწოდენ.

ჭიმჭიმი წვრილად ჭრელი.

ჭიმჭიმელი ესე არს არიას ცა მეხუთე.

ჭინო პატარა კაკაჩა V.

ჭინტვა განსავლით გასლვაზე გარჯა.

ჭინჭილაკი ურმის თვალის ჭილიბი.

ჭინჭრაქა V.

ჭიპი უკე, მუცლის შუა ჩუბუტო.

ჭირანო მთოვარის ცა უქუშმოესი.

(ჟოგ/473) **ჭირვა** დაჭირვა, მოჭირვა.

ჭირვება რაც სჭირდეს კაცს კაი თუ ავი.

ჭირვეული (1. 4 იონა) ჭირის პატრონი.

ჭირი (42. 21 დაბად.) ბოროტი და ავი ედვას.

ჭირხლი თოვლთან ნახე.

ჭიტი ქელტარზე ნასთი ნახვევი.

ჭიუკა ჭაუკა ♥.

ჭიქა კაცთა მიერ გამოდნობილი ჭურჭელი.

ჭილვი ფრინვლის წ ნა მკარი.

ჭილრიკა მაჩხი, თეთრ მორეული.

ჭიჭინა Δ.

ჭიჭინი ჭიჭინას ჴმიანობა.

ჭიჭლა მცირე სალვნე.

ჭიჭმატა მეტად წვრილი მძივი.

ჭიჭნაური (16. 13 ეზეკი.) აბრეშუმი.

ჭიჭრიკაველა ცუდი ჭრელები.

ჭიჭყინი წვრილი თევზი ✱.

ჭიჭყინი გოჭთ ჴმიანობა.

ჭიხვინი ცხენთ მრისხ ნებრს ჴმა.

ჭიხმაკური კაცი ყოვლის გზით გაუწყობელი.

ჭიხი სხვათა ტილი რა სხვას შეაჯდეს.

(ქ) **ჭკა** პატარა ჭილყვავი.

ჭკანტნი თითის გარდაწევის ჴმა.

ჭკანჭკანტა Ÿ.

25 ჭნობა დაჭნობა, შეჭკნობა.

ჭკუა სიბრძნის გზები.

ჭკვიანი ჭკუის მქონებელი.

ჭკუტა წვრილი სხალი გვარად Ÿ.

(ლ) ჭლაკი (10. 25 გამოსლ.) ჩლიქი.

30 ჭლექი სიმჭლის სენი.

ჭლიკი (4. 13 მიქია.) ჭლაკი.

(მ) ჭმაჭნა უგვანი გრეხა.

ჭმახე მოძმარებული.

ჭმული შეჭმული, მოჭმული.

35 ჭმუნვა მწუხარებასთან ნახე.

ჭმუნვილი მჭმუნავი, ჭმუნვის მოქმედი.

ჭმუხვა ურვეული, ანუ ტკივნეული არა კუნესოდეს, არამედ წარბისა ხრითა შეეტყობოდეს.

(ო) ჭობოსანი ძვალთ საფხეკი ქლიბივით.

ჭოგრი შორს სათვალე.

40 ჭოგრი მსოფლიონი წვრილს ლატანს უჭმობენ.

ჭოვილო ჭანჭრობში ჰზის, მწყერსა ჰგავს, ნიკარტი გრძელი აქუს და ანაზდად აფრინდება V.

ჭოლაური ჴრმალია ერთ რიგი.

ჭოლოკი ალმა სასროლი ჯოხი.

ჭონი ბეწვს მკერავი.

(უოდ/474) ჭორი ტყუილთან ნახე

ჭოროკინი სვეტის წვერი შემოჭდობილი.

ჭოროხი მდინარისაგან შეყრილი ქვიშა.

ჭორტანა ❦.

5 ჭორტი (7. 26 ისო.) ქვა კაცთა აგებული.

ჭორტიყი ჴოჴბის ვარია V.

ჭორფლი წვრილად შავი აჩნდეს.

ჭოტი ლობიოთა და ცერცვთ გრძელი ქერქი.

ჭოჭი ადგილი წყლიანი.

10 ჭოჭინა ჩჩვლთ სატარებელი.

ჭოჭოქი მოუთმენელი თვლემა.

(რ) ჭრა (9. 8 ეზეკი.) კვეთა.

ჭრეთა ტყავთ მოჭურეთა.

ჭრელებული ჭრელად ქმნილი.

15 ჭრელი (30. 39 დაბად.) სხვადასხვა ფერი.

ჭრიალი კართა და ურემთა ჴმიანობა.

ჭრიანტელი მჟავით წითელას შეჭამადი.

ჭრინვა სირთ ამო ჴმიანობა.

ჭრიხინი შაშვთა და მისთანათა შეშინებულის ჴმიანობა.

20 ჭრტინვა უგვანი ზახილი (2. 19 გოდე.).

ჭრუვი. კ ვ რ ი ვ ი არს რქა ძვალთა, გინა შამბი უგულო, უნაჭურეტო, სრულობით სავსე;

ხოლო ჭ რ უ ვ ი განხვრეტილი, ვითა სტვრი;

და ფ უ ჭ ი კაკალთა, ნუშთა და მისთანათასა უგულოთა ეწოდებიან.

ჭრუტი თვალ წვრილი და ღრმა.

ჭრხიალი ჴოჴობთა და მისთანათა ხმიანობა.

(უ) ჭუ ვეგის ჭიპი.

25 ჭუა ჭიასთან ნახე ~.

ჭუვაგენი ჩონდარი პირდასხმული.

ჭუვილი (17. 2 გამოსლ.) ჭმუნვა, გინა წუხილი.

ჭუვნიერი ჭუვილიანი.

ჭუკჭუკი მწერთ ჴმიანობა.

ჭუმინვა ლეკვის წკმუილი.

ჭუპრა კუკი.

ჭურვილი (31. 5 რიცხ.) ჯავშნით შეკაზმული.

ჭური (4 მეფ. 11. 11) აბჯარი.

ჭური (9. 15 საქმე.) ქვევრი.

ჭურჭელი (31. 37 დაბა.დ.) ჭურჭელი ზოგადი სახელი არს ყოველთა ჭურჭელთა;

ხოლო ესე ჭ უ რ ჭ ე ლ ნ ი განიყოფებიან ათხუთმეტად: ი ა რ ა ლ ა დ, გ უ ა დ რ ა კ ა დ, ლ ა კ ა ნ ა დ, ჯ ა მ ა დ, ს ა ლ ვ ნ ე დ, წ ე დ ა დ, ს ა რ წ ყ უ ლ ა დ, ვ ა შ კ ა რ ა ნ ა დ, ზ ა რ დ ა ხ შ ა დ, ფ უ კ ა დ, ს ფ ი რ ი დ ა დ, ჭ უ რ ა დ, ს ა წ ყ ა ვ ა დ, შ ა რ ა გ უ ლ ა დ;

ი ა რ ა ლ ი არს აბჯარნი და საჭურველნი და ჭურჭელნი მჭედელთა, ხუროთა, გალატოზთა და ყოველთა ჴელოსანთანი;

გ ვ ა დ რ ა კ ი არს ჭურჭელი საგბოლველი: ქვაბი, სიავი, კარდალა, ტაფა, ქოთანი, კოჭობი და მისთანათანი;

(უოე 475) ლ ა ნ კ ა ნ ი არს ჭურჭელი ილეკროსი: თეფში, ფეშხუმი, ბარქაში, ფიალი, ტაშტი და მისთანანი;

ჯ ა მ ი არს ჭურჭელი ნოტიოთა: ბადია, ლოდა, ლოდაკი, ფსკურა, პინაკი, ფილჯამი და მისთანანი.

ს ა ლ ვ ნ ე არს სურა, საწდე, დასტი და მისთანანი;

ჭურნიცა და წედანიცა სალვნედ ითქმის;

წ ე დ ა არს ჭურჭელი სასმისი: ფიალა, თასი, ბარძიმი, სირჩა, ჩარა, ბიდახი, სტაქანი, დოსტაქანი, ორთომელი, კვანახი, სარიოში, ყანწი, კულა და მისთანანი;

ს ა რ წ ყ უ ლ ი არს ჭურჭელი წყალთა: იათუღი, გოვზაკი, სტამნი, კუტალი, წურწუმა, წყლის საქანელი, მათარა, თასუხა და მისთანანი;

ვ ა შ კ ა რ ა ნ ი არს შთასადებელი ქსოილი ჭურჭელი: გუალაგი, ტომარა, მანდიკი, მახალი, მახალაკი, შულდაკი, ხალთა, ჩაკვი, ბალანტი, თალისა, ხილინდარი, ჯუზდანი, ჩალათა, თალია და მისთანანი;

ზ ა რ დ ა ხ შ ა არს მაგარი შთასადებელი: კიდობანი, სკივრი, კოლოფი, მოთხე, ბოყვი, ჯღრე და მისთანანი;

ფ უ კ ა არს ჭურჭელი ძელთაგან თლილი: ტაბაკი, სიფლირობა, როგო, ხის თეფში, მოდი, გობი, ყარყარა, კოდი, ტაგანა, კოკა, კუტალი, და მისთანანი;

ს ფ ი რ ი დ ი არს ჭურჭელი ნათხაზი: ბაიათა, ჭილთა ხრალთა და მისთანათაგან;

ჭ უ რ ი არს კეცთაგან ჭურჭელი: ქვევრი, ყვიბარი, ქოცო, ხალანი, დერგი, ლაგვინი ლაგვინარი და მისთანანი;

საწყავი არს ჭურჭელი ყოველთა მარცვალთა და ნოტიოთა ასაწყავი: კოჯი და მისთანანი; კოკა, ჩაფი და მისთანანი;

შარაგული არს ჭურჭელი დაწნული წკეპლითა და ღვედკეცითა რაჲც რის.

ჭულელი ულელი წყვლი.

ჭულუმბური ❦ ბალახია, ხილივით მოიბამს კუთხოვანსა, წაბლივით გული აქვს. ჭოროხის პირს მოვა.

ჭუჭუა ჩჩვლთ ვაჟთ ასო.

ჭუჭული მართვესთან ნახე.

5 **ჭუჭყი** ნაბანი მწიკული.

ჭუჭყუნი მელლის ხმიანობა.

ჭუხჭუხი მჭყეოთ ბრძოლის ჴმიანობა.

(ყ) **ჭყავილი** ტურათა და ციცათა ჴმიანობა.

ჭყანტი ჭანჭრობზედ მეტი.

10 **ჭყაპი** წჳმა თოვლ ნარევი.

ჭყაპუნა ესე არს ორღანო, წამალი ანუ ნოტიო შეასხას მიღმა.

ჭყაპნი ჭევის გასლვის ჴმა წყალთა.

ჭყანჭნი ძარღვს რამე ჴმა.

ჭყეტა თვალის ურიგოდ გახილება.

15 **ჭყვირილი** ღორთ ჴმიანობა.

ჭყივილი გოჭთ ჴმიანობა.

ჭყიმა ❦.

ჭინტლი მეტად უნდილო.

ჭყიპურტი ზურგზედ გაპებული.

(უოვ/476) **ჭყირტი** მეპასუხე მოუთმენარი.

ჭყლეტა ჴელით გამოწურვა რისამე.

ჭყლინტი დაუჭამებელი ხულის გული.

ჭყორვილი თევზის საპყრობია.

5 **ჭყორი** ბაძგარი 🍸.

ჭყრტიალი ახალ გაჩალხულის ილეკროს ელვარება.

ხ.

ხ˜ ქარაგმით ხოლო.
ხაბაზი არაბულია, მეპურე.
ხაბიძგინი ხავიწივით რაჲც.
10 ხადა (1. 6 იონა) ღმერთს მოუწოდა, გინა უაღრესსა.
ხადალი ხალთა.
ხადანა ძონძი წიდოვანისა.
ხადილი (3 მეფ. 18. 24) უაღრესთ მოწოდება.
ხადილობა (2. 84 მამადცხორ.)
15 ხადილი იმერულად სამასპინძლო.
ხადუმი არაბულია, ყვერულს ჰქვან.
ხავარტა ხასი, ყრდელი ✤.
ხავიწი ფქვლი ერბოთ მგბარი.
ხავონანი (7. 18 იერე.) ნაზუქივით.
20 ხავსი მხავსი ✤.
ხაზაზა ხახვსა ჰგავს, კუთხიანია ✤.
ხაზალი სპარსულია, ქართულად დ ა ყ დ ა ყ ა ჰქვან.
ხაზი სიგრძე უსივრცო, რომელ არს ღრამში.
ხაზიდი სიასამური ო.
25 ხათაია ნაქსოვია ერთი.
ხათრითი შამფურის წვერის დასადები.
ხალა გრძელი წვრილი ჯოხი.
ხალამბარი მცირე ბეღელი.
ხალანი პირფართო ქოთანი.
30 ხალასად ნაკერი ოქრომკედით ნაკერს უკმობენ და რა ენაა არ ვიცი.

(უოზ / 477) ხალბადე სამპირი ბადე.
ხალენი (4 მეფ. 2. 8). უნდო მაზარა.
ხალეპო ავი (50 კავშირ.).
ხალვა თავის წინა, მარტო (ვეფხისტყაო.).
5 ხალთა გუდის ვაშკარანი.
ხალი გალატოზთ საზომი ხე.
ხალი ესე არს პირის სახეზედ შავი წინწკალი, გინა კალმახზედ წითელი და მისთანანი, რომელ არს ფ ი დ ა კ ი.
ხალინჯი ჭროლი, გინა მოგრძე ჩხირი.
ხალისი მოუწყინებელი ნდომა.
10 ხალიჩა სხვათა ენაა, ქართულად ძოლო ჰქვან.
ხამანწკა ნიჟარას კორცი ✕.
ხამარი (1. 22 ესაი.) ღვნის მსყიდელი.
ხამი ესე გლეხთაგან მოღებულ არს და სახელსდებენ პ ა რ ტ ა ხ თ ა ა გ ა რ ა კ თ ა; და გ ა მ ო უ ჯ ა გ ა ვ თ ა ც ხ ე ნ თ ა და პ ი რ უ ტ ყ ვ თ ა, ა ბ რ ე შ უ მ თ ა, ჩ ი გ ო რ გ ა ლ თ ა და რაგინდარას სხვათა.
ხამი სხვლი სამოსელი.
15 ხამუში შესვენებულის მუშაკისაგან მკნედ მუშაკობა.
ხამხა ოქროქსოილი ქამხაზედ.

ხამხამი წამწამის ძრვა.

ხამხამი ბეჭთ საშუალი.

ხანაგა ობლების საკრებულო სახლებია.

20 **ხანნელი** არავიქთან ნახე.

ხანგალი საკერავის ძაფის კონა.

ხანად (48. 15 ეზეკი.) სახანო.

ხანდაზმული ხანგამოვლილი.

ხანდაკი სხვათა ენაა, ქართულად თხრილი ჰქვან.

25 **ხანი** (32. 16 დაბად.) ჟამთ გამოვლანი, ხანი, ჟამი და მისთანანი განიყოფებიან: ხ ა ნ ს ა არა აქუს საზომი, რამეთუ ითქმის: ხანი მოკლეს ჟამისა და ითქმის: ხანი ძეს სოფლის დასასრულამდე; ხოლო ჟ ა მ ი არს დღისა და ღამის ათორმეტ-ათორმეტ ნაწილად განმყოფელი;

ჟ ა მ ა დ ითქმის მეფეთა უფლებანი, რამეთუ ვიტყვთ: „ჟამსა მის მეფისასა კეთილი იყო“ და სხვათა ჟამთა დავიწუნებთ და ეგე ვითარნი;

ხოლო დ რ ო არა არს ჟამებრ, არამედ მიჰგავს რასმე, რამეთუ ვიტყვთ: „დრო მაქუს“ და „არა დრო მაქუს“ და ეგე ვითარნი.

ხანი ხანისა; თურქთ ენით ხანი მებატონე, გინა ერისთავი არს.

ხანისა (41. 8 ეზეკი.) ხანი და ხანისა ორკეცი კედელი ზღუდესთან, რომლისა საშუალ კაცმან გაიაროს ფილორცის მსგავსად. და ს ა ხ ა ნ ო მის ხანისასა ადგილი, რომელსა განმზურებელ უწოდენ.

ხანოჲ ხანი ჟამთანი, მის ხანოთ, მის ხანით (18. 5 კავშირ.)

ხანული რძის მოზიარენი დიაცნი.

30 **ხანჩირი** ერქუნის ღვედის გარდასაბამი.

(უოშ 478) **ხანძარი** ცეცხლი ველზედ მონაგზები.

ხანხლვა ჩქარად და ავად შეწვა.

ხანჯალი სხვათა ენაა, საგვერდული მახვლია; ქართულად სატევარი ჰქვან.

ხაო ორხაოთ ნაკვეცი.

5 **ხაო** სიცივით წყლულთ გასივება.

ხაოანი ხავოანი.

ხაპი გოგრა, აყიროსთან ნახე.

ხაჟუჟი ჩჩვლთ ჩასალოკი წამლის სმევა.

ხარ (1. 42 იოანე) შენ მყოფობ.

10 **ხარა** ნაქსოვია ერთი.

ხარაბუზი (2 შჯულ. 14. 5). ნადირია მსგავსი ცხენისა ქვეყანასა აფრიკისასა.

ხარაზანი ლოდნი წარიგებით ჩასხმულნი გრძლად საზღუართა ებრ.

ხარაზი წულა-მაშიის მკერავი.

ხარატი ხის ჭურჭლის მხეწელი.

15 **ხარატონი** V.

ხარბი ხვასტაგთა უნამუსოდ შემკრებელი.

ხარბუხა ძნელი ჴველება.

ხარგა ბალანთ კარავი.

ხარდანი სარიანი ვენაჭი 🍸.

20 **ხარდიორდა** მოგვერდი ფუნდრუკი.

ხარება სასიხარულოს თქმა (21. 8 იერე.).

ხარვეში ჭნულის შუა კორდი დანარჩომი.

ხართუთა ტუტა 🍸.

ხარისხი (30. 18 გამოსლ.) აღსავალთან ნახე.

25 **ხარიხა** მისაყრდნობელი.

ხარკი (12. 14 მარკ.) სამეუფო ხარჯი.

ხარკობა ცდილობა.

ხარო ქვიტკირის ორმო.

ხაროჲ და **ეროჲ** ვინავე ესვობს რური და საწყმედო უკონობითა.

30 **ხარტი** სასრევთან ნახე.

ხარტოფილაქსი ბერძულად წიგნების მნე.

ხარტუკი (4 მეფ. 19. 28) ლატანს შუა კავია ცხვრს გამოსდებენ და ორი კაცი გაათრევს.

ხარშვა გბობა.

ხარშო წნოვანი ჴორცი.

35 **ხარჭა** (25. 6 დაბად.) ცოლსგარდა სხვა ქალი.

ხარხარი ბრიყული სიცილი.

ხარჯვა წარგება.

ხარჯი წარსაგებელი.

ხასი პირშემდებელი გლეხურად.

40 **ხასი** ყრდელი 🌿.

ხატაეთი ჩინეთი.

(უოთ / 479) **ხატი** (8. 4 რიცხ.) მსგავსი სახე.

ხატოვნება (1. 26 დაბად.) ხატოვნებაჲ არს არსებითთა განყოფილებათაგან რეცა ხატოვან ქმნილი და სახე დადებული არსებაჲ, რომელი დანიშნავს სახოვანსა სახესა, ვითარ იგი არსება ხატოვან ქმნილი და სახე დადებული სულიერისა და მგრძნობელისა სხეულისაგან სრულ მყოფელი ცხოველისაჲ და კვალად მიმღებელი სიტყვერისა და მოკუდავისაჲ განსრულებასა სახესა კაცისასა და ხატოვნად სახელ იდების, ვითა ხატოვან ქმნილი არსებაჲ (ვრცლად 25 კათიღორიას თავში იძიე).

ხატრუკი მოხარშული ნიგოზი.

ხატუა დახატვა.

5 **ხატულა** ხატი დასახულა.

ხაღან ხაყან, ჩინეთის მეფე.

ხაშარი ფალანგთ სვეტნი, რომელსა თურქნი ჩიბუხს უწოდენ.

ხაშმი ავ ჴაეროვანი და უმაშნო.

ხაშმი (2 მეფ. 3. 30) სენია ჴორცთ დამარღუწველი.

10 **ხაშმული** დახაშმული.

ხაშური მლაშე წყლის მარილი, გინა რაც წყლისა და ტბორისაგან მარილის მსგავსი რამ გამოვა: შაბი, ბავრუკი, გვარჯილა და მისთანანი, მათს ნიშანს ეწოდების.

ხაზხაში სხვათა ენაა, ქართულად ყაყაჩორა ჰქვან 🌿.

ხაცხაცა შეცვლით საქმის ქნა.

ხაჭიჭორა 🌿.

15 **ხაჭო** ყველი და სძის შემტკნარებულიდამ რამდენ რიგი იქნების ხაჭო არს (1. მეფ. 17. 18).

ხახვი ♥ (11. 5 რიცხვ.).

(დ) ხდად (3 .9 სოფონ.) მოწოდებად.

ხდილნი მოწოდებულნი.

ხდომა წილთ რგება.

(ე) ხე (1. 11 დაბად.) 🍷.

ხებალახა 🍷.

ხეგვიმრა 🍷.

ხედვა არს თვალის ჩენა, გინა საქმე საცნაური, გინა მეცნიერება.

ხედი ხედვა, დახედვა. (21. კავში.)

ხეე ქართ მიდგომ მოდგომათა მთქმელობა.

ხევა გახევა, დახევა.

ხევანი ხეთ რიგით დგომა.

ხევნარი (16. 9 ესაი.) ხიანი ადგილი 🍷.

ხეზი სახელთან ნახე.

ხეთუფალა 🍷.

ხეთქა გახევა.

ხეიბარი კაცი დაშავებული.

ხეკამა 🍷.

ხეკატა 🍷.

(უპ 480) ხეკერი ესე არს დაცოხნად შეუძლებელი (20.18 იობ.).

ხელი გიჟთან ნახე.

ხემსი მცირედი რამ ჭამადი.

ხენდრო დიდი მარწყვ.

ხენეში (7. 12 მათე.) ცუდი თუ ავი.

ხენჯი ილეკროს ნაწური.

ხერგი ძელნი მდინარეთ მონატანი.

ხერდოვანი ჴმელზედ ნაყარი ხერგი (8. 70 მამადცხოვ.).

ხერთჳსი ზღვათა და წყალთა საშუალ ადგილი ჴმელი.

ხერკინა ჩათლაყუჩი 🍷.

ხერხემალი ზურგის ძვალი.

ხერხი (10. 15 ესაი.).

ხერხი ⊿.

ხეტარი ჴრმლის კოტა.

ხეტუხტი 🍷

ხეშავი 🍷.

ხეშიშველი 🍷.

ხეჩაკალი ბარჯი.

ხეწა მეტის მოძრცვა.

ხეჭბი ქერქთან ნახე.

ხეჭრელა ლუკუფხა 🍷.

ხეჭუჭი კვერცხის ქერქი.

ხეხა ცხრილზე შინდთა და მისთანათა გაქნა.

ხეხო ჯავზი 🍷.

(ვ) ხვადი ძაღლი და მჴეცი მამალი.

ხვავი (2 ნეშტ. 31. 6) შეგროებული მარცვალი.

ხვაიშანი საშველად მოჴმარება (დიოლოღ.).

ხვალ (1. 15 იგავი) იარები.

ხვალე (4 მეფ. 6. 28) დღეის მეორედ.

ხვალო ვერხვი ფურცელ ზურგ თეთრი 🍷.

ხვანჯარი ნიფხვს ზორტი.

ხვანჯი ხრიკი და ხლათი.

ხვანჯული დახლათული.

ხვარაზმი ბანოვანთ გამგებელი (ვისრამიანში.).

ხვარბალი (29. 1 ესაი.) ყანის მარცვალი ♦.

ხვართქლა ♦.

ხვარი ლექსთ მეტნაკლულობათა ასო.

ხვასრო სპარსთ მეფე.

ხვასტაგი (2 ნეშტ. 32. 29) საქონელი და საყოლელი.

ხვატი მეტად ძლიერი სიცხე.

ხვაშიადი საქმე დაფარული საჯორციელო.

ხვედრება მიხვედრება, მოხვედრება.

ხვედრი ესე არს წილად ხვედრებული, გინა ვითარებათგან ხდომილი.

ხვევნა მიკონება თუ გარდაჭდობა.

(უპა 481) **ხვესტი** ლაღივით.

ხვერეფი ფშვერი მიწა.

ხვეტა (7. 5 იობ.) აფხეკასავით.

ხვეული ხენი მოგრეხით ზრდილი, გინა ფოფხი და მისთანანი.

5 **ხვეწნა** მოთლა, გინა ძაფის დაფხეკა.

ხვეწი მოკაკული სათლელი.

ხვეწილი (ჳ. 11 ამოს.) გათლილი.

ხვეწნა ვედრება.

ხვეჭა უსამართლოდ შეკრება.

10 **ხვითქი** (11. 30 ლევიტ.) კორკოდილო ~.

ხვითქი საპნის პერეული.

ხვინტიარშე მებარგული, გინა ნართევი.

ხვინჭა წყალთ კენჭი.

ხვიჟირი ნამტურევ ნალეწი.

15 **ხვირი** სამღდელო თავ სახურავი (52. 18 იერე.).

ხვიტი თავ კურივი კომბოსტო ⚘.

ხვლივი ხვლიკი ~.

ხვლიკი მსვლივი ~.

ხვრა ესე არს ჴორცი მცირე ძვალთა კბილით კიდება და ღრღნა, უჴორცოთა ძვალთა კბილით კიდება და მისთანანი.

20 **ხვრეტა** ცხელის წვენთ წვეთ წვეტით შესმა.

ხვრინვა (1. 6 იონა.) ძილში ხრუტუნი.

(ზ) **ხჭედი** (6. 2 ზაქარ.) წაბლის ფერი, გინა ქურანი.

(ი) **ხიბალიკი** გასაცინებელი.

ხიბა ხუბა ხილნი, ხიჩატელნი, მხალთ ძირნი ცუდნი და მისთანა საჭმელები.

25 **ხიბლვა** შეგრძნება.

ხიბლი საგრძნებო კრული.

ხიზილალა დამარილული ქვირითა.

ხიზანი ლტოლვილი.

ხიზი ცმელი დანაყილი.

30 **ხიზმუზიანი** ზერე ქვერე.

ხიზვნა მტერთა და სენთ დარიდება.

ხილვა (1. ı ე' აი.) ნახვა.

ხილი (40. 10 იერე.).

ხილინდარი საკვესე.

35 **ხილისაცავი** (1. 8 ესაი.) მეხილის ქოხი.

ხილიფა მშვლდის ჩასადებელი.

ხილნარი (4. 13 ქება.) ხილთ ხენი მრავალი.

ხილული ნახული.

ხიმი ლერწმისა და ჩალის ბაკი.

40 **ხიმინჯი** წყალში საქმარი სხვლი მანა.

ხინდახორი პირუტყუთ ბაკი.

ხინკალი დუმის შაშხი.

ხინკილა ღომის ოგრა.

(უპბ 482) **ხინძვა** ტომრის პირის წაკერვა.

ხინჭო ბრინჯის გასაწურავი.

ხიპი დაშნა ცუდა, რეცა კრმალი.

ხირატი ქვავნარი საჯნავი მიწა.
5 **ხირაული** თხელი ფიჩვი.
ხირხალი ზღუდესთან ნახე.
ხირხიტონი ნიგოზ წყალთ შეჭამადი.
ხის მუშკი ბოპოწვერა.
ხისტი (2 შჯულ. 21. 18) ფიცხელი.
10 **ხიშტაკი** საქლის ძირი.
ხიშტი პირგრძელი ლახვარი.
ხიჩაობა უჩვეულის წყენა.
ხიჩატელი. ხ ი ლ ი ეწოდების წალკოტთა მყოფთა ხილთა, ხეზე სხმულთა, ქერქ რბილთა, ვითა: ვაშლთა, ბროწეულთა, ყურძენთა, ლიმოთა, და მისთანათა;
ხოლო ხ უ ლ ი ქერქ მაგართა, ვითა: ნუშთა, ნიგოზთა, წაბლთა, ნაჭვთა და მისთანათა;
ხოლო ხ მ ი ლ ი ბალახთა ზედა მობმულთა, ვითა: ნესვთა, მელსაპეპონთა, მარწყვთა, კიტრთა და მისთანათა.
ხოლო ხ ი ჩ ა ტ ე ლ ი ველურთა ტყეთა შიგან უმუშაკოდ მოსულოა ხის ნაყოფთა.
ხიწვი ძელთ ანაძრობი ეკალივით.
15 **ხიწიწი** ნახიჭო.
ხიხაურა V.
(ლ) **ხლა** შავი ქელმანდილი არაბული.
ხლათვა დახლათვა.
ხლათი მრავალხაკვა.
20 **ხლაპი** ჩქარად შესმა ერთ ყლუნტად.
ხლდომა (3. 8 საქმ.) ხლტომა.
ხლება ახლოს ყოფნა.
ხლება შეხება რისამე.
ხლებული ხლება ქმნილი.
25 **ხლიჩი** ესე არს ირმისა ზედა ყბათა ზედა ადგილი ფოსოვი, რომელსა შინა თვალთა მისთა კომში დადგებიან და წამლად სენთა იხმარებენ.
ხლტომა მაღლა შეხლტომა.
ხლუპი ხლაპის უჩქარესად შესმა.
(მ) **ხმილი** ხიჩატელთან ნახე.
ხმორდლო წყლისაგან ჩაფლატოებული ადგილი.
30 **ხმუწვილი** ძაფი ტოლ მეტად ნასთავი.
ხმუწი მისი ნასკვები.
(ნ) **ხნიანი** ხან გამოვლილი.
ხნოანი იგივე ხან მრავლიანი.
(ო) **ხოდაბუნი** საბატონო დიდი ყანა.
35 **ხოერა** ❦.
ხოვადაგი ქ. „მა[ს]შინა არიან ხ ო ვ ა დ ა გ ი მსგავსი ამოებისა“ (კვპრიანეს საკითხავი).
ხოვრიელი ვრცელ გვარად.
ხოზიკი ღელალუნტას ძურწა ❦.
ხოირი (10. 3 ივდით.) ესა არს საქალო და სავაჟო თავსახურავი გვრგვნსავით.
(უპგ / 483) **ხოისი** მარი, 10 ქსესტი.
ხოიშანი ხვაიშანი.
ხოკა პირისახის გლეჯა.
ხოკერი ხის ქერქის ჭურჭელი.
5 **ხოკი** ღორთა და კამეჩთა სენი.
ხოლაზნა სამართებლის ქვა.
ხოლიხი საჭიჭყინე ბადე,
ხოლმე ესე არს სიტყვაჲ რამე, ძღანდელ ქმნილთა სა-

ქმეთა და ჰამბავთა გამარჩეველი, რამეთუ რა ვიტყოდეთ ძოლანდელთა ჰამბავთა შეუდგენთ დასასრულად; „კეთილად უმასპინძლებდი ხოლმე“ და „მივართმიდი ხოლმე“, გინა „ბოროტი უყვი ხოლმე“ და ეგე ვითარნი.

ხოლო (2. 1 მათ.) ესე არს ვითა „და“, სიტყვათა დამამტკიცებელი, სადაც ჰამდეს.

ხომ ესე მოაჴსენებს ძოლან ნაქმართა დავიწყებულთა საქმეთა, რომელთა მოვაგონებდეთ და ვეტყოდეთ: „ესრეთ გითხარ, ხომ?“ და „ესრეთ გამცენ, ხომ?“ „ესრეთ გიყავ, ხომ“? და მსგავსი ამისი.

ხომალდი დიდი ნავი.

ხონდრო დამუხვილის რამე სახედ იწოდება, ვითა: ქლიბი და ჰობოსანი (7 ნემესიო.).

ხონებრივი ესე არს ძალი ნასხამოანი, ვითა რაჲდ მიმდრეკი სხეულთაჲ ძალითი შიგნით გამო, გინა გარეგნით ერთბამად მიმდრეკი (2. ნემესიო).

ხონი დიდი ტაბაკი.

ხონჩა სხვათა ენაა, ქართულად სიფლი და ტაბაკი ჰქვან.

ხორა შეშის ზვინი (18. სიბრძნ.).

ხორა ჴმელი მუნი.

ხორგი წყალთ ყინული დიდი მონატეხი.

ხორდი იგივე ხორგი.

ხორკლი ეკლის მსგავსი მოკლე და უმახვლო.

ხორო (2 ეზრ. 12. 37) ბერძული, ფ ე რ ჴ უ ლ ს ჰქვან.

ხორსი ჩახმახის მოსაშალი.

ხორშა ქარი შემწველი.

ხორშაკი (41. 6 დაბად.) ქარი შემწველი, ხ ო რ შ ა კ ი სალმრთოს წერილში ძეს და ხ ო რ შ ა გარეშე წერილსა შინა.

ხორში. დანეშტებული და ხორში ეწოდების სვეტთა და სვეტთ საშუალთა ადგილთა ტაძრისათა და მისთანათა.

ხორჭოვილო მგზარი რომ შესწვა.

ხოსროვანი ჯავშანია ერთი რიგი.

ხოსროული სპარსული ნაქსოვია, დიბა.

ხოტბა მეტი ქება.

ხოფი ნავის ნიჩაბი.

ხოშკაკალა წვრილი სეტყვა.

(უპდ/484) **ხოშორი** წვრილისა და სხჳლის საშუალი.

ხოჭა ხოკა, ლაწვთ გლეჯა.

ხოჭი რკინის ბარჯი სათევზე.

ხოჭიჭი მცირე აკვანი.

ხოხმიკი ყველა უკლებელად, გლეხურად.

ხოჯა სხვათა ენაა, ყ ვ ე რ უ ლ ს ჰქვან და დ ი დ ვ ა ჭ ა რ ს ა ც ა.

(რ) **ხრა** (6. 13 იგავი.) გახრა, გამოხრა, მოხრა, დახრა.

ხრალი ესე არს რაჲცა ხის ქერქი დაიხვევის, ს ფ ი რ ი დ ა დ და ა გ რ ი ტ ა დ და ნ ე ჭ ა დ, და მ ი ს თ ა ნ ა თ ა დ მ ო ი ქ ს ო ე ბ ი ს.

ხრამახრუში ქერქთ ჭამის ჴმა.

ხრამი კლდიანი ღრმა ჴევი.

ხრასტი. ნერწყვ არს მსგავსი წყლისა;
დუჟი მისი უსქესი;
ფურთხი მაზედ მეტი;
ხრასტი მეტი სქელი და მყრალი.

ხრაწი ალზე საჭმლის ასუნება.

ხრახნილი ქანჩის ხის ჭდეული.

ხრესა მოსმით მონაყვა.

15 **ხრვისოლითოს** ოქროს ქვა, ყვითელი იაგუნდი და თილია.

ხრიალი ჩამოიკვნის ჴმა.

ხრიზმო ელლენთა ენაა, წინასწარ მოსწავება.

ხრიკა მაჯის შესაკრავი კავი.

ხრიკი მოუკინალთ ჴელოვნება.

20 **ხრილი** წისქვლის გარმოდებული ფქვლი.

ხრინვა სნეულის გულზე ქშენის ჴმა.

ხრინწი ჴმის ჩავარდნის სენი.

ხრო მჴეცთ ჯოგი.

ხროა რაიც რამ ფერი (18 კავშირ.).

25 **ხრონო** ბერძულად წელიწადი დი საზომი მიდრეკისა.

ხროხი მოდიდო კაცი.

ხრტიალი მოკუდავის ხრინვასავით ჴმიანობა.

ხრტილი ღრაჭა.

ხრტინვა ხრტიალი (20. 78 მამადცხო.).

30 **ხრუსტვა** შეხრუსტვა, მოხრუსტვა.

ხრწევა დაცადება თუ დაყენება.

ხრწნა დაჴსნა კავშირთა და დარღვევა.

ხრწნილება ხრწნის მოსლვა.
ხრწნილების სახე ორსა დაჰნიშნავს;
დაჰნიშნავს ხრწნილება სრულიად დაჴსნასაცა და უჩინო ქმნასა ხორცთასა კავშირთა მიმართ, რომლისაგან შემტკიცებულ იყოს;
და კუალად დაჰნიშნავს შიმშილსა, წყურილსა და შრომასა, ჴორცთა შინა რასამე განწონასა, სიკუდილს, რომელ არს სულისა და ჴორცის განყოფა და ეგე ვითარი.

ხრწნილი ხრწნა ქმნილი.

35 (ს) **ხსენი** პირველ ნაწოვნი სძე.

ხსოვნა არ დავიწყება.

(უპე/485) **ხსოვნიერი** მახსოვარი.

(უ) **ხუალე** (4. 6 ისო.) დღეის მეორე დღე.

ხუალისაგან (10. 24 საქმე.) ხვალის დღე.

ხუედრი სახდომელი.

5 **ხუვილი** წყალთა და ქართა ჴმა.

ხუთ ხუთის ნაკვეთი.

ხუთგული ზმარტლი 🍸.

ხუთეული (41. 34 დაბად.) ხუთისაგანი.

ხუთვა დაჭერასავით.

10 **ხუთი** (25. 15 მათე.) სამი და ორი.

ხუთი ჴმანი (კათიღორიაში ჰპოო).

ხუთო ქვა გესლთ მკურნალი.

ხუთშაბათი აფროდიტისა.

ხუი სხვათა ენაა. ქართულად ავი ზნე ჰქვან

15 **ხულა** სახლი სავაჭროს სადგები.

ხული ნაჭუჭ მაგარი ხილი: ნუში, ნიგოზი, თხილი, წაბლი, ბუსტული და მისთანანი.

ხულგო ასაკ მოკლე ვაჟი.

ხულუნგო უფხო ყანა ♥.

ხუმარი მასხარა.

20 ხუმრობა წყლიანობა.

ხუნაგი სახის გასივება.

ხუნტრუცი თამაშობაში ნახე.

ხუნწკალი ყურძნისა და მისთანათა გურკა.

ხუნწი ერთი ხილია 🍸.

25 ხურვა ესე არს სახლის სართულის დაფარება და კაცთ ქუდის დაბურვა და მისთანანი.

ხურიო განათლებასავით.

ხურმა არაბთა ენაა, ქართულად დ ა ნ ა კ ი ს კ უ დ ი ჰქვან 🍸.

ხურო (8. 6 ოსვ.) მთლელი.

ხურჯინი თურქთა ენაა. ქართულად მ ა ხ ა ლ ი ჰქვან და აბგას—მ ა ხ ა ლ ა კ ი.

30 ხუტილი მოხვევასავით.

ხუფთანი ჯაჭვს ზეიდამ საცმელია.

ხუჩხუჩი ტირილთან ნახე,

ხუცესი (15. 2 მათ.) მოხუცებული.

ხუჭი თვალის დახუჭვა.

35 ხუჭუჭი არს კრავის ტყავი, სპარსნი რომ ყ ა ლ ა მ ა ს უწმობენ;

ხოლო ბ უ ჟ უ ჟ ი ცხვრის ტყავი დახუჭუჭებული, რომელსა ს ა ჩ ე ხ ს უწმობენ.

ხუხულა არს ყმათ მიერ ბედითი ნამუშაკარი, რეცა სახლაკი.

ხუხუნი გატყორცის ჴმა.

(შ) ხშირი მრავალი ზედი ზედ.

(უპვ/486) ჴ̃ა ქარაგმით ჴმა.

ჴავილი მელისა და შვლის ჴმიანობა.

ჴალვა მარცვალთ შეწვა.

ჴალი (1 მეფ. 25. 18.) მოჴალული მარცვალი.

ჴამდა ჯერიყო თუ მართებდა.

ჴამლი ბაზთ პაიჭი.

ჴამლი (3. 5 გამოს.) ფერჴთ საცმელი.

ჴამს ჯერარს თუ მართებს.

ჴარაბუა Δ.

ჴარახსი რქის სასმისი.

ჴარი (1. 3 ლევიტ.) მამალი ზროხა.

ჴარის შუბლა ❦.

ჴარისჩლიქა ❦.

ჴარისძირი ❦.

ჴარჴანჩო სადაფს შიგნითი. (ვეფხისტყა.)

ჴაფი მაღალი, ბოხი, საშინელი ჴმა (ვეფხისტყა.)

ჴაფჴაფი დუღილის ჴმა.

ჴაჩნი გახეთქის ჴმა.

ჴაჴა საყლაპავი.

ჴაჴილები (2. შჯულ. 14) ნახოკარი.

(ბ) ჴბო (1. 3 ლევიტ.) ზროხის შვილი ო.

ჴბოშერი ჴბო რჩეული, გინა ხის ახალი ყლორტი.

ჴბოშობია კვერცხი ცეცხლში გამოდენილი.

(დ) ჴდა დახურვილის მოჴდა.

ჴდა სნებათ მორჩენა.

ჴდა (1 მეფ. 10. 2) ავიდა.

ჴდენა მოჴდენა, წაჴდენა.

ჴდილი ნაჴადი.

ჴდილი (21. 28 ეზეკი.) მახჳლ მოწვდილი.

ჴდომა მოჴდომა, გინა წინაალდგომა (4 მეფ. 3. 22).

ჴდომილი წინ ალდგომილი.

(ე) ჴედნა ცხენთ მოწვრთა.

ჴევი (26. 17 დაბად.) ღელეთ უდიდესი.

ჴევისბერი ერთი ჴეობის უხუცესი კაცი.

ჴევნები (7. 19 ესაი.) ჴევი და ჴევი.

ჴელად ჴელთ შინასავით.

ჴელადა ჴელსატაცი ჭურჭელი.

ჴელბორკილი (3. 10 ნაომ.).

(უპზ/487) ჴელეჩო მობრტყე სათლელი რკინა.

ჴელეწიფების შეძლება აქუს. (1 კორი. 3. 11).

ჴელეწიფებოდა შეძლება ჰქონდა.

ჴელთ ჴელში.

ჴელთმოქმედება ყრმანი მკურნალთანი ჴ ე ლ თ მ ო ქ მ ე დ ე ბ ა დ უწოდენ მკურნალნი რაჲ ჴელსა შეახებდენ სნეულთა.

ჴელთუფალი კეთილი კერვა,

ანუ ქსოვა და ეგევითარნი იცოდეს ქმნად.

ქელი (21. 24 გამოსლ.) მაჯას წინათი.

ქელითქმნული (2. 18 ესაი.) კერპი.

ქელიპოტვოდედ ქელიყოფო-დედ.

10 **ქელისაპყრობა** (2. ეზრა. 8. 6) ესე არს ზეცად მიმართ ქე-ლის განმარტვა სავედრებ-ლად;

ქ ე ლ ი ს ა პ ყ რ ო ბ ა დ ითქმის უღონოთა და დავრდომილთა შეწევნა.

ქელისპყრობა ქელის დაჭერა.

ქელისაპყრობი (21. 3 ეზეკი.) ქრმალი.

ქელისდადება ესე არს მკურ-ნალმან რა სნეულს წ ა მ-ლ ო ბ ა დ ა უ წ ყ ო ს,

გინა დიდებულმან ვინმე ვინ-გინდა მიიბაროს და თჳს სა-ფარველს ქვეშ დ ა ი ფ ა-რ ო ს;

გინა ღირსმან ლოცჳს მიღებად თ ა ვ ზ ე ქ ე ლ ი დ ა ს დ ვ ა ს ვისმე.

ქელის დასხმა (8. 17 საქმე.) ესე არს მღდელთ მთავარმა, რა სამღდელო დასთაგანი ა კ უ რ თ ხ ო ს;

გინა კაცი რამ შ ე ი პ ყ რ ა ნ საპატიმროდ. (4. 3 საქმე)

15 **ქელისწაყრა** საქმის ქნით გაა-დვილება.

ქელის წერილი (1. 17 ტობი.)

ქელკუბო ქელით სატარებელი კუბო.

ქელმანდილი ქელისაკოცი.

ქელმარჯვე მოუცდენელივით.

20 **ქელმწიფე** (4 მეფ. 10. 1) შემ-ძლებელი.

ქელმწიფებანი მეექუსე დასი ანგელოზთა.

ქელნავი საომარი სამკლავე.

ქელნები მარჯილის გასაწევი ლატნები.

ქელობა მოსაქმეობა რამ.

25 **ქელოვანი** (10. 5 იერე.) საქმის კეთილად მოქმედი.

ქელოვნება (14. სიბრძ.)

ქელოსანი ხურო, გალატოზი, ხარაზი, მკერვალი და ყოვე-ლი ეგე ვითარი.

ქელსაბამი მელევანდი.

ქელსაფქვავი ქელის წისქვლი.

30 **ქელსაყრელი** საქმრად გამოსა-დეგი.

ქელსაკოცი.

ქელუყრელი არად საქმარი.

ქელშუბა მოკლე შუბი.

ქელცუდად ქელცარიელი (2 შჯულ. 15).

35 **ქელცემული** (4. მეფ. 15. 19) ქელის მომმართავი.

(უპს/488) **ქელძარი** ქელის ჯინი სა-ზიდარი.

ქეობა ერთ წყალზე მრავალ მოსახლე.

ქერი (37. 17 გამოსლ.) სასან-თლეთ რტოები.

ქერჯი საქმის მცოდნელობა.

5 **ქეტი** შეუგნებელი. (30 ზირაქ.)

ქეჩი ძლიერად განპება.

(ვ) **ქვებული** (4. 11 გამოს.) დაკ-ლებული.

ქვედა ხის ურო (4. 21 მსაჯუ.).

ქვედნა (2. 8 სოფონ.) დაჩა-გვრა.

10 ჴველა

ჴვერჴვეტო პატარა ჴვედა.

ჴვივილი (8. 16 იერე.) ჴვიჴვინთან ნახე.

ჴვიმირი (1. მეფ. 25. 18.) დასაფარებელი.

ჴვიშირი წისქვლის სახვარბლე.

15 ჴვიობა (48. 39 იერე.) კივილი გინა ვალალება.

ჴვირი ჯინი.

ჴვიფლი ესე არს ქვათა. კლდეთა და მისთანათა ხედა ნოტიოდ, მომწვანოდ, ანუ მოწითლოდ რამე ალმოაჩნდეს.

ჴვიფლოვანი (14. 37 ლევიტ.) ხვიფლ ნაჩენი.

ჴვიჴვინი (8. 6 იერ.) ესე არს ცხენისაგან ოგურის ცხენისა მიმართ, გინა დედისაგან კიცვს მ ო წ ო დ ე ბ ა;

ჴ ვ ი ვ ი ლ ი არს საველრებელი ჴმაყოფა; რაჲ საზრდელისა ჟამი მოუვიდეს ჴვივის პატრონისა მიმართ.

ხოლო ჴ ი ხ ვ ი ნ ი ჴმა მრისხანებისა ცხენისა.

20 ჴვნეშა გუამში კუნესის მსგავსი.

ჴვრელი (11. 8 ესაი.) გველისა და მისთანათა სორო.

ჴვრეტა (21. 18 ფსალ.) გაჴურეტა, შეჴურეტა.

(ი) ჴიდი (37. 25 ესაი.) მდინარეზედ გადებულს დიდსა და ვრცელს ჴ ი დ ი ჰქჳან;

მომცროს ბ ო გ ი რ ი;

და ერთს ხეს გადებულსა წ ა ნ წ ა ლ ა;

ხოლო უსურვაზით დაწნულ გაბმულს ბ ო ნ დ ი.

ჴივილი ყვავთ ჴმიანობა.

25 ჴინჭილი ავი სლვა.

ჴირჴალი ზღუდესთან ნახე.

ჴიფვი ძაფის შულო.

(ლ) ჴლა დაჴლა, მიჴლა, მოჴლა.

ჴლარჩი კეთილი ფქვლი სამინდო.

30 ჴლაჩნი ხის ჴელით გამოჴლეჩის ხმა.

ჴლეჩა გაჴლეჩა, დაჴლეჩა, მოჴლეჩა.

(მ) ჴმა (27. 22 დაბად.) წარმოჩენილი სასმენელი.

ჴმდა ხამს იყო.

ჴმევა ხმარება,

35 ჴმელეთი ქვეყანა ზღვას გარდაის.

ჴმელი უნოტიო.

ჴმელი (1. 9 დაბად.) ხმელეთი.

ჴმელიერობა ხშირი სიხმელე.

ჴმელცხობილი პაქსიმატი.

(უპთ / 489) ჴმიადი უფოელი.

ჴმიანობა ხმა ყოფა.

ჴ მ ი ა ნ ო ბ ი ს განყოფილებითა შემოკრებულად დაწერა აქ მეწება. დია მრავალია, სიგრძის თჳს არ დავსწერე.

ჴმილკა (1 ეზრა 8. 29) ლამის თევა

ჴმოანება სხვასა და სხვას ჴმის თქმა.

5 ჴმობა ჴმის ყოფა.

ჴმოპა გაჴმობა. შეჴმობა.

(ნ) ჴნარცვი (7. 16 ფსალ.) მთხრებლთან ნახე.

ჴნაშახნუში ომში ჴვნეშა.

ჴნდური (2. მეფ. 17. 18) მსხვლი ცერცვი.

10 ჴნვა (28. 24 ესაი.) მოჴნვა.

ჴნული (2 მეფ. 23. 11.) ერქვნით გარდათხრილი.

ჴომი ⚹ (4 მეფ. 23. 5) ჴომლი,
ჴომლი მრავალ ვარსკულავი.
ჴომლი ქორაკანდელი.
15 ჴორცი (2. 23 დაბად.)
ჴორციელი (2. 4 ივდი.) ჴორცმოსილი.
ჴორჴი (5. 16 ქება.) მკერდის კერძი ნაწილი ყელისა, სადა ამოდის ხმანი სამუსიკონი.
ჴოფა ხილია ერთი 🍷.
ჴოცა მოჴოცა, წაჴოცა.
20 ჴოცა მოსრვა, დაჴოცა.
ჴოცილი დანაჴოცი, მონაჴოცი.
ჴოჴობი V.

(რ) ჴრდალი (1. 3 იობ.) ჭაკი ცხენი და ვირი.
ჴრმალი (1. მეფ. 17. 39.) ესე ჴრმალიცა მრავალ გვარნი არიან სხვადასხვა თემთა ქმნილთაებრ და რომელიც ჴრმალი ძველი, გრძელი, განხრილი, მზეველი, მკუეთელი და სრულია, გლუვი იყოს, თუ გამოფერდილი, ანუ ღაროსანი, გორდა თუ კალდიმი,—ამას ქართველი ჰყვარობენ;
ფრანგნიცა ესეთსა და სხვა რიგთაცა ახალსა არა ჰრიდებენ;
არაბნი სხვარიგსა, სპარსნი სხვასა, თემითი თემად, რომელიმე დრეკილსა, რომელიმე შუეტთა, სხვანი ბასრთა, სხვანი რბილთა;
არამედ ბრძენნი და გამოცდილნი, ღუაწლისა მძლენი მჴედარნი საქებურად ამას დასდებენ, რომელი გუარიანიცა იყოს, ძველი და არა დვლარჩნილი, არცა სადა მცირედი სიმრუდე ჰქონდეს, არცა მაღალ დაბლობა აჩნდეს ცახეთაცა ოდენი, ლიბრი იყოს და არა თეთრ, ზომიერ სიგრძით და სიბრტყითა, წინა კერძო მცირედ განხრილი და არა საშუალ; ძვალთა და რკინათა მკუეთელ და თჳთ უვნებელ, ადრე არა დამჴლაგველ, უტალ უნაფრცხენო, ყუა ზრქელ, გნდე სწორე, შაშარ მოკლე;
თუცა ესრე სრული ვერა ჰპოო, ერთისა და ორისა (ჟუ 490) კლებისათჳს ნუ დაიწუნებთ, სრული გჳან საპოვნარია.

(ს) ჴსენება სხჳს მოგონება,
ჴსჷა (27. 49 მათ.) ბოროტისაგან განრინება.
ჴსნილი ბოროტისაგან განრინებული.
ჴსნილი განჴსნილი.
5 ჴსოვნა ხსოვნა.
ჴსოვნება ხსოვნება.

(უ) ჴუვილი (12. 1 მათ.) ყანის თავთავი ♥.
ჴუცბული (24. 11 გამოსლ.) დაკლებული.
ჴუცზა (1 მეფ. 25. 18) მგრგუალი პური.
10 ჴუმალდი (27. 30 საქმე.) მომცრო ნავი.
ჴუმილი (126. 1 ფსალ.) დარაჯასთან ნახე.
ჴუნდი (16. 25 საქმ.) ხალვანა. მახესთან ნახე.

ჴუნდი მართვესთან ნახე.

ჴურაობა ეწოდების ცხენთა, ჯორთა, აქლემთა, პილოთა, და ვირთა მამალ დედლობისა აღრევათა;

ზროხათა, კამბეშთა, და ყურდგელთასა მაკინტლობა;

ცხოვართასა ნერბვა;

ნადირთასა კერშილობა;

ძაღლთა და მჴეცთასა მძუვნობა;

ფრინველთასა პეპლვა;

თევზთასა ტულაობა;

ფრინველთა ვიდრე დაპეპლვამდე განჴურვებასა ამრეზა ეწოდება.

ჴურვება სნეულის დღითი დღე სიცხის მომატება. (4. 9 ამოს.).

ჴურვებად ითქმის სიძვის გულის თქმა;

გინა ილეკროს ცეცხლში გაცხოველება;

გინა თორნე და ღუმელი ცხელდებოდეს.

ჴურთი (26. 67 მათ.) ჴურთი არს მჯიღი შეკონვილი, რომელ არს ქურჯვა;

ჴურთი არს წკეპლები და ეკალნი შეკონვილი. ორითავე სცემდენ მაცხოვარსა.

ჴუფჴუფი ყელ ვიწრო ჭურჭლის ვსების ჴმა.

ჴშვა დაჴშვა.

ჴშირად ხშირად.

ჴშირი ხშირი.

ჴშული დაჴშული.

(უჟა 491) ჯ ა ქარაგმით ჯვარსა.

ჯაბალა ჯავშანია ერთი.

ჯაბანი (7. 13 ოსე.) ომში მოშიშარი.

ჯაბნობა ომში მოშიშობა.

ჯაგანი წკეპლა თევზთა და ხილთა ასასხმელი.

ჯაგარი ღორის ფაფარი. /

ჯაგვა გამოკვედნა.

ჯაგი წვრილი ჩირგვ Ŧ.

ჯაგლაგი ცხენ ცუდა ო.

ჯადაგო ჯლანი და მისთანა შეურაცხი რამე ცუდი (სულის წმიდის მეტაფრასში).

ჯადეგი გრძნეულობის მოქმედი (ვისრამიანში).

ჯადვარი Ѱ.

ჯავარი წყალფერი, გინა მოკდომილობა.

ჯავარი სხვათა ენაა, ქართულად *ჭადარი* ჰქვან Ŧ.

ჯავზი ხეხო Ŧ.

ჯავთაგი კონდაკი (ანდრია სალ.)

ჯავშანი არს აბჯარი რკინისა, ტანს საცვამი ჯაჭვ;

ხოლო ამა *ჯავშანთა* გვარნი არიან ხუთ: *სამანქანი*, *ზეიდალი*, *ხოსროანი*, *ქირაფქა* და *ჯაბალა*;

სამანქანი არს ჯაჭვს თვალი მგრგვალი, სამ ფარეშოსანი, შიგნით ნიკარტოვანი, რბილი და გარდაგრეხით ძნიად გასატეხელი;

ზეიდალი არს მსგავსი სამანქანისა და თითო რიგი ჯაჭვს თვალი მთელი, უფარეშო, თითო თვალი—ფარეშოსანი;

ხოსროვანი არს მსგავსი ზეიდლისა და ქუშდა პირ ღარღაროვანი;

ქირაფქა არს მობრტყე ჯაჭვს თვალი, ფარეშოვანი რბილი, ბასრი და უფროჲ ბასრი, გარდაგრეხით ადვილად გასატეხელი;

ჯაბალა არს მსგავსი ქირაფქისა, ჯაჭვს თვალ მგრგუალი, რომლისამე ფარეში მგრგუალი და რომლისამე ეკლებრივი;

ესე ხუთნი აბჯარნიცა სხვა და სხვა გუარნი იქმნებიან, რომელიმე თვალ გრძელი, რომელიმე თვალ ფართო, რომლისამე ფარეში სხვადასხვაობა და ჯვარედი, არამედ ამავე ხუთთაგანი არიან;

არამედ *ჯავშანთა* სისრულე და სიკეთე ესე არს, რომლისგანაცა იყოს: გრძელი და ფართო იყოს და ჯაჭვს თვალი რაზმად დაწყობილი იყოს, ფარეშ შვენიერი და ძნელად გასაკსნელი, ნოტიობაში გვიან და-

გესლდეს, ყრილი არა ჰქონდეს, კალთიდამ შედევნებით (უჯბ 492) უსხო და უსხოსი იყოს, მკერდთა, ბეჭთა და ღლიათა უხოქელესი და მიყრილი იყოს;

ქიროაფქის თვალი ჭრმალსავით იზევდეს და სამანქნისა მრავალ საგრეხი იყოს, რომელსაც ნიკარტი ჰქონდეს გუარიანი და რომელსაც ღარი მოჭდომილად. ერთისა და ორის კლებნისათვს ნუ აძაგებთ, სრული ძნელია;

ოლო თორნი არს მთელი რკინა პოლოტიკი ტან ჩასაცმელი.

ჯაზვალი სპარსთა ენაა, ქართულად ოყორო ჰქჳან.

ჯალაბი დედა წული.

ჯალაბობა დედა წულიანობა.

ჯალალინი ცუ ჲი თივა ნათიბი.

5 ჯალამბარი დიდი ქჳს მაღლა ასატანი.

ჯალდა სასაქმო ქარგა.

ჯალდანი საბზეე ტომარა.

ჯამა ჭრდალი აქლემი ო.

ჯამაგირი წლითი წლად გაჩენილი.

10 ჯამბარა ერქვნის დასაკრავი.

ჯამი ჭურჭელთან ნახე.

ჯანჯალი ცხენის ავი სლვა.

ჯარბი მძჳნვარე ასპიტი.

ჯარგუალი.

15 ჯარი მოავალი კაცნი.

ჯარნი ჯარი და ჯარი.

ჯაროსანი კაცთ მრავალი.

ჯალანა ნუშისა და მისთანათა გულსა და ჩირებთა ტყბილის კვერში ამოავლებენ და გააჭრობენ სანუკვარად.

ჯალინი პირ მიმჯნილი და არ დამჯერებელი (2 ნემეს.).

20 ჯაშარატი ქიშპივით, გლეხურად.

ჯაშკუტა ღვედკეცი Ÿ.

ჯაშუში სხვათა ენაა, ქართულად მსტოვარი და აეშაგი ჰქჳან.

ჯაჭვი (4. მეფ. 11. 11) ჯაჭჳ ეწოდების ყოელსა ილეკროსა ერთი მეორეში გაყრილსა; აბჯართა, ჯავშანთა;

გინა ჯაჭვთა შესაბორკილებელთა;

გინა კარსნთა, გინა ცანდთა;

ძაღლისა და მისთანათა დასაბმელთა;

გინა წვრილთა ძეწკვთა ილეკროთასა;

გინა შიბთა თვალმარგალიტითა ასხმულთა ქალთ ყელსაკიდარსა.

ჯაჴაჯუჴი მრავალ ჯერ დიდის ტკეცების ჴმა.

25 ჯაჴველი Ÿ.

ჯაჴნი დიდის ტკეცების ჴმა.

ჯაჯა დამნაშავეს კაცის ტანჯვა.

(8) ჯგვერება ჯგვერის ტაკება.

ჯგვერი ხის სადგისი, გინა ჯოხის წუწრი.

(უჯბ 493) ჯგლითი ჯრა.

ჯგუფი ერთი წელიწადი ოთხი ჯგუფია, სამსამი თთვე: გაზაფხული, ზაფხული, შემოდგომა და ზამთარი.

ჯგუფი ერთად მდგარნი.

(დ) ჯდა იჯდა.

ჯდების ესე იგი არს: პირველ იჯდა, აწ ხის და მემრეც დაჯდების.

ჯდომა კერძო დგომა და კერძო დება შეიქმს ჯდომასა (4 მეფ. 19. 27).

ჯდომილი მჯდარი.

(ე) ჯე ომის ნაშოვრის მოზიარე.

ჯებირი ლაშქართ საფარი (9. 18 ზირაქ.).

ჯეკმა (3. 19 ისო.) ნივთი ნამეტნავი.

ჯელთაობა ერთი ფუნდრუკია.

ჯენჯი თავის ნაპარსი.

ჯენჯო ცხელის ჭურჭლის გარდმოსადგმელი შალი.

ჯერ ჯეჯეთის ნაკვეთი.

ჯერა დუჯ რგბეს.

ჯერადა ძველის ლილის წვენი.

ჯერაკუმია სვეტებთა ზედა კამარათა შეჰკვრენ და შუა ადგილსა დაუტეობენ და გარემოს სასახლეს აღაშენებენ, შუა ადგილი არს ჯ ე რ ა კ უ მ ი ა.

ჯერანი სხვათა ენაა, ქართულად ქ უ რ ც ი კ ი და გ ა რ ე თ ხ ა ეწოდების.

ჯერარს (19. 17 ლევიტ.) საქნელია.

ჯერასიმე O ჰაერონიმესავით.

ჯერება შეჯერება, დაჯერება.

ჯერეთ (22. 11 გამოცხ.) ამჟღლადსავით.

ჯერი (30. 11 გამოსლ.) რიგივ თ.

ჯერკუალი (1 მეფ. 25. 17.) მავნებელი.

ჯერჩინება (2. 15 დანიე.) სათნო უჩნდეს.

ჯეჯკა ცოტად დანაყა.

ჯეჯლი (6. 4 მსაჯუ.) ყანა ახალ ამოსული.

(ვ) ჯვა ჯმა ქნა.

ჯვრიტინა მცირე სასინათლო.

(ი) ჯ͞ი ქარაგმით ჯვარი.

ჯიბე ფარაგი.

ჯიბუკი დიდი ლუსმარი.

ჯიგანა ავი პური.

ჯიდაო ცხენის კისრის დასასრული.

ჯიკი ლაშქრის მოჯრა (დარეჯანიანში).

ჯილა ცუდი ვეგი.

ჯილაგი გვარად საქმის მოდგმა.

ჯილდო გამარჯვებისათჳს ნიჭი.

ჯილე წყალთაგან გამოფლატული.

(უჟდ/494) ჯილეხი ზროხის მომსრველი სენია.

ჯილფი ცხენის გვარია.

ჯილლა უფრთო ერქვანი.

ჯილლაო შავი მელა. წითელი და შელებულიც ჯ ი ლ დ ა ო დ ითქმის.

ჯიმრი ერთის ჩუეულებიდამ ვეღარ გაეშოროს და ჴშირად იქმოდეს შეუზარებლად.

ჯინი გოდორ მარჯილი.

ჯინიბი მარქაფა ცხენი, გინა მეორე სარი.

ჯინჭარი (30. 40 იობ.) ~.

ჯინჭველი (6. 6 იგავი.) ~.

ჯინჭველლომი (4. 11 იობ.) ლო. აფრიკის მჴეცია ერთი, ვითა ლომი და მჴეცი მძჳნვარე.

ჯინჭრის დედა ❦.
ჯინჴვა ლაყო V.
ჯინჯიბახი ორი ლატანი გარდაბმული დიდის ძელის ასაწევლად.
ჯინჯიხი მდუღარესა და თბილის საშუალი.
ჯინჯოთი შალის ნაგლეჯი.
ჯირგვალი ძელნი მოჭდობილნი სამოთხ კუთხედ მაღალი, ვიეთნი კიდობანს უჴმობენ.
ჯირი ორპირად მოქნილი ტყავი.
ჯირიმი მოსართავის ამოსაზიდი.
ჯირკვალი ყელისა და ღლიის კორძი.
ჯირკი კუნძი დასაწვავი.
ჯირმიხი ძირხვენათაგანია ❦.
ჯიროლა პატარა ბეღელი.
ჯირჯვი ძალად დასივებული.
ჯიტი ყრმათაგან შეხედვის შეძახილი.
ჯიქი ო ვეფხსა ჰგავს, უდიდეა, რომელსა სპარსნი ბ ა ბ რ ს უწოდენ;
ერთს თემსაც ჰქჳან აფხაზეთის მოსამძღურესთა.
ჯიქურ პირის პირ.
ჯიქურა ინდოური ფეტვი ❦.
ჯილა დიდებულთ თავ სარჭობი.
ჯილამშვლდი ტყეთა შინა სასხლეტად მორთვენ მშვლდ ისართა რა ნადირნი გავლიან, შესძრავს, დასხლტება და მოჰკლავს.
ჯილოსანი ჯილა რჭმული.
ჯილური ქორის საკისრე.
ჯიშკილა ღანძილი ❦.

ჯიხური ხის კოშკი.
ჯიჴვი ო. მამალსა ჴ ა რ ი ეწოდების რქის სიდიდისათჳს, თვარა იგიცა გ ა რ ე თ ხ ა არს და დედალს—შ უ ნ ი და წალსა მათსა დ უ რ ა ყ ი ეწოდების.
(უჟმ 495) **ჯიჯგინი** უშვერი ლაპარაკი.
ჯიჯლაყა ❦.
ჯიჯლიბა ინჯლივი.
ჯლაყუნი ჩაბეჭისა, გინა ცხენის ლაჯის ჴმა.
ჯლეჴა ცხენის მიქუსლ მოქუსლვა.
ჯლოყინი რწყევად განმზადების ჴმა.
ჯმა (2. 11 ტობი.) კაცთაგან მოსკორვა.
ჯმერჭი ❦.
ჯმნა (41. 18 ლუკ.) ჴელის აღება, გინა გამოცლა.
ჯმნილი (14. 19 ლუკ.) გამოცლილი, გინა ჴელაღებული.
ჯმუჴი მოდაბლო და მჴნე კაცი.
ჯმუჯნა რეცა გალაჴვა დაცემით.
ჯობინება სწორთ უკეთესობა თქვან.
ჯობნა სწორთ უკეთესობა.
ჯობნა სამღერელი წაულოს.
ჯობნებული ნაჯობნი.
ჯოგი ო. ჯოგიცა ესრეთ, განიყოფებიან: ცხენის ჯოგს ეწოდების რ ე მ ა;
ჯოგსა ზროხისათა მ რ ო წ ლ ე, რომელსა მსოფლიონი ნ ა ხ ი რ ს ა უწოდენ;
ჯოგსა ცხოვართასა — ს ა მ წ ყ ს ო;

ჯოგსა ცხოვართა და თხათასა—არვე;
ჯოგსა ღორთასა—კოლტი;
ჯოგსა ნადირთასა—ფარა;
ჯოგსა მჴეცთასა—ხრო;
ჯოგსა ფრინველთასა—გუნდი;
გუნდივე ითქმის კაცთა ზედა და ანგელოზთა ზედაცა.

ჯოლბორდი ისრის მთლელი.

ჯოლგი (ექუსთა დღეში) ქ. „უკეთუ მთოვარესა რქანი ჯოლგად ესხნეს და განმარტებულ“.

20 **ჯოლლო** მოლლო ცუდ მადი კაცნი.

ჯომარდი სხვათა ენაა, ქველსა ჰქვან.

ჯონჯოლა ირმის ნიჩვრა.

ჯონჯოლი.

ჯორი (15. 13 ივდი.) კერძო ვირი ამის გამო სახელდების, რამეთუ უცხენოდ ზროხისაგანც იშობების.

25 **ჯორი** (3 მეფ. 10. 22) საკრავის ალყის ჯიდი.

ჯორისტერფა.

ჯორჯი მოდიდო და უსუფთაო.

ჯორჯიანი გიორგიანი.

ჯოში გასრულებულივით.

30 **ჯოხი** ესრეთ განიყოფებიან:
ფაენი არს ჯოხი სამეფო, რომელ არს სკიპტრა;
ყავარჯენი არს ჯოხი თავჳვარედი, გინა მოკავებული ეპისკოპოზთ საპყრობი;
კვერთხი არს ჯოხი გრძელი, უთაო, საგუშმელი შემცოდეთათვს;
არგანი არს კვერთხის უსხოსი, საბრჯენელად და დასაყრდენელი კაცთა უძლურთათჳს;
კობალი არს ჯოხი თავ სხვლი, მოდრეკილი, მანდატურთა და ბაზიერთა საპყრობელი;
ტორი არს ჯოხი დიდი და გრძელი, მწყემსთ საჭირავი;
ტოკვეტი არს ჯოხი მოკლე და სხვლი გაცემებაში საარშიოდ საკმარი;
(უჟ3/496) წკეპლი არს წვრილი და მედრეკი;
ჭოლოკი არს ჯოხი მოკლე ხეზედ სასროლი:
ტაფელა არს რიკთ სამღერელი და მისთანათანი.

ჯოხიო ეკანძვალა.

ჯოჯგანი ტივის სახოპე ხვეტი.

ჯოჯვა ვენაჴის შტოს მოტეხა.

ჯოჯო გოგო, ხვლიკს უფროსია ~.

5 **ჯოჯოხეთპეტი** მეჯოჯოხეთეთ უხუცესი.

ჯოჯოხეთი (14. 19 ესაი.). ქვეყანათა შორის ოთხნი სფერონი არიან: გარეგანი სფერო—მამამთავართ დილეგი;
მას შიგნითი სფერო—უნათლავთ ჩჩვლთ საპყრობილე;
მას შიგნითი სფერო—სალხინებელი ჯოჯოხეთი;

და შიგნით მეოთხე—საუკუნო ჯ ო ჯ ო ხ ე თ ი გ ა მ ო უ ქ-ს ნ ე ლ ი.

ჯოჯოხეთი საუკუნო გამოუქსნელი (17. 4 იერე.).

ჯრა მრავალ კაცთ ვიწრო ყოფა.

(უ) ჯუარედი ჯვარის სახე.

ჯუარი (19. 17 იოან.) ესე არს ძელი გარდაჭდობილი სასიკუდილოთა კ ა ც თ ა დ ა-ს ა მ ს ჭ უ ა ლ ა ვ ა დ;

ხოლო აწ ჯვარნი ქრისტეს ჯვარისა სახედ თაყვანის საცემელად.

ჯუარცმა (19. 10 იოანე) ჯვარზე მიკრვა სამსჭულებითა.

ჯუარცმული ჯვარზედ დამსჭუალული.

ჯუბა სამოსელი პერანგივით (ვეფხისტყა.).

ჯუბაჩა მოკლე ჯუბა (ვეფხისტყა.).

ჯუზდანი ყელსაკიდი ქისა.

ჯუმალი ერთ პირად რიცხვ.

ჯურუმი დანაშაულზე წანართმევი.

ჯურღმული (16. 14 დაბად.) მთხრებლთან ნახე.

ჯუფთი გამჯმარი ორაგულის ქორცი.

ჯული (50 ზირაქ.).

ჯუჯუ ქათამთ მოწოდება.

ჯუჯუმკალი ~.

(ღ) ჯღანი მეშთ ნაცვეთი.

ჯღარღლა 🍸.

ჯღიბა ტკიპივით ტილია.

ჯღრე ცუდი კიდობანი და მისთანანი.

ჰ

(უჟზ/497) **ჰა** უგვარო ჴმის გაცემა.

ჰაერი (4 მეფ. 23. 5). ესე ჰაერი ერთი არს ოთხთა კავშირთაგანი, პირველსა დღესა დაბადებული. ესე არს ნივთი წულილი, ნოტიო და მჴურვალი, ცეცხლისა უკუჱ უმძიმესი და ქვეყანისა და წყლისა უსუბუქესი, აღმოფშვნვისა და ჴმა ყოფისა მიზეზი, უფერული, ორ სახე, ორ საჩინო, ნათლისა არს შემწყნარებელი და ბნელისა, მსახური სამთა გრძნობათა ჩვენთანი, რამეთუ მის მიერ ვჰხედავთ და გუესმის და ვიყნოსთ;

ხოლო ესე ჰაერი განიყოფების სამად:

უქუჱმოესსა ეწოდების—ჰარე;

საშუალოსა—აირი;

და უზემოესსა—ნიავ წულილი.

ჰაერის მცუჱლი ესენი არიან ეშმაკნი. ოდეს გარდამოითხივნეს უბოროტესნი ჯოჯოხეთად შთაჴდენ და უდარესნი ჰაერთა შინა დაშთენ, რომელნი მუნცა იტანჯებიან. მათგან არს საოცრებათა ჩვენება, დაფეთება, ღამე კაცთა მრავალ სახედ ჩვენება, სახლთა და ცხენთა დაუფლება, ქვათა სროლა, ნაკლულის ჭურჭლის აღვსება და ეგევითარნი;

მსოფლიონი ქაჯად და ჭინკად სახელ სდებენ;

ხოლო მაჰმადიანნი ჰური, ფერი და ყილმანად იტყვან და ანგელოზად ესვენ.

ჰაეროვნება კეთილ მოჴდომილი სახოვნება.

ჰავი ავი.

ჰაზარაპეტი სომხურია, ათასის თავს ჰქვან.

ჰაზრი მცირე რამ შეტყობა.

ჰაიჰაი გაკკრვების სიტყუა.

ჰამბავი ნაქმართ თხრობა.

ჰამრობა აღრიცხვა.

ჰანდრიანეპოლი |52. 30| |42. 45|.

ჰანი მამა დედათ მშობელი.

ჰარი ჴართ შერისხვა.

ჰარილი რბილი ჯირი (ვისრამიანში).

ჰასაკი (13. 33 რიცხვ.) ასაკი.

ჰატავაკი ვარსკულავია ერთი.*

ჰაჯაპეტი საქმესა ზედა მდევი.

(ბ) **ჰბაძვიდა** ბაძი აელო.

ჰბერვიდა უბერევდა.

(გ) **ჰგავს** მსგავს არს.

ჰგაოდა ეზრუნებოდესავით.

ჰგვანდა მსგავს იყო.

ჰგვემდა (8. 17 ტობი.) ჯოხით სცემდა.

(ჱჟზ/498) **ჰგიეს** (1. 1 სიბრძ.) მყოფობს.

ჰგიობს გმობს.

ჰე ჱე, ეგრეთ.

ჰებერ O დასაწყისისაგან.

5 **ჰებრაელა** O (34. 9 იერე.) გარდამავალა.

ჰებრაელი O (34. 9 იერე.) გარდამავალი.

ჰელა ესე მოასპარეზეთა და მოფუნდრუკეთა ადგილი არს სასვენებელი, რამეთუ ორთა მჭარესა ადგილთა დანიშუნენ სესუჱნებელსა სადგურთა.

ჰელიეპოლი რომელ არს ემაუს |70. 45| |35. 40|.

ჰელუი O ღმერთო ჩემო.

10 **ჰერაკლია** |59.—| |44. 5|.

ჰეტრატიკონი თხელი ეტრატი (ვისრამიანში).

ჰიდორია ესე იგი არს ყოველი სიტყვა წესითა შეურაცხითა გინებაჲ არს, დალაცათუ თჳთ იგი სიტყვა არა ჰგვანდეს გინებასა.

ჰილათი სპარსულია, ჩ ხ უ ბ ი თ (153 მამადცხოვ.).

ჰილლონ საზრდელი არს გარეშითა სიტყვთა.

15 **ჰინ** ძარღჳ არს ერთი რიგი.

ჰკრებდა შეჰკრებდა, აგროებდა.

ჰკრევდა შეჰკრევდა, უკრევდა.

ჰლამის ლამის, ქნა ნებავს.

ჰლამოდა ქნას აპირებდა.

20 **ჰლოცვიდა** (3. 18 ლუკ.) ლოცევდა.

ჰმატს მეტი აქვს (1 კორი. 15 41.).

ჰნატრა (6. კავშირ.).

ჰოობა ჱს თქმა.

ჰოროლი მოაბასთან ნახე.

25 **ჰპოვო** (5. 4 იგავი) იპოვნო.

ჰრეუმისი სიმიათა მწერალი.

ჰროარტაგი (3 მეფ. 21. 8) წერილში ნახე.

ჰროკონომოზი მოქელე რამ არის.

ჰრონი.

30 **ჰრული** (131. 5 ფსალ.) მცირე რამ ძილი.

ჰრქუა (109. 1 ფსალ.) უთხრა.

ჰსიტყო (37. 6 იერე.) სიტყვა უგო.

ჰუბუტი ვარსკულავთ ადგილსა რასმე ეწოდების არაბთა ენითა.

ჰულბაჲ ულბო .

35 **ჰუნე** (4 მეფ. 6. 14) ონე და უნე გვარიანი და კეთილად წრთვილი ცხენი ლ.

ჰუპა ამზიდე.

ჰურია O.

ჰურკალდეურუმა აბრამის ქალაქი |78. 30| |32. 40|.

(ჱჟთ/499) **ჰქარავს** აქროლებს.

ჰქირდავს ეკიცხვს.

ჰფრთხებით (1. 28 ფილიპ.).

ჰქუა უთხრა.

5 **ჰყო** (8. 2 ისო.) ქნა.

ჰყოვნი (2. 6 ივდით.) დაიგვანებ.

ჰყოფს იქს.

ჰყოფს გაყრას უზამს.

ჰყრია ადგილზედ დებით მრავალი.

ჰყუარობს მოყვარულია.

(ხ) ჰხვდა (1. 9 ლუკა) მიხვდა.

[ჴ] **ჰჴდის** აჰჴდის, . გაჰჴდი, მოჰჴდის.

ჰჴებდით ჴმობდით

ჰჴუჱრთნიდეს (2. 7 ამოს.).

ჶ.

ჶი არს ართრონი სიტყვათა დამაშუჱნებელი. (6. 7 ტობია).

ჶიმე საკვრველად გასაჩემი.

ჶრომი ესე არს ცომის გუნდათა დასაწყობელი გამოსაცხობელად.

ესე ჳე ძველად ტართან იჯდა და რიცხვშიაც მეოთხასედ ყოფილა. წერილთა შინა დია საკმარია და ონსა და ჳეს უნად სუჭმდენ.

და შემდგომად ჳ ე რიცხვდამ ამოუღიათ და ოთხასად უ ნ ი დაუსვამთ, რადგან ფ ა რ ი მეხუთასე იყო.

უ ნ ს ა და ფ ა რ ს შუა ჳ ე ცუდად რაღათ მჯდარიყო, ამისთჳს ბოლოს ჵეს ქვეშეთ დავსვი, რიცხჳ რიცხჳს მო-ებას და ესე ბოლოს იყოს, რათა რიცხჳ არ აირიოს.

ჳიაკინთი (3. 23 ესაი.) ლუჯის უმქრქალესი.

20 **ჳოტა** ახალ წლის თავი.

ჳპატოსი (3. 3 დანიე.) მეფეთ მდგომელი.

ჳპოდიასტოლი ქარაგმაა ამ-გვარი ო. სადაც სიტყუას ქვეშეთ უზის სამს სიტყვას შეჰკრავს.

ჳპოვართად ნუ თუ ერთად. (59 კავშირი).

ჳსსოპი უსუპი ❦.

25 **ჳფ** (45. 11 ეზეკი.) ლომორი.

ჳფენ ქარაგმაა ამ გვარი 9 სადა ესე სიტყვასა ზედეთ უჯდეს, ნახევარი სიტყვაა.

ჶ

(ფ/500) ესე ჶა ძველს წიგნებში იჯდა და მწერლებს უგულებელს ექმნათ; მე ახლა ჩაუმატე.

ჶაკინთი სკლატი თუ შალი.

ჶამაკოსტა პირველ ს ა ლ მ ი ნ წოდებული | 66. 45 | | 35. 10|.

ჶანეცა | 39. 20 | | 43. 30 |.

ჶარმანდი ანაფორასავით საცვამია.

ჶარმე კურტაკი.

(ე) ჶეხნები მსხუწრპლის საცავი.

(ი) ჶილასოფოსი ფილასოფოსი, სიბრძნის მოყუარე.

(ლ) ჶლორენცა | 34.— | | 43. 40 | .

(ნ) ჶნისტერა ქვეყნის დასასრული | 34. 23 | | 44. 2 | .

(ო) ჶოილნი ოთხი ქრთილის წონაა.

ჶოჲ ვაისავით.

ჶოტა ურიონი.

(რ) ჶრანგიჶორთ | 30.— | | 50 30 | .

ჶრიული | 32. 50 | | 45. 12 | .

(უ) ჶულონია | 26.— | | 42. 40|.

ჶულოცავ ვლოცავ.

ჶუნდი | 38. 10 | | 41. 30 |.

ჶურიბურქ | 28. 12 | | 47. 41|.

ჶუსაუმბრუნ | 34. 50 | | 43. 30'.

ეს ჶა ჩვენს ენაში ეგოდენ საჭმარი არ არის, მაგრამ სხვათა ენის თარგმანებისათჳს დიად საჭმარია და ამისის ჭმარებით დია გაშვენიერდება სიტყვა.

ვითა ჳ ე ვ ი ნ ი ს ა და უ ნ ი ს საშუალია სათქმელად, ჲ ე ი ნ ი ს ა და ა ნ ი ს ა, ეგრეთვე ესე ვ ი ნ ი ს ა და ფ ა- რ ი ს საშალი არს. განიხილე, გულისხმიერო.

სიტყვის კონის
ქართულ-სომხური
ნაწილი

(ი/10) 22 აბაზი აბაზ
23 აბანა ლვაცუცი
24 აბანო ბალნის
35 აბედი აფიეთი
(ია/11) 30 აბრეშუმი აპრშუმ
34 აბუტარატი ✠ ლანძლა-
მურ
(იბ/12) 2 აგარაკი აგარაკ
9 აგერ ჰორეს
12 აგვისტოსი ოგოსტოს
17 აგრე აიდპეს
18 აგრეთვე ცენცნავეტ
23 ადამატინე ანდამანდ
29 ადგილის მთავარი ტიე-
ლაპიეტ
31 ადგილი ჰიეშტ
32 ადი ივიერგნა
34 ადლი გაზ
(იგ/13) 5 ადრე ვალ
6 ადრინდელი ვალუია
14 ავაზანი ავაზან
16 ავარტნი მახარ
19 ავბედი ვატაბახტ
23 ავთრათი ბარათ
24 ავი ამბახტ
29 ავლინი (სანაგუე) ავლინ
30 ავლინი (გზავნიდი) არ-
რაქიერ
31 ავობა ამბახტუთინ
32 ავჟანდა უზანგ
39 ავშარა ლოხტენ
(იდ/14) 10 აზატი აზატ
14 აზმაითი დურალ
17 აზმნა კაწერ
18 აზმნობდა ეარილ
19 აზნაური აზნუაკან
28 აზლვევს ვქარიეცნე
29 აზლვევინებს ვკუქარიე-
ცნე
34 ათასი ჰაზარ
35 ათასის თავი ჰაზარა-
პიეტ
38 ათი ტასნ
39 ათი ათასი ტასნჰაზარ
42 ათის თავი ტასაპიეტ
(იე/14) 44 ათძალი ტასნალიავ
6 აიაზმა ჯურორჰნუთინ
7 აიაპოხტიან ლიზანოლქ
11 აიტანა ვიერტარავ
12 აიქვა ივიერგვიაც
13 აიძულა ბრრანდატიაც
19 აკანათი ვუორგოაით
21 აკანო ხორან
22 აკატი კოჰაზმ
23 აკაური კარაპ
25 აკელდამა აკელდამა
26 აკვანი ოროლოც
(ივ/16) 2 აკოცა პაჩარავ
6 აკურთხა ორჰნიაც
15 ალალი V ალალ
27 ალერდი ✠ ხუოტ
35 ალვა ჰალევს
(იზ/17) 10 ალისფერი ბუოცაგურ
19 ალმახი ალმას
21 ალო ჰალუეს
31 ამ სა
(იჱ/18) 1 ამა ზსა
9 ამანი ბაზპან
10 ამაო უნაინ
11 ამარი აბოვ
13 ამას სმა
16 ამაღლება ჰამბარძუმ
17 ამაღლებული ჰამბარ-
ძიალ
28 ამბონი ამბიონ
29 ამბორი ჰამბურიელ
30 ამბოხება მაქჰარიალ
34 ამდენი აისჩაფ
(ით/19) 2 ამიერ აისუჰიეტ
3 ამინ ამენ

13 ამლათი ისკუინ
29 ამოწმა ვკაიაცუიც
30 ამოჯუნეშა არჭიელ
32 ამპარტავნება ჰპარტუ-
თივნ
(ჰ/20) 1 ამპარტავანი ჰპარატ
2 ამპას ჰექ
12 ამღურეული პღტო-
რიალ
13 ამყნა პარუს
15 ამხანაგი ნნკიერ
16 ამხილა უსუიც
18 ან კამ
19 ანაზარი მაკაიაციალ
22 ანადირა კუორსაცუიც
24 ანაზღეული ანკარწაკი
26 ანაკუწთი (ფქვილის ანა-
ცარი) თიეფ
(კა/21) 10 ანგარება აგჰუთივნ
11 ანგარი აგაჰ
12 ანგარიში ჰამარ
13 ანგელე ჰრიეშტაკ
14 ანგელოზი ჰრიეშტაკ
17 ანდაზა ორიანაკ
19 ანდამატი ანდამანდ
22 ანდერძი კტაკ
23 ანდერძნამაგი კტაკარან
29 ანეული ციელ
32 ანთება ვარრიელ
(კბ/22) 12 ანტაკრაღ ხსტაპარა-
ნუოც
13 ანტექრისტე ნიერრ
18 ანუ კამ
23 ანჯამნი აიტ
(კგ/23) 3 აპაური კაპაწ
26 არ ვუოჩ
27 არა ჩე
29 არა ნებსითი ვოჩაკამავ
(კდ/24) 3 არაკი არრაკ
6 არამედ აილ
10 არაყი ცქი
11 არაწმინდა ანსურბ
20 არდაგი ღენჯაკ
23 არდგმული კალაპან
25 არდი (აწ) არდ
(კე/25) 2 არეარად ასტუსტ
3 არევა ხარრნიელ
17 არილი ბუნნ
20 არიოთი არიოვთ
(კვ/26) 13 არმენაკი პასტარრკალ
26 არსება ეუთივნ
(კზ/27) 11 არქი ტაპარაკ
17 არყი 🍸 კეჩი
19 არჩევანი გიჰაკ
20 არჩვი ლ ფსიტ
22 არცა ვუონჩ
26 არძაანი არძაან
29 არწივი V არწივ
31 არჯაკელი ♥ არჯაყელა
33 არჯასპი არჩასპ
(კთ/28) 5 ასაკი ჰასაკ
8 ასარი ღანკი
14 ასე აისპეს
22 ასი ჰარივრ
26 ასისთავი ჰარივრაპიეტ
31 ასკილი 🍸 მასურ
33 ასლი აჰარ
35 ასო (კაცის ნასხამოანი)
ანდამ
(კთ/29) 1 ასო (წიგნის მარცვალი)
ტარრ
4 ასპარეზი ასპარეზ
7 ასპიტი ~ იჟი
8 ასპიტის ქვა იჟაქარ
14 ასული ღსტიერ
16 ასფალტო ასფალტო
20 ასწავა უსუივ
21 ასწავლა ხრატიაც
23 ასწრაფებდა შტაპუმერ
27 ატამი 🍸 ღიელც
28 ატანა ივერტანილ

(ლ/30) 17 აფწყა ზიეკფციაც
19 აფთარი ო ბფორიენი
24 აფიცა იერდმნიაც
29 აფრაკი ფვთრაკ
35 აფსინდი დარნფთინ
(ლა/31) 6 აქ ასტ
7 აქა ესტი
9 აქადამ ესტიელაც
10 აქადგან ესტიელაც
12 აქავება ქორრფთივნ
17 აქატი კოჭაზმ
18 აქებდით ორნიეცეჭ
19 აქეთ (ქება უთხარით) გოვიეცეჭ
20 აქეთ (ჩვენ კერძო) დეს
21 აქეთი ესთენ
22 აქეთკენ აისკფის
27 აქლემი ო ფლტ
40 ალბეჭვდა (ბეჭდის დასმა) კნქიელ
(ლბ/32) 11 ალება ვიერკალნიელ
13 ალების ლამე ბფნბარიეკიენდან
14 ალელვება ალფკოწიელ
17 ალვიარება დავაწფთივნ
23 ალვსება ლნფლ
24 ალზვავება გფორროზიელ
28 ალთქმა ფხტ, ხოსტმფნქ
(ლგ/33) 1 ალმატება ავიელფლ
8 ალმოსავალი არივიელ
14 ალმოცოხნა ვფოროჭალ
16 ალმსაარებელი ხოსტოვანფოლ
27 ალორძინება აჭილ
(ლდ/34) 1 ალსარება ხოსტოვანიელ
15 ალფფვნება ხმფორიელ
17 ალცრა (ფქვილის) ხარბალიელ
21 ალწერა აშხარაჭაგირ

(ლე/35) 1 აყირო დფთფმ
28 აჩივლა აპსტამბიეცფიც
30 აჩრდილი სტივიერ
32 აჩქარდა შტაპიაც
33 აჩქარება შტაპილ
(ლვ/36) 8 აცნობა წანფციაც
16 აცხოვნა აპრეცფცინ
20 აძლევდა ტალისერ
21 აძლევს ტალისე
22 აძმო იელბაირაციაც
23 აძნელებს დყვარცნფმე
28 აწ არდ
30 აწამა (ამოწმა) ვკაიეცფიც
35 აწე ჰიმი
39 აწვე აიყამ
40 აწონა კშრრიელ
41 აწონილი კშრრიალ
44 აწყფა ჩაფიელ
45 აწყფლი ჩაფიალ
(ლზ/37) 14 ახალი ნფორ
15 ახალნერგი ჰამირა
17 ახარა ავიელიაც
29 ახლო მოდიკ
(ლჱ/38) 2 აჯირება ნიერჰაკფთივნ
4 აჯოცა ჯნჯელ
6 აჯსნა არძაკილ
7 აჯა პალატანქ
15 აჯობა ალთიაც
16 აჯობებს ალთე
18 აჰა აჭავასიკ
(ლთ/39) 2 ბა (ბაია) გფოგ
8 ბაბაჭფა ~ სარდი
10 ბაბილო ბარფნაკ
18 ბაგა მსფრ
21 ბაგინი ბაგინ
25 ბადე დამპ
(მ/40) 9 ბადიში თფორრ
10 ბადლიჯანი ბადრიჯან

15 ბავთი ვარმ
20 ბაზარი ფუოლოც
23 ბაზმა ჭრაგ
27 ბაია გუოგ
30 ბაკი ალალ
31 ბაკლა ბაკლა
(მა/41) 12 ბალანი მაზ
13 ბალანტი ბალახ
14 ბალახინი პალასინ
15 ბალახავარდი ⚘ ჯრა-კოტომ
16 ბალახი ⚘ ხოტ
19 ბალბა ⚘ კუტატუკ
20 ბალბალუკა ⚘ ახპახ-პუკ
33 ბამბა ბამბაკ
36 ბანა ლვანიელ
(მბ/42) 5 ბანება ლვანიელ
6 ბანებული ლვაციალ
11 ბანჯარი პანჯარ
14 ბაჟი დალმა, მაქს
19 ბარამბო ⚘ ძაქახოტ
30 ბარდანი ბარდან
37 ბარება პაჰტალ
(მგ/43) 3 ბარი ბაჰ
4 ბარი (ცხელი ქვეყანა) დაშტ
25 ბარძიმი სკი
29 ბახილისკო ~ ქარბ
(მდ/44) 2 ბატი V ბად
3 ბატკანი ო ქორფა
5 ბატონა ტეროჰი
6 ბატონი ტერ
15 ბაყაყი გუორდ
19 ბაყლი კიელტ
23 ბაძი ქენ
37 ბებია ჰანიკ
(მე/45) 4 ბედეკი ბუთიეკ
8 ბედნიერი ბახტავუორ
9 ბედნიერობა ბახტავო-რუთივნ

16 ბეზლება მატნიელ
(მვ/46) 5 ბელეკონი 🍸 ბიევიე-კანი
16 ბემი ბიემ
33 ბერვარი ბურვარ
(მზ/47) 2 ბერტყვა თაფტალ
4 ბერწი ამულ
5 ბერწობა ამულუთივნ
13 ბეწვი აზ
14 ბეჭდილი კნქაწ
15 ბეჭდოსანი კნქიალ
16 ბეჭედი (თითისა) კნიქ
17 ბეჭის მცველი კნქაპა-ჰოლ
18 ბეჭი ერინ
25 ბზე არდნ
32 ბია 🍸 სერკევილ
37 ბივრილი ბივრიელ
(მთ/48) 9 ბილწი პილწ
26 ბიტორიტი (საჰურისი) ნიერქიენი
28 ბიცი ჰაჰიჰ ალტალტუკ
31 ბიწი არატ
32 ბიწიანი არატიალ
35 ბიჯება ქაილილ
36 ბიჯი ქაილ
(მი/49) 10 ბმა კაპიელ
12 ბმული კაპაწელ
19 ბნელი მუთნ
35 ბოზი ბუოზ
(ნ/50) 9 ბოლო ვიერჯ
12 ბოლოდ ვიერჯიელ
14 ბოლოკარკაზა V ანკლ
15 ბოლოკი ⚘ ბუოხკ
25 ბოჟი ბოჟოჟ
28 ბორბალი მრრიკ
30 ბორგ (ბორგავ) მუოლი
31 ბორგა მოლორუთივნ
(ნა/51) 2 ბორკილი კაპანოქ
5 ბოროტი ჩარ

6 ბოროტად-მადიდებელი ჩარაფარ
10 ბორცვ ბლურქ
14 ბოსელი გომ
36 ბოცომკალი Δ მარახ
38 ბოძებული პარგიევიალ
40 ბოძი სინ
(ნბ/57) 3 ბჟირი ♥ პინ
7 ბრაზი (სიცოფე) დარ
9 ბრანგვ იერევაირ
12 ბრაწი 🍷 ცრანცი
29 ბრინჯი ♥ ბრინძ
30 ბრინჯი (აკაკის ხე) 🍷 ბრინჩეინ
38 ბრმა კურ
39 ბროლი ბივრიელ
40 ბროწეული ♥ ნურრ
(ნგ/53) 2 ბრპენი კაპარ
9 ბრუტი ბრუდ
11 ბრყენა 🍷 წიტა ტანძ
13 ბრძანება ჰრამანქ
14 ბრძანებული ჰრამაილ
15 ბრძენი იმასტუნ
16 ბრძვილი ჰარვაწქ
18 ბრძოლა პატიერახმ
19 ბრძოლვილი პატიერახმაწ
24 ბრჭე ატიენ
25 ბრჭობა ატიენუთივ
26 ბრჭყალი ხითკ
32 ბუ V ბუჲ
38 ბუდე ბუინ
(ნდ/54) 1 ბუდებული ბუინავორიალ
7 ბუზი Δ ჭანჭ
11 ბუკნაწო V ბუვაჭაკ
23 ბუნაგი ოთევან
27 ბუნება ბუნუთივნ
18 ბუნებითი ბუნუთუნიაკ

(ნე/55) 1 ბუნი ბუნ
6 ბუჲ V ბუი
19 ბურბურა ♥ ბოხ
16 ბურევჯი ტაშტ
23 ბურნაკი Δ მუჟუკ
(ნვ/56) 21 ბღავილი ჰარრაჩიელ
22 ბღავის ჰარრაჩუმე
29 ბღუარი ჰარავ
36 ბჭე დურნ
(ნზ/57) 12 გააგემრიელა ჰამიემატიაც
19 გააერთა მიაკცუიც
20 გაავრცელა იერკარიაც
22 გაათავა ვიერჯიაც
26 გაამრუდა წრრწიაც
27 გაანათლა ლუსავორიაც
28 გაათფლიანა ბრტნიაც
29 გააპარა ფახცუიც
31 გაარიგა კარქიაც
32 გაასრულა კატარიაც
37 გაალვიძა ზართიაც
41 გააცხადა აიტნიაც
(ნჱ/26) 26 გაგება (გარიგება) კარგიელ
27 გაგზავნა ულღარკიელ
37 გადი იელ
40 გაენუაგა ნვაგიაც
(ნთ/59) 1 გავა გავაკ
4 გავალაკი გაჰავუორაკ
14 გაზაფხული გარრნანამუტ
19 გათავდა (აღესრულა) პრწავ
20 გათავება გლხავორიელ
21 გათავება (აღსრულება) პრწიელ
(ჲ/60) 4 გალავანი გალავანი
6 გალატოზი ბნა
24 გამარჯვება აჯოლუთინ
25 გამარჯვებული აჯოლიალ

(ჲა/61)
3 გამეში ო გუომეშ
7 გამმარჯვე აჯოლ
8 გამმარჯვებული აჯოლოლ
11 გამოაქუა ხორიალ
13 გამობუტკოვის ვოლკუიზ
32 გამორჩევა ჲინდრიელ
33 გამორჩეული ჲინდრიალ
38 გამოსვლა იელიც
39 გამოხცადა ფერძეაც
(ჲბ/62)
3 გამოუცდელი ანფუორძ
1 გამოქანდაკებული დროშიალ
9 გამოლება ჰანიელ
17 გამოცანა ჰანიელუიდ
18 გამოცდილი ფუორძიალ
21 გამოცხადება აიტნუთივნ
22 გამოცხადებული აიტნიალ
23 გამოძიება ქნნილ
30 გამოჭრა ძიევიელ
43 გამყოფებული კაიაციალ
45 გამცემელი მატნუოლ
(ჲგ/63)
2 გამხილება ანდიმანილ
5 განა ჰაგიემ
16 განალო იებაც
32 განგოზა პრიელ
34 განგრკეს ვრიპი
37 განგურდიოს ვრიპიე
32 განვკფდი მაშიეცა
(ჲდ/64)
2 განზლურებისადმი ვანსაჰმანიელუ
4 განთიადი არაოტ
6 განი ლენქ
10 განიერი ლიენ
14 განიშუა იერთუოლ
21 განკიცხვა წალრიელ
22 განკიცხული წალრიალ
(ჲე/64)
1 განმალკძებელი ჭარდუციჩ
4 განმზადება პატრასტიელ
7 განმკაცრება ზგუიშ
8 განმკერველი ფორძიელუ
18 განპოხება პარარატიელ
21 განრთხმა ძგიელ
23 განრისხება ბარკუთივნ
31 განსათხზველი ხნამიელუ
32 განსაშორებელი *ჰიერანალუო
33 განსაცდელი ფორძუთივნ
38 განსთქდა ჰიერძავ
41 განსრულება კატარიელაგუინ
42 განსუტნება ჰანგსტიელ
1 განსხირპვა ტარაწიელ
(ჲვ/66)
2 განსჯა დატ
3 განსჯერვიდა კარგერ
5 განტევება არძაკიელ
6 განტეხა იებიეკ
23 განყოფა ბაჟანიელ
(ჲზ/67)
4 განცდა (გამოცდა) ფეორძილ
8 განცხადება აიტნიელ
11 განძება არტაქსიელ
20 განწმედა სრბიელ
24 განხევა პატრიელ
28 განხრწნა აპაკანიელ
37 განჰყავ ბაჟანე
(ჲჱ/68)
17 გარდაის ზართნე
25 გარდართხმა ზოთუოც
(ჲთ/69)
9 გარდაქდევინება ვჯარიელ
11 გარდაქდომა (თავს გარდასავალი) ანცანქ
17 გარეთ არტაქს
21 გარეული ვაირიენი

23 გარეშემო შურჯანაკი
24 გარეშემოუწერელი ან-
პარაგრიელი
25 გარეშოწერილი პარა-
გრიალ
34 გარკუცვა ვუორვუო-
შიელ
35 გარნა ბაიც
36 გარსაკრი ფოშტანგ
(ო/70) 9 გატეხა კუოტრიელ
35 გალვიძება ზართნანალ
42 გაყოფა ბაყანიელ
45 გაშლა სფრრიელ
(ოა/71) 17 გაძლება დიმნიელ
19 გაძლოლა არრაჯნუორ-
დილ
20 გაძლომა აგიენალ
32 გაჭიმა ძგილ
34 გაჭრა კტრილ
39 გახევა პატარნიელ
(ობ/72) 5 გაჴვრეტა წაკილ
7 გაკმობა ჩორანალ
8 გაჴოცა ქავიელ
20 გგონია ჰამარის
(ოგ/73) 8 გემი (გემო) ჰამილ
10 გემიერი ჰამაგუორ
12 გემო ჰამ
13 გემრიელი ჰამიემატიალ
19 გენკი ვანკი
22 გერმაკი გიერმაკ
36 გესავ პაშტუმიშ
45 გვა ავლილ
(ოდ/74) 9 გვიან ამილ
10 გვიან (სახლსა) ავლუ-
მენ
15 გვინდა გუზიენქ
19 გვიძინი V ვერიალუნაკ
23 გზა ჭანჰაპარ
24 გზავნა ულარკილ
27 გზირი ხუოჩ

29 გთნავს ჰაჭის
(ოე/75) 17 გინება ჰაიჰუოჰილ
19 გიხაროდენ ვუოლჯუინ
23 გკადრებ იშხიემ
(ოვ/76) 6 გლახაკი ალქატ
10 გლეხი ხიელჭ
11 გლეხური ხიელჭაცი
15 გლოვა სგალ
19 გმირი ჰსკაი
20 გმო ჰაიჰოჰიელ
21 გმობა ჰაიჰოჰუთივენ
25 გნებავს კამის
26 გნოლი V სალამ
33 გოგო (ცუდქალა) ქუოწ
(ოზ/77) 1 გოდება ვუოლბ
5 გოდოლი აშტარაკ
6 გოდორი საკარრი
23 გოლოლათი (ბულაური)
ქუთაროთს
33 გომფისი ხეჟ
37 გონიერი ხიელამუტ
(ოჱ/78) 4 გორგალა კწი
8 გორვა გლუორილ
19 გოჭი ო ხოზიაკ
27 გპოვა გტიაც
28 გპირდება ხუოსტანუმე
29 გრაგნა პატილ
38 გრგოლი ოლ
39 გრდემლი სალ
43 გრეხა ვუოლორნილ
44 გრეხილი ვოლორნიალ
(ოთ/79) 1 გრიგალი წრარ
2 გრივი გრივ
4 გრილი ჰოვ
14 გრძელი იერგარ
16 გრძნება მუოქ
17 გრძნეული მუოგიალ
18 გრძნობა ზგაიარანქ
25 გსურიან ფაფაგუმის
24 გსურის ფაფაგის

30 გუამი ანძნ
31 გუამოვანი ანძნაორაკ
32 გუანება ნმანიალ
(პ / 80) 1 გუარი ციელ
3 გუგა ბიბ
11 გუცლვეშაპი ~ ოძაგიშაპ
13 გუცლი ~ ოძ
15 გუცმა ჰარკანილ
17 გუცრდი კუოლმ
21 გუთანი გუთან
24 გუირგუინი ჰსაკ
35 გული სირტ
(პა / 81) 1 გულისათქმელი ცანკალი
5 გულისზრახვა მტავა-წიელ
6 გულისთქმა ცანკალ
16 გულპყრობილი ქაჯა-ლიერ
30 გუნდრუკი კნდრუკ
(პბ / 82) 1 გუნება მიტქ
4 გურდემლი სალ
9 გურიტი ტატაქ
15 გუშინ ერიეკ
27 გლვიძავს ზართუნის
39 ვცალიან პარაპის
(პგ / 83) 2 და იევ
3 დააბა კაპიაც
5 დააბარა აპსპიაც
6 დააბერა ალიევორიაც
7 და აბნელა მთანიაც
8 დააბრალა მიეღიაც
9 დაადო (დაუტევა) ეთოლ
12 დაადუმა ლრრაცუიც
14 დაავედრა (დაბარა) პატვირიაც
19 დაალტო დაციაც
20 დაამდაბლა ხუონარ-პიეცუიც
21 დაამონა წარრაჰეცუიც
22 დაამყარა ჰასტატიაც
23 დაანანა ზლჯაცუიც
24 დააობლა ვუორბაცუიც
25 დააპატიმრა ბანჭარკი-ცუიც
(პდ / 84) 1 დააჟამა ჟამანიეცუიც
2 დაარწმუნა ჰავატაცუიც
3 დაასწავლა უსუიც
5 დაატყუვა ხაბიეცუიც
6 დააუფლა ტირაცუიც
7 დააფერა წაწკიაც
9 დააქადა პარწიეცუიც
12 დაალვიძა ზარდიეცუიც
14 დააშრო (დალალა) აშ-ხატიაც
15 დააჩვია სოვრეცუიც
18 დააძვირა თანაკაცუიც
19 დააწვინა პარკეცუიც
21 ლააჰმუნვა ვიჭუმნიე-ცუიც
23 დააკოცინა (მოასრვევი-ნა) სპანიეცუიც
25 დაბა გიოლ
26 დაბადება წნნდუოც
27 დაბადებული წნნდიალ
31 დაბალი ცაწრ
33 დაბანა ლვანალ
34 დაბანილი ლვაციალ
35 დაბანაკება ბანაკილ
36 დაბანაკებული ბანა-კიალ
38 დაბარება აპსპრიელ
(პე / 85) 7 დაბეჭდუა კნქილ
8 დაბეჭდული კნქიალ
10 დაბლა სტუორ
12 დაბმა კაპილ
13 დაბნები გოოლქ
17 დაბნელება მთანალ
22 დაბრკოლება გაითაკ-ლანალ
42 დაგდება უნკნილ

(პვ/86) 2 დაგვა ავილიელ
5 დაგვიანება ამიენალ
9 დადგინება კაიანალ
10 დადგმა დრილ
16 დადვოდიან დიციენ
21 დაეკანი დაჰიეკან
22 დაერთო პატაჰიეცავ
33 დავვრქნეთ ჰარცუქ
34 დავი დავ
36 დავიწყება მორრანალ
(პზ/87) 1 დავაწყო თაციც
6 დაზამთრება ძმიერიელ
20 დათმობა ჰამბიერიელ
21 დათრგუნვა კუოლილ
24 დათვ ო არჯ
28 დათხევა ჰიელანალ
29 დათხეული ჰიელაწილ
31 დაი ქურ
35 დაიდგნა (დაიჩოქა) წურნ იჯარენ
37 დაიდუმა ლრრიაც
(პღ/88) 25 დაკვლა მუორდილ
27 დაკოდა (შეშის დაჭრა) ფაიტატ
(პთ/89) 3 დალპოლვილი ფტიალ
4 დალტობა თაციალ
7 დამაპრკოლებელი გაითაკლიეცუცანუოლ
9 დამადლება შნუორპილ
10 დამალვა თაგცნიელ
14 დამართება პატაჭუმნ
16 დამარხვა (შენახვა) პაჰილ
25 დამბადებელი (ღმერთი) სტიელწოლ
26 დამბალი დრჩაწ
27 დამდაბლება ხუონარჰილ
28 დამდამივი (ქადილი) პარწანქ
40 დამკვდრება ჰასტატილ

41 დამონება წარრაილ
(ჟ/90) 5 დამტერება თშნამანილ
6 დამტკიცება ჰასტატნულ
16 დამშრალი ცამაქიალ
19 დამძიმება წანრანალ
25 დანა დანაკ
29 დანაკის კუდი არმავიენი
30 დანანება ფოშიმნიელ
34 დანაშაული მიელაიკ
35 დანახეთქი ვიჰ
36 დანგი დანგ
(ჟა/91) 3 დანერგვა ტნკილ
11 დანიშვნა ნშანილ
12 დანიშნული ნშანავუორ
29 დარაჯა (საზომი) ხარისხ
32 დარგი დასს
(ჟბ/91) 1 დარგული ტნკიაწ
24 დარჩობა ხიელდილ
29 დასაბამი ისკ
30 დასაბმელი კაპიელუო
32 დასავალი (მზისა) არემუტ
(ჟგ/93) 7 დასი დასს
14 დასო ანტარსის
19 დასტამბა ტპიელ
21 დასტანაგები ქოლეს
(ჟდ/94) 3 დატევება თუოლულ
14 დაუდგრომელი ანდადარიელი
15 დაუდეგარი ანდადარ
17 დაუთმო ჰამბიერიაც
(ჟე/95) 14 დაქადება პარწიენალ
15 დაქანცვა ხუონჯიელ
22 დალალვა დართილ
23 დალათუ თეპეტ
(ჟვ/96) 13 დაყოვნება ევმიენალ
21 დაყუდრება ნახატილ
33 დაშრომა (დალალვა) აშხატილ

34 დაშრომა (ნოტიოს გაქ-
მობა) ცამაქილ
38 დაშურება წახანძიელ
39 დასჯა დატილ
48 დაჩუმება მნჯანალ
(ჟზ/97) 7 დაცლა დარდაჭილ
14 დაცუწთა თლფატილ
31 დაწვა აირილ
32 დაწვა პარკილ
(ჟწ/98) 3 დაწყობა სკსილ
6 დაჭირება (საქმე შესა-
ჭირვებელი) კარიქ
8 დაჭკნობა თარშამილ
26 დახურვა წაწკილ
36 დაჴოცა სპანანიელ
41 დაჯდა ნსტეცავ
40 დაჯდომა ნსტიელ
42 დაჯერება ჰავატალ
(ჟთ/99) 9 დაჰყდუნდით ბარბა-
რეიქ
10 დაჰყდუნვება ბარბარუ-
თივნ
31 დედა მაირ
32 დედა (დედაკაცი) კანაის
34 დედაზარდლი სარდი
38 დედაკაცი (დიაცი) კინ
40 დედალი ეგ
(რ/100) 3 დედამთილი სვესკიეხრ
4 დედამძუძუ დაიაკ
6 დედიდა მორქურ
8 დედინაცვალი მაირა-
ფუოხ
10 დედოფალი (ქალთ მე-
ფე) თაგუჰი
11 დედული მაირაკან
16 დევნა ჰალაწიელ
19 დეზი ხაით
20 დეირი დეიერა
24 დეკენბერი დიექტიმბიერ
25 დეკეული ლო ცუილ

(რა/101) 11 დერგი კარასიაკ
13 დესპანი დიესპან
19 დვირე გიერან
28 დიაკეული ლო ცუილ
29 დიაკონი მუონთ
(რბ/102) 1 დიასპანი დიესპან
3 დიალ ვუიჟ
4 დიაცი კინ
9 დიდგულა კატატკენ
10 დიდება ფარრქ
13 დიდი მიეწ
15 დიდკაცობა მიეწმარ-
დუთივნ
16 დიდრაქმა ზიერკდრა-
მიან
18 დიდროანი მიეწამიეწქ
27 დიკატორი (მჭევრად
მეტყველი) ჭარტარაზოს
31 დილა წაიგ
32 დილეგი ბანტ
(რგ/103) 1 დირე გიერან
7 დისწული ქვეირტლა
8 დიყა თელახაშ
13 დნობა ძულანალ
14 დნობილი ძულაციალ
15 დო თან
(რდ/104) 13 დრაქმა დრაქმ
22 დრკუ თივრ
23 დრო ჟამანაკ
32 დრტვინვა მრმნჯალ
(რე/105) 11 დუმა დმაკ
13 დუმილი ლრრუთივნ
14 დუმნა (დაჩუმდა)
ლურრ
16 დუჟი თუქ
25 დუქარდი ღრლიერ
32 დღე ტივ
(რვ/106) 1 დღესასწაული ჰანდი-
საურ
2 დღვება ჰარიელ

12 ეაჯგა პაღატოაც
14 ებანა ლუაციალერ
(რზ / 107) 2 ებრი (მისი მსგავსი) იეციალ
3 ებრძანა ჰრამაიალერ
4 ებრძოლა მარტიალერ
6 ეგ აიტ
8 ეგება (ეგების) თიერიევხ
19 ეგლოვა სგიალერ
24 ეგოდება ვოღბაციალერ
25 ეგონა კარწერ
26 ეგრე ეტენც
27 ეგრეთ აიდპეს
32 ეგუემა პარკანიელერ
37 ედემი იედიემ
(რჱ / 108) 11 ევაშა ვაშიალერ
29 ეზამთრა ძმიერრნიალერ
30 ეზაფხულა ამარნიალერ
32 ეზო სრაჰბ
39 ეზრახა ხასიალერ
40 ეზრუნვა ჰოგაციალერ
(რთ / 109) 1 ეზღო ვჭარიელერ
9 ეთერი ჰურ
17 ეკალი ფუშ
24 ეკიდა კახაწერ
31 ეკრიბა ქალიალერ
33 ეკრძალებოდა ზგუშაცნუმერ
36 ელამი (სადგომი ბჭესთან) კუონქ
37 ელამი (მრუდი) თივერ
(რი / 110) 14 ელვა ფაილატაკ
17 ელვიმას (მოგვი) იელიმას
(რია / 111) 8 ელმოდა (სტკიოდა) იერკნიელ

15 ელოცა აღოთიელერ
25 ემბაზი ავაზან
28 ემეფა თაგაორიელერ
35 ემორჩილა ჭნაზანდიელერ
36 ემოსა ზგიეციელერ
(რიბ / 112) 10 ენა ლიეზუ
11 ენადირა ვუირსელერ
19 ენაყროვნა ვორკრამოლიერერ
24 ენდრო ტორონ
24 ენდრონიკა ტორონიაკ
26 ენება კამიეცავ
28 ენთება ვარრუმე
(რიგ / 113) 8 ეომა მარტიელერ
13 ეპარხოზი იეპარქუოს
15 ეპატრონა ტირაიელერ
19 ეპისკოპოსი იეპისკოპოს
21 ეპისტოლე თუღთ
33 ერბო ივლ
34 ერბოკუერცხი ჰიეღძუ
39 ერგასი ისუნ
40 ერდო კტურ
(რიდ / 114) 2 ერევინდი სისიერ
5 ერვისივმა თრთურნ
11 ერთი მინ
15 ერთობილად მიანგამიან
16 ერთპირად მიაბიერაინ
17 ერთპირობით მიაბიერანოვ
19 ერთხელ მინანგამ
27 ერიცხვა თვიელერ
(რიე / 115) 3 ერქუანი გუთან
ერწმუნა ჰავატაციელერ
9 ეს აის
12 ესარგებლა შაჰოელერ
15 ესახა ნკარიელერ
18 ესა ზაის
20 ესერა აპაის
25 ესიზმრა იერაზიელერ

29 ესიძა ფიესიელერ
30 ესრეთ აისპეს, ასჰეს
31 ეს რომ აისვუორ
34 ესტუმრა ჰივრიეცავ
37 ესწრაფა კანუხიელერ
(რივ/116) 9 ეტირა ლაციელერ
11 ეტლი კაროც
15 ეტრატი მაგალათ
18 ეტყოდა ასერ
34 ეფიცა ერდუმნიაც
(რიზ/117) 1 ეფუცა იერდვავ
5 ექინი (ხლვის ძლარბი) ⚹ ვუოზნიკ
12 ექუსი ვიეც
14 ელირსა არჟანიელიევ
19 ელქძა ზართუნერ
20 ეყნოსა პოლჰოტიელერ
30 ეშმაკი დიევ
31 ეშმაკობა დივთუთ
(რიჱ/118) 1 ეშობა წნიელერ
2 ეშურებოდა შტაპუმერ
4 ეჩუჱნა იერიევიეცავ
10 ეცემა წიეწიელერ
14 ეძახა კანჩიელერ
25 ეწამა ვკაიაც
27 ეწამებოდა აკაუმერ
31 ეწერა გრიელერ
32 ეწვიმა ანძრიევიელერ
36 ეწოდა კოჩიეცავ
37 ეწრფელა უღლიეცავ
40 ეწყევა ანიწელერ
42 ეჭამა კიერიელერ
43 ეჭვი კარწიქ
(რით/119) 1 ეხარებინა ავიეტარა-ნიელერ
2 ეხატა ნკარიელერ
3 ეხების მიერციენუმერ
4 ეხვეწა ალაჩიაც
19 ვ˜ა (ვითარცა) ვორპეს
20 ვაადვილე დიევრაცუცი
22 ვააზატე აზატიეცუცი

24 ვაგინე უშუნციეცი
(რკ/120) 3 ვაზი 🍸 ვოორთ
9 ვათევ ჰსკიემ
10 ვათქმიე ასაცნიელტვი
13 ვაკასი (სამკრე) ვაკას
16 ვაკმიე ბავაკანაცც
24 ვალი პარტ
27 ვამზადებ პატრასტუმიმ
30 ვანა (სადგომი) ნოთის
35 ვაჲ ვაი
39 ვაჟი ტლა, არუ
40 ვარ იემ
(რკა/121) 9 ვარდი 🍸 ვარდ
10 ვარდისწყალი ვარდიე-ჯურ
17 ვარია ვარრეკ
26 ვარსკულავი ასტლ
34 ვარხვი V ჰვალასან
(რკბ/122) 17 ვაშლი 🍸 ჴნძუორ
(რკგ/123) 24 ვეგი კუოჭი
31 ვეზირი იეპპარქუოზ
35 ველი ტაფ
(რკდ/124) 13 ვერძი (ზოდია ცისა) ხუი
27 ვეშაპი უშაბ, კიტი
32 ვეცხლი ერწათ
(რკე/125) 5 ვთხრი ფორუმემ
7 ვიარე მანეკა
37 ვინ ოვ
(რკვ/126) 38 ვიწრო ნიელ
(რკზ/127) 10 ვკოცნი პაჩუმემ
47 ვნადირობ ჰორსუმემ
(რკჱ/128) 4 ვნახე ტესა
(რკთ/129) 24 ვტყუი სუტემ
37 ვქსოვ გორძუმემ

39 ვლებავ ნერცუმემ
(რლ/130) 1 ვშოობ ჭარუმემ
14 ვცემ კუწუწემ
27 ვწერ გრუმემ
31 ვჭამ უტუმემ
36 ვხუმრობ ჰანაქიმანუმ
(რლა/131) 25 ზამთარი ძმიერრნ
(რლბ/132) 13 ზარი ზანგაკ
25 ზაფხული ამარრ
32 ზახილი კანჩიელ
(რლგ/123) 1 ზეგ ელორ
7 ზედადგარი ვასკარენქ
(რლე/135) 3 ზის ნსტაწე
8 ზმარტლი ზკიერრ
(რლზ/137) 9 ზურგი ქამაკ
(რლჱ/138) 7 თაგალი დარცკარ
10 თაგუი ო მუკ
16 თავდები იერაშხაორ
18 თავთა თავთა
20 თავი გლუხ
22 თავისუფალი ანძიშხან
(რმ/140) 2 თავსაწყუტელა ბოქა
8 თავს შედება გლუხ-დნიელ
24 თალპიონი თლპიოტ
32 თამაშობა ხალალ
(რმა/141) 10 თანამდები პარტაპანაც
(რმბ/142) 3 თანანადები პარტის
4 თანაწარკდა ანცარარ
10 თარგმანი თარქმან
11 თარგმანება თარქმანუ-თუნ
13 თარეში თალანორთ
17 თარო თარექ
21 თარხანი აზატ
26 თასი მატრთას

27 თაფლი მიელრ
28 თაფლი ველური მიელრ ვაირენი
29 თაფლუჭი ოლ
34 თაყუანება ანგანიმ
(რმგ/143) 1 თაქვი ო ჯრიოჩხარ
2 თაჯური ენა ტაჭიკი ლიზუ
4 თბილი ტაქ
8 თებო იელტოთ
11 თევა ჰსკუმ
12 თევზი ძუკ
14 თეთრი სიპტაკ, სპიტაკ
18 თელა თიელინ
20 თელვა ჰარიელ
38 თერისტროჲ ტატუნ
(რმდ/144) 4 თესვა ცან
5 თესლი სიერმ
6 თეფში სიქტილბა
8 თეძო უჯენ
12 თვლა ჰა
14 თთვე ამის
15 თია მისამოლ
(რმე/145) 1 თირკმელი პოლოჭიკ
(რმზ/147) 19 თუთუბო ალტორ, კალტორ
(რმჱ/148) 23 თქუენ დუქ
(რმთ/149) 5 თხემი გაგათ
8 თხიერაკი ტკჭუორ
9 თხიერი ტიკ
21 თხრა ფორელ
(რნ/150) 2 ია მანიშაკ
(რნა/151) 21 იარა მანეკაკ
(რნგ/153) 12 იდად ვიკა

(რჲა/161) 15 ისარი ნიჯტ

(რჲდ/164) 2 იფნი 🍸 ჰაცი
8 იჭ ენდი
18 იქმნა ელავ
20 იქნება კჟლი
35 იყი ციქი, ოშინატ

(რჲე/165) 21 იცი გიდეს
25 იცოდა გიდერ

(რჲვ/166) 12 იხვი მრტიზ

(რჲზ/167) 1 კაბა კაბენ

(რჲჱ/168) 24 კაკაბი კაქავ

(რჲთ/169) 2 კალა კლიეკ
4 კალათა ქალელაკ
18 კალთა ფიეშ
25 კალმასი კალამას
37 კამბეში ო გომეშ

(რო/170) 32 კანჯარი ო ცირ

(როა/171) 21 კარაული ო გრასტ

(რობ/172) 7 კარკინო ხიჩაფარ

(როდ/174) 15 კბილი ატამ

(როე/175) 1 კდემა ამოთ
12 კეთილი ბარი

(როზ/176) 29 კვირიონი V ერაშ-ტაჰავ
32 კვიცი ო ქურრაკ

(როჱ/177) 1 კიბე სანდუხტ

(რპ/180) 11 კისერი შლინქ
14 კიტრი 🦊 ვარუნაკ
17 კიცჳ ავანდაკ
22 კლდე ვემ
27 კლერტი სეზ

(რპა/181) 19 კოდალა V წარაკუ-ტუტ
21 კოდი კოთ
24 კოვზი გდალ

(რპე/185) 19 კრავი ო გარ
23 კრატირი (ფეშხუმი) მალზმან
24 კრება ჟოლოვ
25 კრებული ჟოლოურთ

(რპზ/187) 21 კუჱრცხი ძუ
22 კუჱსი ურჰანგ

(რპთ/189) 9 კურო ო ცულ
10 კუროსთავი 🦊 ტატასკ

(რჟ/190) 22 ლაგამი სანწკ

(რჟა/191) 2 ლავაში ლოშ

(რჟდ/194) 38 ლექსიკონი ბარგირჸ

(რჟე/195) 2 ლელვი 🍸 თუზ

(სა/201) 28 მათრაჰი ძალან

(სი/210) 12 მაშ აპა
31 მაჩჳ ჭაქარუკ

(სია/211) 6 მაძლარი აიგაც
7 მაწაკი ჲერ
12 მაწოვარი ჯანბოთ
13 მაწოვნებელი ჯანბე-ცოლ
14 მაწონი მაწონ
23 მახალი მახახ
24 მახარა (ხარება მითხრა) ავეტიაც
28 მახარობელი ავიეტარა-ნიჩ

(სიგ/213) 25 მგრგლოვანი ერკათაგირ

(სიე/215) 3 მეგობარი ინკერ
6 მედგარი ვატ

(სივ/216) 24 მელი ო ალვეს
27 მელის კუდა ❦ ბარც-მენაკ
(სიჱ/218) 42 მესტუმრე ასპნჯაკან
(სკა/221) 29 მზისიერი ავთაფი
(სკე/225) 2 მიკი კლისტრიკ
11 მიმადლებული ბეგრიალ
18 მიმინო V ვრნჯაკ
(სკჱ/228) 9 მიწალები არჩასპ
(სკთ/229) 32 მკვრცხე კაიტარ
33 მკვრცხლ ვოტოქ
(სლ/230) 1 მლაშე ალი
(სლზ/237) 40 მოქმედებითი ნიერ-გურორწაგან
(სლთ/239) 28 მოწამე (მარტვრი) მარტიროს, ნაჰატაკ
(სმბ/242) 1 მრავალძარღვა გალტი-კურრ
25 მრუმე შლაცავ
(სმდ/244) 15 მტევვბარი მიეკნაკ-ზენს
(სმე/245) 31 მური ზმურა
(სნბ/252) 25 მძლნერი ქაქ
(სნგ/253) 4 მწდვ ტაკარაპიეტ
(სნთ/259) 6 ნაბადი თალიქ
(სჲბ/262) 1 ნათელი ლუს
(სობ/272) 15 ნაყროანი ვორკარა-მურ
(სოგ/273) 16 ნაძვი 🍸 მარქ

17 ნაძლევი დაშ
(სოე/275) 3 ნებეულად (ნების ტო-ლი) კატარრ
7 ნემსი ასიელ
(სოვ/276) 6 ნერწყვი თუქ
7 ნესვი ❦ ხარბუზაკ
(სოზ/277) 13 ნიკაპი კზაკ
26 ნიორი ❦ სტუორ
(სოჱ/278) 4 ნიფხავი ფოხან
13 ნიჩაბი თინ
(სოთ/279) 19 ნუ მა
(სპა/281) 8 ოდი ტოთ
(სპბ/282) 8 ოთხშაბათი ჩორექშაბათ
(სპჱ/288) 3 პაექრობა ჰაკაპარრუ-თივნ
(სჟზ/297) 11 პუმპულა ❦ შამამ
15 პური ჰაც
(სჟჱ/298) 3 ჟამი ჟამ
4 ჟამკანონი ჟამაგირქ
5 ჟამნი ჟამქ
7 ჟანგარო ჟანგარრ
9 ჟანგი ჟანგ
17 ჟივილი ჭიჩუც
27 ჟოლა 🍸 თუთ
(სჟთ/299) 6 ჟრუანტელი ფშაქალველ
(ტთ/309) 1 საბერველი ფუქს
23 საბძელი მარაქ
38 საგზალი თოშარ
(ტი/310) 24 საგძალი პაშარ

24 სადა ვორდი
(ტია/311) 5 სადარნო დარანატი
11 სადგისი ჰერუნ
28 სადღვებელი ხნოც
42 სავათი V აროს
45 სავანე იჯევან
(ტიბ/312) 5 სავარცხელი სანდრ
12 სავსე ლიქ
19 საზედაო ვარგუორძ
28 საზოგადო ჰსარაკ
(ტიგ/313) 30 სათმე მაზუთიელ
(ტიდ/314) 3 სათუალე ჰაიაცარან
10 სათხეველი ცანც
17 საიდუმლო ხორურთ
27 საკანონო (ცოდვის საზ-ლაური) აბაშხარუთუნ
(ტიე/315) 3 საკვირველი ზარმაწალი
27 საკოჭავი ჩვან
29 საკუჱთელი ძევიჩ
32 საკუერთხი (მსხუჱრპლი მრგვალად დასაწველი) ვოლჯაკ
39 საკუხი წამაკალ
41 სალაგმე (ცხენის დიდი კბილი) აზუკ
(ტივ/316) 5 სალამური შუუ
38 სალხინებელი ქავარა-ნაქ
(ტიზ/317) 18 სამარაგდე ზუმირ
27 სამარილე ალამან
(ტიჱ/318) 8 სამეოცი ვაცუნ
9 სამეოცდაათი უცუნ
12 სამზარეული სპანდანოც
17 სამზრუნველო (მონას-ტერი) ვანქ
20 სამი ირიექ
(ტით/319) 4 სამოსელი ჰანთერძს
8 სამოციქულო არაქელა-კან

15 სამრევლო ზანგაკატუნ
(ტკ/320) 4 სამყურა ❦ სირისირი
5 სამშაბათი ირექშავთი
7 სამშვინველი (უტყვი სუ-ლი) შუნჩ
12 სამწერობელი ქშოც
(ტკბ/322) 19 საპალნე ბიერნ
(ტკგ/323) 17 სარგებელი შაჰ
19 სარგილი მრტაჰარ
(ტკდ/324) 2 სარკე ჰაილი
6 სარო 🍷 ნოჭი
15 სარქუჱლი ხუფ
17 სარჩული ასტარრ
(ტკვ/326) 4 სასწაული ნიშან
5 სასწორი კშიერქ
14 სატაცური ❦ წნეფაკ
17 სატეხი დურ
(ტკზ/327) 17 საფანელი ფოშ
(ტკჱ/328) 21 საქმე გორძ
(ტკთ/329) 3 საღვინე გავ
5 საღრტილი ურჰანგაქარ
11 საყდარი ათორრ
34 საყური გინტ
(ტლა/331) 17 საცერი მალ
20 საცეცხლური ბურვარ
(ტლბ/332) 15 საძოვარი აროტ
22 საწამებელი ჰავატალუ
28 საწერელი კალამან
30 საწერტელი საითოც
38 საწინასწარმეტყუჱლო მარქარაკან
(ტლდ/334) 8 სახაზავი დოშხარ
11 სახარება ავეტარან
20 სახელი ანუნ
(ტლე/335) 21 სახლი ტუნ

(ტლვ/336) 14 საქნისი ხუოფ
18 საქუნდარი გავაჰნდეჰანდ
(ტლზ/337) 23 სელი კტვაჰატ
(ტლჱ/338) 15 სეტყუა კარკუტ
21 სეფისკუჱერი ნიშხარქ
26 სეხნა ანუნაკან
31 სველი თაც
33 სვეტი სინ
35 სვია 🍷 ჟიოლიპატ
(ტლთ/339) 3 სვილი ❦ აშრა
16 სვინტრი ❦ სინტრიკი
24 სთესავს ცანუმა
29 სიავი სან
(ტმ/340) 19 სიდედრი ზონქა
20 სიდიდე მიენძუთუნ
27 სიეშმაკე სატანაუთინ
31 სიზმარი ერაზ
(ტმა/341) 7 სიკილა (ერთი დიდრა-ქმა) სიკოლა
12 სიკუდილი მაჰ
25 სიმამრი ანჷრ
(ტმგ/343) 25 სირაქლემი V ჯალამარქ
(ტმდ/344) 7 სირცხვილი ამანჩიელ
10 სისვი კაპიტ
15 სისხლი არინ
20 სიტყუა ბან
(ტმე/345) 14 სიყვარული სერ
18 სიჩქური შალფალფუთინ
23 სიცილი წინალ
(ტმვ/346) 3 სიცოცხლე კუნთანუთინ
6 სიცხე შუოქ
8 სიძე ფესა
11 სიძვირე თანგუთინ
(ტმზ/347) 5 სკა ფეთაკ
22 სკიჰი ჩამიჩ
(ტმჱ/348) 4 სკუნელი სინძ
5 სკუპა ღასაკ
7 სლვა მანგალ
8 სლოკინი ზიკირტუ

10 სმა ხმიელ
(ტმთ/349) 12 სოკო სუნგ
15 სოლი სიეპ
36 სოფელი ალშარქ
(ტნ/350) 16 სპარეზენი სპარეზენ
26 სპილენძი პლინძ
(ტნა/351) 2 სრვა მაჰ
15 სტაფილო გაზარ
24 სტვენა შუველ
25 სტვირი ფუქს
(ტნბ/352) 8 სტუმარი ძრ
14 სუბუქი თეთევ
16 სუდარი პატანქ
19 სული ოგი
(ტნგ/353) 6 სული წმინდა ოგისურბ
(ტნდ/354) 14 სურო ❦ ბათუტაკ
(ტნე/355) 15 სძალი ჰარსი
16 სძე კათ
19 სწორე შიტაკ
(ტნვ/356) 2 სხალი 🍷 ტანძ
5 სხარტი ფანჩხ
12 სხეულის მცველი მარ-მინ
15 სხვილი ჰასტ
(ტნზ/357) 8 სხუა ურიშ
9 სხუაგან ურიშტიელ
18 ტაბაკი ტეფურ
(ტნჱ/358) 7 ტაბიკი სამინ
8 ტაბლა სიღან
20 ტაეპი ოდუვაწ
22 ტავარჯუხი ტავარჯუხ
28 ტალავრი ტაღავარ
31 ტალახი ტილ
32 ტალი ურჰანგაქარ
39 ტანი ლაშ
(ტნთ/359) 1 ტანჯვა ჩარჩარანქ
7 ტარება მანაწილ
12 ტაროხი ავინდ
13 ტარსიკონი ზუქ

22 ტატაში ❦ ტატაშ
(ტჲ/360) 1 ტაშტი ტაშტ
5 ტახი ოო კერატ
12 ტევანი ჰიტ
(ტჲა/361) 5 ტივი ტოფ
8 ტიკი ტიკ
11 ტილი ვუოჩილ
13 ტილო კტავ
21 ტირილი ლაც
23 ტირიფი 🍸 ურრნ
(ტჲბ/362) 2 ტიტა კწმა ნაკოტ
5 ტიტველი ტკლორ
12 ტკბილი ქხცრ
19 ტკივილი ცავ
20 ტკიპი ტიზ
22 ტლინკი ტრინგ
35 ტომარა ჯვალ
(ტჲგ/363) 8 ტორუა V კინლიქ
24 ტრედი V ალუნიკ
(ტჲე/365) 13 ტყბილი ქახცუ
15 ტყე მერი
17 ტყემალი შლუორ
22 ტყვეობა გერაცნიელ
23 ტყვია არჭიჭ
25 ტყირპი ფიწიელ
31 ტყუპი (ზოდია) იეკაორ
34 ტყუვილი სუტ
(ტჲვ/366) 3 ტყუნა ქუნელ
6 ტვნი ღულ
9 ტკფი ვინი
(ტჲზ/367) 5 უბადრუკი თუშავარ
6 უბანი თალ
(ტო/370) 9 უკუდავი ანგაჭ
17 უკუნითი ავიტენ
18 უკუნისამდე ავიტენაც
27 ულბო ❦ ანოშჭამიემ
28 ულვაში ბიეხ
31 ულო კიემ
(ტოა/371) 33 ულუკი კუჭუკ
9 უმანკო მიამიტ

14 უმარილო ალანი
23 უ მი ჰუმ
(ტობ/372) 17 უნაგირი თამქ
(ტოგ/373) 8 უნივთო ბინასი
12 უნჯი განძ
19 უპე პორტ
(ტოდ/374) 4 ურემი სელ
8 ურვება ქორიელ
13 ურთხლი ❦ გენი
24 ურო ურრნ
(ტოე/375) 2 ურჩხული ჰივალკ
3 ურცი 🍸 ურც
24 უსიტყუწლი საჰაილ
(ტოვ/376) 14 უტყვი ჰამბრ
21 უუფლო ანტერ
25 უფალი ტერ
27 უფასოდ ანჰახ
(ტოზ/377) 2 უფსკრული ანდუნ
12 უღელი ლუძ
23 უყო არავ
28 უყუარდა სირუმერ
37 უშვილო ანიშატაკ
(ტოჱ/378) 14 უშხუნი ❦ ხავარწილ
15 უშჯულო ანორენ
30 უცნაური ანწანოთ
33 უცოდველი ანმიელ
34 უცრმო ბალაჭ
(ტოთ/379) 2 უცხო ოტარ
12 უძლებება ანაიგ
24 უწყება გუშაწ, გზაწუნ
37 უხვი კარკარ
40 უხრწნელი ანაპაკან
(ტპა/381) ფაიკი ფაიკ
5 ფაკელი ფაკელ
7 ფალანგი ალაჩუხ
13 ფამფალაკი ფამფალაკ
14 ფამფარა ❦ სინძ

(ტპბ 382) 6 ფარეხი გუჭუკ
8 ფართო ანდორროუფ
10 ფარი ვაჰან
12 ფარილი მურ
28 ფარშამანგი V სირა-მარქ
32 ფარცხი ტაფან
38 ფასი ჰაჩ
39 ფასის საცავი განძანაკ
40 ფასკუნჯი პასკუნჯ
(ტპგ 383) 4 ფაფა ხაშილ
5 ფაფარი ბაშ
10 ფაშარი ქართუ
13 ფაშვ თაფან
15 ფაჩვნიერი თავ
34 ფეთმაგი ცესკი
35 ფეთქა თორთუმ
36 ფეიქარი ჯუჰლაკ
(ტპდ 384) 5 ფენა ფრრიელ
9 ფერდი ქოვქ
16 ფერი გუნქ
27 ფერჯი ვუოტ
(ტპე 385) 5 ფეტვი კორეკ
14 ფიალა ტაშტ
21 ფითრი 🍸 მულამუჭ
38 ფილონი შირჩარ
(ტპვ 386) 7 ფირტვი თუოქ
16 ფისუა კატუ
18 ფიტი ჩიეჩ
24 ფიჩვი კარპეტ
26 ფიჩხი ცაჩ
28 ფიცარი ტაჩტაკ
29 ფიცი ორთუმ
30 ფიცხელი ხისტ
33 ფიწალი ჭორსლ
34 ფიჭვ 🍸 იელევან
(ტპზ 387) 2 ფლატე დარამფულ
9 ფლური (დრაჰკანი) ფლორ
14 ფოთოლი ტერევ
17 ფოლადი პუოლოტ
18 ფოლი ფუოლ
20 ფოლორცი ფოლოც
(ტპთ 388) 5 ფოსო ფოს
16 ფოჩი ფუნჯ
17 ფოცხვერი ო ლისამ
20 ფოხალი ფოხალ
31 ფროთოსანი თიევაორ
(ტპი 389) ფრთხილი ზუვართ
3 ფრთხოლა ხრტნიელ
4 ფრიად უიუ
8 ფრინველი თჩჩნუქ
17 ფრჩხილი ღუნე
19 ფრცქვნა კლიეპელ
27 ფსალმუნი სალმოს
29 ფსელი შიერრ
(ტჟ 390) 13 ფუნდუკი ფუნდუკ
23 ფური ო კოვ
(ტჟა 391) 2 ფურცელი ტერევ
4 ფუტკარი მიელუ
17 ფუცი ორთუმ
19 ფუცხვი იერიექჟან
22 ფუჭი ფუჭ
23 ფუხალი 🍸 ტჩკი
24 ფქვა ალუნიელ
26 ფქვილი ალირ
22 ფშალა ❦ ქლლიპატ
34 ფშატი 🍸 ფშატ
(ტჟბ 392) 8 ფხა ქისტ
12 ფხანა ქორელ
(ტჟგ 393) 3 ქადა გათა
4 ქადაგება ქაროზ
5 ქადაგი ქაროზაორ
9 ქავილი ქორა
11 ქათამი ჰავ
14 ქალამანი ტრიეჩ
15 ქალაქი ქალაქ
19 ქალბანა ჯარაოტ
20 ქალი ალჩიკ
22 ქალწულა კუს

(ტჟდ/394) 18 ქარაგმა პატივ
25 ქარაძენძი ❦ ქარაძენძ
28 ქარვა ქარჰუზბარ
30 ქარი ქამი

(ტჟვ/396) 4 ქარტა თუხტ
9 ქარქუჱტი ❦ ხრივ
16 ქატო თიეფ
24 ქალალდი თუხტ
30 ქაში სამირ

(ტჟზ/397) 6 ქაჩაჩა პიჭიელ
13 ქება-ქებათა იერგიერ-გოც
17 ქედანი V დრონ
36 ქერი გარი

(ტჟჱ/398) ქერქი კლიეპ
16 ქვა ქარ

(ტჟთ/399) 1 ქვაბი აირნ
2 ქვაბი (სპილენძის) პლინწ
12 ქვევრი კარას
19 ქვისლი ქენაკალ
21 ქვიშა იეზიბრ

(უ/400) 3 ქვრიმა ალვესაქინ
13 ქინქლა ∆ მანჯეხ
14 ქინძი ❦ ჰამიემ
15 ქინძისთავი ქოროც
18 ქირა ქრიეჰ
23 ქიტი ქაფქაშ
30 ქიშმიში ჩამიჩ
37 ქლიავი 🍷 დამბილ
38 ქლიბი ხარტოც
40 ქმარი მართ
41 ქმნა არავ

(უა/401) 3 ქნარი ქნარ
10 ქოთანი კჭუჭ
20 ქონდარი კორთინ
22 ქონება უნელ
23 ქონი ჭრუქუ
24 ქონიერი უნაორ
25 ქორაკანდელი ჯარ
27 ქორაჲიკონი ტომარ

(უბ/402) 4 ქორი V ბაზა
8 ქორწილი ჰარსანიქ
24 ქროამი კაშარქ
25 ქროილი ნიკანაქ
26 ქრისტე ქრისტოს
30 ქრისტეჳნა დროშმ
31 ქრისტიანი ქრისტონა

(უგ/403) 4 ქრცხემლი 🍷 ვორტი
5 ქრცხილი 🍷 ლაში
8 ქსელი ჰინაწ
18 ქსოა გორძიელ
22 ქუდი გდაკ
28 ქუჱითი ჰეტევაქ

(უდ/404) 12 ქუჱწარმავალი სოლონ
17 ქუმელი ფოხინდ
22 ქურდი გუოლ
28 ქურო აირ
29 ქურუმი მუნაკიმ
33 ქურციკი ო მაიწიან

(უე/405) 5 ქუსლი კრუნგ

(უვ/406) 1 ღ̄ა (ღმერთსა) ასტვაწა
16 ღალა ბაჰრენ
24 ღალღა V ღალღალ
25 ღამე გიშერ

(უზ/407) 1 ღამისთევვა ესკუმ
6 ღანძილი ❦ ღანძილ
8 ღაჟო V ხაჯუა
18 ღაწვი თუშ
23 ღებვა ნერკელ
24 ღებილი ძანძახარით
25 ღელალუნტა ❦ ოროჰ-უნდ

(უჱ/408) 12 ღერღედი V ბად
14 ღერძი სრნი
18 ღვარძლი ორმუნქ
20 ღვაწლი ჭიკატამსტ
21 ღვედი ფუოგ

26 ღვინო გიწი
31 ღია ბაც
32 ღილი კოჭაკ
(უთ/409) 2 ღიმი უტიელ
17 ღიტინი ხუხუტ
26 ღლავი ⊰ ლოქ
31 ღმერთი ასტვაწ
(უი/410) 11 ღონე ჭარ
17 ღორი ო ხუოზ
19 ღორღი ხიბარ
20 ღორჯო ⊱ ჯღონა
(უია/411) 3 ღრიანკალი ~ კარიჭ
9 ღრმა ხუორ
11 ღრუბელი ამპ
23 ღუარძლი ვორომ
(უიბ/412) 20 ღვა გენი
21 ღვნო გინი
22 ღვძილი ზართნუმ
23 ღვძლი ლიერთ
(უიგ/413) 6 ყავარჯენი გავაზან
27 ყანა არტ
23 ყაპყაპი V კარაკურ
29 ყარაულა V ძგნაკულ
32 ყარს ჭო
35 ყარყატი V არაგილ
(უიდ/414) 7 ყაყაჩო ❦ პუტ
15 ყაჭი კაზ
18 ყბა კზაკ, წნოტ
22 ყდა ტუორქ
27 ყელი ბუგ
34 ყვავი V აკრავ
35 ყვავის ჭანგა ❦ სიბელ
36 ყვავისჭრმალა ❦ ფიჩი
43 ყვითელი ღიელინ
(უიე/415) 3 ყვირილი გორრალ
22 ყლე კლირ
25 ყმა ჭუორტ
35 ყოველი ამენაინ
(უივ/416) 3 ყოვლისმპყრობელი ამენაკალ

(უიზ/417) 1 ყუავილი წალიკ
4 ყუავილი (სენი) წალიკ
8 ყუედრება ნახატიქ
9 ყუელა ჩიმ
11 ყუელი პანირ
12 ყუერი პლუორ
28 ყურბელა ~ ანგაჭამტნუკ
30 ყურდგელი ო ნაპასტაკ, ალაფსტრაკ
32 ყურება მტიკანიელ
35 ყური უნკ, ანგაჭ
36 ყურიმალი აპატაკ
(უიჟ/418) 4 ყურძენი ჰალუოლ
14 შაბათი შაბათ
18 შაბი შიბ
22 შავარდენი V შაენ
(უით/419) 1 შავბალახა ❦ აიეკ
3 შავი სიევ
12 შალაფი შალაფ
14 შალგი ❦ ბოხკუტ
22 შამფური შამფურ
31 შარავანდი თაგ
(უკ/420) 2 შარდი შიერრ
7 შარშან ცერუ
9 შატროვანი ამლან
10 შაური შიი
12 შაქარი შაქარ
18 შაშვი V მოშაჰავ
20 შაშხი აპუხტ
(უკა/421) 20 შეგინებული არატაორ
(უკბ/422) 26 შევსლბი აბაშენა
(უკგ/423) 14 შეკრვა კაპელ
23 შემთხუევითი მაკადირ
(უკდ/424) 5 შემოდგომა აშუნქ
16 შემოქმედებითი არარიჩ

(უკე/425) 15 შენ დუნ
28 შენი ქუან
30 შენობა შინუთინ
38 შერგება დარმაცინ
(უკვ/426) 11 შესადგომელი ჰიეტიე-ვაკან
(უკტ/428) 3 შეშა ფეტ
8 შეჩუენება ნიზოვ
(უკთ/429) 24 შვა წნავ
26 შველა ოქტელ
27 შველი ლ კახტარ
30 შვიდი ოხტნ
34 შვილი ვორთი
36 შვილიშვილი თუორრ
37 შვრივა ❦ ხრჟუკ
(ულ/430) 17 შიგ მეჩ
21 შიგნით ნეჭსევ
30 შილი ტექრაკინ
34 შიმუნვარი ნაჟიშტ
36 შიმშილი სოვუთინ
(ულა/431) 1 შინდი 🍸 ჰუონ
8 შიშაგი შავ
9 შიშველი მიერკ
(ულბ/432) 15 შობა წნუნდ
18 შოვნა ჭარელ
25 შოლტა ხარაზან
26 შოლტი ძოლ
30 შორის იმეჯ
31 შორს ჰიერრუ
41 შრეტა შიჯუცანელ
45 შრომა ცაბაქაცნიელ
(ულგ/433) 2 შროშანი V ჟიერ
5 შტანგი ლარდ
6 შტახსი შტახს
8 შტო ჭულკ
10 შუა მეჯ
12 შუადღე კესორ
17 შუაღამე კესგიშერ
20 შუბლი ჭაკატ
29 შული ვილა
32 შუნი ხუოჩ
35 შურდული პარსოტ
38 შური ნხანძ
(ულდ/434) 4 შული კრივ
10 შუშხუნა თშომან
(ულე/435) 21 ჩალა ❦ წიელ
(ულვ/436) 1 ჩალუმელი ახცან
11 ჩანახი ხან
18 ჩანჩქერი ფირფიჩან
34 ჩაფი ჩაფ
(ულზ/437) 21 ჩაჯვი პარკ
35 ჩემი იმ
(ულტ/438) 21 ჩივილი განგატ
24 ჩითი ჩით
39 ჩიტი V წიტ
(ულთ/439) 8 ჩიხრიხი ჩიხრიხ
12 ჩლიქი პჭიელ
37 ჩრდილი შვაქ
38 ჩრდილოეთი ჲუსის
(უმ/440) 1 ჩუდკეცი კრკნუც
3 ჩუენ მიენქ
4 ჩუენება იერიმუნქ
6 ჩუეულება სოკრუთუნ
7 ჩუკენი იქაცელქ
12 ჩულუხი დურ
23 ჩურჩული ქჩუჩ
(უმა/441) 6 ჩქმეტა კჩმტიელ
23 ჩხიკვი V ჩართი
(უმბ/442) 2 ცა იერკინ
10 ცალი ჰატ
15 ცამეტი ტასნუირთ
(უმგ/443) 11 ცარიელი დარდაკ
12 ცარცი ბრუვო
15 ცაცხვი 🍸 ლორ
29 ცელი გერანდ
30 ცემა წეწელ
34 ცერეცო სამიტ
37 ცერცვი ❦ ოლორ
40 ცეცხლი ჰურ, კრაკ
(უმდ/444) 4 ცვარი პუტ
5 ცვილი მუომ

6 ცვლა ფოხიელ
11 ცთომილნი ბიბერ
(უმე / 445) 5 ციბრუტი შალაფ
7 ციდა ქილ
10 ცილა ლიელ
19 ცისად ცისად ლუსნოტ
25 ცისნატეხა გილასან
31 ციცი ო კატუენ
32 ციცინათელა Δ პეწო-რიკ
34 ციცნვი შერეფ
35 ციხე ბიერი
(უმვ / 446) 6 ცმა ჰაქნიელ
10 ცმელი ჭარპ
18 ცოდვა მიელკ
19 ცოდვა ბუნებისაგარე-განი მიელარტაქინ
20 ცოდვა მომაკუდინებე-ლი მიელმაჰაცუ
22 ცოდვა შესანდობელი მიელთოლუთინ
24 ცოდვილი მიელსაუორა-კან, შელალორ
25 ცოდნა გიდუთუნ
27 ცოლეურნი ანერანქ
28 ცოლი კინ
29 ცოლოსანი კინაორ
30 ცომი ხმუორ
35 ცოტა ქიჩ
38 ცოცხალი კენდან
(უმზ / 447) 1 ცოცხი ავილ
3 ცოხნა აროჭ
5 ცრა მალელ
7 ცრემლა არტასუნგ
10 ცრუ ზაპირატ
13 ცრუტი კოტრან
14 ცუარი პუტ
18 ცუდი სუსკ
21 ცუილი თის
23 ცული ტპარ, კაცინ
25 ცუნდრუკი შიშინჯინ

27 ცურვა ლიელ
39 ცქვრინა ✱ ტარალან
44 ცხავი შატარარ
(უმჱ / 448) 4 ცხედარი მაიჭ
5 ცხელება ტაქცნიელ
6 ცხელი ტაქ
8 ცხენი ო ძი
13 ცხენოსანი ძიაორ
(უმთ / 449) 1 ცხობა თხიელ
3 ცხოვარი ო ვოხჩარ
9 ცხონება კეცუ
14 ცხრა ინნ
18 ცხრილი ხახალ
20 ცხრო ჯერმიელ
24 ცხვრი ქინთ
(უნ / 450) 10 ძაბრი წარქარ
16 ძალა ზორ
17 ძალად ზოროვ
20 ძალი (წელის ალყა) ნალიელ
(უნა / 451) 1 ძარღვ ჯილ
9 ძაღლი ო შუნ
18 ძგერა ტრფუმ
22 ძე ვორდი
23 ძებნა პტრიელ
25 ძეგლი არმან
(უნბ / 452) 1 ძელი გერან
11 ძეძვი 🍸 ცაქ
24 ძვირობა თანგუთუნ
31 ძილი ქუნ
36 ძირი ტაკრინ
(უნგ / 453) 4 ძიძა დაია
15 ძმა ალბერ
19 ძმარი ქაცახ
20 ძმაცვა ხურამანკჰაც
21 ძმისწული ახპერვორთი
22 ძმობა ახპჵრუთინ
24 ძნა ხურც
26 ძნელი დუარ
35 ძოვნა არაწიელ

(უნდ 454) 1 ძოწი მარჯან
3 ძრვა ჟაჟ
9 ძუ ქაწ
10 ძუა ძარ
11 ძუალი ვოსკრ
12 ძუელი იეჩ, ჰინ
15 ძუნძული ცანგალ
18 ძუძუ წიწ
(უნე 455) 1 ძღარბი ოო კუნძნია,
6 ძღუჱნი პატარაგ
10 წ~ა (წმიდა) სურბ
22 წადი გნა
26 წავიდა ჩუვეცავ, გნაც
(უნვ 456) 8 წალდი კაცნოტ
13 წალკოტი ბურასტან
15 წამალი დიელ
25 წამებული ნაჰატაკ
37 წამწამი თერთეუნქ
(უნზ 457) 7 წარბი უნქ
8 წარგება მსხიელ
16 წართმა ხლიელ
23 წარმართება აჯოღუმ
24 წარმართი ჲთანოც
(უნჱ 458) 5 წარტყუჱნვა გერელ
11 წარწყმედა კორცნელ
14 წარჯდომა ანციც
(უნთ 459) 18 წებო ყურსალ
23 წელი (ნაწლევი) ალიკ
26 წელიწადი ამს, ტარი
(უჲ 460) 4 წერა (კალმის მოსმა) გრიელ
6 წერაქვი წერვალ
11 წერო V კრუნგ
(უჲა 461) 6 წელან ენთკელ
16 წვივი კანჭ
17 წვიმა ანძრევ
(უჲბ 462) 1 წვინტლი ხლინგ
4 წვრილი, წვლილი ბარაკ
16 წიგნარა კწიგ
17 წიგნი გირ
(უჲგ 463) 2 წიდოვანი აბაჰრი
3 წივა ათარ
6 წითელა (სენია) კარმირ
7 წითელა (ძუმელა) ზიმელ
8 წითელი კარმირ
15 წინ არჩევ
21 წინადაცვეთა თლფატ
32 წინამცურველი სურან-დაკ
33 წინამძღუარი არრაჩ-ნორთ
(უჲდ 464) 7 წინასწარმეტყუჱლი მარქარა
10 წინდა გულბა
11 წინდი გრავ
16 წინწილა ძნწლექ
18 წინწკალი პეწაკ
20 წირვა მატუცან
24 წირპლი ჭროპოტ
25 წისქვილი ჯალაც
28 წიფელი აჭარ
37 წიწილი ჭუტ
38 წიწილკურა ჭუტკი-რანუტ
(უჲე 465) 2 წიწმატი კოტიმ
4 წიხლი აცკი
13 წკეპლი ჭიპოტ
14 წკიპარტი კორაფნ
23 წლეულ ესტარი
(უჲვ 466) 10 წნელი ურრ
22 წოვნა წიწიელ
23 წოლა ხოტორუნგ
25 წონა კშრიელ
30 წოქო თერახნოვ
(უჲზ 467) 4 წრუწუნი წვწვალ
11 წუერი მირუქ
21 წუნი ფუტ
26 წურბელი ~ ტაზარიეკ
29 წურწუმა საფორ

30 **წულა** მისხნ
(უჲჱ/468) 6 **წყალი** ჯურ
11 **წყალობა** ოლორმუთუნ
12 **წყალწყალა** ჯრაპიპიზ
13 **წყარო** ახპირ
(უჲთ/469) 5 **წყევლა** ანიწელ
7 **წყეული** ანიწაწ
9 **წყვილი** ჯუხტ
16 **წყლის საქანელი** აწელ-
ჯურ
20 **წყლული** ვირაორ
28 **წყურვილი** წარავიელ
(უო/470) 3 **ჭაბუკი** იერიტასრასთ
9 **ჭაკი** ყსრახ
12 **ჭალაკი** კლზი
13 **ჭალი** ჭალ
15 **ჭამა** უტელ
31 **ჭარბატელა** ♥ ჭანდუკ
(უოა/471) 6 **ჭარო** V კარჩანგ
12 **ჭაღარა** ხარ
20 **ჭახრაკი** ჯაჰრენ
21 **ჭდე** ხაზ
32 **ჭერამი** 🍸 წირან
33 **ჭერი** ოჭოროქ
35 **ჭეშმარიტი** ჭიშმარიტ
37 **ჭვავი** ♥ აშორა
38 **ჭვარტლი** მურ
(უობ/472) 3 **ჭვრეტა** მტიკანელ
5 **ჭიანური** შავარ
16 **ჭილი** ♥ პრატოვ
20 **ჭილყვავი** V ჭავჭავ
25 **ჭიმონი** პარკაპუკ
31 **ჭინჭილაკი** ჭილიბ
32 **ჭინჭრაქა** V თიშ
33 **ჭიპი** პუორტ
(უოგ/473) 1 **ჭირვა** ბრწიელ
5 **ჭირხლი** სინქიერორ
8 **ჭიქა** აპაკი
11 **ჭიჭინა** ჟიჟი
24 **ჭკანჭკანტა** 🍸 შიშირი
25 **ჭკნობა** თრომომვეც
26 **ჭკუა** ხიელქ
27 **ჭკუიანი** ხიელქაორ
44 **ჭონი** ჭუონ
(უოდ/474) 7 **ჭორფლი** პეპენ
12 **ჭრა** კტრიელ
15 **ჭრელი** ჩალ
(უოვ/476) 8 **ხაბაზი** ჰაცთხოლ
20 **ხავსი** მამუხ
27 **ხალა** ძოლ
(უოზ/477) 2 **ხალენი** მაშკიაკ
25 **ხანი** ვუოხტ
(უოჱ/478) 20 **ხარდიორლა** ქოქვენ
21 **ხარება** ავეტიქ
26 **ხარკი** ჰარკ
33 **ხარშვა** ეფელ
34 **ხარშო** ხაშუ
35 **ხარჭა** არჭ
40 **ხასი** (ყრდელი) ♥ მა-
როლ
(უოთ/479) 9 **ხაშმი** სიერმანაკათან
16 **ხაჭვი** ♥ სუოხ
20 **ხე** 🍸 წარორ
26 **ხევა** პატრიელ
(უპ/480) 5 **ხენეში** ხენეშ
9 **ხერთვსი** კლზი
12 **ხერხი** სლუოც
14 **ხეტარი** ბურ
22 **ხეჭუჭი** კელელ
25 **ხვადი** გუორც
26 **ხვავი** თიელ
29 **ხვალე** ექუან
31 **ხვანჯარი** ხონჯან
35 **ხვარბალი** ცორენ
44 **ხვევნა** ფათათიელ
(უპა/481) 11 **ხვითქი** ~ ლაკარორ
18 **ხვლიკი** ~ ხლიეზ
25 **ხიბლვა** ჯადუ
32 **ხილი** მირქ
(უპბ/482) 5 **ხირაული** კარპეტ
15 **ხიწიწი** ხოროვიჭ

(უპგ/483) 5 ხოკი ყაპუ
9 ხოლო ისკ
(უპდ/484) 9 ხრამახრუმი კირკიტოცნუმ
28 ხრტილი გიეძლნ
32 ხრწნა კიელწელ
35 ხსენი დალ
36 ხსოვნა მიტს
(უპე/485) 10 ხუთი ჰინგ
13 ხუთშაბათი ჰინგშაბათ
20 ხუმრობა ჰანაქ
33 ხუცესი ირიც
(უპვ/486) 11 ჴარი ო იეზ
21 ჴბო ო ჭუოთ
33 ჴევი ჰილელატ-ძუორ
(უპზ/487) 1 ჴელეჩო ურაქ
7 ჴელი ძიერ
29 ჴელ'აფქვავი ერკანქ
31 ჴელსაჴოცი ალლუხ
(უპთ/488) 8 ჴმედა თაკ
10 ჴმელა ჰაზელ
14 ჴვიმირი გარავანდ
22 ჴვრეტა წაკელ
23 ჴიდი კარმუნჯ
32 ჴმა ძენ
31 ჴმელი ჩუორ
(უპი/489) 1 ჴმიადი ბალაჭ
5 ჴმობა ჩორნიელ
9 ჴნდური ბაკლა
10 ჴნვა ვარიელ
11 ჴნული ციელ
13 ჴომლი ბაზმასტელ
14 ჴომლი (ქორაკანდელი) ჯარო

15 ჴორცი მის
22 ჴოჴობი ვერაჰავ
23 ჴრდალი ო მატაკ
24 ჴრმალი თურ
(უჟ/490) 1 ჴსენება იშიელ
(უჟა/491) 17 ჯაგშანი ზრიეჰ
(უჟბ/492) 10 ჯამბარა ჯამბარაკ
(უჟგ/493) 6 ჯდომა წსტიელ
14 ჯერ დიერ
27 ჯეჯლი ზარმიტის
(უჟდ/494) 8 ჯინჯარი ❦ ალინქ
9 ჯინჭველი ~ მრჯვენ
10 ჯინჭველლომი ო მრჯივნარუწ
12 ჯინჴვა V ხაჯვა
32 ჯიშკილა ❦ ლანძილ
(უჟე/495) 7 ჯმა ქაქელ
9 ჯმნა ჰრაყარელ
25 ჯორი ო ჯორინ
26 ჯორისტერფა ❦ დარა-ტერვვ
27 ჯორჯი ბიჩირიკ
30 ჯოხი ჰამაკ
(უჟვ/496) 4 ჯოჯო ქარათოთოშ
10 ჯუარი ხაჩ
18 ჯურღმული ჯრჰუორ
(უჟზ/497) 3 ჰაერის მცველი ოთაინქ
5 ჰავი ოსალ
9 ჰამბავი ჰამბაე
(უჟთ/498) 27 ჰროარტაგი ჰროარტაგ
31 ჰრქუა ასეც

სიტყვის კონის
ქართულ-თურქული
ნაწილი

(ი/10) 22 აბაზი აბაზ
24 აბანო ჰამამ
35 აბედი ყავ
(ია/11) 4 აბზინდა თოყა
30 აბრეშუმი იფაქ
34 აბუტარატი ⚘ ასირლან
(იბ/12) 2 აგარაკი ეილალ
8 აგებულობა ჰაფიათ
28 ადგილი ჰასანთ
34 ადლი არშუნ
(იგ/13) 12 ავაზა ბაარს
22 ავზი ჰაუზ
23 ავთრათი ბარათ
24 ავი ფის
32 ავფანდა უზანგ
38 ავშანი იავშან
39 ავშარა ლოსტა
40 ავშარაჯი შარბათ
(იდ/14) 2 ავხანა აბრიზ
3 აზმაითი ყარილან
16 აზმანი ოგაჯ
27 აზუა საბრ
30 აზლუდი ჩიბუხ
34 ათასი მინ
35 ათასის თავი მინბაში
38 ათი ონ
39 ათი ათასი ონ მინ
42 ათის თავი ონბაში
(იე/15) 23 აკაური ყუი
26 აკვანი ბეშიკ
(ივ/16) 2 აკოცა ოფდი
14 ალავერდი ⚘ იონჯა

15 ალალი V ლეი
19 ალარდენი ნარდანი
(იზ/17) 1 ალვისხე 🍸 სალვაალა-
ჯია
11 ალიტრიონი დენგიზამი
19 ალმასი ალმას
23 ალუბალი ალუბალი
31 ამ ბუ
(იჱ/18) 22 ამბარი ამბარ
23 ამბაზი შაქიქ
34 ამდენი ბუყადარ
(ით/19) 3 ამინ ამენ
14 ამლაკი აბლაყ
(კ/20) 3 ამპოდიტა მადიი
18 ან ია
19 ანაბარი ამანათ
(კა/21) 10 აგარება თამაჰ
11 ანგარი თამაჰქარ
12 ანგარიში ჰესაბ
14 ანგელოზი ფირიშტა
17 ანდაზა ნუმუნა
22 ანდერძი ვასიათ
(კბ/22) 1 ანთრაკა ათეშაქ
13 ანტექრისტე თაჯალ
28 ანჯამნი აშქარა
(კგ/23) 3 აპაური სამბალ
27 არა იოხ
(კდ/24) 10 არაყი არაყ
11 არაწმინდა ნაფაქ
20 არდაგი ფუთა
23 არდგმული ხრმან

(კვ/26) 20 არნი იაბან, ყოინ
26 არსება ჯოვარ
(კზ/27) 10 არჭი თავარ
17 არყი 🍷 ყაინ
20 არჩვი ო იეზგეჩი
27 არძი ალაჯა
31 არჯაკელი ჯივიროთი
32 არჯალი ბეჰაია
33 არჯასპი ზალ
(კჱ/28) 8 ასარი დანგ
14 ასე ბელა
22 ასი იუზ
26 ასისთავი უზბაშ
30 ასკატა V ბალრიყარ
31 ასკილი 🍷 ყუშბურნი
33 ასლი ✿ ფარინჯ
35 ასო (კაცის) ბუდ
(კთ/29) 1 ასო (წიგნის მარცვალი) არფ
27 ატამი 🍷 შავთალ
29 ატარი ხურდაფრუშ
31 ატლასი ატლას
(ლ/30) 3 ატრია ერიშტა
19 აფთარი ქავთარ
27 აფრა იელქან
29 აფრაკი ფიჩ
32 აფროდიტი ზოარა
37 აფუარი ჩალხ
(ლა/31) 6 აქ ბურდა
27 აქლემი ო დევა
37 ალაპი ჯანაშ
(ლბ/32) 19 ალვირედი რახტ
20 ალვირი ყანთარლა
28 ალთქმა თობა
39 ალლუმი სან
(ლდ/34) 26 აყალო გილ
33 აყირო ყაბახ
(ლე/35) 16 აშკი მავთული
30 აჩრდილი ქოლგა
34 აჩხაბერი დაბულლა
(ლვ/36) 21 აძლევს ვერეირ
(ლზ/37) 14 ახალი იენგი
41 ახტა იალირ
(ლჱ/38) 6 აჯა ამან
14 აჯილა ჩადრი
18 აჰა იშტა, ჰალა
(ლთ/39) 8 ბაბაჭუა ორომჩაქ
17 ბაბლანი V ბუთიმარ
18 ბაგა ახურ
20 ბაგე ტოგალ
24 ბადაგი მუსალლას
25 ბადე თორ
(მ/40) 9 ბადიში ნაკასი
10 ბადლიჯანი ✿ ბადლიჯან
19 ბავრუკი ბორა
20 ბაზარი ბაზარ
22 ბაზიერი ყუშჩი
23 ბაზმა ჩირახ
30 ბაკი ხალხამ
(მა/41) 12 ბალანი თუქ
14 ბალასინი ბალასინ
15 ბალახავარდი ✿ ბულა-ხოთ
16 ბალახი ✿ ოთ
19 ბალბა ✿ აბანქობაჯი
23 ბალი 🍷 გილას
25 ბალიში ნაზბალიშ
30 ბალლინჯი ~ თახტაბით
31 ბალლოჯი 🍷 ალუბალ
32 ბამბა ფამბუხ
36 ბანა ჩიმალ
(მბ/42) 14 ბაჟი რახტარ, გომრუქ
19 ბარამბო ბეჩაოთ
25 ბარბითი მულნი
37 ბარება თაფმურმალ
(მგ/43) 3 ბარი ბელ
4 ბარი (ცხელი ქვეყანა) ბუდ
22 ბარქაში საჰან
32 ბასრი ფოლად

(მდ/44) 1 ბატასინი დენგიზორდაგ
2 ბატი V ყაზ
5 ბატონა ხანუმ
6 ბატონი აღა
9 ბაქი ჰაურზაურ
15 ბაყაყი ლო ყურბალა
19 ბაყლი ჩირქ
31 ბაჰრი V ზალანოს
35 ბგოლვილი შორვა
37 ბებია ნანა
41 ბებლი ჯაზი
(მე/45) 1 ბეგთარი ყათლაგ
3 ბედაური ბედავ
4 ბედეკი თაჰმირ
(მვ/46) 28 ბეჟმედი ზაბარჯათ
(მზ/47) 4 ბერწი ყისირ
16 ბეჭედი უზუქ
18 ბეჭი ქარუგ
25 ბზე სამან
27 ბზიკი ეშაქარუს
32 ბია 🍷 ჰაივა
33 ბიალონი (ბილაონი) ხირდა
(მჱ/48) 6 ბილიკი ჯირიხ
13 ბინძური თამბალ
29 ბიძა ამი
30 ბიძია ტაი
34 ბიჭი ჰარამზადა
36 ბიჯგი ყადამ
(მთ/49) 7 ბლიკვი იმბრუხ
8 ბლისტი ხასი
10 ბმა ბაღლამაღ
31 ბოდიში თავაზა
35 ბოზი ყაჰბა
(ნ/50) 14 ბოლოკარკაზი ომაინ
15 ბოლოკი თურფ
25 ბოჟი ბარამა
28 ბორბალი ჩალხი
(ნა/51) 2 ბორკილი ბუხავ
14 ბოსელი ფაგა

21 ბოტი თაქა
24 ბოქაული იასაულ
28 ბოქნოცი ფეშტამალ
33 ბოყინი გეგირმალ
35 ბოჩოლა ტანა
37 ბოძალი აჩაოხ
(ნბ/52) 7 ბრაზი (სიცოფე) ყუდურ
12 ბრაწი თაბულიყ
29 ბრინჯი ❦ დუგი
30 ბრინჯი (აკაკის ხე) 🍷 დალდალან
38 ბრმა ქორ
39 ბროლი დურ
40 ბროწეული ნარ
(ნგ/53) 6 ბრუნვა მაჰლაყ
8 ბრუყება სარხოშ
9 ბრუტი დულუზ
11 ბრყენა 🍷 ტაშარმუტ
13 ბრძანება ბუირმალ
18 ბრძოლა დოგუშ
23 ბრჭყალი სანჯ
28 ბრჯგა დარზ
31 ბუ იაფალალ
38 ბუდე იუნ
(ნდ/54) 3 ბუერი (მონათოვი ნის-ლი) ბორან
7 ბუზი ჩიბან
9 ბუკი ქანარა
11 ბუკნაწო V ბაიყუშ
13 ბულბული ბულბულ
18 ბუმბა ყუმბარა
23 ბუნაგი ბინა
27 ბუნება თაბიათ
(ნე/55) 7 ბუჟუჟი საჩეხ
8 ბუჟღუნდი ყირმიზ
12 ბურბურა ❦ ჩაშირა
16 ბურეჯგი თაქანა
17 ბურვა ორთმალ
18 ბურველი ორთშიშ
20 ბურთი თოფ
32 ბუსტული ფისტა

38 ბუქი ქულაქ
(ნთ/59) 1 გავა საღრი
2 გავაზი V უთალგუ, ბალაბან
14 გაზაფხული ბაჰარ
17 გაზი ქალფათინ
(ჲ/60) 6 გალატოზი ბანა
10 გალია ყაფაზ
(ჲა/61) 3 გამეში ჯამუშ
(ჲბ/62) 9 გამოლება ჩხარმალ
30 გამოჭრა ბიჩ
(ჲვ/66) 23 განყოფა აირულმალ
(ჲზ/67) 34 განჯაფა განჯაფა
(ჲთ/69) 17 გარეთ დაშხარი
28 გარიელი V ანლუთ
38 გარჯა ჯაფა
(ო/70) გატეხა სინმალ
35 გაღვიძება ოიანმალ
36 გალმართ ოგეჩა
(ოა/71) 3 გაშვება ყოიმალ
32 გაჭიმა სიღმალ
33 გაჭრა ქესმალ
(ობ/72) 7 გაჴმობა ყურუთმალ
(ოგ/73) 12 გემო ტად
13 გემრიელი ლაზათლუ
14 გემსი ჩირჭი
39 გესლი ზაჰრ
45 გვა სუფურმალ
47 გვალაგი მაფრაშ
(ოდ/74) 1 გვალვა ყურახლუხ
2 გვარდაკი (გვადრაკი) ფაჰრიზა
3 გვარჯილა ქოქარჩილ
15 გვინდა ისტარუხ
17 გვირილა ⚘ ბაბუნაჯი
18 გვირისტი ბახია
19 გვიძინი V იაზგოგარჩინ
23 გზა იოლ
27 გზირი ქიხირ
(ოე/75) 15 გიშ₍რი შავა
16 გიშრაფეთი ჰარისა
(ოვ/76) 3 გლარჯა ⚘ ბურნიოთ
6 გლახაკი ფაღირ
8 გლეჯძი გავან
10 გლეხი რაჰათ
26 გნოლი V ჩილ
31 გოგირდი ქოქირდ
(ოზ/77) 6 გოდორი საფათ
33 გომფისი ქოთირა
40 გორა თაფა
(ოჱ/78) 4 გორგალი თოფ
6 გორგოში 🍷 ყანყალ
20 გოჭი ჩონჩხა
38 გრგოლი ალყა
39 გრდემლი სნდან
(ოთ/79) 4 გრილი სარინ
5 გრკალი ჩამბარ
14 გრძელი უზუნ
16 გრძნება ჯადუ
17 გრძნეული ჯადუქარ
30 გუამი სიფათ
32 გუანება ოხშამალ
(ჟ/80) 4 გუგული V უსუფნას
9 გუდაფშუტა თოზალან
11 გუწლევეშაბი ~ აჟდაჰ
12 გუწლთევზი ~ ილან ბალუხ
13 გუწლი ~ ილან
21 გუთანა ქოთან
24 გუირგუინი თაჯ
34 გული ურაგ
(ჟა/81) 20 გულფირტვის ბალახი ⚘ სალაფ
30 გუნდრუკი ასლიბანდ

(პბ/82) 2 **გუნი** იარაყან
4 **გურდემლი** სინდან
9 **გურიტი** V გოგეიქ
15 **გუშინ** დუნან

(პგ/83) 3 **დააბა** ბაღლაღი

(პდ/84) 25 **დაბა** ყასაბა

(პე/85) 25 **დაბრუნება** სარხოშლუხ

(პვ/86) 1 **დაგვა** სუფურმაღ
36 **დავიწყება** უნუთმაღ

(პზ/87) 8 **დაზღებელი** მუნასიბ

(პჱ/88) 25 **დაკვლა** ბოღაზლამაღ
27 **დაკოდა** იარა

(პთ/89) 16 **დამარხვა** სახლამაღ
25 **დანა** ბიჩახ
29 **დანაკის კუდი** ხურმა
36 **დანგი** დანგ

(ჟა/91) 6 **დანთქმა** ბათმაღ
25 **დარანდო** 🍸 ყაისი
27 **დარაჯა** ყარაულ

(ჟბ/92) 1 **დარგული** ბითმიშ
24 **დარჩობა** ბოღმაღ
29 **დასაბამი** იბთიდა
32 **დასავალი** გუნბათან
34 **დასასრული** ინთო

(ჟგ/93) 1 **დასაყული** ყორულ
7 **დასი** ბოლუქ

(ჟდ/94) 34 **დაფდაფი** დაულ

(ჟე/95) 1 **დაფი** დაირა
3 **დაფიონა** შაფალ
29 **დაღი** დამღა
33 **დაღმართი** ენიშ

(ჟვ/96) 27 **დაშთობა** ბოღმაღ

(ჟზ/97) 8 **დაცლა** ბოშალთმაღ
11 **დაცომილი** ეშთილა

(ჟჱ/98) 26 **დახურვა** ორთმაღ
36 **დაჭოცა** ურდი
40 **დაჯდომა** ოთურმაღ

(ჟთ/99) 19 **დგიმი** ქუჯ
24 **დგუში** ზუმბა
27 **დებაგი** დიბა
31 **დედა** ანა
40 **დედალი** დიში

(რ/100) 19 **დეზი** მაჰმუზ

(რა/101) 11 **დერგი** ქილა
13 **დესპანი** ელჩი
15 **დეფანი** თალარ
21 **დვრიტა** ყურსაღ
28 **დიაკეული** დუგა

(რბ/102) 1 **დიასპანი** ელჩი
9 **დიდგულა** ქეჩა ალაჯ
13 **დიდი** ბეუქ
15 **დიდკაცობა** ბეუქადამ-
ლუღ
23 **დივანი** დავთარ
31 **დილა** საბაჰ
38 **დინდგელი** ვარამუმ

(რგ/103) 7 **დისწული** იაგან
8 **დიყა** ⚘ ბალდალან
15 **დო** აირან
17 **დობილი** ოგაბაჯ
37 **დორი** იასთულ

(რდ/104) 14 **დრაში** თაბილქუბი
17 **დრეკილი** ძლალი
26 **დრომონი** ყალიონ
30 **დროშა** ალამ, ბაირახ

(რე/105) 2 **დუბეიდი** მაჯუნ
9 **დუკატი** ჯამბაზ
20 **დურაჯი** V დურაჯ
25 **დუქარდი** ყრხლულ
28 **დუღილი** ყაინამაღ
32 **დღე** გუნ
33 **დღეს, ამ დღეს** ბუგუნ
35 **დღევება** ჩახლამაღ

(რვ/106) 15 ებანი დაირა, დაფი
(რზ/107) 8 ეგება ბალიქი
(რჱ/108) 8 ევარძმა ჰაშა
11 ევაშა ვაშიალერ
36 ეზოსაშინა მქცეველი ეშიკვექილ
37 ეზოსმოძღვარი ნაზირ
(რთ/109) 17 ეკალი თიქან
18 ეკალმუხა აბანუს
(რი/110) 14 ელვა შიმშად
(რია/111) 15 ელოცა ნამაზყლმიშტი
27 ემენი ნასტა
39 ემპლასტრა მაჰლამ
(რიბ/112) 10 ენა დილი
11 ენადირა ავლამიშტი
(რიგ/113) 13 ეპარხოზი აზამვეზირი
28 ეფვანი ჯინღრივ
29 ეფურა (მარჩილი) ყურუშ
33 ერბო ინაგიალ
34 ერბოკუწრცხი ყაინალ
36 ერგასი ელლი
40 ერდო ბაჯა
(რიდ/114) 2 ერევინდი ნუხუდ
11 ერთი ბირ
21 ერი ხალღ
28 ერკემალი ყოჩ
31 ერმი ოთარიდ
(რიე/115) 2 ერქეფში ეგქრემშ
3 ერქუანი ქოთან
9 ეს ბუ
30 ესრეთ ბელა
(რივ/116) 8 ეტიკი ბელად
9 ეტირა აღლამიშტი
11 ეტლი ყოჩ, არაბა
15 ეტრატი თირიშა
18 ეტყოდა დეირდი

22 ეული ლევანდ
(რიზ/117) 7 ექსი უყუფ
9 ექსოვიტი ბოლუქბაში
12 ექუსი ალთი
13 ექუსუნჯი ასრალშადან
30 ეშმაკი შეითან
31 ეშმაკობა შეითანლულ
(რიჱ/118) 1 ეშობა დოლმიშტი
2 ეშურებოლა თალასეირდი
4 ეჩულნა გორულდი
10 ეცემა დოგმიშტი
14 ეძახა ჩაღრამიშტი
31 ეწერა იაზმიშტი
42 ეჭამა იემიშტი
(რით/119) 4 ეხვეწა იალვარდი
15 ეჯი ალაჯ
24 ვაგინე სოგდუმ
(რკ/120) 5 ვაზი თანაქ
24 ვალი ბორჯ
39 ვაჟი ოღლან
(რკა/121) 9 ვარდი გულ
10 ვარდის წყალი გულაბ
12 ვარდკაჭაჭა ქასნი
12 ვარია V ბეჩა
33 ვარძმი ჰაშა
34 ვარხვი V საყაყუშ
(რკბ/122) 2 ვარჯიში ვარჯიშ
17 ვაშლი ალმა
18 ვაშტი იენგიჩარ
20 ვაცი სეიზ
23 ვაჭარი ბეზირგან
(რკგ/123) 24 ვეგი აშულ
31 ვეზირი ვეზირ
35 ველი დუზ
39 ველისყრდელი ქაუ
(რკდ/124) 12 ვერძი (ზოდია ცისა) ჰამალ
32 ვეცხლი გუმიშ
34 ვეცხლის წყალი ჯოვა

(რკე/125) 5 ვთხრი ყაზეირამ
7 ვიარე გეზდუმ
37 ვინ ქიმ
(რკვ/126) 7 ვირთაგვა სვსიჩან
9 ვირი ეშაგ
38 ვიწრო ტარ
(რკზ/127) 5 ვკარგავ ითურეინამ
9 ვკლავ ოლდურეირამ
10 ვკოცნი ოფეირამ
46 ვნადირობ აგლეირამ
(რკჱ/128) 4 ვნახე გორდუმ
(რკთ/129) 19 ვტყუი იალანამ
(რლ/130) 12 ვცემ ლოგარამ
20 ვძებნი ახტარეირამ
26 ვწამლობ დარმანელეირამ
37 ვწერ იაზეირამ
31 ვჭამ იერამ
36 ვხუმრობ ხოშტაბლუხელეირამ
39 ვჯერვარ ყაბულამ
40 ვჯობვარ ელადუმ
(რლა/131) 4 ზაბაკი სადაბქარი
15 ზალვანა ტომბრუხ
25 ზამთარი ყიშ
(რლგ) 3 ზაპები ქულიჩა
8 ზარბაზანი თოფ
13 ზარი ჩანგ
25 ზაფხული იაზ
29 ზაქი ზადაქ
32 ზახილი ჩაღირმალ
35 ზეგ ბირისიგუნ
(რლგ/133) 7 ზედადგარი საჯაიალ
13 ზედმოურნე სარქარ
17 ზეზი იეშმ
21 ზეთის ხილი ზეითუნ
32 ზენკალი ფარისიაუშან
(რლდ/134) 1 ზეპირი აზბარ
3 ზერდაგი ყულა
32 ზითევი ნიქა
33 ზიკი ჩიხი
(რლე/135) 3 ზის ოთურეირ
8 ზმარტლი აზგილ, მუშამალა
25 ზოდი ყურსი
27 ზოდიაქი ბურჯ
29 ზომა ოლჩმალ
(რლვ/136) 3 ზორაყი თუთი
8 ზოსტერი ქამარ
19 ზროხა სიღირ
(რლზ/137) 2 ზუთხი უზუნბურნი
6 ზუმბური ლაქ
9 ზურგი არხა
12 ზურმუხტი ზუმრუთ
14 ზურნაიკი დუდუქ
25 ზღუა დანგიზ
(რლჱ/138) 3 ზღუწვინდა ოდათ
6 თაგალა ლაბადა
7 თაგალი ბახია
10 თაგუი სიჩან
16 თავდები ზამინ
18 თავთა თავთა
20 თავი ბაში
24 თავისწინა ხალვათ
(რმ/140) 3 თავსაწყვეტელა სუთდუგუნ
12 თავსხნიერი ჰალალზადა
27 თალია ბარდან
28 თალისა ქესა
32 თამაშობა ოინამალ
(რმა/141) 10 თანამდები ბურჯლუ
(რმბ/142) 13 თარეში თარეშ
14 თართი ქოფაქ
21 თარხანი თარხან
22 თასი ფიალა
23 თასმა ყაიშ
24 თასუხა რაბია
28 თაფლი ბალ
29 თაფლუჭი ქეიფ

31 **თაქალთო** თაქალთო
34 **თაყუანება** შვჟდა
(რმგ / 143) 1 **თავ̃ჳ** ყუნდუზ
4 **თბილი** ისი
13 **თევზი** ბალუხ
14 **თეთრი** ალ, ბაიაზ
13 **თელა** 🍸 ყოზყარა
25 **თემი** ოლქა
38 **თერისტროჲ** ჩარი
40 **თერმონი** ჩაი
(რმდ / 144) 4 **თესვა** საფმალ
5 **თესლი** თოხუმ
6 **თეფში** ბიშყაბ
8 **თეძო** საქინ
12 **თვლა** სანამალ
13 **თვლემა** ფინაქ
14 **თთვე** აი
23 **თითი** პარმალ
26 **თიკანი** ოღლახ
27 **თილანი** ჟილან
35 **თირკმელა** დომბალა
(რმე / 145) 1 **თირკმელი** ბოგრაქ
5 **თმა** საჩ
12 **თოვლი** ყარ
(რმვ / 146) 3 **თოკი** იფ
13 **თორნე** თანდურ
17 **თოფი** თუფანგ
18 **თოფის წამალი** ბარუთ
20 **თოში** ყარყარა
21 **თოხარიკი** იორღა
32 **თრითინა** ო სოვსარა
85 **თრისა** ⊁ შაჰმაი
38 **თუ** აგერ
(რმზ / 147) 2 **თუალი** გოზ
5 **თუე** აი
18 **თუთია** თუთია
19 **თუთუბო** 🍸 სუმალ
23 **თუნი** ქურა
26 **თურგანი** ბადალიჩ
35 **თუხტი** ისტილ

(რმჱ / 147) 16 **თქმა** სოილამალ
23 **თქუენ** სიზ
24 **თხა** ქეჩი
(რმთ / 149) 9 **თხიერი** სირჩა
10 **თხილამური** ლაქან
11 **თხილი** 🍸 ფინდუხ
12 **თხის რქა** ჯადი
13 **თხისური** დივთიკ
16 **თხლე** ქილაქ
21 **თხრა** ყაზმალ
(რნ / 150) 2 **ია** ბანოვშ
4 **იაგუნდი** იაღუთ
(რნა / 151) 9 **იამა** ჰაზელადი
22 **იარა** გეზდი
(რნბ / 152) **იასამანი** 🍸 იასამან
(რნგ / 153) 1 **იგი** ოო
14 **იდაყვი** დირსაგ
32 **იისფერი** ბანავშ
(რნვ / 156) 22 **ილიქტრიონი** სანდალოზ
(რნზ / 157) 6 **იმარმენი** აჯალ
11 **იმედი** უმუდ
(რნჱ / 158) 8 **ინა** ხინა
13 **ინანთი** არაყბაჰრი
24 **ინდოური ქათამი** მუყა-ლამა
29 **იოტა** მუნჯუხ
(რჲ / 160) 9 **იპი იპი** ბალი, ბალი!
11 **იპოვა** თაფტი
24 **ირემი** ო მარალ, სიღინ
29 **ირიბი** ყილაჯ
(რჲა / 161) 9 **ის** ოო
15 **ისარი** ოხ
(რჲბ / 162) 36 **ისრიმი** ყორა
22 **იტყოდა** დიარიდი
(რჲდ / 164) 1 **იფნი** გოვრიშ
4 **იქ** ორადა
18 **იქმნა** ოლდი
20 **იქნება** ოლერ
35 **იყი** არაყ

38 იყო ვარიდი
(რჲე / 165) 21 იცი ბილურსან
25 იცოდა ბილურიდი
45 იწრო ტარ
(რჲვ / 166) 7 იჭვი შაქ
12 იხვი V ორდაგ
(რჲზ / 165) 1 კაბა ტონ, ყავთან
18 კაბალფანჩი ხალათ
16 კავი ჩანგალ
18 კავიდარაონ აქაქ
(რჲჱ / 168) 29 კაკაბი V ქაქლიგ
31 კაკბის საწეწელა ♥ შათარა
35 კაკულა ⚱ ჰილ
(რჲთ / 169) 1 კაკურაზი ტაშთულაქ
2 კალა ყალაი
4 კალათა საბათ
5 კალამი ყალამ
9 კალანდრა თალუმ
12 კალაპოტი ყალიბ
18 კალთა ათაგ
19 კალია ყალიატაშ
31 კამა რაზიანა
37 კამბეში ჯამუშ
(რო / 170) 26 კანონი ყანუნ
32 კანჯარი გურახარ
35 კაპარი ♥ გაიბარ
37 კაპარჭი ქეში
(როა / 171) 4 კაპოეტი ✳ ყარაპალუხ
10 კაჟი ჩახმახტაშ
11 კარაბა ყარაბა
12 კარაბადინი პექმათქითაბ
13 კარავი ჩადირ
22 კარაქი ქარაიაღ
23 კარაჭინი ჯორაბ
(რობ / 172) 22 კასაბი ყასაბ
23 კასია დარიჩინ
29 კასტორი თაჯფუჯ
(როგ / 173) 19 კატკატო ♥ ხულფა

(როდ / 174) 1 კაცი ადამ
11 კაჭკაჭი V სილსილან
15 კბილი დიშ
(როე / 175) 3 კედელი დივარ
13 კეთილი ხეირ
15 კეთრი ლაქა
17 კეისარი ყაისარ
34 კემუხტი საღრი
(როვ / 176) 1 კენტი თაქ
10 კერაკნი მანყალ
12 კერიტი ყირათ
13 კერვა თიქმაღ
15 კერკეტონი ჰასას
17 კერმა აღჩა
19 კეროვანი შამ
20 კერპი ბუთ
22 კეტი ქუსქ
(როზ / 176) 14 კეხი ყალთაღ
32 კვიცი ტაი
(როჱ / 178) 1 კიბე ნარდივან
2 კიბორჩხალი ✳ იანუჯ, ხრჩანგალ
5 კიდება ასმაღ
7 კიდევ გენა
9 კიდობანაკი სანდუხჩა
10 კიდობანი სანდუხ
17 კითხუა ოხუმაღ
21 კიკვა იენგიჩარ
(როთ / 179) 17 კინკლოსი თარლუმ
37 კირკიტა ქარქიჯაქ
(რპ / 180) 5 კირჩხიბი სარათან
11 კისერი ბოინ
14 კიტრი ♥ ხიარ
27 კლდე ყაია
29 კლვა ოლდურმაღ
(რპა / 181) 1 კლიტე ანახდარ
19 კოდალა V ალაჯდალა
21 კოდი კოთ
24 კოვზი ყარშულ
25 კოზაკი ქოშაგ
27 კოთხუჯი ♥ ეგირ
(რპბ / 182) 28 კომბოსტო ♥ ქალამ
29 კომენტარი მუშრიბ

35 კომში 🍸 ჰაივა
(რპდ/184) 29 კოტოში აჯამათ
34 კოშკი ქოშკ
35 კოცნა ოფმალ
(რპე/185) 1 კოწახური 🍸 ყიზამუხ
5 კოჰი აშუღ
8 კოჰი სანელებელი ✿ ზანჯაფილ
9 კოჰლი ალსალ, თოფალ
10 კოჰობა V ჩაქჩაქი
19 კრავი ყუზ
22 კრამიტი ქარამით
33 კრიალესნები თასპა
(რპვ/186) 2 კრკიალა ყავლალუ
4 კრკო 🍸 ფალუთ
16 კრუხი V ქურქ
21 კრწყილი ბერა
28 კუალი იზი
29 კუამლი თუთუნ
35 კუზო ქეჯავა
36 კუდი ყუირუღ
(რპზ/187) 18 კუწრი (რკინის დასა-კუწრებელი) ჩაქუჩ
20 კუწრნა ლო ზარდავა
21 კუწრცხი იმურთა
22 კუწსი ჩახმახ
23 კუწხნა ოგუშად
26 კუთხე გუშა
27 კუილი ოსურმალ
(რპწ/185) 8 კულიავი იოვრლოთ
16 კუმპა საპუნ
18 კუნესა ინგლიმალ
26 კუნძი ქუთუგ
30 კუნწუბი მუდახილ
36 კუპრი ყირ
41 კურთხევა ბარაქათ
(რპთ/188) 9 კური სოვრ
10 კუროსთავი დემურთი-ქან
23 კუტალი ლულაინ
25 კუტლეული ქალა

34 კუჰი ფაფაქ
(რჟ/190) 14 ქვისტორი (სამეუფოთა ზედამდეგი) ხასა-დარ
22 ლაგამი უგან
25 ლადანა ლადან
(რჟა/191) 2 ლავაში ბიდა
7 ლაზიერი ფარზ
9 ლაინა V ყარაიელვა
10 ლაინი ხადაგ
12 ლალი ლალ
14 ლამაზი გოზალ
27 ლამპრობა ჩირახოვან
(რჟბ/191) 1 ლანჩა ტაბან
3 ლანძვი ფანჯარა
5 ლაპა შილაფლაგ
6 ლაპარაკი სოილამალ
9 ლაპოტი ავგარდან
60 ლაფი ⚹ გუშიშპალუხ
25 ლაფერი სუფრაყაშუღ
(რჟგ/193) 19 ლაშლაში ტოტალ
21 ლაშქარი ასქა
17 ლახორა ჩარექა
19 ლახტი თოფუზ
(რჟდ/184) 11 ლეკვი ო ვნუგ
29 ლერწამი ყარღუ
38 ლექსიკონი ლოღათ
(რჟე/195) 1 ლელვი ინჯირ
3 ლელვსულელი თუთ
20 ლია ბათლაღ
(რჟვ/196) 4 ლითონი მადან, ქან
11 ლილა ჩივთი
18 ლიმო 🍸 ლიმონ
22 ლინი სინჯი
(რჟზ/197) 2 ლიფი მუშამბა
4 ლიფლიფი ფანარ
23 ლოინი ნარ
(რჟწ/198) 2 ლომი ასლან
19 ლოლარიკი ყანთარ
24 ლოცვა ნამაზ
28 ლოხორო ნუხალა

39 ლუკმა თიქა
(რჟთ/199) 2 ლუმბა ნალ
4 ლურჯი გოგ
6 ლუსმარი მიხ
14 ლუწი ჩივთ
18 ლხინი სოიბათ
(ს/200) 15 მაგარი ყაიმ
40 მადლი სუაბ
(სა/201) 14 მაზიდა ⋲ დასფიჩ
23 მათ ოზლარ
28 მათრაჯი ყამჩი
(სბ/202) 6 მაკარტო ფანდ
7 მაკე ბოღაზ, გება
12 მაკრატელი მახას, ყაიჩ
21 მალამო მაჰლამ
23 მალატონი მალუთა
26 მალალური V სარუსან-დალ
27 მალე თეზ
29 მალემსრბოლი ჩაფარ
30 მალვა გიზლანმალ
32 მალთო ყათრან
40 მამა ათა, ბაბა
(სგ/203) 13 მამიდა ბიბი
(სდ/204) 9 მანგალი ორახ
15 მანდატური იასაულ
16 მანდატურთუხუცესი ეშიქალასბაში
19 მანდრაგორი აფთისალა-მუთ
24 მანი მუთა
27 მანკანა მანყალ
(სე/205) 29 მარბილი თარეშ
30 მარგალიტი ინჯი
(სვ/206) 6 მარზაპანი ნაიბ
11 მართალი დოღრი
19 მართური ✠ შაბუ
25 მარილი ტუზ
27 მარიხი მარიხ

(სზ/207) 1 მარმარილო მარმარ
2 მარმენიო აჯალ
8 მარტაცი ქაში
14 მარტო იალღუზ
17 მარქაფა იუდაგ-ქოთალ
21 მარჩბივი ექის
26 მარცხენა სოლ
(სჱ/208) 1 მარწუკ ჩოგალაგ
6 მარჯილო ხიზაქ
7 მარჯანი თურუმთეი
8 მარჯუენა საღ
11 მას ონა
23 მასპინძელი ხონახა
(სთ/209) 12 მატიანე დავთარ
16 მატლი ყურდ
(სი/210) 6 მაღნიტი მუხლადის
7 მაღრანი V თულაშ
8 მაყარი სალდუჯ
11 მაყუალი ბოგურთგან
12 მაშ ბას
15 მაშია ბაუმაყ
16 მაშინ ოჩახ
23 მაშურალი იორულმიშ
25 მაშფალა ხარაკ
29 მაჩქათელა იარასა
30 მაჩხი ალაგოზლი
31 მაჩვ ფორსულ
(სია/211) 6 მაძლარი თოხ
7 მაწაკი ზილიფ
21 მახოთი ყიხ, ჩვალდუზ
22 მახალაკი აგბა
23 მახალი ხურჯინ
(სიბ/212) 6 მახლახი ანგა
13 მაჯა ბილაგ
14 მაჯაგანი ჯაფა
16 მაჯინა მუკთ
(სიგ/213) 12 მგელი ო ყურთ
21 მგორგალა ფილფილ
22 მგოსანი აფუზ
26 მგრძნობელი ჯისმიახას
33 მდადი იენგა

35 მდგნალი 🍸 ბედმუშკ
(სიდ/214) 11 მდინარე ჩაი
12 მდოგვი ხარდალი
19 მე მან
21 მეაბანოე ჰამამჩი
22 მეაბჯრე ჯაბადარ
29 მეაფქიოე იალქჯი
21 მეაქლემე სარვან
(სიე/215) 3 მეგობარი მუსაიბ
20 მევაჟონე შარბათდარ
21 მევარძმე ჰამაქარ
24 მევებე ყისახონ
29 მეზობელი ყონში
(სივ/216) 16 მეკობრე ჯალალ
16 მეკრე ყაფიჩ
20 მელანი მურაქაფ
24 მელი თულქ
27 მელისკუდა ♥ ბუიმა-
დარონ
32 მელსაპეპონი ♥ ყარფუზ
42 მემარგე რამლჩი
(სიზ/217) 5 მემორინე ყუმარბაზ
31 მეპრატაკე დაბალ
(სიჱ/218) 2 მეპურე ჩორაგჩი
3 მეპურეთმოძღუარი ჩო-
რაქჩიბაშ
6 მერანი ჩაფხუნ
11 მერე სონღრა
15 მერმის გელანილ
21 მერცხალი ყარანყუშ
42 მესტუმრე მეჰმანდარ
(სით/219) 7 მეტი ართუხ
15 მეუფე ფადიშაჰ
21 მეფუნდუკე ქარვანსა-
რადარ
(სკ/220) 12 მეძეზარი თულა, ხალარ
17 მეწამული ყირმიზ
23 მეჭეჭი ზიგილ
(სკა/221) 27 მეხი ილდირიმ
8 მზა ჰაზირ
12 მზარეული აშბაზ

14 მზე გუნაშ
18 მზერა ბახმალ
29 მზისიერი აფთაფი
(სკბ/222) 6 მთა ტაღ
25 მთრვალი ქეიფლი
(სკდ/224) 22 მიზდი ქირა
(სკე/225) 2 მიკი ტლაღ
11 მიმადლებული ბეგრიალ
18 მიმინო ყრღი, ათმაჯა
23 მიმოსა ზორბაზ
(სკვ/226) 3 მინდორი დუზ
11 მიხამა საყანყურ
30 მიტყალი მისხალ
(სკზ/227) 31 მიცემა ვერმაღ
(სკჱ/228) 8 მიწა თოფრახ
35 მკა ბიჩმაღ
39 მკალი ჩაგირგან
(სკთ/229) 4 მკერდი სინ
5 მკერვალი დერძი
6 მკვარი ზირა
10 მკლავი ყოლ
21 მკუდარი ოლი
29 მკურნალი ჰაქიმ
30 მკვდრი ბუნიათ
(სლ/230) 25 მმურკვნელი გაზირ
(სლა/231) 41 მოდი გელ
(სლბ/232) 40 მოთხვილი ბოხჩა
(სლგ/233) 1 მოთხრობათა მწერალი
ვაყანივისი
(სლდ/234) 35 მონა ქოლა
(სლე/235) 7 მოოჭუილი მურასა
11 მორავაყუნი ჩაქიდა
37 მორიელი ~ ბუა, რუ-
თიელა
38 მორინე ყუმარ

(სლვ/236) 9 მოსაზრვა ვარაურდ
14 მოსართავი ყოლთან
(სლზ/237) 15 მოტყუვემა ალდათმალ
17 მოურავი ტარუღა, სუ-ბაშ
(სლთ/239) 15 მოცხარი 🍸 ყარალათ
27 მოწამე შაჰად
28 მოწამე (მარტვრი) შეიდ
29 მოწაფე შაგირდ
(სმ/240) 15 მოწონება ბეგნმალ
(სმა/241) 4 მოხუცებული აღსაყალუ
22 მპარავი ოღრი
23 მპარაობა ოღრულუღ
27 მჟავე თურში
32 მრავალი ჩოხ, ქესირ
(სმბ/242) 1 მრივალძარღვა ⚘ ბალი-არფარ
9 მრეში აბრაშ
24 მრუდი აგრი
(სმგ/243) 26 მსტოვარი ჯაშუშ
31 მსუნაგი სალახან
33 მსუქანა ⚘ ფარფიონ, სამუზოთ
34 მსუქანი სამუზ
(სმდ/250) 17 მტერი დუშმან
23 მტკაველი ყარიშ
31 მტუერი თოზ
(სმე/245) 8 მუდრეგი იავა
21 მუმლი მუჩაგ
24 მუნი ყოთურ
29 მურაკი ბაქმაზ
31 მური მურიმაქ
(სმვ/246) 11 მუსუსი ამჯულ
15 მუტრუკი ყოდუხ
16 მუფარახი მეფარა
21 მუქიბი ფეშქაშნივისი
23 მულარბარა გულქანდა
31 მუშაითი ჯამბაზ
32 მუშკი მუშქ
35 მუშტი იმბრუხ

38 მუელი ყარნი
(სმზ/247) 6 მუხრუჭი ლავაშა
12 მუქლი დიზ
20 მუშარაკი თამასუქ
(სმთ/248) 4 მფსონი შარიქ
26 მლამიობი იარასა
37 მლილი დარმა
42 მლურივე ბულა, ნუხ
(სმი/249) 2 მლვძარე ოთანუხ
22 მყოფი მოუჯოთ
23 მყრილი ყოხმიშ
29 მყურელი ~ ქორამალ
83 მშიერი აჯი
34 მშიშარი ყორხან
(სნ/250) 11 მშვლდი იაი
12 მშვილდოსანი ყოუზ
(სნა/251) 15 მცნობი თანიშ
(სნბ/252) 2 მძიმე ალირ
29 მძლნერი ფოხ
28 მწავი ~ სუით
31 მწარე აჯი
(სნგ/253) 9 მწევარი თაზ
14 მწერო V დურნა
(სნდ/254) 2 მწიფე ივთიშმიშ
11 მწუადი ქაბაბ
14 მწვანე იეშილ
21 მწულილი დინარ
25 მწუხრი ახშამ
29 მწყავი 🍸 სიფისტან
(სნე/255) 3 მწყემსი ჩობან
5 მწყერი V ბლდრჩინ
12 მწყრთა შიქარბალ
23 მჭედელი დემურჩ
(სნვ/256) 7 მჭლე არუხ
10 მჭნავი 🍸 თოლაქ
24 მხატვარი ნაყაშ
25 მხე მასოშ
29 მხერხავი ბიჩსირ
35 მხიბლავი ჯადუქარ

(სნზ/257) 8 მჴარე თარაფ
12 მჴევალი ყარავაშ, ხა-
ლაიალ
(სნთ/253) 6 ნაბადი ქეჩა
20 ნაბერწყალი შინდილა
28 ნაბული ბუნა
32 ნაგავი ზიბილ
36 ნაგერალი ხორალ
(სი/260) 10 ნადიმი მეჯლიშ
12 ნადირი ავ
13 ნადირობა ავლამალ
26 ნავთი ნავთ
27 ნავი ქულას
28 ნავკოხალარი კაფიდანი
(სია/261) 5 ნავლელი ზაჰლა
(სიბ/262) 1 ნათელი იშიღ
(სიე/265) 3 ნათესი აქინ
(სივ/266) 9 ნაკლები აქსუგ
21 ნაკუწრცხალი ქოზ
(სიზ/267) 21 ნამგალა V აბაბილ
22 ნამგალი ორღან
(სიჱ/268) 3 ნამყენი აშლამა, ფეიკანდ
17 ნაოთხალი ჩარიექ
26 ნაპარევი ოღურლულ
29 ნაპირი ყირალ
36 ნაჟვი ჯალლოუზა
37 ნარაჯი მურაბა, რეჩელ
(სით/269) 7 ნარდი ფრიდ, თავლი
8 ნარდი ♥ სუმბულ
9 ნარდიონი ხოშბუ
24 ნარუქი ნუგბარ, თურ-
ვანად
(სო/270) 9 ნასკვი დუგა
11 ნასრანი გულინასრი
31 ნატისული თუზდ
39 ნატრა ასრათ
(სოა/271) 5 ნაუსტარი ბათილლა

(სობ/272) 15 ნაყროანი ლოთ
34 ნაჩხენთი ♥ ყარაჩოფ
36 ნაცარი ქულ
(სოგ/273) 1 ნაცვალი ბადალ
16 ნაძვი 🍸 ქუქნარ
17 ნაძლევი მარჯ
30 ნაწილი ჯუზვი
32 ნაწლევი ბაღარსიღ
35 ნაწუწლარი ხოზან
37 ნაწყლი გოთ
41 ნაჭერი ფარჩა
(სოდ/274) 6 ნახევარი იერემ, ბუჩუს
8 ნახვა გორმალ
11 ნახიჭო ჯიზლუხ
17 ნახპეტი სარქარბაშ
21 ნახშირი ქომურ
22 ნახჭი შაბაქა
35 ნდობა ისტამალ
38 ნება რიზა
(სოე/275) 27 ნემსი იგნა
(სოვ/276) 6 ნერწყვი თუფულ
7 ნესვი ყაუნ
8 ნესვპუნბულა ♥ გარმაგ
14 ნეტამც, ნეტავი ქაშმა
26 ნექა არირ
28 ნეხვი ზიბილ
(სოზ/277) 4 ნიახური ♥ თირნის
7 ნიგოზი 🍸 ყოუზ, ჯაუზ
8 ნივთი ანსურ, გასლა
9 ნივთიერი ანსურ
11 ნიბზი ლაბაქ
13 ნიკაპი ჩანა
14 ნიკარტი დირსაგ
18 ნიჯრისი ნიყრის
23 ნინოფი ♥ ნილუფარ
26 ნიორი სარმუსალ
28 ნიჟარი, ნიჟი ფარფურ
30 ნიჟორგალი სადაჰ ყორ-
ჩი
32 ნირი ნიხრ

(სოჱ/276) 4 **ნიფხავი** თუმბან
9 **ნიშატი** ხასიათ
13 **ნიჩაბი** ქურაგ
16 **ნიჭი** ინამ
22 **ნობა** ნაღარახანა
28 **ნოინი** ბეგლარბეგ

(სოთ/279) 13 **ნოღრათო** ჰაზარფეშა

(სპ/280) 3 **ნუში** 🍸 ბადამ
5 **ნუღლი** ნუყლი
20 **ობოლი** ოქსუზ
21 **ოგი** ზირანდაზ
22 **ოგრა** შორვა
24 **ოდი** ქურქ

(სპბ/282) 8 **ოთხშაბათი** ჩარშამბა

(სპგ/283) 1 **ონგალი** გავსარი
8 **ონტკოფა** ტანატაშალ
9 **ონჩხომელი** შაითა

(სპდ/284) 5 **ორი** იქი
7 **ორიონი** შაფალ
8 **ორკიოლი** თუნგი
10 **ორმეოცი** ყრხ
11 **ომეოცდაათი** ელლი
12 **ორმო** ყუი
27 **ორშაბათი** დუშამბა
32 **ორხოვა** ხალი

(სპე/285) 4 **ოსტატი** უსტა
6 **ოსტიგანი** ჰაუშდარ

(სპვ/286) 1 **ოფლი** თარ
4 **ოფოფი** ჰუდჰუდ
9 **ოქოქა** ჩუთ
10 **ოქრო** ყიზილ
11 **ოქრომკედი** გულაბათინ
12 **ოქრომჭედელი** ზარგარ, ყუიმჯი
13 **ოქროს თმა** სირმა
15 **ოქროს ქსოილი** ზარბაბ
19 **ოლალო** შილთახ, ბოჰთან
25 **ოყარი** V ოხარ

(სპზ/287) 7 **ოცდაათი** ოთუზ
8 **ოცი** იგირმი
10 **ოცნება** ხიალ
18 **ოხრახუში** მაღდანოზ
21 **ოჯერი** ვერანა

(სპჱ/288) 3 **პაექრობა** ბაჰასი
9 **პაიჭი** ჩახჩურ
13 **პალანი** ჯაიზ

(სპთ/289) 3 **პაპა** დადა
14 **პარვა** ოღრულმაღ
24 **პარტახტი** ასბა
25 **პარტახტი** (უნამუშავრო) ხამ
27 **პასენაჭი** ყორიასაულ
38 **პატიმარი** თახსირ

(სჟ/290) 6 **პატრიკი** ბეგლარბეგი
11 **პატრუქაკი** ნამა
18 **პალური** შალახ
26 **პაჭენისი** სავად
27 **პახტი** მუდახილ

(სჟა/291) 5 **პენტელა** ჰალაჯ
10 **პერანგი** ქინაგ
15 **პერი** ქაფ

(სჟბ/292) 8 **პეტალი** ჯილჯილა
24 **პითიკი** ჯუჯ

(სჟგ/293) 6 **პილო** ოო ფილ
7 **პილპილი** 🍸 ფილფილ
8 **პინა** ჯამთას
13 **პიპიზი** ნალფარა
17 **პირადპირადი** თურლ ითურლი
27 **პირი** ალზინ

(სჟდ/294) 4 **პირისახე** უზ
15 **პირუტყვი** ჰაივან
18 **პიტაკი** არზა
22 **პიტნაკი** (პიტნა) ნანა

(სჟე/295) 5 **პოვნა** თაფმაღ
13 **პოლტიკი** ჩარაინი
16 **პოპლიკა** ქოსა
19 **პორფირი** გულიხარ

22 პორფირის ქვა სუმალ-ტაშ
29 პრასა ქავარ
(სჟზ/297) 11 პუმპულა ♥ დასტამბო
12 პუნგია ჰალვა
15 პური ჩორაქ
(სჟთ/298) 3 ჟამი საჰათ
10 ჟანტი ნამ
14 ჟერო ბურნიყარმულ
27 ჟოლა 🍷 თუთ
28 ჟოლო 🍷 მურუს
(სჟთ/299) 6 ჟრუანტელი ჩიმჩის-ტურმალ
(ტბ/302) 10 რბენა თალამალ
27 რევანდი ♥ რევანდ
29 რევმაჲ ხილთ
6 რეტინე გაზანგო
10 რეცხა იუმალ
14 რეშანი რეჰან
15 რვა საქიზ
27 რიდე მანდილ, სარუხ
(ტდ/304) 10 რკენა გულაშმალ
13 რკინა დემურ
14 რკო ფალუთ
18 რომბა თაბახ
22 როგორ ნეჯა
24 როდინი დონგიჩ
25 როდის ჰაჩან
32 რომელი ჰანგსი
35 როსკიპი ყაჰპა
(ტე/305) 9 როჭიკი ჯირა
10 როჭო V ყარაყრლოულ
13 რუ არხ
23 რუსხმული თირა
27 რქა ბუინუზ
35 რყევა ზინზილა
(ტვ/306) 1 რჩევა მუშავარა
5 რჩომა (სარჩომელი) ყი-მალ, იისმალ
9 რძალი გელინ
10 რძე სუდ
16 რწყევა ყუსმალ
18 რწყუა სუარმალ
(ტზ/307) 15 საანჯმნო აშქარა
16 საარაო ჰაშაიჩუნ
(ტთ/308) 7 საბალახე ქიადაგ
10 საბანი იორღან
15 საბარკალი ყადარა
27 საბელი იფ
(ტთ/309) 1 საბერველი ქორუგ
23 საბმელი სამანდუხ
27 საგანგიო ქარხანა
33 საგდებელი ქამანდ
38 საგზალი ზახირა
40 საგზებელი ქურახანა
(ტი/310) 8 საგონებელი ფიქრი
26 სადა ჰარადა
30 სადავე ჯილავ
(ტია/311) 8 სადაფი სადაფ
11 სადგისი ბიზ
32 სადუნი დილმანდ
33 სადღეგრძელო ნაჰრა
42 საეთი V დოვდახ, დუ-გუნთოხლი
43 საეალი მანძილ
(ტიბ/312) 1 საეარდე გულისტან
4 საეარდისწყლე გულბა-დან
5 საეარცხელი ტარალ
12 საესე ტოლუ
19 საზედაო არდაქ
(ტიგ/313) 25 სათიბი ჩაირ
(ტიდ/314) 3 სათუალე გოზლუქ
10 სათხეველი საჩმა, თორ
(ტიე/315) 3 საკვირველი აჯაიშ
42 სალაგმე უგანდიში
(ტივ/316) 4 სალამანდრა სალამანდრ
5 სალამური დუდუჩ
27 სალოკელი სიქანჯამუნ
(ტიზ/317) 18 სამარაგდე ზურმუთ
27 სამარილე ნამაქდან

(ტიჱ / 318) 8 სამეოცი ალთმიშ
9 სამეოცდაათი იეთმიშ
12 სამზარეულო აშხანა
20 სამი უჩ
24 სამკაული ზინათ
25 სამკერდული სინაბანდ
28 სამკლავე ყოლჩაღ
32 სამოგვე საჰტიან
34 სამოთხე ჯანათ

(ტით / 319) 1 სამონველი ყაშაუ
2 სამორინე ყუმარხანა
4 სამოსელი ასპაბ
10 სამოწაფო მადრასა
18 სამსალა სამ
30 სამუმლე მუქდან
32 სამურავი ო გუჯან
35 სამუსი საზ
41 სამფარჩხი ყოშმაღ

(ტკ / 320) 5 სამშაბათი სეშამბა, სალი

(ტკა / 321) 26 სანდალი სანდალ
32 სანელებელი ბიბარ
33 სანერწყვე სულუფდან
34 სანეშტე ადაფხანა

(ტკბ / 322) 5 საოლავი სურმა
13 საოსტიგნო აუშხანა
14 საოფლე თარლამა
19 საპალნე უქ
31 საპყარი ქუთ

(ტკგ / 323) 6 სარანგი ბოლუქბაშ
16 სარგებელი ფაიდა
21 სარგო რუსუმ
26 სარეგუავი თალაყუ
32 სარეწავი მუზდ
35 სართი უსტალუღ

(ტკდ / 324) 2 სარკე აინა
4 სარკმელი თაღჩა
6 სარო სალვაალაჯ
12 სარსარაკი V ბაზგაქ
13 სარტყელი ყუშაღ

(ტკე / 325) 1 სასაგნო ამაჩხანა
4 სასანთლე შამდან
6 სასახლე სარაია
10 სასთუნალი დორ
21 სასრევი ბლოვ

(ტკვ / 326) 4 სასწაული ქარამათ
5 სასწორი თარაზ
14 სატაცური ყულანჩარ
16 სატევარი ხანჯალ
24 სატლი სათლი

(ტკზ / 327) 18 საფანველი რაფი
33 საფიცარი ანდლამა
34 საფლავი მაზარ

(ტკჱ / 328) 21 საქმე იშ

(ტკთ / 329) 4 სალონე ხაზინა
11 საყდარი ქურსი
17 საყელო იახა
34 საყური სირღა

(ტლა / 331) 2 საჩეხი თურა
17 საცერი ალაგ
21 საცეხველი დინგ

(ტლბ / 332) 17 საძუე ყუშხუნ
21 საწათხე დუგუნ
28 საწერელი დუათ
33 საწვიმარი იალბურლუხ

(ტლგ / 333) 22 საჭარბე აბრა
24 საჭედარი ნალი
27 საჭირო ზარურ

(ტლდ / 334) 6 საჭურისი ხადუმ
7 საჭურჭლე ჯაბახანა
9 სახამებელი ნიშასტა
11 სახარება ინჯილ
15 სახე შოქილ
20 სახელი ადი

(ტლე / 335) 21 სახლი ევ

(ტლვ / 336) 4 საჴელი იენგ
5 საჴელო მუჩა
8 საჴლე ფეინდა
9 საჴნისი ხოფ

22 საჯინიბო თავლა, ახურ
(ტლზ/337) 23 სელი ✿ ბეზირ
40 სენაკი ოთახ
(ტლჱ/338) 15 სეტყუა ტლუ
20 სეფილა ხონჩა
24 სეფური ვარჯიშ
25 სეფქა ჩამბარონ
26 სეხნა იედაშ
28 სვავი V ჰუმეი
31 სველი იაშ
33 სვეტი დირაგ
34 სვია ✲ ყალხანპალუხ
35 სვია ✿ სარმაშულ
(ტლთ/339) 3 სვილი ✿ ჩავდარ
19 სვისტატიკოსი გუამან-სარ
29 სიავი ყაზან
40 სიბა ბელ
(ტმ/340) 17 სიგრძე უზუნლულ
18 სიდაბლე ალჩახლუხ
19 სიდედრი ყაინანასი
20 სიდიდე ბეუქლულ
27 სიეშმაკე შეითანლულ
31 სიზმარი დუშ
(ტმა/341) 12 სიკუდილი ოლმალ
15 სილავშარა თალიმ
25 სიმამრი ყაინათასი
32 სიმრგვლე დაირა
43 სიმინდი ✿ ლაზუ
(ტმბ/342) 28 სინა მაფრახ
30 სინანული ფოშიმან
(ტმგ/343) 21 სირაქლემი V დევაყუშ
29 სირბილე იმუშალულ
32 სირვაშლა 🍷 ქუქუ
(ტმდ/344) 1 სირინოზი მაჰდუმა
5 სირსვალი ჩლავ
7 სირცხვილი უთანმალ
16 სიტკბო შირინდლულ
20 სიტყვა ქალამ
(ტმე/345) 1 სიფლი ხონჩა
4 სიფრიფანა სათი

14 სიყვარული სევმალ
22 სიცივე საუხლულ
24 სიცილი გულმალ
(ტმვ/346) 6 სიცხე ისილულ
9 სიძე იეზნა
11 სიძვირე ბაჰალულ
12 სიძნელე ჩათინლულ
22 სიხარული შადლუხ
(ტმზ/347) 22 სკიპი ქიშმიშ
(ტმჱ/348) 2 სკრინიარი მუსტოფ
5 სკუპა ქალაფოშ, არახ-ჩინ
7 სლვა გეზმალ
8 სლოკინი იჩყირმალ
10 სმა იჩმალ
(ტმთ/349) 10 სოინარი მისხალი
12 სოკო ქობალაქ
13 სოკო (სენი) ბაბასილ
15 სოლი ჩივი
16 სოლინარი მილ
17 სოლინჯი ✿ ჩორაქოთ
26 სონდული V შუნლარ
36 სოფელი დუნია
(ტნ/350) 4 სოლდა ეშაქლალა
9 სპა სიფა
10 სპანი სიფალარ
13 სპითარკოვკლარი ლა-შქარნივისი
15 სპანძელი ისპანალ
17 სპასალარი სიფასალარ
20 სპეკალი ჯავაჰირ
24 სპეტი სიფიდაჯ
26 სპილენძი მის
27 სპილენძჰური ქოს
(ტნა/351) 2 სრვა თაუ
3 სროლა ათმალ
13 სტამბა ბასმა
15 სტაფილო ✿ ზარდა, ფურჩუგულ
24 სტვენა მუშლურლულ

25 სტვირი ზურნა
(ტნბ / 352) 1 სტრატული ყათარ
8 სტუმარი ყონაჴ, მუსე-ფირ,
14 სუბუქი იონგულ
16 სუდარი ქებინ
29 სული ჯან
(ტნგ / 353) 6 სული წმიდა რულყუ-დუს
(ტნდ / 354) 6 სურდო სუქამ
25 სუქური ქოლგა
30 სფერო ქურა
(ტნე / 365) 15 სძალი გელინ
16 სძე სუთ
17 სწავლა ოგრანმალ
19 სწორე დრუსტი
(ტნვ / 366) 1 სხალი 🍷 არმუტ
5 სხარტი სალბეი
10 სხეპლა მუყაიშ
12 სხეულის მცველი ჯიზმი
15 სხვილი იოლუნ
(ტნზ / 357) 8 სხუა ოზგა
9 სხუაგან ოზგაერ
18 ტაბაკი ხონჩა
(ტნჱ / 358) 7 ტაბიკი სამ
8 ტაბლა სუფრა
10 ტაბლაკი თაბილმაზ
31 ტალახი ფალჩუხ
32 ტალი ჩახმახტაშ
39 ტანი გავდა
40 ტანისამოსი ასპაბ
43 ტანტრაბეჩი ილალ
(ტნთ / 359) 1 ტანჯვა ისკაჯა
6 ტარბი V ალასილირჩინ
7 ტარება გეზმალ
12 ტაროსი რუზიგარ
13 ტარსიკონი სახტიან
18 ტარხუნა თარხუნ
22 ტატაში დემურთიქან
24 ტაფა თავა

(ტჲ / 360) 1 ტაშტი ლაგან
5 ტახი ყაბან
12 ტევანი ულგუზ
(ტჲა / 361) 5 ტივი სალ
11 ტილი ბით
12 ტილისმა თილისმა
13 ტილო ქათან
21 ტირილი აღლამალ
23 ტირიფი 🍷 სოგუთ
(ტჲბ / 362) 2 ტიტა ♥ თურფანგ
12 ტკბილი შირინ
19 ტკივილი აღრის
20 ტკიპი ~ გინ
35 ტომარა ჩვალ
(ტჲგ / 363) 8 ტორუა V ჯილბურ
23 ტრედი V გოვარჩინ
23 ტრედფილი აჭვანგ
24 ტრელი ქოვლა
(ტჲდ / 364) 8 ტრო ჯამი
24 ტურა ო ჩალალ
26 ტურფა თურფა
29 ტუტი ხართუთ
35 ტულრული თოლრულ
(ტჲე / 365) 13 ტყბილი შირა
15 ტყე მეშა
17 ტყემალი არუგ
23 ტყვია ყურუმ
25 ტყირპი ქენა
32 ტყუბი ჯოვზა
34 ტყუვილი იალან
(ტჲვ / 366) 1 ტყუჱ ივსირ
3 ტყუნა სიქმალ
6 ტჳნი ბენი
11 ტჳფრვა მასყალ
(ტჲზ / 367) 6 უბანი მაჰლა
9 უდი ჰუდ
33 უზანი 🍷 გარმამოვ
(ტჲთ / 369) 3 უზმა ნაშალტა

(ტო / 370) 9 უკუდავი მუჯარად
27 ულბო ♥ შამბა-ლილა
28 ულვაში ბიღ
(ტოა / 371) 23 უმი ჩიგ
(ტობ / 372) 14 უნაბი 🍷 ჰუნაბ
17 უნაგირი იარ
(ტოგ / 373) 12 უნჯი ხაზინა
19 უპე შიქამ
(ტოდ / 374) 1 ურემი ყანდლი
22 ურიშა ♛ სულუფ
(ტოე / 375) 3 ურცი ♥ ქაგლიგოთ
28 უსკურა მაჯმა
38 უსტარი მაქთუბ
(ტოვ / 376) 7 უსხეულო მუჯარათ
14 უტყვი ლალ
22 უფასოდ მუვთ
(ტოზ / 377) 12 უღელი ბოინდრუზ
23 უყო ელადი
(ტოჱ / 378) 14 უშხუნი უშხუნ
17 უჩინარი ჩუთუბირ
34 უცომო ხამურსუზ
(ტოთ / 379) 1 უცხო ყარიბ
19 უწინ ილარი
24 უწყება ნალმ
(ტპა / 381) 2 ფაიკი რიქა
5 ფაკელი სარუხ
6 ფაკლა მაშხალა
12 ფალუტაკი ჰალვა
14 ფამფარა ♛ იელმუქ
(ტპბ / 382) 3 ფარეში (ჭანჭიკი) ჩივთ
4 ფარეში ფარეშ
6 ფარეხი ქუზი
25 ფარლია აჩუხ
26 ფარლული ბოინბალ
28 ფარშამანგი V თაუზ-ყუშ
32 ფარცხი დუზან
38 ფახი ბაჰას
40 ფასკუნჯი სიმრუღ
(ტპგ / 383) 5 ფაფარი იბლ
13 ფაშვ შიქამბა
34 ფეთმაგი ტოლაღ
35 ფეთქა ჩაბალმაღ
(ტპდ / 384) 10 ფერდელა ქამარა
15 ფერეზიკი დალღალ
16 ფერი რანგ
20 ფერობა ხოშამად
27 ფერჯი აიალ
(ტპე / 385) 5 ფეტვი ♥ ტარუ
19 ფითილა ფილთა
22 ფითხი ხაქანდაზ
(ტპვ / 386) 2 ფილჯამი ფინჯან
9 ფირტვი ალჯიგარ
16 ფისუა ფიშიკ
20 ფიფინა ფირინ
24 ფიჩვი ქილიმ
28 ფიცარი თახტა
29 ფიცი ანდ
33 ფიწალი ჩარანგუჩ
34 ფიჭვ 🍷 შამალჯ
35 ფლავი ფლოვ
(ტპზ / 387) 2 ფლატე იერლულან
5 ფლიდი თალბიზ
9 ფლური აშრაფ
14 ფოთოლი იარფალ
17 ფოლადი ფოლად
18 ფოლი ყაზიბეგ
19 ფოლიო ♥ ყანთაფა
20 ფოლორცი ქუჩა
25 ფონი გეჩუტ
(ტპჱ / 388) 17 ფოცხვერი ლო ვარშაყ
31 ფრთოსანი ყანადლი
(ტპთ / 389) 1 ფრთხვინვა ქიშნარ
8 ფრინველი ყუშ
17 ფრჩხილი დრნაღ
27 ფსალმუნი ზაბურ
29 ფსელი იშ

(ტყ/390) 17 ფუნდუკი ქარვანსარა
23 ფური ინაგ
25 ფურისულა ♥ ფაფუჩლი
(ტყა/391) 2 ფურცელი იარფაღ
4 ფუტკარი არუ
14 ფუში დამა
17 ფუცი ანდ
21 ფქვილი უნ
32 ფშალა ♥ სარმაშუღ
34 ფშატი 🍸 იგიდა
(ტყბ/393) 8 ფხა ყილჩიხ
12 ფხანა ყაშინილ
(ტყგ/393) 4 ქადაგება ვაზლუხ
5 ქადაგი ვაზი
9 ქავილი ყაშინილ
11 ქათამი თაუხ
14 ქალამანი ჩარუხ
15 ქალაქი შაჰარ
19 ქალბანა ყათრან
20 ქალი ყიზ
22 ქალწულა ბიქრი
(ტყდ/394) 2 ქანდა ვარაყ
18 ქარაგმა ნოლდა
21 ქარავანი ქარვან
30 ქარი იელ
(ტყვ/396) 4 ქარტა ქალაზ
6 ქარქაში V მაზმანდაქ
8 ქარქაში ყილ, სადახ
16 ქატო ქაფაქ
19 ქალალდი ქალაზ
29 ქაშთაჯი ჰაბი
(ტყზ/397) 5 ქაჩალი ქაჩალ
17 ქედანი ალაბახტა, ოფალ
36 ქერი არფა
(ტყთ/398) 15 ქეჯიმი იალჩალ
16 ქვა ტაშ
(ტყი/399) 1 ქვაბი (კლდე გამონაკა-
ფი) მაღარა
2 ქვაბი ყაზან
12 ქვევრი ქუფ
19 ქვისლი ბაჯანაღ
21 ქეიშა ყუმ
(უ/400) 4 ქვრიმა თულქი ყუირუღ
9 ქილვაში თაქალთო
14 ქინძი ♥ ქიშნის
18 ქირა ქირა
23 ქიტი ჭაფქირ
30 ქიშმიში ქიშმიშ
37 ქლიავი 🍸 გოგალ, ალუ
38 ქლიბი იეგა
40 ქმარი გრისი
41 ქმნა ეღადი
(უა/401) 10 ქოთანი ქოჯა
20 ქონდარი ♥ მარზა
21 ქონდაქარი ჯალათ
22 ქონება ვარმალ
23 ქონი ფი
27 ქორანიკონი თარიყ
(უბ/402) 4 ქორი V ყუშ, ტოღან
8 ქორწილი თოი
15 ქოქონაკი ქანქან
18 ქოჩაბანდი ჩარბოლუქ
20 ქოჩორი ქანქულ
22 ქოჯი ხარაჯ
24 ქრთამი რეშვათ
26 ქრისტე მესია
(უგ/403) 3 ქრცვინი ოო სიჩოუღ
4 ქრცხემლი 🍸 დემურ-
ყანა
8 ქსელი არიშ
18 ქსოა თოხუმაღ
22 ქუდი ბორქ
23 ქუდუნი ♥ უნლუჯა
28 ქუჩითი იაია
(უდ/404) 1 ქუცყანა დუნია
3 ქუცყნის გული აიულალაშ
19 ქუნთა გაშა
22 ქურდი ოღრი
28 ქურო ტულ
29 ქურუმი მუნაჯიმ

33 ქურციკი ჯეირან
(უე/405) 5 ქუსლი დაბან
(უვ/406) 1 ღა (ღმერთსა) ალლაჰა
16 ღალა ბაჰრა
24 ღალღა V იელვა
25 ღამე გეჯა
(უზ/407) 9 ღაჟღაჟა ხაზალ
10 ღართი იაფინჯ
23 ღებვა ბოიალ
25 ღელაღუნტა ˙ ქანგარ
(უჱ/408) 32 ღერღედი V ყაზ
22 ღვედკეცი 🍷 დონღუზ-დუშაყ
23 ღვეძილი ბორაკ
24 ღვია 🍷 ანფუტ
26 ღვინო ჭახირ
31 ღია აჩუღ
32 ღილი დუგმა
(უთ/409) 6 ღინწი კალამთრაშ
26 ღლავი ⟂ ლოქპალუხ
29 ღლია ყულთუღ
31 ღმერთი ალლაჰ
(უი/410) 11 ღონე ილაჯ
17 ღორი დონღუზ
(უია/411) 3 ღრიანკელი ~ აყრაბ
9 ღრმა დარინ
11 ღრუბელი ბულუთ
23 ღუარძლი ❦ დელი
(უიბ/412) 7 ღული ჩინი
8 ღუმელი ფურუნ
23 ღვძლი ჯიგარ
(უიგ/413) 2 ყაბაჩა ლაბადა
3 ყადავახად ჰაურზაურ
4 ყავა ყაჰვა
11 ყათარი ყათარ
14 ყალბი ყალბ
23 ყაპყაპი V გოგყარლა
26 ყარამფილი ❦ მიხაკი
27 ყარამფილის ყვავილი ❦ გული მიხაკ

29 ყარაულა V ყარაბათაჰ
(უიდ/414) 12 ყაყაჩო ჭრელა ❦ ლა-ლაზარ
13 ყაყაჩორა ❦ ხაშხაშ
15 ყაჭი ქეჯი
17 ყაჯირი ანგ
22 ყდა (საქსოვრის გასაბა-მი) ხანა
23 ყდა (წიგნის საგვერდუ-ლი) მუყავა
27 ყელი ბოღაზ
34 ყვავი V ყარღა
35 ყვავის ჭანგა ❦ ყაზაიღ
43 ყვითელი სარუ
(უიე/415) 3 ყვირილი ბაღირმაღ
22 ყლე სიქ
24 ყმა ნოქარ
(უივ/416) 6 ყოლბი ყავლი
21 ყრდელი ❦ ქაუ
(უიზ/418) 4 ყუავილი ჩიჩაგ
9 ყუელა ჰამი
11 ყუელი ფენირ
12 ყუერი ტაშაღ
28 ყურბელა ~ ტანაყირან
30 ყურდგელი ო ტავშან
32 ყურება ბახმაღ
35 ყური ყულაღ
(უიჱ/418) 2 ყურშა ო ყარაყულაღ
4 ყურძენი უზუმ
13 შაბათი შამბა
18 შაბი ზაგ
22 შავარდენი V ლაჩინ
(უით/419) 3 შავი ყარა
7 შათქუნი დოშაქ
8 შაირი ბეით
13 შალაფი მათხაფ
22 შამფური შიშ
32 შარავანდი თაჯ
(უკ/420) 7 შარშან ბილდირ
10 შაური შაი
12 შაქარი შაქარ

17 შიშარი ნაშტარ
18 შაშვი V ყარათაუხ
19 შაშპრა რეჭან
20 შაშხი ბასტურმა
(უკა/421) 20 შეგინებული ნაჯიშ
(უკგ/423) 14 შეკრვა ბაღლამაღ
23 შემთხუწვითი არაზ
(უკდ/424) 6 შემოდგომა ფაიზ
(უკე/425) 15 შენ სან
28 შენი სანუნ
30 შენობა ავადანლუღ
(უკჱ/428) 3 შეშა ოდუნ
(უკთ/429) 27 შველი ო ჯივირ
30 შკიდი იედი
34 შვილი ოღლი
36 შვილიშვილი ნავასი
38 შვრივა ❦ ბურუნდუ-რუხ
(ულ/430) 17 შიგ იჩი
21 შიგნით იჩარი
36 შიმშილი აჯილუხ
(ულა/431) 9 შიშველი ჩიფლახ
14 შნო ანდამ
15 შობა დოღმაღ
28 შორენკეცი ქაში
31 შორს უზახ
40 შრე ჯაგსარ
42 შრეში ❦ ჩირიშ
(ულგ/433) 1 შროშანა ❦ ზამბახ
2 შროშანი V სილირჩინ
8 შტო ბუდახ
10 შუა ორთა
12 შუაღლე გუნორთა
17 შუაღამე გეჯაორთასი
19 შუბი ჯიდა, მზრახ
20 შუბლი ალუნ
23 შუწბა ფარალათ
29 შულო ქალაფ
35 შურდული საფან
38 შური ყისყანმახ
(ულდ/434) 4 შუღლი ყარყაშ
9 შუშტყემალი ალუჩა
10 შუშხუნა მუშაქ
17 შხერო V თუვი
22 ჩალა ❦ ჩოფ
(ულვ/436) 11 ჩანახი ჩანახ
32 ჩაუქი ჯალდ
(ულზ/437) 19 ჩახრუხი V შარუდ
21 ჩაჴვი თოფრა
26 ჩეკი ათეშქაშ
35 ჩემი ბანუმ
(ულჱ/438) 21 ჩივილი შიქიათ
23 ჩითი-ჩით
25 ჩილბური შაშრანგ
36 ჩირი ყაზ
42 ჩიჩვირი ხორთუმ
(ულთ/439) 8 ჩიხრიხი ჩიხრიხ
26 ჩონჩორიკო ფეინ
29 ჩოლრათო ქაშკულ
37 ჩრდილი ქოლგა
41 ჩუბინი ქამანდარ
(უმ/440) 1 ჩუგლუგი თულუნგ
3 ჩუენ ბიზ
4 ჩუენება გორსათმა[ღ]
6 ჩუეულება ადათ
23 ჩურჩული ყიჩილმაღ
25 ჩუსტი ფაფუჩ
26 ჩუქება ბაღიშლამაღ
(უმა/441) 23 ჩხიკვი V ზიღზნ
30 ჩხუბი მაღლათა
(უმბ/442) 1 ცა გოგ
10 ცალი თაი
15 ცამეტი ონუჩ
(უმგ/443) 11 ცარიელი ბოშ
15 ცაცხვი 🍸 ჯოქა
28 ცელი ქერანდ
30 ცემა დოგმაღ
34 ცერეცო შიგით
36 ცერცველა ❦ შასტ

37 ცერცვი ♥ ჰულვარ, ქულქ
39 ცეცხა ♥ მაშა
40 ცეცხლი ოდ, ათეშ
(უმლ/444) 4 ცვარი შაბნაბ
5 ცვილი მუმ
6 ცვლა დეგიშმალ
(უმე/445) 5 ციბრუტი მათხამ
7 ციდა ჩარაქ
26 ცისფერი მავი
28 ცილვი ჯაყვა
41 ციცი ფიშიქ
32 ციცინათელა ილდუ-რუმყურთ
34 ციცხვი ჩამჩა
35 ცახე ყალა
(უმვ/446) 6 ცმა გეიმალ
18 ცოდვა ბაბალ, გუნაჰ
25 ცოდნა ბილმალ
26 ცოთი ანრა
28 ცოლი არვად
30 ცომი ხამურ
35 ცოტა აზ
38 ცოცხალი დირი
(უმზ/447) 1 ცოცხი სუფურგა
3 ცოხნა ჩაიმალ
7 ცრემლი იაშ
14 ცუარი ნამ
18 ცუდი ფუჩ
23 ცული ბალთა
5 ცხელება ისითმალ
6 ცხელი ისი
8 ცხენი ათ
(უმთ/449) 14 ცხრა დოჰყუზ
15 ცხრა მუცელა V ყიზ-ყუშ
18 ცხრილი სალმურ
19 ცხრილი (კინკლოსი) თარლუმ
20 ცხრო თითრამალ

(უნ/450) ცხვრი ბურნ
10 ძაბრი ყიფი
16 ძალა გუჯ
17 ძალად გუჯილან
20 ძალი (წელის ალყა) იონლარ
(უნა/451) 1 ძარღვ დამარ
9 ძაღლი ით
22 ძე ოღლი
23 ძებნა ახტარმალ
(უნბ/452) 9 ძერძერუკი V ყაჯირ
24 ძვირობა ბაჰალუღ
31 ძილი იუხ
35 ძირაკი ♥ ზირა
36 ძირმწარე ♥ ზარავანდ
(უნგ/453) 1 ძირტკბილა ♥ ბიანა
4 ძიძა თაია
12 ძლიერება ყუდრად
15 ძმა ყარდაშ
19 ძმარი სირქა
21 ძმასწული ყარდაშოღლი
22 ძმობა ყარდაშლუღ
24 ძნა დარძ
26 ძნელი ჩათინ
27 ძოლო ხალიჩა
(უნდ/454) 1 ძოწი მარჯან
3 ძრვა ზინზილა
9 ძუ ყანჩუხ
11 ძუალი სუმუგ, გემუქ
12 ძუელი ქოჰნა
17 ძურწა ♥ ირიშაგ
18 ძუძუ ამჯაგ
(უნე/455) 1 ძღარბი ლო ქორფიქ
19 წაბლი 🍷 შაფალუთ, ქესდანა
26 წავიდა გეჰტი
(უნვ/456) 8 წალდი დაჰრა
10 წალდ ლო ჩებიჩ
15 წამალი დარმან
25 წამებული შეიდ
37 წამწამი ქიფრიგ

(უნზ/457) 7 წარბი ყაშ

(უნჱ/458) 2 წარნაქი ლალიზუა

(უნთ/459) 17 წებო იაფიშხან
25 წელიწადი ილ

(უდ/460) 1 წენტილია რუბ
5 წერა იაზმაკ
6 წერაქვი თულუნგ
11 წერო V დურნა

(უდა/461) 6 წელან ბაიალ
16 წვივი ყალჩამ
18 წვიმა იალმურ

(უდბ/462) 10 წვრილი ინჯა
17 წიგნი ქითაბ
19 წიგნის საცავი ქითაბ-
ხანა

(უდგ/463) 3 წივა თაზაქ
6 წითელა (სენია) ყიზილ-
ჯა
8 წითელი ყირმიზი
11 წილი ფაი
15 წინ ალარი
21 წინადაცვეთა სუნათ

(უდდ/494) 7 წინასწარმეტყუჱლი ნა-
ბი, ფელამბარ
10 წინდა ჩორაბალ
11 წინდი რეინ
13 წინწალი ნოლდა
16 წინწილა სინჯი
18 წინწკალი ულალუჯ
20 წირვა ფაქნამაზ
25 წისქვილი დეგირმან
28 წიფელი 🝡 გურგან
37 წიწილი ჯუჯა

(უდე/465) 2 წიწმატი ❦ თარათაზა
4 წიხლი თაფ
23 წლეულ ბუილ

(უდზ/467) 11 წუერი საჰყალ
26 წურბელი ~ ზალუ, სუ-
ლუგ
29 წურწუმა ავთაფა, იმ-
რიხ
30 წულა მასტ

(უდჱ/468) 6 წყალი სუ
11 წყალობა რეჰმ
12 წყალწყალა V ათყუშ
13 წყარო ბულახ

(უდთ/369) 9 წყვილი ჩივთ
16 წყლის საქანელი დალავ
25 წყრომა აჯილ

(უო/470) 5 ჭადარი 🝡 ჯავარდარ
6 ჭადრაკი სათრანჯ
9 ჭაკი მადიან
10 ჭამა იამალ
23 ჭანდარი 🝡 ჩინარ

(უოა/421) 5 ჭარო V დემურყაინალ
8 ჭარხალი ❦ ქუჩუნდურ
20 ჭახრაკი ჯაჰრა
21 ჭდე ქარდ
28 ჭენება საგირდმალ
30 ჭეშმარიტი ჰაყენ
37 ჭვავი ❦ ჩოვდარ
38 ჭვარტლი ჰიეს

(უობ/472) 3 ჭვრეტა ბახმალ
5 ჭიანური ქამანჩა
13 ჭივჭავი V სარჩა
20 ჭილყვავი V ყარაყარ-
ლა
32 ჭინჭრაქა V ბილინა-
ბუთ
33 ჭიპი გობაქ

(უოგ/473) 1 ჭირვა დუთმალ
8 ჭიქა შიშა
11 ჭიჭინა △ ჯირლაიქ
26 ჭკუა აყლი
27 ჭკვიანი აყლლუ
40 ჭოგრი დურბინ
44 ჭონი ქურქჩი

(უოდ/474) 12 ჭრა ქესმალ
15 ჭრელი ალაჯა

(ჳოე/475) 11 ჭყაპუნა ოყნა

(ჳოვ/476) 7 ხაბაზი ჩორაქჩი
27 ხაზი ხათ
24 ხაზიდი ლ სამურ

(ჳოზ/477) 6 ხალი (საზომი ხე) შიმ-შა
12 ხამარი შირაჩი

(ჳოჱ/478) 3 ხანჯალი ხანჩალ
18 ხარგა ყარაჩადირ
25 ხარიხა მოაჯირ
26 ხარკი ხარაჯ
35 ხარჭა ხასა
40 ხასი ❦ ქაუ

(ჳოთ/479) 7 ხაშარი ჩიბუხ
16 ხბვი ❦ სოლან
20 ხე 🍸 ალაჯ
26 ხევა ირთმალ
29 ხეზი სიჯიმ

(ჳპ/480) 10 ხერკინა 🍸 საყიზალაჯ
12 ხერხი ბიჩხი
24 ხეხო 🍸 ჯაუზ
25 ხვადი ერქაგ
26 ხვავი თიილ
29 ხვალე იერუმ
31 ხვანჯარი თუმანბალ
35 ხვარბალი ❦ ბულდა
43 ხვედრი ნასიბ
44 ხვევნა ყუჯმალ

(ჳპა/481) 10 ხვითქი ~ თიმსან
18 ხვლიკი ~ ბოზმეჯა
25 ხიბლვა ჯადუ
27 ხიზილალა ხავიარ
33 ხილი იემიშ
34 ხილინდარი ჩანთა

(ჳპბ/482) 2 ხინჭო თუშფალანგ
5 ხირაული ქილიმ
17 ხლა ფოში

(ჳპგ/483) 9 ხოლო სეთ
12 ხომალდი ქეშტი
24 ხორშა (ხორშაკი) სამა-ილ

(ჳპდ/484) 19 ხრიკი ფანდ

(ჳპე/485) 10 ხუთი შეშ
13 ხუთშაბათი ფანჯშამბა
20 ხუმრობა ხოშტაბლუხ
29 ხურჯინი ხურჯინ
35 ხუჭუჭი ყალამა

(ჳპვ/486) 7 ჴამლი ფაჩაბანდ
11 ჴარი ლ ოქუზ
21 ჴბო ო ბზოგ
33 ჴევი დარა

(ჳპზ/487) 1 ჴელეჩო ქურაგ
7 ჴელი ელ
18 ჴელმანდილი მაჰრამა
23 ჴელნავი ყოლჩალ
25 ჴელოვანი ფეშაქარ
28 ჴელსაბამი ყოლბალ
31 ჴელსახოცი იალლუხ, მაჰრამა

(ჳპჱ/488) 3 ჴვედა თოხმახ
10 ჴველა ოქსურმალ
22 ჴვრეტა დელუქმალ
23 ჴიდი ქორფი
33 ჴმა სას
35 ჴმელი ყურუ

(ჳპთ/489) 1 ჴმიადი ქობბა
5 ჴმობა ყურუთმალ
9 ჴნდური ბახლა
10 ჴნვა აქმალ
11 ჴნული შუმ, ერიგ
16 ჴორცი ეთ
22 ჴოჴობი V ყარლაულ
23 ჴრდალი მადიან
24 ჴრმალი ყილიჯ

(ჳჟ/490) 10 ჴუმალდი სანდალ

(ჳჟა/491) 11 ჯადევი ჯადუქარ
12 ჯადვარი ❦ ჯადვარ

14 ჯავზი ♥ ჯაუზ
16 ჯავშანი გეიმ
(უჟბ/492) 6 ჯალდა ქარგა
7 ჯალდანი ბარდან
8 ჯამა ო მაია
9 ჯამაგირი ტოლნუხ
18 ჯალანა ქუმა
27 ჯაჯა ისჯანჯა
(უჟგ/493) 6 ჯდომა ოთურმალ
31 ჯიბე ჯიბ
32 ჯიბუკი ყადახ
(უჟდ/494) 9 ჯინჭველი ყარინჩხა
17 ჯირი ბულლარ
25 ჯიქი ბაბრ
28 ჯილა სორლუჯ
31 ჯილური ჯილლუ

(უჟე/495) 7 ჯმა სიჩმალ
25 ჯორი ყათირ
30 ჯოხი ალაჯ
(უჟვ/496) 5 ჯოჯო ~ ჯუდამალაქ. მარმილი
6 ჯოჯოხეთი ჯაჰნამ
10 ჯუარი ხაჩ
16 ჯუმალი ჯამ
17 ჯურუმი ჯარიმა
(უჟზ/497) 5 ჰავი ფის
9 ჰამბავი ხაბარ
24 ჰორლი თახტირევანდ
27 ჰროარტაგი ხათიშარიფ
31 ჰრქუა დედი

სიტყვის კონის ქართულ-იტალიური ნაწილი

1 პ 3 ადრე მანე
10 ავაზანი ვასკა
16 ავზი პიშინა
17 ავთრათი პოლიცა
19 ავი მალუს
24 ავლინი ლეტამაიო
26 ავჟანდა სტაფა
1 ზ 3 ავშარა კავეცა
4 ავშარაჯი ზიროფო
7 ავხანა ლოგიყუმენი
17 აზმაითი აბალიარე
22 აზნაური ომო ჩივილე
26 აზუა ალოეს
31 ათარი სპეციალე
2 პ 1 ათასი მილე
3 ათი დიეჩე
4 ათი ათასი დეჯემილა
28 აკატი აგატი
29 აკაური ჩინუმე
2 ზ 3 აკვანი კულლა
19 აკოცა აბაქატო
24 აკურთხა აბენეტიკტო
3 პ 1 ალაბასტრი ალაბასტრი
23 ალვისხე ჰიპრეს
3 ზ 8 ალმასი დამატინე
10 ალო ალოე
12 ალუბალი ამარელა.
18 ამ ლუი
4 პ 4 ამალი ინედია
11 ამაო ვანიტა
17 ამაღლება ასენსიონე
18 ამაღლებული აშეცო
28 ამბორი აბრაჩამენტო
4 ზ 2 ამღენი კვანთი
7 ამიანტოს ამიანტოს
10 ამინ ამენ
12 ამინაშატი მედალიო
5 პ 3 ამლაკი კო
20 ამპარტავნება სუპერბია
22 ამპოლიტი რეფლუსო
6 პ 11 ანგარი ავარაცია
12 ანგარიში კაპო
13 ანგელოზი ანჯელე
20 ანდერძი ტესტამენტოს
6 ზ 6 ანთრაკა მორბო გალი-კო
7 ანთრაკი კარბუნკოროს
7 პ 4 ანძა მა
15 აპაური ვინკოლა
30 აპოხტი პრეშუტტო
7 ზ 19 არაწმინდა ლუსჯურია
8 პ 9 არდაგი ლენდი
9 პ 2 არის ჩე
13 არმენიკი სინდონე
24 არსება ესენცა
9 ზ 21 არც ნე
10 პ 3 არწივი აკვილა
19 ასე ქოსსე
21 ასერ ადესადეს
23 ახესხა იმპრესტატო
26 ასი ჩენთო
10 ზ 3 ასისთავი კაფიდან
10 ასო მემბრო
11 ასო ლეტერა
11 პ 4 ასული ფილია
6 ასფალტო ასფალტო

9 ასწავა ინსენიამენტო
11 ა 11 ატამი პერსიკო
13 ატარი სპეციანე
18 ატრია მაკარონი
24 აუარებლით კომფესო
29 აუწყა ალესე
11 ბ 7 აფიცა აჯუტარო
14 აფროდიტი მერკურიო
18 აფსკა პელე
19 აფუარი როტა
12 ა 3 აქავენა მიროდე
8 აქებდით ლოდავი
17 აქლემი კაბალო
12 ბ 5 ალება ლევამენტო
8 ალების ღამე კარნევალე
10 ალიარება კომფესიონე
20 ალთქმა ვოტო
13 ა 5 ამართი სალითურა
10 ამოსავალი ლევანთე
15 ამოცოხნა რუმინარე
17 ამხაარებელი კომფინ-ტენტე
13 ბ 9 ალსარემი პენითენცია
14 ბ 6 აჩრდილი ომბრა
13 აცალე ფერმა
19 აცხოვნა სალვატო
26 აწამა მარტირეზატე
30 აწონა პეზარე
15 ა 9 ახალი ნოვე
11 ახარა ლარეგრატო
18 ახლა ადესო
20 ახლო ვიჩინო
15 ბ 14 აჰა ეკკო
16 ა 8 ბაბაჭუა რანიო
10 ბაზილო ვიტე
16 ა 16 ბაკა სტაბოლო პრესე-ფიო
18 ბაგე ლაბრო დისუპრა
20 ბაგირი კუმინა
22 ბადაგი მუსტოკოტო
23 ბადე რეტე
16 ბ 7 ბადიში ნიპოტე
8 ბადლიჯანი მელანცანა
9 ბადრაგა გვარიერი
15 ბაგრაყი ბანდიარა
16 ბავრუკი ბორაჩე
17 ბაზარი მარკატო
18 ბაზიერი ფოკონიერო
19 ბაზმა ლუჩერნა
22 ბაი ბაინილი
17 ა 3 ბაკი სპენდორე
11 ბალამწარა ჩერასამარა
14 ბალანი კაფელი
16 ბალასინი ბალსამო
18 ბალახი ერბა
20 ბალბა მალვა
24 ბალი ჭრაზო
17 ბ 1 ბალიში კაფეცალე
4 ბალლამი მათგრია
6 ბალღინჯი ჩიმიჩე
7 ბალღოჯი ამარელა
8 ბამბა ბამბაჯე
11 ბანა ლავარსე
17 ბანება ბანიამენტო
18 ბანი პარტე
19 ბანი (სახლის) თეთო
25 ბაჟი გაბელა
27 ბარათი ლეტტერა
18 ა 9 ბარგი რობა
18 ა 16 ბარება კონცენიმენტო
19 ბარი ვანგა
20 ბარი (ცხელი ადგილი) ლოგოკალდო
.25 ბარკალი კოშა
31 ბარტყი ფჩელოდენიტო
18 ბ 6 ბარძიმი კალიჩე
9 ბასილისკო ბასილისკო
11 ბასრი აჩაიო
16 ბატი ოქა პაპია
19 ბატონი სინიორა
20 ბატონი სინიორ
28 ბაყაყი რონა

32 ბაყლი სპორქარა
19 ა 5 ბაწარი სპაგო
7 ბაჭია ლეპრეტო
15 ბგოლიილი სუპა
16 ბებერი დონა ვექია
17 ბებია ნონა
20 ბეგარი ლაპენა
27 ბედი ფურთუნა
19 ბ 2 ბედნიერი ფურთუნათო
20 ა 5 ბელატი ქალოვ
6 ბელეკონი ტერევინთო
29 ბერვა სოფიარე
20 ბ 2 ბერი ვექიო
7 ბერტყა სკოლარე
9 ბერწი სტეროლე
12 ბეღელი მალაზინო
18 ბეჭედი ანელო
19 ბეჭი დორსო
21 ბზა პალმა
26 ბზე პალია
28 ბზიკი ვესპა
21 ა 3 ბია კოთონიო
5 ბივრიტი ბერილოს
14 ბილწი სპორკო
21 ბ 1 ბისონი ჰიანეტა
6 ბიძა ციო
9 ბიჭი ბასტარდო
10 ბიჯი პასი
25 ბნედა მალქადუკო
27 ბნელი სკურო
22 ა 15 ბოზი ფუთანა
22 ბ 4 ბოლოკარკაზი მივლუმ
5 ბოლოკი რავი
16 ბორბალი როთა
23 ა 28 ბოლოიწო ცუპა
31 ბოყინი გროტო
23 ბ 2 ბოცომკალი ბრუკო
33 ბრინჯაო ბრენცო
24 ა 1 ბრინჯი რიზო
3 ბროყვი ეილანო
9 ბრმა გვერჩო
10 ბროლი ქრისტალო
11 ბროწეული პომოგრანა-ტო
15 ბრუ ტორნე
16 ბრუნვა ჯირლათო
24 ბრძანება ქომანდარე
24 ბ 8 ბრჭვალი პუნთურა
14 ბუ ნიკტიკორაზ
20 ბუდე ნიდო
25 ა 2 ბუზი მოსკა
8 ბულბული როსოლინო
16 ბუმბული პენა
22 ბუნება ნატურა
27 ბუნიობა ეკვინოციო
25 ბ 29 ბუსტული ფისტოქ
26 ა 11 ბუშტი ვესიკა
27 ბ 26 გაზაფხული პრიმავერა
29 გაზი ტენალია
31 ბ 1 განჩინება სენთენცა
33 ა 16 გატეხა რომპერე
18 გატყორცა ტირარე
33 ბ 1 გაუთაგა ლაფენიტო
18 გაღვიძება ზვილიარე
24 გაყოფა სპართირე
34 ბ 5 გაჯი ჯესო
35 ა 7 გელიქაშად სიპარე
14 გემო გუსტო
15 გემრიელი საპორიტო
30 გერი ფილიასტრო
35 ბ 6 გესლი ველენო
9 გვა სკოფარე
15 გვარჯილა სალპეტრა
36 ა 4 გზა სტრადა
21 გინება ბიასმარე
25 გიჟი მათო
36 ბ 3 გირგალი ილფულმინე
37 ა 8 გლახაკი პოვრო
11 გლესა ლიშარე
12 გლეხი სუდიტი
16 გლოვა ლუტტო, დო-ლიო

20 გმირი ჯიგანდე
37 ზ 8 გოგირდი სურფანო
16 გოდება ლამენტაციონე
38 პ 13 გონება მენთე
17 გორა კორინა
38 ზ 13 გოჭი ფორქეთო
39 პ 22 გრძელი ლუნგო
39 პ 24 გრძნება სტრეგარია
39 ზ 1 გრძნეული სტრეგონე
9 გუამი პერსონა
16 გუგული კუკუვაია, ცივეტა
23 გველეშაპი დრაგონე
25 გუელი სეფენთე
26 გუელისმბრძოლი ოფიმაკუ
40 პ 3 გუერდი კოსტა
10 გუირგუინი კორონა
19 გული კუორე
40 ზ 15 გუმბათი კფოლა
16 გუნდა ტროკო
41 პ 1 გუნდა გალა
3 გუნდი რეჯიონე
4 გუნდრუკი ინჯენჯო
6 გუნი იტერცია
13 გურიტი ტორთორენა
14 გურკა ნიოლო
20 გუშინ იერი
21 გუშინსწინ ავანდიერი
41 ზ 10 და ეთ
12 დაბადება ვილაჯო კასალე
42 პ 10 დაბეჭუდა სიჯილარე
22 დაბრკოლება სკანდალო
42 ზ 12 დაგვა სკოფარე
21 დადება მეტერე
43 პ 15 დავიწყება სკოდარე
19 დავრდომილი ბიზონიოზო
30 დათვი ორსო
43 ზ 4 დათრგუნვა კალპესტრარე
8 დაი სორელა
44 პ 6 დაკვლა მაცათე
17 დალაქი ბარბიერო
44 პ 26 დამაბრკოლებელი სკანდალოსო
45 პ 4 დანა კორთელო
7 დანიიფრანგი თუცია
8 დანიკის კუდი დათერო
45 ზ 6 დაჟინება სტინარსი
16 დარბაზი პალაც
46 ზ 2 დასავალი პონენთე
22 დასტახანი ტუვანია
47 პ 26 დაფა თავლინო
47 ზ 1 დაფარნა ველა
11 დაფლვა სეფულირე
48 პ 1 დაღმართი კალითურა
48 ზ 14 დაჩუმება თაზერე
22 დაცლა ვოთათე
25 დაცობი თურარე
26 დაცომილი ინდიჯისტიონე
49 პ 2 დაცხიკუება სტრენუთარე
49 ზ 19 დახურვა კოპრირე
50 ზ 1 დედა მათერ
7 დედაკაცი დონა
18 დედინაცვალი მადრენიო
20 დედოფალი რეჯინე
51 ზ 8 დია მართე
13 დიაკეული ვითელო
52 პ 6 დიდგულა სამბიკო
7 დიდება გლორია
8 დიდი გრან
17 დივტილა დიფთერა
53 ზ 3 დრო თემფო
5 დრომონი გალიონ
9 დროშა ბადილიონ
17 დუზეიდი ქონსერვა
54 პ 16 დუქანი ბეთევა

54 ა 20 დუღილი ბოლინე
21 დღე ჯორნო
22 დღეს ოჯი
23 დღესასწაული ფესტა-დუპრეჭეტო
54 ბ 12 ებანი ტინბანე
56 ა 19 ეკალი სპინა
56 ბ 14 ელდა სპაზიმო
24 ელვა ლამპო
57 ბ 25 ემპლასტრო გვენთო
58 ა 10 ენა ლინგვა
58 ბ 25 ეპისკოპოსი ეპისკოპოს
27 ეპისტოლე ეპისტოლე
59 ა 9 ეფურა ფიასტრა
12 ერბო ბუტირო
13 ერბოკვერცხი ფრითათა
15 ერგასი ჩინქუანთა
18 ერდო თეთო
19 ერევინდი ჩეჩი
27 ერთი უნო
59 ბ 1 ერი სეკულარე
8 ერკემალი კასტრატო
11 ერმი ვენერა
60 ა 8 ეს (ესე) ქვესტო
60 ბ 4 ესრეთ ქომექვესტო
9 ესწავა აკვავიპარატი
14 ეტარტეთ კვარტანა
18 ეტიკი ქუნდუტორე
19 ეტირა აკვაფიანჯოთი
21 ეტლი კაროცა
24 ეტრატი ბერგამენა
61 ა 22 ექვსი სეი
23 ექვსუნჯი კანაფა
25 ექინი ანჩინი
61 ბ 9 ელვიძა ერაზვილიათო
23 ეშმაკი დიაოლო
62 ა 2 ეჩო აშა
3 ეჩუენა სვვედუტო
8 ეცვა ერავისთითო
62 ბ 26 ეჯი ლეღა
63 ა 13 ვაზი ვიტე
63 ბ 10 ვალი დებით
64 ა 2 ვარდი როზა
3 ვარდის წყალი აკუაროზა
5 ვარდკაჭაჭა ჩიკორია
9 ვარია პოლასტრო
18 ვარსკულავი ლესტელე
64 ბ 2 ვარხვი ფელიკანოს
9 ვასილისკო ბასილისკო
20 ვაშლი პომო
21 ვაშტი სოლდათი
22 ვაცი კაფრო
65 ა 6 ვაჭარი მერქანთე
11 ვახშამი ჩენარე
65 ბ 10 ველისყრდელი ლატუკა სალვატიკა
12 ველური ვირი აზინოს ტავალიკო
14 ვენაჭი ვინია
20 ვერცხლი არჯენთო
28 ვეფხი თიგრო
66 ა 8 ვეცხლი არჯენტო
9 ვეცხლის წყალი არჯენტო ვივო
66 ბ 11 ვითარცა სიკუმ
19 ვინ ქი
67 ა 7 ვირი აზინო
67 ბ 28 ვმადლობ გრენგრაციარე
68 ა 7 ვმოციქულობ მანდატო
8 ვმსახურებ სევრო
68 ა 11 ვმტერობ ვაჩიონომი ჩიციო
17 ვმუშაობ ლავრო
23 ვნახავ ვედერო
24 ვნება პასიონე
68 ბ 16 ვრცელი ლარბო
69 ა 2 ვტირ პიანგო
3 ვტყუვი ომენტიტო
6 ვფრთხილობ სტოვიჯილანდე

7 **ვფსალმუნობ** სალმეჯო
8 **ვქადაგებ** ედიკო
10 **ვქსოვ** თესო
11 **ვღებავ** ტინგო
12 **ვღირხვარ** სონდენიო
16 **ვშიშობ** ოპაურა
22 **ვცემ** ბათო
24 **ვცილობ** დიბუსტო
26 **ვცოდავ** ფეკო
29 **ვძებნი** ჩერტო
30 **ვძულვარ** ოდია
69 ბ 2 **ვწამლობ** მედიკო
4 **ვწერ** სკრიო
5 **ვწირავ** ედიკომესა
7 **ვჭამ** მანჯო
10 **ვხატავ** პინგო
11 **ვხუმრობ** ბრულა
14 **ვჯერვარ** მიკოდენტო
70 ა 26 **ზამთარი** ინვერნო
70 ბ 9 **ზანზალაკი** სონალია
11 **ზანტი** პონტრონე
17 **ზარბაზანი** კანონნე
21 **ზარი** კამფანა
71 ა 4 **ზაფრანა** ზაფრან
5 **ზაფხული** ესტატე
71 ა 10 **ზახილი** ქიმარე
12 **ზე** სოპრა
18 **ზეგ** პოსდომანი
19 **ზეგანი** -კოლინა
23 **ზედაჯდარი** ტერეჭდიო
28 **ზედნადები** ეპატა
71 ბ 4 **ზეთი** ოლიო
5 **ზეთის კურთხევა** ესტრე-მაუნციონე
7 **ზეთის ხილი** ოლივა
11 **ზელა** სტროფიჩარე
72 ა 1 **ზეპირი** ამენტე
15 **ზეწარი** ინცოლე
20 **ზიანი** დანნო
21 **ზიარება** კომონიონე ევქარისტია

72 ბ 3 **ზითევი** დოთე
15 **ზის** სიედე
17 **ზიხარ** ასედირე
21 **ზმარტლი** ნესფოლი
29 **ზმორვა** სტენექარე
73 ა 6 **ზოდიაქო** ლეპიანეტე
8 **ზომა** მიზურა
9 **ზონარი** ნასტრო
11 **ზორაყი** პაპალალო
16 **ზოსტერი** ჯინთურინო
73 ბ 10 **ზრობა** ვაქა
18 **ზურაკი** ვიტულო
74 ა 1 **ზუერი** ბანქიერო
6 **ზუთხი** სტურიონო
12 **ზუმბურა** ჩერადისპანია
15 **ზურგი** სპალა
13 **ზურმუხტი** ზმერალდო
24 **ზუჩი** ელმობრიონე
74 ბ 2 **ზლაპარი** ფაბულა
74 ბ 3 **ზღვა** მარე
15 **ზღურბლი** ლასოლია
75 ა 13 **თაგუი** სორჩე
19 **თავდები** სიგურტა
75 ბ 2 **თავი** კაპო, თესტა
3 **თავისსაცო ბალიში** კუ-შინო
4 **თავისუფალი** ლიბერო
18 **თაფუყო** აჩენო
76 ა 5 **თალისა** საქეთო
9 **თალხი** თალქო
13 **თამაშობა** ჯოგარე
76 ბ 1 **თამბაქო** თაბაქო
76 ბ 4 **თანა** კონა
10 **თამამდები** დებითო
77 ა 2 **თანანადები** დებითორე
11 **თარგმანი** ინტერპრეტე
20 **თასი** თაცა
21 **თასმა** სპაგო
25 **თაფლი** მილე
26 **თაფლი ველური** მილე სალვატიკო

27 თაფლუჭი სიჩერა
77 ზ 3 თაყვანებმა ადორარე
4 თაჭუთ კოსტოტირო
7 თბილი თეფიდო
9 თეგი სტამბატო
13 თევზი ფეშე
14 თეთრი ბიანქო
24 თემი პროვინჩია
78 პ 13 თესვა სიმენცარე
14 თესლი სიმენცა
15 თეფში პიათო
17 თეძო ნატიკე
21 თვითბერი ოთონე
78 პ 27 თვირათვენი რაჯი
78 ზ 1 თვლა კონტარე
2 თვლემა ასოპიტო
3 თთვე მესე
4 თიჲ ნატა
7 თიბვა ფალჩე
9 თივა ფიენო
12 თითი დეტო
14 თიკანი კაპრეტტო
22 თირკმელა (სოკო) ტარ-თუფოლო
23 თირკმელი რონიონე
24 თიხა ფანგო
79 პ 1 თმა კაპელი
3 თმობა სპასიენცია
6 თოვლი ნევე
79 ზ 3 თოკი კორდა
12 თოფი სკოფო
13 თოფის წამალი პოლვე-რა
15 თოში ნევეჯალატა
16 თოხარიკი პორტანტე
21 თრევა სტრაშინარე
22 თრთვილი პრვინა ილ-ჯელო
80 პ 1 თრთოლა თრემარე
3 თრათინა სკორიტალო
9 თუ სი
12 თუალი ოქიო
19 თუე მესე
80 ზ 3 თუნი ფურნაჯე
4 თურგანი კავალეტ
8 თურინჯი ჩეთრო
18 თქმა დირე
22 თქუენ ვოი
81 პ 1 თხა კაპრა
6 თხელი მანო
12 თხილი ნოჯელი
13 თხიხრქა კაპრიკორონ
81 ზ 1 თხიხური ლანკაპრინა
4 თხოვება ფრესტარე
,5 თხოვნა ჩერქა
6 თხრა ქავარე
6 თხრამლი მარჩა
10 ია ვიოლა
13 იაგუნდი რობინო
16 იადონი პასარო კარა-ნიო
82 პ 18 იამა ლაფიანჩეთო
29 იარა აქამინათო
82 ზ 1 იარალი სტრუმენტო
4 იასამანი იესომინო
11 იალლავაში იმპიასტრო
83 პ 6 იგავი პარაბულა
33 იგი კველო
23 იდად ვივა
25 იდაყვი გომიტო
27 იდვა ვრალი
83 ზ 16 იელვა ლამპეჯა
84 პ 24 ივნო აპატატიო
84 ზ 28 იისფერი ვიოლაჩე
86 პ 4 იმედი სპერანცა
86 ზ 3 იმუშავა ათრავალიატო
13 ინანთი აკუადეფიორე
24 ინდოური გალინო ინ-დია
87 პ 18 იობელისნი ტრუმბეთა
87 ზ 17 იბატი ვიპატოს
23 იპოვა ლატროვატო

88 ა 5 ირბინა ლაქურიტო
7 ირემი ჩერვო
88 ბ 4 ის ქველო
7 ისაგროი ქამალეონდო
10 ისარი ფულეცა
89 ა 12 ისეხხა იმპრესტატო
13 ისვენა რიპოსარე
89 ბ 4 ისრინი აგრესტა
16 ისწავა ლაპიარატო
20 იტანჯა სეფათიკათო
23 იტირა ლაფიანჯოთო
27 იტყოდა დიჩევა
90 ა 16 იფქლი ფრუმენტო
20 იქ ლა
25 იქედნე ვიპერა
90 ბ 3 იქნა სეფათო
20 იყი აკვავიტა
23 იყო ერა
29 იშვა სენათო
91 ა 1 იშვილა ადოტტიო
12 იცი საპეტე
30 იძმო ფურატელანცა
91 ბ 2 იწვი კოლქვატო
15 იხვი ანეტრა
92 ა 2 კაბა ვესტელუნგა
17 კავი ამო
92 ბ 5 კავშირი სალდატურა
6 კავშირი (ოთხნი ასონი) ელემინტო
12 კათაკმეველი კატაკუმენ
16 კათოლიკე კათოლიკა
29 კაკაბი ფერნიჩე
93 ა 3 კაკაჩა გაბიან
11 კალა სტანიო
13 კალათი კანესტრო
20 კალაპოტი ფორმა
93 ა 26 კალთა ფიმბრია
93 ბ 9 კალა აია
17 კამბეში ბუფალო
94 ა 8 კანკელი ბალუსტრა
11 კანონი კანონ
17 კანჯარა ონაჯერ
20 კაპარი კაპარი
28 კაპილონი ოსტარია
94 ბ 8 კაყი პიეტრა დეოჩილე
11 კარავი პადილიონე
13 კარაკინი ქომფასო
19 კარაული სუმარო
20 კარაქი ბუტირო ფრესკო
32 კარი ფორტა
95 ა 23 კახაბი მაჩელარო
24 კასია კანელა
95 ბ 17 კატარლა გალერა
18 კატასი თულია დელარ-ტალე
96 ა 13 კაცი ვირო, ომო
96 ბ 12 კბილი დენტა
16 კდემა ვერგონიარსი
19 კედელი მერარია
97 ა 5 კევი მასტიჩე
7 კეთილი ბონე
10 კეთრი ლეპრა
11 კეთროანი ლეპროსო
12 კეისარა იფრადორი
97 ბ 16 კენჭი პეტრინა
19 კერა კაფიფოგო
21 კერასი მოქოლო ჩე-რინთო
24 კერვა კუჭირე
25 კერკეტონი ჩარიჩელო
98 ა 1 კეროვანი თორჩა
98 ა 3 კერპი იდოლია
4 კერპისთაყუანის მცემე-ლი იდოლატრია
5 კერპმსახური იდოლი-ატრო
98 ბ 1 კეცი კრეტა
26 კვირა სეტიმანა
99 ა 4 კვირიაკე დომენიკა
14 კვიცი პოლლესტრო
19 კიბე სკალა

20 კიბორჩხალი კრანჯო
25 კიდევ ანქორა
99 ბ 2 კიდობანი ქასა
4 კიდონტი პერაგონი
8 კითარი 'კიტარა
12 კიკვა სოლდათ
100 ა 19 კინტრო ორიზონტე
100 ბ 10 კირი გალჩინა
21 კისერი კოლო
24 კიტრი ქიტროლო
101 ა 3 კიცვი პოლლეტრო
7 კლდე პეტრა
14 კლვა სკანარე
19 კლიტე ქიავე
22 კმა ბასტა
101 ბ 19 კოვზი გუქიარო
102 ა 25 კომბოსტო ქაული
102 ბ 7 კომში კოტონიო
9 კონდაკი მისალე
26 კონჩოლი სუპა
103 ა – 1 კოპანი ფულუკა
103 ბ 6 კოტოში ვენტუზა
11 კოშკი ტორრე
12 კოცნა ბაჯარე
22 კოჭიკური ქიერიკა
03 ბ 24 კოჭი სანელებელი ძეძა-
რო
25 კოჭლი ცოფო
104 ა 6 კრავი აგნუს ანიელო
9 კრამიტი თელოგა
11 კრება სინოდოს
105 ა 8 კრიალესვანი კორონა
13 კრინი ტუპეროზა
18 კრკო გლანდა
21 კრონოსი სატურნო
105 ბ 11 კრწყილი ფოლიჩე
15 კუ თართარუკა
18 კუამლი ფუმო
20 კუართი თუნიკა
21 კუარცხლბეკი სკაპე-
ლო

28 კუდი ქონდა
106 ა 11 კუერი მარტელა
14 კუერცხი ოვა
15 კუესი ბათიფოქო
106 ბ 1 კუზა გობო
5 კუთი პოლპა
6 კუთხი კანთონე
7 კუილი კორეჯა
26 კუმპა საპონე
30 კუნკული კაჩუჩო
107 ა 17 კურთხევა ბენედიციო-
ნე
107 ბ 3 კურტანი ბასტო
108 ა 5 ლაგამი ბრილია
7 ლაგვინი ლანჯენლა
8 ლადანა ლადანე
15 ლაზიერი რეჯინე
24 ლალი რუბინო
108 ბ 1 ლამაზი ბელო
9 ლამპარი ლუჩერნა
108 ბ 17 ლანჩა სოლა
18 ლანძვი ფინესტრა
109 ბ 3 ლაში ლაბროდისოტო
110 ბ 4 ლერწამი კანა
12 ლექსი ვერსი
13 ლექსიკონი დიციონა-
რიო
14 ლელატი ლელატა
15 ლელვი ფიკო
16 ლელვსუარი მორო
17 ლელვხულელი სიკო-
მორო
111 ბ 1 ლივგირი ლიგვიროსი
20 ლიმო ლიმონე
112 ა 2 ლიპი ილჯელავერიმ
6 ლიტანია ლიტანია
8 ლიტრა ლიბრა
112 ბ 3 ლიფლიფი ლანტერნა
113 ა 1 ლობიო ფაჟოლი
3 ლოგინი ლეთო
17 ლომი ლეონე

28 ლოფორთქინი ლომაკე
31 ლოლარიკი კანთარი
113 ბ 6 ლოცვა ორაციონე
24 ლურჯი თურნიქო
114 ა 1 ლუხმარი ქიდო
114 ბ 7 მაგარი დურო
115 ა 2 მადლი გრაცია
14 მაზარა კაფა
115 ბ 21 მაკნანი ველო
23 მაკრატუხელი ფორბი-
ჩე
116 ა 5 მალამო გვენთო
11 მალე ფრესტო
12 მალემსრბოლი ფოსტა
.15 მალვა ნისკონდერე
19 მამა პატრი
23 მამამთავარი პატრიარ-
ქი
116 ბ 8 მამინაცვალი პატერ-
ნიო
117 ა 16 მანდრაგორი მანდრა-
გორი
117 ბ 18 მაფაური ტარლო
118 ა 1 მარანი კანტინა
2 მარაო კრისპინო
19 მართალი ვერო
118 ბ 10 მარილი სალე
15 მარმარილო მარმარ
18 მარმენიო დესტინო
119 ა 19 მარტვილია პენტეკოს-
ტე
11 მარტვირი მარტირ
04 მარტო სოლო
20 მარჩბივი ქემელო
23 მარცხენა სინისტრა
26 მარწუხი ფორჭიფე
119 ბ 9 მარჯუენი დესტრა
120 ა 4 მახსავაზა ამიტო
20 მატლი ვერმი
120 ბ 1 მატყლი ლანა
121 ა 7 მაშ სკარფა
20 მიშინ სკორფი
122 ა 11 მაჯა პოლსო
122 ბ 29 მგელი ლუფა
123 ა 5 მგორგალა პეპე
7 მგრაგნილი ბრუკო
123 ბ 3 მდინარე კურენთე
4 მდოგვი სინაპე
21 მეაფქათე ნოსტრომ
124 ბ 16 მეკობრე კორსალ
22 მელანი იქოსტრო
32 მელსაპეჭონი ანგური
125 ბ 22 მერცხალი რონდინა
25 მერჯი ბანკა
126 ა 31 მეფე რე
127 ა 10 მეჭეჭი ზიგილ
13 მეხი ტუონონ
16 მეჯინიბე სტაფიროეო
127 ბ 3 მეირხინი მურტე
9 მზარეული კოკო
10 მზე სოლე
128 ა 6 მთა მონთანია
14 მთიები ლუჭიფერო
17 მთოვარე ლუნა
128 ბ 4 მთრვალი უბრიაკო
6 მთქნარება ალარე
129 ბ 32 მილიონი მილიონ
130 ა 22 მინა კარაფა
130 ბ 2 მინდორი ფიანურა
14 მისი ონუმო
131 ბ 20 მიწა თერა ლატერა
132 ა 15 მკალი ლაგუსტე
23 მკერდი პეთო
24 მკერვალი სარტორე
29 მკლავი ბაჩო
132 ბ 11 მკუდარი მორთო
07 მკუირცხე გროტო
18 მკუირცხლი პიდესტ-
რას
133 ა 1 მკურნილი მედიქო
133 ბ 33 მოგუი მაჯი
134 ა 2 მოგუი (ჩექმა) სტივალი

135 პ 25 **მომთხრობელი** მისიონარიო
135 ხ 18 **მონაზონა** მონაკა
19 **მონაზონი** მონიკა
137 პ 31 **მოქლონი** ლუქეთო
137 ხ 16 **მოყივნება** მორმორალე
138 პ 15 **მოციქული** აპოსტოლოს
138 ხ 3 **მოძღუარი** მაგისტროს
4 **მოძღვარპეტი** ჯერენალი
7 **მოწამე** მარტირე
139 ხ 10 **მპარავი** ლადრო
14 **მჟავე** აგრო
15 **მჟაუნა** აჩეთოზა
19 **მრავალი** მულთი
140 პ 2 **მრავალძარღვა** ფანტაჯინე
140 ხ 2 **მრუშება** იმუნდიცია
8 **მრწამსი** კრედო
141 პ 14 **მსტოვარი** სპიონე
22 **მსუქანი** გრასო
141 ხ 12 **მტერი** ინიმიქო
15 **მტიერი** ტინიოზო
16 **მტილი** ოროტო
18 **მტკაველი** პალმე
27 **მტუერი** პოლვერე
31 **მუაბა** სეჯა
142 პ 13 **მუკაშარი** ფავეთა
16 **მული** კონიტო
19 **მუმლი** სანცალე
20 **მუნ** რონჩა
22 **მუნი** რონჩია
25 **მუნჯი** მუტო
142 ხ 4 **მური** მირრა
9 **მურტი** მირტა
19 **მუტელი** კუნო
143 პ 3 **მუშა** ლაბორატორე
7 **მუშაითი** სალტაბანქე
9 **მუშკი** მუსკო
11 **მუშტი** ბუნიო
13 **მუცელა** უშითა
143 პ 14 **მუცელი** ფანცა
07 **მუწუკი** კარბონკო
19 **მუხა** ჩერქია
143 ხ 6 **მუქლთმოდრეკა** რევერენცა
7 **მუქლი** ჯინოქო
10 **მუქლსაფენი** ფენიტაპე
21 **მფრინავი** ვოლე
22 **მფრინველი** უჩელო
144 პ 4 **მქადაგებელი** პრეტიკათორე
22 **მღდელი** პრეტე
23 **მღდლობა** ორდინესკრო
25 **მღებარი** ტენთორე
33 **მღვიძარე** რვილიათო
144 ხ 2 **მღილი** დარმა
9 **მღურიე** ტორგიდო
145 პ 1 **მყრალი** სპუცა
3 **მყუარი** რანოკი
7 **მშვიდი** პაჩიფიკო
11 **მშვილდი** არკო
16 **მშიერი** ფამათო
17 **მშიშარი** პავრუზო
22 **მშრალი** შუთო
145 ხ 27 **მცირე** ფიკო
146 პ 2 **მცნება** კომანდამენტო
7 **მცონარება** აჩიდია
21 **მძევალი** რეპი
146 ხ 1 **მძიმე** პეზო
2 **მძინარე** დორმიო
5 **მძლე** ბიკტორ
21 **მძღნერი** მერდა
147 პ 1 **მწარე** ამარო
2 **მწაფელი** პოსტილიონე
10 **მწევარი** ლეპრერო
147 ხ 5 **მწირი** პელიგრინა
7 **მწიფე** ფათო
15 **მწუადი** როსტო

17 მწვალებელი ერეტი-კოს
18 მწვანე ვერდე
148 პ 5 მწულილი დენარო
9 მწუხრი სერა
15 მწყემსი პასტორე
16 მწყერი კვალია
17 მწყერმარჯილი კუთურ-ნიქს
148 ზ 5 მჭამელა კანკარო
7 მჭედელი ფერარო
27 მჭლე მაგრო
149 პ 3 მჭრინავი მათაკუს
11 მხატვარი პინთორე
14 მხერვალი ტიმონე
9 მხიარული ლეგრო
15 მხნე ვალორე
150 ზ 28 ნაგავი მუმდეცა
151 პ 19 ნადიმი ბანკეტო
21 ნადირი ქაჩა
22 ნადირობა ქაჩარე
151 ზ 3 ნავი ნავი
9 ნავსე კალაფატნი
13 ნავლელი ვიელი
155 ზ 14 ნაკუწერცხალი ბრაყა
157 პ 14 ნარგიზი ნარჩის
15 ნარდი ტრაქტრაქ
157 ზ 7 ნარჩიტა კარდელინო
159 პ 12 ნაყროვანება გოლა
159 ზ 1 ნაცარი ჩენერ
160 პ 5 ნაწლევი ბედელი
11 ნაწყლი კულო
160 პ 23 ნახევარი მეძო
160 ზ 6 ნახშირი კარბონე
26 ნები პალმადინამანო
161 პ 7 ნეკი ავლიკოლარე
16 ნემსი აგო
161 ზ 16 ნესვი მელლონე
9 ნეტარი ბეატე
10 ნეტარძი სილიბოტ
18 ნეხვი სტაბიუ

162 პ 2 ნიახური სელარი
5 ნიგოზი ნოჯე
6 ნივთი მათერია
11 ნიკაპი ბარბოცო
21 ნიორი ალიო
30 ნისლი ლანებბია
162 ზ 4 ნიფხავი მუტანია
163 პ 1 ნობა ტრუმბენა
163 ზ 1 ნუგეშინისმცემელი პა-რაკლიტოს
15 ნუშა ბათო
16 ნუში ამანდოლე
164 პ 11 ოგრა სუპა
164 ზ 1 ოდიკი კორფორალე
26 ოთხი კვარტო
27 ოთხმეოცი ოთანთა
28 ოთხმეოცდაათი ნოვო-თანთა
165 პ 6 ოთხშაბათი მერკორდი
12 ოლარი სტოლა
13 ოლაჭკანდერი თართა-ნა
165 ზ 10 ონჩხომელი ბარქა
166 პ 2 ორი დუე
6 ორმეოცი კვარანთა
7 ორმეოცდაათი ჩიკუან-თა
20 ორლანი ორლანო
166 პ 22 ორშაბათი ლუნედი
166 ზ 7 ოსპი ლენთი
167 პ 16 ოქრო ორო
17 ოქრომკედი ორფილა-ტო
18 ოქრომჭედელი ორეფი-ჩე
167 ზ 1 ოქროს ქვა ხრისოლინ-თოს
09 ოცდათი ტრენთა
20 ოცი ვენთი
23 ოხვრა სოსპირარე

168 ა 3 ოხრახუში პეროსომოლო
4 ოქერი დესარტო
11 პაზიონი ტოპაზი
13 პაიჭი კალცეთა
168 ბ 13 პანაშვიდი ოფფიჩიო
17 პაპა ავო
24 პარასკევი ვენერდი
29 პარვა რუბარე
169 ა 2 პარკი ბორსა
5 პარტახტი პეტეკე
18 პატივი ონორე
29 პატრონი პატრონი
170 ა 6 პეპელი ფარფალა
9 პერანგი კამიჩა
14 პერი შკუმა
170 ბ 19 პიდალიო ტიმონე
21 პითიკი ინდიან
171 ა 5 პილო ლევანდე
6 პილპილი პეპე
7 პინა კატინო
16 პირადპირადი დიონისორტე
171 ბ 4 პირი ბოქა
172 ა 1 პირსახოცი შუქამანო
10 პიტუინი პიტეო
28 პოპლიკა სპანო
172 ბ 2 პორფირი პორფირა
4 პორფირი (სამეფო წამოსასხამი) პორფირა
5 პორფირის ქვა პორფირა
9 პრასა პორრო
173 ა 25 პური პანე
173 ბ 3 ჟამი ორა
8 ჟანგი არუჯინე
26 ჟოლა მორობიანქო
174 ა 17 ჟლუნი მოქეთა
175 ა 7 რამეთუ ქვა
19 რაფინდი ლავრო
175 ბ 26 რეგუენი ნადან
176 ა 15 რეტინე რეზინეს
22 რვა ოთო
176 ბ 9 რიგიტი ფორჭელეთა
177 ა 6 რკინა ფერრო
177 ბ 24 რქა კორნო
178 ა 3 რლვნა ილდელოვიო
6 რყევა ტერემოთ
179 ა 9 საბანი კოფერთურა
26 საბელი კორდა
179 ბ 1 საბერველი მოუტო
20 საბუჯარი გუანდი
180 ბ 2 საგრძნობელი ლისენცია
10 სადა დოვე
181 ა 13 სადგისი ალენა
181 ბ 2 სადუნი ინთეპეთრე
17 სავარდე როზარიო
183 ა 5 სათუალე ოქიალე
20 საიდუმლო საკრამენთო
183 ბ 24 საკმელი იჩენცო
184 ა 17 საკურთხეველი ლამპადა
27 სალამანდრა სალამანდრა
185 ა 9 სალხინებელი ილფურგატორიო
29 სამარაგდე ზმარაგდოს
185 ბ 6 სამარილე სალიერო
186 ა 1 სამება ლატრინიტა
5 სამეოცი სესანთა
6 სამეოცდაათი სეთანთა
9 სამზარეულო კუჭინა
11 სამზეური კაპელო
17 სამი ტრე
23 სამკლავე მანიპელო
27 სამოგვე სიეკ
28 სამოთხე პარადიზო ტერესტრე
186 ბ 2 სამონველი სტრილია
8 სამოციქულო ეპისტოლე
187 ა 22 სამშაბათი მართედი

187	ზ	15	სამხრეთი	მეძოჯორნო
188	პ	29	სანდალი	სანდალი
188	ზ	6	სანელებელი	სპეცია
		10	სანთელი	კანდელა
		28	საოფლე	ფებრე მალინია
189	პ	4	საპალნე	სომა
		11	საპირე	ვაჩა
		15	საპყარი	სტროფიატო
		17	საჟამნე	ოროლჯო
189	ზ	10	სარგებელი	გვადანიო
		15	სარდიონი	სარდიუს
		23	სარგწავი	ფათურა
190	პ	1	სართული	თეტო
		8	სარკე	სპექიო
		10	სარკმელი	ფინესტრა
		11	სარო ♥	ბორაჯინე
		12	სარო 🍷	ჩიპრეზო
		19	სარტყელი	კორდუნე
190	ზ	1	სარჩული	ფოდრა
		6	სარწყული	ვაზო
		9	სასა	პალატო
		11	სასაკმევლე	ნავიჩიელო
		13	სასანთლე	კანდელიერე
191	პ	18	სასუფეველი	ილპარადიზო
191	ზ	2	სასწორი	ბილანჩა
192	პ	16	საფანველი	რაფია
		21	საფეთქელი	ტემფია
192	ზ	8	საფირონი	სოფირ
		10	საფლავი	სეფულთურა
193	ზ	2	საყდარი	ტრონო
195	პ	2	საცერი	სედაცო
		4	საცეცხლური	ტურიბლო
195	ზ	4	საძირკველი	ფონდამენტო
		9	საძნელო	დიფიჩილე
		22	საწერელი	კალამანიო
		27	საწვიმარი	კაფოტო
		29	საწიგნე	ლეტორინო
196	პ	2	საწინასწარმეტყველო	პროფიტია
196	ზ	7	საჭმელი	ვივანდა
		11	საჭურისი	კასტრატო
		13	სახაზავი	რიგა
		14	სახამებელი	ამიდო
197	პ	1	სახარება	ივანჯელი
		8	სახე	ფიგურა, იმაჯინე
		8	სახელი	ნომე
		19	სახიერი	ბონისიმო
197	ზ	8	სახლი	კაზა
198	პ	2	საჭელი (სამოსის)	მანიკა
		3	საჭელო	ოფიციო
		9	საჭმილი	სიჯეთი
		23	საჯინიბო	სატალა
198	ზ	25	სელი ♥	ლინო
199	პ	8	სენაკი	სტანცა
		24	სეტყვა	ლაგრანდინე
199	ზ	7	სეფისკვერი	ოსტია
		17	სველი	ბანიატო
		19	სვეტი	კოლანა
200	პ	3	სვინაქსარი	მარტილოლოჯიო
		6	სვინდიკოზანი	კომპარე
200	ზ	11	სიბრძნე	საპიენცია
201	პ	18	სიკუდილი	მორთო
		25	სილი	თისიკია
202	პ	7	სიმჭნე	გალოროსო
		11	სინა	პოლვერე
		13	სინანული	პენტიმენტო
202	ზ	15	სირაქლემი	სტრუცო
		18	სირბილე	მორბიდო
		19	სირბილი	პრესტო
		20	სირვა	ფრიტატა
203	პ	5	სირჩა	ბიქერო
		6	სირცხვილი	ვერგონია
		14	სიტკბო	დოლჩეცა
		18	სიტყუა	პაროლა
203	ზ	4	სიფლი	თაბარიუე
		14	სიყუარული	ამორე

204 პ 1 **სიჩქური** დელირამენტო
5 **სიცივე** ილფრედდო
6 **სიცილი** რისო
8 **სიცრუვე** ვანო
10 **სიცხე** ილკალდო
11 **სიძე** კონიატო
12 **სიძვა** ფორნიკაციონე
13 **სიძვირე** ავარო
14 **სიძნელე** ფასტიდიოსე
18 **სიწმიდე** სანთიტა
204 ზ 3 **სიხარული** ალაგრეცა
9 **სკა** კუპელო
10 **სკამი** სედია
12 **სკარა** სკარა
18 **სკივრი** კრინიო
205 პ 5 **სკიჰი** ძიბიბო
15 **სკუპა** ბერეტინო
205 ზ 1 **სლოკინი** სინკოცო
4 **სმენა** ოდიტო
7 **სნება** კონიციონე
9 **სნეული** კონშუტო
206 პ 6 **სოკო** ფონგი
7 **სოკო** (სენი) მორათიე
9 **სოლი** ცეფა
10 **სოლინარი** ქანალე
25 **სორო** გროტა
27 **სოსანი** კაფუჩინელი
29 **სოფელი** მონდო
206 ზ 14 **სპანძელი** ისპანაჩი
17 **სპასიაკი** პორფირა
24 **სპეტი** ჯერენალი
25 **სპილენძი** რამე
207 პ 11 **სრვა** ფესტე
15 **სრული** ინტიერო
17 **სრუტი** პორტო დელმარე
20 **სტადიონი** სტადიო
22 **სტამბა** სტამბა
25 **სტაფილო** რადიქა
27 **სტევი** პელი
207 ზ 4 **სტვენა** ფისტიო
5 **სტვირი** ჭუფელო
9 **სტიხარი** კამიჩე
11 **სტოვა** პიშინა
12 **სტოლი** გალეაცა
15 **სტომაქი** სტომაქი
28 **სტუმარი** ფორასტიერე
208 პ 1 **სტურაკი** სტურაჩა
4 **სუბუქი** ლეჯიერო
7 **სუდარი** სუდარი
9 **სუკი** სკიენა
13 **სულგრძელი** ტუტულონგო
15 **სულელი** პაცე
18 **სულთქმა** რესპირო
19 **სული** ანიმა
208 ზ 6 **სული წმიდა** სპირიდუნსანთუს
209 პ 7 **სურდო** კათარო
16 **სუსტი** დებულე
210 პ 1 **სძე** ლატტე
2 **სწავლა** ინსენიამენტოს
3 **სწამობს** იფთირა
4 **სწორე** პიანო
5 **სწორი** ეგვალე
6 **სწრაფი** სოლეჩიტო
12 **სხალი** პერო
210 ზ 4 **სხვილი** გროსსო
211 პ 1 **სხლვა** სკაქიარე
11 **სხუა** ლალტრო
211 ზ 1 **ტაბაკი** ტაბარიშო
13 **ტაბლა** თავლა
20 **ტაბუცუნი** სალათა
212 პ 5 **ტაბუკი** ამპულეტა
7 **ტალავარი** პადილიონე
10 **ტალახი** ფანგო
11 **ტალი** პეტრაფოკაია
19 **ტანი** კორფო
20 **ტანისამოსი** ვესტე

23 ტანტრაბეჩი ნეტადენ-
ტი
24 ტანჯვა ფასტიდიო
26 ტარაბუა დეპანატორო
212 ბ 4 ტარსიკონი სივკ
14 ტაფა ლეკარდა
21 ტაშტი ბაჩილე
213 ბ 2 ტვინი მიდოლა
19 ტილი პიდოქიო
214 ა 2 ტირილი ფიაჯერე
214 ბ 6 ტკბილი დოლჩე
11 ტკეცი მუიეტა
14 ტკიპი ძეკა
21 ტლინკი დოლორე
29 ტომარა საქო
215 ა 2 ტომი ჯენეალოჯია
5 ტოპაზი ტოპაზიონი
215 ბ 5 ტრედი ფიჩონე
23 ტრო ვეტრო
216 ა 10 ტურა ლუფონე
14 ტუტა 🍸 მორანეგრო
22 ტუჩი ლაბრე
216 ბ 1 ტყავი პელე
8 ტყე ბოსკო
15 ტყვია პიომბო
17 ტყირპი მილძა
18 ტყის ქათამა ბეკაცა
23 ტყუბი ჯემინი
217 ბ 22 უბიწო იმაკოლატე
24 უბოროტო უაგვფლო
218 ა 10 უგემური შიაფიტო
220 ა 4 ულვაში ბუსაჩო
221 ა 5 უნაბი სუჩოლე
221 ბ 3 უნკია უნჩა
222 ა 15 ურიონ ვოოტა
222 ბ 2 ურჩხული დრეგონ
15 უსაცილო ჩელთო
223 ა 21 უფალი დომინა
22 უფალი დომინოს
223 ბ 16 უღელი ჯოგო
. 17 უღმრთო კონსაგრატო

22 ულონი სენცაფორცა
224 ა 10 უშვილო სენცაფილიო-
რე
26 უშჯულო ინფედელი
224 ბ 14 უცომო აძიმო
225 ბ 5 ფაენი შელტრო
226 ბ 31 ფარშამანგი პაუნა
227 ა 11 ფასკუნჯი გრიჯემ
24 ფაშუი ტრიფა
228 ბ 7 ფეტვი მილიო
229 ა 3 ფილენჯი რომატიზო
10 ფილონი პიოვიალე
13 ფილჯამი კანევეტა
19 ფირტვი პოლმონე
20 ფისი ფეჩე
229 ბ . 4 ფისუა გატა
12 ფიჩვი თაბელო
16 ფიცარი თაულა
231 ა 19 ფრჩხილი უნია
21 ფრცხილთუალი ონი-
ქინოს
231 ბ 2 ფსალმუნი პსალმუნ
4 ფსელი ორინა
232 ა 16 ფური ვაკა
21 ფურცელი ფოლიო
23 ფუტკარი აპე
232 ბ 5 ფულური ბუშო
9 ფუში როთურა
12 ფუცი ჯურამენტო
17 ფუჭი გაკუო
19 ფქვა 'მაჩინა
21 ფქვილი ფარინა
22 ფქნარები რესპირარე
233 ა 11 ფხანა გრატამენტო
233 ბ 13 ქათამი გალინო
234 ა 4 ქალწული ლავერჯინე
27 ქარაგმა აბრევიატურა
234 ბ 3 ქარი ილვენტო
235 ბ 4 ქარტა ქარტა
236 ა 5 ქაღალდი ქარტა

15 ქაჩალი ტინია
236 ზ 2 ქემაქებათა კანტიკუმ-კანტიკორუმ
237 ზ 1 ქვა სასო
2 ქვაბი (კლდეში) გრო-თა
4 ქვაბი (სპილენძის) კალ-დარა
238 პ 11 ქვიშა არენა
25 ქინძი ჩიმინო
28 ქინქლა ზანსაროუს
238 ზ 20 ქლიავი პრუნიო
21 ქლიბი ლიმა
239 პ 3 ქმირი ჩეტრა
12 ქოთანი კაფეცა
16 ქოლგა ლაფიდარე
19 ქონდარი თიმო
21 ქონება ავერე
239 ზ 1 ქონი სევო
1 ქორაკანდელი ლუმიე-რე
11 ქორი სტროვიერო
12 ქორი ქორო
15 ქორწილი მატრიმო-ნიო
240 პ - 3 ქოჩორი ფოლონთა
6 ქოხი კაპანნა
7 ქრთამი ფარაგვანთი
11 ქრისტეს სისხლი ჩილი-დონია
13 ქრისტენა კრესიმა
14 ქრისტიანი ქრისტიანო
15 ქრმიელი მარიტატა
17 ქრცვინი დონოლა
24 ქსენონი ოსპიდალე
240 ზ 4 ქსოვა თესირე
8 ქუდი ბერეთა
16 ქუშსკნელი იფთმოლო-გო
17 ქუწყანა მონდო
241 პ 1 ქუწყნიერი მონდანო

18 ქუნთა კუპერთა დილა-ნა
24 ქურივი ვედვა
25 ქურო მანიცა
241 ზ 5 ქურციკი კაფრონე
11 ქუსლი კალქანიო
20 ქუხილი ილტუონო
242 პ 2 ქშენა ლანიარე
242 ზ 20 ლამე ნოთე
21 ლამისთევა ვიჯილია
243 პ 9 ლალადება გრიდარე
11 ლაწვი გაჩო
16 ლეზვა თინჯერე
243 ზ 1 ლელე გალლე
2 ლელვა თემფესტა
11 ლერლედი ოკა ფაფარ
26 ლევძილი ფასიჩი ,
244 პ 1 ლვია ჯინეპრო
4 ლვინო ვინო
6 ლვინშილა ფარრო
7 ლვიძილი ზველთო
8 ლვიძლი ვეგათო
15 ლია აპერტა
16 ლილი ბუთონე '
22 ლანწი ტემფერინო
244 ზ 23 ლმერთი დიო
245 პ 17 ლორი პორქო
22 ლოჯი სკალიონე
245 ზ 10 ლრიანკალი სკორფინე
246 პ 3 ლრძილი ჯენჯივე
10 ლუარძლი ძიძანია
13 ლუზა ანკურა
17 ლუმელი ფურუნ
246 ზ 4 ყავა კავე
24 ყარამფილი კაროფა-ლი
29 ყარს ფეტორ
32 ყარყატი ეროდიონემ
247 პ 1 ყარყანტო გროგოლი-ნო
6 ყაყანი კომფუზიო

7 ყაყაჩო პაპავერ
13 ყაწიმი კოლანა
14 ყაჭი ღალეთა
17 ყბა გუანჩა
22 ყდა კორნიჩე
26 ყელი კოლუს
247 ზ 1 ყეჯალი ფორჩინე
2 ყვავი კორნაქა
3 ყვავილი ფლოს
4 ყვავილი (სენი) ფე-
რიოლე
10 ყვანა დისენთარია
13 ყველა ომნეს
15 ყველი კაჟო
20 ყვითელი ჯალო
26 ყვირილი გრიდარე
248 პ 2 ყინული ილჟაჩინო
8 ყიშტი აფითარე
11 ყლე კაცო
13 ყმა ვასალო
19 ყნოსა ოდორატო
248 ზ 4 ყოვლისმპყრობელი
ონიპოტენცა
10 ყორანი კორვუს
11 ყორე პარესიკუს
24 ყრდელი სალვატიკა
249 პ 2 ყრმაა (მხევალი) პოე-
ლა
5 ყროყინი ბალარ
11 ყუედრება იმპროპე-
რიო
13 ყუერი თესთიკულუმ
14 ყუერული კაპონე
23 ყუნცი ციცარე
249 ზ 3 ყურდგელი ლეპრე
4 ყურე ლინგვა დიაკვა
8 ყური ორექიო
9 ყურიმალი გუნჩა
15 ყურძენი უვა
250 პ 3 შაბათი საბათო
8 შაბი ალუმედორექ

9 შაბიამანი ვიტირიო-
ლო
11 შავარდენი ფალკონა
15 შავი ნეგრო
17 შათქუნი ლეთო
250 ზ 5 შალაფი ბარინა
6 შალაშინი ფიანელა
10 შალი პანო
13 შამფური სპიდო
14 შანა სენიო
20 შარა სტრადონე
251 პ 1 შარდი ორინა
6 შარშან ლანო პასატო
11 შაქარი ცუქურო
15 შაშვი მერლუს
16 შაშპრა ბასილიკუს
17 შაშხი კაროსალათა
251 ზ 12 შებლალვა იმრათარე
18 შეგინებული კონთამი-
ნაციო
252 პ 4 შედგომა სეკვერე
7 შედედება კვალიატო
17 შევედრება სუფლიკა-
რე
19 შევრდომა პროსიდით
20 შევსლბი ქუნთუბათუს
22 შეზავება მიშერე
253 ზ 2 შემოდგომა ავტუნო
255 პ 32 შეშა ლენია
255 ზ 13 შეძრწუნება თურბარე
25 შექამადი მინესტრო
35 შეხება ტატო
256 პ 18 შველი კაპრიო
20 შვიდი სეთე
258 ზ 8 შუა ნელმეძო
11 შუათითი დეტომენ-
დიო
16 შუბი ლანიშა, ფიკა
17 შუბლი ვონეთე
259 პ 4 შურდული ფონდა
7 შური იმვიდია

260 ა 10 ჩადუნა ფელჩე
260 ბ 7 ჩალამბარა ვრბურინე
261 ა 27 ჩაჩაბა ქარტასუგა
263 ა 13 ჩოჩვა სტაგოლარე
18 ჩოქოსანი ვესტიტო
20 ჩრდილი ემბრა
21 ჩრდილოეთი ტრამუნ-თანა
24 ჩუგლუგი პიკონი
25 ჩუდკეცი მანთო
263 ბ 1 ჩუენ ნოს
2 ჩუენება ვიზიო
4 ჩუეულება ასვეფაციო
5 ჩუკენი მოლეს
7 ჩუკნობა მოლიცია
20 ჩურჩნი ჩითოჩითო
24 ჩუქება დაარე
264 ა 2 ჩუჩა პრეპუცინო
6 ჩქარი ფრატოლოზო
15 ჩჩვილი ინოჯენთი
23 ჩხვერა ვენთოსიტა
24 ჩხვლეტა პუნჯერე
264 ბ 3 ჩხივილი შქათიარე
265 ა 2 ცა ჩელუმ
15 ცჯნდი კამასტრა
265 ბ 5 ცარიელი ვაკუუს
7 ცახ ალჩიელო
23 ცელი ფალჩუნა
25 ცემა ვერბერაციო
28 ცერეცო ანეტუმ
29 ცერი პოლიჩე
31 ცერცვი გუმი
266 ა 3 ცეცხლი ინეს ფოქო
6 ცვალება მუტარე
7 ცვარი რუჯადა
8 ცვილი ჩერა
9 ცვლა კომუტაციო
13 ცთომილნი ორსა
266 ბ 3 ციბა კანედილონა
7 ციდა სპანგო
10 ცივი ფრედო
267 ა 11 ცისადცისად ლუნატი-კოს
12 ცისარტყელი არქო ბა-ლენო
18 ცისფერი ჭერლეომ
267 ბ 2 ციცი გატა
3 ციცინათელა კანთარე-ლა
5 ციცხვი კუქიარე
6 ციხე ტურის
14 ცმელი ადიპემ
20 ცნობა კონიციო
24 ცოდვა პექატუმ
25 ცოდვა ბუნების გარე-განი პექატო კონთარა ნატურა
26 ცოდვა მომაკუდინებე-ლი პექატო მორთალე
27 ცოდვა შემთხვევითი პექატო ნონაბიტუატო
28 ცოდვა შესანდობელი პექატო ვენიალე
29 ცოდვა ჩუეულებითი პექატო აბიტუატო
268 ა 1 ცოდვილი პეკატორე
2 ცოდნა შიენცია
5 ცოლი მულია
7 ცომი პასტა
11 ცოტა ფოკო
12 ცოფი ვატვე
14 ცოცხალი ლიუს
15 ცოცხი სკოფა
17 ცოხნა მასტიკარე
21 ცრემლი ლაკრიმა
268 ბ 2 ცუარი რუჯადა
6 ცუდი ინუთილის
7 ცუდმავალა ვალაბონ-დო
9 ცუილი ლოფა
11 ცული სკურია

13 **ცუნდრუკი** ზუზურა-ბანდ
15 **ცურვა** ნოტარე
30 **ცხადი** იშეოკულის
31 **ცხავი** კრიბუს
269 ა 1 **ცხება** უნციო
2 **ცხედარი** ლეთუმ
3 **ცხელება** ფებრის
4 **ცხელი** კალდ
6 **ცხენი** კავალი
10 **ცხენოსანი** კავალიერე
11 **ცხვირი** ნაზო
13 **ცხვირსახოცი** ფაცო-ლეთო
269 ბ 4 **ცხოვარი** პეკორა
270 ა 10 **ცხრა** ნოვე
20 **ძაბრი** იმბუტო
270 ბ 9 **ძარღვი** ვენა
16 **ძაღლთევზი** ფეშეკანე
17 **ძაღლი** კანე
271 ა 13 **ძე** ფილიე
271 ბ 25 **ძილი** სონო
272 ა 18 **ძმა** ფრა
21 **ძმარი** აჩეთო
25 **ძმობილი** ამიკო
26 **ძნა** ვაშო
28 **ძნელი** დიფიჩილე
31 **ძნობი** მუსიკა
272 ბ 3 **ძოვნა** პასქოლარე
8 **ძოწი** კორალო
11 **ძრვა** (მიწის) ტერრე-მოტო
273 ა 7 **ძუალი** ოსო
14 **ძუძუ** მამელა
273 ბ 8 **წაბლი** კასტანია
274 ა 2 **წალამი** რონკეთო
3 **წალდი** რონკა
8 **წალკოტი** ჯარდინე
10 **წამალი** მედიკამენტო
16 **წამებული** მარტირე
25 **წამწამი** პელო
274 ბ 7 **წარბი** ჯილიო
22 **წარმართი** ჯენტილი
276 ა 2 **წელი** (ნაწლევი) ლომ-ბო
5 **წელიწადი** ანო
277 ა 13 **წვივი** ღამბა
277 ბ 1 **წვიმა** ლაპიოჯა
2 **წვინტლი** სპუთო
278 ა 23 **წითელა** (სენი) მორვი-ლი
25 **წითელი** როზო
278 ბ 2 **წილია** ლენდინე
11 **წინათ** ავანთი
28 **წინასწარმეტყველი** პროფიტა
279 ა 6 **წინწკალი** შინდილა
7 **წირვა** მესა
19 **წიწაკა** ბიბერონი
279 ბ 10 **წკიპარტი** ფისკა
23 **წმიდა** სანთე
280 ა 6 **წმიდაწყალი** აკვა ბენე-დიკტა
20 **წოლა** კორკარსი
281 ა 2 **წუერი** ბარბა
10 **წუმწუმა** სურფანელო
17 **წურბელი** სანკვესუკა
20 **წულა** სკალფინი
281 ბ 5 **წყალი** აკვა
6 **წყალობა** ისირიკორ-დია
8 **წყარო** ფუთანი
282 ბ 2 **წყლით მანკიერი** იტ-როპიზა
3 **წყლის საქანელი** აკვა-რიო
11 **წყრთა** ბრაჩომისურა კუბიტო
283 ა 4 **ჭადრაკი** ეშაქ
283 ბ 8 **ჭარი** ალიექტუმ
15 **ჭარხალი** ბეიდე

[**ჭიაფუნდურა** კაპარა-
ჯო
ჭიაყელა ლომბრიკო
ჭივჭავი კასარო
ჭიპი ველიაკო]
284 პ 7 **ჭიქა** ვეტრო
9 **ჭიჭინა** ჩიგალა
25 **ჭკუა** ჯერებრო
284 ზ 9 **ჭოგრი** ქანოქიალე
285 პ 16 **ჭყიმა** ჭირულიო
285 ზ 18 **ხათრიით** ბრანდენალე
286 პ 27 **ხანჯალი** პუნიალე
286 ზ 17 **ხარება** ანონციაციონე
13 **ხარკი** ტრიბუტო
287 პ 5 **ხასი** ❦ ლათუტა
7 **ხატი** ჶიგორა
22 **ხახვი** ჭიპოლე
24 **ხე** არბურო
287 ზ 3 **ხედვა** ვისტა
17 **ხემსი** კოლაციონე
23 **ხერთვისი** კუნძულა
27 **ხერხი** სეგა
288 პ 7 **ხუჭუჭი** სკორცა
9 **ხეხო** ნოჩემუსკატა
14 **ხვალე** დომანე
16 **ხვანჯარი** ჶითუჩა
20 **ხვარბალი** გრანო
288 ზ 8 **ხვითქი** კორკოდილო
17 **ხვლიკი** ლუჯერტოლა
20 **ხვრინვა** რომფარე
31 **ხილი** ჶრუთო
289 პ 20 **ხიშტი** სპადა
289 ზ 24 **ხოლო** ავთემ
290 პ 1 **ხომალდი** საიკა
291 პ 16 **ხუთი** ჩინქვა
19 **ხუთშაბათი** ჯოვედი
27 **ხუმრობა** ბურლა
291 ზ 10 **ხუცესი** პატერა
292 პ 22 ჴბო ვიტელო
292 ზ 1 ჴევი დარა
12 ჴელი მანო
293 პ 7 ჴელსაჴოცი სარვიეთა
22 ჴველა თოსარე
294 პ 2 ჴნდური ფავე
7 ჴორცი კარნე
16 ჴრმალი შაბლა
294 ზ 8 ჴუმალდი სკიფო
295 პ 23 **ჯავშანი** ჯაქო
297 პ 12 **ჯინჭარი** ორთიკა
13 **ჯინჭველი** ჶორბიკა
298 ზ 6 **ჯოჯოხეთი** ლინჶერნო
10 **ჯუარი** კრუჩე
11 **ჯუარცმა** კრუჩისო
299 პ 5 **ჯუჯუმკალი** კანთარე-
ლა
8 **ჯლიბა** პიატოლა
11 **ჰაერი** ლარია
300 პ 5 **ჰორლი** ლეთიკა

[ანდერძი]

ამა წიგნისა მომღვაწებელსა **სულხან საბა ორბელიანს** ლოცვთ მოიჴსენებდეთ, **მეფის არჩილისა და მეფის გიორგისა და ბატონის ლეონის** დედის ძმისწულსა, საქართველოს მსაჯულის პატრონის ორბელის ძესა.

ამა მეფეთა ბრძანებითა აღიწერა ესე წიგნი ფრიადითა შრომითა და რუდუნებითა. რამეთუ ქართლის ქვეყანას ლექსიკონი აღარ იპოებოდა და ოცდაათს წელიწადს ძვილ შეაწყო განმარტებით, რამეთუ ერისაგანი იყო და წარჩინებული და სოფლისა საქმისაგან უცალო იყო. მაშინ ქორანიკონი იყო ჩ˜ქპე.

ამისა შემდგომად მონაზონ იქმნა და გარესჯის მრავალ მთის წმიდის ნათლის მცემლის მონასტერს დაადგრა, ქორანიკონს ჩქჟ˜ჱ მარტს ი˜ჱ მონაზონ იქმნა.

ქორანიკონს ჩლ˜ი დეკენბერს ა˜ ხვარასანს წავიდა,—მეფეს ქაიხოსროს ეკმო და ფებერვალს კ˜ გამოისტუმრა მრავლის ნიჭითა. მაის ია ქართლს მოვიდა.

ქორანიკონს ჩლ˜იბ, აპრილს კ˜გ ისპაანს წავიდა, მეფე ვახტანგს გაჰყვა.

ბ ნოემბერს გამოაბრუნვა. დეკემბერს კ ქართლს მოვიდა, ქორანიკონს ჩლ˜იგ აგვსტოს ი˜ზ საფრანგეთს გაიპარა.

ფრანცა, ჯენევა, სიკილია, ჰრომი ნახა.

ფრანცისის მეფე, რომპაპი, კრანდუკა უ̃ცხოდ კარგად დახუდენ, ყოველი კაცი გაჰკვირდა.

რაც იმ ქვეყნებში უცხო და ძვრად სანახავი იყო ყველა აჩვენეს.

წმიდა პაპამ წმიდის ჯვარის ნაწილი, წმიდა კლემენტოზ მოწამის თავი და სხვა მრავალი ნაწილი უბოძა.

ი~ც მარიამობისთვეს გამოისტუმრა. გზებზე წმიდა სახლი და მრავალი წმიდა ადგილები მოილოცა.

კ~ ღვნობისთვეს მ ა ლ თ ა ს მოვიდა. ც~ დეკენბერს ფრანცისის მეფის ხომალდი მოვიდა. წამოვიდა. ქორანიკონს ჩლ~ივ იანვარს ი~თ კონსტანტინეპოლის მოვიდა. იქ დაეგვანა ის წელიწადი. ფრანცისის დესპანისას იდგა მრავალ კეთილ ჭელ შეწყობითა.

[ზოსიმეს ანდერძი]

ამა ზემო ჴსენებული უფლისა საბას ძმა, არა ღირსი ძმობისა, არამედ მონა მისი, ზოსიმე, შევრდომით გევედრები ყოველთა, რომელნი შიემთხჳვნეთ ამა ჩემსა მცირედ ნაშრომსა სიტყჳს კონა წიგნსა, გინების ღირსი, შენდობით მომიჴსენოთ და ღირსი ჩემი გინება მომიბოძოთ. გასრულდა ლექსიკონი ესე ქრისტეს აქათ ჩღკე აპრილს კ˜ჲ მოსკოვს ქალაქში, ქორონიკონს უ˜იგ. ამ წიგნის წერა ქჳშხეთს ქართლს დავიწყეთ და ძჳლ მოსკოვს გავათავე თეთრს რუსეთს, თუ არ გავირჯებოდით, ნუ შეგჳნდობთ.

ეს ღთ˜ით სამი სიტყჳს კონა წიგნი დამიწერია, რომელ არს ლექსიკონი.

იესო ქრისტეს ღთ˜ისა ჩვენისა სამეოცდათორმეტი მოწაფეთა სახელები და ვინ იყვნენ და სად ეპისკოპოზ იქმნეს.

1. წ˜ა აბაო.
2. წ˜ა აგაბოს წწყ˜ლი, საქმე. 11 თავსა შინა მოჴსენებული.
3. წ˜ა ალექსანდრე ძე სიმონ კჳრინელისა ავენიოს ეპისკოპოსი.
4. წ˜ა ამპილად ოდესიას ეპისკოპოსი. .
5. წ˜ა ანანია რომელმან პავლეს ნათელსცა.
6. წ˜ა ანდრონიკე მაჭარის ეპისკოპოსი.
7. წ˜ა ანსიკრიტ იკანიის ეპისკოპოსი. მეგრელთ ჩხარეს.
8. წ˜ა ანტიპა, რომელი გამოცხადებასა შინა წერილ არს.
9. წ˜ა აპელეს ზმირინის ეპისკოპოსი ჰრომა. 16. თავს მოჴსენებული.
10. წ˜ა არისტა კიპრეს სალმინის ეპისკოპოსი.
11. წ˜ა არისტარხოს, რომელი წერილ არს საქმ. 27. თავს. პირველად აპიმიას ეპისკოპოსი და შ˜დ თესალონიკისა.
12. წ˜ა არისტოვლოს ინგლიზის ეპისკოპოსი.
13. წ˜ა არტემან ტიტე 3. თავში მოჴსენებული.
14. წ˜ა არქიპოს, რომელი წერილ არს კოლასელთა 4 თავსა შინა.
15. წ˜ა ბარნაბა საქმე. 4. თავში მოჴსენებული.
16. წ˜ა ბარტიმე, რომელსა აღუხილნა თვალნი ქ˜ნ.
17. წ˜ა ევნატი ანტიოქის ეპისკოპოსი, შ˜დ ევადიოსის ეპისკოპოს იქმნა.
18. წ˜ა ევადიოს, რომელი შ˜დ პეტრესა ანტიოქიის ეპისკოპოს იქმნა.

19. წ~ა ეპაფრა კოლასელთ ეპისკოპოსი, კოლას. 1. თავში. მოჴსენებული.
20. წ~ა ეპაფროდიტე ფილიპელთ ეპისკოპოსი, ფილიპე. 2. თავში მოჴსენებული.
21. წ~ა ერასტოს პაანიის ეპისკოპოსი. შ~დ ფილიპელთ ეპისკოპოს იქმნა. საქმ. 19. და 2. ტიმოთ. 4. თავში მოჴსენე[ბული].
22. წ~ა ერმჱს ფილიპეპოლის ეპისკოპოსი ბურსას.
23. წ~ა ერმის დალმატის ეპისკოპოსი.
24. წ~ა ეროდიონ. შ~დ ანდრიასა პატრაზას ეპისკოპოსი აქიისას და შ~დ ტარასიის ეპისკოპოსი.
25. წ~ა ზაქე პალესტინის საზარეს ეპისკოპოსი. ლუკა. 19. თავში მოჴსენებული.
26. წ~ა ზენან პალესტინის იოსიპოლის ეპისკოპოსი, ტიტე. 3. თავში მოჴსენებული.
27. წ~ა თადეოს.
28. წ~ა იასონ, საქმ. 17. თავში მოჴსენებული.
29. წ~ა იოანე მოხუცებული, რ~ი იოანე მახარებელმა ეფესოს ეფისკოპოს ყო, რომელსა იერონიმოს მოიჴსენებს.
30. წ~ა იოანე, მარკოზ. საქმ. 12. თავში მოჴსენებული.
31. წ~ა იოსებ არიმათიელი ინგლიზის მოციქული.
32. წ~ა იოსებ მართალი, წმიდის მატათას მოყვასი, ერიტოპოლის ეპისკოპოსი, შ~დ იერუსალიმის ეპისკოპოს. საქმე 1 მოჴსენებული.
33. წ~ა ისუ მართალი, კოლასელთ 4. თავში მოჴსენებული.
34. წ~ა იუდა ბარსაბა, საქმ. 15. თავში მოჴსენებული.
35. წ~ა იულიას აპემის ეპისკოპოსი.
36. წ~ა კარპოს ბეროქსას ეპისკოპოსი მაკედონიისა, 2. ტიმოთ. 4. თავში მოჴსენებული.
37. წ~ა კვარტოს ბერეთის ეპისკოპოსი.
38. წ~ა კლემენტოს სარდიკის ეპისკოპოსი.
39. წ~ა კლეოპა, ლუკ. 24. თავში მოჴსენებული.
40. წ~ა კრისენ ვიენას ეპისკოპოსი, ფრანცისისა. 2. ტიმოთ. 4. თავში მოჴსენებული.
41. წ~ა ლაზარე, ძმა მარიამ მაგდალენელისა. მარცილიის ეპისკოპოსი.
42. წ~ა ლუკიოს სირენის ეპისკოპოსი, საქმ. 13. თავში მოჴსენებული.
43. ლუკიოს ლავდიკის ეპისკოპოსი, შ~დ ოლვიმპიადოს ეპისკოპოსი, რომაელ. 16. თავში მოჴსენებული.
44. წ~ა მანაინ, საქმე. 13. თავში მოჴსენებული.
45. წ~ა მარკოზ მახარებელი.
46. წ~ა მარკოზ, წმიდის ბარნაბას მოყუასი, აპოლანიას ეპისკოპოსი. საქმ. 12. თავსა და 2. ტიმოთ. 4 თავში მოჴსენებ.
47. წ~ა მარკიჩლია ლიმოზის ეპისკოპოსი. ესე იგი ყრმაა, რომელმან ხუ-

თი პური და ორი თევზი მოართვა ქრისტესა. იოანე. 6. თავში მოჴსენებ.

48. წ~ა მატათია, რომელი მეათორმეტად შეირაცხა.
49. წ~ა მაქსიმინა ექსის ეპისკოპოსი ფრანციისისა.
50. წ~ა მნასონ თარსისის ეპისკოპოსი, საქმ. 25 თავში მოხსენებული. (21)
51. წ~ა ნათანაელ ბრუჟას ეპისკოპოსი, იოანე. 1. თავში მოჴსენებული.
52. წ~ა ნარსისონ ატარას ეპისკოპოსი, ანდრიას შ~დ მესამე.
53. წ~ა ორბანოს მაკედონიის ეპისკოპოსი.
54. წ~ი პატრობას ანაპოლის ეპისკოპოსი.
55. წ~ა პრისკილა კოლაფიონის ეპისკოპოსი. შ~დ კაფას ეპისკოპოს იქმნა.
56. წ~ა როფოს, ალექსანდრეს ძმა, მარკ. 15 თავში მოჴსენებული.
57. წ~ა როფოს დებაიდის ეპისკოპოსი. რომაელ. 16 თავში მოჴსენებული
58. წ~ა სეზარ დირაქონის ეპისკოპოსი.
59. წ~ა [სელი] დონიოს შობითგან ბრმა, დეგზის ეპისკოპოსი.
60. წ~ა [სეფას] ქანიას ეპისკოპოსი.
61. წ~ა [სვიმე]ონ შავი ბოსტარას ეპისკოპოსი, არაბეთს, საქმ. 13 თავში მოჴსენებული.
62. წ~ა [სილო]ვანე თესალონიკის ეპისკოპოსი, 2. თესალ. 1 თავში მოჴსენებული.
63. წ~ა [სიმონ] ძე კლეოპასი. მესამედ იერუსალიმს ეპისკოპოსი იქმნა.
64. წ~ა სიმონ კეთროვანი და ფარისეველი.
65. წ~ა სოსიპატროს იკონიის ეპისკოპოსი, საქმ. 20. თავსა და რომაელ. 16. თავში მოჴსენებული.
66. წ~ა სტაქოს კოსტანტინეპოლის ეპისკოპოსი.
67. წ~ა ტარასი იკონიის ეპისკოპოსი.
68. წ~ა ფილოლოღოს სინაპის ეპისკოპოსი.
69. წ~ა ფლეღონიოს მარატონის ეპისკოპოსი.
70. წ~ა შილა კორინთელთ ეპისკოპოსი, საქმ. 16. თავში მოჴსენებული.
71. წ~ა იოსებ. იტყჳს სოსთენი მოწაფე იყოო.
72. წ~ა ეპიფანე. იტყჳს სტეფანე მოწაფე იყოო.

ვახტანგ მეფის ნათქვამი

რადგან დაშურა ასრე საბა, ქება მმართებს აწყა მ ე ც ა.
შეუყრია მრავლად სიტყვა, რა ვიხილე, სიბრძნე მ ე ც ა.
სად ვნახევდი ასრე კრებით ქვეყნად მევლო გინდა მ ე ც ა.
და საქმით სცანით, თუ ვისწავლი ვით ვინაღული კიდეც მ ე ც ა.

მისივე მეფისა

სიყრმითგან იყო მუდამად სიბრძნის სწავლისა მსახ ვ ე ლ ი.
სამოცდა ექუს წელს იკითხა თქვა: „ვერასი ვარ მმარხ ვ ე ლ ი".
იარა ბევრი ქვეყანა, ბევრისაც იყო მნახ ვ ე ლ ი.
და ორბელიანმა საბამან სახელითა ქნა სა ხ ე ლ ი.

საბას ნათქვამი

ამ ლექსიკონის რიგები თუ ბრძენმან დამიწუ ნ ო თ ა,—
ჩემს დროს ვეძიე, ვერ შევხუდი თქვენთანას დასარწმუ ნ ო თ ა.
ეს რა შევჰკრიბე, მიქებდენ მაშინ, აწ დასამგუ ნ ო თ ა.
და ყურდგლის გამდრეკსა ჯორჯს ძაღლსა არ სდებენ საძაბუნ ო თ ა.
აქ ლექსიკონი არ იყო დაცაეკარგათ ქართ ვ ე ლ თ ა,
უკრძალველობით ფურცელი გაებნიაყე ქართ ვ ე ლ თ ა.
ახლად შევჰკრიბე, შევაწყევ, ჩემი ვიშრომე სუ ლ ხ ა ნ ი
და საბამან ორბელიანმან, ვის ერად მერქვა სუ ლ ხ ა ნ ი.

[illegible]ტყუელნი რომელნი არიან ქართულნი და რომელთამე არღარა უწოდენ და დაივიწყებიან და ხს. თურქთა ენათაგან მოუღიეს მისად ნაცვლად.

თათრული	ქართული
ა[illegible]ი	წყალთმწე
ა[illegible]ზირი	ეპრახოზი
[illegible]აშაკეშიკი	ეპიტიკოსი
[illegible]ასი	კერკეტონი
სნაფი	ოფიკალი
[illegible]უშდარი	ოსტიგანი
ბაყალი	მეხილე
ბელადი	ეტიკი
ბეგლარბეგი	პატრიკი
ბოლუქბაში	ქსოვიტი
დაბალი	მეპრატაკე
დალალი	ფერეზიკი
დაჰბაში	ათისთავი
დივანბეგი	მსაჯული
დოშაქჩი	მესასუმნებლე
ელჩი	დესპანი
ეშიკვექილი	ბჭეთგამგებელი
ვალი	ჴელმწიფე
ვაყანივისი	მოთხრობათა მწერალი
ვაყანივისი	სიმიათა მწერალი
ვეზირი	მდივანი

თათრული	ქართული
თავილდარი	გამგეთუხუცესი
თალიში	მტარვალი
თარეში	მარბიელი
თუშმალი	მზარეულთუხუცესი
იასაული	მანდატური
ინჯაყარაული	დეტი
ლაშქარნივისი	დომესტიკოსი
მეჰმანდარი	მესტუმრე
მინბაში	ათასისთავი
მუსტოფი	სკრინიარი
მუსტოფი	დივანთა ზედა ჴელმწიფე
მუსტოფი	—
მუში	დივანბირი
მუში	ეპისტატი
მუში უფროსი	პროტონოტარი
მუშრიბი	კომენტარი
ნაზირი	აბრამადი
ნაზირი	ეზოს მოძღუარი
ნაიბი	მარზაპანი
ნაიბი	ქორიკოზი

თათრული	ქართული
რიქა	ფაიკი
სადახყორჩი	მეწიჯგორე
სარაფი	კატალავტი
სარდარი	—
სარქარდა	ზედმოურნე
სარქარ	ნახაპეტი
სარქარი	—
სარქარბაში	ეპისტირატი
საყა	მერწყული
სოიბათიასაული	—
სულთანი	იპარსი
სუფრაქეში	მეტაბლე
სუფრაჩი	მატაკარანი
სფასალარი	ამილბარი
უზბაში	ასისთავი
ფეშქაშნივისი	მუქიბი
ქეშიკი	ჭუმილი
ქეშიკნივისი	—
ქეჭა	—
ქუთვალი	ციხისთავი
ყადი	ბჭე
ყაიმაყაიმი	—
ყარაული	დარაჯასთან ნახე

თათრული	ქართული
ყაფიჩი	მეკრე
ყილიჯყორჩი	მეკრმლე
ყისახონი	მევებე
ყორიასაული	—
ყორჩი	თანამცორვალი
ყორჩიბაში	მსახუ[რ]თუხუცესი
ყულარალასი	მონათუხუცესი
შათირი	შიკრიკთან ნახე
შარბათდარი	მევაჟინე
შირაჩი	—
ჩაფარი	მალემსროლი და პაჭენისი
ჩილიექი	წესთმთავარი
ჩირახჩი	მნათე
ჩირახჩიბაში	პრიმიკრიონი
ხანი	რიგონი
ხასადარი	სკვიტორი
ჯაბადარი	მეაბჯრე
ჯალათი	კაპიკლარი და ქონდაქარი
ჯანიშინი	გამგებელი
ჯანიშინი	—
ჯაოჩი	—
ჯაშუში	მსტოვარი და აეშაგი

ხაკმართ სახელები ესეცა გარდაცვლილი

თათრული	ქართული
აბი	ქაშოა ჯი
აბრა	საჭარ ბე
ავგარდანი	ლაპოტი
აშილა	შაჭნარი
აზარფეშა	ნოღრათო
ათეშქაში	ჩეკი
ბეჭი	არაოლნი
ბოხჩა	მოთხვილი
ბულქანდა	მულარბარა

თათრული	ქართული
დარიჩინი	კასია
დურბინი	ჭოგრი
ვარაყი	ქანდა
ვარჯიშა	სეფური
ზაფრანა	კროკო
ზირანდახი	ოგი
თაჯფუჩი	კასტორი
თუშფალანგი	ხინჭო
ილი	კაკულა

თათრული	ქართული	თათრული	ქართული
მამთული	აშკი	ფირინი	ფიფინა
მაყალი	მასმორი და მან-კანი	ქაფი	პერი
მაყაში	ქლუნი	ქაფქირი	ქიტი
მაშა	ტაფცი	ყათარი	სტრატული
მაშხალა	ფაკლა	ყალამთრაში	ლინწი
მაჯუნი	დუბეიდი	ყალამი	—
მიხაკი	ყაომფილი	ყალბი	რიოში
მუოაბა	ნარაჯი	შაბაქა	ნახჭი
მურასა	მოოქვილი	შარბათი	აფშარაჯი
რუბი	მურ კი	ჩაი	თერმონი
სარანჯამი	სარვაგი	ჩარჩამი	—
სარფუში	კეფანი	ხალიჩა	ძოლო
სიქანჯამინი	სალოკელი	ხალიჩაფუჩი	ბალქოში
სუფრაყაშული	ლაფერი	ხაქანდაზი	ფითხი
ფანარი	ლიფლიფი	ჯამოუზი	ტრო
ფ ჰ - იზ ნა	სალბილობელი	ჯანჯაფილი	კოჭი
ფეინდაზი	საჭლე	ჯაუზი	ხეხო და ჯავზი
ფილფილი	მგორვალა და პილპილი	ჯაყვა	ცილვი
		ჰალვა	ჰუნგია

განჯაფისა და მისის თამაშობის ხახელები

თათრული	ქართული	თათრული	ქართული
ყარაჯა	ზანგი	ყიზილი	ოქრო
ყუმაში	ლარი	ავთაფ	მზისიერი
თაჯი	გვრგვნი	ყილიჯი	ჭომალი
ბარათი	ავთრათი	ჩანგი	ჩანგი
ალახჩა	ვეცხლი	რანგირანგი	ტყაპუნა

დასაბამიდგ: ნ ქ~ს მოსლვამდე ქართულის რიცხვთა გარდაქდა წელიწა-დი ხუთი ათას ას ოთხმეოკდა ათვრამეტი 5198.

რლუნისა შ~დ ქ~სამდე წელნი ორი ათას ცხრაას ორმეოცდა ათშვდმე-ტი 2957.

აბრაჰამის შობის შ~დ ვ~ე ქ~სამდე წელნი ორი ათას ათხუთმე. 2015.

მოსეს ეგვპტით გამოსლვით ქს~ამდე წელნი ათას ხუთას ათხუთმეტი 1515.

დავითის ცხებიდამ ქ~სამდე წელნი ათასათორმეტი 1012.

ბერძენნი იტყვან დასაბამიდამ ქ~ეს მოსლვამდე ხუთი ათას ხუთას და რვა ≈508 წელი გამოვიდაო. მაგრამ ქართული რიცხვ უმრავლეა ამით, რომ მრავალი გამოკიძიე და ფრანგული და სომხური რიცხვ ქართულა ემოწმებიან.

ქ~ს აქათ ხუთას ოცდა ათსამეტს წლის შ~დ გამოჩნდა აკვილა სინაპელი, პონტოპ წარმართი იყო, გაქრისტიანდა. ქრისტიანობა. უარ~ყო ჰურია შეიქნა და მან განრყუნა ჰურიათ წერილი და ქ~ეს გამოჩინება მიფარვით დაწერაო.

გეომეტრი ქვეყანის მზომელი.
ხანაკავში წყლის სასწორი.
გვიმი ჯურღმულის თორნე.
სართი დათლილის თვალებით ხატი გამოყვანილი.
უნისკოპოსი ფრინველთ მზნელი.
დასვინალრება წყალთ მოსინჯვა.
კართომ რისხვა შესაძრწუნე`ელი.
ხპინთირა არს სა~ღთო სურვილის ცეცხლი ჩვენ შორის ძალისა მიერ სულისა წმიდისა.
სპეკილი ყოელი თვალი პატიოსანი.
ილეკრო ოქ~ო, ვეცხლი, რკინა და ყოვლივე მისთანანი.
სიპიბი ცხენი ფერჴ მაგარი.
[სონდასობა] შრომისაგან განსუნება.
ალრალები ძოწი. ამარ~ტა. ქარვა, ლაჟვარდი და მისთანა ქვები.
საორახე ძვალთ საკაფელი.
[ჩეჩო ჩამოსა~იდარია] შიგ საჭმლის შესადგმელი.

თ

მთურნე მირიამ განხწმედს ვეცხლისაებრ ბერთა.

ი

მჭნედ არს მ~უწევნელ მოსავთა მისთა მწედ ერთა.
კაცი გ~3 კენჭი კ~დ 24.
[ალეგ] ბეჟან შავი ცხენი ქიტას მიეცა.

[წი~ს ზიარე]ბის კიდობანსა კიურიო ჰქვან.

აბდი — წინასწარმეტყველება აბდიასი.
ამბაკუმ — წინასწარმეტყველება ამბაკუმისა.
ამონიოს კათილორია.
ამოს.—წინასწარმეტყველება ამოსისა.
ანგია — წინ. სწარმეტყველება ანგიასი.
ანდრია სალოსი.
აიასოფ.—აიასოფიას გება.
არიოპაგე.—დიონისო არიოპაგელი.
ასკეტიკა.
ბარამიანი.
ბარუქ — წინასწარმეტყველება ბარუქისა.
გამოსლ.—წიგნი II გამოსვლათა მოსესი.
გამოცხ.—გამოცხადება წმიდისა იოანე ღუთისმეტყველისა.
გალატ.—ეპისტოლე გალატელთა მიმართ.
გოდებ. იერემ.—გოდებანი იერემია წინასწარმეტყველისანი.
გრიგოლ ნოსელი.
გრიგოლ ღუთისმეტყველი.
დაბად.—წიგნი I შესაქმე მოსესი (დაბადება).
დამასკ.—იოანე დამასკელის გარდმოცემა.
დანიელ — წინასწარმეტყველება დანიელისა.
დარეჯანიანი — ამირან-დარეჯანიანი.
დიათედონი.
დიდი ტვიბიკონი.
დიონის.—დიონისიოს არიოპაგელი.
დიოლოღ.—დიოლოღონი.
ებრაელ.—ეპისტოლე ებრაელთა მიმართ.
ევსტათი ქართველი.
ეზეკ.—წინასწარმეტყველება ეზეკიელისა.
ეკლეს.—წიგნი ეკლესიასტე.
ეკატერინას ცხოვრება.
ესაია — წინასწარმეტყველება ესაიასი.
ესთერ.—წიგნი ესთერისა.
ეფესელ.—ეპისტოლე ეფესელთა მიმართ.
ეფრემ.—ეფრემ ასური.
ვეფხის ტყაოს.—ვეფხისტყაოსანი.
ვისრამიანი.
ზაქარ.—წინასწარმეტყველება ზაქარიასი.
ზირაქ.—წიგნი სიბრძნისა იესო ძისა ზირაქისა.
იაკობ. კათოლიკე ეპისტოლე წმიდისა იაკობ მოციქულისა.
იგავი.—იგავნი სოლომონისანი.
იერემ — წინასწარმეტყველება იერემიასა.
ივდ.—წიგნი ივდითისა.
იო იკა.
იოანე.—წმიდა სახარება იოანესაგან.
იოელ.—წინასწარმეტყველება იოველისა.

იონა.—წინასწარმეტყველება იონასი.
ისიპოსი.
ისო—წიგნი VI ისუსი ძისა ნავესი.
კავშირ—პროკლე დიადოხოსის „კავშირნი ღუთის მეტყველებითნი“.
კათიღ.—კათიღორია არისტოტელისა.
კარაბადინი.
კვიპრიანეს ცხოვრება.
კლემაქსი.
კოლას.—ეპისტოლე კოლასელთა მიმართ.
ლავსაიკონი.
ლევიტ.—წიგნი III ლევიტელთა მოსესი.
ლუკა—წმიდა სახარება ლუკასაგან.
მათე—წმიდა სახარება მათესაგან.
მამადცხ. მამათცხ.—მამათცხოვრება.
მალა.—წინასწარმეტყველება მალაქიასი.
მარკოზ—წმიდა სახარება მარკოზისაგან.
მაქსიმე.—აღმსარებელი.
4 მეფე.—წიგნი IV მეფეთა
2 ეზრ.—წიგნი II ეზრასი.
2 თესალონ.—მეორე ეპისტოლე თესალონიკელთა მიმართ.
2 კორინ.—მეორე ეპისტოლე კორინთელთა მიმართ.
2 მეფე.—წიგნი II მეფეთა.
2 ნეშტ.—წიგნი II ნეშტთა.
2 პეტრე—მეორე კათოლიკე ეპისტოლე წმიდისა პეტრე მოციქულისა.
2 ტიმოთ.—მეორე ეპისტოლე ტიმოთეს მიმართ.
2 შჯული—წიგნი V მეორე შჯულისა მოსესი.
3 ეზრ.—წიგნი III ეზრასი.
მაკაბ.—წიგნი III მაკაბელთა.
3 მეფ.—წიგნი III მეფეთა.
მიქია—წინასწარმეტყველება მიქიასი.
მსაჯ—წიგნი VII მსაჯულთა.
ნაომ—წინასწარმეტყველება ნაუმისი.
ნემ.—წიგნი ნემიასი.
ნემესიოს—ნემესიოს ეპისკოპოსი „ბუნებისათვის კაცისა“.
ნეთაფრ. მეტაფრ.—მეტაფრასი (სხვადასხვა).
ოსე—წინასწარმეტყველება ოსესი.
1 ეზრ.—წიგნი I ეზრასი.
1 თესალონ.—პირველი ეპისტოლე თესალონიკელთა მიმართ.
1 კორინ.—პირველი ეპისტოლე კორინთელთა მიმართ.
1 მეფ—წიგნი I მეფეთა.
1 ნეშტ—წიგნი I ნეშტთა.
1 ტიმოთ.—პირველი ეპისტოლე ტიმოთეს მიმართ.
რიცხვ.—წიგნი IV რიცხვთა მოსესი.
როსტომიანი.
რუთ.—წიგნი VIII რუთისა.
საქმე მოც.—საქმე წმიდათა მოციქულთა.
სვინაქსარი—სვინაქსარი (სხვადასხვა თვისა).
სიბრძნ. სოლომ.—წიგნი სიბრძნისა სოლომონისა.
სოფონ.—წინასწარმეტყველება სოფონიასი.
სხვა კათიღ. კათიღორია პორფირისა.
სჯულის კანონი.

ტობიკონი.

ტობ.—წიგნი ტობიასი.

უთრუთიანი.

ფილიმონ—ეპისტოლე ფილიმონის მიმართ.

ფილიპე—ეპისტოლე ფილიპპელთა მიმართ.

ფსალ.—დავითნი.

ფსალმუნის თარგმანი.

ქართლის ცხოვრება.

ქება—წიგნი ქება ქებათა მეფისა სოლომონისა.

წმ. ეფთვიმი ქართვ.—წმ. ეფთვიმე ქართველის ცხოვრება.

წმ. ნინოს ცხოვ.—წმ. ნინოს ცხოვრება.

წმ. შიოს ცხოვრება.

ძველი საწინასწარმეტყველო.

ხატთა თაყვანისცემის მეტაფრასი.

ხრონოღრ.—ხრონოღრაფი.

ჰრომ.—ეპისტოლე წმიდისა პავლე მოციქულისა რომაელთა მიმართ.

შემჩნეული შეცდომები

გვერდი	სტრიქონი ზემოდ.	სტრიქონი ქვემოდ.	დაბეჭდილია	უნდა იყოს
5	1	—	აბი ნადიმ	აბი ნადაბ
9	1	—	აზილ	აზალ
11	—	14	აკითხეა	აკითხვა
34	7	—	ასბიტის	ასპიტის
54	5	—	გარდი	ბადრი
71	21	—	კორკილი	ბორკილი
83	—	16	მააბრიყვა	გააბრიყვა
88	13	—	გალაკი	გალიაკი
111	8	—	გელის	გგლის
117	—	12	გკარდებ	გკადრებ
130	—	18	გცემ	გცემ
147	—	18	დინერგვა	დანერგვა
151	—	5	. . . ირისა	მალნარისა
152	—	9	დასხივესა	დასხივება
„	—	17	დისძვრა	დასძვრა
157	—	2	დ. ჩლუკები	დაჩლუნგება
212	—	16	ვრულლიკიპერი	ვრულლივიპერი
213	20	—	გსცემ	ვსცემ
222	11	—	უწიგნოდ თქმა	ზეპირი უწიგნოდ თქმა
232	—	7	თ:გ ზა	თავაზა
238	19	—	თაკი	თაკვი
252	1	—	ოხრობა	თხრობა
254	—	5	მთრკინალი	მორკინალი
256	—	14	იანგარიშება	იანგარიშა
264	—	14	ალიუ	ილიუ
265	—	17	ამედის	იმედის
„	—	21	ამაწე	იმაწე
274	20	—	იიპენდვის	ისპენდვის
302	—	18	ვიმილი	კიმილი
339	—	5	ლუკუფმა	ლუკუფხა

სვეტი	სტრიქონი ზემოდ.	სტრიქონი ქვე-მოდ.	დაბეჭდილია	უნდა იყოს
427	—	10	მულარბარა	მულ-ბარა
502	14	—	ოსბი	ოსპი
510	—	10	ბერნულად	ბერძნულად
515	5	—	პვიერიას	პვიერისა
525	—	4	ყ ვყივი	ჟივჟივი
562	9	—	სიმონ	სამონ
„	—	6	მოსარებლი	მოსარები
573	2	—	საფლავი	სასაფლაო
578	—	4	საფრთხოლო	საფრთხოლი
631	19	—	სახლი	სხალი
647	—	19	ტფრიალების	ტრფიალების
719	16	—	ქრცხებული	ქრცხ მლი
729	—	18	ღვ-რძლლი	ღვარძლი
731	—	20	ღლანი	ღლავი
735	—	19	ღრჭა	ღრჯა
812	2	—	შჯ-დ სამართლის მდომი	შჯადი სიმართლის მდომი
823	—	13	ჩქამლვა	ჩქმალვა
927	—	8	. . . ასიმე	ჯერასიმე
966	11	—	დააფერა	დააფარა
980	11	—	ძა	მი
984	8	—	ტალავრი	ტალავარი
1019	13	—	ლოგ-რამ	დოგარაშ
1021	18	—	პარშალ	ბარმ-ლ
1024	11	—	კერიტი	კერატი
1032	12	—	ქორამალ	ქორამალ
1033	16	—	ცახე	ციხე
1080	—	4	კალა	კალო
1086	—	14	მუჳწრი	მღუწრი
1095	—	6	ტაბუკი	ტაკუკი

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... 1. [illegible] 15. 23. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 41. 1. [illegible]

[illegible] ... 6. 19. [illegible] ... 15. 15. [illegible]

[illegible]

[illegible]

ზოდიაქო: [illegible] სახელნი და ნიშანნი [illegible] მნათობთა [illegible] ესე არს * ვერძი [illegible] მარტის. 20: [illegible] * კურო: ♉: აპრილის. 20: * მარჩბივი: ♊: მაისის: 21: * კირჩხიბი: ♋: ივნისის. 22: * ლომი: ♌: ივლისის: 23: * ქალწული: ♍: აგვისტოს: 23: * სასწორი: ♎: სეკდემბრის. 23: * ღრიანკალი: ♏: ოკდომბრის. 23: * მშვილდოსანი: ♐: ნოემბრის: 22: * თხის რქა [illegible]: დეკემბრის: 22: * მერწყული: ♒: იანვრის: 20: თევზი: ♓ თებერვლის. 19:—

[illegible]

[illegible]

სულხან-საბა ორბელიანი

სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი

ს. იორდანიშვილის რედაქციითა და წინასიტყვაობით

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი — 1949